

9169

MONOGRAFII ARHEOLOGICE

III

MUZEUL BRĂILEI

MUZEUL DUNĂRII DE JOS
CĂLĂRAȘI

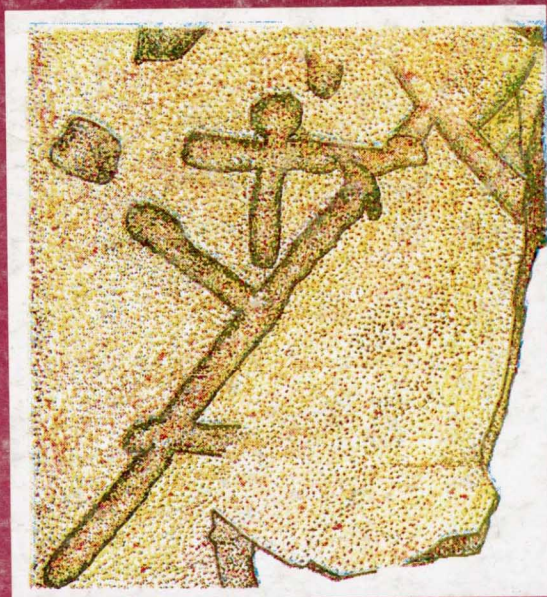
Valeriu Sîrbu

Paul Damian
Oana Damian

Emilian Alexandrescu
Stănică Pandrea

Elvira Safta
Alexandru Niculescu

AȘEZĂRI DIN ZONA
CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU
- MILENIILE I Î.HR. - I D.HR. -

EDITURA ISTROS

BRĂILA 1996

**AȘEZĂRI DIN ZONA
CÂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU
- MILENIILE I Î.HR. - I D.HR. -**

Coperta I Mărgea din pastă sticloasă, getică, de la Greaca - *Valea Fântânilor*
Căramidă cu semn cruciform (sec.IX - X) de la Căscioarele - *Șuvița Hotarului*

Coperta IV Cană getică de la Prundu - *La Stână*
Borcan getic de la Căscioarele - *Șuvița Hotarului*
Tuburi de apeducte (sec.IX - X) - Căscioarele - *Șuvița Hotarului*

ETABLISSEMENTS DE LA ZONE CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU -IER MILL.AV. J. C. - IER MILL.APRES J. C.-

Desene : Roberto Tănăsache (piese) și Stănică Pandrea (complexe)
Tehnoredactare computerizată : Alina Gruia , Camelia Tatomir,Elena Poll,
Roberto Tănăsache
Traducere în limba franceză : Livia Sîrbu
Fotografii piese : Gabriel Stolca
Clișee complexe : Valeriu Sîrbu , Paul Damian , Emilian Alexandrescu
Prelucrare imagini : Eugen Zeca , Cristian Popa , Roberto Tănăsache
Copertile : Valeriu Sîrbu , Nicolae Onea , Roberto Tănăsache

**© Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Istros
a Muzeului Brăilei**

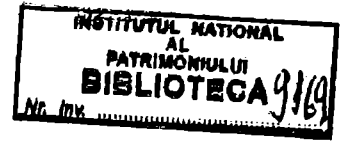

Valeriu Sîrbu
coordonator

Paul Damian
Oana Damian

Emilian Alexandrescu
Stănică Pandrea

Elvira Safta
Alexandru Niculescu

AȘEZĂRI DIN ZONA CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU - MILENIILE I Î. HR. - I D. HR. -

(Observații asupra unor habitate de pe malurile Lacului Greaca)

BIBLIOTECA ISTROS

17

EDITURA **ISTROS**

Abrevieri / *Abréviations*

- ActaMN -Acta Musei Napocensis, Muzeul Național de Istorie al Transilvaniei Cluj - Napoca.
- ArhMold - Arheologia Moldovei, Iași.
- Banatica - Banatica, Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin, Reșița.
- BCH - Bulletin de Correspondence Héliénique, Paris.
- Carpica - Carpica, Muzeul județean de istorie "Iulian Antonescu", Bacău.
- Crisia- Crisia, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea.
- CCDJ - Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași.
- Dacia, NS -Dacia, N.S., Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie,București.
- CercetArhBuc - Cercetări Arheologice București, Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București.
- CercetArh - Cercetări Arheologice, Muzeul Național de Istorie a României, București.
- Istros - Istros, Muzeul Brăilei, Brăila.
- MCA - Materiale și cercetări arheologice, București.
- MemAntiq - Memoria Antiquitatis, Muzeul de istorie, Piatra Neamț.
- MN - Muzeul Național, Muzeul Național de Istorie a României, București.
- Peuce - Peuce, Institutul de Studii Eco-Muzeale, Tulcea.
- Revista Bistriței - Revista Bistriței, Muzeul județean Bistrița-Năsăud, Bistrița
- SCTV (A) - Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București.
- Thraco-Dacica - Thraco-Dacica, București

SUMAR

Abrevieri	IV
Sumar	V
Cuvânt înainte. (<i>Petre Diaconu</i>)	1
I. INTRODUCERE (<i>V.Sîrbu</i>).....	3
II. MICROREGIUNEA GREACA (<i>Em.Alexandrescu</i>).....	5
III. ANALIZA COMPLEXELOR ȘI DESCOPERIRILOR	
CATALOGUL DESCOPERIRILOR	7
1. PRIMA EPOCĂ A FIERULUI (<i>E.Safta</i>).....	7
2. A DOUA EPOCĂ A FIERULUI	11
SITURI ARHEOLOGICE	
1. <i>Șuvița Hotarului</i> (<i>V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	11
A. Analiza descoperirilor	11
B. Catalogul descoperirilor	20
2. <i>Suharna</i> (<i>V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	31
A. Analiza descoperirilor	31
B. Catalogul descoperirilor	36
3. <i>Cătălui</i> (<i>V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	38
4. <i>Borovină</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	39
5. <i>Coinea</i> (<i>V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	41
5.a. <i>Coinea I</i>	41
A. Analiza descoperirilor	41
B. Catalogul descoperirilor	44
5.b. <i>Coinea II</i>	46
A. Analiza descoperirilor	46
B. Catalogul descoperirilor	50
6. <i>Valea Coșarului</i> (<i>V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	53
A. Analiza descoperirilor	53
B. Catalogul descoperirilor	56
7. <i>La Slom</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	58
A. Analiza descoperirilor	58
B. Catalogul descoperirilor	61
8. <i>Valea Fântânilor</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	62
A. Analiza descoperirilor	62
B. Catalogul descoperirilor	65
9. <i>Canalul Popii</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	67
10. <i>Canalul lui Basangeac</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	68
11. <i>La Stână</i> (<i>V.Sîrbu</i>).....	69
A. Analiza descoperirilor	69
B. Catalogul descoperirilor	74

ANALIZA COMPLEXELOR ȘI MATERIALELOR DESCOPERITE

ZONA CĂSCIOARELE (<i>V.Sîrbu</i>).....	79
1. Complexe	79
2. Materialul arheologic	84
ZONA GREACA -PRUNDU (<i>V.Sîrbu</i>).....	92
1.Complexe	92
2. Materialul arheologic	93

OCUPAȚII ȘI MEȘTEȘUGURI (V.Sîrbu)	97
A. Agricultură	97
B. Creșterea animalelor. Vânătoarea și pescuitul	97
C. Olăritul	98
D. Prelucrarea osului și cornului	98
E. Prelucrarea metalelor	99
F. Torsul, țesutul, împletitul	99
CREDINȚE ȘI PRACTICI RELIGIOASE ȘI MAGICE (V.Sîrbu)	100
Sacrificii umane, înhumări rituale de animale, reprezentări antropomorfe și zoomorfe, gropi cu “depozite de vase”	100
CRONOLOGIA (V.Sîrbu)	102
3. EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE	103
A.SECOLELE VI-VII	103
A.1. Analiza descoperirilor (<i>O.Dămian</i>).....	103
A.2. Catalogul descoperirilor (<i>O.Damian, V.Sîrbu, P.Damian</i>).....	106
B.SECOLELE IX-X	107
B.1. Analiza descoperirilor (<i>O.Damian</i>).....	107
B.2. Catalogul descoperirilor(<i>O.Damian, V.Sîrbu, P.Damian</i>)..	122
IV. ANALIZE ANTROPOLOGICE, ZOOARHEOLOGIE, METALOGRAFICE	129
1. A. C. Bălțeanu - Studiul antropologic al scheletelor de la Căscioarele - Șuvița Hotarului	129
2. C. Hrișcu, L. Bejenaru, M. Șt. Udrescu - Materialul osteologic din așezările geto - dacice (sec. IV-II.Hr.) din zona Căscioarele - Greaca - Prundu	134
3. A. Doniga, F. Potecașu, O. Dima - Obiecte de fier provenite din așezările geto-dacice din zona Căscioarele-Greaca.....	139
V. CONCLUZII (V.Sîrbu, O. Damian)	143
VI. REZUMATUL (V.Sîrbu, O. Damian)	155
VII. BIBLIOGRAFIA	167
VIII. ILUSTRAȚIA	175
1. Legenda	176
2. Figurile nr.1 - 163.....	178
3. Anexele nr. 1 - 3.....	341
Indice	360

SOMMAIRE

Abréviations.....	IV
Sommaire.....	V
Avant - propos. (<i>Petre Diaconu</i>).....	1
I INTRODUCTION (<i>V. Sîrbu</i>).....	3
II MICROREGION GREACA (<i>Em. Alexandrescu</i>).....	5
III ANALYSE DES COMPLEXES ET DES DÉCOUVERTES	7
CATALOGUE DES DÉCOUVERTES	
1. Premier âge du fer (<i>E. Safta</i>).....	7
2. Second âge du fer.....	11
SITES ARCHÉOLOGIQUES	
1. <i>Șuvița Hotarului</i> (<i>V. Sîrbu, P. Damian</i>).....	11
A. Analyse des découvertes.....	11
B. Catalogue des découvertes.....	20
2. <i>Suharna</i> (<i>V. Sîrbu, P. Damian</i>).....	31
A. Analyse des découvertes.....	31
B. Catalogue des découvertes.....	36
3. <i>Cătălui</i> (<i>V. Sîrbu, P. Damian</i>).....	38
4. <i>Borovină</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	39
5. <i>Coinea</i> (<i>V. Sîrbu, P. Damian</i>).....	41
5a. <i>Coinea I</i>	41
A. Analyse des découvertes.....	41
B. Catalogue des découvertes.....	44
5b. <i>Coinea II</i>	46
A. Analyse des découvertes.....	46
B. Catalogue des découvertes.....	50
6. <i>Valea Coșarului</i> (<i>V. Sîrbu, P. Damian</i>).....	53
A. Analyse des découvertes.....	53
B. Catalogue des découvertes.....	56
7. <i>La Slom</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	58
A. Analyse des découvertes.....	58
B. Catalogue des découvertes.....	61
8. <i>Valea Fântânilor</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	62
A. Analyse des découvertes.....	62
B. Catalogue des découvertes.....	65
9. <i>Canalul Popii</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	67
10. <i>Canalul lui Basangeac</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	68
11. <i>La Stână</i> (<i>V. Sîrbu</i>).....	69
A. Analyse des découvertes.....	69
B. Catalogue des découvertes.....	74
ANALYSE DES COMPLEXES ET DES MATÉRIELS DÉCOUVERTS	79
LA ZONE DE CÂSCIOARELE (<i>V. Sîrbu</i>).....	79
1. <i>Complexes</i>	79
2. <i>Matériel archéologique</i>	84
LA ZONE GREACA - PRUNDU (<i>V. Sîrbu</i>).....	92
1. <i>Complexes</i>	92
2. <i>Matériel archéologique</i>	93

OCCUPATIONS ET MÉTIERS (V. Sîrbu).....	97
A. L'agriculture.....	97
B. L'élevage. La chasse et la pêche.....	97
C. La poterie.....	98
D. La transformation de l'os et du corne.....	98
E. La transformation des métaux.....	99
F. Le filage, le tissage, le treillage.....	99
 CROYANCES ET PRATIQUES RELIGIEUSES ET MAGIQUES...	100
Sacrifices humains, inhumations rituelles d'animaux, représentations anthropomorphes et zoomorphes, fosses à "dépôts de vases" (V. Sîrbu).....	100
CHRONOLOGIE (V. Sîrbu).....	102
3.LE HAUT MOYEN AGE	103
A. L'HABITATION AUX VIe - VIIe SIÈCLES.....	103
A.1. Analyse des découvertes (O. Damian).....	103
A.2.Catalogue des découvertes (O. Damian, V. Sîrbu, P. Damian).....	106
B. L'HABITATION AUX IXe - Xe SIÈCLES.....	107
B.1. Analyse des découvertes (O. Damian).....	107
B.2. Catalogue des découvertes (O. Damian, V. Sîrbu, P. Damian)....	122
IV.ANALYSES ANTHROPOLOGIQUES, ZOOARCHÉOLOGIQUES, MÉTALOGRAPHIQUES.....	129
1.A.C. Bălteanu - Etude anthropologique des squelettes de Căscioarele - Șuvița Hotarului.....	129
2.C. Hrișcu, L. Bejenaru, M. Șt. Udrescu - Le matériel ostéologique dans les établissements géto-daces (IV ^e - I ^{er} siècles av. J.C.) de la zone Căscioarele - Greaca - Prundu.....	134
3.A.Doniga, F.Potecașu, O. Dima - Objets en fer provenant des établissements géto-daces de la zone Căscioarele - Greaca.....	139
V. CONCLUSIONS (V. Sîrbu, O. Damian).....	143
VI. RÉSUMÉ (V. Sîrbu, O. Damian).....	155
VII. BIBLIOGRAPHIE.....	167
VIII. ILLUSTRATION.....	175
1.Légende.....	176
2.Figures 1 - 163.....	178
3.Annexes 1 - 3.....	341
Indices.....	360

CUVÂNT ÎNAINTE

Nu mă îndoiesc de faptul că tomul "Așezări din mileniile I î.Hr. - I d.Hr. din zona Căscioarele-Greaca-Prundu" va stârni interesul cuvenit al arheologilor. Autorii s-au străduit să prezinte, în chip cât se poate de limpede și succint, vestigiile trecutului dintr-o zonă situată în imediata apropiere a Dunării, vestigii aduse la lumina zilei în răstimpul anilor 1987-1991. Tinerii mei colegi au lucrat pe teren în condiții dificile. În plus, ei n-au putut beneficia - din motive care depășesc vrerea lor - de întregul documentar rezultat la capătul a cinci campanii de trudă arheologică. De aici poate și ruperile de ritm în descrierea unuia sau altuia dintre siturile arheologice ori în prezentarea diferitelor categorii ceramice sau serii de obiecte.

În ciuda acestei realități, eu cred că atât specialistul, cât și cititorul neavizat, parcurgând foile opului, vor reuși să-și creeze o imagine veridică asupra peisajului arheologic din mileniul I dinaintea erei creștine, pe de o parte, și a vieții comunităților omenești de aci din a doua jumătate a primului mileniu creștin, pe de altă parte.

În cartea pe care am cinstea să o prefățez, după ce se marchează topografia siturilor, suprafața și volumul săpăturilor, descrierea obiectivelor etc., se trece la prezentarea ceramicii modelate cu mâna de meșteri băștinași (castroane, borcane, străchini, cești ș.a.) sau modelate la roată de meșteri, de asemenea locali (capace, fructiere, strecurători, boluri ș.a.). Firește, se pune accentul de rigoare și pe vasele de import. Se au în vedere, cu deosebire, amforele, unele provenind din atelierele de la Sinope sau Heraclea Pontică, altele din atelierele din insulele Thasos și Rhodos.

Alături de ceramică sunt tratate diferitele obiecte de uz casnic, întâi de toate uneltele și apoi podoabele, acestea din urmă existente într-un număr destul de restrâns: o mărgică ici, două fibule dincolo sau unul-doi piepteni de os - dacă aș îndrăzni să-i inserez și pe aceștia în categoria obiectelor de podoabă. Armele se reduc la câteva vârfuri de săgeți din fier.

Vasele ceramice, în special cele locale, ca și restul inventarului arheologic, au fost prezentate totdeauna prin analogie cu descoperirile din zonele limitrofe (sudul Dobrogei și sudul Câmpiei Române).

Voi reține că pe o reușită ordonarea ceramicii în rame cronologice convingătoare, fapt de natură să asigure și datarea așezărilor cercetate. La capătul acestei operații, autorii conchid că există două etape în evoluția olăriei getice: una databilă în secolele IV-III a.Chr., cealaltă în secolele II-I a.Chr., firește cu o fază intermediară la limita dintre veacurile III și II a.Chr. Rămâne de văzut dacă o atare diferențiere cronologică va fi confirmată pe deplin de viitoarele investigații arheologice din zonă.

Părăsind domeniul ceramicii, care se bucură de un spațiu generos în economia tomului, autorii își manifestă interesul pentru agricultură și pescuit - ocupațiile de temel ale geto-dacilor din așezările investigate.

Desigur, nu putea fi lăsată la o parte chestiunea ritului și ritualului funerar. În această privință, mi se par extrem de elocvente observațiile legate de sacrificiile umane practicate de geto-daci. De altminteri, această chestiune este tema forte a unuia dintre redactorii monografiei. L-am citat pe Valeriu Sîrbu. El și nimeni altcineva a dat strălucire acestui subiect în literatura de specialitate din țara noastră. Evident, descoperirile arheologice databile în secolele IV-I a.Chr. din zona Căscioarele-Greaca-Prundu sunt de natură să deschidă calea cercetării drumurilor pe care veneau importurile ceramice din lumea greacă, a relațiilor cu tracii din platforma prebalcanică, a chestiunii dacă tehnica modelării vaselor de către geto-daci la roata

olarului își are originea numai în lumea grecească; dar toate aceste probleme nu pot fi abordate decât în contextul unor informații recoltate din cercetări extinse pe spații geografice mai largi. Oricum ar fi, se va reține și ideea, credibilă din toate punctele de vedere, că expediția lui Lysimach la nord de Dunăre a afectat și zona cercetată de autorii volumului pe care îl înfățișez cititorilor.

Voi trece degrabă și la înfățișarea acelei părți din monografie rezervată realităților arheologice databile în a doua parte a mileniului I p.Chr. În speță, este vorba de documentele materiale atestând o viață umană reflectată în două "culturi" distincte: Ciurel și Dridu, databile, prima în secolul VI - începutul secolului VII, a doua în secolele VIII-X p.Chr. Autorul acestui segment al monografiei ne înfățișează, într-o expunere pe cât de clară, pe atât de convingătoare, realități arheologice în care se împletesc elemente de tradiție daco-romană cu elemente de tradiție alogenă, în special slavo-timpurii, reflectate mai ales în ceramică. Sunt prezentate și documente arheologice oarecum inedite, cum sunt fragmentele de conducte de apă din ceramică, databile *grosso modo* în secolul IX p.Chr. Aceste elemente conferă așezării în cauză un caracter evasiurban. Exactitatea descrierilor și acuratețea stilului se constituie în marca ultimei părți a monografiei.

De altfel, și ea merită o prezentare mai largă, dar întrucât nu vreau să lungesc prefața mea, mă opresc aici, cu încredințarea că această operă, bogată în conținut, va reține luarea aminte a tuturor celor interesați de trecutul, mai îndepărtat sau mai apropiat, al regiunii Dunării de Jos.

Petre Diaconu

I. INTRODUCERE

Cartea aceasta prezintă rezultatele cercetărilor arheologice, efectuate între 1987-1991, în 11 situri aflate într-un ecosistem similar, pe distanța a circa 15 km.

La redactarea acestei cărți s-au întâmpinat dificultăți deosebite, din mai multe puncte de vedere.

În primul rând, toate au fost cercetări de salvare, desfășurate în condiții dificile, atât în ceea ce privește termenele reduse de efectuare a săpăturilor - uneori utilajele mecanice fiind doar la câțiva metri în spatele arheologilor, cât și a intemperiilor atmosferice - șantiere începute când zăpada abia se topise și terminate doar când ninsorile le acopereau iarăși. Mai mult, unele complexe ieșeau la iveală abia după ce ele fuseseră, parțial sau total, distruse de utilaje.

În al doilea rând, zonele cercetate reprezintă doar o mică parte din situri, iar acestea, cu excepția celui de la Căscioarele - *Șuvița Hotarului*, au fost distruse aproape în întregime. Din aceste motive, marea majoritate a complexelor n-au putut fi cercetate în întregime, deci n-au putut fi stabilite dimensiunile și structura lor și nici recuperat tot inventarul. Din această cauză n-am putut face prelucrări statistice și am renunțat la catalogul pieselor, discutându-le doar pe acelea care aveau o relevanță deosebită.

În al treilea rând, cu puține excepții, arheologii care au efectuat săpăturile au fost la începuturile carierei lor; mai mult, doi dintre colegii de șantier nu mai sunt deja printre noi - Cornel Hălcescu și Mihai Șimon.

În al patrulea rând, din motive independente de voința autorilor, materialele arheologice și documentațiile de șantier, aflate în diverse muzee sau instituții, nu ne-au fost accesibile în măsura în care ne-am dorit-o.

Astfel se poate explica și de ce descoperirile de la *Șuvița Hotarului* ocupă aproape un sfert din carte - aici am avut la dispoziție toată documentația necesară, la care se adaugă bogăția și varietatea inventarului arheologic.

N-am avut la dispoziție nici documentația și nici piesele descoperite de Cornel Hălcescu la *Suharna*, în 1987, aflate la Muzeul din Oltenița.

De asemenea, din păcate, n-au putut fi incluse în acest volum și rezultatele cercetărilor de la Căscioarele - *D'aia parte*, centrul geților din această zonă în sec.IV-III î.Hr., unde săpăturile au fost întreprinse de Done Șerbănescu, Valeriu Sîrbu și Paul Damian.

Descoperirile din epocile anterioare sau posterioare mileniilor I î.Hr.-I d.Hr., din siturile prezentate în această carte, n-au fost incluse aici întrucât ele fie au fost deja publicate, fie sunt puține.

Rezultatele unor cercetări în situri din mileniile I î.Hr.-I d.Hr. din zona Căscioarele fie au fost deja publicate (de ex., cele de la *Cătălui* de Gh.Cantacuzino și G.Trohani), fie sunt încă inedite (ca cele întreprinse de S.Marinescu-Bâlcu la *Ostrovel* sau de D.Șerbănescu la nord de *D'aia parte*).

Desigur, cunoaștem riscurile publicării rezultatelor unor săpături desfășurate în condiții atât de dificile, impuse de un regim sub care s-au distrus atâtea alte vestigii istorice, culturale și naturale. Apreciem, totuși, că ele trebuie puse în circuitul științific, atât pentru că alte cercetări nu vor mai fi posibile, întrucât siturile au fost distruse, cât și pentru că se aduc o serie de date noi despre epocile respective.

Cartea reprezintă, totodată, o realizare deosebită a tinerilor arheologi de atunci - Paul Damian, Emilian Alexandrescu, Elvira Safta, Mircea Munteanu, Alexandru Niculescu, Petre Crăciun, care au avut curajul să-și asume răspunderea unor asemenea săpături de salvare. Trebuie semnalat și

efortul Oanei Damian, care a trebuit să prelucreze date de pe mai multe situri fără a fi participat la săpături.

Întrucât spațiul tipografic ne-a impus anumite limite, inerente de altfel, am fost obligați să stabilim anumite priorități. Astfel, am optat pentru o ilustrație cât mai bogată și am întocmit *Anexa nr.1*, cu principalele date ale complexelor, cu dorința de a pune la dispoziția cercetătorilor cât mai multe informații.

Apreciem că analizele antropologice, arheozoologice și metalografice vor completa, în chip fericit, datele arheologice.

Mulțumim doamnei Silvia Marinescu-Bâlcu, responsabilă de zonă a săpăturilor arheologice, și domnului Crișan Mușețeanu, care a participat la săpăturile de la *Coinea*.

Trebuie să mulțumim și colegilor Ionel Cândea, directorul Muzeului Brăilei, Marian Neagu, directorul Muzeului Dunării de Jos din Călărași, și Emil Păunescu, directorul Muzeului Județean "Teohari Antonescu" din Giurgiu, care au sprijinit tipărirea acestei cărți.

Le mulțumim colegilor Traian Popa și Vasile Oprea, de la muzeele din Giurgiu și Călărași, pentru ajutorul acordat, prin punerea la dispoziție spre studiu a materialului arheologic, precum și Vasilică Lungu, lui Niculae Conovici și V.V. Zirra, pentru datarea mai precisă a ștampilelor de amfore și a fibulelor.

Mulțumirile noastre se îndreaptă și către cei care au mai contribuit la apariția acestei cărți. Livia Sîrbu a efectuat traducerile în limba franceză, Roberto Tănăsache a efectuat numeroasele desene ale planșelor, Alina Gruia, Camelia Tatomir și Elena Poli au tehnoredactat textul, Gabriel Stoica a executat fotografiile pieselor, iar Eugen Zeca și Cristian Popa au prelucrat imaginile foto.

Colectivele de săpătură și anii de cercetare în siturile din zona Căscioarele - Greaca - Prundu

1. *Șuvița Hotarului*: Valeriu Sîrbu, Paul Damian, Stănică Pandrea, Dumitrel Pandrea; 1988 - 1991.
2. *Suharna*: Paul Damian, Cornel Hălcescu, Valeriu Sîrbu; Mircea Munteanu; 1987-1988.
3. *Cătălui - Obedeanu*: Paul Damian, Valeriu Sîrbu, George Trohani; 1988.
4. *Borovină*: Mircea Munteanu; 1988.
5. *Coinea*: Elvira Safta, Paul Damian, Valeriu Sîrbu, Crișan Mușețeanu; 1989.
6. *Valea Coșarului*: Valeriu Sîrbu, Paul Damian; 1988.
7. *La Slom*: Emilian Alexandrescu, Mihai Șimon; 1988.
8. *Valea Fântânilor*: Emilian Alexandrescu; 1987.
9. *Canalul Popii*: Petre Crăciun; 1987.
10. *Canalul lui Basangeac*: Emilian Alexandrescu; 1988.
11. *La Stână*: Emilian Alexandrescu, Gheorghe Alex. Niculescu; 1987 - 1989.

Valeriu Sîrbu

I. MICROREGIUNEA GREACA

CADRUL NATURAL

Microregiunea Greaca se dezvoltă de-a lungul văii Dunării - la est de Giurgiu și până la Argeș, constituind un ansamblu geomorfologic format din lunca și terasele înalte ale Dunării, plus marginea sudică a Burnazului.

Burnazul reprezintă o câmpie de origine fluvio-lacustră, acoperită în întregime de depozite lăessoide. Altitudinea absolută este cuprinsă între 85-90 m. Deschiderile din marginea sudică dezvăluie constituția geografică pe o adâncime de 50-55 m, după cum urmează:

- în partea superioară depozite lăessoide cu grosimea de până la 20 m, care conțin și 4 orizonturi de soluri fosile;

- depozite psomactice și psefitice, unde dominante sunt pietrișurile;

- complex argilo-marnos cu intercalații nisipoase.

Prezența acestui ultim tip de depozit a provocat formarea unei pânze de apă și apariția sursei de izvoare de pe marginea sudică a Burnazului.

Începând din dreptul satului Prundu, către est, se dezvoltă o treaptă denivelată cu 9-10 m față de câmp, și la 60 m altitudine față de Dunăre, cunoscută sub numele de *terasa Greaca*. La Căscioarele există o altă terasă mai tânără, situată la 55-60 m altitudine absolută și care ocupă extremitatea sud - estică a Burnazului.

În general, suprafața câmpului și a teraselor este puțin fragmentată, rețeaua de viroage fiind mai densă către marginea sudică a Burnazului.

Multe dintre acestea drenează apa din complexul psefitic, fundul lor fiind de aceea acoperit cu materiale de pantă și pe alocuri înmlăștinite (Badea, Niculescu 1969, p.131).

Versantul sudic al Burnazului se ridică deasupra luncii Dunării cu 70-75 m spre vest, cu 58-60 m între Prundu și Căscioarele și cu 40-42 m între Căscioarele și Chirnogi. Acest versant este puternic afectat de procese de pantă: alunecări, surpări, șiroiri. Lipsa teraselor inferioare și menținerea unui braț al Dunării chiar pe sub acest versant până în holocen (a cărui acțiune de subminare a fost continuată de aceea a Lacului Greaca) a constituit cauza principală a întârzierii stabilizării lui. Trebuie adăugată și "constituția litologică (depozite lăessoide permeabile, nisipuri și pietrișuri acvifere instabile, orizonturile argilo-marnoase care, prin umezire, constituie suprafețe de alunecare) și condiția morfologică locală (denivelare de câteva zeci de metri), care, toate la un loc, au favorizat fenomenele de pantă" (Badea, Niculescu 1969, p.132) (Fig.2).

Profilul versantului depinde de natura depozitelor menționate și de pânza de apă, existând următoarea etajare a formelor:

- partea superioară corespunde unei suprafețe de spălare și ușoară șiroire a râpelor de desprindere;

- zona alunecărilor provocate de apariția orizonturilor argiloase, cu mai multe trepte formate din valurile alunecărilor, între care se află mici bălți și suprafețe înmlăștinite;

- partea inferioară a versantului cu pantă mai domoală sau zona depozitelor deluvio-coluviale și proluviale ..." (Badea, Niculescu 1969, p.132) (Fig.1, p.6).

Cea mai mare intensitate a acestor fenomene se constată între Prundu și Căscioarele.

Lunca Dunării are în zona Greaca o lățime de 7-9 km și o altitudine absolută între 14-17 m, cu excepția unor grinduri situate în regiunea Gostinu, ale căror altitudini trec de 20 m.

Cu toate că, în general, luncile sunt zone cu fragmentare și energie de relief foarte reduse, aici există porțiuni cu fragmentare accentuată cu amplitudini între 8-9 m.

Această caracteristică se datorează:

- existenței unui mare număr de gavile, albi vechi, brațe părăsite cu adâncimi între 1-3 m;

- accentuării denivelărilor prin adăugarea de importante acumulări de nisip sub formă de grinduri (Badea, Niculescu 1969, p.133).

Datorită formelor negative și pozitive ale microdepresiunilor umede și ale grindurilor se pot separa patru zone distincte în interiorul luncii:

- lunca înaltă a suprafeței vâlvurite cu grinduri, izolate sau asociate, separate de gavile și privaluri;

- lunca cu înălțime medie cu asocieri de grinduri joase, cursuri vechi, gavile ;

- fâșia de luncă corespunzând grindului de mal, ceva mai înaltă (un fel de dig natural);

- partea cea mai joasă a luncii, prezentând o netezire accentuată (Badea, Niculescu 1969, p.133).

Microregiunea Greaca reprezintă o zonă distinctă, atât geomorfologic cât și microclimatic (adăpost și expunere sudică), fapt ce a creat întotdeauna condiții foarte bune de locuire pentru comunitățile umane de-a lungul preistoriei și istoriei.

Fig.1 (după L.Badea,Gh.Niculescu)

III. ANALIZA COMPLEXELOR ȘI DESCOPERIRILOR CATALOGUL DESCOPERIRILOR

1. PRIMA EPOCĂ A FIERULUI

Săpăturile cu caracter de salvare, întreprinse în zona lacului Greaca, au dus la identificarea unor așezări din prima epocă a fierului în punctele *La Slom*, *Valea Fântânilor* și *La Stână*. Toate trei sunt situate pe terasa mediană a Dunării și se află la o distanță relativ mică una de alta (cca. 3-5 km).

Din păcate, nu s-au identificat în cursul săpăturilor structuri de locuire - gropi, vetre sau locuințe. Astfel, vestigiile pe care urmează să le analizăm sunt exclusiv de natură ceramică, prezente în stratul preistoric laolaltă cu fragmente de vase de la sfârșitul epocii bronzului. Potrivit documentației care ne-a parvenit, nu suntem în situația de a delimita stratigrafic nivelul de locuire hallstattian de cel al epocii anterioare. De altfel, în multe cazuri, realitatea situației date limitează posibilitatea de a distinge așezarea timpurie din prima epocă a fierului, care ar trebui să suprapună una de la finele epocii bronzului. Ne referim la cazurile în care așezările sunt de scurtă durată, se concretizează prin depuneri foarte subțiri care, în lipsa unor resturi clare de locuire, nu pot fi despărțite una de alta. De aceea suntem nevoiți să ne rezumăm, în cele ce urmează, la o succintă analiză tipologică a materialului ceramic.

Din totalul fragmentelor descoperite în punctul *La Slom* doar două sunt de factură *grosieră* (probabil datorită unei selecții excesive). Pasta a fost preparată cu nisip și pietricele sau cu cristale calcaroase. Culoarea brună-opacă cu pete cenușii sau roșii indică o ardere oxidantă neuniformă. Tratatamentul suprafețelor se limitează doar la înlăturarea asperităților și la netezirea lor superficială. Cele două fragmente provin din marginea unor vase în formă de sac (*Fig. 4/1,2*), de dimensiuni relativ mari (diametrul gurii de cca. 300, respectiv 340 mm), cu pereții groși de până la 12 mm, care se ridică drept spre buza rotunjită și ușor subțiată dinspre interior, decorate în partea superioară cu brâu alveolar sau crestat.

Ceramica fină este fragmentată, de aceea identificarea sau reconstituirea formelor s-a făcut pe cale grafică. Degresantul ales pentru a ajuta argila a fost nisipul, bine selectat de incluziuni mai mari, nefiind exclus ca remarcabila consistență a pastei să reprezinte de fapt o asociație naturală între argilă și nisip. După culoare, ceramica se poate clasifica în două categorii principale: grupa rezultată în urma arderii reductoare, care este: foarte *neagră*, puternic impregnată cu substanțe carbonoase, *mixată cu cenușiu* și *cenușie*; a doua grupă este un produs al arderii oxidante, de culoare *maron*, de la nuanța *brună* opacă până la fragmente de culoare *cafenie* deschisă, luminoasă, cu tentă gălbuie. Categoria *cafenie* se caracterizează și prin omogenizarea incluziunilor; duritatea și textura pastei se situează la parametri foarte buni, iar suprafața are un aspect săpunos și este acoperită cu un slip lucios. De altfel, acoperirea suprafețelor interioare și exterioare cu un strat suplimentar de lut lustruit este o regulă pentru ceramica fină. Ar mai fi de adăugat că, în spărtură, fragmentele au totdeauna un miez negru sau aproape negru, dar marginile sunt purtătoare ale culorii de suprafață.

Principalele clase de tipuri ceramice sunt: strachina invazată, cu două variante principale, bolul și vasul pântecos; s-au mai păstrat părți din corpul unor vase pentru care nu a fost posibilă precizarea tipologică.

Strachina invazată. Deosebirile tipologice au fost făcute pe baza raportului dintre adâncimea maximă a corpului și diametrul gurii. Acest procentaj de înălțime indică două seturi de forme:

Strachina de formă joasă la care înălțimea se cuprinde de trei ori în diametrul gurii (Fig.4/3, 5/4 și, probabil, 4/9, 5/6, 6/1 și 6/9). Dacă analizăm profilul vasului, divizându-l după metoda "pe felii", constatăm că invazarea rezultă mai mult din volumul corpului; umărul, atunci când este slab profilat, se situează sub buză și nu depășește decât foarte puțin circumferința gurii. Buza este marcată, de cele mai multe ori, cu un decor alcătuit dintr-un șir de caneluri fine, dispuse oblic. Un aspect particular îl are buza vasului de la Fig.5/1, care este teșită spre interior și marcată spre ambele fețe.

Strachina adâncă are înălțimea cuprinsă de două ori în diametrul gurii. Cele două exemplare (Fig.4/5, 7) au câte o suită de caneluri oblice, adânci, dar fine, pe umăr.

În sfârșit, grupăm un număr de câteva fragmente (Fig.4/4, 5/7, 9 și 6/3) care provin din marginea unor străchini de culoare neagră sau cenușie. Acestea se disting prin faptul că decorul este folosit și pentru a articula profilul vasului spre interior. Sunt fragmente cu caneluri oblice pe umăr, distanțate și bine profilate (Fig.4/4 și 5/7) sau cu fațete orizontale, largi și foarte accentuate (Fig.4/9 și 6/3).

Bolul este prezent prin două exemplare care au păstrat profilul, în cea mai mare parte. Primul (Fig.5/8) este specific pentru acest tip ceramic, atât prin profil, cât și prin proporții. Cel de-al doilea vas (Fig.5/10) nu respectă standardul în ceea ce privește procentajul de înălțime, dar este identic cu primul în ceea ce privește profilul. Ambele sunt decorate cu caneluri și, respectiv, alveole fine pe umăr.

Vasul pântecos, tipic pentru repertoriul formelor ceramice hallstattiene s-a păstrat în două fragmente (Fig.6/7, 10), unul de margine, celălalt din perete, fiecare dintr-un alt vas. Sunt de culoare neagră, metalizată, decorate cu caneluri orizontale, care au aspectul unor nervuri fine și lustruite.

Un grup de câteva fragmente reprezintă diverse părți ale unor vase, dar nu îngăduie identificarea tipului de la care provin: marginea mult evazată a unui vas din pastă brună (Fig.6/8); o mică parte din peretele unui vas cu buton conic și decor specific culturii Babadag, dar reprezentativ și pentru alte grupuri culturale cu ceramică incizată-imprimată de la sudul Dunării (Fig.6/2); o toartă de la un vas de culoare neagră cu pereții groși, care are secțiunea ovală aplatizată diferențiat la fiecare dintre capete; un fragment dintr-o altă toartă supraînălțată cu prag oval, lat, dispus oblic față de planul gurii (Fig.6/6); marginea unui capac, care are bordura brăzdată de două șiruri de caneluri oblice (Fig.6/4).

La *Valea Fântânilor* au fost descoperite cca.16 fragmente ceramice ce pot fi atribuite tipologic primei epoci a fierului.

Pasta are proprietăți foarte asemănătoare cu cele descrise și clasificate pentru așezarea anterioară. Din pastă grosieră sunt patru fragmente care provin de la: un *vas sac* (Fig.7/4), identic cu cel de la Fig.4/1, cu mici diferențe de detaliu în modelarea buzei; două fragmente din marginea, respectiv peretele unor *vase pântecoase* cu butoni (Fig.7/1, 2; vasului de la Fig.7/1 i-a fost aplicat și un brâu alveolar); marginea unui *vas* care păstrează restul unei torți cu secțiunea triunghiulară (Fig.7/3). Din categoria pastei fine de culoare cafenie-deschisă au fost identificate câteva tipuri: *strachina invazată*, cu o fațetă orizontală sub buză, abia pronunțată (Fig.7/9); *castronul* cu marginea verticală și buza îngustă, dar răsfrântă în afară (Fig.7/10); *oala pântecoasă* cu gâtul ușor conic și buza răsfrântă

(Fig.7/8); două fragmente (de margine și respectiv din perete) care nu dau indicii cu privire la formele de origine, dar pot fi atribuite unui orizont cultural Babadag, datorită decorului pe care îl poartă (Fig.8/3, 4). Trei fragmente de toartă, din pastă fină, sunt de culoare cafenie (Fig.8/1), maron (Fig.8/2) și neagră - de altfel singurul fragment din această grupă cromatică (Fig.8/5). Toate trei au secțiunea ovală la unul din capete și sunt aplatizate, mai mult sau mai puțin, la celălalt capăt de prindere.

Fragmentul de la Fig.8/5 prezintă o nervură verticală accentuată, iar cel de la Fig.8/2 este decorat cu nervuri verticale paralele pe întreaga suprafață. Aceste repere morfologice și detalii de decor intră în canoanele ceramicii hallstattiene timpurii. La toarta cu mai multe nervuri remarcăm starea excepțională a finisării; slipul este făcut dintr-o pastă consistentă, bine legată, cu suprafața lustruită, cu un aspect semitransparent, foarte apropiat de calitatea angobei.

Încheiem prezentarea materialului ceramic de la *Valea Fântânilor* cu două torți de dimensiuni mici (Fig.7/5, 6). Tortița de la Fig.7/5 nu este perforată, ci doar adâncită dinspre părțile laterale. Funcționalitatea lor pare să fie un pretext în favoarea unei destinații precumpănitor decorative.

În ceea ce privește vestigiile ceramice din punctul *La Stână*, dispunem doar de patru fragmente: peretele unui vas cu pastă și decor Babadag; un fragment dintr-o toartă cu secțiunea cvasitriunghiulară și pastă fină cafenie; un bol, păstrat în proporție de 30%, din pastă neagră, mixată cu cenușiu (Fig.8/9). Profilul este suficient de mult păstrat pentru a încadra vasul în clasa lui funcțională, dar prezintă particularități de structură și decor care fac incertă atribuirea sa culturală, motiv pentru care vom proceda la o descriere a sa mai detaliată. Corpul este unitar până aproape de gură; la această cotă foarte ridicată începe divizarea formei în mai multe segmente morfologice: umăr profilat, margine scurtă și răsfrântă, buză ce coboară în plan înclinat și se profilează spre exterior. Toate aceste segmente din geometria vasului se grupează pe o secvență care nu depășește o cincime din înălțimea lui totală. Ornamentația acoperă pânțelele vasului și este de fapt o compoziție care evocă folosirea mai multor tehnici decorative. Decorul se desfășoară pe verticală și cuprinde: nervuri aflate la distanțe egale una de alta, care sunt puternic reliefate prin volumul lor și au aparența unui decor plastic, aplicat; acestea încadrează rânduri de linii frânte, așezate în formă de brăduț, incizate și încrustate cu pastă albă; urmează un alt registru decorativ cu linii frânte imprimate, culcate, dispuse una după alta, alcătuind probabil două șiruri orizontale paralele.

Am lăsat la urmă menționarea tipului de *vas sac* din pastă cenușie, ce are în profil și decor amprenta apartenenței sale la cultura Basarabi (Fig.8/8). Aici avem ocazia să semnalăm încă două fragmente ceramice de factură Basarabi, descoperite în așezarea de la *La Slom*: un fragment de strachină invazată din pastă fină, cafenie, decorată cu fațete orizontale, caneluri verticale (subțiri și profunde) care însoțesc benzi imprimate cu pieptenul; 40% din corpul unui "bol" sau castronaș, cu umărul decorat cu caneluri largi, iar marginea imprimată de caneluri dese, raiate, combinate cu trei benzi de carouri imprimate cu pieptenul și încrustate cu substanță albă. Există un mic fragment ceramic (Fig.5/4) din pastă fină cenușie, care ar putea sugera un decor de tip Basarabi, dar avem rezerve în atribuire.

Materialul ceramic aici prezentat este foarte redus numeric și în același timp cu o slabă susținere stratigrafică. În consecință, singura concluzie care reiese cu certitudine este aceea că în punctele *La Slom*, *Valea Fântânilor* și *La Stână* au fost descoperite trei așezări care pot fi atribuite primei epoci a fierului. Tipurile ceramice nu se grupează toate într-un repertoriu specific pentru un orizont cultural anume. Astfel,

există clase de forme pe care le putem atribui Hallstattului în general: vasul pântecos cu butoni-apucători (Fig.7/1,2); strachina invazată cu caneluri oblice sau fațete pe umăr (Fig.4/4; 5/7, 9; 6/3) (cf.Christescu 1925, p.286 și urm., pl.XXIX/1; Hänsel 1976, pl.55/6-7; Vulpe 1986, p.52 și urm.). Vasul pântecos, din pastă neagră, decorat cu caneluri (Fig.6/7, 10), sau oala pântecoasă, cu gâtul conic și buza răsfrântă (Fig.7/8) sunt forme consacrate pentru prima epocă a fierului. Strachina cu buza invazată, în cele două variante (Fig.4/3, 9; 7/2-4, 6; 6/9), este un tip de vas caracteristic prin structură și decor unor grupuri de culturi din familia ceramicii imprimate. Analogiile conduc către orizontul Babadag II (Hänsel 1976, pl.45/11 și 47/4), dar și mai la sud: cultura Pșeničevo (Hänsel 1976, pl.72/3, 4); Čepina (Hänsel 1976, pl.XVI/16), până în Munții Saçar Planina - dolmanii Sarcați, (Trakija Pontica 1982, p.178, fig.11; p.200, fig.124; p.226, fig.251). Fragmentele de la Fig.6/2 și 8/3-4 sunt imprimate cu un decor tipic pentru cultura Babadag, dar specific și pentru cultura Pșeničevo (Hänsel 1976, pl.25/11-13); într-o situație identică se află și toarta de la Fig.6/6 (Morintz 1964, p.118, Fig.6/9). Trebuie subliniat faptul că există câteva forme ceramice care se regăsesc numai în grupul sudic de culturi cu ceramică imprimată. Bolul de *La Slom* (Fig.5/8), caracterizat prin înălțimea redusă în raport cu diametrul, are paralele în cultura Pșeničevo (Hänsel 1976, pl.45/1;47/4). Vasul descoperit la *Prundu* (Fig.8/9) are analogii numai între descoperirile din Munții Rodopi. Castronașul este asemănător în ceea ce privește profilul cu două exemplare de la Hljabovo (Trakija Pontica 1982, p.227, fig.264; p.229, fig.270). Același lucru se poate spune și despre toarta de la *Valea Fântânilor* (Fig.5/2) pentru care se pot face paralele cu torțile de la Sarcați (Trakija Pontica 1982, p.183, fig.49, 51, p.184, fig.53; p.180, fig.54, 58).

De asemenea, la Căscioarele-Coinea II, la circa 150 m de cele 2 morminte de înhumatie descoperite la Coinea I (Sîrbu, Damian, Ciocea 1993, p.207-215), a fost identificată *Groapa nr.11* (D=0,80 m) în care a fost depus un vas mare de provizii, a cărui parte superioară a fost distrusă de locuirea getică (Fig.73/2). Partea inferioară, rămasă *in situ*, a aparținut unui vas de formă bitronconică (D=350-400 mm, I.probabilă = 450-500 mm), cu umărul în unghi, cu proeminente conice, oblice, modelat din argilă comună cu multe cioburi pisate, cu angoba portocalie-cenușie, nedecorat. Deși îi lipsește partea superioară, care ar fi putut oferi detalii importante, după pastă și formă, el poate fi încadrat în categoria vaselor bitronconice cu gâtul înalt și gura evazată întâlnite în cultura Basarabi (Vulpe 1986, p.81, fig.10/8).

Descoperirile din regiunea lacului Greaca, aici prezentate, reflectă într-o oarecare măsură evoluția populației locale de la sfârșitul epocii bronzului, prin adoptarea unor noi elemente culturale de natură hallstattiană propagate sub formă de influențe dinspre apus, dar și dinspre sud.

2. A DOUA EPOCĂ A FIERULUI SITURI ARHEOLOGICE

1. ȘUVIȚA HOTARULUI

1. A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

A. STRATIGRAFIA

Trebuie remarcat numărul mare de complexe descoperit - 55, deși suprafața cercetată a fost de doar circa 300m². Desigur că marea majoritate a complexelor se continuau și în suprafața necercetată, dar, chiar și în această situație, concentrarea de complexe rămâne remarcabilă. Faptul se explică prin perioada îndelungată de existență a comunității - peste trei veacuri și jumătate, într-o zonă relativ restrânsă, cu puțin peste 1ha, ceea ce a dus la refacerea complexelor de locuire aproape pe același perimetru.

Au fost locuite terasele de jos și mijlocie; pe terasa superioară s-au găsit doar extrem de puține fragmente de vase getice din sec.II-I î.Hr., ca și rari pigmenți de lipitură, ceea ce denotă o locuire sporadică, probabil câteva complexe răzlețe din La Tène-ul târziu.

Cronologia complexelor ne arată că la început a fost locuită doar terasa de jos - din prima jumătate a sec.IV î.Hr., pentru ca din a doua jumătate a sec.IV î.Hr. comunitatea să se extindă și pe terasa mijlocie (*Anexa nr.1*).

De aceea, pe terasa de jos grosimea straturilor arheologic poate atinge 1,50-2,00 m, atât din cauza suprapunerilor de locuințe - de la 2-4, cât și a grosimii straturilor de steril dintre ele (*Fig.12*).

Astfel, în S3, carourile 6-9, s-a observat suprapunerea a trei mari locuințe de suprafață din sec.IV-III î.Hr., dar între ele straturile de steril arheologic ating grosimi de 0,30-0,50 m, probabil datorită scurgerilor din zona estică a terasei mijlocii, practic nelocuită în acea vreme (*Fig.12*). În schimb, în zona vestică a terasei de jos, oarecum mai ridicată decât partea estică și unde panta dinspre terasa mijlocie era mai domoală, aceste scurgeri de steril nu s-au observat. Rămâne totuși o problemă - de ce aceste straturi sunt atât de groase, când intervalele cronologice dintre locuințe nu sunt prea mari, încât o anume nivelare artificială nu poate fi exclusă.

Pe terasa mijlocie, în partea estică, numărul complexelor este mult mai mic și sunt numai din sec.II-I î.Hr., pe când în partea vestică sunt mai multe complexe de locuire, începând cu a doua jumătate a sec.IV î.Hr.; partea nordică a terasei mijlocii n-a fost, probabil, locuită, întrucât panta spre terasa superioară, fiind înaltă și abruptă, ar fi pus în pericol complexe de locuire.

B. COMPLEXE

Se remarcă numărul mare al complexelor - 55, și al tipurilor lor: 2 bordeie, 24 de locuințe de suprafață, 7 vetre exterioare, 21 de gropi și o aglomerare de fragmente ceramice (*Anexele 1 și 2*).

Se poate observa, deci, numărul extrem de redus al bordeiilor - 2, în comparație cu al bocuințelor de suprafață - 24, ca și raportul apropiat între numărul total al complexelor de locuire - 26, și al gropilor - 21. Mai ales că o parte dintre locuințele de suprafață getice au fost distruse de locuirea din sec.VI-VII și din sec.IX-X, ca și de arăturile adânci, astfel încât diferența ar fi și mai mare.

Acest fenomen nu este specific așezărilor getice din Câmpia Română, unde numărul gropilor este mult mai mare decât al bordeielor și locuințelor de suprafață. De exemplu, în dava de la Grădiștea, jud. Brăila, s-au identificat 17 bordeie, 21 de locuințe de suprafață și 201 gropi (Sîrbu 1996, p.7-15).

Pe terasa de jos s-a constatat că pe margine erau numai gropi, pe când locuințele se plasau la câțiva metri de aceasta.

S-au descoperit complexe în toate zonele cercetate, desigur în densități diferite, ceea ce denotă o răspândire a locuirii pe ambele terase, începând cu 2/2 sec.IV î.Hr. Probabil că pe măsură ce creștea numărul membrilor comunității s-a ocupat terasa de jos și, apoi, cea de mijloc.

Datorită suprafețelor mici cercetate, deși s-au efectuat săpături în diferite zone ale teraselor, nu se pot face observații asupra modului de răspândire a complexelor în cadrul așezării, deci, dacă putem vorbi de o oarecare "sistematizare".

1. BORDEIE

Așa cum s-a arătat, s-au descoperit doar 2 bordeie și acelea incomplet săpate, astfel încât nu se pot face observații detaliate. Unul dintre bordeie (B2), din 2/2 sec.III î.Hr., a fost pe terasa de jos, iar al doilea (B1), din 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr., pe terasa mijlocie. Nu se poate preciza dacă au avut vetre în interior. În cazul lui B2, groapa, de formă aproape rotundă, avea 5,65 x 5,20 m, deci era destul de mare.

Inventarul descoperit în gropile bordeielor a aparținut, în cea mai mare măsură, altor complexe, fiind rezultatul umplerii acestora cu pământ din apropiere, astfel încât el nu este reprezentativ doar pentru perioada cât ele au fost locuite.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Din nefericire, nu avem informații pentru a discuta detaliat diversele probleme pe care le ridică acest tip de complex: formele exacte, structura internă, elevația, dispunerea inventarului etc.

Pe lângă faptul că majoritatea n-au fost săpate în întregime, nefolosirea unor materiale neperisabile (ex. piatra), cât și distrugerile provocate de locuirile din mileniul I d.Hr. sau în epoca contemporană, prin lucrările agricole, sunt tot atâtea impedimente serioase pentru a nu putea evidenția unele detalii.

Oricum, numărul locuințelor de suprafață a fost mai mare de 24 - care au putut fi localizate, faptul fiind dovedit, pe lângă distrugerile deja menționate, de prezența resturilor pereților în stratul arheologic.

Locuințele au putut fi localizate pe baza podelei, mai dură decât zona din jur, a resturilor pereților arși prăbușiți, a vetrelor și a concentrărilor de material arheologic.

Acolo unde s-a putut observa, ele au avut o formă dreptunghiulară, unele locuințe fiind mari, fapt dovedit de resturile pereților, ce aveau, uneori, peste 8 m lungime. Pereții unora (ex., L5 și L6) aveau grosimea de 0,20-0,30 m, structura de lemn fiind formată din stâlpi masivi, rotunzi, groși de 0,10-0,20 m, și din stinghii sau împletituri din nuiele. Straturile albicioase de cenușă, ca și vecinătatea cu balta, sugerează folosirea stufului la acoperișuri.

Până în prezent, s-au găsit vetre în 9 locuințe - din cele 24 identificate, dar este mai mult decât probabil ca alte vetre să fie aflate în zonele încă necercetate din ele. Vetrele s-au aflat, de obicei, în partea nordică a locuințelor, ceea ce presupune că intrările se aflau în partea sudică, fapt normal dacă avem în vedere direcția vânturilor.

Inventarul arheologic descoperit, cu excepția vaselor ceramice, este sărac sau modest. Uneltele și ustensilele găsite au fost puține și reduse categorial - cuțite, o seceră, un toporaș, cuie din fier, împungătoare din os, fusaiole, greutăți pentru războiul de țesut sau pentru plasa de pescuit, o rășniță din ceramică, lame și răzuitoare din silex etc. Prezența pieselor din silex în locuințe și faptul că în imediata apropiere a sitului nu s-au depistat vestigii neolitice demonstrează faptul că ele au fost refolosite de geți.

De asemenea, podoabele sunt puține-câteva fibule, din bronz sau fier, mărgelile din pastă sticloasă, o brățară și o verigă din bronz, piepteni din os.

Este indubitabil că marea majoritate a locuințelor au pierit în urma unor incendii, fenomen amplificat de natura organică a structurii lor (lemn, stuf), ca și de apropierea dintre ele.

Faptul că în unele zone, ca, de exemplu, în S3, carourile 5-9 (*Fig.12*) sau S7, carourile 1-4 (*Fig.18*) s-a putut observa o succesiune de 2-4 locuințe în aproape același perimetru, a permis stabilirea unei cronologii relative a complexelor.

3. VETRE

S-au descoperit 9 vetre în interiorul locuințelor, 7 în afara lor și una într-o groapă (C29 GR6). Cu excepția vetrei din GR6, toate celelalte erau de formă rotundă sau ovală, diametrele fiind, de regulă, între 0,40-0,80 m, rar peste 1,00 m.

În privința modului de construcție, unele aveau un fel de soclu, din pietre mici de râu sau argilă, pe când altele erau direct pe sol. Deseori ele erau refăcute pe același perimetru; de exemplu, Vatra nr.7 avea o grosime de 0,25 m. Numai în cazul vetrei din C63 L21 s-au descoperit fragmente de gardină.

Numărul mare de fragmente de vetre, îndeosebi din gropi, ca și lipsa vetrelor din unele locuințe, presupune folosirea unor vetre portative.

În Gr.6, ea însăși de o formă neobișnuită, se afla o vatră de formă rectangulară ($D=0,85 \times 0,37$ m), cu urme intense de ardere.

4. GROPI

Indiscutabil, numărul mic al gropilor - 21, în comparație cu al complexelor de locuire - 26, este neobișnuit pentru Câmpia Română, iar o explicație plauzibilă este greu de dat. Ar putea fi luat în considerație, eventual, rolul predominant pe care îl avea pescuitul în alimentația comunității și, în consecință, agricultura să fi jucat un rol secundar.

Dorim să evidențiem, încă de acum, de asemenea, cantitatea extrem de redusă a resturilor faunistice de mamifere din toate așezările din zona Căscioarele.

În restul așezărilor din Câmpia Română, ca de altfel, în aproape toate așezările geto-dacilor din toată aria lor de locuire, numărul gropilor este de câteva ori mai mare decât al complexelor de locuire.

S-au descoperit gropi în toate zonele în care au fost și locuințe, fără a se observa vreo grupare într-un loc anume; observație relativă, însă, dacă avem în vedere suprafața mică cercetată. Totuși s-a putut constata că în S3, de exemplu, că pe marginea terasei de jos erau numai gropi.

De asemenea, s-au descoperit gropi din toată perioada de existență a așezării:

Din cele 21 de gropi, 10 au fost cilindrice, 7 tronconice, 3 ovale în plan, plus una de formă neregulată (*Anexa nr.1*). În ceea ce privește dimensiunile gropilor, adâncimile variază între 0,22-1,50 m, iar diametrele între 0,65-1,70 m, dar majoritatea aveau 0,50-0,80 m.

Nu s-au observat amenajări speciale, ca lutuirea sau arderea pereților și nici urme de împletituri.

Inventarul descoperit în gropi, cu puține excepții, a fost sărac, fiind format din fragmente de vase, oase de animale, pietre, alte piese deteriorate etc.

Umplutura gropilor a fost formată din pământ de diverse structuri și culori, din resturi ale locuințelor, vetrelor și focului.

Din aceste observații se poate conchide că, după o primă utilizare, gropile au fost umplute cu pământ din strat și cu deșeuri din gospodărie.

Gropile cu înhumări umane (GR.4) și înhumări animale (GR.1 și 12), cu vase întregi (GR.16) sau numai cu resturi ale vetrei și focului (GR.8) vor fi discutate în capitolul despre viața spirituală.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Întrucât majoritatea complexelor n-au fost cercetate integral, nu se pot întocmi statistici pe tipuri de recipiente ceramice, care să aibă o relevanță deosebită. Din acest motiv, am optat pentru o selecție a tipurilor caracteristice din fiecare complex sau din strat, atât în text, cât și în ilustrație.

De asemenea, întrucât în capitolul de concluzii finale se vor aborda, comparativ, aspectele generale ale recipientelor ceramice, din toate așezările getice cercetate, aici ne vom limita în a evidenția tipurile caracteristice pentru fiecare așezare și etapă cronologică.

Ca în toate așezările getice, recipientele ceramice au reprezentat materialul cel mai numeros și mai variat.

În privința cronologiei diverselor tipuri ceramice, vom da dovadă de multă circumspecție în a le încadra în secvențe cronologice mai restrânse, dacă nu avem o argumentație serioasă, întrucât unele forme, îndeosebi cele tradiționale, modelate cu mâna, au fost folosite o perioadă mai îndelungată.

Argumentul stratigrafic, îndeosebi unde n-au fost deranjări ulterioare, ne poate oferi momentul apariției, amplificarea producerii și dispariția unui anume tip de recipient.

Numărul complexelor cu vase depuse întregi sau sparte *in situ* este foarte mic, încât criteriul asocierilor de forme de vase ne este de puțin ajutor.

Se poate afirma, însă, că, *grosso modo*, criteriul stratigrafic, coroborat cu cel tipologic, ne poate oferi informații prețioase în acest sens.

Deosebirile formale dintre majoritatea recipientelor din sec.IV-III î.Hr. și cele din sec. II-I î.Hr. sunt evidente, mai dificil de identificat fiind formele ce asigură tranziția dintre tipurile din cele două perioade.

Caracteristice pentru sec. IV-III î.Hr. sunt următoarele recipiente: borcanele, *krater*ele și *lekanai*, castroanele și străchinile, vasele de provizii, cămile și ceștile.

Borcanele, tronconice sau bitronconice, de diverse mărimi, au fost modelate cu mâna, fiind ornamentate cu brăuri în relief, alveolate sau crestate, deseori întrerupte de proeminente, așezate orizontal, oblic, în val sau spirală pe partea superioară a vasului (rareori sub diametrul maxim). (Fig.32). Alteori, ele au fost decorate cu alveole, crestături, "franjuri",

incizii oblice, iar pentru a putea fi transportate aveau proeminențe mamelonare sau rectangulare.

Castroanele și străchinile, de tradiție autohtonă, modelate, de obicei, cu mâna, nu sunt prea numeroase, fiind prevăzute cu proeminențe pentru a ușura transportul lor (Fig.27/12; 29/9, 13; 33/3; 38/6 etc.).

Kratererele, destul de puține, modelate cu roata și arse inoxidant, cu angoba neagră sau cenușie, cu buza lată, au toarte masive, orizontale, circulare în secțiune (Fig.43/6).

Lekanaii, mai numeroși, cu sau fără gât, modelați cu roata, au corpul tronconic sau hemisferic, gura invazată sau ușor evazată, cu buza oblică, rotunjită sau extinsă spre interior și exterior (practic, cu două buze), ornamentați cu linii orizontale, în relief sau incizate, de obicei sub buză și, mai rar, pe corp (Fig.39/1, 5, 10; 41/2; 43/1 etc.).

Vase mari, bitronconice, ce au corpul înalt, gâtul cilindric, gura ușor evazată sau verticală, buza plată (Fig.33/7-9).

Vase cu fundul profilat (cupe?), uneori destul de înalt și tronconic, cu inele în relief sau linii incizate pe ei, modelate cu roata, arse inoxidant (Fig.42/3, 5 etc.).

Vase de tip borcan, dar din argilă fină, modelate cu roata, de culoare cenușie, rar portocalie, cu buza orizontală, prelungită spre exterior, uneori decorate cu incizii late orizontale (Fig.33/1 etc.).

Cănille și ceștile, nu prea numeroase, au fost modelate cu mâna sau la roată și de obicei, arse inoxidant (Fig.31/1, 5 etc.).

Strecurătorile, foarte puține exemplare, au fost, de obicei, modelate cu mâna și au formă conică (Fig.29/12).

După cum se observă, există atât recipiente de tradiție autohtonă, ca borcanele, castroanele, străchinile, unele vase mari, ceștile sau cănille, strecurătorile, dar și imitații după vase grecești - *kratere*, *lekanai*, cești, cupe cu picior, căni.

De obicei, imitațiile după recipiente grecești, din argilă fină, cu angobă cenușie sau neagră, au fost modelate cu roata și arse inoxidant. Problema producerii acestora va fi discutată în capitolul final.

Datarea unor vase în sec. IV î.Hr., unele chiar în prima lui jumătate, poate fi argumentată, atât prin poziția stratigrafică a complexelor în care au fost descoperite, ca, de exemplu L6, L7, L24, GR.18, GR.20 (*Anexa 1*), cât și prin tipul recipientelor.

Vasele descoperite aici au bune analogii la Pietroiu și Unirea, jud. Călărași (Sîrbu, Oprea 1995), la Alexandria (Preda 1970, p.571- 578), Coțofenii din Dos (Zirra 1995, p.114-129), Zimnicea (Alexandrescu 1980, p. 44-50, fig.13-14), Bugeac (Irimia 1985, p.75-85).

Așa cum a demonstrat P.Alexandrescu (1977, p.113-137), majoritatea vaselor cenușii sau negre modelate cu roata din La Tène-ul timpuriu au modele grecești, fapt confirmat și de descoperirile de aici.

Este greu de precizat procentul vaselor modelate cu roata, în lipsa unor statistici pe complexe complet cercetate, dar apreciem, totuși, că aici el se ridică la 15-20%.

Recipientele caracteristice sec. II-I î.Hr. sunt: borcanele, ceștile - opaițe, fructierele, cănille, strecurătorile și, mult mai rar, bolurile, capacele, străchinile și castroanele.

Borcanele, de diverse capacități, de formă cvasicilindrică, au, de obicei, butoni, alveolați sau nu, și, mai rar, brâuri în relief sau decor incizat (Fig.35/1; 37/1 etc.).

Ceștile-opaițe, totuși puține exemplare, în comparație cu alte așezări getice contemporane, au corpul tronconic și sunt nedecorate (Fig.34/10).

Fructierele, majoritatea modelate cu mâna, arse aproape numai inoxidant, au angobă neagră sau cenușie, și sunt, de obicei, nedecorate (Fig.27/5-6; 31/12 etc.).

Strecurătorile, puține exemplare, modelate cu mâna sau la roată, de obicei arse inoxidant, au corpul tronconic sau hemisferic, (Fig.25/19-21).

Capacele, doar câteva piese, toate modelate cu mâna și arse oxidant, au formă rotundă și sunt plate (Fig.34/12-14).

Bolurile, modelate la roată, arse inoxidant, au corpul hemisferic; doar un exemplar are decor în relief (Fig.35/1).

Cănille, majoritatea modelate cu mâna și arse inoxidant, cu angobă neagră sau cenușie, au corpul bitronconic, și sunt, de obicei, nedecorate (Fig.37/3; 38/2; 42/9).

RECIPIENTE ELENISTICE

Numărul recipientelor elenistice este relativ redus, 2-3% din total, fiind reprezentat, aproape în totalitate, de amfore.

Amforele provin fie din centre pontice - Sinope, Heraclea Pontică, fie din centre sudice - Thasos, Rhodos sau de tipul Pseudocos.

În privința limitelor cronologice, cele mai timpurii piese, din Thasos și Heraclea Pontică, pot fi datate în 2/2 sec.IV î.Hr.- sec.III-II î.Hr., predominând Sinope și Rhodos, pentru ca în sec. II-I î.Hr. cele mai numeroase să fie de tipul Pseudocos. (Fig.28/11;36/8, 14; 44/3; 129 etc.)

Îndeosebi amforele ștampilate (Fig.129/1-2, 8-9) au constituit repere importante pentru datarea unor complexe, ca și a așezării în ansamblul ei.

Restul recipientelor ceramice sunt reprezentate prin puține exemplare, ce provin de la castroane sau străchini, căni, cești și boluri.(Fig.30/5; 43/14 etc.)

Din păcate, nu s-au descoperit alte piese de import, cu o datare mai restrânsă, pentru faza finală de locuire.

După cum s-a văzut, la prezentarea ceramicii getice, s-au descoperit o serie de recipiente ce reproduc forme grecești și elenistice - *kratere*, *lekanai*, cești, cupe cu picior din sec. IV-III î.Hr., apoi boluri, cu decor în relief sau nu, și amfore din sec. II-I î.Hr.

Faptul că în așezare nu s-au găsit piese originale grecești sugerează că acestea n-au fost produse aici.

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

Piese de acest tip sunt puține, dar variate din punct de vedere categorial: lame și răzuitoare din silex, împungătoare, mânere și tuburi din os, zdrobitoare, greutăți, cute și fragmente de rășniță din piatră, greutăți piramidale, calapoade pentru modelat vasele, rășniță (?), fusaiole și jetoane din ceramică, cuțite, seceră, toporaș din fier (Fig. 22 ; 23; 24/1-3, 6-8; 25/1-18; 26/1-5, 8).

La diverse, vom menționa o piesă din lut, probabil de formă conică, curbată și fațetată, cu miezul plin, cu angobă neagră lustruită (Fig.24/5) și o alta, tot din lut și de formă conică, rotundă în secțiune și cu orificiu la capătul gros, poate un *phallus* (Fig.24/4).

ARMAMENT

S-au descoperit doar două vârfuri de săgeți din bronz, cu vârful în trei muchii și tub rotund (Fig.26/6).

PODOABE

Și această categorie de piese cuprinde puține exemplare, câteva fibule de tip tracic, din bronz sau fier (Fig.88/1-2, 9), sau din La Tène-ul târziu,

din fier brătară și inel, piepteni din os (*Fig.88/7-8*), mărgelile din pastă sticloasă, unele colorate.

Vom remarca doar valoarea cronologică a unor fibule.

REPREZENTĂRI ANTROPOMORFE ȘI ZOOMORFE

În L5 s-a găsit o figurină antropomorfă (I=65 mm, l=60 mm, G=5-9mm), din argilă fină, cu nisip, cu miezul și angoba cenușii, plată și ușor curbată, cu picioarele, mâinile și capul redlate prin proeminențe conice, fără detalii ale feței (*Fig.89/4; 90/4_a*).

În L22 s-a descoperit o figurină zoomorfă (L= 62 mm, I=22 mm) ce redă, foarte probabil un bovid, cu botul, coarnele, picioarele și coada rupte (*Fig.89/6; 90/4_b*).

D. CRONOLOGIA

Stratigrafia, inventarul unor complexe, amforele șampilate, fibulele, ca și unele tipuri de vase getice, ne oferă o serie de repere pentru a încadra, între limite rezonabile, evoluția comunității de la *Șuvița Hotarului*.

O șampilă thasiană, plus unele fragmente de amfore din Thasos și Heraclea Pontică, pot fi datate în 2/2 sec.IV î.Hr. Cele trei fibule, două din bronz și una din fier, pot fi încadrate în 2/2 sec.IV î.Hr.

Unele tipuri de vase ce reproduc forme grecești pot fi datate în sec.IV î.Hr., cea mai reprezentativă fiind ceașca din L6 care, prin poziția stratigrafică și formă, poate fi datată chiar în 1/1 sec.IV î.Hr. (*Fig.31/1*).

Apreciem că începutul locuirii de aici poate fi plasat, cel mai târziu, pe la mijlocul sec.IV î.Hr., deși noi optăm chiar pentru primul sfert al acestui secol.

Pentru sec.III-II î.Hr. există numeroase complexe, ca și piese de inventar - amfore din Sinope, Rhodos, unele șampilate (*Fig.129/1-2*), plus numeroase piese getice.

Mai dificil de datat este sfârșitul locuirii; un singur lucru putem afirma - nu s-a descoperit nici o piesă care să se dateze, exclusiv, în sec.I d.Hr.

Nici importurile elenistice - în general amfore de tipul Pseudocos, și nici tipurile de vase getice nu ne dau repere mai precise.

În această situație trebuie să avem în vedere situația din Câmpia Română (Vulpe 1966,p.16), încât apreciem că locuirea a încetat aici în 2/2 sec.I î.Hr., eventual începutul sec.I d.Hr. Nu avem nici o dovadă arheologică indubitabilă despre existența comunității getice aici în sec. I d.Hr.

Lipsa importurilor romane, a pieselor și influențelor sarmatice confirmă această opțiune.

Dacă încadrările cronologice ale complexelor sunt corecte, atunci se poate constata că în sec. IV-III î.Hr. se pot data circa 30 de complexe, iar în sec. II-I î.Hr. circa 25 din ele.

De asemenea, cronologia complexelor indică faptul că la început a fost locuită numai terasa de jos, abia spre sfârșitul sec.IV î.Hr. comunitatea stabilindu-se și pe terasa mijlocie.

Se poate presupune, de asemenea, că o parte a membrilor comunității s-au mutat la *Suharna*, aflată la numai circa 0,5 km spre vest de *Șuvița Hotarului*, cândva în 1/1 sec.II î.Hr.

E. OBSERVAȚII

Din sec.IV-III î.Hr. s-au descoperit 28 complexe - un bordei, 12 locuințe de suprafață, 4 vetre exterioare, 10 gropi și o aglomerare de fragmente de vase, majoritatea situate pe terasa de jos (*Anexa nr.1*). Ca primă constatare, vom remarca numărul mare al locuințelor de suprafață (12) și numărul mai mic de gropi (10), prezența unor vetre în afara locuințelor.

Grosimea stratului arheologic a acestui nivel este mare, ajungând până la 1,50 m - 2 m, explicația fiind atât suprapunerile de locuințe, cât și grosimea stratului de steril dintre ele. Astfel, în S3, carourile 6-9, s-a constatat suprapunerea a trei mari locuințe din sec.IV-III î.Hr., dar între care sterilul atinge grosimi de 0,30-0,50 m, datorită atât scurgerilor de pe terasa mijlocie, aproape nelocuită în acea epocă, cât și amenajărilor (*Fig.12*).

Este de semnalat, de exemplu, marea densitate de locuire de pe terasa de jos - pe o suprafață de numai 50 m² s-au descoperit 18 complexe de locuire: 11 din sec.IV-III î.Hr., 5 din sec.II-I î.Hr. și 2 din sec.IX-X d.Hr. (evident că multe se extindeau și în afara acestei suprafețe). S-a observat că gropile erau îndeosebi spre marginea terasei, pe când locuințele începeau la câțiva metri de ea.

Locuințele erau de dimensiuni mari, platforma unora atingea până la opt metri lungime, lipitura pereților fiind groasă de 0,20-0,30 m, structura fiind din stâlpi groși de susținere (unii ciopliți). Vetrele se aflau fie în mijlocul, fie spre colțurile locuințelor, unele ridicate pe socluri din pietre de râu, altele doar din lut.

Inventarul descoperit, format aproape numai din vase ceramice, era sărac. De semnalat, însă, procentul relativ ridicat al vaselor modelate la roată: castroane, străchini, *kratere*, *lekanai* și cești, toate arse reducător, de culoare cenușie, unele cu angobă neagră. Sunt puține importuri grecești, aproape numai de amfore din Thasos, Sinope și din alte centre, majoritatea pontice, greu de identificat datorită stării fragmentare și lipsei ștampilelor.

De semnalat prezența mai multor lame și răzuitoare din silex, unele chiar în locuințe, ceea ce sugerează că erau folosite la anumite operațiuni. Precizăm că nici aici și nici în imediata apropiere nu sunt așezări neolitice, încât prezența lor nu poate fi rezultatul întâmplării.

Este de notat procentul extrem de redus al oaselor de animale, probabil și fiindcă peștele - din Dunăre și bălți - ocupa o mare pondere în alimentație, deși numărul animalelor înhumate este important.

La diverse vom menționa doar câteva fusaiole, un *phallus* (?) din lut și o figurină antropomorfă. Surprinde sărăcia uneltelor și ustensilelor din metal și a podoabelor, dar suprafața mică săpată s-ar putea să fie neconcludentă în acest stadiu de cercetare.

Cu totul deosebită este Gr.4, cu sacrificii umane, importantă atât sub aspectul interpretărilor pe care le ridică, cât și al datării, ea fiind, fără îndoială, una din cele mai timpurii cunoscute la geto-daci.

Din sec.II-I î.Hr. s-au descoperit 27 complexe: un bordei, 12 locuințe de suprafață, 3 vetre exterioare și 11 gropi (*Anexa nr.1*). În cursul acestei epoci, locuirea cuprinde ambele terase, de jos și mijlocie. Remarcăm numărul mare al locuințelor de suprafață, raritatea bordeielor și creșterea numărului de gropi, deși raportul cu numărul locuințelor este redus față de alte așezări contemporane. Cantitatea de oase de animale rămâne, în continuare, mică. Locuințele erau dreptunghiulare, cu sau fără vetre în interior, dar forma exactă și detaliile constructive n-au putut fi stabilite, atât datorită necercetării în întregime, cât și distrugerilor ulterioare.

Inventarul locuințelor și gropilor rămâne încă sărac, cu excepția ceramicii, lucrate cu mâna sau roata, ce cuprinde aproape toată gama de forme și motive decorative cunoscute în acea epocă la geto-daci (lipsește, încă, ceramica pictată). În rest, inventarul constă din fusaiole din lut, o greutate din lut și alta din piatră, o râșniță rotativă fragmentară, un "corn" fațetat din lut de culoare cenușie, un cuțit, o seceră și cuie din fier, împungător din os, verigă din bronz.

În concluzie, se poate afirma că la *Șuvița Hotarului* a existat o importantă așezare nefortificată, al cărei început a fost cândva în prima jumătate a sec.IV î.Hr., viețuirea încetând spre finalul sec.I î.Hr., eventual începutul sec.I d.Hr. (oricum, nu avem piese care să se dateze, exclusiv, în sec.I d.Hr.). În sec.IV-III î.Hr. a fost intens locuită numai terasa de jos, pentru ca apoi comunitatea getică să se extindă, după mijlocul sec.IV î.Hr., și pe terasa mijlocie.

1. B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR. 1. Tm C25 B1 - în S2, c.8 - 10.

Deoarece a fost numai parțial săpat, nu i se poate aprecia forma. După părăsire a fost folosit ca groapă menajeră, numai astfel explicându-se inventarul descoperit aici: numeroase fragmente de vase, puține oase de animale, pietre și fragmente de vatră.

La *piese individuale*, vom nota două *fusaiole* întregi și un *răzuitor de silex*.

Ceramica getică, numeroasă dar foarte fragmentată, provine de la: 6-7 borcane cu brăuri alveolate și butoni cilindrici, 2-3 cești-opaițe, 2-3 vase mari cenușii și 2-3 fructiere cenușii, modelate cu mâna; ceramica modelată cu roata provine de la 3 vase castanii, 2-3 fructiere, 2 căni, o cupă cu picior și o strecurătoare, cenușii, castanii sau cărămizii, plus un urcior și un chiup cărămiziu.

Importurile elenistice sunt reprezentate printr-o toartă de cană cărămizie și o buză de kantharos.

Pe baza formelor de vase, bordeiul se datează în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.27/1-6; 32/1; 42/1, 3. Inedit.

2. BORDEIUL NR. 2. Tj C70 B2 - în S10, S13, S14.

Groapa bordeiului, de formă aproape rotundă (D=5,70m), s-a conturat de la adâncimea de 1,48-1,50m; s-a săpat doar 0,40-0,50m din el, astfel încât nu i se poate preciza adâncimea.

În zona săpată s-a găsit un bogat și variat inventar arheologic, care este, însă, rezultatul umplerii după abandonarea lui. Întrucât s-au găsit resturi din pereții unei locuințe de suprafață, uneori fragmente masive, apreciem că, în majoritate, inventarul provenea de la aceasta.

Piese individuale constau din : 3 fibule de tip tracic, una din fier și două din bronz, 2 lame de cuțite, un toporaș-daltă, o bară din fier, o mărgică din pastă sticloasă și 3 lame din silex.

De asemenea, s-au găsit două toarte șampilate ale unei amfore din Sinope, pe una era inscripția Κεφαλιον Νυσοδωρου, având ca simbol un cap de bărbat privind spre stânga, iar pe cealaltă inscripția Αστυνομου Απολλοδωρου του Διονυσίου (Fig.129/1-2); amfora se încadrează în grupa a V-a a lui B.N.Grakov, iar exemplarul de aici a fost datat de N.Conovici între 260-250 î.Hr.

Această datare a amforei din Sinope asigură o încadrare cronologică mai restrânsă și pentru fibulele de tip tracic găsite aici - al doilea sfert al sec. III î.Hr.

Tot aici s-a găsit și un bulgăre de zgură de fier, cu urme de calcar, într-o zonă cu cenușă și cărbune.

Fragmentele de vase getice, numeroase, provin de la tipuri variate de recipiente, modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant.

Pe baza inventarului din umplutură, îndosebi a amforei din Sinope, bordeiul poate fi datat în 3/4 sec. III î.Hr (Fig.129/1-2).

Fig.21; 26/6, 8; 27/7-8; 39/5; 88/1, 2, 9; 90/2_{a-b, e}. Inedit.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. Tj C4 L1 - în S3, c.5-6.

A fost parțial surprinsă în această secțiune, pe o zonă de 2m x 0,75m; identificată printr-o masă compactă de lipitură arsă (în care se observa uneori și profilul stâlpilor de susținere a pereților), prin numeroase fragmente ceramice și doar câteva oase și pietre.

Fragmentele de vase *getice* provin de la borcane cu brăuri alveolate, cești-opaițe, fructiere negre sau castanii, căni, străchini și castroane, modelate cu mâna, sau cupe cu picior, strecurători, bol, castroane și un vas, cenușii sau castanii, modelate cu roata etc. Vom menționa că un borcan modelat cu mâna avea orificii mari în fund.

Pe o zonă circulară ($D = 0,60 \text{ m} \times 0,50 \text{ m}$) a fost fragmentată mărunț o *amforă de tipul Pseudo-Cos*, cu toartă bifidă, poate pentru a constitui, eventual, suportul unei viitoare vetre.

Stratigrafia și inventarul datează locuința, probabil, în sec.II î.Hr.

Fig.12; 13; 28/1-11. Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2. Tj C5 L2 - în S3, c.6-7.

În mare parte distrusă de locuirea din sec.IX-X; zona cu lipitura pereților căzuți se păstra pe o suprafață de $1,60\text{m} \times 0,90\text{m}$, podeaua fiind placată cu numeroase pietre mici și mijlocii de râu.

Fragmentele de vase *getice* provin de la borcane cu brăuri și butoni alveolați, cești, cană, fructiere și vase mari, modelate cu mâna, sau de la o cupă cu picior, o strecurătoare, un castron și o strachină, cenușii, plus două chiupuri și o cană cu fundul profilat, roșietice, toate modelate cu roata etc.

Importurile elenistice sunt reprezentate de fragmente de corp de la 3-4 amfore, plus un fragment de toartă de amforă rodiană cu ștampilă dreptunghiulară ($L = 15 \text{ mm}$), din inscripție, pe un rând, păstrându-se doar sfârșitul numelui ...KAXOY.

Locuința poate fi datată în 4/4 sec.III-3/4 sec.I î.Hr.

Fig.11/2; 13; 33/9. Inedită.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.3. Tj C6 L3 - în S3, c.3-4.

Parțial păstrată și cercetată; identificată prin resturile pereților arși (cca. $2,20\text{m} \times 1,40\text{m}$), prin vatra aflată în partea nordică și prin inventarul său.

Vatra aproape ovală ($D = 1 \text{ m} \times 0,70 \text{ m}$), parțial distrusă, amenajată direct pe podea, fără soclu, bine fășuită, cu urme puternice de ardere.

S-au păstrat puține fragmente de borcane cu brăuri alveolate și un castron fragmentat cu angobă neagră, cu toartă ovală, verticală, toate modelate cu mâna, apoi fragmente de străchini și castroane, de câni, modelate cu roata.

Inventarul fiind destul de sărac, numai prin poziția stratigrafică, locuința se poate data în 2/2 sec.III-1/1 sec.II î.Hr.

Fig.22/4; 29. Inedită.

4. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.4. Tj C9 L4 - în S3, c.5-6.

Identificată prin resturile de lipitură arsă ($L=3 \text{ m}$, $l=1,55 \text{ m}$), vatră, arsură, cărbune; doar parțial dezvelită; se află sub C4 L1 și suprapunea C13.

Vatra, aflată sub partea centrală a pereților căzuți, era de formă aproape rotundă ($D=0,60 \text{ m}$), parțial distrusă, așezată direct pe podeaua locuinței, bine fășuită ($G=2-3 \text{ cm}$), cu urme intense de ardere.

La piese individuale vom menționa trei *fusaiole* și o *lamă de silex*.

Fragmentele *ceramice getice* provin de la borcane cu brăuri alveolate, vase mari cenușii-castanii, câni, fructiere negre, modelate cu mâna, apoi de la o cană cenușie cu angobă neagră și un castron cenușiu cu buza lată și plată, modelate cu roata etc.

Trei fragmente de *amfore grecești*, una din Thasos și alta, probabil, pontică.

Prin poziția stratigrafică și puținul inventar păstrat, locuința poate fi datată, în 2/2sec.III - 1/1sec.II î.Hr.

Fig.12; 13; 33/5; 39/8; 42/2, 4. Inedită.

5. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.5. Tj C14 L5 - în S3, c.7-10.

A fost parțial dezvelită. Lipitură arsă, căzută, măsura cca. $5,40 \text{ m}$ lungime, vatra neaflându-se în zona cercetată. Pereții erau masivi, groși de $0,20-0,30 \text{ m}$, structura fiind formată din stâlpi rotunzi ($d=0,10 \text{ m}$).

La piese individuale vom menționa o *figurină antropomorfă* (?) ($I = 65 \text{ mm}$, $l = 60 \text{ mm}$, $G = 5-9 \text{ mm}$) din argilă fină, cu nisip, cu miezul și angoba cenușii, plată și ușor curbată, ce are capul, mâinile și picioarele redade prin proeminențe conice, fără detalii ale feței (Fig.89/4); o *fusaiolă* și un *phallus* (?) din argilă fină, omogenă, cu miezul cenușiu, angobă castanie, de formă conică ($L = 122 \text{ mm}$, $DM = 43 \text{ mm}$), cu orificiu doar la capătul gros.

Fragmentele ceramice getice provin, aproape în totalitate, de la vase modelate cu mâna: borcane (3-4 ex.), cu brăuri în relief, orizontale sau oblice, alveolate, vase mari (2-3 ex.), cu angobă castanie sau cenușie, și un castron cu angoba neagră, buza lată și plată, umărul în unghi ascuțit; fragmentele de vase modelate cu roata provin de la castroane și un vas.

Stratigrafia și inventarul permit o datare în 4/4 sec. IV î.Hr.-1/4 sec. III î.Hr.
Fig.12; 13; 30; 89/6, 90/4_a. Inedită.

6. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.6. Tj C15 L6 - în S3, c.5-9.

Identificată prin lipitură arsă, care se întindea pe o zonă de cca.8 m, grosimea pereților măsurând 0,20-0,30 m; s-au identificat și stâlpi groși de 0,15-0,20m; podeaua este înclinată de la S spre N, deci în sensul invers al pantei. Este de semnalat că între L5 și L6, în mare parte suprapuse (*Fig.12*), există un strat gros de pământ steril arheologic, de culoare gălbuie, probabil ca urmare a scurgerii lui de pe terasa mijlocie.

Vatra, ușor ovală (D=1,40 m), aflată în colțul NE al locuinței, bine fățuită și puternic arsă, fără soclu din pietre, dar puțin ridicată față de "podea".

La *piese individuale* vom menționa doar o *lamă de silex*.

Ceramica getică, în cantitate moderată și fragmentată, provine de la borcane (4-5 ex.), cu brăuri alveolate sub buză, proeminențe semiovale sau conice, toarte "oarbe", modelate cu mâna, și lekanai din argilă fină, omogenă, cenușie, cu buza lată și orizontală, toarte orizontale, rotunde în secțiune, castroane cenușii cu angobă neagră, corpul hemisferic, gura invazată, decorate cu linii incizate sub buză și o ceașcă din argilă fină, cenușie, angobă neagră, gura verticală, corpul globular, toartă lată, bandată, supraînălțată (*Fig.31/1*).

Notăm și câteva fragmente de *amfore grecești* din argilă nisipoasă cu pigmenți negri, de culoare cărămizie, angobă alburie (pontice?), plus o strachină fragmentară, cărămizie.

Prin poziția stratigrafică și inventar, locuința se datează în 3/4 sec. IV î.Hr.
Fig.12; 13; 22/1; 31/1-6; 32/3; 33/3; 41/2; 43/5. Inedită.

7. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.7. Tj C17 L7 - în S3, c.7.

Aproape în totalitate distrusă și parțial dezvelită, a fost identificată printr-o mică zonă de lipitură arsă (1,60m x 0,30 m), o suprafață cu o depunere calcaroasă (0,60 m x 0,40 m), plus câteva fragmente de vase *getice* cu gura în formă de pâlnie.

La *importuri grecești*, pe lângă fragmentele de amfore, notăm o parte dintr-o strachină, cărămizie, cu angobă roșiatică. L.7 se afla sub L.6, de care o despărțea un strat steril arheologic, gros de 0,15 - 0,20 m.

Deși inventarul este sărac, poziția stratigrafică indică, probabil, 1/1 sec. IV î.Hr.

Fig.12. Inedită.

8. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.8. Tm C23 L8 - în S2, c.6-7.

Probabil de formă rectangulară, în mare parte distrusă de un bordei din sec. VI-VII e.n., resturile ei constând din lipitura arsă a pereților, vatră, cioburi de vase, unelte și ustensile.

Vatra, de formă ovală (1,10 m x 0,95 m), parțial distrusă de bordeiul din sec. VI-VII e.n., era situată în sudul locuinței, ridicată pe un soclu din pietre mici și mijlocii de râu, cu urme puternice de ardere.

Unelte și ustensilele sunt reprezentate prin : *lamă de seceră* (L=262 mm, l=16 mm), curbată, cu opritoare și limbă de prins în mâner, *piron* (L=47 mm), patruleter în secțiune, ambele din fier, *inel din bronz* (D=17 mm), *greutate din piatră nisipoasă* (L=50 mm, l=29 mm, G=10 mm), cu orificiu, o *lamă de silex* și un fragment de *fusaioală*.

Fragmentele de vase *getice* provin de la 5-6 borcane, 2 cești-opaițe, 1-2 căni, 2-3 fructiere, 2-3 chiupuri, modelate cu mâna, și de la o strecurătoare, un urcior, un vas hemisferic și un chiup cărămiziu, modelate la roată etc.

Importurile elenistice sunt reprezentate de câteva fragmente de amfore.

Se datează în sec. II î.Hr.

Fig.26/5; 34/14. Inedită.

9. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.9. Tm C27 L9 - în S2, c.3-5.

Descoperită doar pe o mică porțiune, restul continuând în malul vestic al secțiunii; identificată prin lipitură arsă, fragmente de vase și de vatră.

Inventarul fiind ne semnificativ, poziția stratigrafică indică, probabil, sec.I î.Hr.

Inedită.

10. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.10. Tj C30 L10 - în S.5.

Identificată prin masa compactă, căzută, a pereților arși și inventarul ceramic. A fost parțial dezvelită.

Ceramica getică, modelată cu mâna, provine de la borcane cu brăuri în relief și butoni cilindrici sau incizii oblice, fructiere negre și cenușii, cupe cu picior, cești-opaițe, vase de provizii, strecurătoare, pahare, capac, apoi câteva vase modelate la roată- cupă cu picior, bol, castron, cană și strecurătoare etc.

Importurile elenistice constau din mai multe fragmente de amfore, unele din Rhodos, precum și o toartă de ceașcă.

Se datează, cel mai probabil, în 2/2 sec.II - 1/4 sec. I î.Hr.

Fig.34/1-10. Inedită.

11. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.11. Tm C35 L11 - în S2, c.5.

Identificată prin resturile sporadice ale lipiturii arse, prin vatră și inventar; numai parțial dezvelită.

Vatra, probabil de formă ovală (L=1,15 m), era ridicată pe un soclu de pietre mici de râu; avea fășială groasă de 3-4 cm, cu urme intense de ardere.

Fragmentele de vase getice provin de la borcane și vase cu brăuri alveolate, vâscioare cu proeminente conice, decorate cu impresiuni verticale, executate cu unghia, așezate în șiruri orizontale, de la vase din argilă semifină, modelate cu mâna, apoi de la un castron cu angobă neagră, cu gura invazată, decorat cu incizii orizontale la exterior și un krater cu toartă masivă, orizontală, modelate cu roata etc. La diverse vom menționa doar o *fusaiolă* cilindrică.

Pe baza inventarului, locuința se datează, probabil, în sec.III î.Hr.

Inedită.

12. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.12. Tm C36 L12 - în S7, c.9-11.

A fost parțial cercetată; resturile pereților, căzuți în urma unui incendiu, întinzându-se mai compact în partea vestică, pe o lungime de circa 4m.

Ca *piese individuale* menționăm o cute din gresie, ruptă în zona perforației, și o *fusaiolă* bitronconică, cu un fel de manșon la un capăt; puține oase de animale.

Puținele *fragmente de vase getice*, provin de la borcane cu butoni și brăuri alveolate, de la o ceașcă-opaiț, modelate cu mâna, și de la o fructieră cenușie, modelată cu roata etc.

Sec.II î.Hr.

Fig.22/8; 23/10. Inedită.

13. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.13. Tm C37 L13 - în S7, c.1-3.

Locuință mare, cu pereții masivi, a fost parțial dezvelită; pereții, prăbușiți în urma unui puternic incendiu, ocupă aproape toată secțiunea, pe o lungime de 4,5-5,00 m.

Vatra, situată în partea de nord-vest a locuinței, probabil de formă rotundă (de circa 0,90 m x 0,80 m), era formată doar dintr-un strat de argilă și a fost puternic arsă.

În zona locuinței s-au descoperit numeroase fragmente de vase, dar puține pietre și oase de animale.

Ca *piese individuale* menționăm o greutate din piatră, cu orificiu, un suport sau capac, rotund, masiv, din argilă comună (D=0,40 m G=0,03 m), ars inoxidant și o ceașcă.

Fragmentele de *vase getice* provin de la 3-4 borcane mici și mijlocii, unele ornamentate cu butoni, alveolați sau nu, cu brăuri în relief crestate, cu "franșuri", de la 2-3 vase mari și o cană, negre și castanii etc., toate modelate cu mâna; apoi de la vase mari, fructiere, un bol nedecorat, o strecurătoare, cenușii, un *pithos* masiv (cu buza lată de 85 mm) și un bol, cărămizii, modelate cu roata etc. Notăm

și un fragment de bol getic cu decor în relief, cenușiu, ornamentat cu "brăduț" și paștile (Fig.36/1).

Ca import elenistic, pe lângă alte fragmente de amfore, notăm o toartă de amforă șampilată din Rhodos, din păcate nedescifrabilă, fiind prost imprimată și stearsă; după secțiune și forma șampilei, probabil din 2/2 sec.II î.Hr.

Stratigrafia și inventarul datează locuința în 2/2 sec.II î.Hr.

Fig.18; 20/1; 33/8; 35/1, 3, 11-12; 36/1, 4-7, 9. Inedită.

14. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.14. Tm C38 L14 - în S7, c.2-4.

Resturile pereților ei au fost intersectați pe o lungime de circa 4m, lângă malul nordic al secțiunii.

Fragmentele de vase getice provin de la borcane cu brăuri alveolate, vase tronconice, castroane, câni, suporturi, modelate cu mâna, apoi de la vase cu picior, *lekanai*, castroane, o cană(?), modelate cu roata.

Importurile elenistice constau doar din fragmente de amfore, probabil din centre pontice.

Poziția stratigrafică și inventarul datează locuința în sec.III î.Hr.

Fig.18; 35/2, 4-8, 10; 36/2-3, 8, 10-14. Inedită.

15. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.16. Tj C56 L16 - în S8.

Identificată în jumătatea nordică a secțiunii, prin zone, mai mult sau mai puțin compacte, ale pereților prăbușiți în urma unui incendiu, prin fragmentele de vase, getice sau elenistice, prin rare pietre și oase de animale.

Ca piese individuale vom menționa un *pieptene din os*, fragmentar, cu orificiu pentru atârănare, al cărui mâner a fost decorat, pe ambele fețe, cu cercuri concentrice, incizate; atât mânerul, cât și dinții au fost obținuți dintr-o singură bucată de os (Fig.88/8), iar la importuri o toartă de amforă cu mai multe canceluri, longitudinale.

Fragmentele ceramice de vase getice provin de la borcane de diverse mărimi, fructiere, ceașcă-opaiț, modelate cu mâna, și de la fructiere, câni, amforă, cenușii, modelate cu roata etc.

Poziția stratigrafică și inventarul datează locuința în sec.II î.Hr.

Fig.31/7-12; 88/8; 90/1_a. Inedită.

16. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.17. Tj C58 L17 - în S9.

Identificată prin resturile izolate ale pereților, prăbușiți și incendiați, ce continuă și în profilul sudic al secțiunii, ca și prin vatră, plus numeroase fragmente de vase și oase de animale.

Vatra, aflată în partea de nord a locuinței, avea un suport din pietre mici de râu, iar crusta dintr-un strat de argilă, gros de 5-7 cm, puternic ars.

Ca piese individuale menționăm : 3 fusaiole, un răzuitor din silex, o lamă de cuțit din fier și o bucată de plumb.

Numeroasele fragmente de vase getice provin de la borcane de diverse mărimi, ornamentate cu proeminențe și brăuri alveolate, vase mari, modelate cu mâna, și de la cană, *lekanai*, *kratere* și castroane, cenușii, modelate cu roata etc.

La importuri elenistice, menționăm un fragment de *lagynos*, cărămiziu.

Se datează pe la mijlocul sec.III î.Hr.

Fig.26/4, 9. Inedită.

17. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.18. Tm C59 L18 - în S7, c.3-4.

Identificată prin trei zone mai compacte ale pereților, prăbușiți în urma unui incendiu; se afla peste C.37 L.13, între ele aflându-se un strat de pământ de 10-15 cm. După resturile pereților prăbușiți avea peste 3,5 m pe una din laturi, pe direcțiile N și S continuă în profilele secțiunii.

Doar în partea de NV, pe o zonă de circa 1,20 x 0,80 m, se aflau mai multe fragmente de vase getice și pietre. Fragmentele de vase getice provin de la borcane de mărime mijlocie, fructiere, alte vase cenușii, modelate cu mâna sau la roată.

La piese individuale nu putem menționa decât o piesă rotundă (D=0,18 m G=0,02 m), cu orificiu central (D=0,025 m), făcută dintr-un perete de *pithos*, folosită, probabil, ca rășniță și o ceașcă (I=84 mm, D=96 mm) din argilă semifină, angobă neagră, toartă prinsă pe buză, modelată cu mâna.

Se datează la sfârșitul sec.II-1/1 sec.I î.Hr.

Fig.18; 20/2; 24/8; 35/9. Inedită.

18. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.21. Tj C63 L21 - în S10.

Identificată printr-o zonă compactă de pereți arși și prăbușiți (L=3,40 m, l=1,75 m), ce continuă în malurile nordice și vestice ale secțiunii, ca și printr-o cantitate impresionantă de fragmente de vase getice, rare oase de animale.

S-au găsit și fragmente de la o *vatră portativă*, masivă, cu o gardină înaltă de 0,7 - 0,10 m.

Fragmentele de *vase getice* modelate cu mâna provin de la borcane, ornamentate cu butoni, uneori cu incizii în "X", și brâuri alveolate sau crestate, cești-opaițe, câni bitronconice, fructiere și un vas în miniatură (creuzet?), iar cele modelate cu roata de la câni, fructiere, boluri, vase de provizii, de culoare cenușie, *pithoi* de culoare cărămidie.

Importurile elenistice constau din fragmente de amfore și de la un castron de culoare cărămidie.

Stratigrafia și inventarul datează locuința în sec.II î.Hr.

Fig.21; 38. Inedită.

19. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.22. Tj C67 L22.- în S10 și S13.

Locuință de mari dimensiuni, pe direcția E-V resturile incendiate ale pereților măsurând peste 5,00 m, numai parțial descoperită, ce continuă și în malurile de N și V ale suprafețelor săpate.

Din *vatră*, situată în nord-vestul locuinței, s-a păstrat numai o parte, suportul fiind format din mici pietre de râu, iar crusta din straturi fine de argilă nisipoasă; câteva mici fragmente de gardină aflate sub resturile pereților, ar putea proveni de la ea.

Ca *pieșe individuale*, enumerăm : 2 răzuitoare din silex, un cuțit, un ac de fibulă și o mică bară din fier, un vârf de săgeată, o fusaiolă, un mâner de os de pieptene, ornamentat, pe ambele fețe, cu cercuri concentrice, incizate, și o figurină zoomorfă, probabil bovidă.

Fragmentele de *vase getice*, relativ numeroase, provin de la o gamă variată de forme, modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant.

Prin poziția stratigrafică, suprapunea Bordeiul nr.2, datat în 3/4 sec.III î.Hr., confirmată și de inventarul descoperit în ea, locuința poate fi datată în 4/4 sec.III î.Hr.

Fig.21; 28/13; 39/3; 26/3. 7;88/7; 89/6; 90/1_b, 3. Inedită.

20. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.23. Tj C32 L23 - în S6.

În mare parte distrusă de bordeiul din sec.IX-X (C12 B3), identificată printr-o zonă masivă de lipitură arsă (L=4 m), fragmentată, *vatră* și fragmente de vase getice, provenind de la borcane cu brâuri în relief, verticale și orizontale, întrerupte de proeminențe ovale și vase mari cu gura verticală sau ușor evazată, cu proeminențe ovale sau tronconice.

Se datează în 1/1 sec.III î.Hr. Inedită.

21. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.24. Tj C33 L24 - în S6.

Parțial distrusă de bordeiul din sec.IX-X (C12 B3), identificată prin lipitura, fragmentată, pe o lungime de minimum 4 m și cu o grosime de 0,10 - 0,20 m. Puține cioburi getice, aparținând unor forme de vase din sec.IV-III î.Hr.; stratigrafic, sub C32 L23, deci din 2/2 sec.IV - 1/4 sec.III î.Hr.

Inedită.

VETRE

1. VATRA NR.1. Tj C7 V1 - în S3, c.4.

Era, probabil, de formă rotundă, numai parțial păstrată, pe o zonă de 0,60 x 0,70 m, fără soclu, bine fățuită și cu urme intense de ardere. Neavând inventar ea poate fi datată doar prin poziția stratigrafică, între C6L3 și C9L4, deci în sec.III î.Hr.

Fig.13. Inedită.

2. VATRA NR.2. Tj C10 V2 - în S3, c.10.

Era de formă aproape ovală ($D=0,64 \times 0,50$ m), bine fățuită și intens arsă. În partea ei vestică se află un fragment de rășniță rotativă și câteva cioburi de vase atipice. Inventarul fiind nesemnificativ, poziția stratigrafică indică 4/4 sec.IV - 1/2 sec.III î.Hr.

Inedită.

3. VATRA NR.3. Tj C18 V3 - în S3, c.2, - 0,90 m.

Era de formă rotundă ($D=0,40$ m), fără soclu, bine fățuită și cu urme de ardere îndelungată.

Poziția stratigrafică și descoperirea unui fragment de bol getic cu decor în relief, puțin deasupra ei, datează vatra în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Inedită.

4. VATRA NR.4. Tm C46 V4, în S7, c.2-3.

De formă rotundă ($D=0,80$ m), a fost numai parțial dezvelită (0,40 m), restul intra în malul nordic al secțiunii. Ridicată pe un suport de lut, bine fățuită, avea crusta bine arsă; zonă de cărbune și cenușă în partea ei vestică.

Aflându-se sub C37 L13, din care o despărțea un strat de pământ gros de 0,10 - 0,15 m, ea poate fi datată în 1/1 sec.II î.Hr.

Inedită.

5. VATRA NR.6. Tj C64 V6 - în S9.

Vatră de formă rotundă ($D=0,55$ m), cu soclul din pietre mici și mijlocii de râu, crusta din argilă fină, bine fățuită și puternic arsă. Întrucât se afla sub C58 L17, de care o despărțea un strat gros de pământ, vatra poate fi datată în sec.III î.Hr.

Inedită.

6. VATRA NR.7. Tj C68 V7 - în S10.

Situată în colțul de S-V al secțiunii, aproape la nivelul Locuinței nr.21. Era de formă rotundă ($D=0,52$ m), lipitura fiind de o grosime apreciabilă ($G=0,25$ m), întrucât a fost refăcută pe același perimetru, după deteriorarea primeia. Se prezenta ca o succesiune de câte două straturi de arsură negricioasă și cu o crustă bine arsă.

Se datează, probabil, 2/2 sec.II î.Hr.

Fig.8. Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. Tj C1 GR1 - în S3, c.1.

Situată chiar pe marginea sudică a așezării, de formă ovală în plan ($D=0,80 \times 0,70$ m, $A=0,60$ m), avea umplutura din pământ cenușos cu mulți pigmenți de cărbune, fragmente mici de vatră, rare oase de animale, câteva pietricele.

Porc (*Sus domesticus*), de cca 9 - 12 luni; cadavrul, întreg și în ordine anatomică, a fost depus aproape pe fundul gropii, așezat pe dreapta, cu capul spre vest. Cioburi de vase, câteva pietre și alte oase de animale au fost găsite la nivelul scheletului.

Ceramica getică, fragmentară, provine de la borcane cu brăuri alveolate și butoni cilindrici, fructiere negre și cenușii, toate modelate cu mâna, plus câteva cioburi de la o *amforă elenistică*. Se datează, probabil, în sec.II î.Hr.

Fig.19/1; 27/9; 28/15-16. Sîrbu, Ciocea, Damian, 1992, p.27, fig.2/2, 3/2; Sîrbu 1993, p.103, fig.31/3-4, 61/1.

2. GROAPA NR.2. Tj C3 GR2 - în S3, c.1.

Groapă de formă cilindrică (D=1,50 m), păstrată pe o adâncime de cca 0,95 m, deoarece partea superioară a fost distrusă de un cuptor și de locuirea medieval - timpurie; în partea nordică avea două trepte pentru coborâre.

Umplutura, de aspect menajer, conținea multe fragmente de vase, resturi de vetre, oase de animale, multă arsură și cărbune.

Piesele întregi găsite aici erau reprezentate prin : un *vâscior* (I=70 mm, DG=53 mm, DF=50 mm), modelat cu mâna, ornamentat cu patru proeminente, ars secundar, un *capac* rotund (D=75 mm), plat, cu mâner cilindric, un *zar*(?) din lut, cu laturile de 8-9 mm, și o *piatră perforată*, probabil greutate pentru plasa de pescuit.

Restul *ceramicii getice*, fragmentată, provine de la vase mari și borcane cu brăuri alveolate, proeminente și butoni, cești-opaițe, fructiere negre și castanii, câni, modelate cu mâna; modelate cu roata sunt doar trei fragmente, unul de cană sau urcior.

Ca *importuri elenistice* menționăm un fragment de toartă bifidă de amforă de tipul Pseudo-Cos și un fragment de vâscior (cupă ?), din argilă fină, cu mijlocul cărămiziu și angobă neagră.

Stratigrafia și inventarul datează groapa, cel mai probabil, în sec.II î.Hr.

Fig.28/15; 34/13. Inedită.

3. GROAPA NR.3. Tj C11 GR3 - în S3, c.1-2.

Groapă de formă cilindrică (D=0,80 m x 0,85 m A=0,40 m) numai parțial păstrată (a fost intersectată de GR2 și GR4), a cărei umplură era formată din pământ negricios cu urme de arsură și cărbune. Fragmentele de vase getice provin de la un vas mare, parțial întregibil, modelat cu mâna, decorat cu un brâu crestat, așezat imediat sub buză și altul pe zona diametrului maxim, plus un fragment de castron din argilă fină, cenușie, modelat cu roata.

Stratigrafia și ceramica indică 2/2 sec.IV - începutul sec.III î.Hr.

Inedită.

4. GROAPA NR.4. Tj C8 GR4 - în S3, c.2-3.

Groapă de formă ovală în plan (D=1,70 x 1,40 m A=0,80 m); cu fundul plat, apărută la 1,10 m adâncime, a cărei umplură era formată din pământ negru-cenușiu, cu mici fragmente de vatră, arsură și cărbune, puține cioburi și oase de animale.

Scheletele s-au descoperit spre mijlocul gurii gropii.

Scheletul nr.1 aparține unui bărbat de 30 - 35 ani, depus pe stânga cu capul la vest, trupul ușor curbat, genunchii ridicați, iar cu mâinile ridicate ținea capul cadavrului nr.2.

Scheletul nr.2 aparține unei fete de 11-12 ani, așezată pe dreapta, capul spre vest, cu genunchii ridicați, între care se afla bazinul bărbatului, iar mâinile erau duse la bazinul acestuia.

Scheletul nr.3. Deasupra craniului bărbatului se aflau o claviculă, fragmente de vertebră cervicală, fragmente de coaste și un os carpian de la un copil.

Inventar: a) un borcan (I=155 mm, DG=135 mm, DF=94 mm) decorat cu patru proeminente, de la care pornesc în jos, oblic, patru brăuri crestăte; vasul a fost "despicat" în două pe verticală, o jumătate aflându-se lângă bazinul fetei, iar cealaltă jumătate lângă umărul stâng al bărbatului, b) un vâscior a fost "tăiat" pe orizontală, marginile polizate, iar cele două jumătăți au fost depuse, aproximativ, sub bazinele bărbatului și fetei, c) piatră mare (0,45 m x 0,25 m) era depusă spre marginea gropii, în direcția picioarelor bărbatului. Din groapă mai provin o *fusaiolă* întreagă și un sfert din altă *fusaiolă*. Celelalte fragmente de vase provin de la recipiente specifice sec.IV-III î.Hr. Poziția stratigrafică și formele de vase indică 4/4 sec.IV î.Hr. - 1/4 sec.III î.Hr.

Cele două schelete îmbrățișate, oasele copilului, "despicarea" și depunerea celor două vase nu lasă nici un dubiu că ne aflăm în prezența unor înhumări rituale ce implicau și sacrificii umane.

Fig.15; 16/1; 17; 45/1, 4. Sîrbu 1993, p.88, fig.24, 57/1.

5. GROAPA NR.6. Tm C29 GR6 - în S2, c.2.

Groapă de formă neobișnuită, cu trei laturi drepte și una rotunjită ($L=1,30$ m, $l=0,60$ m, $A=0,25$ m), în care se afla o vatră rectangulară ($0,85 \times 0,37$ m) cu urme intense de ardere. În jurul vetrei multă arsură, o fusaiolă bitronconică și câteva cioburi geto-dacice. A servit unor scopuri gospodărești ?

Se datează în sec.II - I î.Hr.

Inedită.

6. GROAPA NR.7. Tm C22 GR7 - în S2, c.4-5.

Groapă de formă aproape cilindrică ($D=1,70$ m x $1,60$ m, $A=1,00$ m), cu o treaptă de coborâre la nord. Umplutura consta din pământ cenușos, cărbune, fragmente de vatră și lipitură arsă, puține oase de animale și fragmente de vase, plus o jumătate dintr-o greutate de lut.

Ceramica getică, fragmentată, provine de la 3-4 borcane, o ceașcă-opaiț, 2 fructiere, castanii, un vas mare, negru, modelate cu mâna, plus 3 cupe cu picior, două negre și una castanie, modelate cu roata.

Fragmente de la *trei amfore*, una din Rhodos (toartă șampilată, dar ilizibilă datorită proastei imprimări).

Se datează, probabil în 1/1 sec.II î.Hr.

Inedită.

7. GROAPA NR.8. Tm C24 GR8 - în S2, c.2.

Groapă de formă tronconică ($DG=1,25$ m; $DF=1,35$ m, $A=0,75$ m); jumătatea nordică a gropii, de la adâncimea de $0,35$ m, era umplută cu o masă compactă de vatră fragmentată, iar jumătatea sudică cu pământ negricios cu foarte multă cenușă, cărbune, bucăți de vatră, cioburi de vase, puține oase de animale și o fusaiolă întreagă. Pe fund, în sud-vestul gropii, se afla jumătatea inferioară a unui vas modelat cu mâna, cu angobă neagră, umplut numai cu cenușă și cărbuni. Poate fi vorba, deci, de o groapă legată de anumite credințe ale cultului vetrei, a focului.

Se datează, probabil, în 1/2 sec.II î.Hr.

Inedită.

8. GROAPA NR.9. Tm C28 GR9 - în S2, c.2.

Groapă de formă aproape triunghiulară în plan ($L=1,20$ m, $l=0,80$ m și $A=0,22$ m) în a cărei umplutură s-au găsit doar câteva fragmente de vatră și câteva cioburi, între care o toartă de ceașcă-opaiț. Forma nu făcea posibilă păstrarea proviziilor, iar umplutura nu argumentează un scop "menajer", dar apropierea de C21 GR6 ar sugera folosirea ei în scopuri gospodărești.

Stratigrafia și puținele cioburi o datează în sec.II-I î.Hr.

Fig. 27/11. Inedită.

9. GROAPA NR.10. Tm C31 GR10 - în S5.

Groapă de formă tronconică ($DG=1,30$ m, $DF=1,40$ m, $A=0,80$ m), aflată sub C30 L10, a cărei umplutură era formată din pământ negru, cărbune, cenușă, fragmente de vase și vatră, rare pietre și oase de animale.

Fragmentele *ceramice getice*, numeroase, provin numai de la vase modelate cu mâna: borcane cu brăuri în relief și butoni alveolați, cești-opaițe, fructiere și cupe cu picior, castanii sau negre lustruite, unele cu inele în relief sau perforații triunghiulare la picior și vase cu angobă neagră și gura ușor evazată; notăm, în plus, câteva fragmente de *amfore elenistice*.

Se datează în 1/1 sec.II î.Hr.

Inedită.

10. GROAPA NR.11. Tm C39 GR11 - în S7, c.8-9.

Groapă de mare capacitate ($A=1,55$ m, $D=1,40$ m), apărută la adâncimea de $1,00$ m, sub L12; umplutura era formată din pământ negricios, cu pigmenți de cărbune, iar la adâncimea de $0,15-0,22$ m. pe toată suprafața, se afla un strat de vatră fragmentată. S-au găsit extrem de puține fragmente de vase getice - de la 2-3 borcane și vase mari, modelate cu mâna. Se datează în 2/2 sec.III î.Hr.

Inedită.

11. GROAPA NR.12. Tm C45 GR12 - în S7, c.10-11.

Groapă de formă tronconică ($A=0,60$ m, $DG=0,65$ m, $DF=0,90$ m), identificată de la adâncimea de 0,92 m, sub vatra Locuinței nr.12.

Gura gropii a fost, aproape în întregime, acoperită de vatra locuinței, care s-a înclinat spre interiorul gropii, deoarece umplutura acesteia era, evident, mai afânată. Restul umpluturii gropii era format din pământ castaniu cu puține cioburi, bucăți de vatră, pigmenți de cărbune și câteva oase de la alte animale.

Scheletul de câine (Canis Familiaris). În jumătatea estică a fundului gropii s-a depus un câine matur, întreg și în ordine anatomică, așezat pe dreapta, cu capul la nord-vest și coada la est, corpul ușor arcuit; picioarele din spate au fost fracturate deasupra genunchilor.

Ofrande: silex pe mijlocul șirei spinării, piatră mare la baza picioarelor din spate, borcan și cupă de fructieră neagră, lustruită, modelate cu mâna, la cca 0,20 m deasupra scheletului.

Stratigrafia și forma vaselor ceramice datează groapa în sec.II î.Hr., poate chiar în prima lui jumătate.

Fig.16/2; 19/2. Sîrbu, Ciocea, Damian, 1992, p.27, 28, 367, fig.4.

12. GROAPA NR.13. Tm C47 GR13 - în S7, c.16.

Groapă de mici dimensiuni, cilindrică, ($A=0,25$ m, $DG=0,70$ m, $DF=0,65$ m), săpată de la adâncimea de circa 1,00 m, în umplură aflându-se mult cărbune, cenușă, trei oase de animale. Fragmentele de vase getice provin de la un borcan și un vas cenușiu, modelate cu mâna, de la o ceașcă și o cupă cu picior, ambele cenușii, modelate cu roata, plus două fragmente de amfore cărămizii.

Se datează în sec.II-I î.Hr.

Inedită.

13. GROAPA NR.14. Tm C48 GR14 - în S7, c.7.

Groapă de formă cilindrică ($A=0,75$ m, $D=0,95$ m), în a cărei umplură s-au găsit doar câteva pietre de râu, 7 oase de animale, între care două de maxilare, și 10 fragmente de vase getice, atipice. De semnalat că pe fund s-a spart *in situ* un borcan, ornamentat cu alveole crestate și proeminențe, modelat cu mâna.

Groapa se datează în 4/4 sec.IV- sec.III î.Hr.

Inedită.

14.GROAPA NR.16. Tm C52 GR16 - în S7, c.3-4.

Groapă de formă tronconică ($A=0,65$ m, $DG=1,00$ m) a cărei umplură a fost depusă în straturi succesive formate din pământ galben-castaniu, vatră și cenușă, arsură, pământ negru cu mult cărbune.

Lângă malul estic, deasupra stratului de vatră a fost depus, orizontal, un borcan întreg, interiorul lui fiind umplut cu cenușă, cărbune, câteva oase de animale.

Borcanul, din argilă comună, cioburi pisate, cu gura ușor invazată, modelat cu mâna, era decorat cu un brâu în relief, în valuri, crestă și întrerupt de patru proeminențe; în interior era ars secundar (*Fig.32/10*).

În umplură s-au găsit câteva fragmente de la un alt borcan cu brâu alveolat, apoi de la un castron negru-cenușiu, cu gura invazată, buza rotunjită, decorat cu linii orizontale sub buză și de la un vas cenușiu cu toartă, ambele modelate cu roata, plus două fusaiole, una întreagă, alta fragmentară. Depunerea pe straturi a umpluturii, majoritatea formată din resturi ale focului și a vetrei, ca și borcanul întreg, sugerează o depunere rituală în legătură cu vatra și focul.

Se datează, probabil, în 2/2 sec.IV - 1/1 sec.III î.Hr.

Fig.18; 20/2; 32/10; 45/5. Inedită.

15. GROAPA NR.18. Tj C65 GR18 - în S9.

Groapă de formă cilindrică ($A=0,72$ m, $D=0,82$ m), conturată la adâncimea de 1,25 m, sub C64 V6, în a cărei umplură, cu multă cenușă și pigmenți de arsură, s-au găsit câteva fragmente de la borcane, nedecorate sau cu brâu alveolat și proeminențe, cu "potcoave" în relief, și de la o cupă cu picior, cenușie, cu roata.

Prin poziția stratigrafică, groapa se datează în 2/2 sec.IV î.Hr.

Fig.40/1-5. Inedită.

16. GROAPA NR.19. C66 GR19 - în S9

Fragmentele de vase, nu prea numeroase, provin de la borcane, modelate cu mâna, și de la un *krater* sau *lekane*, castroane și cană, cenușii, modelate cu roata.

Prin poziția stratigrafică și formele de vase, groapa poate fi datată în 2/2 sec.III-1/4 sec.II î.Hr.

Fig.40/6-9. Inedită.

17. GROAPA NR.20. Tj C69 GR20 - în S10.

Groapă de formă tronconică (A=0,40 m, DG=0.70 m, DF=1,02 m) a cărei umplutură era formată din pământ negricios, cu rari pigmenți de cărbune și vatră. Nu s-a găsit nici un fel de inventar (doar două pietricele și un ciob getic atipic).

Prin poziția stratigrafică, groapa se datează în 2/2 sec.IV î.Hr.

Inedită.

AGLOMERĂRI DE MATERIALE ARHEOLOGICE

1. COMPLEXUL NR.13. Tj C13 - în S3, c.4-5.

Era reprezentat printr-o zonă de depunere compactă de fragmente ceramice și câteva bucăți de vatră. *Formele de vase getice* identificate sunt reprezentate de borcane cu brâuri alveolate, orizontale sau oblice și proeminente plate, de castroane cu gura invazată, buza plată, arse oxidant, modelate cu mâna, și de un castron cenușiu cu gura invazată, buza îngroșată și rotunjită, cu o incizie orizontală sub buză, la exterior, modelat cu roata.

Prin poziția stratigrafică se datează în sec.III î.Hr.

Fig.13. Inedită.

2. SUHARNA

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Comunitatea s-a așezat pe terasele de jos și mijlocie ale Dunării, la circa 2,5 km est de așezarea fortificată de la *D'aia parte* și la circa 0,5 km vest de așezarea de la *Șuvița Hotarului*.

Din păcate, cea mai mare parte a sitului a fost distrusă de exploatarea unei cariere de piatră, de plantarea viței-de-vie și, în fine, de lucrările de terasare.

Investigațiile arheologice au fost începute, în 1987, de către Cornel Hălcescu, prin trasarea unor secțiuni pe direcția pantei, deci de la N la S; din păcate, rezultatele acestei campanii n-au putut fi valorificate, nefiindu-ne accesibile nici documentele de șantier și nici materialul descoperit, păstrate la Muzeul din Oltenița.

În 1988 cercetările arheologice, efectuate de Paul Damian, Valeriu Sîrbu și Mircea Munteanu, s-au desfășurat, în partea finală, concomitent cu lucrările de terasare.

Din această cauză, unele complexe n-au putut fi investigate în întregime, iar altele au fost cercetate sistematic abia după ce au fost descoperite fortuit, deci parțial distruse.

A. STRATIGRAFIA

Sub stratul "vegetal", gros de 0,05-0,10 m, în care apăreau totuși materiale din epoca La Tène sau din evul mediu timpuriu, urma stratul de cultură getic, negru-cenușiu, gros de 0,10-0,70 m, și, apoi, pământul galben-roșiatic, steril din punct de vedere arheologic.

Din loc în loc, stratul La Tène era străpuns de complexe din evul mediu timpuriu.

După cum a rezultat din săpăturile arheologice, este vorba de un strat arheologic subțire, toate descoperirile din epoca La Tène datându-se în sec.II-I î.Hr.

B. COMPLEXE

După cum s-a menționat deja, numărul total al complexelor nu poate fi precizat întrucât, cu excepția unei vetre ce a putut fi poziționată (C5V1) și a unei locuințe (C22L6), care n-a mai putut fi localizată, n-avem date despre campania întreprinsă de C.Hălcescu în 1987, în care s-au săpat 112 m².

În campania din 1988 s-a cercetat o suprafață de 301 m², identificându-se 9 complexe din epoca La Tène: 5 locuințe de suprafață, 3 gropi și o aglomerație de pietre și de oase de animale.

În total, deci, ne putem referi doar la 11 complexe: 6 locuințe, o vatră exterioară, 3 gropi, o aglomerație de pietre și oase de animale.

Având în vedere suprafața cercetată, se poate aprecia că este vorba de un număr mic de complexe, fără ca ele să se suprapună sau să se intersecteze. Întrucât perioada de viațuire a fost mică, iar spațiul era suficient, a fost vorba de o "migrare" a locuirii pe ambele terase. De remarcat, însă, descoperirea de complexe getice în toate zonele cercetate, ca și în cele afectate de lucrările de terasare.

Se poate nota lipsa bordeielor și numărul mic al gropilor (3), în comparație cu al locuințelor de suprafață (6).

Deși suprafața cercetată este redusă, se observă o "alinieră" a locuințelor de suprafață pe direcția E-V (*Fig.46*).

Din motivele menționate anterior, este indubitabil că numărul complexelor a fost mult mai mare decât cel analizat acum de noi, astfel încât nu se pot face alte observații de detaliu.

1.LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Pe lângă precaritatea materialelor din care au fost construite (lemn, stuf, lut), distrugerile ulterioare și faptul că n-au fost cercetate în întregime ne-a împiedicat să facem alte observații. S-a putut identifica doar zona în care au fost, pe baza resturilor prăbușite ale pereților și a concentrării materialului arheologic.

Majoritatea au fost, probabil, de formă dreptunghiulară și cu podeaua la nivelul antic de călcare, dar altele au fost circulare și cu podeaua ușor adâncită(L1).

În două locuințe (L2 și L3) vetrele au fost interceptate în secțiuni, dar e probabil ca și celelalte să fi avut vetre, dar ele s-au aflat în zonele nesăpate.

Vetrele din locuințe, de dimensiuni mici, ovale sau rotunde, s-au ridicat pe socluri din fragmente ceramice sau pietre de râu.

Inventarul descoperit în locuințe, cu excepția fragmentelor de vase getice, este sărac sau modest, dar trebuie menționat, din nou, că nu s-a recuperat tot materialul din ele, întrucât n-au fost săpate în întregime. Ar fi de notat greutatea din lut din L2, secera și cuțitele din fier, figurina zoomorfă din L3.

2.VETRE

S-a descoperit doar o vatră exterioară (C5V1), fără a se exclude, total,și posibilitatea ca ea să fi fost în locuința de suprafață descoperită de C.Hălcescu în 1987.

3.GROPI

Ca și în celelalte așezări de aici, numărul gropilor este neobișnuit de mic, mai ales raportat la cel al locuințelor (3:6).

Cele 3 gropi, fiind descoperite între L1 și L4 este posibil ca ele să aparțină acestora.

GR.1 și GR.3 au fost cilindrice, de mici dimensiuni, cu inventar extrem de sărac, pe când GR.3, tronconică, cu fundul ars, cu umplutura depusă pe straturi și material arheologic mai bogat a avut, foarte probabil, un rol cultural.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Ca în toate așezările getice, recipientele ceramice autohtone au reprezentat materialul arheologic cel mai numeros și mai variat tipologic.

Se poate afirma, încă de la început, că aici s-au descoperit aproape toate tipurile de recipiente specifice așezărilor getice din La Tène-ul târziu din Câmpia Română, cu excepția celor decorate prin pictare.

Din păcate, din motivele enunțate încă de la început, nu se pot face statistici pe complexe sau pe tipuri ceramice, astfel încât ne vom referi doar la formele de vase întâlnite și la probabila lor pondere.

Întrucât nici un complex nu poate fi datat numai în sec.III î.Hr., recipientele ceramice de aici se datează în sec.II-I î.Hr. Trebuie semnalat, totuși, că există câteva fragmente de castroane, *lekanai* și străchini-cenușii sau negre, modelate la roată, cu gura invazată și buza lată, specifice sec.IV-III î.Hr. (Fig.). Nu știm dacă ele provin de la unele complexe izolate de locuire ce au existat aici din sec.IV-III î.Hr. sau au ajuns accidental de la *Șuvița Hotarului*, care se află la circa 500 m spre est.

Întrucât în complexele închise nu s-au găsit piese cu o datare mai restrânsă și nici nu s-au descoperit suprapuneri de locuințe este dificil de făcut diferențieri cronologice mai detaliate. Cu atât mai mult, cu cât nesăpându-se integral locuințele, este imposibil de făcut comparații statistice pe tipuri de recipiente sau să se poată urmări dispariția anumitor forme și apariția altora.

Totuși, analiza integrală a fragmentelor ceramice descoperite aici, relativ numeroase, a permis identificarea tipurilor de vase existente, ca și stabilirea ponderii lor, evident *cum grano salis*.

Astfel, s-a putut stabili că recipientele modelate cu mâna formează majoritatea, iar în cadrul tipurilor de vase predominarea borcanelor, fructierelor și cănilor (în această ordine) este indubitabilă.

Borcanele, toate modelate cu mâna și arse oxidant, de capacități diferite, cvasicilindrice sau bitronconice, au avut butoni cilindrici sau proeminente pentru manevrare și au fost decorate cu brâuri în relief alveolate, apoi cu alveole, "franjuri", proeminente de la care pleacă, în jos sau oblic, mai multe brâuri alveolate (Fig. 50/1-2, 7; 51/1-2; 53/13-14; 56/7, 10 etc.).

Ceștile-opaițe, puține exemplare, sunt tronconice și nedecorate (Fig. 50/3).

Fructierele, majoritatea modelate cu mâna și arse oxidant, de culoare neagră sau cenușie, cu piciorul mai înalt sau mai scund, cu buza mai lată sau mai îngustă, cu corpul tronconic sau hemisferic, multe cu urme de lustruire (Fig. 50/16; 51/10; 52/7, 10; 55/1; 57/12-13 etc). Numărul mare de piese descoperite reflectă ponderea acestui tip de vas în olăria geților.

Cupe cu picior, puține exemplare, modelate cu roata, de culoare cenușie, cu urme de lustruire (Fig. 50/10; 53/10 etc).

Kantharoi, doar câteva exemplare, modelați cu roata, arși inoxidant, cu umărul în unghi, gâtul înalt și ușor evazat (Fig. 50/4).

Cănille, multe piese, majoritatea modelate cu mâna și arse inoxidant, cu corpul bitronconic, cu umărul rotunjit sau în unghi, cu toarta prevăzută cu proeminență conică în partea superioară, alteori cu nervură longitudinală, cu urme de lustruire sau decorate cu benzi de linii incizate, orizontale sau în val (Fig. 52/5; 53/9; 54/11 etc.).

Urcioarele, puține exemplare, modelate cu roata, arse inoxidant, cu linie orizontală, în relief, sub buză (Fig. 53/3).

Cești, doar câteva exemplare, modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant, unele prevăzute cu proeminente lungi pentru manevrare (Fig. 50/5).

Strecurătorile, nu prea numeroase, de formă hemisferică sau tronconică, majoritatea arse inoxidant, modelate cu mâna sau la roată, cu orificiile mici și dese sau mari și mai rare, au, uneori, linii incizate pe umăr (Fig. 50/17; 54/4).

Castroane și străchini, puține exemplare, majoritatea arse inoxidant, modelate cu mâna sau la roată; unele se datează în sec.IV-III î.Hr (Fig. 52/6; 56/1-3; 57/8).

Pithoi, modelați cu roata și arși oxidant, cu buza lată și întrepț, cu caneluri late pe gât sau umăr, cu benzi incizate, orizontale sau în val, pe corp (Fig.51/7; 54/8; 57/9).

Bolurile nedecorate, modelate cu mâna sau la roată, arse inoxidant sau oxidant, au corpul hemisferic sau tronconic (Fig.50/8; 52/4).

Bolurile cu decor în relief: s-au găsit fragmente de la 4 exemplare, arse inoxidant, de culoare cenușie, cu decor geometric și vegetal (Fig.87/1-4).

Amfore, modelate cu roata, arse inoxidant, unele prevăzute cu ștampile rectangulare anepigrafice, motivele fiind reprezentate de linii, incizate sau punctate (Fig.58/1).

Vase diverse. Vase cu gura trompetiformă (Fig.50/11), cu gâtul înalt și gura ușor evazată, cu corpul aproape sferoidal, cu gâtul scurt și cilindric, cu buza rotunjită (Fig.57/9), vase conice (Fig.54/12) etc.

Vas reparat cu plumb. Dintr-un vas de provizii, modelat cu roata și ars oxidant, de culoare cărămizie, s-a păstrat doar partea inferioară ce a fost reparată cu bare de plumb; după fisurare, vasul a fost perforat în diverse locuri și, apoi, prins într-o rețea de bare și nituri de plumb, atât în interior cât și la exterior (Fig.55/7).

Este un tip de vas unicat în așezările de aici, prin faptul că el are un picior masiv (înalt de 65 mm și cu un diametru de 115 mm), perforat aproape în mijloc.

Piciorul a servit la fixarea vasului în pământ, iar existența orificiului în fund sugerează păstrarea, cu precădere, a unor lichide în el (sau, poate, doar pentru scurgerea lichidelor la spălare?).

Efortul depus pentru repararea lui, ca și valoarea intrinsecă a plumbului necesar acestei operațiuni, ne indică, cel puțin, valoarea ridicată a acestui recipient, dacă nu cumva e vorba și de o funcționalitate cultuală, dacă mai adăugăm extrema raritate a vaselor astfel reparate și analogia cu marele vas de cult cu inscripții de la Sarmisegetusa Regia (Daicoviciu 1954, p.201-204).

Vase în miniatură, doar câteva exemplare, modelate cu mâna și arse oxidant, ce imită borcanele, unele decorate cu proeminențe conice, în șir orizontal (Fig.58/4).

RECIPIENTE ELENISTICE

S-au descoperit puține fragmente de amfore elenistice, ce provin, după pastă, forma gurii, a toartelor și a picioarelor, atât din centre pontice, cât și sudice. Lipsa unor piese întregi și a ștampilelor face dificilă o atribuire certă, inclusiv a celor cu toartele bifide, de tipul Pseudocos (Fig.52/11; 53/15; 55/6).

În rest, s-au mai descoperit doar câteva fragmente atipice de vase, încât precizarea formei rămâne nesigură.

Oricum, toate aceste recipiente ceramice se pot data în sec.II-I î.Hr., nedescoperindu-se nici o piesă care să depășească, indubitabil, limitele cronologice ale acestei perioade.

USTENSILE, DISPOZITIVE, UNELTE

S-au descoperit extrem de puține piese: câteva lame și răzuitoare din silix, cute din gresie, o seceră și 2 cuțite din fier, 4 greutăți piramidale pentru războiul vertical de țesut, 12-15 fusaiole și 2-3 fragmente de calapoade pentru modelat vasele, din lut, plus ambele părți (*meta* și *catillus*) ale unei rășnițe de tip elenistic (Fig.49; 58/2-3).

PODOABE

La această categorie nu putem menționa, din nefericire, decât două fibule din fier (*Fig.88/3, 11*) și un ac de păr din bronz.

REPREZENTĂRI ANTROPOMORFE ȘI ZOOMORFE

În L1 s-a găsit un picior de figurină antropomorfă (I= 30 mm), cu marca tălpii (*Fig.89/3*), iar în L3 o figurină zoomorfă (L= 90 mm) ce reprezintă, destul de sugestiv, un mistreț (*Fig.89/5*).

D. CRONOLOGIA

Pe de o parte, nu s-a descoperit nici un complex care să poată fi datat anterior sec.II î.Hr. sau posterior sec.I î.Hr. și, pe de altă parte, nu dispunem de situații stratigrafice sau de piese care să asigure o datare mai restrânsă a unor complexe sau a sitului în ansamblul său.

Așadar, *cum grano salis*, evoluția comunității de aici trebuie încadrată în limitele sec.II-I î.Hr.

Deși nu se poate atribui o valoare cronologică absolută unor forme de vase getice, totuși anumite asocieri de tipuri de vase au o anume valoare în datările relative.

Astfel, asocierea, în anumite complexe sau nivele stratigrafice, a unor borcane ușor bitronconice, decorate cu proeminente și brâuri alveolate, a unor fructiere cu picior înalt, angobă neagră cu luciu metalic, a unor câni bitronconice cu umărul în unghi, proeminență conică în partea superioară a toartei, angobă neagră lustruită, toate modelate cu mâna, constituie argumente puternice pentru datarea acestora în sec.II î.Hr.

De asemenea, borcanele cvasicilindrice cu butoni rotunzi, de obicei nedecorate, apoi fructierele cu piciorul scund, câmile cu umărul rotunjit și fund inelar, kantharoi, bolurile, toate modelate cu roata și, de obicei, de culoare cenușie, pot fi date în sec.I î.Hr.

Dacă adăugăm descoperirea fragmentelor de la 4 boluri cu decor în relief și a amforei cu șampilă anepigrafică, toate datate în intervalul $\pm 150 - \pm 50$ î.Hr., atunci avem argumente serioase pentru încadrarea cronologică a recipientelor ceramice în sec.II-I î.Hr.

Fibulele de fier pot fi încadrate, de asemenea, în sec.II-I î.Hr.

Din păcate, importurile elenistice, așa cum s-a afirmat deja, nu pot aduce elemente mai sigure de datare.

Se poate concluziona, deci, că locuirea începe aici cândva în 1/1 sec.II î.Hr, fără a se putea preciza anume când, și încetează în 2/2 sec.I î.Hr., iarăși fără a se putea stabili o datare mai restrânsă a acesteia.

Întrucât așezarea de aici se află doar la circa 500 m vest de **Șuvița Hotarului**, unde, cândva la pragul sec.III-II î.Hr., s-a constatat, dacă nu o diminuare, cel puțin o stagnare în creșterea numărului complexelor de locuire, atunci se poate aprecia că membrii comunității de la **Suharna** ar putea proveni de acolo.

E. OBSERVAȚII

În concluzie, se poate afirma că pe terasele de jos și mijlocie de la **Suharna**, în sec.II-I î.Hr., a existat o așezare getică nefortificată. Stratul arheologic subțire, lipsa suprapunerilor sau a intersectărilor în cazul complexelor, indică o locuire intensă, dar de scurtă durată - cu puțin peste un secol și jumătate.

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C1 L1 - în S2, c.6-7.

Locuință de formă aproape rotundă (D=3,00 x 2,80 m), numai parțial dezvelită, cu podeaua adâncită cu 0,20 m față de nivelul de călcare, distrusă în urma unui incendiu, urmele pereților arși păstrându-se pe o zonă de circa 2,50 x 2,10 m.

Ca *piese individuale*, menționăm o fibulă din bronz cu piciorul lipit de arc și un picior de la o figurină antropomorfă.

În zona locuinței s-a descoperit o mare cantitate de fragmente de vase *getice*, ce provin de la: borcane de diverse mărimi, ornamentate cu brăuri crestate întrerupte de proeminente, cu butoni cilindrici, cu alveole sau "franjuri" incizați, apoi de la cești-opaițe, fructiere, câni și boluri modelate cu mâna, de la câni, fructiere, strecurători, boluri, cupe cu picior, majoritatea cenușii, modelate cu roata.

Pe baza asocierii tipurilor ceramice, ca și a fibulei din bronz cu piciorul lipit de arc, locuința poate fi datată în sec.II î.Hr.

Fig.48/1; 50; 57/13; 88/3; 89/3. Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2. C2 L2 - în S3, c.6-9.

Locuință de mari dimensiuni, probabil de formă rectangulară, numai parțial dezvelită, resturile incendiate ale pereților prăbușiți păstrându-se pe axa est-vest pe o lungime de 5,60 m.

Vatra, de formă ovală (D=1,40 x 1,00 m), cu mijlocul bombat, ridicată pe un soclu din fragmente ceramice de vase *getice*, se afla în vestul locuinței.

Ca *piese individuale*, notăm 4 greutateți piramidale din lut, probabil de la un război vertical de țesut.

În zona locuinței s-au găsit relativ numeroase fragmente de vase *getice*, modelate cu mâna sau la roată, ce provin de la borcane de diverse mărimi, fructiere, câni, boluri etc.

Prin ansamblul inventarului ceramic, locuința poate fi datată, doar pe larg, în sec.II-I î.Hr.

Fig.47/1; 49/9-10; 54/12; 87/2.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.3. C4 L3 - în S5, c.7-8.

Locuință de formă, probabil, rectangulară, identificată prin două zone mai compacte de lipitură arsă, lungi de 1,50 m și 0,80 m, ce intrau în malul nordic, ca și printr-un bogat și variat inventar.

Vatra, de formă rotundă (D=0,35 m), situată în partea central-sudică a locuinței, avea drept postament pietre mici de râu, iar crusta prezenta urme de ardere intensă.

Ca *piese individuale* vom nota o seceră (L=234 mm) și două cuțite din fier, o figurină zoomorfă (L=90 mm), foarte probabil un mistreț, modelat destul de realist, o cană bitronconică aproape întreagă și o toartă de amforă *getică* cu șampilă anepigrafică.

Fragmentele de vase *getice*, numeroase, provin de la borcane de diverse capacități, ornamentate cu brăuri alveolate, butoni cilindrici, benzi incizate, cești-opaițe, câni și fructiere, străchini, cupe cu picior, modelate cu mâna, *pithoi* și borcane, cu benzi de linii în val sau caneluri late, câni, fructiere, cești, boluri, unele cu decor lustruit, arse inoxidant sau oxidant, modelate cu roata.

Prin ansamblul inventarului, locuința poate fi datată în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.47/2; 49/13; 51; 52; 58/1. Inedită.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.4. C3 L4 - în S1, c.5-6.

Identificată prin resturi, izolate, ale pereților arși și prăbușiți, ca și printr-o concentrare de fragmente de vase; doar parțial descoperită, ea continua în ambele maluri.

Fragmentele de vase *getice* provin de la borcane de diverse capacități, ornamentate cu brăuri alveolate sau prevăzute cu butoni cilindrici, fructiere, câni, plus un fragment de bol cu decor în relief.

Se datează în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.87/3. Inedită.

4. LOCUINȚA NR.5. C20 L5 - în S3, c.1-4.

Locuință doar parțial aflată în secțiune, marcată prin zone răzlețe din lipitura arsă a pereților prăbușiți, ca și prin aglomerări de fragmente ceramice; ea continua în ambele maluri ale secțiunii.

Fragmentele *ceramice getice* provin de la borcane, fructiere, câni, un vas conic, un urcior, strecurători, mici cupe cu picior, boluri, modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant, plus o amforă de tipul Pseudocos.

Locuința poate fi datată în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.53; 54; 56/14; 89/5; 90/3. Inedită.

5. LOCUINȚA NR.6. C22 L6.

Din săpăturile întreprinse de Cornel Hălcescu se cunoaște că s-a descoperit o locuință de suprafață, dar ea n-a putut fi localizată de noi în teren și nici n-am avut la dispoziție documentația de șantier.

Inedită.

VETRE

1. VATRA NR.1. C5 V1.

Vatră de formă rotundă (D=1,00 m), cu soclul format din pietriș de râu, peste care s-a așezat un strat de lutuială, care a fost apoi refăcut, după deteriorare, atingând grosimea de 0,06 m. Vatra este ușor albială, mijlocul ei fiind cu 0,03 m mai jos decât marginile.

Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C7 GR1 - în S1, c.1.

Groapă de formă cilindrică (D=0,70 m, A=0,30 m), în umplutura ei descoperindu-se doar câteva mici fragmente atipice de vase *getice*.

Sec.II-I î.Hr.

Inedită.

2. GROAPA NR.2. C8 GR2 - în S2, c.9.

Groapă de formă tronconică (A=1,40 m, DG=0,70 m, DF=1,40 m) a cărei umplutură prezenta următoarea succesiune:

a) fundul ars până la pietrificare, pe el aflându-se partea superioară a unui borcan, cu brâu alveolat și butoni cilindrici, iar în jurul lui multe oase de animale nearse, totul fiind acoperit cu un strat de cenușă și cărbune, gros de 0,20 m; b) strat de pământ negru-cenușiu, foarte dur, gros de 0,10 m; c) strat de pământ cenușiu, afânat, gros de 0,30 m, cu multe fragmente de vase ceramice; d) strat cu multă cenușă, gros de 0,20 m, e) pământ de umplutură, gros de 0,50 m, cu fragmente ceramice, arsură și lipitură arsă.

Fragmentele *ceramice getice* provin de la borcane, cești-opaițe, fructiere, câni etc., modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant. Trebuie semnalat un fragment de bol *getic* cu decor în relief, ars inoxidant (*Fig.87/2*).

Prin ansamblul inventarului ceramic, groapa poate fi datată în 2/2 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Dacă avem în vedere arderea gropii, depunerea oaselor de animale și a borcanului fragmentar, plus succesiunea straturilor, putem aprecia că este vorba de o groapă de cult.

Fig.48/2; 57/1-5; 87/2; 88/11. Inedită.

3. CĂTĂLUI

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Așezarea s-a aflat pe malul estic al Lacului Cătălui, în imediata apropiere a așezării fortificate de la *D'aia parte* și a Mănăstirii Cătălui.

În cercetările întreprinse de Gh. Cantacuzino și G. Trohani (1979, p.265-274, fig.1-13) s-au descoperit 16 complexe: un bordei și o groapă din prima fază (mijlocul sec.III-mijlocul sec.II î.Hr.), 4 bordeie, 5 locuințe de suprafață, 4 gropi și o vatră din a doua fază de locuire (mijlocul sec.II-mijlocul sec.I î.Hr.).

Săpăturile întreprinse în 1988 s-au efectuat la extremitatea sudică a așezării, identificându-se doar 3 gropi (nr.6-8).

În privința tipului de complexe, trebuie semnalat numărul mare al complexelor de locuire - 10, față de cel al gropilor - doar 8, ca și raportul egal între bordeie și locuințele de suprafață.

Inventarul arheologic descoperit este modest sau sărac, el constând în numeroase fragmente de vase specifice olăriei getice din această perioadă, cuțite și cosor din fier, greutate din piatră, fusaiole și instrument pentru modelat vasele din lut, o fibulă, un fragment de brățară și un taler de cântar, din bronz (Cantacuzino, Trohani 1979, fig.9-13). (*Fig.60; 61*).

Este foarte probabil că la un moment dat, poate pe la mijlocul sec.III î.Hr., o parte a comunității getice de la *D'aia parte* s-a mutat aici.

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

GROPI

1. GROAPA NR.6, în S3, c.4-5.

Groapă de formă circulară în plan, dar cu pereții arcuiți în profil (A=1,10 m, D=1,60 m), săpată chiar de la baza stratului getic.

Pământul de umplură, negru-cenușos, a conținut numeroase fragmente de vase getice și pigmenți de vatră, dar puține pietre și oase de animale.

Ca *piese individuale* notăm un brici din fier, puternic oxidat, plus un fragment de bol getic cu decor în relief, antropomorf, geometric și vegetal.

Fragmentele de *vase getice* provin de la 5-6 borcane, cu brăuri alveolate și butoni, de la 2-3 cești-opaițe, una cu brâu alveolat sub buză, de la 2 fructiere, una cu protuberanțe pe buză, plus o cană, toate modelate cu mâna, apoi de la 2 fructiere, o strecurătoare, un kantharos și 2 pithoi, toate modelate cu roata.

Importurile elenistice provin de la 3 amfore, una cu toate bifide de tipul Pseudocos, și de la un bol cărămiziu ce are caneluri adânci sub buză, cu partea superioară acoperită cu vopsea neagră.

Fragmentul de *bol cu decor în relief* este modelat din argilă fină, omogenă, cenușie-neagră. Partea superioară a corpului uman este schematic redată - capul de formă ovală, cu gura și ochii indicați prin incizii, o pastilă în locul gâtului, corpul reprezentat prin două triunghiuri, unite la vârfuri printr-o pastilă (*Fig.60/15*)

Se datează în 4/4 sec.II-1/1 sec.I î.Hr.

Fig.60/2, 5, 7, 11-12, 15-16. Trohani, Damian, Sîrbu 1995, p.235, fig.5.

4. LA BOROVINĂ

Așezarea s-a aflat pe un bot de terasă, înalt de 3-4 m față de baltă, situat la circa 1 km vest de Lacul Cătălui.

Cercetările arheologice au fost efectuate de M. Munteanu.

Analiza noastră s-a bazat pe planurile de șantier întocmite de M. Munteanu, ca și pe observațiile notate de V. Sîrbu în timpul săpăturilor; profilul de vest al secțiunii S1 a fost întocmit de V. Sîrbu și S. Pandrea, în 1990 (Fig.62). Din nefericire, n-au mai fost regăsite notele de șantier și Raportul preliminar, întocmite de M. Munteanu, și nici majoritatea materialelor din epoca La Tène.

S-au săpat 3 secțiuni și 3 casete, ce însumează 74,5 m².

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

A. STRATIGRAFIA

În stratul de arătură, gros de 0,10-0,25 m, s-au găsit puține fragmente de epocă La Tène, dar și câteva de tip Sântana de Mureș, spre capătul sudic al secțiunii S1 și în S2.

Urma apoi un strat brun-negru, gros de 0,80-1,00, în care s-au găsit complexe de locuire, ca și rare materiale arheologice din epocile La Tène și din neolitic.

La nivelul *Locuinței S1* era un strat de culoare cenușie, gros de 0,35-0,50 m, ce conținea numai materiale getice.

Spre bază era un strat gălbui ce conținea rare bucăți de lipitură arsă și fragmente de vase neolitice.

B. COMPLEXE

În cei 75 m² săpați s-au descoperit doar 3 complexe: o locuință și 2 gropi, ceea ce sugerează o locuire sporadică și complexe izolate.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C1 L1 - în S2, cas.1.

A fost numai parțial săpată, identificată printr-o masă compactă de lipitură arsă ce măsoară pe direcția N-S 5,30 m, iar pe cea E-V peste 2,50 m, cu o grosime de 0,08-0,12 m. Sub lipitură s-au găsit doar câteva pietre și oase, plus câteva fragmente de vase getice, specifice sec.IV-III î.Hr.

Fig.62/3. Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C2 GR1 - în S2, cas.3.

Groapă în formă de pară în plan (A=0,52 m, D=1,40 x 1,10 m), cu un mic prag în partea estică. Umplutura conținea pământ din strat, puține bucăți de lipitură arsă, mai multe pietre și foarte puține fragmente de vase getice, specifice sec.IV-III î.Hr.

Fig.62/2. Inedită.

2. GROAPA NR.2. C3 GR2 - în S2.

Groapă de formă ovală în plan (A=0,65 m, D=1,70 x 0,85 m) a cărei umplutură a conținut, pe lângă pământ din strat, câteva pietre și fragmente de vase getice, specifice sec.IV-III î.Hr.

Inedită.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

S-au descoperit foarte puține fragmente de vase, atât în strat, cât și în complexe.

Fragmentele de vase getice provin de la *borcane* cu brăuri alveolate și proeminențe, de la *căni* castanii cu toarte bandate, modelate cu mâna, și de la *castroane*, *străchini* și *căni*, cu angobă neagră sau cenușie, arse inoxidant și modelate cu roata. Tipurile ceramice găsite aici sunt similare cu cele de la *Coinea I*.

E. OBSERVAȚII

Datele obținute indică existența aici a unor complexe izolate, deci o locuire sporadică, probabil de pe la mijlocul sec.IV - până spre sfârșitul sec.III î.Hr.

5. COINEA

5.a. COINEA I

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Așezarea s-a aflat pe terasele mijlocie (*Coinea I*) și de jos (*Coinea II*) ale fostului lac Coinea, întinzându-se pe o suprafață de peste 1 ha, din care s-au cercetat 294 m².

Deși suprafața cercetată este mică, limitele așezării au putut fi observate în urma arăturilor adânci pentru plantarea viței-de-vie și a lucrărilor de terasare care au distrus, în final, aproape toate vestigiile arheologice.

A.STRATIGRAFIA

Este dificil de apreciat grosimea stratului arheologic întrucât partea lui superioară a fost distrusă de arăturile adânci pentru plantarea viței-de-vie, iar partea sa sudică de terasările anterioare, unde nu s-au găsit locuințe. Oricum, în zonele mai intens locuite, unde există și suprapuneri de complexe, grosimea stratului arheologic este de 0,60-0,80 m, pe când în alte zone el are doar 0,30-0,40 m.

B.COMPLEXE

Față de suprafața cercetată - 169 m², se poate aprecia că s-a descoperit un număr mediu de complexe - 10: un bordei, 3 locuințe de suprafață, o vatră exterioară și 5 gropi, la care se adaugă un bordei apărut fortuit (B2). Situația se explică atât prin modul cum s-a organizat comunitatea - în gospodării izolate, constatându-se doar o suprapunere de complexe (L3 peste B1), cât și prin distrugerea unui anumit număr din locuințele de suprafață.

Trebuie semnalată, însă, varietatea complexelor-bordeie, locuințe de suprafață, vatră exterioară, gropi, cât și un raport echilibrat între complexe de locuire (5 ex.) și gropi (5 ex.).

1. BORDEIE

Întrucât unul a fost cercetat numai parțial (B1), iar celălalt distrus aproape în întregime (B2), nu se pot face multe aprecieri asupra lor. Putem doar observa că B1 avea formă rectangulară, cu lungimea destul de mare - 4,00 m, și o adâncime mică - 0,60 m, ca și persistența acestui tip de complex de locuire - B1 din sec.IV î.Hr., iar B2 din sec.II î.Hr.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Deoarece terenul era în pantă, s-a terasat locul viitoarelor locuințe; întrucât nici una n-a fost cercetată în întregime, nu se pot oferi multe detalii.

În cazul *Locuinței nr.1*, este de apreciat lungimea sa - minimum 7 m, ca și soliditatea pereților - groși de 0,20-0,35 m.

În toate cele 3 locuințe s-au descoperit vetre, de formă rotundă și mărime medie, ridicate pe un soclu de pietre de râu; toate au pierit în urma unor incendii.

Inventarul lor, cu excepția fragmentelor de vase ceramice, a fost sărac. Pe baza inventarului ceramic, îndeosebi a vaselor modelate cu roata, locuințele se datează în sec.IV-III î.Hr.

3. VETRE EXTERIOARE

S-a descoperit doar una singură, de formă rotundă, fără soclu din pietre, dar cu urme intense de ardere.

4. GROPI

Este de semnalat, iarăși, numărul mic de gropi (5), toate în formă de clopot, de capacități mici, fără urme de amenajări speciale.

Umplutura a conținut multe resturi ale focului (cenușă, cărbune, vetre fragmentate), resturi de la pereții locuințelor, puține oase de animale și foarte puține fragmente de vase, în general atipice.

Întrucât inventarul nu permite datări mai restrânse, ele pot fi încadrate, ca și complexe de locuire, doar pe larg, în sec.IV-III î.Hr.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Din păcate, aproape în totalitate, s-au descoperit doar fragmente de vase, iar cercetarea parțială a complexelor n-a permis nici întregirea lor.

Trebuie precizat, încă de la început, că toate formele de vase descoperite în complexe cercetate provin de la tipuri ce se datează în La Tène-ul timpuriu.

Marea majoritate a fragmentelor provin de la borcane și vase bitronconice, cu corpul ușor globular sau mai prelung, cu gura ușor invazată sau aproape verticală, cu buza plată sau oblică spre interior, toate modelate cu mâna. Ele au fost prevăzute, pentru manevrare, cu proeminente, conice sau rectangulare, și ornamentate cu brâuri în relief, alveolate sau crestate, așezate orizontal, vertical, oblic sau ondulat pe pereții vaselor, și, mai rar, cu șiruri de alveole sau proeminente (*Fig.67; 68*).

Mult mai puține exemplare provin de la vase mici - borcanele, decorate cu proeminente - conice sau butoni (*Fig.69/7*), de la cupe cu picior (*Fig.69/3*) sau cănițe (*Fig.69/4*), toate modelate cu mâna.

Rare sunt și fragmentele de străchini și castroane modelate cu mâna, unele prevăzute cu proeminente crestate pe umăr (*Fig.69/6*), ca și un fragment de la un vas cu cioc de scurgere (*Fig.69/1*).

În sec.II î.Hr. pot fi încadrate fructierele și borcanul cu butoni cilindrici descoperite în *Bordeiul nr.1*, aflat izolat, la circa 100 m, de restul complexelor din sec.IV-III î.Hr.

În S5, în strat, s-a descoperit și o ceașcă-opaiț, care fie a ajuns întâmplător aici, de la *Coinea II*, fie, mai puțin probabil, trebuie să acceptăm și o datare mai timpurie, încă din sec.III î.Hr., pentru asemenea piese (*Fig.69/5*).

Toate tipurile de vase, din sec.IV-III î.Hr., modelate cu mâna sunt din argilă grosieră, cu multe cioburi pisate de culoare roșiatică, ca și cum ar fi fost "coapte"; ele se disting, prin natura argilei și ardere, de vasele descoperite în celelalte așezări.

Recipientele modelate cu roata, destul de puține, din argilă fină, aproape în totalitate arse inoxidant, marea majoritate cu angobă cenușie, mai rar neagră sau portocalie-castanie, provin de la străchini, castroane și *lekanai*, unele cu toarte orizontale sau oblice, rotunde în secțiune, altele cu

toarte în formă de potcoave și lipite de corp, cu gura invazată, cu sau fără gât, cu buza rotunjită sau lată, cu marginea orizontală sau oblică, decorate, prin incizie, cu linii orizontale sau în val, și, mult mai rar, cu linii în relief sau caneluri (*Fig.70/1-3, 9-10 etc.*).

Se întâlnesc, de asemenea, cupe cu picior, căni, borcane cu buza lată, orizontală, sau vase mari cu buza îngroșată, triunghiulară în secțiune (*Fig.69/10; 70/4-7, 8, 12 etc.*).

RECIPIENTE ELENISTICE

S-au descoperit puține fragmente de amfore, din centre mediteraneene și pontice, ca și 2-3 fragmente de la recipiente greu de identificat.

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

S-au descoperit doar 3-4 lame din silex, 2 fusaiole și 2 lame de cuțite din fier.

PODOABE

În B1 s-a descoperit o fibulă de fier de tip tracic (*Fig.88/10*), ce poate fi datată în sec.IV î.Hr.

D. CRONOLOGIA

Datarea începutului așezării getice în sec.IV î.Hr. este bazată pe tipurile de vase descoperite în unele complexe și în strat: borcane și vase bitronconice cu multe brâuri în relief și proeminențe, modelate cu mâna, ca și pe unele tipuri de castroane, străchini și *lekanai*, modelate cu roata.

La acestea, trebuie adăugată fibula de tip tracic din B1, din sec.IV î.Hr.

În zona cercetată nu s-au descoperit complexe din sec.II-I î.Hr.; ceașca-opaiț, descoperită în strat, este posibil să fi ajuns aici, accidental, de pe terasa de jos, sau se datează spre sfârșitul sec.III î.Hr.

După cum s-a menționat, la sud-vest de zona în care s-au efectuat săpăturile s-a distrus un bordei (B2), care poate fi datat în sec.II î.Hr.

În concluzie, se poate afirma că pe terasa mijlocie de la "*Coinea I*" a existat o așezare nefortificată în sec.IV-III î.Hr. și unele complexe răzlețe din sec.II î.Hr.

1. B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR.1. C12 B1 - în S5, c.7-8.

Numai parțial cercetat, probabil de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, groapa bordeiului avea adâncimea de 0,70 m și lungimea de circa 5,00 m.

Umplutura avea multă cenușă, cu aspect "menajer", cu mai multe oase de animale, dar puține fragmente de vase getice. După fragmentele de vase, în general din corpul acestora, ele aparțin unor tipuri din La Tène-ul timpuriu. Prezența unei fibule din fier, de tip tracic, datează complexul în sec.IV î.Hr.

Fig.65/1; 88/10 . Inedită.

2. BORDEIUL NR.2. C13 B2 - fortuit.

Bordeiul s-a aflat la circa 100 m sud-vest de S5 și a fost distrus, aproape în întregime, de lucrările de terasare, astfel încât nu se mai pot preciza dimensiunile și forma.

S-au recuperat fragmente de vase getice provenind de la un borcan, decorat cu brâu alveolat și butoni cilindrici, și de la două fructiere, la una angoba fiind neagră iar la cealaltă castanie, modelate cu mâna. Probabil se datează în sec.II î.Hr.

Inedit.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C1 L1 - în S1, c.2-5 și S2.

Deși n-a fost săpată integral, resturile arse ale pereților, păstrate pe o zonă de circa 7,00 x 3,00 m, indică o locuință mare de formă dreptunghiulară. Întrucât terenul era în pantă, zona de ridicare a locuinței a fost terasată.

Vatra, situată în sud-vestul locuinței, era de formă rotundă (D=0,90 m), ridicată pe un suport din pietre mici de râu, bine fățuită, cu urme de ardere.

La piese individuale putem nota doar o lamă de silex și o fusaiolă din lut, bitronconică.

Numeroasele fragmente de vase getice provin de la borcane de diverse capacități, ornamentate cu unul sau mai multe brâuri alveolate, întrerupte de proeminențe, alveolate sau nu, cu șiruri de alveole sau de proeminențe, vase mari bitronconice, cu apucători, castroane și străchini, vâscioare, cupe cu picior, toate modelate cu mâna, plus câteva fragmente de la castroane cu gura invazată sau evazată, cu buza rotundă sau plată, uneori ornamentate cu linii orizontale incizate, și de la câni cu piciorul inelar, modelate cu roata și arse inoxidant.

La importuri grecești notăm un picior de amforă din argilă alburie, nisipoasă. Prin ansamblul inventarului, ea se datează, probabil, în 2/2 sec.IV î.Hr.

Fig.64/1-2; 66/2; 67/10; 69/2-4, 6. Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2. C2 L2 - în S2.

În mare parte distrusă, s-a identificat prin resturile pereților, căzuți și arși, pe o zonă de circa 2,70 x 2,00 m, prin vatră și inventar.

Vatra, păstrată în proporție de circa 60%, probabil de formă rotundă (D=0,90 m), a fost ridicată pe un suport masiv din pietricele de râu, cu crusta bine fățuită, cu urme intense de ardere.

Fragmentele de vase getice provin de la borcane și vase mari bitronconice, ornamentate cu brâuri în relief alveolate, proeminențe plate sau alveolate, castroane cu marginea îngroșată sau plată, modelate cu mâna, plus câteva fragmente de castroane cu buza îngroșată și plată și de la o cană, toate modelate cu roata, arse inoxidant.

La importuri grecești menționăm un fragment din gura unei amfore, din argilă nisipoasă, cărămidie.

Se datează în 2/2 sec.IV-1/1 sec.III î.Hr.

Fig.69/10. Inedită.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.3. C11 L3 - în S5, c.6-7.

În cea mai mare parte distrusă de arăturile adânci; resturile izolate, dar masive, din pereții arși, vatra și inventarul documentează această locuință, aflată acum la adâncimea de 0,60-0,65 m.

Vatra, parțial distrusă, probabil de formă rotundă ($D=1,00$ m), așezată pe un soclu din rare pietre de râu, cu urme intense de ardere.

Pe lângă fragmentele de *vase getice*, caracteristice sec.IV-III î.Hr., ca *piese individuale* notăm două lame de cuțite din fier.

Întrucât locuința suprapune *Bordeiul nr.1*, din sec.IV î.Hr., ea se datează la sfârșitul sec.IV - 1/1 sec.III î.Hr.

Fig.67/12. Inedită.

VETRE EXTERIOARE

1. VATRA NR.1 C3. V1 - în S2.

Vatră exterioară, păstrată în proporție de circa 50%, probabil de formă rotundă ($D=0,45-0,50$ m), fără suport din pietre, dar cu o crustă groasă de 3-4 cm, bine finisată, cu urme puternice de ardere.

Întrucât vatra suprapunea L1 și L2, ea se datează în 2/2 sec.III î.Hr.

Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C6 GR1 - în S3.

Groapă de formă tronconică ($A=0,70$ m, $DG=0,55$ m, $DF=0,90$ m) parțial săpată, în umplutură găsindu-se multe resturi ale focului, foarte puține oase de animale și fragmente de vase.

Se datează în sec.IV-III î.Hr.

Inedită.

2. GROAPA NR.2. C7 GR2 - în S4.

Groapă de formă tronconică ($A=0,60$ m, $DG=0,60$ m, $DF=1,45$ m), numai parțial săpată, cu umplutura formată din pământ castaniu - cu multă vatră fragmentară și cărbune, cu rare fragmente de vase getice, atipice.

Se datează în 2/2 sec.IV-sec.III î.Hr.

Inedită.

3. GROAPA NR.3. C8 GR3 - în S4.

Groapă de formă tronconică ($A=0,50$ m, $DG=0,65$ m, $DF=1,10$ m), cu foarte multă cenușă, fragmente de vatră și rare fragmente de vase getice.

Se datează în sec.IV-III î.Hr.

Inedită.

4. GROAPA NR.4. C9 GR4 - în S2.

Groapă de formă tronconică ($A=0,55$ m, $DG=0,85$ m, $DF=1,50$ m), a cărei umplutură consta numai din lipitură arsă și cenușă; după poziția stratigrafică, e posibil ca în ea să se fi depus o parte din resturile *Locuinței nr.2*.

Se datează în sec.III î.Hr.

Fig.65/2. Inedită.

5. GROAPA NR.5. C10 GR5 - în S1, c.10.

Groapă de formă tronconică ($A=1,15$ m, $DF=0,50$ m, $DG=1,50$ m), numai parțial cercetată, a cărei umplutură a conținut aproape numai cenușă și rare oase de animale.

Se datează în 2/2 sec.IV-III î.Hr.

Fig.73/2. Inedită.

5.b. COINEA II

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Așezarea s-a aflat pe un bot al terasei de jos, cu o suprafață de circa 0,5 ha, din care s-au săpat doar 126 m² (nici aceea în totalitate, întrucât în S3 și S4 nu s-a ajuns la steril). Secțiunile au fost executate în zona centrală a botului de terasă, în încercarea de a se obține cât mai multe date, având în vedere că așezarea urma să fie distrusă.

A.STRATIGRAFIA

Între 0,20-0,40 m, stratul de pământ era de culoare gălbuie-maronie și conținea fragmente de vase în cantitate moderată, rari pigmenți de vatră sau din lipitura pereților, puține oase de animale.

Între 0,40-0,80 m, uneori chiar pînă la 1,00 m, stratul arheologic este negricios, cu fragmente de vase, puține oase de animale, rari pigmenți de vatră sau de lipitură arsă.

Arăturile adânci de 0,30-0,40 m, pentru plantarea viței-de-vie, au distrus toate complexele pînă la această adâncime, îndeosebi eventualele locuințe de suprafață, ca și inventarul lor.

B. COMPLEXE

Față de cei numai 126 m² cercetați, și aceia incomplet săpați, numărul complexelor de epocă getică este relativ mare - 12: un bordei, o locuință de suprafață și 10 gropi. Spre deosebire de celelalte așezări din această zonă, numărul gropilor este, deci, mult mai mare decât al complexelor de locuire. (*Anexa 1*). Acest fapt este evident, chiar dacă unele locuințe de suprafață au fost distruse, dar, oricum, numărul lor n-a fost prea mare întrucât s-au găsit puține resturi de pereți în strat.

Întrucât atât bordeiul, cât și locuința de suprafață suprapun gropi, iar faptul că unele gropi sunt și cele mai vechi complexe de aici, putem presupune că, inițial, terasa de jos a fost folosită doar în acest scop.

1. BORDEIE

Întrucât s-a descoperit doar unul singur, și acela săpat incomplet, este superfluu orice comentariu, în afara faptului că acesta era, probabil, rectangular, că avea o treaptă de coborâre și o groapă în interior. În zona cercetată el era aproape lipsit de inventar.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

De asemenea, s-a găsit, *in situ*, e drept, numai parțial păstrată și săpată, tot o singură locuință, ce a avut o vatră solidă, cu gardină. Cu excepția fragmentelor de vase getice nu s-a găsit alt inventar în zona cercetată.

3. GROPI

Așa cum s-a menționat deja, se remarcă numărul ridicat al gropilor, iar din cadrul acestora ies în evidență gropile cu înhumări rituale de animale.

Astfel, în 3 gropi, toate situate spre centrul așezării, s-au descoperit 7 animale. Gropile erau rotunde sau ovale, animalele fiind depuse la adâncimi diferite.

Cu excepția pieselor de la căpăstrul calului, nu s-au depus alte piese de inventar sau ofrande, fără a se exclude posibilitatea ca unele fragmente de vase să fie rezultatul unor ritualuri efectuate cu ocazia înhumării animalelor.

Dacă avem în vedere umplutura gropilor și locul depunerii, este mai probabil că ele au avut, inițial, o altă destinație și n-au fost săpate special pentru depunerea animalelor.

În groapă s-a depus câte un animal, câte două sau chiar patru (GR2), iar starea scheletelor indică faptul că ele au fost depuse întregi (sigur calul, vulpea, porcii, probabil și iepurii). Orientarea și partea pe care au fost depuse animalele este diferită, neidentificându-se vreo preferință.

Astfel, descoperirile de aici se remarcă prin numărul animalelor - 7, varietatea speciilor - 4, atât animalele sălbatice - 4, cât și domestice - 3. (Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.28).

În nici una dintre gropi nu s-au identificat amenajări deosebite - lutuire, împletire, ardere etc.

De asemenea, inventarul are aspect "menajer" - fragmente de vase, resturile focului, oase de animale etc.

Se observă aceeași grijă de a depune în gropi toate resturile vetrei și ale focului, întâlnite doar sporadic în strat.

Nu numai că nu s-au descoperit gropi cu vase întregi, dar chiar numărul fragmentelor de vase este mic.

Ar fi de semnalat și prezența a 3 *fragmente de calotă craniană umană* în GR3.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Atât în complexe, cât și în stratul arheologic, s-a descoperit o cantitate moderată de fragmente de vase getice care, tipologic și cronologic, pot fi împărțite în două categorii.

În prima categorie trebuie incluse tipurile de vase specifice olăriei getice din sec.IV-III î.Hr., modelate cu mâna sau la roată.

Este vorba de borcane și vase bitronconice cu gura ușor invazată, cu buza rotunjită sau oblică, cu proeminențe ovale sau conice pentru manevrare, ornamentate cu brâuri în relief, alveolate sau crestate, așezate orizontal, vertical sau oblic pe corpul vaselor, de castroane și străchini cu gura invazată, cu buza orizontală sau oblică, uneori cu marginea lătită spre exterior, cu corpul tronconic, unele prevăzute cu toarte masive, de vase cu picior scurt, de căni sau de un vas cu cioc de scurgere; toate acestea au fost modelate cu mâna și arse, în marea lor majoritate, oxidant (Fig.76/5-8; 77/1-6, 8-9, 17).

Modelate cu roata au fost castroanele, străchinile și *lekanaii*, cu corpul tronconic sau hemisferic, cu gura invazată, cu buza rotunjită sau lătită spre exterior, cu marginea orizontală sau oblică, prevăzute, uneori, cu toarte orizontale, masive sau în formă de potcoavă și lipite de corp, ornamentate cu linii sau benzi de linii incizate, orizontale sau în val, așezate pe marginea superioară a buzei sau la exterior, sub buză, și, mai rar, cu linii în relief orizontale; la acestea se adaugă bolurile, cănile sau urcioarele. Marea majoritate a acestor vase au fost arse inoxidant, cu angoba neagră sau cenușie, mai rar cu angobă gălbuie-castanie (Fig.76/2-3, 10; 78/3-14).

Intrucât procentul exemplarelor modelate cu roata este mai mare, și lipsesc imitațiile după formele grecești datate mai timpuriu (*kratere*,

lekanai cu gât, ceștile cu toartă supraînălțată), ca și vasele modelate cu mâna de tradiție hallstattiană, apreciem că recipientele ceramice de aici se datează spre sfârșitul sec.IV-sec.III î.Hr.

În a doua categorie se includ borcanele cu butoni cilindrici, fructierele cu angobă neagră sau castanie, cămile cu angobă neagră și proeminență la toartă, ceștile-opaițe, modelate cu mâna, ce se datează în sec.II î.Hr., poate, cu precădere, până la mijlocul acestui secol. Numărul exemplarelor din sec.II î.Hr. este mult mai mic decât al celor din La Tène-ul timpuriu (*Fig.76/3-4; 77/16; 78/1-2, 15*).

În mod cert lipsesc formele de vase getice specifice sec.I î.Hr. - sec. I d.Hr.

RECIPIENTE ELENISTICE

S-au descoperit puține fragmente de amfore elenistice (*Fig.77/14, 18*), între care este de semnalat o toartă șampilată de amforă din Rhodos - șampilă rotundă (D=32 x 28 mm) cu inscripția *Επι Νικασσαγορα Παναμου*, în mijloc capul lui Helios, (*Fig.73/1; 129/3*), ce se datează între 185-183 î.Hr.

Ca alte recipiente, notăm câteva fragmente de vase cu picior sau forme greu de identificat (*Fig.78/17*).

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

S-au găsit doar 3 lame mici din silex și o fusaiolă bitronconică.

PIESE DE HARNAȘAMENT. PODOABE

Așa cum s-a precizat, de la calul înhumat în GR1 s-au păstrat piesele din fier ale căpăstrului. Zăbala (L=188 mm) a fost făcută din două bare egale din fier, cu secțiune pătrată (G=10 mm), care se unesc prin două inele cu secțiune rotundă (D=6-8 mm), iar psaliile (L=168 mm), ușor curbate, cu secțiune circulară (D=7-9 mm) se termină cu protuberanțe rotunde (D=14-16 mm), fiind aplatizate și prevăzute cu două orificii rotunde în zona de legătură cu zăbala (*Fig.74/1; 75/2-3*).

La podoabe nu putem menționa decât un fragment de brățară și un ac de fibulă, ambele din bronz.

D. CRONOLOGIA

Așa cum s-a prezentat la analiza ceramicii, asocierile dintre diversele tipuri de vase getice, modelate cu mâna sau la roată, pledează pentru datarea celor mai vechi forme începând cu 2/2 sec.IV î.Hr., probabil spre sfârșitul acestui secol. Datare confirmată și de tipul zăbalei și psaliilor de la calul înhumat în GR1.

Pentru datarea sfârșitului așezării avem atât o șampilă din Rhodos, datată între 185-183 î.Hr., cât și anumite tipuri de vase getice ce se încadrează în sec.II î.Hr.

Nu s-au descoperit piese care să poată fi datate după sec.II î.Hr.

Bazându-ne pe aceste repere cronologice, apreciem că toate complexe de aici se încadrează între ultimul sfert al sec.IV î.Hr.- până spre mijlocul sec.II î.Hr.

E. OBSERVAȚII

Numărul mult mai mare al gropilor - 10, față de cel al complexelor de locuire -2, situație nefirească pentru așezările de aici, anterioritatea și posterioritatea gropilor față de locuire, lipsa uneltelor, ustensilelor și podoabelor, sugerează ipoteza folosirii terasei de jos doar ca loc de cult -

înhumări de animale, și de păstrare a rezervelor alimentare, de către membrii comunității așezați pe terasa mijlocie, la care se adaugă și o locuire sporadică aici.

Dacă zonele cercetate de noi sunt reprezentative pentru locuirea de pe ambele terase și dacă încadrările cronologice sunt corecte, atunci se poate sugera următoarea evoluție.

Încă din prima jumătate a sec.IV î.Hr., mai degrabă spre mijlocul secolului, primele gospodării ale geților s-au așezat pe terasa mijlocie, unde au viețuit până spre sfârșitul sec.II î.Hr.

Începând cu ultimul sfert al sec.IV î.Hr. terasa de jos este folosită ca "zonă sacră", poate și ca loc de depozitare a rezervelor alimentare. Tot aici, pe parcursul sec.III - începutul sec. II î.Hr. se așează câteva gospodării.

Spre finalul sec.III î.Hr., locuirea de pe terasa mijlocie se mută, parțial, pe terasa de jos, dar și la vest, până la *Valea Coșarului*.

1.B CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR.1. C12 B1 - în S2, c.5-6.

Bordei numai parțial săpat, probabil de formă dreptunghiulară (A=0,60-0,70 m, L=3,50 m)), ce avea în partea sudică o treaptă de coborâre, iar în cea nordică o groapă rotundă (A=0,25 m, D=1,00 m), a cărei umplutură avea multe fragmente de vatră și puțină lipitură arsă, cenușă și cărbune; umplutura gropii bordeiului era formată din pământ de culoare închisă, cu puțini pigmenți de vatră și foarte puține fragmente de vase getice.

Se datează, probabil, în 2/2 sec.III - 1/1 sec.II î.Hr.

Fig.72. Inedit.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C3 L1 - în S2, c.2-4.

În caroul 2, la adâncimea de 0,85 m, se mai păstra o zonă compactă de lipitură puternic arsă, de formă neregulată (D=1,00 x 0,75 m), cu fragmente de vase getice, între care partea inferioară a unui vas mare, spart *in situ*.

În caroul 4, pe o zonă de 0,46 x 0,40 m, s-au păstrat, compact, resturile unei mari vetre cu gardină, iar în jur numeroase fragmente de vase getice, cu urme de ardere secundară, ce provin de la un borcan cu brâu alveolat, de la o cană neagră-cenușie, de la un vas cu apucători masive, toate modelate cu mâna, și de la o cană cu angobă galben-alburie, modelată cu roata. Foarte probabil este vorba de resturile unei locuințe.

Se datează, probabil, în sec.III î.Hr.

Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C1 GR1 - în S1, c.8.

Groapă de formă aproape rotundă în plan și tronconică în profil (A=0,60 m, DG=1,70 x 1,82 m, DF=1,86 x 1,90 m), cu fundul ușor albiat, în umplutură găsindu-se puține fragmente de vase și de vatră, câteva oase de animale, plus oseminte de la un cal și un iepure, înhumate.

Cal (*Equus caballus*), depus aproape de gura gropii, întreg și în ordine anatomică, cu capul așezat pe omoplatul stâng, cu spatele arcuit, cu picioarele din spate aproape în poziție de mers, iar cele din față în poziții diferite (Fig.75/1). Este vorba de un cal obișnuit, probabil mascul, de circa 4 ani, cu talia de 132,5 m. Calul a fost depus împreună cu căpăstrul, păstrându-se zăbala, psaliile și catarama (Fig.75/2-3). Piese similare, dar nu identice, s-au descoperit atât în mormintele scitice (de ex., la Tolstaja Moghila, Mozolevski 1979, fig.6, 18, 24), cât și în cele getice (de ex., la Găvani, jud. Brăila, Harțuche 1985, p.30-31, fig.22/3, 23, 24), datate în 2/2 sec.IV î.Hr.

Iepure (*Lepus europaeus*), depus sub partea anterioară a calului, probabil întreg, dar s-a dezmembrat sub presiunea cadavrului acestuia.

Groapa se datează în 2/2 sec/IV î.Hr.

Fig.74, 75. Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.25-26, 304, fig.1; 3/1; 5, Udrescu,Dobre 1992, p.31, 34.

2. GROAPA NR.2. C2 GR2 - în S2, c.5-6.

Din groapă, de formă tronconică, nu s-a păstrat decât 0,55 m din partea inferioară, de formă rotundă (D=1,46 x 1,40 m) și circa o treime din partea superioară, restul fiind distrus de Bordeiul nr.1; fundul, cu marginile arcuite, avea diametrul de 0,60 m.

În umplutură, pe lângă animalele înhumate, erau doar pigmenți de vatră și câteva fragmente de vase getice.

Vulpe (*Vulpes vulpes*), adultă, depusă, întreagă și în conexiune anatomică, în estul părții superioare a gropii, cu capul spre vest, corpul ușor curbat, cu

picioarele din față strânse, iar cele din spate ușor îndoite; câteva fragmente de vase getice peste schelet și la baza picioarelor.

Porc (Sus domesticus), de circa 9-12 luni, depus, probabil, întreg, dar a fost, parțial, distrus la săparea lui B1.

Iepuri (Lepus europaeus). Cele două cadavre, unul de iepure tânăr, iar celălalt de matur, au fost depuse aproape de fundul gropii, probabil întregi, în estul gropii.

Broaște țestoase - în partea inferioară a gropii s-au găsit 2 carapace de broaște țestoase.

Prin poziția stratigrafică și tipul vaselor getice, groapa poate fi datată, doar pe larg, în sec.III î.Hr.

Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.26; Udrescu, Dobre 1992, p.32, 34-36.

3. GROAPA NR.3. C5 GR3 - în S2, c.10.

Groapă de formă ovală în plan (A=0,60-0,70 m, D=1,50 x 1,70 m), ce avea pe fund, în două zone distincte, depuneri masive de vatră fragmentată și cenușă, restul umpluturii fiind format din pământ cenușos cu rare fragmente de vase.

Ca piese individuale notăm o brățară fragmentară din bronz (D=60 mm) și 3 fragmente de calotă craniană umană, nearse.

Fragmentele de vase getice provin de la: borcane (2-3 ex.), o strachină cu apucători, modelate cu mâna, și de la 2 castroane cenușii-negre, cu gura invazată, buza rotunjită, cu incizii sub buză, la exterior, modelate cu roata.

Se datează, probabil, în sec.III î.Hr.

Fig. 72. Inedită.

4. GROAPA NR.4. C7 GR4 - în S2, c.9.

Groapă ovală în plan (A=0,90 m, DF=0,75 m DG= 1,50 x 1,70 m), a cărei umplutură era formată din pământ galben-marونیu, cenușă, arsură, cărbune, vatră fragmentată, plus câteva mici fragmente atipice de vase getice.

Poate fi datată, pe larg, în sec.III-II î.Hr.

Inedită.

5. GROAPA NR.5. C8 GR5 - în S2, c.7-8.

Groapă de formă ovală în plan (A=0,95 m, D=1,90 x 1,48 m), ce avea o treaptă de pământ la adâncimea de 0,30 m, a cărei umplutură era formată din pământ cenușos, cu pigmenți de cărbune și rare fragmente de vatră.

La piese individuale notăm o piesă din piatră în formă de prismă, ce are câte o șanțuire adâncă pe partea superioară și pe o latură.

Puținele fragmente de vase getice provin de la un vas mare cu brâu alveolat, modelat cu mâna, apoi de la un castron cu gura invazată, un *lekané* și un bol, toate de culoare cenușie, modelată cu roata.

Se datează, probabil, în sec.III î.Hr.

Fig. 72. Inedită.

6. GROAPA NR.6. C9 GR6 - în S2, c.7.

Groapă de formă ovală în plan (A=0,85 m, D=1,50 x 1,30 m) și tronconică în profil, a cărei umplutură era formată, aproape în exclusivitate, din vatră fragmentată, lipitură arsă din pereți, cenușă, arsură și cărbune, câteva fragmente atipice de vase getice.

Se datează, pe larg, în sec.III-II î.Hr.

Fig. 72. Inedită.

7. GROAPA NR.7. C10 GR7 - în S5, c.4.

Groapă de formă tronconică (A=0,40 m, D=1,50 m), a cărei parte inferioară era umplută aproape numai cu cenușă, arsură, cărbune, vatră fragmentată, pe când în partea ei superioară era pământ castaniu; foarte puține fragmente de vase getice.

Porc (Sus domesticus), depus întreg și în ordine anatomică, așezat pe stânga, cu capul spre est și cu picioarele îndoite, în partea sudică a gropii, aproape de fund.

Poate fi datat doar pe larg, în sec.III-II î.Hr.

Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.26-27. Udrescu, Dobre 1992, p.32.

8. GROAPA NR.8. C11 GR8 - în S5, c.1-2.

Groapă de formă ovală în plan (A=0,60 m, D=1,70 x 1,30 m), a cărei umplutură era formată din pământ castaniu-cenușiu, cu pigmenți de vatră și de lipitură de pereți, arsură, câteva fragmente atipice de vase getice și câteva mici pietre.

Ca piese individuale notăm un ac de fibulă din bronz.

Pe gura gropii era o aglomerare de fragmente de vase getice de la: un borcan cu butoni, o strachină, un vas mare cu brâu alveolat sub buză, fragmente de vase decorate cu mai multe rânduri de brăuri alveolate, toate modelate cu mâna, plus un fragment de vas cenușiu modelat cu roata.

Groapa se datează la sfârșitul sec.IV - sec.III î.Hr.

Inedită.

9. GROAPA NR.9. C4 GR9 - în S5, c.1-2.

Groapă de formă tronconică (A=0,60 m, DG=1,47 m, DF=1,70 m), a cărei umplutură era formată din pământ cenușiu-castaniu, cu puține fragmente de vatră și de vase getice și o piatră.

Se datează, pe larg, în sec.III-II î.Hr.

Inedită.

10. GROAPA NR.10. C6 GR10 - în S2, c.8-9.

Groapă de formă cilindrică (D=1,50 m), cu fundul înclinat de la sud spre nord (A=0,60-0,72 m), a cărei umplutură era formată aproape numai din vatră fragmentată, cenușă, plus fragmente de vase în cantitate moderată.

Fragmentele de vase getice provin de la 3-4 borcane cu butoni sau proeminențe, plate sau alveolate, o ceașcă-opaiț, 2 fructiere cenușii-negre, una cu inel în relief la picior, toate modelate cu mâna, plus câteva fragmente atipice de vase cenușii, modelate cu roata.

Se datează, cel mai probabil, în 1/1 sec.II î.Hr.

Fig. 72. Inedită.

6. VALEA COȘARULUI

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

A. STRATIGRAFIA

Strat și complexe de locuire din La Tène-ul timpuriu au fost descoperite doar pe o zonă restrânsă, de circa 20 x 15 m, în partea cea mai înaltă a botului de terasă, la est de "*Valea Coșarului*". În rest, fragmente de vase din sec.IV î.Hr. s-au găsit doar izolat.

Stratul din La Tène-ul timpuriu, aflat între 0,50-0,90 m adâncime, a fost distrus de locuirile ulterioare (La Tène târziu și evul mediu timpuriu). Stratigrafic, între cele două nivele La Tène nu există o depunere naturală, probabil datorită nivelării din sec.II-I î.Hr. Situația nu este decisivă, întrucât doar pe o mică porțiune avem ambele nivele. Pe de altă parte, însă, există diferențe notabile între tipurile de recipiente ceramice descoperite în complexe din cele două nivele - din sec.IV î.Hr., și din sec.II-I î.Hr.

B. COMPLEXE

Față de suprafața cercetată - 274 m², putem remarca numărul mic al complexelor - 9, anume 3 din sec.IV î.Hr. (2 locuințe și o groapă) și 6 din sec.II-I î.Hr. (5 locuințe și o groapă).

Dacă în sec.IV î.Hr. complexe erau dispuse pe o zonă restrânsă, în sec.II-I î.Hr. ele au apărut în toată zona cercetată.

Trebuie menționat, din nou, numărul extrem de mic al gropilor (2), față de cel al locuințelor (7), ca și lipsa bōrdeielor.

1. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Distrugerile ulterioare, ca și nesăparea în întregime a locuințelor, nu permit observații de detaliu.

După forma zonelor cu lipitură arsă, provenind de la pereții prăbușiți, și răspândirea inventarului, locuințele au fost, probabil, dreptunghiulare, de dimensiuni mici și mijlocii. Unele aveau sigur vetrele în interior (L1, L3), dar pentru celelalte nu putem preciza, întrucât n-au fost săpate în întregime. Pentru locuințele din sec.IV î.Hr. este de semnalat grosimea pereților, de 0,20-0,40 m, ceea ce dovedește existența unor construcții solide.

Inventarul descoperit în locuințe, cu excepția vaselor fragmentate, este sărac.

2. GROPI

Au fost descoperite doar 2 gropi, una din sec.IV î.Hr. și cealaltă din sec.II-I î.Hr., ambele cilindrice, fără amenajări deosebite, cu umplutura și inventarul de tip "menajer".

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Deși cercetarea parțială a locuințelor, numărul mic de gropi și suprafața redusă săpată nu permit precizări statistice, se pot face aprecieri, cu mare grad de probabilitate, asupra tipurilor de vase getice descoperite aici. Arăturile adânci au permis colectarea fragmentelor ceramice de pe toată suprafața așezării.

Recipientele descoperite pot fi clasificate în două categorii distincte: a) din La Tène-ul timpuriu și b) din La Tène-ul târziu, fiind greu de identificat tipurile intermediare.

Din prima categorie fac parte vasele bitronconice cu gât înalt, unele cu toate masive, borcanele cu brăuri alveolate, orizontale, oblice, verticale, întrerupte de proeminențe, vasele cu proeminențe în formă de potcoavă, castroanele și străchinile cu corpul aproape globular și gura invazată, modelate cu mâna și arse, în majoritate, oxidant (Fig.82/11-12; 77/1-3, 5, 7; 85/1-7, 9-11 etc.) apoi *kratererele*, *lekanaii*, castroanele și străchinile cu gura invazată, cu buza rotunjită sau mult lățită spre exterior, cănile, toate modelate cu roata și arse inoxidant, cu angoba cenușie sau neagră, uneori decorate cu linii sau benzi de linii incizate, orizontale sau în val (Fig.82/2,10; 84/9, 11; 86/4, 6-7 etc.).

Pentru forma și ornamentica vaselor modelate cu mâna, cu puternice reminiscențe hallstattiene, ca și a celor modelate cu roata, de obicei imitații după forme similare grecești (Alexandrescu 1977, p.113-117), aceste tipuri de vase pot fi datate în sec.IV î.Hr.

Este de semnalat, în așezarea de aici, procentul relativ mare al fragmentelor de vase cenușii modelate cu roata, imitații după tipuri grecești (poate de 30-35 %).

Pentru complexe și stratul din sec.II-I î.Hr. sunt specifice următoarele forme de vase: borcane cu profilul aproape vertical și butoni cilindrici, ceștile-opaițe, vasele cu gât înalt în formă de pălnie, fructierele și cănile bitronconice, cu angobă neagră, modelate cu mâna (Fig.83/3; 85/8), apoi cănile, fructierele, strecurătorile, cupele și bolurile, unele cu decor în relief, de culoare cenușie, modelate cu roata (Fig.83/6; 84/6; 87/5-6) și *pithoi* de culoare cărămidie, unii de dimensiuni impresionante (Fig.83/15).

Întrucât nu s-au cercetat integral complexe bogate și nici nu s-au descoperit piese cu o datare mai restrânsă este dificil de făcut o cronologie internă a diferitelor tipuri de recipiente în intervalul sec.II-I î.Hr.

RECIPIENTE GRECEȘTI

S-au descoperit puține fragmente de amfore, din Thasos, Heraclea Pontică, de tipul Pseudocos, dar și din alte centre greu de identificat, datorită stării fragmentare și lipsei ștampilelor (Fig.83/12-14; 84/10, 12).

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE, ARMAMENT

S-au descoperit doar câteva piese: o râșniță de tip elenistic (*meta* și *catillus*), 2 greutăți în formă de trunchi de piramidă pentru războiul vertical de țesut, o greutate din piatră și un vârf de săgeată din fier.

La această categorie nu putem nota, din păcate, decât o fibulă din bronz (*Fig.88/4; 85/2_e*).

D. CRONOLOGIA

Locuirea getică începe aici cândva în prima jumătate a sec.IV î.Hr. Argumente, în acest sens, sunt vasele getice, atât cele modelate cu mâna de tradiție hallstattiană, cât și cele modelate cu roata ce imită forme grecești. De asemenea, fibula din bronz (*Fig.88/4*), deși a circulat cu precădere în sec.VI î.Hr., nu poate fi exclusă folosirea ei și pe parcursul secolului următor, mai ales că nu avem aici complexe sau alte piese care să se dateze în sec.VI d.Hr.

Pentru sec.III - începutul sec.II î.Hr. nu avem nici complexe și nici piese care să se dateze, exclusiv, în acest interval.

O locuire mai intensă se constată în 2/2 sec.II - sec.I î.Hr., fără a se putea preciza când anume încetează așezarea. Sigur e doar faptul că nu avem piese care să se dateze, exclusiv, în sec.I d.Hr.

E. OBSERVAȚII

În sec.IV î.Hr. o locuire mai intensă s-a constatat doar în locul cel mai înalt de pe botul de terasă, dar fragmente de vase, izolate, s-au găsit și în alte zone.

În sec.II-I î.Hr., complexe de locuire sau strat arheologic s-au identificat în toate secțiunile săpate, ceea ce sugerează o locuire a întregii terase, probabil prin gospodării răzlețe.

Se poate afirma, deci, că la *Valea Coșarului*, în sec.IV î.Hr. și în sec.II-I î.Hr., au existat două așezări getice nefortificate.

Nu este exclus ca în sec.III-1/1 sec.II î.Hr. comunitatea să se fi mutat la *Coinea*, aflată doar la circa 1 km spre est.

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C7 L1 - în S2, c.4-6.

În mare parte distrusă de locuirile ulterioare, resturile pereților, groși de 0,20-0,35 m, căzuți, arși și dispersați, se mai observau pe o lungime de circa 4 m; numai parțial dezvelită.

Vatra, aproape complet distrusă, cu resturile împrăștiate în zona din jur.

Ca *piese individuale* notăm două greutateși din lut, în formă de trunchi de piramidă, perforate, probabil pentru războiul vertical de ȧesut.

Puținele *fragmente de vase getice* provin de la borcane, castroane, străchini și căni, marea majoritate modelate cu mâna și arse oxidant. Menționăm un fragment, probabil de *lekane*, din argilă fină, omogenă, modelat cu roata, cenușiu, cu angobă neagră, cu toartă orizontală, decorat cu o linie în val, incizată sub buză.

Puține fragmente de *amfore grecești (Thasos ?)*.

Prin poziția stratigrafică și inventar ea se datează în sec.IV î.Hr.

Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2. C14 L2 - în S4 și S6.

Resturile arse ale pereților, groși de 0,30-0,40 m, se păstrau compact pe o zonă de 4,60 x 4,00 m (n-a fost săpată integral). La construirea ei s-a distrus o locuință a culturii Tei, faza I (Sîrbu, Damian 1992, p.11-16, 334-342), și, la rândul ei, a fost bulversată de locuirea getică din sec.II-I î.Hr.

La *piese individuale* menționăm descoperirea, în zona resturilor distruse ale pereților, a unei fibule din bronz (Fig.88/4).

Fragmentele de *vase getice* provin de la borcane și vase bitronconice, cu brăuri alveolate sau proeminente mamelonare, castroane și străchini cu gura invazată, modelate cu mâna, sau de castroane, *lekanai* și căni, cenușii, unele cu angobă neagră, modelate cu roata.

Prin ansamblul inventarului, locuința se datează în 1/1 sec.IV î.Hr., eventual mijlocul sec.IV î.Hr.

Fig.80/1; 81/2; 82/9-10; 85/6-7, 9-10 . Inedită.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.3. C1 L3 - în S1, c.1-2.

A fost, aproape în totalitate, distrusă, resturi mai compacte păstrându-se doar sub vatra locuinței care o suprapune (C2 L4). Din acest motiv nu i se pot preciza nici dimensiunile și nici forma.

Fragmentele de *vase getice* provin de la borcane de dimensiuni mici și mijlocii, ornamentate cu brăuri alveolate și proeminente, cupe cu picior și o cană, marea majoritate modelate cu mâna și arse oxidant.

Probabil din sec.II î.Hr.

Fig.80/2. Inedită.

4. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.4. C2 L4 - în S1, c.1-2.

Probabil de formă rectangulară, locuința a fost, parțial, distrusă de arăturile pentru vița-de-vie; în partea nordică era o zonă masivă de cărbune și cenușă.

Vatra, situată în colțul de sud-vest a locuinței, era de formă rotundă (D=0,70 m), bine fățuită, ridicată pe un suport de pietricele și nisip.

Fragmentele de *vase getice* modelate cu mâna provin de la borcane de diverse mărimi, cești-opaițe, străchini și fructiere, iar cele modelate cu roata de la *pithoi*, fructiere, cupe cu picior, cănițe și vase mari cu proeminente plate.

Importurile elenistice constau din fragmente de amfore, îndeosebi de tipul Pseudococ.

Locuința se datează la sfârșitul sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.80/2; 81/1; 87/6. Inedită.

5. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.5. C8 L5 - în S2, c.10-11.

A fost distrusă, aproape în întregime, de arăturile adânci pentru vița-de-vie, în zona ei observându-se doar aglomerări izolate din lipitura arsă a pereților, resturi de vatră, cărbune, arsură și puține fragmente de vase getice - borcane, fructiere, câni.

Prin poziția stratigrafică și tipurile de vase getice, locuința poate fi datată, pe larg, în sec.II-I î.Hr.

Inedită.

6. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.6. C10 L6 - în S3, c.1-2.

Resturile incendiate ale pereților s-au păstrat, compact, doar pe o zonă de 2,50 x 1,25 m, inventarul fiind împrăștiat de arăturile adânci.

La piese individuale menționăm o rășniță rotativă de tip elenistic (*meta* și *catillus*), găsită în apropierea locuinței, 2 fusaiole, apoi un fragment de calotă craniană umană și partea terminală a unui os lung de la picior.

Fragmentele de vase getice, majoritatea modelate cu mâna și arse oxidant, provin de la borcane, cești-opaițe, fructiere și cupe cu picior.

Se datează, pe larg, în sec.II-I î.Hr.

Inedită.

7. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.7. C11 L7 - în S7, c.14-15.

A fost, aproape în totalitate, distrusă de locuirea din evul mediu timpuriu, păstrându-se doar resturi izolate ale pereților incendiați și puține fragmente de borcane și vase mari, modelate cu mâna.

Se datează în sec.II-I î.Hr.

Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C15 GR1 - în S5.

Groapă de formă cilindrică (A=0,60 m, D=1,40 m), în umplutura căreia se aflau numeroase fragmente de vase getice - vase bitronconice cu gâtul înalt și proeminențe masive, borcane cu brăuri alveolate și proeminențe mamelonare, castroane cu gura invazată, modelate cu mâna, apoi kratere, lekanai și castroane, modelate cu roata, arse inoxidant, unele cu angobă neagră lustruită, toate masive, orizontale, decorate cu incizii orizontale sau în val.

Se datează în 1/1 sec.IV î.Hr.

Inedită.

2. GROAPA NR.2. C13 GR2 - în S3, c.11.

Groapă de mică capacitate (A=0,30 m, D=0,40 m), cilindrică, practic umplută numai cu fragmente de vase getice (borcane, fructiere, câni, cești-opaițe) și de amfore elenistice, toate puternic fărâmițate.

Se datează în sec.II-I î.Hr.

Inedită.

7. LA SLOM

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Așezarea, cu o suprafață de circa 2 ha, s-a aflat pe un platou median al terasei fostului Lac Greaca, situat la circa 2,5 km est de Greaca și la circa 300 m sud de șoseaua Oltenița-Giurgiu.

S-au săpat 5 secțiuni, însumând 230 m², dispunerea acestora fiind condiționată aici atât de interesul de a cerceta diverse zone ale așezării, cât și de prezența culturilor agricole.

A. STRATIGRAFIA

Întrucât cercetările din secțiunile S1 și S2 au oferit stratigrafia cea mai completă și materialele mai bogate ne vom referi doar la ele.

Secțiunea S1 = 20 x 2,5 m, orientată NV - SE.

În stratul de arătură, gros de 0,15-0,30 m, de culoare gri-cenușie, s-au găsit puține fragmente de vase, majoritatea din evul mediu timpuriu, dar și de epocă La Tène-getice și elenistice.

Stratul de epocă La Tène, cu o grosime de 0,25-0,60 m, este tot de culoare gri-cenușie.

Stratul cenușiu-gălbui, lutos, cu o grosime de 0,20-0,70 m, a cuprins rare fragmente de vase, atât din epoca La Tène, în partea lui superioară, cât și din Hallstatt-ul timpuriu și din epoca bronzului - cultura Tei, în partea lui inferioară.

Stratul brun-roșcat, lutos, cu o grosime de 0,10-0,40 m, a conținut extrem de puține materiale neolitice - culturile Gumelnița și Boian - faza Giulești.

Sub adâncimea de 1,60 m încep straturile sterile din punct de vedere arheologic.

În această secțiune s-au identificat 2 gropi și un bordei, getice, și o groapă cu materiale (arsură, scoici, ocră, fragmente de vase) a culturii Gumelnița.

Secțiunea S2 = 40 x 2 m, orientată NV - SE.

În stratul de arătură gri-cenușiu, ce corespunde evului mediu timpuriu, s-au găsit numeroase fragmente de vase din evul mediu timpuriu și rare fragmente de epocă La Tène.

Stratul gri-cenușiu neafectat de arături, cu o grosime de 0,20-0,40 m, a conținut mai multe materiale La Tène în zona nord-vestică, pe când în partea sud-estică ele erau mai puține, plus altele din evul mediu timpuriu.

În stratul galben-cenușiu, lutos, cu o grosime de 0,40-0,60 m, s-au descoperit vestigii din epoca La Tène și din Hallstatt-ul timpuriu și mijlociu. De asemenea, la baza acestui sediment s-au găsit și câteva fragmente de vase de tip Boian-Giulești.

În această secțiune s-au identificat o groapă și o locuință, getice, și un bordei și o groapă din evul mediu timpuriu.

Întrucât, așa cum s-a precizat, nu s-au mai recuperat toate planurile întocmite pe șantier, iar complexele sunt puține și nu se suprapun, este dificil de stabilit o cronologie pe nivele și pe succesiunea complexelor.

Analiza materialului ceramic, getic sau elenistic, ne documentează evoluția unei comunități de pe la mijlocul sec.III î.Hr. până în prima jumătate a sec.I î.Hr.

B. COMPLEXE

Față de suprafața cercetată - 230 m², s-a descoperit un număr mic de complexe - 7: un bordei, o locuință, o vatră exterioară și 4 gropi. Dacă avem în vedere întinderea așezării - circa 2 ha, grosimea stratului cultural în unele zone, de 0,50-0,70 m, și bogăția materialului arheologic, este foarte probabil că nu s-a săpat în aria de intensă locuire. Mai trebuie adăugat faptul că o serie de locuințe de suprafață au fost distruse de locuirea din epoca medievală timpurie și de arăturile moderne.

Deși numărul complexelor este mic trebuie remorcată varietatea acestora. Întrucât sunt puține complexe de același tip, nu este cazul să facem considerații de ordin general.

În cazul *Bordeiului nr.1* este de semnalat diferența de adâncime, probabil pentru a se obține orizontalitatea podelei, terenul fiind în pantă, lipsa vetrei și prezența celor 4 cuțite din fier.

La *Locuința nr.1* menționăm faptul că avea podeaua adâncită, o alveolare în colțul de nord-vest și sărăcia inventarului găsit *in situ*.

În cazul *Gropii nr.1* semnalăm prezența cuțitului din fier și a unei cești fragmentare, iar în *Groapa nr.4* depunerea, cu precădere, a resturilor focului.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

Recipientele ceramice ce pot fi datate în sec.III î.Hr. sunt puține - sub 20% din total, și constau din borcane bitronconice cu brâuri alveolate și proeminente, apoi vase mari cu gura aproape verticală, cu buza lată și aproape plată, străchini tronconice, cu buza lățită spre interior, din căni cu toarte masive, arse inoxidant și cu angobă neagră sau arse oxidant și cu angobă gălbuie, toate modelate cu mâna, plus vase mari de tip *krater* și căni, arse inoxidant și cu angobă neagră (*Fig.97/1-2,4-7; 98/3,8*).

Tipurile de vase din sec.II-I î.Hr. sunt reprezentate de borcane aproape cilindrice, ornamentate cu brâuri alveolate, butoni cilindrici, unii cu incizii în formă de "X", de cești-opaițe și de vase mari cu gura evazată, arse oxidant, apoi de fructiere, căni și boluri, majoritatea arse inoxidant și cu angobă cenușie sau neagră, toate modelate cu mâna (*Fig.98/7;99/6-7*). Au fost modelate cu roata și arse inoxidant fructierele, cănila și cănițele, strecurătorile, bolurile și cupele cu picior, iar *pithoi* au fost arși oxidant (*Fig.97/3;98/1-2,4-6;99/1-5,13*).

RECIPIENTE ELENISTICE

Importurile elenistice sunt reprezentate printr-un număr relativ mare de fragmente de amfore din pastă fină galben-roșcată sau galben-deschisă cu mult caolin, majoritatea provenind din Rhodos.

Este de remarcat descoperirea, în strat, a două toarte șampilate de amfore rhodiene, una cu inscripția *επι Σο Δαμου*, iar ca simbol cornul abundenței (*Fig.130/2*), datată între 210-205 î.Hr. (Grace, Savvatianou-Petropoulakou, p.303, E5), cel mai probabil în 204 î.Hr. (Lungu 1990, p.216), și alta cu inscripția *επι Αριστείδα Σμινθίου* (*Fig.130/1*), ce se datează între 185-183 î.Hr (după N. Conovici).

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

S-a descoperit un număr mic de asemenea piese, puțin variate categorial, din care trebuie remarcate doar mai numeroasele cuțite din fier, cu lama mai mult sau mai puțin curbată și profil triunghiular (*Fig.95/9-14*), apoi un mâner din os ornamentat, un împungător din os (*Fig.95/8*), mai multe fusaiole, unele ornamentate cu alveole și creștături (*Fig.96/1-6*) și câteva jetoane din lut (*Fig.95/1*).

REPREZENTĂRI ANTROPOMORFE ȘI ZOOMORFE

S-a descoperit o figurină zoomorfă (I=22 mm, L=38 mm), din argilă semifină, cu cioburi pisate, cu angobă cărămizie, arsă oxidant; capul și piciorul drept din spate lipsesc; probabil redă un caprideu (*Fig.96/8*).

În secțiunea S2, caroul 1, între 0,60-0,82 m adâncime, s-a descoperit vârful unui *phallus*, redat naturalist (*Fig.95/7*). Deși nu s-a descoperit într-un complex închis și asemenea piese sunt extrem de rare la geto-daci, doar la Popești, jud. Giurgiu, mai cunoaștem descoperiri similare (Informații Adriana Stoia), după pastă el aparține epocii La Tène.

D. CRONOLOGIA

Nu dispunem de piese cu o încadrare mai restrânsă, care să ne permită o datare mai precisă a începutului și sfârșitului așezării de aici. Lipsesc, de asemenea, suprapunerile de complexe, pentru o cronologie relativă.

Pe baza inventarului ceramic getic, sprijinit de unele importuri amforistice, îndeosebi ștampila de la sfârșitul sec.III î.Hr., se poate aprecia începutul locuirii pe la mijlocul sec.III î.Hr., poate în al treilea sfert al acestuia.

Încetarea viețuirii are loc cândva pe la mijlocul sec.I î.Hr., întrucât nu avem piese care să se dateze, exclusiv, după mijlocul sec.I î.Hr.

E. OBSERVAȚII

Se poate aprecia că aici a existat o importantă așezare getică nefortificată, a cărei evoluție s-a întins pe parcursul a circa două secole ($\pm 250 - \pm 50$ î.Hr.).

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR.1. C1 B1 - în S1, c.1-2 și Cas.A.

Bordei de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite (A=0,95 m la nord și 0,55 m la sud, L=2,60 m), în umplutura căruia s-a găsit un bogat și variat inventar.

Ca *piese individuale* menționăm 4 cuțite din fier, 3 fusaiole și un jeton perforat din lut, un împungător din os.

Fragmentele de *vase getice* provin de la borcane de diverse mărimi, cu butoni cilindrici și brăuri alveolate, de la fructiere și câni modelate cu mâna, de la câni, fructiere și *pithoi*, modelați cu roata.

Ca importuri notăm prezența unor fragmente de *amfore*, între care un picior de la o amforă de Rhodos.

Bordeiul poate fi datat în 4/4 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.91/1;95/8,10-12;96/3,6;97/3;99/1-5,7,10-12. Inedit.

LOCUINȚE

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C6 L1 - în S2, c.5-7.

Locuință de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite (L=3,60 m), cu podeaua adâncită față de nivelul de călcare (0,25-0,30 m); în colțul de nord-vest avea o mică alveolare rotundă (D=1,00 m, A=0,10 m). Pe fund și în umplutură s-au găsit zone și fragmente din lipitura arsă a pereților.

Ca *piese individuale* remarcăm doar 2 fusaiole și un jeton din lut.

Pe baza puținelor fragmente de vase getice - borcane, fructiere, câni, modelate cu mâna sau la roată - ea poate fi datată în sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.92/1;95/1;96/1-2. Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.2. C2 GR1 - în S1, c.2.

Groapă de formă tronconică (A=0,50-0,75 m, DF=1,30 m, DG=1,50 m) în umplutura căreia s-au descoperit fragmente de lipitură arsă, puține oase de animale și multe fragmente de vase getice, modelate cu mâna sau la roată - borcane, fructiere, câni, boluri etc.

La *piese individuale* menționăm un cuțit din fier și o fusaiolă din lut.

Întrucât ea este aproape de B1, pornește de la același nivel de călcare cu acesta, iar inventarul este similar, probabil ca ea să fi aparținut acestui bordei.

Se datează în 4/4 sec.II - 1/1 sec.I î.Hr.

Fig.93/1;95/9;96/4;99/6,8-9,13. Inedit.

2.GROAPA NR.4. C7 GR4 - în S3, c.1-2.

Groapă de formă aproape cilindrică (A=0,75 m, D=1,10-1,20 m), a cărei umplutură a conținut multă cenușă, uneori în zone compacte, dar puține materiale arheologice. Pe baza poziției stratigrafice și a fragmentelor de vase getice, ea poate fi datată în 2/2 sec.III - 1/1 sec.II î.Hr.

Fig.92/2. Inedită.

8. VALEA FÂNTÂNILOR

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Așezarea s-a aflat pe terasa de jos a fostului Lac Greaca, situată la circa 0,5 km sud de com.Greaca.

Analiza noastră s-a bazat pe notițele și planurile de șantier întocmite de Emilian Alexandrescu și pe analiza materialului descoperit.

În cele 4 secțiuni și o casetă s-a cercetat o suprafață de 220 m², încercându-se obținerea de cât mai multe date despre situl de aici.

A. STRATIGRAFIA

Lucrările agricole și eroziunea solului au afectat stratul arheologic până la adâncimea de 0,20-0,35 m, zonă în care s-au descoperit, mai ales, fragmente de vase din evul mediu timpuriu, dar și de epoca La Tène - getice și elenistice.

Stratul gri-cenușiu, aflat până la adâncimea de 0,40-0,70 m, conține, de obicei, vestigiile din evul mediu timpuriu în partea superioară și pe cele de epocă La Tène în cea inferioară.

Complexele de epocă getică se află, de obicei, în stratul cafeniu-gălbui, de regulă între 0,50-1,00 m adâncime.

La baza acestui strat, sau până la adâncimea de 1,20-1,30 m, s-au descoperit puține fragmente de vase din epoca bronzului - cultura Tei, faza a IV-a, sau din epoca neolitică - cultura Gumelnița.

Întrucât terenul este în pantă, adâncimile stratigrafice sunt relative, terenul fiind mai erodat în partea mai înaltă și cu depuneri mai mari în cea mai joasă. De asemenea, în anumite zone există un strat de pământ purtat în urma lucrărilor de terasare.

B. COMPLEXE

În cei 220 m² săpați s-a identificat un număr redus de complexe - 12: 2 bordeie, 6 locuințe de suprafață, 3 gropi și o aglomerație de fragmente de vase.

Unul din bordeie avea groapa de formă ovală, iar celălalt rectangulară, adâncimile erau mici (0,38-0,72 m), iar inventarul descoperit în ele sărac.

Întrucât locuințele de suprafață n-au fost integral descoperite, nu putem preciza decât că ele s-au identificat prin lutiiala podelei, prin zonele prăbușite ale pereților arși și prin aglomerările de fragmente de vase din inventarul lor; notăm un cuțit și un împungător în B2 și un pumnal în L6.

Gropile au avut o umplutură de tip "menajer" - resturi ale focului, fragmente de vase, rare oase de animale și bucăți de lipitură arsă.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

S-a descoperit o cantitate destul de mare de vase, din nefericire, însă, toate în stare fragmentară.

Majoritatea fragmentelor ceramice, 60-70%, provin de la tipuri de vase specifice sec.IV-III î.Hr.

Au fost modelate cu mâna 60-70% din vase, ce provin de la borcane bitronconice cu buza plată sau oblică spre interior, prevăzute cu proeminențe rectangulare sau semiovale pentru manevrare, ornamentate cu brăuri alveolate, așezate în diverse direcții, întrerupte de proeminențe, toate arse oxidant, cu buza lată și oblică, de la castroane și străchini, arse oxidant sau inoxidant, prevăzute cu proeminențe sau toarte, rare căni și cănițe, majoritatea arse oxidant (*Fig.103/8;105/6-8;106/9-11*) ; apoi de la castroane și străchini, arse oxidant sau inoxidant, plus vase mari cu proeminențe semiovale, arse oxidant sau inoxidant, toate modelate cu roata (*Fig.103/7,10;104/1,5-10;105/2,5,10-11;106/2,4-5*).

Este de remarcat un fragment de vas din argilă fină, omogenă, modelat cu roata, ars oxidant, cu angobă neagră, decorat prin ștampilare cu rozete (*Fig.103/1*).

Din sec.II-I î.Hr. provin puține borcane cu butoni cilindrici și incizii late sau adânci, rare cești-opaițe, dar mai multe fructiere cu picior înalt, buza lată și fațetată, și căni, arse inoxidant sau oxidant, toate modelate cu mâna, și fructiere sau cupe cu picior, căni, strecurători, boluri, marea majoritate arse inoxidant, modelate cu roata (procentul - 20-30%) (*Fig.103/4,6;106/1,3,8,10*). De semnalat un fragment de bol getic cu decor în relief.

IMPORTURI ELENISTICE

S-au descoperit fragmente de amfore în cantitate moderată, marea majoritate din Rhodos, dar și din Knidos sau unele centre pontice (*Fig.102/5;104/3-4*).

Remarcăm descoperirea a 3 toarte de amfore ștampilate din Rhodos, două rectangulare, cu inscripțiile *επι Ξενοφάντου Ψακινθίου* și *Παγχαρεως*, plus una rotundă cu inscripția *επι Δαμασνετου Παναμου*, toate datate în intervalul 175-146 î.Hr.(după V.Lungu și N.Conovici) (*Fig.130/4-6*); toarta cu ștampila rotundă a fost folosită și ca lustruitor.

În rest semnalăm, câteva fragmente de la un urciur sau o cană cu fund inelar și firnis pe gât și umăr, de la o cană cu firnis negru și de la un *lagynoi* din caolin, toate arse oxidant, apoi de la o ceașcă sau bol, ars inoxidant, cu angobă neagră.

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

S-au găsit extrem de puține piese: două cuțite din fier, unul poate chiar pumnal (*Fig.102/10*), 2 străpungătoare și un mâner din os (*Fig.102/6-8*), câteva fusaiole și rondule din lut (*Fig.102/1-3*). S-a încercat perforarea și cizelarea unui picior de amforă, într-un scop greu de precizat (*Fig.102/5*).

PODOABE

S-a descoperit o mărgică din pastă sticloasă, cilindrică (I=43 mm, D=30 mm), cu orificiu longitudinal, vopsită cu galben, cu proeminențe albastre, ce redă un cap uman cu două fețe - un Ianus, cu nasul și urechile în relief, colorate cu albastru, obrații de culoare albastră, ochii în alb, maro și gri (*Fig.96/10*). Piese similare s-au găsit, de exemplu, în necropola de la Zimnicea (Alexandrescu 1980, p.103, fig.52/8) sau la Bunești-Averești - jud.Vaslui (Bazarciuc 1983, p.269, fig.21/3-5). Tot de aici provine și o altă mărgică din pastă sticloasă albastră, de formă bitronconică (I=23 mm, D=17 mm), cu orificiu longitudinal (*Fig.96/7*).

D. CRONOLOGIA

Existența a două nivele în unele zone, unele suprapuneri de complexe și inventarul descoperit documentează existența unei comunități getice aici din a doua jumătate a sec.IV î.Hr. până în prima jumătate a sec.I î.Hr.

Unele forme de vase getice, modelate cu mâna sau cu roata, aparțin unor tipuri specifice sec.IV-III î.Hr. În lipsa altor tipuri de piese cu datări mai precise (fibule, importuri), ca și a unei cronologii relative bazate pe o stratigrafie ce ar cuprinde piese descoperite în complexe închise, este dificil de fixat exact atât începutul, cât și sfârșitul comunității de aici.

Bazându-ne pe ansamblul inventarului și unele asocieri de forme, apreciem că geții s-au așezat aici în a doua jumătate a sec.IV î.Hr., fără a se exclude, însă, și prima jumătate a sec.III î.Hr., și au părăsit așezarea cândva în prima jumătate a sec.I î.Hr.

E. OBSERVAȚII

Existența unui strat cultural relativ gros, cu două faze, a unor complexe mai numeroase, bogăția și varietatea tipurilor de recipiente ceramice autohtone, importurile amforistice, îndeosebi din Rhodos, dovedesc existența aici, timp de aproape trei veacuri, a unei comunități getice prospere.

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR.1. C1 B1 - în S1, c.6-7.

Groapa bordeiului era, foarte probabil, de formă ovală ($L=3,20$ m), iar adâncimea era diferită ($0,38-0,47$ m) datorită pantei. În umplutură s-au găsit puține materiale arheologice - fragmente de vase getice, puține oase de animale, resturi ale focului.

Pe baza poziției stratigrafice și a inventarului el poate fi datat, foarte probabil, în sec.III î.Hr.

Fig.101/2;104/1-2,9-10 . Inedit.

2. BORDEIUL NR.2. C8 B2 - în S3, c.3-4.

Numai parțial dezvelit; groapă de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, cu diametrul bazei de $1,95$ m (în zona intersectată) și cu adâncimea de $0,55-0,72$ m. În umplutură - multă arsură, bucăți de lipitură arsă, cenușă, dar puține fragmente de vase getice.

Vatra s-a aflat, foarte probabil, în colțul sud-estic, unde era o aglomerare de fragmente de vatră, arsură și cenușă.

Se datează, probabil, în $2/2$ sec.III - $1/1$ sec.II î.Hr.

Fig.100/1;102/6 . Inedit.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C5 L1 - în S2, c.5-6.

Numai parțial descoperită; pe o suprafață de circa $2,00 \times 3,00$ m s-au descoperit zone de lutuială de la podea, resturi de la pereții arși și prăbușiți, arsură, fragmente de vase getice, modelate cu mâna și la roată, rare oase de animale.

Nu poate fi datată decât pe larg - sec.III-II î.Hr.

Fig.101/1;105/5-6 . Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.4. C9 L4 - în S3, c.5.

Numai parțial descoperită, aflată la adâncimea de $0,65-0,75$ m, identificată printr-o masă compactă de lipitură arsă și arsură, de $1,60 \times 1,50$ m, plus rare fragmente de vase, foarte puține oase.

Pe baza poziției stratigrafice și a puținului inventar descoperit ea poate fi datată, probabil, în sec.II î.Hr.

Fig.100/1 . Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C2 GR1 - în S2, c.1-2.

Groapă de formă cilindrică ($A=0,60$ m, $D=1,25$ m), aflată lângă C6 L2, căreia, probabil, i-a aparținut. Pe fund avea un strat de arsură cu multe fragmente ceramice arse secundar, iar în umplutură urme de arsură, puține fragmente de vase getice și oase arse.

Ca piese individuale menționăm un împungător din os, un cuțit din fier și un vâscior (lipsește gura).

Se datează în sec. III î.Hr.

Fig.100/2;102/4-5,8-9;105/4 . Inedită.

2. GROAPA NR.2. C3 GR2 - în S2, c.6-7.

Groapă de formă tronconică ($A=0,60$ m, $DF=1,60$ m, $DG=2,00$ m), ce a intersectat pe C5 L1. În umplutura, de caracter menajer, erau rare resturi ale

focului, pigmenți de lipitură arsă, puține fragmente de vase și rare oase de animale.

Probabil din sec.II î.Hr.

Fig.101/1 Inedită.

.

9. CANALUL POPII

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

A. STRATIGRAFIA

Analiza sitului de aici se bazează doar pe un text (manuscris), întocmit de Petre Crăciun, autorul săpăturilor arheologice - lipsind toate celelalte categorii de informații, plus puține fragmente de vase getice și o fibulă din fier.

S-a trasat o secțiune de 20 x 2 m, orientată NNV-SSE, în care s-a săpat până la adâncimea de 0,61 m fără a se epuiza stratul arheologic, pe o terasă aflată la circa 1 km vest de așezarea de la *Valea Fântânilor*.

Până la adâncimea de 0,15 m s-a săpat într-un strat de nivelare, unde s-au găsit materiale arheologice în poziție secundară.

Sub acest strat de nivelare, până la adâncimea menționată, s-au găsit materiale arheologice numai în carourile 2-5; cu două excepții, ele se încadrează în evul mediu timpuriu; puține oase de animale.

În caroul 2, la adâncimea de 0,14 m, deci într-o poziție secundară, s-au descoperit: un fragment de bol getic cu decor în relief și o fibulă fragmentară din fier.

Fragmentul provenea din partea inferioară a unui bol, de culoare cenușie, ornamentat cu motive spiralice, de la care pleacă în jos câte un șir de motive în formă de "V", încadrate, de regulă, în triunghiuri isoscele.

Fibula din fier, de schemă La Tène târziu, fără ac, are lungimea de 72 mm, cu resortul format din 14 spire și arcul lamelar, lung de 66 mm (*Fig.96/9*).

Cele două piese datează locuirea getică din această zonă în 2/2 sec.II-1/1 sec.I î.Hr.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

Din apropierea secțiunii, din arături și din pământul purtat, s-au adunat fragmente ceramice pe care le vom prezenta în continuare.

RECIPIENTE GETICE

Fragmentele provin de la borcane cu butoni cilindrici sau cu proeminente ovale, de la fructiere și o cană, arse inoxidant, cu angobă neagră și cenușie, de la o strecurătoare cu angobă gălbuie-castanie, toate modelate cu mâna, apoi de la o cană și un kantharos cu decor lustruit în rețea, cenușii, modelate cu roata(*Fig.107/1-5,7,9*).

Este de semnalat un fragment din buza unui *pithos* de mare capacitate, din argilă cu mult nisip și pietricele, cu miezul incomplet ars, cu angobă cărămie, modelat cu roata, ars oxidant, cu buza masivă, ce are caneluri late la exterior; pe partea superioară a buzei are un semn în formă de cruce (D=54 mm, l=7 mm), imprimat în lutul moale (*Fig.107/8*).

Aceste tipuri de recipiente pot fi datate în 2/2 sec.II î.Hr. - sec.I î.Hr.

RECIPIENTE ELENISTICE

S-a găsit un picior de amforă, probabil din Rhodos, și un fragment din corpul altei amfore, gălbui-alburie, probabil de tipul Pseudocos(*Fig.107/6*).

10. CANALUL LUI BASANGEAC

Așezarea s-a aflat pe un platou median al terasei Dunării, situat la circa 3,5 km vest de Greaca și la circa 0,5 km sud de șoseaua Giurgiu - Oltenița.

S-a săpat o singură secțiune, $S1=20 \times 2m$, orientată nord-sud, deci rezultatele sunt sumare. În stratul de arătură, gros de până la 0,25 m, s-au găsit atât fragmente din epoca La Tène, cât și din evul mediu timpuriu.

Stratul din evul mediu timpuriu a avut o grosime de 0,25-0,80 m, deci este vorba de o locuire destul de intensă, deși s-a identificat un singur complex - o groapă.

Fragmentele de vase getice, foarte puține, provin de la *borcane* tronconice sau bitronconice, ornamentate cu brăuri în relief alveolate, întrerupte de proeminente, de la *cești* din argilă semifină, arse inoxidant, cu angobă cenușie-neagră, ce au corpul tronconic, toate modelate cu mâna, și de la *lekanai*, modelați cu roata și arși inoxidant, ce au corpul tronconic, gură evazată, buza rotunjită, prevăzuți cu toate oblice, rotunde în secțiune, ce pornesc de pe partea interioară a buzei (*Fig.108*), toate fiind tipuri de recipiente specifice sec.IV-III î.Hr.

Faptul că nu s-a identificat un strat de epocă La Tène și nici complexe de locuire, dar că în secțiune s-au descoperit materiale getice, demonstrează că secțiunea s-a trasat la marginea unei așezări getice din sec.IV-III î.Hr.

11. LA STÂNĂ

Așezarea s-a aflat pe un platou median de pe terasa mijlocie a Dunării, mărginit de două pâraiașe ce se vărsau în fostul Lac Greaca; situl se află la circa 0,5 km sud de borna kilometrică ce marchează distanța dintre Prundu - Greaca - 3 km până la Prundu, 5 până la Greaca.

În campaniile din anii 1987-1989 s-a cercetat o suprafață de 512 m², identificându-se 37 de complexe din epoca La Tène.

Analiza noastră s-a bazat pe notele și planurile de șantier întocmite de Gheorghe Alex. Niculescu în 1987, pe notele de șantier ale lui Emilian Alexandrescu din 1988-1989, pe Rapoartele preliminare din 1987-1988, ca și pe studiul pe care l-am făcut asupra materialului descoperit de arheologii menționați.

Situl a fost afectat serios atât de lucrările pentru plantarea viței-de-vie, cât și de lucrările de nivelare cu mijloace mecanice, executate chiar înaintea săpăturilor arheologice.

1.A. ANALIZA DESCOPERIRILOR

A. STRATIGRAFIA

Întrucât dispunem de date mai complete asupra secțiunilor S1/1987 și S2/1988 ne vom referi, mai în detaliu, asupra acestora.

S1 = 40 m x 2 m, orientată N - S.

Pe întreaga suprafață s-a constatat existența unui strat de pământ purtat, gros de 0,02-0,30 m, din care s-au recoltat mai multe fragmente de vase de epocă La Tène, dar unele și din epocile neolitică și a bronzului.

În carourile 6-20, în stratul "vegetal", cu o grosime maximă de 0,35 m, s-au găsit puține fragmente de epocă La Tène.

Sub acesta, dar numai în carourile 8-20, era un strat de pământ cenușiu-negricios, cu o grosime maximă de 0,30 m, în care s-a descoperit un bordei și fragmente de vase din evul mediu timpuriu.

Sub acesta, în carourile 1-10, era un strat de culoare cenușie, gros de maximum 0,40 m, în care s-au aflat vestigiile nivelului II de epocă La Tène.

În continuare, pe toată lungimea secțiunii, era un strat de culoare cafenie-roșcată, cu o grosime de 0,15-0,45 m, ce cuprindea vestigiile nivelului I de epocă La Tène.

Sub stratul anterior menționat, în carourile 5-7, acolo unde s-a săpat mai adânc pentru urmărirea complexelor de epocă La Tène, era un strat de culoare roșcată-gălbuie, în care s-a descoperit un singur fragment de vas neolitic - cultura Gumelnița.

În diverse zone ale secțiunii, la adâncimi mici, s-au mai găsit rare fragmente de vase din epoca bronzului - culturile Glina III și Tei.

Menționăm că cercetările n-au ajuns până la baza straturilor arheologice.

S2 = 28 x 2 m, orientată N - S.

În stratul de arătură, gros de maximum 0,25 m, s-au descoperit fragmente de vase de epocă La Tène și din evul mediu timpuriu.

Sub acesta era un strat galben-cenușiu, cu o grosime de 0,30-0,80 m, care includea vestigiile din epocă La Tène.

Urma apoi un sediment nisipos, steril din punct de vedere arheologic.

B. COMPLEXE

Față de suprafața cercetată - 512 m², s-a descoperit un număr relativ mare de complexe - 37: un bordei, 9 locuințe de suprafață, 23 de gropi și 4 aglomerări de materiale.

Trebuie remarcat atât numărul mare al locuințelor de suprafață (9), față de un singur bordei, cât și existența unui număr mult mai mare de gropi (23), în comparație cu al complexelor de locuire (10), situație rară în așezările din această zonă (*Anexa I*).

Pe baza cercetărilor de până acum nu se pot face aprecieri asupra vreunei eventuale ordonări a complexelor în așezare; se poate doar afirma că s-au găsit toate tipurile de complexe menționate, în toate zonele cercetate.

1. BORDEIE

Întrucât s-a cercetat, și acela doar parțial, un singur bordei, evident că nu există date pentru aprecieri de ordin general asupra acestui tip de complex.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Deși numărul locuințelor identificate este destul de mare - 9, deoarece au fost numai parțial cercetate, unele fiind chiar distruse de excavările cu mijloace mecanice sau de arăturile adânci, nu se pot face observații asupra formei lor exacte, a elevației, a dispunerii inventarului și a amenajărilor interioare. Oricum, par a fi fost de dimensiuni mici și mijlocii (lungimea maximă - 5-6 m).

Au fost poziționate pe baza urmelor de lutuală de la podele, a resturilor de pereți arși și prăbușiți, a aglomerărilor de material arheologic, deși și acesta a fost destul de puțin - fragmente de vase, oase de animale, pietre etc.

Unele aveau podeaua la nivelul de călcare, pe când la altele ea era adâncită cu 0,10-0,20 m, iar pereții arși arată că au pierit în urma unor incendii; doar în două cazuri s-au descoperit vetrele *in situ*, dar, fiind cercetate parțial, nu se pot face constatări de ordin general.

Inventarul găsit *in situ* a fost foarte sărac - aproape numai fragmente de vase getice, rar importuri elenistice.

Majoritatea locuințelor pot fi datate în sec.III-II î.Hr.; foarte puține pot fi datate, cu siguranță, în 2/2 sec.IV î.Hr. sau 1/1 sec.I î.Hr.

3. GROPI

Așa cum am precizat deja, în așezarea de aici s-a descoperit un număr mai mare de gropi - 23, față de cel al complexelor de locuire - 10. Nu se poate afirma dacă această constatare reflectă o situație reală sau se datorează faptului că o mai mare parte din locuințele de suprafață au fost distruse de lucrările cu mijloace mecanice.

Gropile au fost de formă cilindrică sau tronconică, de capacități mici și mijlocii (*Anexa I*). Marea majoritate n-au avut amenajări deosebite, iar umplutura și inventarul au fost de tip "menajer" - pământ din strat, fragmente de la pereții locuințelor sau de la vetre, rare pietre și oase de animale, mai multe sau mai puține fragmente de vase getice, puține importuri elenistice.

Gropile nr.1 și 19, puțin adânci, cu fundul și pereții la bază puternic arși, au putut fi folosite ca lăcașe de vetre, iar *Gropa nr.17*, tot cu astfel de

arsură, dar mai adâncă, a putut fi amenajată pentru protejarea unor rezerve alimentare.

Groapa nr.5, de formă ovală, destul de mare (3,00 x 2,10 m), cu gropițe la extremitățile de est și vest, a fost, probabil, acoperită și folosită pentru anumite utilități gospodărești.

Gropile nr.12 și 15, în care au fost depuse mai multe vase getice întregi, au avut, după opinia noastră, o semnificație culturală.

4. AGLOMERĂRI DE MATERIALE ARHEOLOGICE

S-au identificat 4 complexe de acest tip, în diferite zone ale așezării, cu suprafețe mici, de formă ovală sau rotundă, fără a avea însă un contur precis; ele cuprindeau urme de arsură, uneori bucăți de lipitură arsă, apoi rare pietre sau oase de animale, mai multe sau mai puține fragmente de vase getice.

După opinia noastră, ele reprezintă locuri de depunere a unor deșeuri din gospodărie.

C. MATERIALUL ARHEOLOGIC

RECIPIENTE CERAMICE

RECIPIENTE GETICE

S-a descoperit o cantitate impresionantă de fragmente de vase getice, și, din fericire, unele exemplare întregi.

Proporția de vase databile în sec.IV-III î.Hr. este de circa 70-75%, față de numai 25-30% din sec.II-I î.Hr.

În sec.IV-III î.Hr. se pot data numeroase tipuri de recipiente, poate cele mai numeroase și mai variate tipologic din toate așezările din această zonă.

Vasele modelate cu mâna, din această perioadă, sunt mai puțin numeroase decât cele modelate cu roata, ceea ce constituie iarăși o excepție.

Borcanele și vasele tronconice, de diverse mărimi, cu gura ușor invazată sau verticală, modelate cu mâna, arse aproape numai oxidant, au fost ornamentate cu: a) brâuri, în relief, în diverse direcții sau ondulate, crestate sau alveolate, întrerupte de proeminențe conice, ovale sau rectangulare, b) șiruri de alveole, c) motive în relief ondulate (Fig.116/1-4,6,8;117/3,8-9;118/8;124/1,3-4).

Străchinile și castroanele au corpul tronconic sau ușor hemisferic, gura invazată, au fost arse oxidant sau inoxidant, uneori prevăzute cu toarte (Fig.118/9;119/6).

Cămile au, de obicei, corpul tronconic, toartele masive, uneori cu caneluri longitudinale.

Ceștile, destul de puține, au toarte ușor supraînălțate.

Vasele mari cu gât înalt și gura evazată, cu toarte masive, au fost arse inoxidant.

Supporturi sau capace, masive, au marginea rotunjită sau dreaptă, unele cu o ușoară gardină pe margine (Fig.116/7-9).

Vase cu orificii mari în fund, de tip strecurătoare.

Recipientele modelate cu roata provin de la o gamă mai variată de recipiente.

Castroanele și străchinile, de obicei imitații după *kratere* și *lekanai*, sunt numeroase, arse inoxidant sau oxidant, în proporții aproape egale, modelate din argilă fină, au angoba neagră sau cenușie, cărămizie, castanie

sau gălbuie. Majoritatea au gura invazată, dar altele o au evazată, cu buza: a) îngroșată, ovală sau aproape rotundă în secțiune, unele cu niște caneluri adânci la exterior, b) cu buza aproape plată și mult lătită, triunghiulară în secțiune, și c) cu buza plată și ușor lătită, aproape dreptunghiulară în secțiune (Fig.115/2;120/2-9). Unele au toate masive, de obicei rotunde în secțiune, ce pornesc: a) de pe partea superioară a buzei și sunt așezate oblic (Fig.115/4), b) de pe corp, imediat deasupra umărului (Fig.123/9) și c) imediat sub buză, la exterior, și sunt aproape orizontale (Fig.120/10); unele au un fel de proeminențe semiovale la buza toartelor.

Amforele, toate arse inoxidant, cu angobă cenușie sau neagră, au gâtul înalt, gura ușor evazată și buza lată, cu toate ovale în secțiune, unele cu o incizie longitudinală pe ele (Fig.118/5;121/10).

Cămile, arse inoxidant, majoritatea cu angobă neagră, au corpul globular - prelungit, fundul inelar și ușor evazat (Fig.118/4).

Vasele cu două toarte supraînălțate, formate din două vergele, de culoare cenușie, au corpul globular - prelungit, gura înaltă și oblică, cu linii orizontale în relief (Fig.121/8).

Ceștile, masive, arse inoxidant, cu angobă neagră, cu gura evazată, umărul în unghi, cu toartele prinse pe buză și umăr.

Oalele, arse inoxidant, cu angobă neagră, au corpul botronconic, umărul în unghi, gura ușor evazată, buza rotunjită, cu o linie în relief pe gât.

Vasele mari, arse inoxidant, cu angobă neagră, cu gura trompetiformă, au buza îngroșată, uneori cu șanțuri adânci la exterior.

Vasele de provizii, arse oxidant sau inoxidant, din argilă fină, omogenă, sau cu mult nisip, cu angobă cenușie, castanie sau cărămie, unele ornamentate cu linii în relief, câteodată crestate (Fig.112/13;119/10).

Din cadrul tipurilor de vase, datate, de obicei, în sec.II-I î.Hr., marea majoritate provin, după opinia noastră, doar din sec.II î.Hr.

Cele mai numeroase tipuri modelate cu mâna sunt reprezentate de borcane, fructiere, căni, străchini, cești-opaițe, străchini și, foarte rar, de boluri și strecurători.

Borcanele au corpul bitronconic, gura ușor invazată sau evazată, cu buza oblică sau plată, corpul aproape cilindric sau ușor bitronconic, ornamentate cu: a) brăuri alveolate, întrerupte de butoni cilindrici sau proeminențe conice, b) linii incizate în val, late și superficiale, c) incizii verticale, late (Fig.114/5;117/1;124/8).

Cești - opaițe, cu corpul tronconic, doar câteva exemplare (Fig.117/5;119/1).

Fructierele, de obicei mari, cu picioare masive, unele cu linii în relief la bază, cu cupa tronconică, buza lată, aproape toate fiind arse inoxidant și cu angobă neagră (Fig.115/6;117/7;123/3).

Străchinile și castroanele au corpul tronconic, gura invazată sau ușor evazată (Fig.115/7;122/6).

Cămile au, de obicei, corpul bitronconic, majoritatea arse inoxidant și cu angobă neagră, cu toarta având o proeminență conică în partea superioară (Fig.113/6). Unele exemplare au gura îngustă, aproape ca un urcior (Fig.113/3).

Cănițele au corpul bitronconic, umărul în unghi, arse oxidant sau inoxidant, cu gura ușor ovală și fundul plat, cu toarta ovală în secțiune (Fig.113/2).

Vase cu corpul bitronconic, umărul în unghi, fundul evazat, gâtul înalt, cu angobă neagră sau cenușie, cu două proeminențe pe umăr (*Fig.114/3*).

Paharele au corpul tronconic sau ușor bitronconic, unele cu decor în relief, alveolat și canelat (*Fig.113/1*).

Vasele *modelate cu roata*, mai puțin numeroase, provin de la a) *fructiere* arse inoxidant, cu angobă cenușie sau neagră, cupa aproape hemisferică, cu buza mai lată sau mai îngustă, b) *strecurători*, de obicei, tronconice, arse inoxidant sau oxidant, c) *amfore*, arse inoxidant, cenușii, cu toarte bifide, d) *kantharoi*, *căni* (*Fig.113/4-5;114/2*).

1.B. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

COMPLEXE ARHEOLOGICE

BORDEIE

1. BORDEIUL NR.1. C1 B1 - în S1, c.1-2.

Numai parțial dezvelit, foarte probabil s-a intersectat doar un arc de cerc din suprafața sa, pe direcția S-N, groapa sa măsoară 2,20 m la gură, iar la bază 1,80 m, adâncimea în partea sudică este de 0,35 m, iar în cea nordică de 0,50 m.

În umplutură s-au găsit numeroase fragmente de lipitură arsă și relativ puține fragmente de vase ceramice getice.

Poziția stratigrafică și inventarul ceramic datează bordeiul, probabil, în sec.III î.Hr.

Fig.110/1;112/5-6 . Inedită.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

1. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1. C12 L1 - în S1, c.1.

În partea sudică a secțiunii s-a identificat o zonă aproape circulară de lipitură arsă (D=1,20 m), compactă, plus arsură, ce se continuă în profil; puține fragmente de vase.

Probabil sec.II î.Hr.

Fig.112/1-3;115/6 . Inedită.

2. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2. C10 L2 - în S1, c.7-8.

Numai parțial dezvelită; ea măsoară, pe direcția S-N, 2,80 m și are podeaua adâncită cu 0,15 m la sud și cu 0,28 m la nord, față de nivelul antic de călcare.

Podeaua sa a fost lutuită, iar în partea centrală era o zonă cu lipitură arsă, probabil de la pereții săi prăbușiți.

În umplutură s-au găsit fragmente de lipitură arsă și de vatră, fragmente de vase getice, puține oase de animale și pietre.

Probabil sec.II î.Hr.

Fig.110/3 . Inedită.

3. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.3. C14 L3 - în S1, c.16-17.

La adâncimea de 0,60-0,70 m, pe o suprafață de formă neregulată, de 2,20 x 1,60 m, s-au identificat urme de lutuială de la podea, fragmente arse de la pereți, pietre de râu arse, bucăți de lemn carbonizat, rare oase de animale și numeroase fragmente de vase getice, modelate cu mâna sau la roată.

Probabil sec.II î.Hr.

Inedită.

4. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.6. C20 L6 - zonă taluzare.

Locuință în bună parte distrusă de lucrările de terasare și numai parțial cercetată, identificată printr-o masă mai compactă de lipitură arsă (1,40 x 1,15 m), plus altele mai mici în jur, apoi arsură, foarte puține oase de animale, dar multe fragmente de vase.

Pe baza tipurilor de vase-borcane, unele cu butoni cilindrici, ornamentate cu linii incizate în val, fructiere, câni, locuința poate fi datată în

2/2 sec.II-1/1 sec.I î.Hr.

Fig.124/11 . Inedită.

5. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.7. C25 L7 - în S1, c.1-3.

Urme de la lutuiala podelei, arsură în resturi ale pereților arși și prăbușiți, s-au observat pe o lungime de peste 5 m, în colțul N - E urme de vatră. În zona sa erau foarte puține oase de animale, câteva pietre, dar mai numeroase fragmente de vase - majoritatea provin de la borcane de diverse mărimi, unele ornamentate cu brăuri în relief, și de la fructiere cenușii, unele cu angobă neagră.

Poziția stratigrafică și tipurile de vase, o datează în sec.II î.Hr.

Fig.124/7-8 . Inedită.

6. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.8. C27 L8 - în S4, c.7.

Identificată printr-o zonă mai compactă de lipitură arsă și arsură (1,44 x 0,90 m), câteva oase de animale și mai multe fragmente de vase getice - borcane cu brăuri alveolate, castroane, vase mari cu toarte masive, modelate cu mâna, sau castroane cu gura invazată și câni, arse inoxidant și modelate cu roata.

Datare - 2/2 sec.IV-1/1 sec.III î.Hr.

Fig.124/1-4 . Inedită.

7. LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.9. C35 L9 - în S8, c.5.

Numai parțial cercetată, restul continua în malul nordic al secțiunii; identificată printr-o zonă compactă de lipitură, arsură, cenușă, cărbune (1,85 x 1,15 m), plus puține fragmente de vase getice, tipice pentru sec.II-I î.Hr., borcane cu butoni cilindrici, fructiere, pithoi etc.

Inedită.

GROPI

1. GROAPA NR.1. C2 GR1 - în S1, c.1-2.

Groapă de formă cilindrică (A=0,25 m, D=1,10 m) a cărei umplutură a conținut multă arsură, pământ ars până la roșu, iar pe fund și pe pereți, pe o înălțime de 5-6 cm, era amenajată o vatră, așezată pe un pat de pietre mici de râu, plus o crustă, groasă de circa 2 cm.

Pe această vatră erau fragmente de vase getice, între care un borcan fragmentar, spart *in situ*, ornamentat cu brâu alveolat.

În umplutură s-au găsit numeroase fragmente de vase, getice provenind de la borcane cu decorul specific, apoi de la vase modelate cu roata - strecurătoare, castron sau strachină, plus un fund de amforă elenistică etc.

Probabil sec.II î.Hr.

Inedită.

2. GROAPA NR.2. C3 GR2 - în S1, c.1-2.

Groapă de formă cilindrică (D=0,50 m), apărută la 0,65 m adâncime, a cărei umplutură a conținut aproape numai arsură.

Datarea - sec.III-II î.Hr.

Inedită.

3. GROAPA NR.3. C4 GR3 - în S1, c.1-2.

Groapă de formă cilindrică (D=1,20 m), a cărei umplutură a conținut cenușă, fragmente de lipitură arsă și de vase getice, modelate cu mâna sau la roată.

Datarea - sec.III-II î.Hr.

Fig.112/3 . Inedită.

4. GROAPA NR.4 C5 GR4 - în S1, c.5-6.

Groapă de formă cilindrică (A=0,50 m, D=1,50 m) a cărei umplutură a conținut lipitură arsă, lemn ars, oase de animale și fragmente de vase getice, modelate cu mâna sau la roată, plus o mărgică tubulară din pastă sticloasă, albastră.

Datarea - sec.III-II î.Hr.

Fig.96/7 . Inedită.

5. GROAPA NR.5. C6 GR5 - în S1, c.5-6.

Groapă de formă ovală în plan (D=3,00 x 2,10 m), sesizată de la 0,80 m și săpată până la 0,40 m adâncime. La extremitățile de est și vest se aflau două gropi puțin adânci, cu diametrele de 0,30-0,40 m. În umplutură, fragmente de vase getice, plus o ceașcă-opaiț. Deasupra gropii, la 0,35-0,40 m, s-a aflat *Aglomerația nr.1*. E posibil ca cele două gropi să fi fost lăcașele unor stâlpi care susțineau un acoperiș.

Probabil sec.II î.Hr.

Fig.117/5 . Inedită.

6. GROAPA NR.6. C7 GR6 - în S1, c.6.

Groapă în formă de trunchi de con ($D=1,00$ m, $d=0,50$ m, $A=0,20$ m la N și $0,40$ m la S), în care s-au găsit puține fragmente de vase getice, specifice sec.IV-III î.Hr.

Fig.110/2;117/3,8 . Inedită.

7. GROAPA NR.7. C11 GR7 - în S1, c.8.

Groapă de formă aproape cilindrică, de mici dimensiuni ($A=0,20-0,30$ m, $D=0,60$ m), aflată aproape spre baza stratului getic. Poziția stratigrafică și unele forme de vase, îndeosebi borcane cu brăuri alveolate și proeminențe conice, o datează în 2/2 sec.IV-sec.III î.Hr.

Inedită.

8. GROAPA NR.8. C13 GR8 - în S1, c.17.

Groapă de mici dimensiuni, de tip covată ($A=0,18$ m, $D=0,70$ m), aflată aproape spre baza stratului getic, cu puține fragmente de vase. Datarea - 2/2 sec.IV-1/1 sec.III î.Hr.

Inedită.

9. GROAPA NR.12. C21 GR12 - zonă taluzare.

Groapă parțial distrusă de lucrările de terasare, din care s-a mai păstrat, parțial, dar partea inferioară de formă cilindrică ($D=1,15$ m).

În groapă au fost depuse mai multe vase întregi, în mare parte distruse cu ocazia lucrărilor executate cu mijloace mecanice, din care numai câteva au mai putut fi întregite.

Văscior ($I=84$ mm, $DG=56$ mm, $DF=65$ mm), din argilă comună, cu cioburi pisate, angobă cenușie, modelat cu mâna, ars inoxidant, corpul tronconic, gura ușor evăzată, fundul plat (*Fig.114/1*).

Cană ($I=160$ mm, $DG=92$ mm, $DF=57$ mm), din argilă fină, omogenă, cenușie, modelată cu roata, arsă inoxidant, corpul bitronconic, umărul în unghi, piciorul inelar, toartă bandată, ornamentată cu linii verticale pe tot corpul (*Fig.114/2*).

Vas botronconic ($I=250$ mm, $DF=77$ mm), din argilă semifină, cu cioburi pisate, cu angobă neagră sau castanie, modelat cu mâna, corpul bitronconic, umărul în unghi, gât înalt și cilindric, piciorul evazat, fundul concav, cu două proeminențe deasupra umărului (*Fig.114/3*).

Vas bitronconic ($I=214$ mm, $D=171$ mm), din argilă fină, omogenă, corpul globular prevăzut cu două mici tortițe deasupra umărului, urme de lustruire (*Fig.114/4*).

Borcan de mare capacitate, din argilă comună, cioburi pisate, modelat cu mâna, ars oxidant, corpul alungit, gura evăzată, ornamentat cu o rețea de brăuri în relief ce se intersectează, ce crează o anume impresie artistică (*Fig.114/5*).

Deși nu s-au mai putut face observații asupra formei gropii, a succesiunii umpluturii și dispunerii inventarului, iar o parte a vaselor au fost sparte și dispersate, totuși se poate aprecia că depunerea mai multor vase întregi indică o semnificație culturală. Varietatea vaselor fiind mare, atât tipologic, cât și ca utilitate, este dificil de descifrat sensul acestei depuneri culturale. Oricum, nu poate fi vorba de vase pentru păstrarea proviziilor.

Pe baza formelor de vase, ea poate fi datată în sec.II î.Hr.

Fig.114;126/1-4 . Inedită.

10. GROAPA NR.15. C24 GR15 - în S1, c.9-10.

Groapă de formă tronconică ($A=0,85$ m, $DG=0,95$ m, $DF=1,20$ m), a cărei umplutură a conținut multă arsură, cenușă, cărbune, unele fragmente de vase arse secundar, plus o depunere de vase pe fund.

Cănișă ($I=85$ mm, $DG=55 \times 60$ mm, $DF=40$ mm), din argilă comună, cu cioburi pisate, modelată cu mâna, arsă inoxidant, corpul bitronconic, gura ușor evăzată, fundul plat, toartă bandată (*Fig.113/2*).

Cană (I=130 mm, DG=45 mm, DF=82 mm), din argilă semifină, modelată cu mâna, arsă inoxidant, corpul bitronconic, umărul în unghi, gura îngustă, fundul plat, toartă cu trei caneluri longitudinale (*Fig.113/3*).

Văscior (I= 64 mm , DG= 60 mm , DF= 45 mm), din argilă comună, cu cioburi pisate, modelat cu mâna, ars inoxidant, corpul tronconic, fundul plat, ornamentat cu caneluri adânci, verticale, și butoni înconjurați de represiuni (*Fig.113/1*).

Cană (I=205 mm, DG=118 mm, DF=72 mm), din argilă semifină, cu cioburi pisate, angobă neagră, cu pete castanii, modelată cu mâna, arsă inoxidant, corpul bitronconic, umărul în unghi, gura trompetiformă, fundul evazat și concav, decor lustruit - linii verticale (*Fig.113/6*).

Cană (I. păstrată=160 mm, DF=76 mm), din argilă fină, omogenă, cenușie, angoba neagră-cenușie, modelată cu roata, arsă inoxidant, corpul globular, fundul inelar; buza gâtului a fost polizată; decorul constă din linii lustruite (*Fig.113/5*).

Cană (I= 150 mm , DG= 87 mm, DF= 57 mm) ars inoxidant, corpul bitronconic, umărul rotunjit, gura evazată, decorată prin caneluri orizontale și linii lustruite, verticale, pe gât (*Fig.113/4*).

Unele fragmente de vase provin de la câni cu două torți sau de la fructiere, modelate cu mâna sau cu roata, arse inoxidant (*Fig.122/6-7*).

Este, fără îndoială, o depunere culturală, altfel ar fi dificil de explicat prezența acestor vase întregi în groapă. Faptul că o bună parte a umpluturii conținea resturi ale focului, iar vasele sunt recipiente pentru băut ar sugera o ceremonie în care apa și focul au avut un rol important.

După tipul vaselor, groapa se datează, probabil, în sec.II î.Hr.

Fig.113;122/6-7;123/7;126/5;127;130/12. Inedită.

11. GROAPA NR.17. C29 GR17 - în S6, c.9.

Groapă de formă tronconică (A=0,85 m, DG=0,78 m, DF=1,16 m), cu fundul și o parte a pereților puternic arși, iar în umplutură multă arsură, puține oase de animale și fragmente de vase getice din sec.IV-III î.Hr.

Inedită.

12. GROAPA NR.19. C31 GR19 - în S7, c.7-8.

Groapă de formă tronconică (A=0,40 m, DG=0,95 m, DF=1,20 m), cu fundul și baza pereților puternic arși, a cărei umplutură conținea multă arsură, cenușă și multe fragmente de vase getice din sec.IV-III î.Hr.

Fig.122/9 . Inedită.

13. GROAPA NR.22. C36 GR22 - în S8, c.8.

Groapă de formă cilindrică (A=0,82 m, D=0,95 m) în a cărei umplutură s-au găsit aproape numai fragmente de castroane și străchini getice, modelate cu roata, arse oxidant sau inoxidant, cu corpul tronconic și buza oblică sau cu corpul hemisferic și gura invazată, specifice sec.IV-III î.Hr.

Fig.120/2-6 . Inedită.

AGLOMERĂRI DE MATERIALE ARHEOLOGICE

1. AGLOMERAȚIA NR.1. C8 A1 - în S1, c.6-7.

Aglomeratie de fragmente de vase ceramice getice, plus rare oase de animale, de formă aproape rotundă (D=1,00 m), aflate între adâncimile de 0,37-0,50 m; în jurul lor se aflau alte fragmente, izolate de vase getice, un ac de bronz și un fragment de lemn ars. Datarea - sec.III-II î.Hr.

Fig.117/4,7.Inedită.

2. AGLOMERAȚIA NR.2. C9 A2 - în S1, c.11.

Pe o zonă ovală (1,80 x 1,00 m) și între adâncimile de 0,63-1,01 m s-a descoperit o aglomerare de fragmente ceramice getice, majoritatea de borcane decorate cu brăuri alveolate și proeminențe, pietre arse, fragmente de lipitură arsă,

deci resturile unei locuințe de suprafață, probabil și un *fragment de craniu uman*.

Datarea - sec.III-II î.Hr.

Inedită.

3. AGLOMERAȚIA NR.3. C28 A3 - în S6, c.8.

Pe o zonă de formă aproape ovală (1,10 x 0,85 m), dar cu marginile neregulate, era o aglomerare de arsură, pietre și fragmente de vase getice.

Probabil sec.II î.Hr.

Inedită.

ANALIZA COMPLEXELOR ȘI MATERIALELOR DESCOPERITE

ZONA CĂSCIOARELE

1. COMPLEXE

În cei 1312 m² săpați s-au descoperit 104 complexe getice, deci un număr relativ mare, chiar dacă o parte din ele se continuau și în zonele necercetate.

Trebuie precizat, însă, că ele sunt inegal repartizate, existând diferențe notabile între așezări și între tipurile de complexe.

Astfel, la *Șuvița Hotarului*, în cei doar 300 m² săpați, s-au identificat 55 de complexe, deci aproape 60% din total, în timp ce în toate celelalte situri s-au găsit doar 49 de complexe în 1012 m². Faptul este însă explicabil, întrucât așezarea de la *Șuvița Hotarului* este singura unde există o locuire neîntreruptă în sec. IV-I î.Hr., unde stratul arheologic poate atinge peste 2 m grosime și unde s-au observat numeroase suprapuneri de complexe, deci aici s-a aflat cea mai importantă așezare nefortificată din zonă.

De asemenea, este neobișnuit raportul aproape egal între complexe de locuire - 47 și gropi - doar 46, situație rar întâlnită în marea majoritate a așezărilor geto-dacice, unde numărul gropilor este, uneori, de câteva ori mai mare. Astfel în dăva getică de la Grădiștea (Jud. Brăila) s-au identificat 38 de complexe de locuire și 201 gropi (Sîrbu 1996, p.7-15). Tot un raport apropiat între complexe de locuire și gropi s-a constatat în așezarea de pe insula "Ghergălăul Mare" de la Vlădiceasca, Jud. Călărași (Trohani 1976, fig.1).

Pentru a vedea raportul complexe de locuire - gropi, vom aminti doar așezările de la Brad (Ursachi 1995, p.28-61, 71-98), Arpașu de Sus (Macrea, Glodariu 1976, p.23-38), Sprâncenata (Preda 1986, p.37-50).

De asemenea, este de semnalat numărul neobișnuit de mare al locuințelor de suprafață - 42, față de al bordeiilor - doar 5, situație valabilă pentru toate așezările și pentru toată perioada sec. IV-I î. Hr. Mai trebuie precizat că numărul locuințelor de suprafață a fost și mai mare, întrucât multe din ele au fost distruse de lucrările moderne, în timp ce bordeiele s-au putut păstra.

În ceea ce privește repartizarea cronologică a complexelor, raportul este egal între cele două mari perioade - câte 52 de complexe pentru sec. IV-III î. Hr. și tot atâtea pentru sec. II -I î. Hr.

Cu excepția așezării de la *Șuvița Hotarului*, unde există numeroase suprapuneri și intersectări ale complexelor, fenomen normal dacă avem în vedere durata locuirii și spațiul limitat, în celelalte situri a fost vorba de o extindere a locuirii, fără a se putea preciza dacă ea s-a făcut după un anume plan sau aleatoriu (acolo unde era loc).

1.BORDEIE

S-au descoperit doar 5 exemplare - 2 la *Șuvița Hotarului* și 3 la *Coinea*, dar e probabil să fi existat și în toate celelalte situri, doar întâmplarea și suprafețele mici cercetate au făcut să nu fie găsite.

Întrucât nici un bordei n-a fost săpat integral nu e posibil să fie făcute multe considerații; B2 de la *Șuvița Hotarului* a fost rotund, de mari dimensiuni (5,65 x 5,20 m), pe când bordeiele de la *Coinea* au fost

rectangulare, cu lungimea de 3,50 - 4,00 m, unul cu treaptă de coborâre și groapă în mijloc, cu adâncimea de 0,60 - 0,70 m.

Deși numărul lor este mic, ele se datează pe parcursul sec. IV-I î.Hr., deci putem vorbi de persistența acestui tip de complex de locuire pe toată perioada existenței geților aici.

Inventarul descoperit în gropile bordeielor, în majoritate rezultat din umpleri ulterioare, a fost extrem de sărac, cu excepția lui B2 de la *Șuvița Hotarului*.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Deși numărul lor este mare - 42, se pot face extrem de puține observații de detaliu, deoarece puține au fost cercetate în întregime, multe au fost distruse de locurile ulterioare și n-au fost construite din materiale neperisabile. Dimensiunile lor exacte, structura internă, elevația, dispunerea inventarului etc., ne rămân încă puțin cunoscute.

S-au identificat pe baza podelei, mai dură decât zona din jur, a pereților arși și prăbușiți, a vetrelor și a aglomerărilor de material arheologic.

Acolo unde terenul a fost în pantă, ca la *Coinea I* și *Șuvița Hotarului* - terasa de jos, s-a observat orizontalitatea zonei prin terasare, iar dacă o nouă locuință se ridica pe același perimetru s-a depus lăss pentru a se crea o bază solidă.

De regulă, locuințele s-au construit de la nivelul solului și aveau, probabil, formă dreptunghiulară sau pătrată; doar L1 de la *Suharna* a fost rotundă și cu podeaua adâncită ($A = 0,20$ m).

Suprafețele locuințelor au fost mici sau medii, cel mai probabil între $16-20\text{ m}^2$, dar unele erau destul de mari, din moment ce resturile pereților prăbușiți, pe una din laturi, aveau în jur de 8 m lungime.

În unele cazuri, s-au observat, în lipitura arsă, urmele unor stâlpi verticali, cu profil rotund sau rectangular, deci au fost ciopliți, ca și a unor stinghii sau împletituri de nuiele, așezate orizontal. Grosimea lipiturii arse din unele locuințe, de 0,20-0,40 m, ne indică construcții solide. Ca lianți s-au folosit pleava, paie, alte vegetale etc.

Partea interioară a pereților era bine netezită, adăugându-se un strat de lut mai fin; câteodată, suprafața lor era albicioasă; probabil că s-a folosit un fel de var.

Straturile de cenușă albicioasă și apropierea de baltă sugerează acoperirea lor cu stuf, dar, probabil, s-au folosit și paie.

Intrucât în 17 locuințe vetrele au fost găsite *in situ*, și, foarte probabil, în altele, necercetate integral, ele n-au fost descoperite, este de presupus că marea majoritate aveau vetre în interior. Acolo unde situația a permis, s-a observat că vetrele erau în partea nordică a locuințelor, deci intrările se aflau spre sud, fapt normal dacă avem în vedere direcția vânturilor, terasele înalte dinspre nord, apoi existența bălților și a văii Dunării spre sud.

De obicei, inventarul găsit *in situ* a fost sărac sau modest, situație normală dacă avem în vedere că el a putut fi recuperat, atât cât a fost, de către membrii familiei.

Uneltele, ustensilele și dispozitivele găsite în zona locuințelor nu sunt prea numeroase, dar ele reflectă o serie de ocupații. Este vorba de lame și răzuitoare din silex, de râșnițe primitive sau de tip elenistic, de cute și greutăți din piatră, de greutăți pentru războiul de țesut, de o râșniță, de

fusaiole și jetoane, de instrumente pentru modelat vasele din lut, de mânere și împungătoare din os și corn, de cuțite și seceri din fier etc.

Numărul și tipurile de podoabe sunt și mai reduse - câteva fibule din bronz sau fier, o brățară și verigi din bronz, mărgelile din pastă sticloasă, piepteni din os.

De notat și descoperirea unor figurine antropomorfe sau zoomorfe, în L5 și L22 la *Șuvița Hotarului* și în L1 și L3 la *Suharna*.

Cele mai numeroase vestigii au fost reprezentate de recipientele ceramice, din nefericire, însă, aproape în totalitate în stare fragmentară.

În ceea ce privește cronologia, 16 locuințe au fost datate în sec. IV- III î. Hr. și 26 în sec. II- I î. Hr., creșterea numărului de locuințe datorându-se, probabil, creșterii demografice.

Toate locuințele abandonate aveau pereți arși, ca urmare a unor incendii puternice, fenomenul datorându-se folosirii unor materiale ușor inflamabile la construcția lor, a instalațiilor de foc deschise, în interiorul și în afara locuințelor, a apropierei dintre construcții și a vânturilor etc. Desigur, e mai mult decât probabil ca unele locuințe să fi fost părăsite în urma prăbușirii datorită uzurii în timp, a unor furtuni puternice sau a încetării folosirii lor, dar acestea fie nu s-au aflat în zona cercetată de noi, fie terenul a fost bine curățat.

Locuințele descoperite aici sunt similare cu cele cunoscute din alte așezări din Câmpia Română (Turcu 1979, p.83-89), ca cele de la Vlădiceasca (Trohani 1975, p.152-157; 1976, p.87-91), Radovanu (Șerbănescu 1985, p.22), Grădiștea (Sîrbu 1996, p.9-10), ca și din alte zone - Arpașu de Sus (Macrea, Glodariu 1976, p.23-29), Sprâncenata (Preda 1986, p.37-39) Brad (Ursachi 1995, p.47-62)etc.

3. VETRE

S-au descoperit 26 de vetre - 17 în interiorul locuințelor și 9 în afara lor. De obicei, ele au fost de formă rotundă, mai rar ovală, de mărime mică sau mijlocie, cu diametrele cuprinse între 0,40 - 1,00 m. În cele mai multe cazuri suportul vetrelor s-a făcut din pietre mici și mijlocii de râu, uneori chiar din fragmente de vase. Crusta, făcută din argilă curată, era bine netezită și prezintă urme intense de ardere; câteodată, unele vetre erau refăcute.

Lipsa unor vetre din unele locuințe, descoperirea unor cantități impresionante de vetre fragmentate în gropi, ca și a unor gardine de vetre în strat, arată folosirea unor vetre portative.

4. GROPI

Nu numai că s-a descoperit un număr neobișnuit de mic de gropi - 46, în comparație cu al complexelor de locuire - 47, dar și repartiția lor pe situri indică decalaje mari. Astfel, dacă la *Șuvița Hotarului* și *Coinea* s-au găsit 21 și, respectiv, 15 gropi, în celelalte situri este vorba doar de 2-3.

Este dificil de găsit o explicație în lipsa unor săpături de amploare în toate siturile. Poate fi vorba de plasarea gropilor într-o anumită zonă - ca pe terasa de jos de la *Colnea*, dar această explicație este mai greu de argumentat pentru *Șuvița Hotarului*, unde s-au făcut săpături în diverse sectoare ale așezării.

În privința formei gropilor, 21 au fost cilindrice, 15 tronconice, 8 ovale în plan și 2 de formă neregulată.

Dimensiunile gropilor sunt variabile, dar majoritatea aveau diametrele cuprinse între 0,60 - 1,00 m și adâncimile între 0,40-0,80 m , deci au fost de capacități mici și mijlocii (*Anexa nr.1.*).

Cu o excepție, Groapa 3 de la *Suharna* , ce avea fundul ars, nu s-au observat amenajări speciale ale gropilor, ca lutuire, ardere, straturi de cenușă, împletituri etc. S-a constatat doar grija de a avea pereții și fundul cât mai netezi, iar gura, de regulă, era mai mică decât fundul.

Umplutura gropilor era formată, în cele mai multe cazuri, din resturi ale vetrelor și ale focului, din fragmente de pereți de la locuințe, din pământ din stratul arheologic, din pietre și oase de animale.

Inventarul gropilor a fost sărac sau modest, el fiind format, practic, din tot ce s-a distrus în gospodărie și a fost aruncat aici, deci, au un conținut de tip "menajer".

Este dificil de apreciat, în toate cazurile, dacă au fost zone folosite cu predilecție pentru săparea gropilor sau ele erau răspândite în tot perimetrul așezării.

La *Coinea*, așa cum s-a precizat, terasa de jos a fost folosită, cu predilecție, pentru gropi, iar la *Șuvița Hotarului*, pe marginea terasei de jos erau numai gropi, fără complexe de locuire. Dar gropi s-au găsit în toate zonele așezărilor, de regulă în apropierea unor locuințe, astfel că, mai probabil, au fost făcute acolo unde era loc și unde securitatea bunurilor era asigurată.

Gropile obișnuite descoperite în așezările de aici nu conțin elemente și n-au adus date noi pentru o rediscutare a semnificațiilor acestora.

Gropile descoperite aici n-au făcut decât să confirme noile opinii privitoare la modul lor de săpare, de utilizare, ca și la semnificația culturală a unor depuneri.

În aprecierea utilizării și a semnificațiilor gropilor, din așezări sau din afara lor, trebuie avut în vedere ansamblul datelor și criteriilor de operare: a) locul și gruparea, b) forma, dimensiunile și finisajul, c) conținutul și eventuala ordonare a umpluturii, d) inventarul și ofrandele (Sîrbu 1996, p.12-15.).

Ipotezele după care gropile erau săpate doar pentru exploatarea argilei nu pot avea o argumentație solidă, dacă avem în vedere modul dificil de săpare a acestora și posibilitatea procurării mult mai ușor a löess-ului.

De asemenea, ipoteza umplerii în timp a gropilor, pe măsura acumulării deșeurilor în gospodărie, este greu de acceptat, întrucât ele reprezentau un pericol real de accidentare mai ales pe timpul nopții (Sîrbu 1996,p.13). Mai degrabă gropile trebuiau umplute cât mai rapid, atât în cazul unor depuneri culturale, cât și a acelor care nu mai erau folosite pentru păstrarea rezervelor alimentare. Numai astfel ne putem explica conținutul lor, rezolvându-se două probleme : umplerea lor și depozitarea deșeurilor.

Ca și în cazul altor așezări, deși aici dovezile arheologice directe lipsesc (amenajări speciale, vase de provizii întregi etc.), se poate aprecia, totuși, că ele au folosit la păstrarea rezervelor alimentare, atât pe baza unor izvoare antice (Plinius, *Naturalis historia*, VIII, 30, 306; Tacitus, *De origine et situ Germanorum*, XV,3; Varro, *Res rusticae*, I, 57,2), cât și a unor observații etnoculturale la populațiile arhaice (la români ele au avut această utilizare până în epoca modernă).

Întrucât gropi de acest tip se întâlnesc în toate așezările geto-dacilor, ne vom limita a aminti câteva situri, din zone diferite de locuire a acestora: Grădiștea (Sîrbu 1996, p.12-15), Brad (Ursachi 1995, p.75-98), Satu Nou

(Irimia, Conovici 1988, p.126-129), Arpașu de Sus (Macrea, Glodariu 1976, p.30-38), Sprâncenata (Preda 1986, p.42-50), Ziridava (Crișan 1978, p.79-83).

Pentru a urmări evoluția opiniilor privitoare la modul de săpare, de amenajare și de utilizare a gropilor de epocă geto-dacică vom cita pe cele emise de R. Vulpe (1950, p.50), I. H. Crișan (1978, p.79-83), M. Macrea și I. Glodariu (1976, p.30-38) și Sîrbu (1996, p.12-15).

Vom preciza că gropile al căror conținut a fost apreciat ca rezultat al unor depuneri rituale vor fi discutate în capitolul despre viața spirituală.

2. MATERIALUL ARHEOLOGIC

A. RECIPIENTE CERAMICE

A1. RECIPIENTE CERAMICE GETICE

Ca în toate aşezările geto-dacice, cele mai numeroase vestigii recoltate au fost recipientele ceramice care, din nefericire, au fost, aproape în totalitate, în stare fragmentară.

Din motivele deja menţionate - necercetarea în întregime a mării majorităţi a complexelor, nedescoperirea unor complexe cu numeroase şi variate vase întregi sau sparte *in situ*, distrugerile provocate stratului arheologic, nu sunt posibile studii statistice care să permită concluzii detaliate asupra diverselor tipuri de recipiente.

Totuşi, impresionanta cantitate de fragmente de vase recoltată - din săpăturile sistematice, ca şi din zonele afectate de lucrări - permite o serie de observaţii interesante, a căror valabilitate, *cum grano salis*, nu poate fi negată.

Se poate afirma că în aşezările de aici s-a descoperit o mare parte din tipurile de vase cunoscute la geto-daci în epoca La Tène.

Întrucât, pe de o parte, tipurile de recipiente descoperite aici sunt similare cu cele cunoscute din alte aşezări contemporane şi că, pe de altă parte, nu ne-am propus întocmirea unui studiu special consacrat tipologiei vaselor din aşezările de aici care, oricum, n-ar fi dus la rezultate deosebite, datorită motivelor deja enunţate, ne vom rezuma a menţiona formele întâlnite şi câteva analogii din zona Dunării de Jos.

Cercetarea mai multor aşezări dintr-o anume microzonă în care s-a putut urmări, pe de o parte, evoluţia comunităţilor pe parcursul a aproape patru secole (ca *Şuviţa Hotarului* şi *Valea Coşarului*), ca şi existenţa unor aşezări numai din sec. IV - III î. Hr. (*Coinea I, Borovină*), sau, pe de altă parte, numai din sec. II - I î.Hr. (*Suharna*), a permis evidenţierea tipurilor de recipiente specifice acestor epoci, ceea ce constituie un rezultat important.

Între tipurile de recipiente getice, în special cele modelate cu roata, din sec. IV - III î. Hr. şi cele din sec. II - I î. Hr. există diferenţe evidente, fiind dificil de identificat atât motivele care au determinat schimbarea, cât şi formele de vase folosite în această "perioadă de tranziţie". Vrem să precizăm că această schimbare în repertoriul vaselor modelate cu roata nu poate fi pusă pe seama unei întreruperi de locuire, întrucât în evoluţia aşezărilor nu s-a sesizat vreo cezură.

Faptul a fost cu pregnanţă evidenţiat în lucrarea dedicată de Em. Moscalu (1983) ceramicii traco - getice, în special de la Dunărea de Jos, din sec. VI-III î.Hr., care fixează această perioadă de tranziţie o dată în intervalul 250-150 î. Hr. (p.212), iar altă dată la pragul sec. III-II î. Hr. (p.6).

După opinia noastră, intervalul de un secol este prea mare, întrucât, pe de o parte, formele din La Tène-ul timpuriu se întâlnesc până spre sfârşitul sec. III î. Hr., iar, pe de altă parte, majoritatea tipurilor specifice La Tène-ului târziu sunt pe deplin conturate spre mijlocul sec. II î. Hr. Dacă acest interval de tranziţie ar fi fost atât de mare, ar fi trebuit să fie individualizate o serie de tipuri de vase folosite de geto-daci numai în această perioadă.

Mai degrabă, această schimbare esenţială în tipologia vaselor autohtone s-a petrecut spre sfârşitul sec.III î.Hr.- începutul sec.II î.Hr. ($\pm 225 - \pm 175$ î. Hr.).

Neclare ne rămân motivele acestei schimbări, iar punctul nostru de vedere va fi exprimat la finalul capitolului.

În așezările din zona Căscioarele, din sec. IV-III î. Hr., s-a descoperit o gamă largă de recipiente.

Modelate cu mâna și arse, în marea lor majoritate, oxidant au fost: borcanele de diverse mărimi, vasele mari de provizii (chiupuri), castroanele, străchinile, cănille, ceștile, vasele cu cioc, strecurătorile, văscioarele, cupele cu picior etc.

Borcanele au fost, indiscutabil, cele mai numeroase recipiente, de formă bitronconică, cu umărul rotunjit, cu gura aproape verticală sau ușor invazată, cu buza rotunjită, plată sau oblică, de obicei prevăzute cu proeminențe sau butoni pentru manevrare, ornamentate cu brâuri alveolate, apoi cu alveole, creștături, incizii oblice sau "franjuri" etc.

Vasele de provizii, de formă bitronconică, cu umărul rotunjit, cu gâtul mai înalt, gura ușor invazată sau evazată, sunt prevăzute cu proeminențe sau cu toarte pentru manevrare; decorul este, uneori, similar cu al borcanelor, iar alteori cu motive în relief în formă de potcoavă, de virgulă etc.

Castroanele și *străchinile*, nu prea numeroase, au corpul tronconic sau hemisferic, cu umărul în unghi sau rotunjit, cu gura invazată, cu buza rotunjită, plată sau oblică, fiind prevăzute cu proeminențe sau toarte pentru manevrare; rareori au fost decorate cu motive în relief.

Cănille și *cănișele*, puține exemplare, cu corpul bitronconic, umărul în unghi sau rotunjit, cu gât înalt, gura verticală sau ușor evazată, prevăzute cu toartă.

Vasele în formă de clopot, au corpul tronconic, cu buza plată sau rotunjită, prevăzute cu proeminențe pentru manevrare, rareori decorate cu motive în relief.

Vase cu cioc de scurgere, doar două exemplare, a căror formă nu poate fi precizată.

Strecurătorile, foarte puține exemplare, nici unul întreg sau întregibil, cu orificii mari, au corpul conic sau tronconic.

Cupele cu picior, mai mare sau mai mic, au cupa tronconică sau hemisferică, cu gura ușor invazată și picior ușor tronconic.

Ceștile, puține exemplare, cu corpul cilindric sau tronconic, au fost prevăzute cu toarte și nu sunt decorate.

Oalele, doar câteva exemplare, toate fragmentare, încât nu li se poate preciza forma.

Văscioarele, destul de puține, imită fie borcanele, fie cupele cu picior.

Desigur că există o serie de fragmente de vase a căror formă n-o putem preciza.

Decorul recipientelor modelate cu mâna este cel obișnuit: brâuri în relief, alveolate sau crestate, motive în relief în formă de potcoavă sau virgulă, benzi de alveole sau creștături, linii și benzi de linii incizate; uneori butonii sunt alveolați (Moscalu 1983, pl. 18-45).

Recipientele **modelate cu roata** au fost imitații după *kratere*, *lekanai*, cești, căni, amfore, urcioare și cupe cu picior elenistice (Alexandrescu 1977, p.113-137).

Cu puține excepții, aceste recipiente, din argilă fină, au fost arse inoxidant și, de aceea, au culoarea cenușie, cu angobă cenușie sau neagră, unele cu luciu metalic. Doar puține exemplare au fost arse oxidant și au culoarea gălbuie, cărămizie sau portocalie - castanie.

Kraterele au corpul tronconic, gâtul înalt, gura ușor evazată, cu buza lată, iar *lekanaii* au corpul tronconic sau ușor hemisferic, cu gura invazată, cu buza lată, rotunjită, oblică sau triunghiulară; au fost prevăzuți cu toarte

pentru manevrare. Decorul lor constă din linii și benzi de linii incizate, orizontale sau în val, situate pe buză sau imediat sub ea la exterior, apoi din caneluri sau linii în relief, orizontale.

Cămile, puține exemplare, au piciorul profilat, inelar, corpul alungit și umărul rotunjit, gura ușor evazată.

Ceștile, doar câteva exemplare, au corpul aproape globular, gura evazată și toarta supraînălțată.

Deocamdată nu s-au descoperit aici vase cu decor ștampilat sau imitații după vase de tip *lebes* și *lekanai* cu gât înalt și toarte pe buză.

În lipsa unor statistici complete este dificil de precizat procentul exact, pe așezări și secole, al vaselor modelate cu roata, dar, pe baza unor statistici pe complexe, el poate fi apreciat, *grosso modo*, la 15-20%.

Mai mult, procentul diferă nu numai pe secole, dar și pe așezări. Astfel, în timp ce la *Șuvița Hotarului* procentul vaselor modelate cu roata se ridică la 15-20 %, la *Coinea I* el este de maximum 10 %.

El este mai mic decât în alte situri, ca, de exemplu, așezarea de la Pietroiu (Sîrbu, Oprea 1995, p.123-146) sau necropola de la Zimnicea (Alexandrescu 1980, p.19-126).

În privința datării acestor tipuri de vase, apreciem că există argumente pentru a le încadra din prima jumătate a sec.IV î.Hr., până spre sfârșitul sec. III î. Hr.

Poziția stratigrafică și descoperirea unor piese cu datare mai restrânsă, ca și forma însăși a unor vase, de tradiție hallstattiană, modelate cu mâna sau a celor modelate cu roata ce imită forme grecești, permit încadrarea unor recipiente de la *Valea Coșarului* încă de la pragul sec. V-IV î. Hr., iar a celor de la *Șuvița Hotarului* încă de la începutul sec. IV î. Hr.

Tipurile de recipiente modelate cu roata ce imită forme grecești încep să nu mai fie folosite curent de la sfârșitul sec. III î. Hr. Desigur, dată fiind valoarea acestor vase, unele exemplare mai pot fi folosite și la începutul sec. II î. Hr. De altfel, nici nu poate fi presupusă o dispariție "bruscă" a unor tipuri de vase, atunci când evoluția comunităților decurge normal.

Aceste tipuri de recipiente, modelate cu mâna sau la roată, se întâlnesc, într-o cantitate mai mare sau mai mică, în așezările și necropolele din sec. V-III î. Hr. din zona Dunării de Jos.

Un repertoriu aproape exhaustiv cu astfel de tipuri de vase, la care se adaugă discutarea originii, a evoluției și variantele tipologice ale acestora, plus o bogată ilustrație și bibliografia, până în 1977, poate fi găsit la Em. Moscalu (1983, p.15-91).

Desigur, descoperirile ulterioare au îmbogățit variantele tipologice și au extins aria descoperirilor, iar un nou studiu monografic va trebui nu numai să le ia în considerare, dar este necesar să opereze cu noi criterii tipologice și de datare, mai ales dacă avem în vedere avantajele pe care le oferă calculatoarele.

Noi ne vom referi doar la câteva din problemele pe care le implică vasele modelate cu roată din sec. V-III î. Hr. și vom aminti câteva situri de la Dunărea de Jos unde s-au descoperit vase specifice acestei perioade, modelate cu mâna sau la roată.

Tipuri de vase similare cu cele găsite la Căscioarele s-au descoperit în așezările de la Pietroiu, jud.Călărași (Sîrbu, Oprea 1995, p.126-130, fig.2-9), Unirea, jud. Călărași (Sîrbu, Oprea, Pandrea 1995, p.149, fig.3-4,13), Coțofenii din Dos, jud. Dolj (Zirra 1995, p.79-157), Satu-Nou, jud. Constanța (Irimia, Conovici 1989, p.129-144), sau în necropolele de la Enisala, jud. Tulcea (Simion 1976, p.148 -157, fig.3-6), Ostrov, jud. Constanța (Irimia 1985, p.75-85), Zimnicea, jud. Teleorman

(Alexandrescu 1980, p.44-49, Fig.12-41), Ravna - Bulgaria (Mirčev 1961, p.97-164), Profesor Işyrkovo-Bulgaria (Georgyeva, Băčivarov 1994) etc.

Recipientele specifice sec.II-I î.Hr. sunt reprezentate prin borcane, fructiere, căni, ceşti-opaiţe, vase de provizii şi, mult mai puţine exemplare, de străchini şi castroane, boluri, amfore, ceşti, kantharoi, strecurători, oale, capace, vase în miniatură, pahare, vase de formă conică, urcioare.

Borcanele, de formă aproape cilindrică sau ușor bitronconică, de diverse mărimi, modelate numai cu mâna şi arse aproape numai oxidant, cu butoni cilindrici sau proeminenţe conice pentru manevrare, unele cu ornamente în relief (brăuri alveolate sau crestate), incizate (linii şi benzi de linii orizontale, oblice sau în val, "franjuri"), fie cu şiruri de alveole sau impresiuni unghiulare. Este recipientul cel mai des întâlnit, probabil că reprezintă 15-20 % din total, de obicei cu urme de ardere secundară.

Fructierele, majoritatea modelate cu mâna, din argilă semifină, cu cioburi pisate, au fost, de regulă, arse inoxidant şi au angobă neagră sau cenuşie, deseori lustruită; exemplarele arse oxidant, galben-portocalii sau cărămizii, sunt mult mai rare; au, cel mai adesea, piciorul înalt, cupa tronconică şi buza lată. Nu sunt exemplare cu "ferestre" triunghiulare în picioare (cu o excepţie).

Fructierele modelate cu roata, din argilă fină, omogenă, marea majoritate arse inoxidant, de culoare cenuşie, au piciorul mai scurt şi cupa hemisferică. S-au găsit numeroase exemplare, ceea ce ilustrează importanţa acestui tip de recipient.

Cănille, majoritatea modelate cu mâna şi arse inoxidant, cu angobă neagră, cenuşie sau galben-castanie, lustruită, au corpul bitronconic, pe când rarele exemplare modelate cu roata au fost arse inoxidant, au angobă cenuşie şi umărul rotunjit. Unele piese au fost decorate prin lustruire sau prin incizie, cu linii şi benzi de linii orizontale sau ondulate.

Ceştile-opaiţe, relativ puţine exemplare, modelate numai cu mâna şi arse oxidant, sunt de formă tronconică şi nedecorate (excepţie 2-3 exemplare, care au crestături pe buză).

Vasele de provizii sunt reprezentate atât de chiupuri tradiţionale, modelate cu mâna, prevăzute cu proeminenţe pentru manevrare şi, uneori, decorate cu brăuri alveolate, cât şi prin pithoi, modelaţi cu roata şi arşi oxidant, cu buza lată, decoraţi prin caneluri late sau incizii orizontale sau în val.

Castroanele şi *străchinile*, relativ puţine exemplare, majoritatea modelate cu mâna, arse inoxidant şi cu corpul tronconic; exemplarele modelate cu roata au picior inelar, corpul tronconic sau hemisferic, uneori decorate cu linii incizate, orizontale sau în val.

Strecurătorile, relativ puţine exemplare, modelate cu mâna sau la roată, arse oxidant sau inoxidant, au corpul tronconic, conic sau, mai rar, hemisferic, cu una sau două toarte, cu orificii mai mari sau mai mici.

Kantharoi, doar câteva exemplare, de regulă modelaţi cu roata şi arşi inoxidant.

Capacele, foarte puţine exemplare, toate modelate cu mâna, şi, de regulă, în formă de disc şi cu buton sau proeminenţă pentru manevrare, un exemplar este decorat cu alveole.

Oalele, doar câteva piese, din argilă fină, modelate cu roata, fără toarte, cu buza lată, decorate cu linii orizontale, incizate.

Bolurile nedecorate, modelate cu mâna sau la roată, majoritatea arse inoxidant, cu corpul conic sau hemisferic; unele au linii şi benzi de linii incizate imediat sub buză, la exterior.

Bolurile cu decor în relief, din păcate toate în stare fragmentară, au fost arse inoxidant și sunt de culoare cenușie. Piese de acest tip s-au descoperit în toate așezările din sec.II-I î.Hr. din zona Căscioarele și doar la cea de la **Canalul Popii** din zona Greaca-Prundu. Decorul constă din motive geometrice, vegetale și reprezentări zoomorfe și antropomorfe.

Urcioarele, doar câteva piese, modelate cu roata și arse inoxidant; unele cu gură mai largă, în forma unei flori de lotus; nici un exemplar întreg.

Vasele în miniatură, puține exemplare, imită borcanele, cănile sau cupele cu picior.

Amforele, doar câteva piese, descoperite la **Șuvița Hotarului** și **Suharna** ; în ultima așezare a fost descoperită o toartă cu ștampilă anepigrafică (Fig.58/1).

Desigur, există și piese singulare, ca vasul reparat cu plumb (Fig.55/7) sau ca cel de formă conică, (Fig.54/12) descoperite la **Suharna**.

Tot în cadrul olăriei trebuie incluse și alte tipuri de piese, ca de ex., *suporturile de vase*, între care un exemplar masiv avea formă discoidală, deși nu este exclus ca ele să fi fost folosite și ca tipsii (Moscalu 1983,p.64-65).

După cum se poate constata, s-a descoperit o gamă variată de tipuri de recipiente, care trebuiau să acopere nevoile comunităților.

În privința tehnicii de modelare, apreciem că procentul celor modelate cu roata este de 15-20 %, ceea ce nu este o cifră prea ridicată.

Borcanele, ceștile-opaițe, vasele în miniatură și capacele au fost modelate cu mâna și arse oxidant.

Majoritatea fructierelor și cănilor au fost modelate cu mâna și arse inoxidant; fructierele cu picior înalt, cupă tronconică și buza lată, apoi cănile cu corpul bitronconic, umărul în unghi și proeminență conică pe toartă, modelate cu mâna, cu angobă neagră, lustruită, sunt specifice sec.II î.Hr.. În sec.I î.Hr. crește numărul fructierelor modelate cu roata, de culoare cenușie, cupa fructierelor devine hemisferică și picioarul scade, iar corpul cănilor are umărul rotunjit și fundul inelar.

Imitațiile după recipientele elenistice - boluri, amfore, *kantharoi* - au fost, de regulă, modelate cu roata și arse inoxidant ; fac excepție *pithoi*, care sunt arși oxidant.

În privința ponderii diverselor tipuri de vase, borcanele, fructierele și cănile reprezintă, cu siguranță, peste 50 %, dacă nu chiar peste 60 %.

Numărul ceștilor-opaițe, al castroanelor și străchinilor, ca și al strecurătorilor și cănițelor, este modest, iar al urcioarelor și capacelelor extrem de mic.

De asemenea, vasele de provizii - chiupuri de tradiție autohtonă sau *pithoi*, nu sunt numeroase.

Imitațiile după vase elenistice, bolurile, amforele și *kantharoi*, s-au descoperit într-un număr redus de exemplare - sub 50 de piese.

Se remarcă, însă, bolurile cu decor în relief - 8 exemplare (Fig.87; 60/15) descoperite de noi, plus un exemplar descoperit de C. Hălcescu, la **Suharna** , unul din **Ostrovel** (Marinescu-Bâlcu,1966, p.14-15) (Fig.61/11) și alte două la **Cătălui** (Cantacuzino, Trohani 1979, p.288, fig.13/5-6) (Fig.61/5). Deși este vorba numai de fragmente, se poate aprecia că ele provin de la tot atâtea exemplare.

Deși nu poate fi exclusă și o obținere a lor pe loc, această varietate de decor, ca și lipsa, deocamdată, a unor tipare, ar sugera că ele au fost fie importate din centrele de producție din apropiere, ca Radovanu (Șerbănescu 1985, p.25, fig.3/6) sau Popești (Vulpe, Gheorghii 1979, p.95-104), fie din alte așezări din Câmpia Română (Cassan-Franga 1967, p.7-35).

Deși decorul majorității exemplarelor descoperite în zona Căscioarele este format din motive vegetale sau geometrice trebuie remarcate piesele cu decor autropomorf (*Fig.60/15*) sau zoomorf (*Fig.61/11*).

De asemenea, este de evidențiat descoperirea unor amfore cu ștampile anepigrafice.

Toarta descoperită la **Suharna** are o ștampilă dreptunghiulară, în câmpul căreia există linii și puncte păstrate în relief (*Fig.58/1*), cea din **Ostrovel** este rotundă, "cu spițe" (*Fig.61/6*), iar cea de la **Cătălui** rectangulară, cu o rețea de linii în relief (*Fig.61/12*).

Deocamdată nu s-au descoperit vase cu decor pictat sau imprimat, vase cu tub sau perforații, nici fructiere cu perforații triunghiulare în picioare (cu o excepție).

Decorul recipientelor ceramice autohtone, cu doar câteva excepții, nu prezintă valențe artistice deosebite.

Este neîndoielnic că cel mai variat și mai des întâlnit decor este cel în relief, de regulă pe borcane, dar el lipsește de pe ceștile-opaițe. Motivele cele mai numeroase sunt cele întâlnite, de obicei, pe vasele geto-dacilor: brăurile alveolate sau crestate, ghirlandele, pastilele, cele în formă de potcoavă sau virgulă (Crișan 1969, pl.105-106). Urmează, apoi, decorul realizat prin incizare - linii sau benzi de linii orizontale sau în val, incizii unghiulare sau în cruce; surprinzătoare este lipsa "brăduțului". Mai rar este întâlnit decorul canelat, al liniilor în relief, al șirurilor de alveole.

Tehnica lustruirii este întâlnită, cu precădere, pe căni și fructiere, motivele fiind cele obișnuite - linii și benzi de linii, orizontale, oblice, verticale, în zig-zag sau în rețea (Crișan 1969, p.112-114).

Realizări artistice mai deosebite pot fi considerate doar bolurile cu decor în relief; din păcate, însă, nu s-a păstrat nici un exemplar întreg.

Vom compara în primul rând tipurile de recipiente din sec.II-I î.Hr. descoperite în așezările de la Căscioarele cu cele din dava de la Grădiștea, Jud. Brăila (Sîrbu 1995, p.16-31,17-89), din două motive: este unica monografie despre o așezare getică din Muntenia și cunoaștem tot materialul descoperit acolo.

Ca o primă observație, este cantitatea mult mai redusă de vase ceramice descoperite în zona Căscioarele, nu numai pe ansamblul așezărilor, dar mai ales în cadrul complexelor (locuințe, gropi).

Apoi, procentul vaselor modelate cu roata este aici mai mic decât la Grădiștea, ca și ponderea cănilor și vaselor de provizii sau a celor de mici dimensiuni.

Se constată și o mai redusă varietate nu numai în motivele decorative, dar și în tipologia diverselor forme de vase.

Pe ansamblu, însă, se întâlnesc aproape aceleași forme de vase, modelate și decorate în aceeași manieră. Fapt evident dacă avem în vedere repertoriul de forme ceramice întâlnit la geții din sec. II-I î. Hr. din Muntenia. Diferențele cantitative și calitative se datorează atât nevoilor diversificate ale comunităților, cât și posibilităților materiale ale oamenilor sau priceperii meșterilor locali.

Recipiente ceramice similare s-au găsit în nenumărate așezări din aria locuită de geto-daci în sec. II-I î. Hr., din care noi vom aminti, la început, pe cele din apropiere - Căscioarele-**Cătălui** (Cantacuzino, Trohani 1979, p.268-274, fig.9,11-13), Chirnogi, jud.Călărași (Trohani 1975, p.135-140,fig.10-13), Vlădiceasca, jud.Călărași (Trohani 1975, p.160-163, fig.5-22; 1976, p.103-129, fig.10-11, 13-24, 27), Radovanu, jud Călărași (Șerbănescu 1985, p.24-25, fig.1,2/3-8,3/6-7), apoi pe cele de la Sprâncenata, jud. Olt (Preda 1986, p.51-61, pl. 3-43), Arpașu de Sus, jud. Sibiu (Macrea, Glodariu 1976, p.38-74, fig.15-43),

Cucorăni, jud. Botoșani (Teodor 1975, p.134-135), Brad, jud. Neamț (Ursachi 1995, p.148-194), Răcățau, jud. Bacău (Căpitanu 1986-1987, p.103-213).

În ceea ce privește funcționalitatea recipientelor, pe tot parcursul sec. IV-I î.Hr., se poate constata, așa cum era și firesc, că membrii comunităților au căutat să-și producă sau să-și achiziționeze vesela de care aveau nevoie.

Ponderea mare a borcanului, cel mai des întâlnit recipient, nelipsit din toate complexe de locuire, ca și numeroasele urme de ardere secundară, atestă, și în descoperirile de aici, că acesta era vasul în care se pregătea, de obicei, hrana. Nu s-au găsit vase de tip căldare, cazan sau tepsie.

În privința veselei pentru servitul mesei, în sec. IV-III î.Hr. ponderea castroanelor și străchinilor este mai mare decât în sec. II-I î.Hr. În schimb, aceste tipuri de vase au fost, în bună măsură, înlocuite de fructiere (comode și datorită piciorului), care s-au descoperit într-un număr relativ mare de exemplare.

Pentru băutul lichidelor, recipientul specific este cana, deși nici ea nu ocupă o pondere prea importantă în cadrul veselei; s-au găsit puține cești, cănițe, pahare și urcioare. Tot la servitul lichidelor s-au folosit bolurile și *kantharoi*.

Pentru transportul și păstrarea rezervelor alimentare, solide sau lichide, s-au folosit chiupurile, *pithoi*, borcanele mari și amforele.

Numărul strecurătorilor este mic, iar al capacelor extrem de mic.

Folosirea ceștilor - opaițe la iluminat este dovedită de prezența arsurii în interiorul lor, îndeosebi în partea opusă toartei.

Așa cum s-a precizat deja, fapt evidențiat și în ilustrație, există sensibile deosebiri între olăria din sec. IV-III î. Hr. și cea din II-I î. Hr., îndeosebi în formele modelate cu roata.

B. UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

a) SILEX ȘI PIATRĂ

Aceste piese sunt reprezentate prin lame și răzuitoare din silex, prin râșnițe de tip primitiv sau elenistic, prin greutăți pentru plasa de pescuit, cute, ciocănașe și toporaș, plus piese a căror utilitate este greu de precizat.

Folosirea pieselor din silex de către geto-daci este indiscutabilă, întrucât multe piese s-au găsit în complexe de locuire și în așezări în perimetrul cărora n-a existat locuire din epoca neolitică. Ele au fost procurate din așezările neolitice aflate în zonă (ex., *D'aia parte* și *Ostrovel*).

Exceptând piesele din silex, restul uneltelor este extrem de redus (sub 30) și puțin variat categorial. Poate fi evidențiată folosirea simultană a unor râșnițe de tip primitiv (placă și frecător) și de tip elenistic (*meta* și *catillus*).

b) OS ȘI CORN

S-au descoperit foarte puține piese - în jur de 30, ca împungătoare, mânere și tuburi.

c) CERAMICĂ

Piesele din lut, fie modelate special, fie din pereți de vase, sunt reprezentate prin: o parte (*catillus*) de râșniță (?) (*Fig. 24/8*), greutăți pentru războiul de țesut, instrumente pentru modelat vasele ("calapoadele"), fusaiole și jetoane. Cu excepția fusaiolelor, s-au găsit puține piese - sub 30.

Doar fusaiolele sunt relativ numeroase - în jur de 40 de exemplare, de formă bitronconică sau cilindrică, special modelate sau obținute din pereții

unor vase; unele piese sunt mici și au orificiul îngust, încât e puțin probabil să fi fost folosite ca dispozitive pentru a mări turația fusului.

S-au găsit și piese a căror utilizare nu poate fi precizată, între care o piesă conică, dar fațetată, în stare fragmentară (*Fig.24/5*).

d) METAL

S-au găsit puține piese - sub 20 , doar cuțitele fiind mai bine reprezentate, apoi seceri (2 ex.), un cosor, un toporaș, mai multe scoabe și cuie, similare cu cele cunoscute la geto-daci (Glodariu,Iaroslavschi 1979).

Chiar dacă o bună parte s-a distrus prin oxidare, observându-se în pământ doar urmele lor, iar cele mai mari au fost reperlucrate, totuși s-au găsit extrem de puține piese.

C. ARMAMENT ȘI HARNAȘAMENT

S-au descoperit doar câteva vârfuri de săgeți din bronz cu trei aripioare și tub (*Fig.26/6*) sau din fier, iar la piese de harnașament nu putem menționa decât piesele din fier de la căpăstrul calului înhumat la *Coinea II* .

D. PODOABE

S-au descoperit puține piese: fibule din bronz sau fier, verigi, brățară, oglinzi din bronz, mărgelă din pastă sticloasă, unele decorate cu alb și galben, piepteni din os, decorați cu cercuri incizate pe mâner. Probabil ca podoabe au fost purtate și unele "fusaiole" mici și cu orificiu îngust.

Dintre aceste categorii de piese, o discuție mai largă necesită doar fibulele, atât pentru că sunt cele mai numeroase și s-au descoperit în aproape toate așezările, cât și pentru faptul că ele ne oferă repere cronologice mai sigure.

Fibula descoperită în zona Locuinței nr.2 de la *Valea Coșarului* (*Fig.88/4*) a fost datată, cel mai târziu, în sec.VI î.Hr. (Gergova 1987, fig.9-11). Întrucât nu s-au mai descoperit aici complexe sau alte piese databile în sec.VII-VI î.Hr., trebuie s-o considerăm un fel de "antichitate", fiind greu de știut cum a ajuns în nivelul din sec.IV î.Hr.

Fibula găsită în Bordeiul nr.1 de la *Coinea I* (*Fig.88/10*) are analogii în sudul Dunării - 5 descoperiri, atât în nordul, cât și în sudul Balcanilor, din care menționăm piesa din Tumulul nr.5 de la Dobrina (Mirčev 1965, p.50, 70, pl.XIV/48), și două piese similare la nordul Dunării, una în M26 din necropola de la Zimnicea (Alexandrescu 1980, p.96, fig.45/3) și alta chiar la Căscioarele-*Ghețarie* (Munteanu 1990 ,p.348,pl.4/1). Pe baza acestor analogii, fibula este datată de V.V.Zirra în sec.IV î.Hr.

Cele trei fibule (*Fig.88/1-2,9*) găsite în Bordeiul nr.2 de la *Suvița Hotarului* pot fi datate în 3/4 sec.IV î.Hr., având în vedere cele două toarte de la o amforă de Sinope, databile între 260-250 î.Hr. (*Fig.129/1-2*). Fibula de schemă La Tène C1 (*Fig.88/9*) are analogii în lumea celtică din Boemia (*Das Keltische Gräberfeld* 1978, pl.47).

De asemenea, fibula găsită în strat la *Suharna* (*Fig.88/3*) are analogii în lumea celtică central-europeană, databile în sec.II î.Hr., ca cele din M34 din necropola de la Steinbicheil, lângă Manching (Kramer 1985, pl.20/4).

Fibula de tip La Tène D, ce provine tot de la *Suharna* (*Fig.88/11*), se datează în 4/4 sec.II-1/1 sec.I î.Hr.

1. COMPLEXE

În cei 1042 m² săpați s-au identificat 56 de complexe: 4 bordeie, 16 locuințe de suprafață, o vatră izolată, 30 de gropi și 5 aglomerări de materiale arheologice (*Anexa 1*) Nu numai că este o cifră modică, dar și repartiția lor pe situri și perioade cronologice este mult diferită.

Astfel, în timp ce în așezarea *La Stână* s-au depistat 37 de complexe, în 512 m², la *Valea Fântânilor* 12 complexe în 220 m² săpați, iar *La Slom* doar 7 complexe în 230 m² cercetați; ca să nu mai vorbim că în așezările de la *Canalul Popii* și *Canalul lui Basangeac* nu s-a poziționat decât un complex. Situația nu poate fi explicată, după opinia noastră, numai prin diferențele de suprafețe cercetate și prin zonele din situri unde s-a săpat. Mai degrabă este vorba de mărimea, durata și intensitatea locuirii în aceste așezări.

Raportul dintre numărul complexelor de locuire (20) și gropi (30) se încadrează în situația constatată și în zona Căscioarele, chiar dacă diferența dintre ele este aici mai mare (*Anexa 2*).

Raportul dintre locuințele de suprafață (16) și bordeie (4) este aici mai mic decât cel observat în zona Căscioarele (42 la 5).

Majoritatea complexelor se datează în sec.III-II î.Hr., puține dintre ele pot fi încadrate doar în sec.IV î.Hr. sau în sec.I î.Hr. (*Anexa 1*).

1. BORDEIE

S-au descoperit doar 4, și acelea incomplet săpate, astfel încât nu se pot face observații deosebite. Se poate doar constata că s-au găsit în toate așezările unde s-au identificat complexe, că erau de forme diferite - ovale, circulare sau rectangulare, că adâncimea lor era mică - de la 0,32 la 0,95 m, datorită și înclinației pantelor, și că se datează pe tot parcursul existenței locuirii.

Cu excepția lui *B1* de *La Slom*, inventarul din ele a fost sărac.

2. LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

Deși numărul locuințelor identificate nu este chiar atât de mic - 16 ex., nu se pot face observații de detaliu asupra lor, întrucât aproape toate au fost cercetate parțial, marea majoritate au fost distruse de locuirile posterioare, iar inventarul lor era sărac.

Au fost localizate pe baza formelor gropilor la cele adâncite, a lutuiei, a pereților arși și prăbușiți, ca și a aglomerărilor de material arheologic.

Acolo unde cercetările au permis, s-a observat că ele erau de formă dreptunghiulară, de dimensiuni mici și mijlocii, majoritatea având podeaua la nivelul antic de călcare, dar la altele era adâncită cu 0,10-0,30 m, probabil și pentru obținerea orizontalității.

Materialele și tehnicile de construcție au fost similare cu cele din zona Căscioarele - stâlpi și pari din lemn, nuiele, stuf și pământ; inventarul găsit *in situ* a fost sărac, doar varietatea formelor de la care provin fragmentele de vase fiind de semnalat.

În nici una din ele nu s-au descoperit vetre *in situ*, constatarea aceasta, după opinia noastră, doar parțial trebuie explicată prin necercetarea lor integrală.

În ceea ce privește datarea, ele se încadrează pe tot parcursul existenței comunităților aici, deși marea majoritate au aparținut sec.III-II î.Hr.

3. GROPI

Așa cum s-a precizat deja, a fost descoperit un număr mic de gropi - 30, marea majoritate de formă cilindrică, câteva tronconice și doar una ovală în plan, de capacități mici și mijlocii, cu adâncimile între 0,10-0,85 m și, cu o excepție, cu diametre maxime de 1,80 m (*Anexa 1*).

Cu puține excepții, pereții gropilor n-au fost arși, nu s-au observat amenajări speciale, iar umplutura și inventarul a fost de tip menajer - pământ din strat, bucăți din pereții locuințelor, resturi ale focului și fragmente de vase.

Vom menționa câteva situații din așezarea *La Stână*: GR1 avea pe fund amenajată o vatră, GR17 fundul și baza pereților puternic arși, GR5 a fost, foarte probabil, acoperită; iar în GR12 și GR15 s-au găsit "depozite de vase".

Nici acolo unde cercetările au fost mai intense, ca *La Stână*, nu s-a observat vreo zonă numai cu gropi, ele fiind, de regulă, în apropierea locuințelor.

În ceea ce privește încadrarea cronologică, deși ele se datează pe tot parcursul viețuirii geților aici, cele mai multe aparțin sec.III-II î.Hr. (*Anexa 1*).

4. AGLOMERĂRI DE MATERIALE ARHEOLOGICE

Este vorba de zone circulare sau ovale, cu marginile neregulate, de dimensiuni diferite, între 0,80 x 2,00 m, ce constau din arsură, fragmente de vase, oase de animale, pietre, bucăți din pereții arși ai locuințelor etc.

Ele reprezintă, probabil, zone de depunere a resturilor din gospodării.

MATERIALUL ARHEOLOGIC

A. RECIPIENTE CERAMICE

A.1. RECIPIENTE CERAMICE GETICE

Ca de obicei, recipientele ceramice au constituit cele mai numeroase vestigii descoperite. Din păcate, iarăși, marea majoritate au fost în stare fragmentară; mai mult, nesăparea în întregime a marii majorități a complexelor n-a permis nici întregirea lor și nici statistici pe tipuri de vase sau pe etape cronologice.

În primul rând, diferențele observate pe așezări sunt evidente. Astfel, în timp ce în așezarea *La Stână* s-au găsit cele mai numeroase și mai variate tipuri de vase, atât pentru sec.IV-III î.Hr., cât și pentru sec.II-I î.Hr., la *Valea Fântânilor* predomină formele din sec.IV-III î.Hr., iar *La Slom* cele din sec.II-I î.Hr., la *Canalul lui Basangeac* sunt recipiente numai din sec.IV-III î.Hr. iar la *Canalul Popii* numai din sec.II-I î.Hr.

Deși opinia noastră nu are o bază statistică, care n-a fost posibilă din motivele deja enunțate, după studierea întregului material avut la dispoziție, apreciem că tipurile de vase din sec.IV-III î.Hr. predomină ușor asupra celor din sec.II-I î.Hr.

Analiza ansamblului formelor de vase din sec.IV-III î.Hr. indică o mare varietate tipologică, atât la cele modelate cu mâna, cât și cu roata.

Tipurile modelate cu mâna sunt reprezentate prin: borcane de diverse mărimi, vasele de provizii, castroane și străchini, cămile, apoi mult mai puține cești, suporturi de vase, vase cu gura în formă de pâlnie etc.

Borcanele, indiscutabil cele mai numeroase, poate peste 20% din total, au corpul tronconic sau bitronconic, au fost arse oxidant și ornamentate, aproape în totalitate, cu brăuri în relief alveolate sau crestate,

dispuse în diverse direcții pe corpul lor, apoi foarte rar cu șiruri de alveole sau motive în relief ondulate; au fost prevăzute cu proeminențe conice, ovale sau rectangulare pentru manevrare (Fig.106/9, 11; 108/2-3; 116/1-4; 116/10; 117/8).

Vasele în formă de clopot, nu prea numeroase, arse oxidant, de obicei ornamentate cu brâuri în relief (Fig.97/1; 98/8; 106/10; 116/6; 117/9).

Castroanele și străchinile, de obicei din argilă semifină, arse inoxidant sau oxidant, au corpul tronconic sau hemisferic, de obicei cu gura invazată; uneori au proeminențe sau toarte pentru manevrare (Fig.97/1; 103/8; 115/1; 118/9; 119/5).

Cănille, de obicei din argilă semifină, arse oxidant sau inoxidant, au corpul bitronconic, umărul în unghi, fundul plat, toarte masive uneori cu caneluri longitudinale (Fig.118/2; 122/10).

Ceștile, foarte puține exemplare, din argilă semifină, arse oxidant sau inoxidant, au toarta supraînălțată.

Vasele de provizii, de obicei din argilă semifină și arse inoxidant, au gâtul înalt și gura largă, câteodată prevăzute cu toarte masive pentru manevrare.

Suporturile de vase sunt extrem de rare (Fig.116/9).

În schimb, tipurile de vase *modelate cu roata* sunt mult mai variate tipologic: kratere, castroane și străchini, amfore, căni, cănițe, cești, vase cu două toarte, oale, vase mari de provizii, vase cu gura invazată etc.

Kratererele, nu prea numeroase, din argilă fină, cu angobă cenușie sau neagră, arse inoxidant, au corpul ușor bitronconic, buza lată și plată, toarte masive (Fig.104/6, 9; 105/9).

Castroanele și străchinile, de obicei imitații după *lekanai*, au fost cele mai numeroase, arse oxidant sau inoxidant, cu angobă de diferite culori și nuanțe, majoritatea cu gura invazată, dar la altele ea este evazată, cu buza plată sau rotunjită, deseori prevăzute cu toarte pentru manevrare; câteodată au fost decorate cu linii în relief sau caneluri, imediat sub buză sau pe gât (Fig.98/3; 104/1, 8, 10; 108/5; 115/4-5; 120/2-10; 123/8-9).

Amforele, imitații după cele grecești, au fost modelate din argilă fină și arse inoxidant, cu angobă cenușie sau neagră; s-au găsit puține exemplare (Fig.118/5).

Cănille, relativ puține, din argilă fină, cu angobă neagră sau cenușie, au fost arse inoxidant; majoritatea au corpul globular-prelungit, fundul profilat și ușor evazat (Fig.118/4).

Ceștile, puține exemplare, arse inoxidant și, de obicei, cu angobă neagră, au corpul ușor bitronconic și gura largă, cu toarte prinse pe umăr și buză.

Vasele cu două toarte, foarte puține exemplare, din argilă fină, arse inoxidant, cu angoba cenușie, au corpul globular prelungit, toarte supraînălțate, unele făcute din două vergele cilindrice (Fig.105/5; 121/8).

Vasele mari de provizii, pithoi, arse oxidant sau inoxidant, modelate din argilă fină, omogenă sau cu nisip, cu angoba de diverse culori, uneori ornamentate cu linii în relief, câteodată crestate (Fig.103/1, 10; 112/13; 119/8, 10).

Oalele, foarte puține exemplare, din argilă fină, arse inoxidant și cu angobă neagră, au corpul bitronconic (Fig.103/7; 104/5).

Trebuie semnalată lipsa sau raritatea unor tipuri de vase, ca strecurătorile, capacele, cupele cu picior, vâscioarele, paharele etc.(Fig.112/5-6).

Recipientele specifice sec.II-I î.Hr. sunt reprezentate prin borcane, fructiere, căni, cești-opaițe, cănițe, străchini și castroane, vase de provizii, strecurători, pahare, boluri, *kantharoi* etc.

Borcanele, indiscutabil cele mai numeroase, de diverse mărimi, modelate cu mâna și arse oxidant, au corpul ușor bitronconic sau aproape cilindric, de obicei decorate cu brăuri în relief alveolate, uneori în rețea, rareori cu motive incizate sau cu șiruri de alveole; în general, prevăzute cu butoni sau proeminențe pentru manevrare (Fig.98/7; 99/7; 106/12; 114/5; 117/1; 124/8).

Fructierele, majoritatea modelate cu mâna și arse inoxidant, cele mai multe cu angobă neagră, lustruită, rareori arse oxidant și cu angonă castanie-gălbuie; cel mai adesea, au piciorul înalt, cupa tronconică, umărul în unghi și buza lată (Fig.97/3; 98/5-6; 99/3-4; 106/8; 117/7; 123.2-5; 124/8). De semnalat lipsa unor piese cu "ferestre" triunghiulare în picioare.

Cănille, cele modelate cu mâna au corpul bitronconic cu umărul în unghi, majoritatea arse inoxidant și cu argilă neagră, iar cele modelate cu roata, cu corpul tot bitronconic, dar cu umărul în unghi sau rotunjit, cu fundul profilat, cu angobă cenușie (Fig.113/3-5; 114/2).

Cănișele, foarte puține exemplare, cele modelate cu mâna au fost, majoritatea arse oxidant și cu corpul bitronconic, cu umărul în unghi și toarta cu butoni conici în partea superioară (Fig.113/2), pe când cele modelate cu roata, de obicei, arse inoxidant, au angoba cenușie și corpul globular (Fig.98/13).

Ceștile-opaițe, foarte puține exemplare, modelate cu mâna, arse oxidant, au corpul tronconic și n-au fost decorate (Fig.108/1; 117/5; 119/1).

Castroanele și străchinile, relativ puține piese, în majoritate modelate cu mâna, au, de obicei, corpul tronconic și gura invazată (Fig.119/5-6).

Vase cu corpul bitronconic, modelate cu mâna, cu angoba neagră, cu umărul în unghi ascuțit, gâtul înalt și cilindric, fundul ușor evazat, au fost prevăzute cu două mici proeminențe pe umăr; s-au găsit puține exemplare, în așezarea *La Stână* (Fig.114/3, 6).

Vase cu corpul globular, din argilă fină, modelate cu roata, arse inoxidant, cu angobă cenușie, prevăzute cu două mici tortițe pe umăr, ornamentate cu linii lustruite verticale și cu două caneluri late pe umăr; foarte puține exemplare s-au găsit *La Stână* (Fig.114/4).

Pahare, foarte puține exemplare, din argilă comună, modelate cu mâna, arse oxidant, cu corpul de formă cilindrică sau tronconică; notăm un exemplar din așezarea *La Stână*, cu un decor deosebit (Fig.113/1).

Vasele de provizii, de obicei imitații după *pithoi*, din argilă cu nisip, modelați cu roata, arși oxidant, cu buza lată, uneori în trepte, ornamentate cu benzi de caneluri sau de incizii orizontale sau în val (Fig.99/1; 107/8; 119/9, 11).

Bolurile nedecorate, puține exemplare, majoritatea modelate cu roata și arse inoxidant, au corpul hemisferic, cu buza rotunjită. S-a descoperit doar un fragment de bol cu decor în relief, pe care, din păcate, nu l-au mai regăsit, în așezarea de la *Canalul Popii*.

Strecurători, foarte puține exemplare, arse oxidant sau inoxidant, modelate cu roata sau cu mâna, au corpul conic, cu orificii mai mici sau mai mari (Fig.107/5; 122/2).

Trebuie semnalată nedescoperirea, în așezările de aici, unor tipuri de vase, ca și a unor tipuri de ornamente, atât de obișnuite în așezările geto-dacilor din alte zone.

Nu s-au descoperit capace modelate cu roata, vase cu tub, vase de tip colonetă sau "sfeșnice", creuzete, vase cu decor pictat sau ștampilat, fructiere cu "ferestre" triunghiulare în picioare, căni cu "mustăți" la toartă sau cu "brăduț" incizat, ce nu apare nici pe borcane și nici pe ceștile-opaițe.

Lipsa sau raritatea unor tipuri de piese sau de decor specifice sec.I î.Hr.-I d.Hr. - decorul pictat, ceștile-opaiț cu brăuri alveolate și "brăduț", a vaselor de tip kantharos, a borcanelor cvasicilindrice cu butoni, a cupelor cu picior scund etc., ar sugera că așezările de aici nu-și continuă mult timp existența în 2/2 sec.I î.Hr.

IMPORTURI ELENISTICE

Fără a fi prea numeroase, în toate așezările s-au descoperit, totuși, importuri elenistice, aproape numai amfore, în marea lor majoritate din centre sudice (Rhodos, Knidos, Cos și Pseudocos), dar și din centre pontice (Fig.130). Pe baza unor ștampile de amfore descoperite în unele așezări (Fig.130/1-6), s-au putut determina cu exactitate nu numai centrele de producție, dar s-au făcut și precizări cronologice de detaliu.

UNELTE, USTENSILE, DISPOZITIVE

Piatră, os, corn, metal

S-a descoperit un număr dezolant de mic de piese de acest tip, excepția fiind reprezentată doar de cele 4 cuțite descoperite în Bordeiul nr.1 de *La Slom*, la care adăugăm 3 împungătoare din os și 2 mânere din corn (Fig.95/8-14; 102/6-10; 112/7-9). În rest, nu mai putem menționa decât mai multe fusaiole, unele ornamentate cu alveole sau incizii radiale (Fig.95/2-5; 96/1-6; 102/1-3). Este dificil de explicat această extremă sărăcie a acestor tipuri de piese, chiar dacă luăm în considerare suprafața mică cercetată și faptul că ele au fost recuperate după părăsirea locuințelor. Nu putem lua în considerare nici distrugerea lor datorită unor acizi din sol, întrucât, pe de o parte, lipsesc tocmai piesele din piatră și, pe de altă parte, oasele de animale neprelucrate s-au păstrat, ca și unele cuțite din fier.

D. PODOABE

Este de semnalat doar mărgica din pastă sticloasă ce redă, cu deosebită naturalețe, un "Ianus" (Fig.96/10), găsită la *Valea Fântânilor*, și fibula din fier cu resort bilateral de la *Canalul Popii* (Fig.96/9). Din nou, remarcăm aceeași sărăcie extremă a pieselor de podoabă.

REPREZENTĂRI ANTROPOMORFE ȘI ZOOMORFE

În așezarea *La Slom* s-a găsit o figurină zoomorfă ce redă, probabil, un caprideu sau un bovideu (Fig.96/8), și partea terminală a unui penis, modelat cu deosebită naturalețe (Fig.95/7); deși asemenea piese nu cunoaștem în lumea geto-dacilor, după pastă înclinăm să-l atribuim acestora.

OCUPAȚII ȘI MEȘTEȘUGURI

A. AGRICULTURA

Suntem nevoiți să precizăm, încă de la început, că dovezile directe privind practicarea agriculturii sunt extrem de puține, dar sărăcia inventarului agricol, cu puține excepții, este specifică așezărilor din Câmpia Română.

Ca unelte specifice nu putem menționa decât câteva râșnițe din tuf vulcanic de tip elenistic, poate și unele zdrobitoare de la râșnițe de tip primitiv și două seceri.

Este mai mult decât probabil ca o mare parte din uneltele specifice acestei ocupații să fi fost făcute din lemn, caracteristică valabilă pentru populațiile arhaice, mai ales acolo unde nu existau surse metalifere, iar posibilitățile de achiziționare erau reduse.

De asemenea, numărul gropilor folosite, eventual, pentru păstrarea rezervelor alimentare este mic, neidentificându-se în ele nici amenajările specifice (împletituri, lipirea sau arderea intenționată a pereților) și nici vase mari *in situ*.

Numărul relativ mare de vase de mare capacitate, modelate cu mâna sau cu roata, ar putea sugera folosirea lor pentru păstrarea unor rezerve cerealiere.

Dovezi indirecte privind practicarea agriculturii sunt terenurile mănoase de pe terasele superioare, favorabile acestei ocupații, ca și stabilitatea și numărul mare de comunități în acest areal.

De asemenea, izvoarele scrise antice, în special Arrian (I, 4, 1-2), ne aduc dovezi indiscutabile despre recoltele bogate în grâne ale geților din nordul Dunării.

B. CREȘTEREA ANIMALELOR. VÂNĂTOAREA ȘI PESCUITUL

Întrucât analiza resturilor faunistice este prezentată într-un capitol separat, unde se află și concluziile rezultate din ea, noi ne vom referi doar la câteva aprecieri de ordin general și la rolul acestor ocupații în ansamblul vieții comunităților.

Prima observație majoră, care trebuie evidențiată, este cantitatea extrem de redusă de material osteologic recoltat, din toate așezările getice de aici, pe tot parcursul existenței lor. Faptul nu poate fi explicat prin dispariția lor în urma unor acizi din sol, întrucât oasele păstrate nu poartă urme evidente de degradare.

Pentru a fi mai sugestivi, precizăm că resturile osteologice recoltate din toate așezările de aici, în toate campaniile de săpături, sunt mai puține decât cele descoperite într-un singur an în dăva de la Grădiștea, jud.Brăila. (Sîrbu 1996, p.38-40, Anexele nr.4-5, 7-10, după C. Tarcan-Hrișcu și M. Șt. Udrescu).

De asemenea, trebuie semnalat numărul mare de animale înhumate, ca și varietatea speciilor în așezările de la *Șuvița Hotarului* și *Coinea II* (Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.25-30, 363-369), comparativ cu al resturilor faunistice folosite în alimentație.

Apreciem că numărul extrem de redus de resturi de pești nu reflectă o situație reală, atât datorită nerecoltării lor de către arheologi, întrucât n-au fost paleofauniști pe șantiere, cât și fragilității lor mai ridicate, în comparație cu al mamiferelor.

Dacă avem în vedere faptul că toate așezările s-au aflat pe malurile Lacului Greaca și ale unor bălți, situate aproape de Dunăre, trebuie să concluzionăm că pescuitul a reprezentat o ocupație importantă și o sursă de hrană cu o pondere deosebită în alimentația comunităților getice de aici.

Așa cum au constatat paleofauniștii C. Hrișcu, L. Bejenaru și M. Șt. Udrescu, analiza resturilor paleofaunistice din așezările de aici a dus la rezultate similare cu cele obținute în alte așezări getice din Muntenia.

Astfel, bovinele au fost specia cea mai bine reprezentată (peste 40%), urmată de ovicaprine (aproape 30%) și suine (aproape 20%), remarcându-se preocuparea pentru menținerea și creșterea turmelor pentru folosirea produselor secundare ale acestora. De asemenea, s-a constatat că vânătoarea era o ocupație subsidiară, resturile unor animale sălbatice (cerbul, mistrețul, bourul) reprezentând doar 1-2% din total.

Dacă analizele paleofauniștilor sugerează folosirea doar accidentală a calului în alimentația obișnuită, datorită numărului redus de resturi osteologice identificate, îndeosebi dentare, în schimb, apar tot mai multe indicii despre creșterea câinilor în scop alimentar (oase în locuințe și gropi, cu urme de tăiere și ardere).

C. OLĂRITUL

Ca în toate așezările geto-dacilor, vasele ceramice au constituit cele mai numeroase și variate vestigii.

Deși nu s-au descoperit nici ateliere pentru modelat vasele și nici cuptoare pentru arderea lor, logica istorică și unele indicii ne fac să apreciem că marea majoritate a recipientelor modelate cu mâna s-au produs în comunitățile respective.

Dacă exceptăm marile ateliere ce produc pentru export, ceramica modelată cu mâna era confecționată în locuințele obișnuite, iar majoritatea instrumentelor erau din material perisabil (lemn, os), încât este dificil de atestat arheologic existența acestora.

De asemenea, întrucât cuptoarele de ars vasele se aflau în afara așezărilor (Comșa 1986, p.143-153), datorită pericolului incendierii locuințelor, caracterul de salvare al săpăturilor și neșansa n-au dus la descoperirea acestora.

Dovezile directe privind producerea unor recipiente în cadrul comunităților de aici sunt reprezentate de câteva turte din lut, de instrumentele pentru netezirea pereților lor (Babeș 1980, p.23-31), ca și de unele pietricele sau toarte de amfore folosite ca lustruitoare.

După opinia noastră, cea mai mare parte a ceramicii modelate cu roata, din sec.IV-III î.Hr., n-a fost produsă în cadrul comunităților de aici, ci importată, argumentele în acest sens fiind prezentate în capitolul de concluzii finale.

D. PRELUCRAREA OSULUI ȘI CORNULUI

Deși numărul pieselor din aceste materiale este redus - aproape 30 de exemplare, iar varietatea tipologică este mică - mânere, împungătoare, tuburi, simplitatea obținerii lor, existența materiilor prime și descoperirea unor piese în curs de prelucrare, ne face să apreciem că ele s-au produs în gospodăriile respective. Doar pieptenii din os (*Fig.88/7-8*) necesitau o specializare, astfel încât este posibil să fi fost importați.

E. PRELUCRAREA METALELOR

Prezența unei game relativ variate de unelte din fier, chiar dacă numărul exemplarelor nu este mare, descoperirea unui creuzet, fragmentar, și a unor bucăți de fier brut la *Șuvița Hotarului*, a vasului reparat cu plumb de la *Suharna* indică, cum era și normal, că au existat mici ateliere și meșteri pentru producerea și repararea uneltelor și ustensilelor din gospodărie, ca și a unor podoabe.

Întrucât comunitățile de aici erau departe de sursele de minereu, este probabil ca unelte din metale să fi fost, în principal, procurate, și nu produse.

F. TORSUL, ȚESUTUL, ÎMPLETITUL

Practicarea acestora se bazează atât pe logica istorică și pe necesitățile comunităților, cât și pe unele piese specifice folosite.

În privința pieselor denumite *fusaiole*, de diverse mărimi și forme, unele chiar ornamentate (*Fig.96/5-6*), doar unele au putut fi folosite pentru a mări turația fusului, pe când cele cu orificiul foarte mic au avut alte întrebuințări, poate ca podoabe sau ca accesorii în trusele magice (Sîrbu 1993_b, p.129-175).

De asemenea, mai multe piese tronconice sau piramidale din lut, cu orificiu, au putut fi folosite ca greutate pentru războiul de țesut (*Fig.24/6; 49/9-10*).

Prezența stufului și a nuielelor în bălțile din jur, ca și nevoile comunităților, presupun împletirea unor rogojini și coșuri.

CREDINȚE ȘI PRACTICI MAGICE ȘI RELIGIOASE

Fără a fi, în aparență, spectaculoase, descoperirile din această zonă aduc o serie de date despre fenomenul sacru în lumea geto-dacilor (Crișan 1986; Sîrbu 1993; Sanie 1995).

În partea cea mai înaltă a așezării fortificate de la **D'aia parte**, într-o zonă unde nu s-au găsit complexe de locuire, s-au descoperit vestigiile a **două edificii de cult**, de formă rectangulară, ce se suprapuneau, ambele din sec.IV-III î.Hr. Primul edificiu a avut două vetre, din care una a fost decorată cu un chenar rectangular de patru linii, executate cu sfoara răsucită în pasta crudă, pe când al doilea edificiu a avut trei vetre (una concavă, probabil pentru sacrificii), din care două chiar peste cele ale construcției anterioare (Șerbănescu, Sîrbu 1995, p.18; Sîrbu 1994, p.30).

Descoperirea în GR4 de la **Șuvița Hotarului**, datată la pragul sec.IV-III î.Hr., a scheletelor unui bărbat matur de 30-35 de ani, a unei fete de 11-12 ani și a câtorva oase de la un copil mic, indică practici rituale cu **sacrificii umane** (Sîrbu 1993_a, p.31-36). Observația este întărită de faptul că cele două cadavre au fost așezate îmbrățișate, în poziție de fecundare, că două vase au fost "despicate" și depuse în anumite locuri, că un copil a fost, foarte probabil, ciopârțit (Fig.15; 16/1).

Întrucât în GR2 de la **Șuvița Hotarului** s-a găsit un calcanu uman, în GR3 de la **Coinea II** trei fragmente de calotă umană, iar în L3 de la **Valea Coșarului** un fragment de calotă umană și altul de la picior, așezări în zona cărora nu există cimitire din epoci anterioare, e foarte probabil ca ele să provină fie de la **sacrificii umane**, fie de la **practici funerare ce implicau expunerea/descompunerea cadavrelor** (Sîrbu 1993_a, p.86-100).

Înhumarea unor animale în așezări, uneori chiar sub vatra locuinței (GR12 sub L12 la **Șuvița Hotarului**), sugerează o serie de credințe religioase sau practici magice, exprimate prin grija față de unele animale, apreciate pentru atașamentul lor față de om (câinele) sau ca auxiliar al războinicului (calul), sau pentru succes la vânătoare (vulpea, iepurii), pentru asigurarea înmulțirii șeptelului sau alungarea "spiritelor rele" în afara comunităților (Sîrbu 1993_a, p.54-55; 1993_c, p.109-110).

Se remarcă atât numărul animalelor - 11, și varietatea speciilor - 5, cât și faptul că unele sunt domestice - 7, iar altele sălbatice - 4 (Sîrbu, Ciocea, Damian 1992, p.25-30), plus alte două descoperiri, încă inedite, de cai, una făcută de G.Trohani la **Cătălui** și alta de D.Șerbănescu într-o așezare getică situată la nord de **D'aia parte**.

Este de semnalat numărul mare de animale sălbatice, întrucât în descoperirile anterioare din lumea geto-dacilor au fost înhumate, aproape în exclusivitate, numai animale domestice (Sîrbu 1993_a, p.49; 1993_c, p.96).

Dacă porcul, câinele și calul au fost frecvent înhumate de geto-daci, iepurele apare pentru prima dată la **Coinea II**, din descoperirile anterioare fiind cunoscut doar la dacii liberi (Bichir 1973, p.137-139) sau în evul mediu timpuriu (Horedt 1957, p.179-180), iar vulpea este singurul caz de înhumare cunoscut până acum.

Remarcăm, din nou, aparentul paradox între cantitatea extrem de mică de oase de animale recoltată din toate așezările getice și numărul mare de animale înhumate în cele patru așezări - 7 la **Coinea II**, 2 la **Șuvița Hotarului** și câte unul la **Cătălui**.

Toate aceste descoperiri cu înhumări de animale datează din sec.IV-II î.Hr.

Ar fi de remarcat că toate se plasează în zona Căscioarele, asemenea descoperiri lipsind în așezările cercetate în perimetrul Greaca-Prundu.

Deși nu s-au descoperit multe piese, totuși *reprezentările umane și animaliere* nu lipsesc.

S-a descoperit doar o figurină antropomorfă la *Șuvița Hotarului* (Fig.89/4) și un picior de la o altă piesă la *Suharna* (Fig.89/3), trei figurine zoomorfe ce reprezintă un bovidu (Fig.89/6) la *Șuvița Hotarului*, un mistreț (Fig.89/5) la *Suharna* și un ovicaprin (Fig.96/8) *La Slom*.

Toate aceste reprezentări sunt dovezi despre credințele și practicile magice și vrăjitorești, cunoscute în aproape tot arealul locuit de traci (Sîrbu 1993_a, p.58-70; 1993_b, p.129-175).

Foarte probabil, tot o conotație sacră trebuie să fi avut și reprezentarea dublă a feței umane pe mărghica de la *Valea Fântânilor*, care, prin expresivitatea ei diferită, sugerează un "Ianus" (Fig.96/10). Piese de acest tip sunt cunoscute în lumea tracică, de exemplu, la Bunești-Averești, jud.Vaslui (Bazarciuc 1983, p.269. fig.21/2-5) dar și la celți (*Eastern Celtic Art* 1974, fig.156) sau sciți (Terenojkin, Mozolevski 1988, fig.86/m).

Este foarte probabil ca piesele ce redau un *phallus* (Fig.95/7) de la *Valea Fântânilor* sau cele în formă de *phallus*(?) (Fig.24/4) sau de corn fațetat (Fig.24/5) de la *Șuvița Hotarului* să fie în legătură cu unele credințe și rituri de fecunditate.

De asemenea, bolurile getice ce decor în relief, descoperite la *Cătălui* - cu decor antropomorf, vegetal și geometric (Fig.60/15) și în *Ostrovel* - cu decor zoomorf, vegetal și geometric (Fig.61/11), au fost folosite, probabil, în unele rituri cu valențe sacre.

Extrem de rare sunt piesele de tipul capacelor cu terminația mânerului în formă de cap de pasăre (Fig.89/1-2), atât de des întâlnite în alte așezări getice, ca, de exemplu, la Sprâncenata, jud.Olt (Preda 1986, p.26/6). După opinia noastră (Sîrbu 1996, p.51), este posibil ca astfel de piese să aibă o conotație religioasă, întrucât folosirea lor doar în scopuri utilitare este dificil de argumentat.

În cadrul gropilor "*depozite de vase*" includem doar GR12 și GR15 de la Prundu - *La Stână* și GR16 de la Căscioarele - *Șuvița Hotarului*.

Un "inventar" al gropilor cu "*depozite de vase*" a fost recent întocmit (Beldiman, Szöncs 1987, p.265-266, nota 19), astfel încât nu vom mai reveni asupra discuției.

După opinia noastră, nu s-a putut renunța la aceste recipiente, care reprezentau o anume valoare, fără o motivație culturală. Menționăm că am luat în discuție doar acele gropi unde nu poate fi vorba de gropi pentru păstrarea vaselor sau de gropi cu vase de provizii etc.

Cu o excepție, toate recipientele din GR12 și GR15 de *La Stână* sunt vase pentru băutul sau păstratul lichidelor (Fig.113; 114; 126; 127), încât este posibil să fie vorba de rituri în care libațiile au jucat un rol important, pentru că este dificil de argumentat, având în vedere contextul, tipurile de vase și starea lor, că ele au fost puse aici pentru păstrare.

În ceea ce privește GR16 de la *Șuvița Hotarului*, dacă se ia în considerare umplutura gropii și a borcanului însuși - îndeosebi resturi ale focului și fragmente de vatră, poate fi vorba de credințe și rituri în legătură cu vatra și focul, ale căror resturi nu puteau fi aruncate oriunde, ci trebuiau depozitate pentru a nu fi profanate.

De altfel și umplutura altor gropi a conținut aproape numai fragmente de vetre și resturi ale focului (cărbune, cenușă, arsură), încât, și în aceste cazuri, trebuie avute în vedere aceste credințe arhaice, altfel fiind greu de

crezut că este vorba numai de griji gospodărești, chiar dacă astfel se umpleau și gropile părăsite.

Nu este exclus ca pe *Ostrovel* să fi fost un loc unde să se fi desfășurat anumite ceremonii sacre, întrucât există argumente în acest sens: este o insuliță, situată lângă sanctuarele de la *D'aia parte*, nu s-au identificat complexe de locuire, descoperirea doar a unor categorii de piese - monede, boluri cu decor în relief, amfore elenistice, fructieră getică (Marinescu-Bâlcu 1966, p.114-115).

CRONOLOGIA

Întrucât datarea fiecărei așezări s-a făcut la locul respectiv, acum ne vom referi atât la cronologia de ansamblu a locuirii getice de aici, cât și la mișcarea internă a comunităților în acest areal.

Foarte probabil, încă din prima jumătate a sec.IV î.Hr. își au începutul așezările de la *Șuvița Hotarului*, *D'aia parte*, *Coinea I*, *Valea Coșarului* și *La Stână (Anexa 3)*. În sprijinul acestei ipoteze, pe lângă dovezile și argumentele deja prezentate la analiza descoperirilor din ele, vom aduce în discuție așezarea fortificată de la *D'aia parte*.

Descoperirea unor ștampile de amfore din Thasos și Heraclea Pontică, ce se datează între 350-325 î.Hr., ca și ridicarea aici a unui impozant sistem de fortificație încă din 2/2 sec.IV î.Hr., dovedește existența unor comunități stabile, cel puțin de la mijlocul sec.IV î.Hr. (Șerbănescu, Sîrbu, Pandrea, Damian 1996, p.24-25).

Altfel, n-ar fi fost nevoie de ridicarea unei fortificații și nici n-ar fi existat forța de muncă necesară.

Datarea începutului acestor așezări, cel puțin de la mijlocul sec.IV î.Hr., se bazează, pe lângă observațiile stratigrafice, pe cronologia unor amfore grecești ștampilate, a unor fibule tracice și a unor vase modelate cu roata.

Deocamdată, nu putem preciza de unde provin primele comunități getice instalate aici, întrucât nu se cunosc descoperiri din sec.VI-V î.Hr. în acest areal cu excepția fibulei cu placă triunghiulară (*Fig.88/4*), dar care nu poate fi asociată cu vreo locuire din aceste secole.

Cea mai intensă viețuire se constată în sec.III-II î.Hr., când toate cele 12 situri erau locuite (*Anexa 3*).

Continuarea locuirii în acest areal, până cândva în a doua jumătate a sec.I î.Hr., este atestată de o serie întreagă de piese: importuri elenistice, vase getice, fibule etc.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

A. SECOLELE VI-VII

A.1. ANALIZA DESCOPERIRILOR

În cursul cercetărilor arheologice de salvare întreprinse în zona **Căscioarele - Greaca - Prundu**, vestigii din secolele VI-VII au fost descoperite doar la **Șuvița Hotarului**, pe terasa mijlocie (2 bordeie și un cuptor în aer liber) și la **Cătălui - Obedeanu** (o locuință de suprafață - Trohani, Damian, Sîrbu 1995, p.235, fig.6; vezi și Fig.135). Descoperirile de la **Șuvița Hotarului** aparțin probabil unei așezări de tipul satului risipit, documentată nu printr-o depunere continuă, ci numai prin urmele complexelor de locuire, care, deși în număr foarte mic în raport cu suprafața cercetată, sunt importante prin însăși prezența lor, ca și prin materialul ceramic conținut. Precizăm că materiale ceramice izolate din această perioadă au mai apărut și în zona **Greaca - Valea Fântânilor** (Fig.154/7), dar nu a putut fi reperată și eventuala așezare căreia i-ar fi aparținut.

A.1.1. COMPLEXELE ARHEOLOGICE

Complexele cercetate la **Șuvița Hotarului** (Fig.132-134) sunt constituite de locuințe adâncite sau bordeie, cu groapa de formă ovală (cu diametrele approximate de 3,30/2,80 m, 3,40/2,50 m), săpată până la circa 0,60 m, cu precizarea că fiind afectate de intervenții ulterioare, partea lor superioară a fost distrusă. Umplutura bordeielor conținea multe resturi arse ale suprastructurii de lemn prăbușite în interior, precum și cantități mici de oase de animale. Instalația pentru foc, amenajată în colțul nord-estic al locuințelor, era reprezentată de cuptoare scobite într-un bloc de lut cruțat special, cu partea superioară clădită probabil din vălătuci de lut ars și concrețiuni calcaroase legate între ele cu lut. Uneori apăreau pietre în dreptul gurii și în spatele cuptorului, iar într-un caz s-a putut observa o zonă compactă de pietre mici de râu ce căptușea peretele nordic al unui bordei în zona cuptorului, sistemul fiind frecvent utilizat în locuințele din zona subcarpatică databile în secolele VI-VII (Comșa 1978a, p.19, n. 10). Vatra, amenajată dintr-un strat de lipitură de lut, netezită bine, era amplasată mai sus decât nivelul podelei și avea o formă ovală sau de potcoavă, cu dimensiuni surprinse de 0,60 x 0,40 m ori era aproape circulară (cu diametrul de 0,65/0,60 m). Cuptoarele au fost găsite prăbușite, în interiorul lor descoperindu-se vălătuci de lut ars, cărbune și cenușă. Inventarul locuințelor este reprezentat în special de fragmente ceramice, descoperite peste resturile cuptoarelor, în interiorul și în preajma acestora, provenind de la oale-borcan, fără torți, modelate cu mâna și lipsite de decor, la care se adaugă vălătuci de lut, precum și o fusaiolă, modelată din argilă grosieră, cu cioburi pisate în compoziție, de formă bitronconică asimetrică.

A mai fost descoperită și o instalație pentru foc neatribuibilă vreunui complex de locuire și reprezentând, probabil, un cuptor pentru copt.

Locuințe cu cuptor construit într-un bloc de lut rezervat într-un colț al bordeiului sunt documentate la Cățelu Nou (Leahu 1963_a, p.35-38, fig.24; Leahu 1965, p.67-68, fig.45), Militari - Câmpul lui Boja (Zirra, Cazimir 1963, p.56), Soldat Ghivan N. (Constantiniu, Dolinescu-Ferche 1981, p.94-96), Străulești - Lunca (Constantiniu, Panait 1963, p.79-86, 89) și Măicănești (Constantiniu, Panait 1965, p. 174-176, fig.81), Băneasa - La Stejar (Constantiniu, Panait 1965, p.79-86) și Ciurel (Dolinescu-Ferche 1979, p.187, 190, 192, 194, 199).

A.1.2. CERAMICA

Materialul ceramic, descoperit în cele două complexe de locuire, este reprezentat de fragmente provenind de la circa 10 vase, dintre care 3 întregite, lucrate cu mâna (*Fig.136-137*). Forma caracteristică este oala-borcan, fără torți, cu corpul ovoidal, alungit sau bitronconic mai rotunjit, cu buza răstrântă spre exterior, lipsită de decor. Vasele sunt confecționate din argilă comună, având ca degresant nisip, concrețiuni calcaroase, cioburi pisate. Pereții lor, groși de 6-8 mm, sunt modelați uneori dintr-o pastă mai grosieră, suprafața vaselor fiind mai rugoasă, altele dintr-o pastă mai fină și vasele par lustruite, fapt explicabil și prin faptul că o parte dintre ele erau probabil introduse înaintea arderii într-o baie de lut. Fundurile vaselor, groase până la 9 mm și cu diametrul de 70-90 mm, prezintă în interior adâncituri verticale sau verticale și oblice - urmele degetelor olarului din timpul modelării vasului din suluri sau fâșii de lut (*Fig.137/5*). La o serie de pereți se pot observa pe partea interioară urme de netezire în sens orizontal, cu un fel de spatulă. Arderea vaselor este în general bună, dar inegală, din această cauză suprafața vaselor având culoarea cenușie-gălbuie sau castanie, uneori cu pete cenușii, determinate însă și de arderea secundară. Suprafața vaselor este netedă și neornamentată, cu excepția a trei buze de oale ce au pe muchie un decor compus din alveole adâncite (*Fig.137/3, 4, 11*). Vasele întregi (*Fig.136, 137/1-3*), ca și părțile păstrate din zona superioară a oalelor (*Fig.137/4, 6-8, 10-11*), indică o gura evazată, cu diametrul de 140-160 mm, cu buzele rotunjite sau teșite. Vasele întregite, mai bombate ori mai alungite, cu înălțimi de 190-240 mm, deschiderea gurii de 120 mm și diametrul fundului de 70-80 mm, se remarcă printr-o bază destul de lată în raport cu gura, printr-o destul de pronunțată arcuire a bordului și o evazare accentuată a buzei. Unul dintre ele avea un orificiu pe gât pentru atârănare. Un fragment de vas, reprezentat de un perete din apropierea fundului, pare lucrat la roată înceată, din pastă cenușie-gălbuie cu nisip și concrețiuni calcaroase, îngroșându-se mult (de la 8 la 15 mm) spre baza dreaptă, netezită, ușor trasă în afară (*Fig.137/9*). A mai fost descoperit și un profil de vas, probabil de ulcior, lucrat la roata rapidă, din pastă cu nisip și mică, de culoare cărămizie, cu deschiderea gurii de 80 mm și buza dreaptă și teșită. Ca o particularitate a complexelor cercetate, menționăm absența tăvilor și a tipsiilor (tigăilor) de lut.

Vasele întregite (vezi și Teodorescu 1971, fig.6/1-3) prezintă similitudini cu exemplare descoperite mai ales în zona capitalei, la Cățelu Nou (Leahu 1963_a, p.39-41, fig.27; Leahu 1965, p.68, fig.46), Militari - Câmpul lui Boja (Zirra, Cazimir 1963, p.60-61, fig.15), Soldat Ghivan N.(Constantiniu, Dolinescu-Ferche 1981, p.96, fig.2), Străulești - Lunca (Constantiniu-Panait 1963, p.87-90, fig.10/1-4, 5, 7) și Măicănești (Constantiniu, Panait 1965, p.183-185, 187, fig.85, 91), Băneasa - La Stejar (Constantiniu, Panait 1965, p.86-95, fig.12, 14, 15) și Ciurel (Dolinescu-Ferche 1979, p.186, 201-202, 206, fig.1/5, 7, 2/3, 4/13, 13/13). Aspectul vaselor, preponderența ceramicii lucrate cu mâna (ca în așezarea de la Cățelu Nou - Leahu 1963_a, p.39), absența tăvilor și a tipsiilor (tigăilor) de lut apropie complexe de la *Șuvița Hotarului* mai degrabă de situl de la Brănești - Vadu Anei (informații E.S.Teodor) decât de așezările foarte apropiate în spațiu de la Cătălu (Cantacuzino, Trohani 1979, p.274-276, fig.14-16; Trohani, Damian, Sîrbu 1995, p.235, fig. 6) și Radovanu (Comșa 1975, p.335-341).

A.1.3. ÎNCADRAREA CRONOLOGICĂ

În ceea ce privește încadrarea cronologică a ceramicii prezentate și implicit a complexelor de locuire cărora le aparține, deși nu au fost descoperite materiale pe baza cărora aceasta să se poată face cu certitudine, opinăm pentru o datare la sfârșitul secolului VI - primele decenii ale secolului VII, cu un accent mai mare pe a doua parte a intervalului, având în vedere absența din complexe amintite a ceramii lucrate la roata cu învârtire rapidă.

A.2. CATALOGUL DESCOPERIRILOR COMPLEXE ARHEOLOGICE ȘUVIȚA HOTARULUI

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 Tm C19 - în S1, c.5-7, S4.

Cercetat parțial; afectat de un bordei medieval timpuriu (B1 C20) care îl suprapunea. Formă ovală, cu diametrele de 3,30/2,80 m. Adâncimea sesizabilă a gropii de 0,12-0,18 m. Cuptor în partea nord-estică a bordeiului, păstrat doar în partea inferioară, scobit într-un bloc de lut cruțat, cu vatra, de formă aproape circulară (cu diametrul de 0,65/0,60 m), amenajată cu 0,05 m mai sus față de nivelul podelei, cu gura, cu diametrul de 0,40 m, orientată spre sud-vest, cu peretele gros de 0,03-0,04 m. În interiorul cuptorului s-au găsit cenușă, cărbune, câteva fragmente ceramice, iar în fața cuptorului s-a identificat o zonă cu fragmente ceramice provenind de la trei vase, bârne arse și cărbune. Umplutura gropii mai conținea puține oase animale. Complex distrus probabil de un incendiu. Inventar format din *fragmente ceramice provenind de la câteva oale-borcan*, fără torți, modelate cu mâna și lipsite de decor. Alte obiecte de inventar: o *fusaiolă* din lut.

Fig.132; 134/1; 137/4-6.

BORDEIUL NR.2 Tm C26 - în S2, c.7-8.

Cercetat parțial. A intersectat și distrus partea nordică a unei locuințe getice (L8 C23). Formă ovală, cu diametrele approximate de 3,40/2,50 m. Adâncimea gropii de 0,50-0,60 m. Pe o zonă de 1,30 x 0,80 m s-a putut observa o mare parte din suprastructura de lemn arsă a locuinței (printre care și o bârnă lungă de 1,00 m cu diametrul de 0,15 m). Cuptor în partea nord-estică a bordeiului, scobit într-un bloc de lut cruțat, de formă ovală (cu diametrele de 0,60/0,40 m), cu bolta, groasă de 0,04-0,05 m, parțial prăbușită, păstrat pe o înălțime de 0,50 m, cu gura, având diametrul de 0,30 m, orientată spre sud-vest, întărit cu pietre mici de râu spre peretele nordic al bordeiului. În dreptul gurii cuptorului se afla o zonă acoperită cu bucăți mari și mijlocii de rocă spartă. Pe vatra puternic arsă se aflau cărbuni, cenușă, câțiva vălătuci inegali de lut și puține fragmente ceramice. Complex distrus probabil de un incendiu. Inventar format din vălătuci inegali de lut găsiți în cuptor, precum și din *fragmente ceramice* descoperite în cuptor, în fața acestuia, pe ori sub bârnele arse, *provenind de la câteva oale-borcan*, fără torți, dintre care trei s-au putut reconstitui, modelate cu mâna și în general nedecorate.

Fig.133; 134/2; 136; 137/1-3,7-11.

INSTALATII PENTRU FOC

CUPTORUL NR.1 C.41 - în S7, c.16.

Cercetat parțial; distrus de un bordei medieval timpuriu (B5 C43) care îl suprapunea. Scobit într-un bloc de lut cruțat, fiind păstrate baza pereților (groși de 0,03 m și foarte arși) și vatra, de formă ovală (cu diametrele de 0,70 m/0,52 m), cu gura orientată spre sud-vest. În umplutura cuptorului s-au descoperit cărbune, arsură, iar în dreptul gurii și în spatele cuptorului câteva pietre.

Fig.159/3.

B. SECOLELE IX-X

B.1. ANALIZA DESCOPERIRILOR

Intervalul secolelor IX-X este bine documentat în zona *Căscioarele - Greaca - Prundu*, atât prin nivel de cultură corespunzător acestei epoci, cât și prin complexe arheologice descoperite la *Șuvița Hotarului*, *Suharna*, *Valea Coșarului*, *La Slom*, *Valea Fântânilor*, *Canalul lui Basangeac* și *La Stână*. În punctele menționate au fost cercetate 39 de complexe, reprezentate de 19 locuințe adâncite, 5 locuințe de suprafață, 7 cuptoare și 8 gropi, repartizate astfel: 9 locuințe adâncite, un cuptor și 2 gropi la *Șuvița Hotarului*, 3 locuințe adâncite, 2 de suprafață și 5 cuptoare la *Suharna*, 3 locuințe adâncite, una de suprafață și un cuptor la *Valea Coșarului*, o locuință adâncită și o groapă la *Slom*, două locuințe de suprafață și o groapă la *Valea Fântânilor*, o groapă la *Canalul lui Basangeac*, 3 locuințe adâncite și 3 gropi la *Stână*.

Cercetarea parțială a complexelor, ca și distrugerile provocate de lucrările agricole sau de amenajări funciare ori, mai rar, de suprapunerile de complexe, nu au permis întotdeauna stabilirea formelor și dimensiunilor exacte ale locuințelor, nici descoperirea în toate cazurile a instalațiilor pentru foc. De asemenea, nu au putut fi surprinse detalii de ordin constructiv sau legate de existența unor amenajări interioare ale complexelor de locuire, acest fapt datorându-se și caracterului perisabil al materialelor utilizate (lemn, materii vegetale).

B.1.1. COMPLEXELE ARHEOLOGICE

Locuințele adâncite sau bordeiele (*Fig.12, 13, 132, 138/1, 139, 140/1, 141-143*), documentate în număr de 19 în cele șase situri studiate, aveau gropile de formă ovală (cu diametrul în jur de 4,00 m) sau rectangulară. Înregistrarea lungimii câte unei laturi a complexelor de locuire sau aproximarea ambelor laturi în funcție de situațiile din teren ilustrează faptul că acestea se plasau în general între 3 și 5 m. Astfel, s-au înregistrat dimensiuni de 4,00 x 2,70 m (*Șuvița Hotarului* - B9 C55), de 4,50 x 3,00 m (*Suharna* - B3 C12), de 3,70 x 3,00 m (*Valea Coșarului* - B1 C4) sau de 3,50 x 1,50 m (*Valea Coșarului* - B3 C12). Gropile bordeielor perforază uneori stratul de cultură getic, fundul lor atingând adesea pământul steril din punct de vedere arheologic, reprezentat de stratul de löess. Adâncimea nu prea mare a gropilor (0,20-0,90 m) le-ar încadra mai degrabă în categoria locuințelor semiîngropate, deși nu de puține ori partea superioară a complexelor a fost afectată de intervenții contemporane, nemaifiind posibilă înregistrarea exactă a nivelului de pornire a gropii. Anumite complexe de locuire (precum B1 C20 și B2 C21 de la *Șuvița Hotarului* sau B1 C4 de la *Valea Coșarului*), adâncite doar cu 0,20-0,30 m față de nivelul vechi de călcare, complexe pe care din rațiuni de spațiu tipografic le-am inclus în categoria bordeielor, par să facă parte mai degrabă din categoria caselor puțin adâncite (Comșa 1978_a, p.24). Terasa fiind în pantă, înălțimea pereților diferă uneori, fundul gropilor fiind de obicei foarte aproape de orizontală. Gropile au uneori pereții ușor înclinați, îngustându-se spre fund. Accesul în locuințele adâncite era posibil prin intermediul unor trepte de lut crușat, această intrare, orientată spre vest, spre est sau spre sud neputând fi observată decât în patru cazuri, la *Șuvița Hotarului* - în B6 C49, B7 C50 și B9 C55 (*Fig.139, 140/1*) și la *Valea Coșarului* - în B3 C12 (*Fig.143*). În umplutura gropilor unor bordeie s-au descoperit resturi de scânduri și bârne

carbonizate, provenind probabil de la pereții de deasupra solului, dovedind că respectivele complexe au pierit în incendii. Nu s-au observat gropi de pari, ceea ce ne poate sugera faptul că stâlpii de susținere a acoperișului, ca și parii care alcătuiau scheletul lemnos al pereților de deasupra solului erau înfiți în tălpi groase de lemn. Pentru protejarea acoperișului, confecționat probabil din paie sau stuf, erau așezate pietre de râu, pe care le găsim uneori în interiorul gropii bordeielor (*Șuvița Hotarului* - B3 C12).

Dintre cele 19 locuințe adâncite cercetate, au fost descoperite instalații pentru foc în 12. Predomină cuptoarele de piatră (8 exemplare descoperite la *Șuvița Hotarului* - B2 C21, B3 C12, B4 C42, B5 C43, B6 C49, B7 C50, B8 C53, B9 C55 și câte unul la *Suharna* - B3 C12, *Valea Coșarului* - B1 C4, *La Slom* - B1 C8 și *La Stână* - B2 C39). În general, cuptoarele erau plasate într-un colt al bordeiului (de obicei, cel nord-estic), în partea opusă intrării (un exemplu ilustrativ în acest sens fiind cel furnizat de situația de la *Șuvița Hotarului* - B6 C49, ce avea intrarea spre vest și cuptorul în partea nord-estică). În două cazuri, instalația pentru foc se afla chiar în mijlocul locuinței (*Suharna* - B3 C12 și *Valea Coșarului* - B1 C4). Cuptoarele de piatră (cunoscute și sub denumirea improprie de pietrare), întâlnite doar în locuințele adâncite, erau construite la suprafață, foloseau drept vatră locul cuprins între pietre și aveau forma unor cuburi de pietre ridicate pe o talpă din pietre mari, așezate pe trei laturi (Zaharia 1967, p.18). În componența cuptoarelor unor complexe de la *Șuvița Hotarului*, au intrat nu numai pietre de râu sau rocă sfărâmată, ci și cărămizi fragmentare. Au fost dezvelite integral doar 3 cuptoare (la *Șuvița Hotarului* - B4 C42 și B9 C55 și *Valea Coșarului* B1 C4 - Fig.141/2, 142), dimensiunile lor fiind 0,80 x 0,50 m, 1,30 x 1,20 m, 1,50 x 1,20 m, în celelalte cazuri laturile descoperite integral fiind de 1,20/1,40 m.

În Câmpia Munteniei au mai apărut locuințe adâncite din perioada târzie a mileniului I la Gogoșari (Mitrea, Preda 1955, p.630, fig.5-6), Alexandria (Mitrea, Preda 1959, p.178), Clinciu, com. Spanțov (Mitrea, Preda 1959, p.180), Ileana-Podari (Zirra 1959, p.501-505), în București și în zona înconjurătoare - Piața de Flori (Panait 1963, p.139-142), Militari (Zirra, Cazimir 1963, p.63, 69), Giulești-Sârbi (Leahu 1963_b, p.249-253), Alba (Constantiniu, Panait 1963, p.104-125; Mănucu-Adameșteanu 1992, p.58), Bragadiru (Turcu 1981, p.37, fig.5; Mănucu-Adameșteanu 1992, p.58 și n.19), Străulești (Mănucu - Adameșteanu 1992, p.64 și n. 22-23), Băneasa (Constantiniu, Panait 1965, p.105-116, 118-125, fig.32-33, 38; Mănucu-Adameșteanu 1992, p.65-66), Chiscani-sat (Anastasiu, Harțuche 1967, p.26), la Dridu (Zaharia 1967, p.14-54), ca și la Bucov (Comșa 1978_a, p.16-24), Șirna (Olteanu, Neagu 1982, p.157) și Târgșor (Diaconu 1961, p.642; Diaconu, Constantinescu 1962, p.543). Locuințe adâncite cu cuptoare de piatră sunt documentate la Radovanu (Comșa 1989, p.143-144), Dridu (Zaharia 1967, p.14, 44-53) și Șirna (Olteanu 1983, p.153, fig.18).

Referitor la cele 5 locuințe de suprafață (Fig.131), descoperite doar la *Suharna* (L1 C13 și L2 C14), *Valea Coșarului* (L1 C5) și *Valea Fântânilor* (L1 C4 și L2 C14), din cauza distrugerilor provocate de lucrările de terasare sau de arăturile adânci practicate în vederea plantării viței de vie, nu s-au putut face decât observații puține și incomplete, neputându-se stabili dimensiunile exacte sau detalii de ordin constructiv. Putem afirma doar că erau de formă rectangulară, fiind reperabile prin zonele de lipitură arsă compactă, provenită probabil de la combinația de pari și nuiele împletite, lipite apoi cu lut, din care erau formate aceste case, cu dimensiunile surprinse de 3,00 x 2,30 m (*Suharna* - L1 C13).

Doar în două dintre ele (*Suharna* - L1 C13 și *Valea Coșarului* - L1 C5) s-au descoperit instalații pentru foc, reprezentate de vetre fixe cu marginea ridicată. Acest tip de instalație pentru foc - vatră cu marginea ridicată - apare cu predilecție în locuințele de suprafață sub forma unei amenajări din lipitură de lut aflată la nivelul podelei, păstrată *in situ* (cum este cazul vetrei descoperite în nord-estul locuinței de la *Suharna* - L1 C13, confecționată din lut cu mult nisip, de formă rectangulară, cu laturile de 1,10 x 0,50 m, cu baza groasă de circa 0,04 m, cu gardină înaltă de 0,08-0,09 m și groasă de 0,025 m sau al celei de la *Valea Coșarului* - L1 C5, confecționată din argilă nisipoasă, cu pietricele și concrețiuni calcaroase, cu fragmente de calupuri din lut ars și argilă nisipoasă și resturi vegetale, de formă circulară cu diametrul de peste 1,00 m, cu gardină înaltă de 0,10 m și cu grosimea marginii la bază de 0,05 m și la vârf de 0,02 m). Alteori, ca în cazul B1 C20 de la *Șuvița Hotarului*, nu s-au păstrat decât fragmente de lipitură arsă și provenind de la marginea înălțată a vetrelor. E greu de spus dacă fragmentele de gardină găsite separat proveneau de la vetre cu marginea ridicată portative sau fixate deasupra cuptorului.

E posibil ca în două cazuri (B2 C21 de la *Șuvița Hotarului* și B1 C8 de la *Slöm*), în care s-a înregistrat prezența în bordeie, în afara cuptorului de piatră, și a unor fragmente provenind de la vetre, să fie vorba fie de instalații de foc secundare, fie de vetre cu marginea ridicată fixate pe cuptor ori portative. Pentru o astfel de realitate ar pleda și prezența în interiorul L1 C13 de la *Suharna* a multor pietre răzlețe, cu urme pronunțate de arsură, ce ar putea proveni eventual de la un cuptor de piatră distrus.

Locuințe de suprafață din secolele IX-X au mai fost documentate la Radovanu - Valea lui Petcu (Comșa 1989, p.145), pe Valea Mostiștei (Șerbănescu, Trohani 1978, p.41), la Bragadiru (Turcu 1981, p.38; Mănucu-Adameșteanu 1992, p.58 și n.19), București-Băneasa (Mănucu-Adameșteanu 1992, p.65-66), Otopeni și Dealul Piscului (Mănucu-Adameșteanu 1992, p.67), precum și la Bucov (Comșa 1978_a, p.24-30). Locuințe cu vetre libere sau cu marginea ridicată sunt documentate la Radovanu - Valea lui Petcu (Comșa 1989, p.145), pe Valea Mostiștei (Șerbănescu, Trohani 1978, p.41), la București-Băneasa (Constantiniu, Panait 1965, p.102-105, 117-118, fig.22; Mănucu-Adameșteanu 1992, p.65-66), la Bârlogu (Comșa 1975, p.336 și n.4) și la Bucov (în acest ultim sit precizându-se faptul că se înmulțesc substanțial în case, în ultima etapă de locuire devenind un element caracteristic al acestora - Comșa 1978_a, p.35).

În ceea ce privește dispunerea locuințelor, se poate afirma că în general sunt răzlețe, grupate câte două sau cel mult trei (la *Valea Coșarului*, în S1 s-au putut repera două locuințe adâncite - B1 C4 și B2 C3 amplasate la o distanță de doar 0,70 m). Intr-o singură situație, la *Șuvița Hotarului*, s-a putut observa o ordonare oarecum liniară a locuințelor adâncite. Astfel, pe profilul sudic al S7 s-au înregistrat urmele gropilor a 4 bordeie (de la vest spre est B7 C50 - B6 C49 - B4 C42 - B5 C43), la intervale de circa 1,50-2,50 m, în timp ce pe profilul nordic se putea vedea groapa unui alt bordei (B8 C53), situat în dreptul B4 C42. Toate locuințele de pe axul sudic aveau cuptorul situat în colțul nord-estic, iar complexul de pe axul nordic în colțul sud-estic. De aici putem conchide că bordeiele erau asezate pe două rânduri, spate în spate, iar cărarea dintre ele avea circa 1 m lățime, intervalul dintre bordeiele de pe aceeași parte fiind de circa 1,50 m.

Se remarcă numărul mare al locuințelor adâncite în raport cu cel al locuințelor de suprafață. În afara preferinței locuitorilor pentru un anumit tip de locuință, mai potrivit condițiilor climatice de câmpie, o explicație ar putea fi căutată și în gradul mai mare de expunere a locuințelor amenajate la

suprafața solului la distrugeri naturale sau umane. Nu este exclus ca o parte a cuptoarelor situate în afara complexelor de locuire să fi aparținut de fapt unor locuințe de suprafață, utilizate eventual în sezonul mai cald, nereperabile în teren. O serie de complexe de locuire, B1 C20 și B2 C21 de la *Șuvița Hotarului* sau B1 C4 de la *Valea Coșarului*, par să reprezinte de fapt case puțin adâncite, despre care se consideră că ar face trecerea treptată de la bordeie la casele construite la suprafața solului (Comșa 1978_a, p.24, 34).

Așezări în care s-au utilizat deopotrivă locuințele adâncite și cele de suprafață au fost documentate în sudul Munteniei (Comșa 1978_b, p.111-115) la Radovanu (Comșa 1989, p.143-152), Bragadiru (Mănucu-Adameșteanu 1992, p.58, 60 și n.19), București-Băneasa (Mănucu-Adameșteanu 1992, p.658 și n.30), precum și la Bucov (Comșa 1978_a, p.31-37). Trebuie remarcat că studiul unei microzone cum este cea a orașului București relevă faptul că în secolul X, deși se constată utilizarea locuințelor de suprafață la Bragadiru, Otopeni, Dealul Piscului, fără ca acest fenomen să se generalizeze, unii locuitori continuă să folosească în paralel locuința adâncită, așa cum ne-o demonstrează descoperirile de la Curtea Veche, Grozăvești, Piața Splaiului, Crângași, Străulești, Bragadiru, Băneasa (Mănucu-Adameșteanu 1992, p.67).

În afara instalațiilor pentru foc din complexele de locuire (cuptoarele de piatră și vetrele cu marginea ridicată portative sau fixe), au mai fost descoperite 7 cuptoare de lut situate în afara locuințelor, așa numitele cuptoare pentru copt. Amplasate fie printre complexele de locuire (*Șuvița Hotarului* - Cup.1), fie la marginea așezării (cele 5 cuptoare descoperite la *Suharna* - C15-19 - Fig.144) sau în afara ei (*Valea Coșarului* - C17), aceste cuptoare, scobite într-un bloc de lut, erau de formă circulară sau ovală și aveau următoarele dimensiuni - lungimea (axul longitudinal) cuprinsă între 0,80 și 1,80 m, lățimea (axul transversal) cuprinsă între 0,60 și 1,50 m, înălțimea cuprinsă între 0,60 și 0,90 m. Bolta lor era de cele mai multe ori prăbușită, grosimea pereților ei fiind de 0,05-0,15 m. Unele erau prevăzute cu gropi de acces de formă aproximativ rectangulară (*Suharna* - C17). În fața gurilor lor de alimentare erau săpate uneori gropi pentru depunerea cenușii (*Suharna* - C18-19 și *Valea Coșarului* - C17). Amplasarea lor în afara locuințelor, urmele de intensă și îndelungată folosire, cantitatea mare de cenușă din gropi, sugerează faptul că aceste cuptoare puteau fi destinate pregătirii hranei și poate mai ales coacerii pâinii pentru mai multe familii. Totodată, prezența gropilor pentru depus cenușa vădește existența unor preocupări pentru igiena comunitară, iar, împreună cu amenajarea cuptoarelor la oarecare distanță de locuințe, grija pentru evitarea incendiilor.

Cuptoare pentru copt scobite în lut cu groapă de acces sunt documentate la Ghizdaru (Berciu 1961, p.294, fig.2/1-2), Alexandria (Mitrea, Preda 1959, p.178), Olteni (Preda 1961, p.507-508, fig.6), Ileana-Podari (Zirra 1959, p.501-505), Dridu (Zaharia 1967, p.56-76) și Bucov (Comșa 1978_a, p.37-39).

În afara complexelor de locuire și a instalațiilor pentru foc, au mai fost descoperite, în general plasate între locuințe, și o serie de gropi menajere la *Șuvița Hotarului* (Fig.138/2), *La Slom*, *Valea Fântânilor*, *Canalul lui Basangeac* și *La Stână*, precum și una, eventual de provizii, la *Șuvița Hotarului*. Numărul destul de redus de gropi ar putea fi explicat prin faptul că majoritatea gropilor locuințelor adâncite dezafectate, unele ca urmare a distrugerilor provocate de incendii, erau transformate ulterior în zone menajere. De altfel, nici într-o stațiune cercetată sistematic

ca cea de la Dridu nu s-au găsit gropi menajere, ceea ce o determina pe autoarea săpăturilor să considere că oasele și vasele care se spărgeau erau aruncate împrejur (Zaharia 1967, p.53).

Inventarul complexelor era în general modest, fiind compus din ceramică, materiale de construcție (tuburi de conductă, cărămizi, olane) și obiecte diverse, mai ales cu destinație casnică. Complexele de locuire, dintre care numai despre câteva se poate afirma că au dispărut cu siguranță în incendii, au fost, în general, evacuate și abia apoi distruse. Acest fapt face ca relativ puțin din inventarul lor să fie strict contemporan locuințelor în care a fost găsit. Cea mai mare parte a sa este de tip deșeu, gropile locuințelor devenind gropi menajere. Deci, inventarele recuperate din locuințe sunt constituite adesea în perioade mai lungi de timp și post datează, în general, complexele având funcția inițială de complexe de locuit. Clasificarea inventarului ceramic ar fi trebuit să ia în considerație doar materialul găsit pe fundul bordeielor sau pe lângă instalațiile pentru foc, dar s-a ținut totuși cont și de materialul din pământul de umplutură a gropilor, considerând că acesta aparține în mare măsură bordeiului respectiv deoarece pământul scos din gropile săpate ale bordeielor a fost pus în imediata lor apropiere pentru a apăra locuințele de ape, iar vasele sparte în gospodărie erau aruncate în preajma casei, ceea ce face ca gropile să fie reumplute cu pământul dimprejur, antrenându-se și resturile rezultate din perioada de locuire a bordeiului (Zaharia 1967, p.54).

B.1.2. CERAMICA

Neexistând deosebiri majore, în ceea ce privește inventarul ceramic, între siturile cercetate în zona *Căscioarele* și cele din zona *Greaca - Prundu*, materialul va fi tratat unitar, subliniindu-se anumite particularități locale. Precizăm că nu s-a găsit nici un vas întreg, dar s-au putut reconstitui câteva în datele lor esențiale. Ceramica descoperită în siturile cercetate este lucrată în exclusivitate pe roata de mână. În funcție de compoziția pastei, tehnica de ardere și modul de realizare a decorului, deosebim trei categorii: ceramica lucrată din lut obișnuit, arsă oxidant și cu decor incizat (așa numita specie nisipoasă), care deține ponderea cea mai mare; ceramica cenușie cu decor lustruit, într-un procent mult mai redus, și, în foarte mică măsură, ceramica din pastă caolinoidă, ornamentată prin incizie sau pictură. Descoperirile ceramice de la *Căscioarele - Greaca - Prundu* se înscriu în cultura materială specifică, denumită în general de tip Dridu (Zaharia 1967, p.97) sau "balcano-danubiană" (Comșa 1963, p.413). Dacă primele două categorii ceramice amintite asigură prin prezența și asocierea lor caracteristica principală a complexelor de tip Dridu (Diaconu 1972, p.122 și n.3), cea de-a treia specie ceramică nu reprezintă o trăsătură a inventarului ceramic lucrat de olarii locali din nordul Dunării, ci este adusă din Dobrogea (Comșa 1985, p.99-101), fiind specifică mai degrabă zonelor de la sud de Dunăre (Diaconu 1972, p.122).

Ceramica din pastă nisipoasă cu decor incizat (Fig.140/2-8, 145/1-10, 146/1-8, 147-148, 149/1-12, 150-152, 153/3-10, 154, 155/1-14, 156) reprezintă covârșitoarea majoritate a materialului ceramic descoperit în siturile cercetate. Este lucrată pe roata de mână, din argilă amestecată cu nisip, de unde și denumirea dată acestei specii ceramice. Uneori, în compoziția pastei intră, în afara nisipului cu bobul cât mai fin, și microprundișuri, paiete de mică, pigmenți de ocru, scoici pisate. Suprafața vaselor este netedă, atunci când degresantul din pastă este un nisip cu bobul foarte fin, sau zgrumțuroasă (în cazul nisipului cu bobul mai mare sau al

microprundișurilor). Fundul vaselor este aspru, din cauza nisipului presărat pe discul roții și nu prezintă urme de tăiere cu cuțitul sau cu sfoara, ci de desprindere cu bățul ori cu degetul - practică tipică sistemului de lucru la roata înceată (de mână). Fundurile fragmentare au în general baza plată sau ușor alveolată. Aproape la toate exemplarele, suprafața bazei este rugoasă, lăsând impresia că vasele în pasta crudă au fost puse pe un strat de nisip. Subliniem faptul că dintre toate fundurile de vase descoperite, doar unul singur, provenind de la *Valea Fântânilor*, poartă o "marcă de olar", realizată din două cercuri concentrice, cu diametrele de 20 și respectiv 40 mm (*Fig.153/3*). Ceramica aparținând speciei nisipoase este arsă în general oxidant, culoarea vaselor fiind gălbuie-rozalie, cu pete roșii sau roșie-cărămizie, uneori roșie-cenușie, miezul păstrându-se de obicei cenușiu. Cea mai mare parte a ceramicii poartă puternice urme de ardere secundară, probabil și datorită incendierii unor complexe de locuire.

Forma cea mai caracteristică este *oala-borcan*, fără torți, de dimensiuni medii, cu corpul piriform, mai alungit și mai zvelt, cu gura mai largă și baza mai strâmtă, cu umerii puțin proeminenți, situați mai jos față de gâtul recipientului, sau sferoidal ori ușor bitronconic, cu umerii puternic dezvoltati, plasați imediat după arcuirea gâtului, care este scund (*Fig.140/3, 148/5, 154/3*) ori abia marcat, cu marginea mai mult sau mai puțin răsfrântă spre exterior. Vasele au buza rotunjită simplu ori întoarsă în formă de melc (*Fig.140/2-3, 5, 145/1, 5-7, 9-11, 146/7, 147/7, 148/2, 8, 149/3, 5, 150/10, 151/3-4, 6, 152/4-6, 154/12-13, 16-17, 156/2, 7*) ori teșită, simplă, arcuită oblic sau, foarte rar, dreaptă (*Fig.150/1, 5, 154/5*), lățită sau îngustată (*Fig.140/6, 145/3, 8, 146/2, 147/3, 8, 149/1, 10, 150/1, 3, 5, 11, 151/5, 7, 154/9-10, 15, 155/1, 7, 14*). Uneori, varianta cu buza teșită și lățită are un început de șanțuire interioară (*Fig.140/6*), iar cea cu buza teșită și îngustată prezintă o puternică îngroșare în dreptul gâtului (*Fig.147/4, 150/1, 3, 151/5, 154/12, 155/1*). Diametrul maxim se află în general în regiunea umerilor (*Fig.145/7*), mai rar în apropiere de mijlocul corpului vasului.

Decorul realizat prin incizie cu pieptenele sau cu un instrument uneori cu vârf bont, alteori cu vârf ascuțit, este reprezentat de linii orizontale sau în val, trasate mai pronunțat sau mai superficial, mai apropiate ori mai distanțate. Pereții păstrați din partea inferioară a vaselor indică faptul că decorul incizat, indiferent că este vorba de linii orizontale sau în val, pornește de regulă imediat de sub buză sau de sub gât și nu acoperă în întregime suprafața vaselor, oprindu-se la o oarecare distanță de bază (*Fig.145/2, 4, 147/2, 5, 148/9-10, 149/11, 150/6, 12, 154/1, 155/10, 13, 156/4*). În cazul decorului compus din incizii orizontale, se constată o dispunere continuă, ca o rețea așternută pe toată suprafața vasului, sub forma unor striuri mărunte și dese, trasate cu multă grijă și siguranță (*Fig.145/1, 4-7, 146/2, 4, 147/1-2, 7, 148/5, 10, 151/3, 152/1, 6, 156/11-12*) sau mai late și mai neglijent realizate (*Fig.145/3, 146/6*) ori mai pronunțate și mai distanțate (*Fig.140/6, 149/5, 10, 150/7, 9*) sau sub forma unor benzi, așa numitele portative, care apar însă de cele mai multe ori în partea de jos a vasului (*Fig.147/5, 8, 150/6, 154/1, 12, 156/4, 8*). Uneori, ornamentul format din linii orizontale este asociat, în jurul gâtului sau imediat sub buză, cu o linie sau cu o bandă de linii în val (*Fig.140/3, 145/9, 146/2, 147/7, 148/4, 149/1, 150/2, 8, 152/1, 6, 154/5, 18, 156/11*), care rareori suprapune inciziile orizontale (*Fig.146/4, 150/13*) sau cu impresiuni realizate cu dinții pieptenului, ce apar în jurul gâtului, pe suprafața netedă, formând șiruri oblice (*Fig.151/2, 154/15*) sau sub forma unor liniuțe orizontale sau oblice ori a unor mici alveole, cu aspect de virgule (*Fig.146/1, 148/7, 149/6*). Decorul incizat a mai fost realizat și pe baza liniilor în val, trasat mai ascuțit sau mai rotunjit, dispuse probabil continuu

pe toată suprafața vasului (Fig.154/9, 11, 156/7, 10) sau sub forma unor benzi, trasate la intervale neregulate și care lasă pe suprafața vasului spații neornamentate, mai late sau mai înguste (Fig.145/6, 8-9, 147/3, 6, 150/1, 5, 151/4, 8, 152/2-4, 153/7-8, 154/15, 155/5, 8-9, 11, 156/2-3) sau a unora care se întretaie formând suprafețe ovale, neornamentate, așa-numitele "ochiuri" (Fig.154/3, 156/6). Alteori, decorul este realizat prin intercalarea între benzile de linii orizontale a unor mănunchiuri de linii în val incizate (Fig.140/2, 8, 147/4, 152/5, 153/10, 156/9) sau chiar prin suprapunerea unui motiv compus din linii orizontale de unul format din linii în val (Fig.146/4-5, 148/2, 150/13, 154/14).

Decorul compus din striuri orizontale este întâlnit și la vasele piriforme, cu umerii puțin proeminenți (Fig.151/3), și la cele cu umerii dezvoltati (Fig.140/3, 156/11), fiind asociat de cele mai multe ori cu marginile arcuite și cu buza rotunjită (Fig.140/3, 145/7, 147/1, 7, 148/1-3, 149/5, 151/3) și mai rar cu marginile cu buza teșită (Fig.149/10, 156/12). Decorul alcătuit din benzi de linii în val este legat în special de vasele piriforme și de cele cu marginile drepte și buza teșită (Fig.145/6, 8-9, 152/2-3), dar se întâlnește și pe un vas cu buza îngroșată (Fig.152/4). Câteva fragmente ceramice, făcând probabil, parte, mai ales din categoria vaselor decorate cu benzi de linii în val, au fost ornamentate pe margine și pe buză cu linii în val (Fig.150/2, 155/1-3), decorul fiind plasat numai pe buză (Fig.150/2, 155/2) sau și pe buză și pe marginea interioară (Fig.155/1, 3).

Pentru ceramica descoperită în zona **Greaca-Prundu** (Fig.152/1, 153-156) caracteristică este oala-borcan modelată la roată din argilă amestecată cu nisip, de formă alungită, cu umerii foarte puțin proeminenți, cu buza răsfrântă oblic spre exterior și decorul incizat compus din benzi, mai mult sau mai puțin distanțate, de linii în val, de multe ori trasate destul de neglijent. În ceea ce privește ceramica descoperită în zona **Căscioarele** (Fig.140/2-8, 145-151, 152/2-6), remarcăm prezența unor oale-borcan modelate la roata înceată dintr-o pastă amestecată în primul rând cu microprundișuri, arse îngrijit, cu variații de nuanțe de la cenușiu la roșu, având corpul mai globular, mai scund, cu umerii puternic arcuiți, cu buza răsfrântă arcuit în afară și decorul incizat compus din linii orizontale mărunte și dese, decorul liniar combinându-se, sub buzele oalelor-borcan, cu o singură linie ondulată largă sau, mai rar, cu câte o bandă de linii în val.

Castroanele, descoperite la **Suharna** (B3 C12) și **La Stână** (B3 C40), au fost confecționate din pastă cu nisip și microprundișuri, omogenă, bine arsă, având culoarea gălbui-roșiatică sau gălbui cenușie, au corpul tronconic, cu peretele gros de 5-7 mm și respectiv 9 mm, cu buza dreaptă sau ușor invazată și au fost decorate prin incizie fie cu un ornament reprezentat de o bandă de linii în val urmată de o bandă de linii orizontale, fie cu unul compus din valuri ascuțite trasate neglijent (Fig.147/4, 156/5).

Fragmentul de *ploscă* ?, descoperit la **Șuvița Hotarului** (B9 C55) are buza rotundă și dreaptă, o urmă de toartă și decor incizat compus dintr-o linie în val sub buză și pe toartă (Fig.146/3).

Ceramică aparținând speciei nisipoase a fost descoperită în Câmpia Dunării la Cătălui (Trohani, Damian, Sîrbu 1995, p.235, fig.4/3), în zona Greaca-Prundu (Comșa 1955, p.433-434, fig.13), la Chirnogi (Comșa 1955, p.435-436, fig.14; Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243), Curcani (Mitrea, Deculescu 1966, p.543), Radovașu (Comșa, Gheannopoulos 1969, p.619-620, fig.2; Comșa 1989, p.144-146), Clinciu, com. Spanțov (Mitrea, Preda 1959, p.180), Malu Roșu-Giurgiu (Păunescu, Rădulescu, Ionescu 1962, p.135, fig.5), Gogoșari (Mitrea, Preda 1955, p.630 și fig.5-6).

Alexandria (Mitrea, Preda 1959, p.178-179, fig.4), Ghizdaru (Berciu 1961, p.294, fig.3, 5), Olteni (Preda 1961, p.508-509, fig.7/1-9, 12-14), Frătești - punctele Siliștea și Duduita (Isăcescu, Burlacu 1978, p.51), Ileana-Podari (Zirra 1959, p.502-505), în zona orașului București, la Piața de Flori (Panait 1963, p.140-142, fig.1-2), Alba (Constantiniu-Panait 1963, p.111-115, fig.19-21), Militari - Câmpul lui Boja (Zirra, Cazimir 1963, p.68-70, fig.18/1-3), Giulești-Sârbi (Leahu 1963_b, p.250-251, fig.60), Băneasa (Constantiniu, Panait 1965, p.102-124, 134-138, fig.24, 27, 30, 36-37, 39, 41/1-3, 7, 50-55), Bragadiru (Turcu 1981, p.39-41, pl.III, Mănușu-Adameșteanu, pl.I-IV), pe Valea Mostiștei (Șerbănescu, Trohani 1978, p.17-42; Trohani 1986, p.15-36), la Târgoviște (Muscă 1981, p.102-105, pl. I-IX), Dridu (Zaharia 1967, p.79-85, pl. II-XXV), Bucov (Comșa 1978_a, p.66-80, fig.48-75), Șirna (Olteanu, Teodorescu, Neagu 1979, p.279; Olteanu, Teodorescu, Neagu 1980, p.419-422, fig.1c, 2, 3; Olteanu 1983, p.110-111, fig.16-17) și Târgșor (Diaconu 1961, p.642, fig.10; Diaconu, Constantinescu 1962, p.543, fig.8-9), în zona Brăilei, la Ștefan cel Mare, Maraloiu, Chiscani-sat (așezarea), Pietroiu, Baldovinești, Spiru-Haret (Anastasiu, Harțușche 1967, p.23, 25-28, 30, 35-37, 39, fig.2/1-17, 7/1-15, 8/1-16, 9/7-10, 11/1-11), precum și în necropolele de la Chirnogi (Șerbănescu 1973, p.668, fig.1/4-5), Sultana (Mitrea 1988, pl.1-9, 10-12), Izvoru (Mitrea 1989, pl. 4-46, 48-49, 51-52, 54-55), Păuleasca (Comșa, Bichir 1973, p.318, fig.1), Obârșia (Toropu, Stoica 1972, p.175, 182, fig.12, 15), Chiscani-sat (Harțușche, Anastasiu 1967, p.140-155, fig.1-13, 15), Tichilești (Harțușche 1980_a, p.335, nr.3; Harțușche 1980_b, p.366; Harțușche 1983, p.259) și Sihleanu (Harțușche, Anastasiu 1980, p.104-107, fig.7-9; Harțușche 1980_a, p.332).

Ceramica cenușie cu decor lustruit (Fig.149/13-14, 157) este modelată dintr-o pastă fină și se definește în general prin vase arse inoxidant, de culoare cenușie de diferite nuanțe începând de la cenușiu deschis până la cenușiu negricios, uneori cu pete gălbui, roșiatice sau brune, datorate unor defecțiuni din timpul arderii. În aceeași categorie putem include și o grupă ceramică-decorată tot prin lustruire, dar având culoarea galbenă ori gălbuie-maronie sau cărămidie, ce constituie de fapt o replică arsă oxidant a ceramicii cenușii propriu-zise (Comșa 1978_a, p.88). Uneori aceste vase sunt acoperite cu un fel de angobă care face suprafața vasului mai netedă și mai fină. Această specie este documentată printr-un vas întregibil găsit la *Suharna* și prin fragmente descoperite la *Șuvița Hotarului*, *Valea Coșarului*, *La Stână*. Formele identificate sunt oalele-borcan, oalele cu torți, castroanele, vasele amforoidale și ulcioarele.

Oalele-borcan fără torți, aparținând categoriei ceramicii arse inoxidant, sunt documentate prin fragmente provenind de la *Suharna* - L1 C13, *Valea Coșarului* și punctul *La Stână* (B1 C38 și din strat), reprezentând vase diferite (Fig.149/13, 157/1, 3, 5, 7). Este vorba de oale, probabil de dimensiuni mai mari, cu pereții groși de 6-7 mm, dar mai ales de 10-15 mm, cu corpul probabil ovoidal, modelate din argilă fină, uneori conținând paiete de mică, arse reducător, devenind cenușii deschis sau închis, unele cu pete gălbui, cu buza simplă, rotunjită și răsfântă în afară, cu suprafața lustruită (Fig.149/13), cu decorul realizat din dungi lustruite, trasate vertical sau în rețea (Fig.157/3, 5, 7; p.154/6); uneori liniile sunt incluse într-un cerc (Fig.157/3), alteori decorul lustruit este combinat cu motive incizate, reprezentate fie de mici creștături plasate sub buză (Fig.157/1), fie de linii orizontale (Fig.157/7).

Celelalte forme documentate în zona *Căscioarele - Greaca - Prundu* aparțin toate categoriei ceramice cu decor lustruit arse oxidant, culoarea lor variind de la gălbui-portocaliu la gălbui-marونیu, roșu sau cărămiziu.

Categoria *vaselor cu torți* este reprezentată de un vas descoperit la Căscioarele - *Suharna* (L1 C13), ce are corpul de formă globulară, îngustându-se foarte ușor spre bază, înalt de peste 200 mm, cu gâtul scurt, cu buza îngroșată la exterior, cu fundul ușor albiat, cu diametrul de 100 mm, cu peretele gros de 5-8 mm, cu o toartă mică, rotundă, globulară, cu banda lată de 37 mm, așezată între gât și umăr (*Fig.157/8;p.154/3*). Vasul este confecționat din pastă fină, fără nisip, arsă oxidant, suprafața sa având culoarea roșiatic-castanie cu pete galbene și cenușii și miezul încadrat de straturi roșiatice; probabil a fost înmuiat într-o baie de lut diluat, care uniformiza suprafața și forma o crustă superficială. Decorul este realizat prin lustruire cu linii verticale, orizontale și oblice, uneori încadrate în cercuri, trasate fără grija manifestă pentru poziționarea decorului. Vasul respectiv are analogii foarte bune în așezările de la Dridu (Zaharia 1967, pl. XVI/1) și Bucov (Comșa 1978_a, pl.78/5), precum și în necropolele de la Sultana (Mitrea 1988, pl. 7, M 61) și Izvoru (Mitrea 1989, pl. 4, M 3).

Vase aparținând categoriei ceramicii cenușii cu decor lustruit (în special oale cu sau fără torți) sunt documentate la Slom (Comșa 1955, p.411), Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243), Radovanu (Comșa 1989, p.144), Ghizdaru (Berciu 1961, p.294, fig.3/14), Gogoșari (Mitrea, Preda 1955, p.630 și fig.5-6), Alexandria (Mitrea, Preda 1959, p.180, fig.5), Olteni (Preda 1961, p.508-509, fig.7/10-11), Ileana-Podari (Zirra 1959, p.502-505), în zona orașului București, la Piața de Flori (Panait 1963, p.140-143, fig.1-2), Alba (Constantiniu-Panait 1963, p.118-123, fig.24-27), Băneasa (Constantiniu, Panait 1965, p.109, 115, 120, 137-138, fig.40, 50) Giulești - Sârbi (Leahu 1963_b, p.249-250, fig.60), Bragadiru (Turcu 1981, p.39-41), la Dridu (Zaharia 1967, p.85-87, pl. III/11, VI/9, 11, VII/8, XVI/1, 3, XXI/1, 3, XXII/9, XXIX/10) și Bucov (Comșa 1978_a, p.80-86, fig.76-78, 80-81, 83), în zona Brăilei, la Ștefan cel Mare, Maraloiu, Spiru Haret (Anastasiu, Harțuche 1967, p.22, 25, 27-28, fig.2/13) ca și în necropolele de la Sultana (Mitrea 1988, pl. 5, M 44, pl.8, M 62), Izvoru (Mitrea 1989, pl. 4, M 3), Păuleasca (Comșa, Bichir 1973, p.318-319), Obârșia (Toropu, Stoica 1972, p.177, fig.13/1), Tichilești (Harțuche 1983, p.259),

Castronul este documentat printr-un singur exemplar descoperit *La Stână*, modelat din pastă fină, arsă oxidant, având culoarea cărămiziu-gălbuie, probabil cu corpul tronconic și cu buza aplecată ușor spre interior, decorat cu linii incizate orizontale puțin vălurite (*Fig.157/2;p.154/5*). Este o formă mai rar întâlnită în cadrul acestei specii ceramice, aparând la Bucov (Comșa 1978_a, p.85-86, fig.81/1-6, 83/12).

Vasele amforoidale (vezi definiția amforelor din cadrul ceramicii culturii Dridu în Zaharia 1967, p.86) sunt prezente la *Șuvița Hotarului* (B9 C55) prin pereți, groși de 5-8 mm, modelați din pastă fină, gălbuie sau roșie cărămizie, uneori acoperită cu angobă, cu suprafața lustruită, fără alt decor. Torțile, păstrate integral sau parțial, late de 28-30 mm și groase de 14-20 mm, au o prelungire în relief la bază, ca o consolă dreptunghiulară, lungă de 25 mm și lată de 10 mm (*Fig.157/4, 6; p.154/4*). Aceste tipuri de vase având console sub torți apar pe la mijlocul secolului IX și au analogii în necropola de la Sultana (Mitrea 1988, pl. 1, M 5, pl. 2, M 14, pl. 10, M 81-82, pl. 14, M 115, pl. 18, M 158), la Dridu (Zaharia 1967, p.11, pl. XXVI/1, 7, XXVII/6), Bucov (Comșa 1978_a, p.86, 91, fig.83/5, 86/7), Celei

- Valca Sneagului (Toropu 1987, p.195, fig.60/1,3), în regiunea vest-pontică și în nordul Peninsulei Balcanice (Comșa 1978_a, p.102, n. 98).

La **Suharna** (L1 C13) a mai fost descoperită și o toartă, probabil tot de la un vas amforoidal, modelată din pastă fină, cu paiete de mică, arsă oxidant, până la culoarea roșiatic-gălbuie, ovală în secțiune, lată de 32 mm și groasă de 22 mm (Fig.149/14), iar la **Șuvița Hotarului** (B9 C55) a fost descoperit și un fragment de perete provenind probabil de la un *ulcior*, modelat din pastă fină, bine arsă, de culoare gălbuie, gros de 4 mm, cu suprafața lustruită, fără alt decor.

Ceramica din pastă caolinoidă cu decor incizat sau pictat este ilustrată doar de trei fragmente. Două dintre ele, unul descoperit la **Șuvița Hotarului** (B4 C42) (Fig.145/11; p.154/2), celălalt la **Valea Fântânilor** (Fig.154/4), provin de la oale-borcan, modelate din humă alburie, cu nisip și mică în compoziție, arse oxidant, cu miezul cenușiu deschis și urme de ardere secundară, cu gura nu prea largă (cu diametrul de 80-120 mm), umărul arcuit, pereți subțiri (de 4 mm) și buza arcuită și rotunjită, cu decor incizat compus din striuri orizontale mărunte și dese sau mai late și mai distanțate (la 8-10 mm), asociate cu o linie în val sau cu o bandă de linii în val plasate pe gât. Al treilea fragment, provenind dintr-un bordei cercetat la **Valea Coșarului** (B3 C12), reprezintă un perete de la o oală sau un *ulcior*, din pastă alburie-gălbuie, pictat cu o dungă de vopsea roșie.

În zona Greaca a mai fost semnalată ceramică aparținând acestei specii "La Țigănie" (Comșa 1955, p.437), dar descoperirea de la Căscioarele marchează un nou punct în cadrul repertoriului descoperirilor de acest gen din Câmpia Română realizat de Maria Comșa (Comșa 1985, p.93-104), dintre care amintim pe cele de la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243), Radovanu, Gogoșari, Sultana, Obârșia, Ileana-Podari, București - Băneasa, Dridu, Bucov, Chiscani-sat (Comșa 1985, p.93-99).

B.1.3. MATERIALE DE CONSTRUCȚIE

Elemente și materiale de construcție de tip urban, confecționate din lut ars, ca tuburi de conductă, olane și cărămizi, au fost descoperite doar la **Șuvița Hotarului**, atât în complexe arheologice (în umplutura unor locuințe adâncite sau a gropilor ori în componența cuptoarelor), cât și în stratul de cultură aparținând epocii medievale timpurii (mai ales în S7, 0-0,75 m), ele apărând atât izolate, cât și sub forma unor aglomerări compacte, în B1 C20 și B9 C55 (Fig.158).

Tuburi de conductă de apă (Fig.146/9, 158, 159/4-6, 160) au apărut în număr destul de mare în umplutura unor bordeie (B1 C20, B3 C12, B4 C42, B9 C55), a unei gropi menajere (GR1 C34) și a unui cuptor (Cup.1 C2). Din cantitatea mare de piese fragmentare descoperite, s-au putut întregi doar două exemplare. Tuburile de conductă sunt aproximativ cilindrice, de dimensiuni diferite (420-430 mm) și cu secțiunea circulară, aparținând tipului cu cep și buză, cu lungimea cepului de 45-60 mm, pereții groși de 13-15 mm și diametre de 140-150 mm pe corp și de 95-100 mm la capetele de îmbinare. Privite în secțiune longitudinală, tuburile au diametrul mai mare în părțile terminale decât la mijloc, de unde impresia de formă ușor tronconică. Una dintre piesele întregite și multe alte fragmente cu secțiunea păstrată (cu umărul drept și căderea aproape dreaptă a peretelui) (Fig.159/4, 160/1_a, 2) sunt asemănătoare cu exemplare descoperite la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.247, fig.2/1-2, 4, fig.3-4), pe când alte tuburi (Fig.146/9, 159/5) au forma și profilul asemănătoare exemplarului

descoperit anterior tot la Șuvița Hotarului și pe care autorii cercetărilor de la Chirnogi îl remarcău ca fiind deosebit de lotul găsit în punctul "Școală" (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.247, 252, fig.2/3). În ansamblu, piesele găsite la **Șuvița Hotarului** par de dimensiuni mai mici decât cele descoperite la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.252). Tuburile de conductă au fost confecționate din pastă bine aleasă și omogenizată, de obicei aspră la pipăit, conținând nisip foarte mărunț și fin cernut sau sub formă de grăunțe și paiete de mică, foarte rar și microprundișuri. Arderea pieselor este oxidantă, culoarea lor devenind gălbuie-roșiatică sau cărămizie pe corpul piesei și cenușie în spărtură. Suprafața pereților este destul de poroasă și aspră la pipăit sau, în cazul în care înainte de ardere unele tuburi au fost trecute printr-o soluție maronie, capătă un aspect foarte neted și lucios. Buza cepului, care este de obicei dreaptă, uneori se subțiază ușor sau se îngroașă, rotunjindu-se. S-au descoperit și capete de îmbinare, cu aspectul unor mufe, cu diametrul mare de 95 mm și cel mic de 87 mm. Fragmentele păstrate pe lungimi diferite (60 mm, 180 mm, 230 mm, 320 mm), au lungimea cepului de 42 mm, grosimea peretelui de 9-12 mm și diametrul exterior de 130-140 mm. Un singur exemplar, cel reconstituit integral, a fost decorat înainte de ardere prin incizie în partea sa superioară, cu un semn cu înălțimea de 35 mm și lungimea bazei de 21 mm (*Fig.160/1_b*), iar alte două tuburi fragmentare, dintre care unul păstrat pe lungimea de 320 mm, aveau suprafața pereților decorată cu linii incizate orizontale paralele distanțate, având un aspect canelat (*Fig.159/6, 160/3*), cu analogii la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, fig.6/2,5, 7/3). Unul dintre tuburile întregi și câteva fragmentare poartă urme de ardere secundară, într-un caz chiar pe fața interioară. Unele exemplare prezintă trăsături ale unor rebuturi de producție - turtiri și plesnituri ale pereților, ciobiri și fisuri ale cepurilor, datorate arderii, determinate însă probabil și de insuficienta uniformizare a pastei și de anumite disfuncții intervenite în faza următoare celei fasonării piesei la roată, când pasta crudă încă, moale fiind, înainte de uscare sau în timpul uscării, atrăgea după sine deformarea multor tuburi prin turtire sau crăpare. Probabil că unele defecțiuni tehnice erau determinate și de fasonarea stângace a unor tuburi.

Tuburile de conductă descoperite la **Căscioarele - Șuvița Hotarului** au analogii cu alte piese descoperite anterior tot în acest punct (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.247, 252, 267, fig.2/3) sau pe teritoriul comunei Căscioarele (Mitrea 1960, p.435-439, fig.1/1,2; 2/1,2; Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243, 266, fig.4/4-5; 7/3, 6), precum și în alte situri de pe teritoriul jud. Călărași, la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.244-252, 267, fig.2/1,2,4; 3/1-4; 4/1-3,6; 7/1,4; 8/5), Mironești, com.Gostinari (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.255, n.13, 266), Oltenița, pe dealul Gumelnița (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268). Astfel de piese mai sunt documentate la Slon și Bucov, jud. Prahova (Comșa 1969_a, p.24; Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268; Comșa 1978_a, p.43-44, fig.28), la Bârlogu, jud Argeș (Comșa 1983, p.103, n. 11), la Mărăcinele și Viișoara Mare, jud. Dolj (Toropu 1976, p.160).

Olane pentru acoperiș (*Fig.146/11, 155/15*) au fost descoperite în umplutura B9 C55, fiind fragmentare, de formă semicilindrică, cu secțiunea transversală semicirculară (*Fig.146/11*). Dimensiunile înregistrate (lărgimea exterioară a capătului larg de 140-150 mm, grosimea peretelui de 25-28 mm, înălțimea la capătul larg de 50 mm, lungimea păstrată de 200 mm) le apropie de categoria olanelor mari descoperite la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.256). Cele mai multe fragmente provin de la olane cu lucrătură grosolană, butucănoase, din pastă grosieră, din lut cu

nisip și paiete de mică, cu suprafață aspră la pipăit, arse oxidant, până la a căpăta culoarea roșiatic-cărămizie, în unele cazuri gălbuie, iar la cele cu ardere slabă, pământie. Arderea a cuprins structura peretelui doar la nivel superficial, acesta devenind cărămiziu sau gălbui, iar miezul său rămânând cenușiu. Precizăm că un exemplar fragmentar, asemănător celor descrise anterior, a apărut izolat în stratul de cultură din punctul *La Stână* (Fig.155/15).

Olane asemănătoare celor de la *Șuvița Hotarului* au mai fost descoperite la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.255-256, fig.7/5, 9/1, 6), Mironești, com. Gostinari (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.257, 266), Bucov ((Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268; Comșa 1978_a, p.43-44, fig.28, cu precizarea însă că par mai degrabă tuburi de conductă).

Cărămizi (Fig.159/1-2) fragmentare s-au găsit în cantitate mare în umplutura gropilor unor bordeie (B1 C20, B3 C12, B4 C42, B9 C55), în componența unor cuptoare din astfel de complexe de locuire (B4 C42, B5 C43, B6 C49, B8 C53, B9 C55), precum și într-o groapă menajeră (GR1 C34), cu mențiunea că aici erau așezate în linie, pe direcția est-vest, aproape de gura gropii (Fig.138/2). Deși nu s-a găsit nici o cărămidă întreagă, pe baza fragmentelor mai mari păstrate s-a apreciat că erau dreptunghiulare sau pătrate. Dimensiunile lor aproximative, estimate după o serie de piese aflate în stare mai bună de conservare, sunt: lungimea de 250-300 mm, lățimea de 200-250 mm, grosimea de 40-50 mm. Erau confecționate dintr-o pastă poroasă, conținând în afară de argilă și nisip mărunț cu multe paiete de mică, incomplet arse la mijloc, de culoare cărămizie sau gălbuie. Unele cărămizi au pe suprafața lor una sau mai multe dungi adânci, executate prin apăsare în pasta crudă încă moale, cu degetele sau cu un bețișor, în chip de linii trase în diagonală sau ce se întretaie între ele în cruce, adeseori în cadrul unui chenar, adâncite înainte de ardere (Fig.159/1). Acest decor se întâlnește pe exemplare de la Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.255, fig.8/1, 6) și de la Slon (Comșa 1969, p.24, fig.2/2-3), fiind probabil de tradiție romano-bizantină. Printre piesele din umplutura gropii B9 C55 remarcăm un exemplar fragmentar, de formă probabil rectangulară, cu dimensiunile păstrate de 200 x 150 mm, iar grosimea peretelui de 35-40 mm, modelat din pastă gălbuie, poroasă, conținând microprundișuri și paiete de mică, cu suprafața aspră la pipăit, bine arsă, cu urme de ardere secundară pe ambele fețe, decorată prin incizie în pasta crudă cu ajutorul unui instrument cu vârful bont, cu un motiv reprezentând probabil o cruce, cu lungimea de 40 mm (Fig.131, 159/2). Unele piese poartă urme de afumare de la instalația de foc din interiorul locuințelor.

Cărămizi au mai fost descoperite atât la *Șuvița Hotarului* (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.267), cât și la *Greaca* (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268). Asemenea piese mai sunt documentate în localitățile Chirnogi (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.254-255, 267, fig.8/1, 3, 6), Curcani (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268), Radovanu - "Pe Neguleasă" și "Valea lui Petcu" (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268; Comșa 1989, p.144-145), Mironești, com.Gostinari (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.266), Crivăț, com.Budești (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.255, 266, fig.8/2), precum și la Slon și Bucov (Comșa 1969a, p.21-25, fig.2; Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.268; Comșa 1978_a, p.42, 128, 130, fig.98/5,9), la Bîrlogu, jud.Argeș și la Fîntînele, Sfințești și Surdulești, jud.Teleorman (Comșa 1983, p.103, n.8-11).

Aceste materiale de construcție, considerate de tip urban (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.242), prezente în cantitate importantă în stratul cultural

medieval timpuriu, apar în poziție secundară, ca depunere de piese fragmentate, din cauza uzurii, și de eventuale rebuturi, mai ales în ceea ce privește tuburile de conductă, într-un spațiu inițial locuibil, ce a căpătat ulterior destinație menajeră. Uneori, anumite materiale, mai ales cărămizile, au fost reutilizate, alături de pietre, pentru confecționarea cuptoarelor, urmele slabe de arsură de pe unele tuburi de conductă neîndreptățind o explicație legată de dispunerea lor în apropierea instalațiilor pentru foc în vederea înmagazinării căldurii. Descoperirile de materiale ceramice de construcție de tip urban din punctul *Șuvița Hotarului*, integrate celor din zona Chirnogi - Căscioarele, sugerează, prin marea cantitate de fragmente descoperite, dintre care un număr important de rebuturi, existența, în apropiere, a unor ateliere pentru producerea lor (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243, 246, 252).

B.1.4. OBIECTE DIVERSE

În așezările de la *Căscioarele - Greaca - Prundu* au fost descoperite câteva obiecte confecționate din lut, fier, os și piatră, având destinație casnică sau ilustrând practicarea unor ocupații.

În categoria obiectelor de uz casnic includem cuțitele, topoarele, împungătoarele, pietrele de ascuțit, râșnițele.

Cuțitele, mai precis lamele lor din fier, reprezintă categoria cea mai numeroasă a obiectelor de uz casnic descoperite în siturile cercetate (6 exemplare - 2 la *Șuvița Hotarului*, în B9 C55, și câte unul la *Suharna*, în L1 C13 și în L2 C14, la *Valea Coșarului*, în B3 C12 și la *Stână*, în B1 C38). Lamele sunt de dimensiuni și forme diferite, cu lungimi cuprinse între 135-140 mm, cu secțiunea în general triunghiulară, având coada terminată într-un spin rectangular în secțiune care se înfîngea probabil într-un mâner de lemn (Fig.153/1).

Deși utilizate frecvent, *topoarele* sunt reprezentate printr-un singur exemplar descoperit la *Valea Fântânilor*, cu secțiunea rectangulară, lung de 168 mm și lat de 56-72 mm (Fig.153/2).

Împungătoarele, utilizate eventual și ca *lustruitoare*, confecționate din os, ilustrate prin 5 exemplare, au fost descoperite în mai multe complexe de locuire la *Șuvița Hotarului*, în B3 C12 - 2 exemplare și în B9 C55 - 1 exemplar, precum și câte 1 exemplar la *Valea Coșarului*, în B3 C12 și la *Stână*, în B1 C38. Aveau forme și dimensiuni diferite și erau destinate probabil prelucrării pieilor de animale sau pregătirii fibrelor pentru tors.

La *Șuvița Hotarului*, în B9 C55 s-a descoperit o *piatră de ascuțit* din șist verde. (Fig.146/10).

Se remarcă la Căscioarele prezența *râșnițelor* rotative, confecționate din calcar, descoperite fie în apropierea cuptoarelor în aer liber (*Valea Coșarului* - C17), fie a celor din bordeie (*Suharna* - B3 C12) și utilizate pentru prepararea făinii.

Asemenea obiecte cu destinație casnică sunt frecvențe în așezările contemporane cercetate sistematic, precum cele de la Dridu (Zaharia 1967, p.94-95, fig.54/1-6) și Bucov (Comșa 1978_a, p.115-116, fig.92/1-20, pl. XII).

În categoria obiectelor ilustrând practicarea unor ocupații, respectiv a pescuitului, intră o *greutate*, probabil *pentru plasă*, descoperită la *Șuvița Hotarului* pe vatra unui cuptor (Cup.1 C2). Era confecționată dintr-o argilă semifină, omogenă, arsă la roșu, având forma unui trunchi de piramidă cu baza mare de 94 x 85 mm, baza mică de 53 x 49 mm și înălțimea

de 122 mm, cu un orificiu transversal, cu diametrul de 10-12 mm, cu un semn incizat adânc în formă literei "X". (Fig.159/3).

B.1.5. CONSIDERATII ASUPRA OCUPAȚIILOR

Puținătatea descoperirilor ilustrative în acest sens nu ne permite decât prezentarea unor sugestii referitoare la modul în care își desfășurau traiul comunitățile din zona *Căscioarele - Greaca - Prundu*.

Dacă pentru perioada secolelor VI-VII, prezența unei fusaiole ne indică practicarea torsului, în schimb, pentru secolele următoare remarcăm absența acestui tip de piesă, frecvent în alte așezări contemporane, ceea ce ar sugera eventual, un fapt destul de neobișnuit - practicarea într-o măsură foarte mică a acestui meșteșug casnic.

Există însă pentru perioada ultimelor două veacuri ale mileniului I indicii ale practicării altor îndeletniciri.

Prezența unei greutate pentru plasă documentează practicarea pescuitului, favorizat evident de condițiile de mediu. De altfel, ponderea mare a peștelui în alimentația locuitorilor zonei ar putea fi sugerată și de procentul extrem de redus de oase de animale descoperite.

În ceea ce privește meșteșugurile, este documentată prelucrarea osului prin împungătoare, confecționate prin șlefuirea tibiilor de ovicaprine, decoperite în număr relativ mare.

Deși nu s-a descoperit nici un cuptor pentru ars vase de lut, este evident faptul că olăritul constituia o ocupație importantă a unei părți a locuitorilor zonei, putându-se sugera chiar existența unor preocupări mai specializate în acest sens, ilustrate de prezența tuburilor de conductă, a olanelor și a cărămizilor descoperite, probabil confecționate pe loc.

B.1.6. ÎNCADRAREA CRONOLOGICĂ

Pe baza studierii comparative a materialului ceramic, cel mai în măsură să ofere indicii privind încadrarea în timp, și a coroborării observațiilor asupra produselor ceramice cu achizițiile legate de evoluția în timp a tipurilor de locuință, s-a putut stabili că siturile menționate acoperă în linii mari perioada secolelor IX-X, cu un accent mai mare pe ultima parte a intervalului. O atare încadrare cronologică este sugerată de faptul că apariția vaselor amforoidale având console sub torți nu poate fi plasată în general înainte de mijlocul secolului IX, circulația lor nedepășind cu mult începutul secolului X, de faptul că ceramica din pastă caolinoidă este asociată complexelor din secolele IX-X, de prezența în cantitate redusă a ceramicii cenușii cu decor lustruit și aceea reprezentată de oale cu torți globulare sau acoperite cu decor în rețea, de urmărirea unei oarecare linii evolutive, sesizabile chiar la nivelul unui material ceramic fragmentar și greu diferențiable cum este cel reprezentat de olăria comună aparținând speciei nisipoase. Astfel, fragmentele ceramice lucrate din pastă nisipoasă, cu pereții mai groși, provenind de la oale-borcan cu marginea înaltă, evazată și buza teșită, decorate cu striuri orizontale și linii în val, sunt încadrabile în general în secolul IX și prima jumătate a secolului X. Oala-borcan cu pereți mai subțiri, marginea răsfântă și buza rotunjită, cu un registru decorativ mai bogat și mai variat, pare să nu fi fost folosită cu mult înainte de jumătatea secolului X și ne determină să optăm pentru plasarea ei în a doua jumătate a acestui veac.

Totodată, neapariția în cursul săpăturilor practicate a nici unei piese databile sigur în secolul al XI-lea (fragmente de căldări de lut, monede sau

alte piese de proveniență bizantină), ne determină să nu prelungim existența comunităților de aici dincolo de finele secolului al X-lea.

În ceea ce privește evoluția internă a asezărilor din zona studiată, putem sesiza în cadrul complexului *Căscioarele - Greaca - Prundu* prezența speciei ceramicii cenușii cu decor lustruit la *Suharna* și *La Stână*, și aici în cantitate foarte redusă, ceea ce ar pleda pentru o datare mai timpurie a siturilor amintite în raport cu celelalte, dar la *Suharna* au fost documentate și case ridicate la suprafața solului, considerate a reprezenta un tip de locuință ce apare mai târziu. Studiul evoluției locuințelor ne permite constatarea unei tendințe de ieșire la suprafață a locuitorilor zonei, specifică de altfel pentru toată Muntenia (Comșa 1978_b, p.115). Dacă în tot intervalul secolelor IX-X se locuiește în bordeie, la sfârșitul secolului IX și în secolul X apar și case construite la suprafața solului, trecerea de la locuințele adâncite la cele de suprafață făcându-se treptat prin intermediul caselor puțin adâncite, fără însă a se renunța cu totul la bordeie. Dacă la *Suharna* și la *Stână* nu s-a putut surprinde raportul stratigrafic dintre locuințele adâncite și cele de suprafață, observațiile de teren au permis înregistrarea la *Valea Coșarului* a unei situații în care o locuință de suprafață suprapunea o casă puțin adâncită, acestea aflându-se foarte aproape de două bordeie, ceea ce indică, în limitele unei cronologii relative, următoarea succesiune: locuința adâncită (B2 C3) - casa puțin adâncită (B1 C4) - locuința de suprafață (L1 C5), încadrabilă probabil între sfârșitul secolului IX și mijlocul sau chiar al treilea sfert al secolului X. De asemenea, la *Suharna*, într-o locuință de suprafață (L1 C13) s-a descoperit, prin raportare la toate siturile investigate din zonă, cea mai mare cantitate de ceramică cu decor lustruit, dar faptul că singurul vas întregibil are torți globulare încadrează complexul mai degrabă în secolul X, fapt confirmat și de tipul de locuință.

Aspectul general mai arhaic al unor oale-borcan descoperite în zona *Greaca-Prundu*, predominanța profilelor cu umerii puțin proeminenți și buza teșită, ar sugera faptul că în această zonă s-au înfiripat comunități omenești anterior celor din zona *Căscioarele*.

B.2. CATALOGUL DESCOPERIRILOR

ȘUVIȚA HOTARULUI

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 Tm C20, în S1, c.5-7, S4.

Cercetat parțial; distrus în partea sa superioară de intervenții agricole; a suprapus un bordei (B1C19) din sec. VI-VII. Formă circulară, cu diametrul aproximativ de 4,00 m. Adâncimea neafectată a gropii de 0,25 m. Complex distrus de un incendiu (arsură constatată pe zone întinse și urmele unor bârne arse, provenind probabil de la acoperiș). Nu s-a identificat *in situ* instalația de foc, ci doar mai multe fragmente dintr-o vatră mare cu marginea înălțată. În partea nord-estică a complexului, pe o zonă de formă semicirculară (0,95x0,90 m), se găsea o aglomerare de fragmente ceramice, tuburi de conductă, cărămizi și pietre, așezate în două straturi despărțite de multă cenușă și cărbune, cu o grosime de 0,30-0,45 m; tuburi de conductă izolate au mai apărut și în celelalte zone ale locuinței. Umplutura gropii mai conținea puține oase de animale și mai multe pietre sparte. Inventar format din *fragmente de oale-borcan aparținând speciei nisipoase cu decor incizat, tuburi de conductă și cărămizi*, numeroase, dar în stare fragmentară.

Fig.132; 145/1-4;158;159/4-6;160.

BORDEIUL NR.2 Tm C21 - în S1, c.3-4.

Cercetat parțial, fiind intersectat în secțiune pe o suprafață de 2,20x0,60 m. Formă probabil rectangulară. Adâncimea gropii de 0,20 m. A fost descoperită partea estică a unui cuptor de piatră, cu dimensiunile de 1,40x0,60 m, construit din rocă sfărâmată; în partea de nord-est a cuptorului se pot observa urmele unei vetre cu marginea înălțată. Umplutura gropii mai conținea fragmente de lipitură arsă și două fragmente mari de la o gardină de vatră (unul are dimensiunile de 0,21x0,15x0,05 m). Inventar format dintr-un *fragment de oală-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

BORDEIUL NR.3 Tj C12 - în S3, c.4-5, S6.

Cercetat parțial, intersectat în secțiune pe o suprafață de 3,50x2,20 m. Formă probabil rectangulară. Adâncimea gropii de 0,90 m. Cuptor, în partea sa nord-estică, surprins pe o lungime de 1,20 m și o înălțime de 0,20-0,40 m, confecționat din pietre de dimensiuni diferite, cu urme puternice de arsură. În umplutura gropii bordeiului s-au găsit spărturi de rocă de culoare alburie, într-un strat gros de 0,40-0,60 m, multă cenușă și cărbune, puține oase de animale, fragmente ceramice provenind de la *oale-borcan din specia nisipoasă, decorate prin incizie* cu linii în val, precum și câteva *tuburi de conductă și cărămizi* fragmentare. Alte obiecte de inventar: două *împungătoare* din os.

Fig.12;13;138/1;145/5-9;152/2-4.

BORDEIUL NR.4 C42 - în S7, c.12-14.

Cercetat parțial, pătrunzând în malul sudic. Forma probabil rectangulară, latura sa surprinsă fiind de 4,00 m. Adâncimea gropii de 0,40 m. Cuptor în partea sa nord-estică, format din pietre mari de râu rulate și cărămizi fragmentare, cu urme de ardere, dispuse compact pe o zonă cu dimensiunile de 0,80 x 0,50 m. Inventar format din scheletul unui animal de talie mijlocie, depus în conexiune anatomică în sud-estul bordeiului, pe un pat de cărămizi, din câteva *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan și castroane din specia nisipoasă cu decor incizat*, precum și un *fragment de vas din pastă caolinoidă*, de asemenea cu decor incizat, câteva *cărămizi* fragmentare.

Fig.145/10.

BORDEIUL NR.5 C43 - în S7, c.15-16.

Cercetat parțial, pătrunzând în malul sudic, intersectat pe o suprafață de 3,00x0,75 m. Formă probabil rectangulară. Adâncimea gropii de 0,45-0,60 m. Cuptor în partea sa nord-estică, dezvelit parțial, pe o suprafață cu dimensiunile de 0,50x0,20 m, confecționat din rocă albă spartă și cărămizi fragmentare.

Inventar format din câteva *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

BORDEIUL NR.6 C49 - în S7, c.8-9

Cercetat parțial, pătrunzând în malul sudic. Formă probabil rectangulară, latura sa surprinsă fiind de 2,70 m. Adâncimea gropii de 0,50-0,70 m. Treaptă pentru acces, amenajată în lut cruțat, în partea vestică a complexului, lungă de 0,40 m și lată de 0,35 m. Cuptor confecționat din pietre și cărămizi în colțul nord-estic. Inventar format din câteva *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

Fig.139/2.

BORDEIUL NR.7 C50 - în S7, c.5-6.

Cercetat parțial, pătrunzând în malul sudic. Formă probabil rectangulară, latura sa surprinsă fiind de 3,30 m. Adâncimea gropii de 0,85 m. Treaptă pentru acces, amenajată în lut cruțat, în partea estică a complexului, lungă de 0,35 m. Cuptor confecționat din pietre și cărămizi în colțul nord-estic.

Fig.139/1.

BORDEIUL NR.8 C53 - în S7, c.12-14.

Cercetat parțial, pătrunzând în malul nordic. Formă probabil rectangulară, latura sa surprinsă fiind de 3,70 m. Adâncimea gropii de 0,70-0,85 m. Resturile unui cuptor format din pietre mici de râu și cărămizi fragmentare în colțul sud-estic. Inventar format din câteva *fragmente ceramice din specia nisipoasă cu decor incizat*, descoperite în cuptorul prăbușit.

Fig.145/11.

BORDEIUL NR.9 C55 - în S8.

Cercetat parțial. Formă probabil rectangulară, latura sa surprinsă fiind de 2,20 m, iar dimensiunile approximate de 4,00x2,60-2,70 m. Adâncimea gropii de 0,70 m. Două trepte pentru acces, amenajate în lut cruțat, în partea vestică a complexului. Cuptor în partea sa nord-estică, de formă rectangulară (1,30x1,20 m), format dintr-o aglomerare compactă de pietre de râu mari și mijlocii și cărămizi fragmentare. În partea de sud a bordeiului se află o aglomerare compactă de fragmente ceramice, cărămizi, olane și tuburi de conductă fragmentare, depuse într-un strat gros de 0,45 m. Inventar format din *fragmente de oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*, din *fragmente de amfore sau ulcioare amforoidale*, arse oxidant, constituind o replică a speciei cenușii cu decor lustruit, din *tuburi de conductă, olane și cărămizi* fragmentare, precum și din câteva oase de animale găsite deasupra cuptorului și printre pietrele lui. Alte obiecte de inventar: două *cufite* din fier, un *împungător* din os.

Fig.131;140/1-3,8;146;152/5;157/4,6;159/2.

INSTALAȚII PENTRU FOC

CUPTORUL NR.1 Tj C1 - în S3, c.1.

Distrus de lucrările agricole. Cuptor de lut, din care s-au păstrat doar vatra și baza pereților. Vatra, probabil ovală, cu diametrul de aproximativ 1,40 m, din lipitură arsă, de culoare roșie, dură până la vitrificare, ridicată pe un pat masiv din pietre de râu, nuclee de cremene, cărămizi sparte, fragmente ceramice dacice și provenind de la o amforă grecească, pat așezat la rândul lui pe un strat de nisip și pietricele. În vatra cuptorului au fost găsite două *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*, un fragment de *tub de conductă* și o *greutate* din lut ars, probabil pentru *plasa de pescuit*.

GROPI

GROAPA NR.1 Tm C34 - în S7, c.15-16.

Formă cilindrică, cu diametrul de 1,15 m. Adâncimea de 0,50 m. Umplutura sa, formată din pământ cenușos, conținea cărbune, oase animale, pietre, puține fragmente de oale - borcan din specia nisipoasă cu decor incizat, câteva fragmente de tuburi de conductă, cinci cărămizi fragmentare. Destinație menajeră.

Fig.138/2;154/13,15,17;159/1.

GROAPA NR.2 C40 - în S7, c.5-6.

Formă cilindrică, cu diametrul de 0,50 m. Adâncimea de 1,20 m; pereții puternic arși. Fără nici un fel de inventar. Folosită probabil drept groapă pentru provizii.

SUHARNA

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 C10 - în S1, c.8.

Cercetat parțial. Formă probabil rectangulară, latura sa surprinsă pe profilul sudic fiind de 1,90 m. Adâncimea de 0,40 m. Inventar format din câteva *fragmente ceramice din specia nisipoasă cu decor incizat*.

BORDEIUL NR.2 C11 - în Cas.1.

Cercetat parțial, distrus în mare parte de lucrările agricole. Se păstrează doar partea sa dinspre nord-est, astfel încât nu i se pot preciza forma și dimensiunile. Adâncimea păstrată a gropii de 0,40 m. Inventar format din câteva *fragmente ceramice din specia nisipoasă cu decor incizat*.

Fig.147/1-3,5.

BORDEIUL NR.3 C12 - în Cas.3.

Cercetat parțial. Formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, cu laturile approximate de 4,50x3,00 m. Adâncimea gropii de 0,70-0,85 m. Cuptor confecționat din pietre sparte, mari și mijlocii, aflat în mijlocul bordeiului. Inventar format din câteva *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan și un castron aparținând speciei nisipoase cu decor incizat*. Alte obiecte de inventar: o *râșnișă* deasupra vetrei.

Fig.147/4.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1 C13

Descoperită întâmplător, dar cercetată sistematic ulterior. Judecând după resturile lipiturii, credem că avea o formă rectangulară, cu laturile de circa 3,00 x 2,30 m. În interiorul ei s-au găsit pietre răzlețe, cu urme pronunțate de arsură. Vatră confecționată din lut cu mult nisip, în nord-estul locuinței, de formă rectangulară, cu laturile de 1,10x0,50 m, cu baza groasă de circa 0,04 m, cu gardină înaltă de 0,08-0,09 m și groasă de 0,025 m, puternic arsă. Distrusă probabil de un incendiu. Inventar format din *fragmente ceramice*, destul de numeroase, provenind de la mai multe *oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*, precum și dintr-un *vas întregibil cu toartă tubulară* și mai multe *fragmente provenind de la oale aparținând speciei cu decor lustruit*. Alte obiecte de inventar: un *cuțit* din fier.

Fig.131;148;149;157/8.

LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.2 C14

Situată la circa 30 m sud-vest de cea anterioară; distrusă în urma lucrărilor de terasare. Resturile pereților fiind răspândite pe o suprafață mare, nu s-au putut preciza dimensiunile exacte ale locuinței, ce pare a fi fost de formă rectangulară. Inventar format din *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*. Alte obiecte de inventar: un *cuțit* din fier.

INSTALAȚII PENTRU FOC

CUPTORUL NR.1 C15

Distrus parțial ca urmare a lucrărilor de terasare. Construit din lut. Forma ovală, cu diametrele de 1,20/1,00 m și înălțimea de 0,80 m, cu gura spre est, cu bolta semisferică, groasă de 0,10-0,15 m și vatra masivă, cu grosimea de 0,15-0,20 m, ce prezenta urme de folosință îndelungată.

CUPTORUL NR.2 C16

Bine conservat. Construit din lut. Forma ovală, cu diametrele de 1,80/1,50 m și înălțimea de 0,60 m, cu gura spre sud, cu boltă semisferică, groasă de 0,05-0,12 m, cu vatra netedă și plană, prelungită cu 0,20 m în afara gurii cuptorului,

groasă de 0,03-0,04 m. În platforma, în bolta și în umplutura cuptorului, precum și în jurul lui, s-au descoperit *fragmente ceramice* de dimensiuni foarte mici, aparținând unor oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.

Fig.144/1.

CUPTORUL NR.3 C17

Bine conservat. Săpat în lut, cu groapă de acces. Forma hexagonală, cu laturile inegale (0,60 x 0,90 x 0,80x0,50 x 0,70 x 0,60 m - axe: 1,30x1,20 m), cu colțurile rotunjite, înălțimea de 0,63 m, cu gura spre est, cu diametrul de 0,50 m, cu boltă semisferică și vatră netedă, ușor înclinată din cauza pantei spre est, spre gura cuptorului, în fața căreia era săpată o groapă de forma unui dreptunghi neregulat (1,90x0,90 m) în care s-au depus, într-un strat gros, cenușa și cărbunii scoși din cuptor. Groapa este cu 0,48 m mai adâncă decât nivelul vetrei cuptorului. În umplutura și cenușa cuptorului s-au descoperit câteva *fragmente ceramice* aparținând unor oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.

Fig.144/2.

CUPTORUL NR.4 C18

Distrus cu ocazia efectuării în zonă a unor lucrări de terasare. Săpat în lut, cu groapă-cenușar. Formă circulară, cu diametrul de 1,10 m, cu gura spre sud, cu diametrul de 0,40 m, cu bolta, groasă de 0,04-0,08 m, distrusă, cu vatră circulară. O groapă, de asemenea circulară, cu diametrul de 0,40 m, a fost săpată lângă gura cuptorului, cu 0,05 m mai jos decât nivelul vetrei, în vederea strângerii cenușii. Pe vatră se aflau câteva *fragmente ceramice* aparținând unor oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.

Fig.144/3.

CUPTORUL NR.5 C19

Distrus cu ocazia efectuării în zonă a unor lucrări de terasare. Se afla la 1,20 m distanță de gura Cup.4. Săpat în lut, cu groapă-cenușar. Formă ovală, cu diametrele de 0,80/0,60 m, cu gura spre vest, cu diametrul de 0,30 m, cu bolta, groasă de 0,03-0,04 m, distrusă, cu vatra amenajată cu 0,15 m mai jos decât cea a cuptorului anterior. O groapă circulară, cu diametrul de 0,40 m, a fost săpată chiar în fața gurii cuptorului, fiind folosită pentru depunerea resturilor focului.

Fig.144/3.

VALEA COȘARULUI

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 C4 - în S1, c.8-10.

Cercetat parțial. Formă ovală, cu diametrele de 3,70/3,00 m. Adâncimea de 0,20-0,30 m. Cuptor în partea sa centrală, cu dimensiunile de 1,50 m x 1,20 m, confecționat din pietre, de diferite dimensiuni și forme, răspândite pe o suprafață mai mare (2,00x1,50 m), spre nord găsindu-se pietrele cele mai mari, așezate pe cant, precum și urme masive de arsură. Inventar format din puține *fragmente ceramice* aflate pe cuptor, provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.

Fig.141/2; 142.

BORDEIUL NR.2 C3 - în S1, c.5-7.

Cercetat parțial; partea superioară distrusă, probabil de arăturile adânci. Groapă cu latura surprinsă de 2,60 m, cu adâncimea spre nord de 0,50 m, iar spre sud, din cauza pantei, de doar 0,20 m. Inventar format din puține *fragmente ceramice* provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.

Fig.143/2.

BORDEIUL NR.3 C12 - în S3, C.6-8.

Cercetat parțial, fiind intersectat pe o suprafață de 3,80x1,50 m. Formă probabil rectangulară. Adâncimea de 0,80 m. Treaptă pentru acces, amenajată în lut cruțat, pe latura sudică a complexului. Umplutura gropii conținea pământ

oase de animale și fragmente de lipitură arsă. Inventar format din câteva *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*. Alte obiecte de inventar: un *cuțit* din fier, un *împungător* din os.

Fig.143/1;150/6-13.

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

LOCUINȚA DE SUPRAFAȚĂ NR.1 C5 - în S1, c.8-9.

Cercetat parțial; distrus de lucrările agricole și de un mormânt de înhumatie, probabil medieval; a suprapus un bordei medieval timpuriu (B1 C4). Locuința a putut fi reconstituită pe baza resturilor lipiturii arse (pare să fi avut latura de circa 4,00 m) și ale unei vetre cu marginea înălțată, de formă circulară, cu diametrul de peste 1,00 m, confecționată din argilă nisipoasă, cu pietricele și concrețiuni din calcar, și fragmente de calupuri din lut ars cu resturi vegetale, decorate cu șiruri verticale de incizii rotunde, cu diametrul de 0,08 m, cu gardină înaltă de 0,10 m, cu grosimea la bază de 0,05 m și în partea superioară de 0,02 m. Distrusă probabil de un incendiu. Inventar format din puține *fragmente ceramice din specia nisipoasă cu decor incizat*.

INSTALAȚII PENTRU FOC

CUPTORUL NR.1 C17

Descoperit fortuit, aflat în afara așezării, pe panta dintre terasa mijlocie și cea superioară, la circa 50 m distanță de zona săpăturilor arheologice. Construit din lut, cu groapă-cenușar. Formă circulară, cu diametrul de 1,00 m, cu gura spre sud. La 2 m distanță de gura cuptorului se găsea o *râșniță* rotativă din piatră, iar în jur câteva *fragmente ceramice aparținând unor oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

LA SLOM

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 C8 - în S2, c.7-8.

Cercetat parțial. Formă probabil rectangulară, cu latura surprinsă de 1,80 m. Adâncimea gropii de 0,40-0,55 m. Cuptor în partea sa nord-estică și resturi de vatră. Inventar format din *fragmente ceramice provenind de la câteva oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

GROPI

GROAPA NR.1 C9 - în S2, c.9.

Formă cilindrică, cu diametrul de 1,80 m. Adâncimea de 0,80 m. Destinație probabil menajeră.

VALEA FĂNTÂNILOR

LOCUINȚE DE SUPRAFAȚĂ

LOCUINȚA NR.1 C4 - în S2, c.3-5.

Cercetat parțial. Resturile lipiturii sugerează faptul că avea o formă rectangulară, cu latura surprinsă de 2,30 m. Inventar format din *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

Fig.154/6,8-10.

LOCUINȚA NR.2 C14 - în S4, c.3-4.

Cercetat parțial. Resturile lipiturii sugerează faptul că avea o formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, cu latura surprinsă de 2,50 m.

GROPI

GROAPA NR.1 C15 - în S4, c.18.

Formă cilindrică, cu diametrul de 0,64 m. Adâncimea de 0,55 m. Inventar format din *fragmente ceramice provenind de la oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat*.

Fig.154/12-13,16.

CANALUL LUI BASANGEAC

GROPI

GROAPA NR.1 C1 - în S1.

Formă cilindrică, cu diametrul de 0,54 m. Adâncimea de 0,38 m.

Destinație probabil menajeră

LA STÂNĂ

BORDEIE

BORDEIUL NR.1 C38 - în S1, c.17-18.

Cercetat parțial, fiind intersectat în secțiune pe o suprafață de 2,40x2,00 m. Formă probabil rectangulară. Adâncimea gropii de 0,40 m. Umplutura gropii conținea bucăți de lipitură, pietre, resturi de lutuială. Inventar format din *fragmente de oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat și cenușe cu decor lustruit în rețea.*

Alte obiecte de inventar: un *cușit* din fier și un *împungător* din os.

BORDEIUL NR.2 C39 - în S2, c.5.

Cercetat parțial. Formă probabil rectangulară, cu latura surprinsă de 2,30 m. Adâncimea gropii de 0,70 m. Cuptor de piatră. Umplutura gropii conținea bucăți de lipitură și resturi de lutuială. Inventar format din *fragmente de oale-borcan din specia nisipoasă cu decor incizat.*

BORDEIUL NR.3 C41 - în S3, c.6-8.

Cercetat parțial. Formă probabil rectangulară, cu latura surprinsă de 2,10 m. Adâncimea gropii de 0,40 m. Inventar format din *fragmente de oale-borcan și de castron din specia nisipoasă cu decor incizat.*

GROPI

GROAPA NR.1 C40 - în S2, c.9-10.

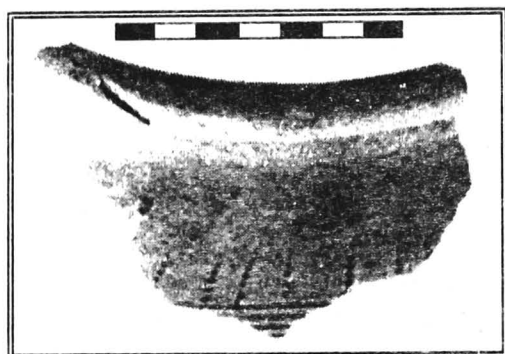
Formă cilindrică, cu diametrul de 0,45 m. Adâncimea de 0,50 m. Destinație probabil menajeră.

GROAPA NR.2 C42 - în S7, c.1.

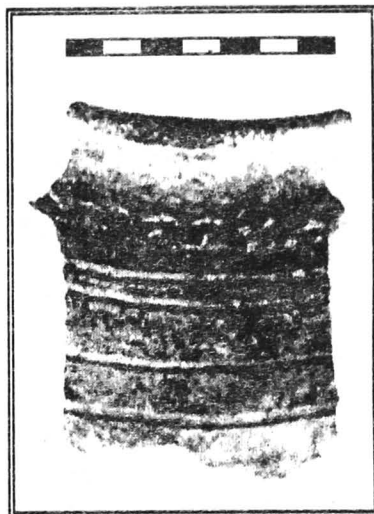
Formă cilindrică, cu diametrul de 0,39 m. Adâncimea de 0,48 m. Destinație probabil menajeră.

GROAPA NR.3 C43 - în S7, c.2.

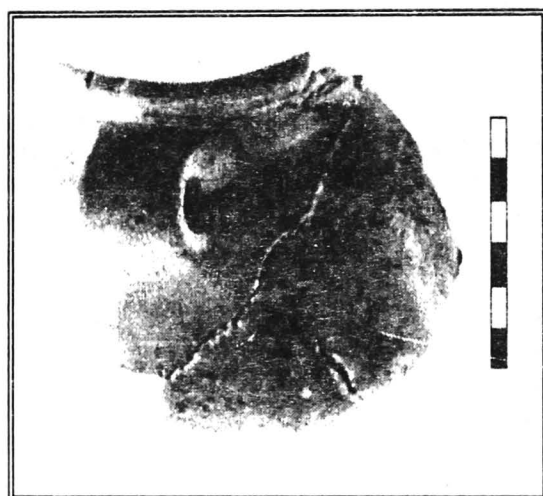
Formă cilindrică, cu diametrul de 0,80 m. Adâncimea de 0,70 m. Destinație probabil menajeră.

1.

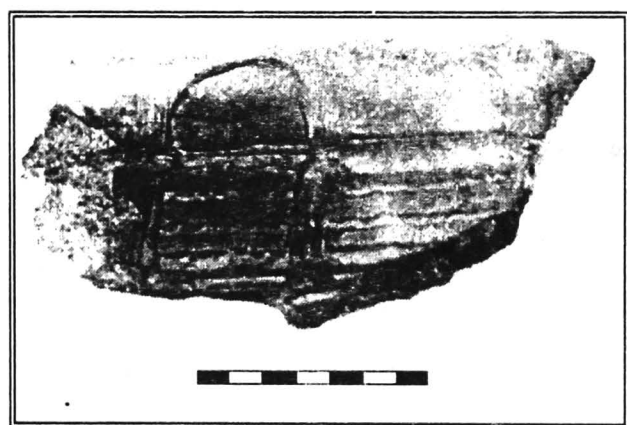
2.

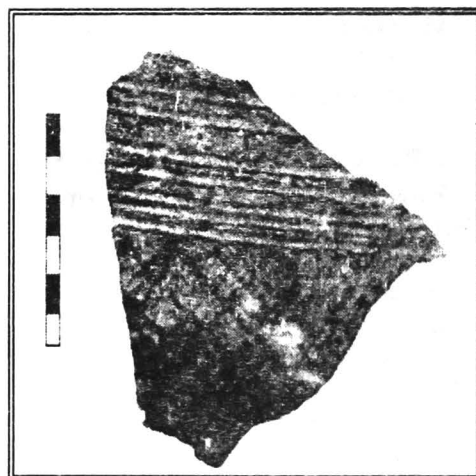
3.

4.

5.

6.

CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU.

Fragmente de vase din epoca medievală timpurie (sec. IX - X).
Tessons céramiques du Haut Moyen Age (IX - X s.).

IV. ANALIZE ANTROPOLOGICE, ZOOARHEOLOGICE ȘI METALOGRAFICE

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL SCHELETELOR DE LA CÂSCIOARELE - "ȘUVIȚA HOTARULUI"

Ana Cezarina Bălțeanu

Scheletele de care ne ocupăm în lucrarea de față au fost descoperite în cursul săpăturilor de la Căscioarele (jud. Călărași), în punctul *Șuvița Hotarului*.

Materialul antropologic este reprezentat prin 2 schelete, din care unul aparține unui bărbat, iar celălalt unei tinere fete, precum și de resturi osteologice din scheletul unui copil.

Materialul osteologic al celor două schelete este bine conservat și bogat reprezentat numeric și, împreună cu resturile din scheletul copilului, provin din GR4 (S3, c.2-3), datată la pragul sec. IV-III î.Hr.

DESCRIEREA MATERIALULUI OSTEOLGIC

Scheletul nr.1 a aparținut unui bărbat în vârstă de 30-35 ani. Din descrierea făcută la data descoperirii, scheletul era depus pe stânga, capul la vest, trupul ușor curbat spre cel de-al doilea schelet.

Craniul a putut fi restaurat în întregime (*Fig.17*), oferind și un bun grad de conservare. În Tabelul nr.1 dăm principalele dimensiuni și indici cranio-faciali.

Indicele cranian (i.8/1) oferă caracteristica de craniu alungit (dolicocefal) și înalt (i.20/1). Fruntea este ovală (i.9/10) și strâmtă (i.9/8) armonizându-se cu dimensiunea mică a diametrului transversal al capului (Nr. Martin 9). Deasupra nasionului se evidențiază sutura mendoza.

Occipitalul este larg și bombat (i.12/8). Între parietale și occipital sunt așezate, în mod simetric față de lambda, câte două oase Wormiene.

Scheletul feței susține o conformație foarte alungită de față (i.47/45), la care participă în egală măsură și etajul superior, lăpten și acesta (i.48/45). Orbitalele sunt de tip mezocefal (i.52/51), iar nasul este relativ scurt (i.54/55) - camerin, cu carena dreaptă. Remarcabil este la acest schelet spina subnazală foarte dezvoltată, precum și șanțuri prenazale foarte evidente, dispoziție mai rar întâlnită la populațiile europene. Prin acest ultim caracter, craniul studiat de noi se apropie de acela de la Pietriș (Cristescu 1960), datat în La Tène III. Profilul facial este ușor prognat. Dentiția este perfectă, lipsită de carii și suprafață de uzură slabă. Mandibula de robusticitate mijlocie, oferă un ram ascendent, vertical, jos și gonioane răsfrânte ușor.

Scheletul postcranian este bine reprezentat la nivelul tuturor segmentelor.

Coloana vertebrală a scheletului studiat prezintă multiple anomalii la nivelul regiunii dorsale și lombare (pe un total de 15 vertebre). Astfel, se remarcă supraosificări ale fațetelor superioare și inferioare de articulație din arcul vertebral, așa încât incizurile vertebrale superioare și inferioare sunt foarte reduse. Anomaliile sus-amintite se datorează unor tulburări neuro-endocrine și conduc la o mobilitate scăzută a coloanei, dar și la tulburări neuro-musculare ale acelor părți corporale la care se proiectează inervația nervilor spinali.

În mod asociat, remarcăm pe oasele membrelor superioare și, respectiv, inferioare, impresiuni musculare foarte șterse, ceea ce probează un aparat locomotor slab dezvoltat.

În plus, la acest schelet coastele oferă și unele deformări prin supraadăugiri osoase neegale pe tot traiectul. Talia calculată prin media a 3 metode indică un subiect de statură mică: 1,58 m.

Diagnoza antropologică a subiectului analizat, gracil în general prin structură și gracilizat în mod deosebit de consecința malformațiilor multiple vertebrale, ne indică un amestec de caractere mediteranoide cu unele nordice. Prognatismul slab, dar mai ales prezența șanțurilor prenatală (caracter actual negroid) mai sunt întâlnite la unele populații vechi mediteranoide.

Scheletul nr.2 a aparținut unei fete de 11-12 ani, care a fost depusă pe partea dreaptă, capul la vest și genunchii ușor ridicați.

Vârsta acestui subiect, stabilită în laborator după curățire, restaurare și o foarte atentă observare, coroborată cu datele morfologice, modifică ușor constatarea unuia dintre noi făcută la o primă analiză în timpul săpăturilor. Astfel, prezența pe arcada dentară a unei molară din dentiția de lapte în locul premolarei definitive, ambele de un alb perfect, specific dentiției definitive și lipsite de carii pot induce în eroare, la o primă analiză, stabilirea vârstei. Studiul în laborator a coletului și rădăcinilor dentare ne-au dat alte informații.

Coroborarea lungimii diafizelor (corespunzătoare vârstei de 11 ani) cu gradul de osificare a articulației cotului și cu situația de pe arcada dentară a mandibulei ne-au dus la stabilirea vârstei de 11, cel mult 12 ani, a acestui subiect.

Craniul, satisfăcător conservat, a putut fi restaurat, dar el oferă o ușoară deformare pe partea așezată (dreapta) pe pământ, datorat unei grosimi mult mai reduse a peretelui osos decât la *Scheletul nr.1*.

Principalele dimensiuni și indici cranieni sunt redați în *Tabelul nr.1*. Ușor mai scăzute, unele valori ale principalelor metrii ale craniului (așa cum rezultă din *Tabelul nr.1*) datorate, în primul rând, diferenței sexuale și nu în ultimul rând vârstei, și implicit taliei, *Scheletul nr.2* reproduce forma capului (ind.cefalic), înălțimea calotei, forma frunții și occipitalului scheletului anterior.

Deasupra nasionului se schițează, ca și în primul caz, sutura mendoza iar între parietale și occipital, dispuse tot simetric, câte două oase Wormiene.

Scheletul feței evidențiază o față hiperleptoprosopă (foarte alungită) la care se conturează orbite mijlociu de rotunjite (mezoconci), foarte asemănător cu cele întâlnite la scheletul studiat anterior. Se deosebește de acesta printr-un nas mai fin și ușor mai lung (ing.54/55) și o mandibulă mai gracilizată datorată sexului.

Prognatismul este ușor mai accentuat la acest subiect. Dentiția este și în acest caz perfectă, cu un grad de uzură evident mai slab ca la *Scheletul nr.2*.

Scheletul postcranian este bogat reprezentat, prin aproape toate segmentele componente. Lungimea maximă a diafizelor oaselor lungi, humerus (210 mm), radius (158 mm), cubitus (188 mm), corespund dimensiunilor între care variază vârsta de 11 ani.

Talia calculată după oasele lungi se situează, în acest caz, sub 1,38 m.

Coloana vertebrală oferă și ea câteva anomalii care se manifestă la nivelul formei vertebrelor. Corpul vertebral foarte mic, corespunzător unei astfel de talii, prezintă incizurile vertebrale superioare și inferioare mai

puțin accentuate decât obișnuit și, în plus, apofizele spinoase ale vertebrelor toracale sunt foarte scurte și curbate. Vertebra lombară 1 prezintă procesul costiform deosebit de dezvoltat, manifestându-se ca o coastă supranumerară lombară.

Diagnoza antropologică a Scheletului nr.2 evidențiază o structură predominant mediteranoidă, cu unele elemente nordice, extrem de gracilă, datorate vârstei.

Scheletul nr.3 este reprezentat prin câteva fragmente osoase: claviculă, vertebră cervicală, os carpian și doi muguri dentari. Aceștia din urmă ne-au ajutat la stabilirea vârstei la deces: 3 ani.

Discutarea materialului. Studiul antropologic al celor două schelete aproape complete (*Scheletul nr.1* și 2) evidențiază faptul că ele aparțin unei populații cu bogate elemente mediteranoide (la care se adaugă și cele nordice), ceea ce ar pleda pentru apartenența lor la populația autohtonă, știut fiind fondul mediteranoid al populațiilor locale ce au trăit în perioada respectivă pe teritoriul țării noastre (Cristescu 1960; Maximilian, Haas 1959; Maximilian 1960; Necrasov, Bălțeanu 1983, p.39-44; Protase, Tigara 1959, p.424-434; Russu, Protase, Șerban, Motioc 1959).

Ambele schelete oferă particularități ale formei arcului vertebral, o aplatizare a acestuia și, în plus, *Scheletul nr.1* prezintă importante depuneri osoase patologice atât în exteriorul arcului, cât și în interior spre lumenul medular. Acest subiect studiat de noi a suferit atât fizic cât și, probabil, afectiv, dar aceasta nu ar fi putut fi și cauza decesului său prematur.

Studiul nostru mai evidențiază și faptul că între scheletele nr.1 și 2 ar putea fi legături genetice (grad de înrudire foarte apropiat), probate prin existența unor dispoziții craniene rare (sutura mendoza, oase Wormiene plasate în același loc), precum și a formei craniene și a altor caracteristici cefalo-faciale.

Chiar forma deosebită a vertebrelor, cu incizurile superioare și inferioare foarte reduse, precum și aspectul oarecum aplatizat al arcului vertebral, sunt caractere ce se transmit genetic.

Din nefericire, asupra *Scheletului nr.3* nu ne putem pronunța, date fiind resturile osoase puține.

TABELUL NR.1

**Principalele dimensiuni și indici cranio-faciali ai scheletelor de la
Căsciocrele "Șuvița Hotarului"
4/4 sec.IV- 1/4 sec.III î.Hr.**

Nr. Martin	Dimensiuni și indici	Scheletul nr. 1	Scheletul nr. 2
0	l	2	3
1.	Gi - op	181	179
2.	Gl - i	175	175
3.	Gl - l	170	172
8.	Eu - eu	134	132
9.	Ft - ft	93	90
10.	Co - co	112	106
12.	As - as	112	106
13.	Ms - ms	108	86
20.	Po - b	119	117
23.	Circ. oriz.	510	490
24.	Po - po	310	310
25.	N - o	370	-
26.	N - b	120	120
27.	B - l	130	130
28.	L - o	120	-
29.	N - b	107	107
30.	B - l	120	113
31.	L - o	93	-
43.	Fmt - fmt	100	90
43. ₍₁₎	Fmo - fmo	92	82
44.	Ek - ek	90	76
45.	Zy - zy	109	104
48.	N -pr	62	53
47.	N - gn	113	99
50.	Mf - mf	24	22
51.	Mf - ek	40	35
52.	I. orbitei	31	30
54.	Al - al	26	21
55.	N - ns	48	48
65.	Kdl - Kdl	94	95
66.	Go - go	103	90
68.	Adâncime	72	-
69. ₍₁₎	In. la niv. g.n.	30	22
8/1.	Ind. cefalic	74,03	73,74
20/1.	Ind. pario-brog. long.	65,74	65,36
20/8.	Ind. pario-brog. trans.	88,80	88,63
9/10.	Ind. frontal trans.	83,05	84,90
9/8.	Ind. fronto-parietal	69,4	68,18
12/8.	Ind. occ. pariet.	83,58	87,87
47/45.	Ind. fac. tot.	103,6	102,06
48/45.	Ind. fac. sup.	56,8	54,69

0	1	2	3
52/51.	Ind. orbital	77,5	75,7
54/55.	Ind. nazal	54,16	43,7

Dispoziții
rare

Talia
Patologii

- sutura mendoza -
- oase Wormiene parieto-occipitale simetrice
- 1,58 m > 1,38 m
- ale corpurilor și arcurilor vertebrale

**MATERIALUL OSTEOLOGIC DIN AȘEZĂRILE GETO-DACICE
(SEC.IV-I î.Hr.) DIN ZONA
CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU.
DATE ZOOARHEOLOGICE**

Carmen Hrișcu, Luminița Bejenaru, M.Șt. Udrescu

Materialul osteologic care face obiectul studiului de față provine din cinci așezări geto-dacice, aflate pe teritoriul a trei localități: Căscioarele, Greaca și Prundu; lotul a fost prelevat atât din complexe închise, cât și din stratul de cultură .

Din totalul de 403 piese osteologice examinate, 313 au putut fi identificate ca specie. Marea majoritate a resturilor identificate a fost atribuită mamiferelor domestice; procentajul acestora variază între 98,6% la Căscioarele și 93,8% la Greaca (*Tab.1 și 2*). Printre speciile domestice, bovinele sunt cel mai bine reprezentate, urmate de ovicaprine și de suine. Această situație nu se deosebește de ceea ce s-a înregistrat în așezările contemporane din Câmpia Română, unde, în urma studiului a peste 18.000 de piese osteologice din cinci așezări de tip "dava", procentajul fragmentelor de animale domestice a oscilat între 97,1 și 85,4% (Udrescu 1985, p.129).

Bos taurus (bovinele domestice). Bovinele au reprezentat specia de bază în alimentație, ca, de altfel, în aproape toate așezările geto-dacice din sudul sau din estul țării; specia era exploatată, de asemenea, și pentru produsele secundare: lapte și forță de muncă (Haimovici 1987, p.147; Udrescu 1985, p.130, *Tab.3*). Media taliei la greabăn, calculată pe baza metapodiilor (*Tab.3*) și a unui radius (lung.max.: 262 mm; talia - indice Matolcsi: 112,7 cm), a fost de 113,9 cm, valoare care se încadrează perfect în media obținută în așezările geto-dacice din Câmpia Română (Udrescu 1985, *Tab.2*).

Eșantionul atribuit bovinelor este redus, ca număr de piese identificate, pentru a putea deduce o eventuală "strategie" de exploatare a acestei specii. S-a constatat, totuși, o proporție mai mare de animale mature sacrificate în raport cu cele încă tinere (dentiție lacteală și/sau oase care păstrează încă urmele cartilajului de creștere); această constatare ne face să presupunem că bovinele domestice erau exploatate, în primul rând, pentru produsele secundare, după care erau sacrificate pentru consum. Se cuvine semnalată absența exemplarelor cu dentiția într-un grad înaintat de uzură.

Ovis aries/Capra hircus (ovicaprinele). În eșantioanele studiate au fost identificate, deopotrivă, ambele specii: oile (*Ovis aries*) și caprele (*Capra hircus*), primele fiind net mai frecvente. Au fost înregistrate exemplare de la aproape toate categoriile de vârstă, de la cele de 3-6 luni (cu M1 neuzat), până la cele cu dentiția într-un grad înaintat de uzură. Preponderența categoriei de vârstă "matur", sugerată de prezența oaselor lungi cu epifizele complet sudate și a fragmentelor de aparat masticator cu M3 într-un grad incipient sau mediu de uzură, ne permite să presupunem o oarecare preocupare pentru lărgirea turmelor. Este foarte probabil ca exemplarele tinere sacrificate să fie surplusul de masculi, iar cele cu dentiția într-un grad înaintat de uzură să fie masculii bătrâni.

Singura talie care a putut fi calculată pe baza unui metatars de oaie - *Ovis aries* (lung.max.: 138 mm; talia - coef.Teichert: 68,7 cm; coef. Talkin: 64,6 cm), situează exemplarul respectiv către limita superioară de variabilitate întâlnită în așezările geto-dacice din Câmpia Română (Udrescu 1985, *Tab.2*).

Sus domesticus (porcul domestic). Cele zece vârste care au putut fi apreciate la nivelul aparatului masticator în așezările de la Căscioarele, sugerează că mai bine de jumătate dintre animale au fost sacrificate în intervalul 1-2 ani. Această constatare este în deplină concordanță cu "statutul" acestui animal, care era crescut în exclusivitate pentru consum.

Poziția sa pe locul al treilea, după bovine și ovicaprine, ca număr de piese ce i-au fost atribuite, este în concordanță cu ceea ce s-a constatat în aproape toate așezările contemporane din partea de sud a țării (Udrescu 1985, Tab.1).

Equus caballus (calul). Proporția pieselor osteologice atribuite acestei specii, în așezările care fac obiectul studiului de față (între 4,1% și 4,7%), este asemănătoare valorilor obținute în mai toate așezările contemporane cercetate din punct de vedere zooarheologic. Acest procentaj redus sugerează că specia nu era utilizată în scop alimentar, decât în mod cu totul subsidiar. Printre piesele identificate, resturile dentare au fost cel mai bine reprezentate.

Canis familiaris (câinele). Prezența câinelui printre resturile menajere, chiar și în locuințe (Loc.20, 21; Bordei 2 etc.), ne face să credem, din ce în ce mai mult, că specia era utilizată, în mod regulat, și în alimentație la geto-daci; prezența aproape constantă a unor piese osteologice arse sau cu urme de retezare cu unelte tăioase, în aproape toate așezările geto-dacice studiate până acum, susține această presupunere. Chiar dacă afirmația pare paradoxală, prin faptul că studiile de zooarheologie au arătat că economia animalieră a geto-dacilor satisfăcea pe deplin necesarul de proteine prin cele patru specii importante din punct de vedere alimentar (bovine, ovine, caprine, porcine), ea se impune prin datele obiective menționate mai sus.

Această constatare nu trebuie să surprindă și nici să șocheze; în aceeași perioadă, în Galia, "la viande de chien a été consommée ...", iar lipsa uneori a urmelor de intervenție cu unelte tăioase pe oasele de câine "...ne permet pas de remettre en cause le statut d'animal de boucherie" (Ménier 1985, p.29). De altfel, interzicerea măcelăriilor în care se vindea carne de câine s-a făcut abia în anul 1986 în Germania: "After 1930 it was frequently called ... for the prohibition of dog slaughterings ... the slaughter prohibition enacted to law in the year 1986" (Geppert 1990, p.201).

Cele câteva dimensiuni ce au putut fi prelevate la nivelul aparatului masticator sugerează existența unor câini de talie medie și chiar mare (lung.M1 - M3: 35 mm; 36 mm; 46 mm).

Animalele sălbatice. Au fost identificate piese osteologice aparținând la trei specii de animale sălbatice: cerbul (*Cervus elaphus*), mistrețul (*Sus scrofa*) și bourul (*Bos primigenius*). Proporția lor redusă (între 1,4% la Căscioarele și 6,2% la Greaca) sugerează că vânătoarea era o ocupație cu totul subsidiară în cele cinci așezări luate în discuție.

Observații. Un eșantion destul de redus ca număr de piese osteologice identificate face dificilă încercarea de a schița unele concluzii. Cu toate acestea, unele observații se impun:

- ca în toate așezările geto-dacice din partea de sud a țării, bovinele au fost specia cea mai bine reprezentată, ca număr de piese identificate, urmată de ovicaprine și suine;

- vârsta la care principalele specii de animale domestice au fost sacrificate, sugerează preocuparea geto-dacilor pentru menținerea și chiar lărgirea turmelor de animale;

- valorile metrice și cele câteva talii care au putut fi calculate la principalele specii domestice se încadrează în limitele de variabilitate pentru perioada geto-dacică;

- vânătoarea era o ocupație subsidiară la geto-dacii din partea de sud a țării.

*Mulțumim, și pe această cale, domnului Valeriu Sîrbu, care a avut amabilitatea să ne încredinșeze materialul osteologic pentru studiu.

Tab. 1 Repartiția numerică și procentuală pe specii a pieselor osteologice identificate în cele două așezări geto-dacice de la Căscioarele (jud. Călărași)

AȘEZAREA	ȘUVIȚA HOTARULUI							COINEA II	TOTAL FRAGMENTE	%
SPECIA	LOC.20 125 - 51 î.Hr.	LOC.21 200 - 101 î.Hr.	LOC.22 250 - 201 î.Hr.	Gr. 2 * 200 - 101 î.Hr.	Gr. 19 350 - 301 î.Hr.	Bd. 2 300 - 251 î.Hr.	Strat IV - III	Strat IV - II		
Bos taurus	22	23	2	7	-	-	23	7	84	39,8
Ovis aries / Capra hircus	15	4	3	5	3	-	15	18	63	29,9
Sus domesticus	9	8	1	5	1	1	17	2	44	20,9
Equus caballus	-	-	3	3	1	-	3	-	10	4,7
Canis familiaris	1	1	-	-	1	3	-	1	7	3,3
Cervus elaphus	1	-	-	-	1	-	-	-	2	0,9
Sus scrofa	-	-	-	-	1	-	-	-	1	0,5
TOTAL MAMIFERE	48	36	9	20	8	4	58	28	211	100,0
Aves	-	-	-	1	-	-	-	-	1	
Pisces	1	-	-	3	-	-	3	-	7	
TOTAL PIESE IDENTIFICATE	49	36	9	24	8	4	61	28	219	
PIESE NEDETERMINABILE	16	12	5	3	2	-	26	6	70	

* În groapa nr.2 a fost identificat și un calcaneu uman

Loc. = Locuință

Gr. = Groapă

Bd. = Bordei

Tab.2: Repartiția numerică și procentuală pe specii a pieselor osteologice identificate în așezările geto-dacice de la Greaca și Prundu (jud. Giurgiu)

LOCALITATEA	GREACA				PRUNDU	
AȘEZAREA	VALEA FĂNTĂNILOR	LA SLOM	TOTAL FRAGMENTE	%		
SPECIA	STRAT sec. IV-I î.Hr.	STRAT sec.III-I î.Hr.			STRAT sec. IV - I î.Hr.	
						%
Bos taurus	13	12	25	52,1	20	43,5
Ovis aries / Capra hircus	3	6	9	18,8	16	34,5
Sus domesticus	4	5	9	18,8	8	17,4
Equus caballus	1	1	2	4,1	-	-
Canis familiaris	-	-	-	-	-	-
Cervus elaphus	-	-	-	-	2	4,3
Sus scrofa	(1)?	-	1	2,1	-	-
Bos primigenius	1	1	2	4,1	-	-
	23	25	48	100,0	48	100,0
PIESE NEDETERMINABILE	3	6	9	-	11	-

Tab.3 : Estimarea taliei bovinelor (Bos taurus) după metapodii

DIMENSIUNEA	METACARP		METATARS		
	Căscioarele	Prundu	Căscioarele	Căscioarele	Prundu
Lung.max.	176	195	227	205	217
Lăț.prox.	50	51	45	43	42
Lăț.min.diaf.	29	27	25	24	23
Lăț.dist.	-	51	52	48	48
12/1 x 100	28,4	26,2	19,8	21,0	19,4
13/1 x 100	16,5	13,8	11,0	11,7	10,6
14/1 x 100	-	26,2	22,9	23,4	22,1
Sex estimat	femel	femel	femel	femel	femel
Talia cm (Fock)	105,6	117,0	121	109,7	116,1

OBIECTE DE FIER PROVENITE DIN AȘEZĂRILE GETO-DACICE DIN ZONA CĂSCIOARELE - GREACA

Ana Doniga, Florentina Potecașu, Ovidiu Dima

Obiectele de fier analizate provin din câteva așezări geto-dacice din zona Căscioarele - Greaca și constau din: topoare, seceri, ciocane.

S-a analizat un număr de șase obiecte, la care s-a urmărit:
- compoziția chimică, structura metalografică, duritatea.

Obiectele se află într-un stadiu foarte avansat de degradare. Oxidul a pătruns pe aproape toată grosimea materialului, astfel încât o analiză chimică completă nu s-a putut face decât la două obiecte, conform *Tabelului nr.1* (Analiza chimică s-a efectuat în laboratoarele de analiză rapidă din cadrul SIDEX-S.A.).

Obiectul	Compoziția chimică (%)										
	C	Mn	Si	P	S	Al	Cu	Cr	Ni	Ti	Zr
Topor	0,21	0,012	0,01	0,017	0,006	0,003	0,05	-	0,01	0,006	-
Ciocănel	0,23	0,25	0,3	0,0005	0,01	0,08	0,02	0,08	0,1	0,07	0,006

Tab.1. Compoziția chimică a obiectelor studiate

Analiza chimică arată că este vorba de fier cu impurități provenite, probabil, din minereu (ciocănel-Căscioarele). În cazul toporului se constată chiar un fier de puritate foarte avansată.

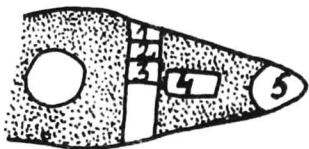
Analiza metalografică s-a putut realiza pe mai multe obiecte și a furnizat unele informații privind modul de obținere a obiectului și eventualele tratamente aplicate. Analiza metalografică s-a făcut pe un microscop NEOPHOT din dotarea Laboratorului de Metalurgie fizică, din cadrul Facultății de Metalurgie și Știința Materialelor a Universității "Dunărea de Jos" - Galați. Zonele analizate au fost prelucrate prin șlefuire, lustruire și atac chimic cu Nital (soluție de acid azotic de 3% în alcool etilic).

Duritățile s-au efectuat pe aceleași zone cu analiza metalografică, iar rezultatele sunt prezentate în *Anexa nr.2*.

În continuare, se prezintă rezultatele studiilor efectuate, pe fiecare obiect în parte.

1. Ciocănel (Căscioarele - Șuvița Hotarului)

Deși analiza chimică ne-a indicat un conținut mediu de carbon, de 0,2-0,3%, totuși analiza metalografică arată o variație a conținutului de carbon pe lățimea obiectului. Microstructurile s-au studiat pe zone reprezentative de suprafață, conform imaginii de mai jos.

În *Zona 1* - marginea obiectului, apare o structură feritică, ceea ce indică un carbon foarte scăzut (sub 0,02% C), adică o decarburare avansată, datorită, probabil, menținerii la temperatură ridicată,

deoarece grăunții cristalini sunt grosolani, în comparație cu restul secțiunii (*Fig.161/1*, - *Anexa 1*). Această decarbonare este dovedită și de valoarea durității: 137 HB (material moale)

Zona 2 - din apropierea marginii, apare cu un aspect de tratament termic, posibil o călire în apă. Se observă o structură fină (martensită săracă în carbon), care determină o duritate mai ridicată, cca 210 HB (*Fig.161/2*).

Zona 3 - spre centrul suprafeței, apare o structură de ferită + perlită, mai apropiată de echilibru, cu grăunți mai mari și cu duritate mai mică (188 HB). În această zonă conținutul de carbon este mai mare (cca 0,35%) (*Fig.161/3*).

Zona 4 - vârful ciocănelului indică o structură de tratament termic (martensită + ferită). Datorită martensitei, duritatea atinge valori mai mari (232-257 HB). Modul în care s-a efectuat tratamentul (încălzire la o temperatură nu prea ridicată, urmată de răcire în apă) indică o călire incompletă, datorită prezenței feritei - constituențului moale (*Fig.161/4*).

Zona 5 - apare coroziune, dezvoltată după direcția de deformare a materialului (*Fig.161/5*).

Din analiza macro- și microstructurală am presupus că obiectul a fost obținut prin turnare (posibil într-o cochilă metalică) cu miez, pentru obținerea găurii centrale. Miezul a fost din pământ sau nisip, deoarece marginile găurii prezintă porozități mari, dantelate.

După solidificare, s-a aplicat o deformare plastică prin încălziri repetate și batere (ciocănire), de fapt o forjare, dar cu o deformare mică, pentru a se obține forma finală.

Constituienții structurali arată că se cunoștea efectul durificării prin carburare (cementare) și tratament termic (încălzire și răcire rapidă).

2) Zăbala - Căscioarele - Coinea II

Este un oțel cu mult carbon. Pe marginea exterioară are cca 0,45% C (strat decarburat), apoi spre mijloc are aspect de oțel eutectoid (cca 0,7% C). Duritatea este mare (257-320 HB) (*Fig.162/1*). A fost obținută prin forjare și îndoire la capete.

3) Cușit - Greaca - La Slom

Este aproape fier pur ($C=0,002-0,003\%$). Este și foarte subțire ceea ce înseamnă că a fost deformat îndelung până s-a ajuns la aceste dimensiuni. Prin încălziri repetate materialul s-a decarburat, rezultând o ferită cu grăunți mari (*Fig.162/2*) și o duritate mică (152-157 HB).

4) Secera - Greaca - Valea Fântânilor

Se observă o variație accentuată a carbonului pe lățimea tăișului (de la 0,6% la 0,2% C). Inițial, s-a utilizat un fier cu carbon ridicat (oțel eutectoid), care conferă duritate uneltei (cca 227 HB). Partea mai groasă este caracterizată de o structură ferito-perlitică cu perlită în cantitate mare și o rețea fină de ferită (*Fig.162/3*). Spre zona de tăiere cantitatea de ferită crește (constituențului moale) și scade perlita (*Fig.162/4*).

Această decarburare a fost determinată de încălzirile repetate pentru deformare (ciocănire), în vederea realizării părții tăietoare. A rezultat însă o durificare prin deformarea plastică, chiar dacă zona s-a decarburat accentuat. (*Fig.162/5*).

5) Topor

Structura arată o neomogenitate chimică. Spre mijlocul piesei apare o structură feritică moale (*Fig.163/1*), iar spre margine o zonă carburată, cu o cantitate de perlită și cu aspect acicular, datorită supraîncălzirii (piesa are grosime mare) (*Fig.163/2-3*).

Duritatea este destul de mică (125 HB) dar este posibil ca această carburare să fi fost făcută voit, deci s-a aplicat un tratament termochimic, pentru durificare.

6) Cuțitaș - Greaca - *La Slom*

Aceeași structură feritică pe toată secțiunea transversală (*Fig.163/4*).

La o mărire mai mare (200 de ori), pe limitele grăunților de ferită apar precipitate fine de cementită (Fe_3C), deci un material moale (sub 0,02% C) (*Fig.163/5*).

Se observă o granulație neuniformă, rezultată, probabil, din modul de prelucrare. Duritatea este mică (115 HB).

Concluzii

Obiectele studiate provin, aproximativ, din aceeași zonă, dar din epoci diferite.

- Compoziția chimică arată că s-a folosit un fier destul de impur la obiectele din sec.II-I î.Hr., dar de puritate ridicată la obiectele mai recente (topor) - sec.IX-X.

- Analiza microstructurii și durității dovedește că în epocile respective se cunoștea efectul durificator al carburării, această îmbogățire cu carbon făcându-se, probabil, prin menținerea obiectului în cărbunii din vatră (temperaturi de 900-1000 °C).

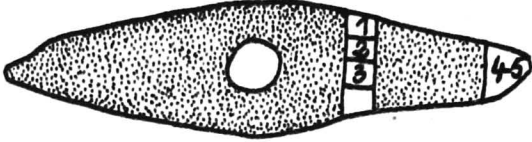

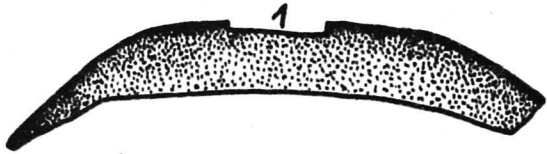
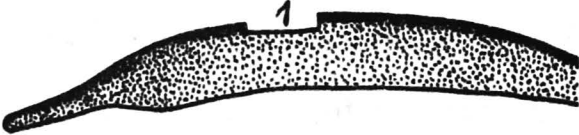
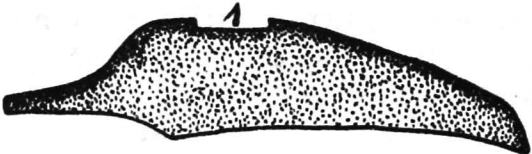
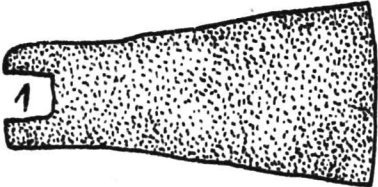
Se cunoștea, de asemenea, efectul durificator al răcirii rapide (călire), probabil în apă.

- Mai interesant este faptul că se combina durificarea prin carburare cu tratamentul termic.

În schimb, încălzirile repetate (probabil în foc) duceau la decarburări accentuate.

- Se stăpânea, de asemenea, tehnica turnării în cochilă și utilizarea miezului, chiar dacă acesta era destul de primitiv realizat.

- Obiectele studiate dovedesc, în ansamblul lor, că locuitorii ținuturilor respective erau foarte buni meșteșugari, utilizând tehnici de prelucrare a metalelor care au rămas, în principiu, aceleași până în zilele noastre și realizând piese frumos lucrate, robuste sau delicate, în funcție de destinație, dar lucrate cu multă migală, precizie și ingeniozitate.

Obiectul	Zona încercării	Duritate (HB)
<i>Ciocănel - Căscioarele - Șuvița Hotarului</i> 	1 - margine 2 - sub margine 3 - centru 4-5 - vârf	137 210 188 232-257
<i>Zăbală - Căscioarele - Coinea II</i> 	1-2 inel	257-320
<i>Secera mică - Greaca - La Slom</i> 	1 - muchie	115
<i>Secera - Greaca - Valea Fântânilor</i> 	1 - muchie	227
<i>Cuțitaș - Greaca - La Slom</i> 	1 - muchie	152-157
<i>Topor - Greaca - Valea Fântânilor</i> 	1 - partea de prindere	125

Anexa nr.2. Analiza durității.

V. CONCLUZII

Cercetarea intensivă a mai multor situri din microzona *Căscioarele - Greaca - Prundu*, chiar dacă ea s-a făcut în condiții vitrege de salvare, a permis o serie de observații importante privind evoluția comunităților umane.

Vom aminti că aici au existat locuiri intense în eneolitic (Ștefan 1925, p.138-197; Comșa 1954, p.586-590; Dumitrescu 1970, p.5-24), în epoca bronzului (Sirbu, Damian 1992, p.11-16, 333-342; Nanu-Basarab 1988-1989, p.37-54), în Hallstatt (Sirbu, Damian, Ciocea 1993, p.207-215) etc.

În ceea ce privește prima epocă a fierului, au fost descoperite trei așezări în punctele *La Slom*, *Valea Fântânilor* și *La Stână*. Tipurile ceramice stabilite (precum vasul pântecos cu butoni - apucători, strachina invazată cu caneluri oblice sau fațete pe umăr, vasul pântecos din pastă neagră decorat cu caneluri, oala cu gât conic și buza răsfrântă) nu se grupează într-un repertoriu specific unui anumit orizont cultural, ci sunt atribuibile Hallstatt-ului în general. Analogiile conduc către orizontul Babadag II, reflectând și o serie de influențe recepționate atât dinspre apus, cât și dinspre sud.

De asemenea, la *Coinea II* au fost descoperite două morminte de înhumatie și o groapă cu un vas de provizii ce au aparținut, probabil, purtătorilor complexului cultural Basarabi.

Pe baza descoperirilor de până acum, se poate constata, deci, o locuire sporadică în Hallstatt pe malurile lacului Greaca.

Locuirca, cu adevărat remarcabilă, pentru epoca getică - circa 15 așezări, pe o distanță de circa 15 km, pe parcursul sec.IV-I î.Hr., nu poate fi explicată decât că în această microzonă erau resurse importante de hrană și condiții de refugiu (în bălți și păduri) sau de apărare (la *D'aia parte*).

Menționăm că în afara așezărilor cercetate de noi s-au mai depistat alte situri getice, ca cele de la nord de *D'aia parte* (săpături inedite, D. Șerbănescu) sau la nord de localitatea Căscioarele (cercetări de suprafață, V.Sirbu, P.Damian), la care se adaugă cele din zona Chirnogi (Trohani, Șerbănescu 1975, p.275-280). De asemenea, descoperirea unor fragmente de vase getice pe terasele superioare indică o locuire sporadică și pe ele.

Densitatea și stabilitatea comunităților getice în această microzonă exprimă o dinamică demografică proprie, ilustrată prin extinderea locuirii de pe o terasă pe alta sau prin deplasări și reveniri în zonele apropiate, pe tot parcursul sec.IV-I î.Hr.

Întrucât problemele pe care le implică tipurile de complexe și analiza materialelor au fost discutate la capitolele respective, acum ne vom limita la câteva observații de ordin general.

În cele 11 așezări getice s-a săpat o suprafață de 2235 m², identificându-se 160 de complexe: 9 bordeie, 58 de locuințe de suprafață, 76 de gropi, 10 vetre exterioare și 7 aglomerări de materiale arheologice (*Anexele 1-2*).

Se poate observa raportul apropiat dintre numărul complexelor de locuire - 67, și cel al gropilor - 76, constatare valabilă în toate așezările și pe tot parcursul evoluției lor. Această situație este surprinzătoare, întrucât în aproape toate așezările geto-dacice, cercetate intens, numărul gropilor este mult mai mare. Nu este exclus, însă, ca această constatare să se datoreze caracterului de salvare al cercetărilor.

De asemenea, este de semnalat numărul mic al bordeiilor - doar 9, ce se datează pe tot parcursul sec.IV-I î.Hr., ceea ce arată că ele erau rar folosite de geto-dacii din această zonă.

Gropile bordeiilor au fost de formă dreptunghiulară, ovală sau rotundă, cu diametrele maxime de 5,65 x 5,20 m și adâncimea variabilă - de la 0,32 m - 0,95 m; unele aveau trepte pentru coborâre. Inventarul descoperit în ele, cu două excepții, a fost modest sau sărac.

În privința locuințelor de suprafață, este de remarcat numărul lor mare - 58, la care ar trebui adăugate altele, distruse de arăturile adânci, de lucrările de terasare sau de locuirile ulterioare.

Așa cum s-a menționat la analiza lor, caracterul cercetării, distrugerile ulterioare și lipsa pietrei n-au permis observații de detaliu privind dimensiunile, elevația, organizarea internă etc. Marea majoritate au fost de formă rectangulară, rareori suprafețele lor depășind 20-25 m², de obicei cu podeaua la nivelul antic (doar câteva aveau podeaua adâncită cu 0,10 - 0,30 m). Acolo unde locuințele au fost cercetate integral, marea majoritatea aveau vetre în interior. Pereții locuințelor aveau structura din lemn - bârne și pari verticali, stîngii și nuiile orizontale, peste care se aplica un strat de lipitură, mai gros sau mai subțire, deseori având în amestec pleavă sau alte vegetale. Foarte probabil, acoperișurile erau făcute dintr-o structură de lemn, peste care se puneau stuf sau paie. Inventarul descoperit în ele a fost sărac sau modest. Așa cum s-a observat în resturile rămase *in situ*, ele au fost distruse în urma incendiilor, faptul datorându-se materialelor ușor inflamabile folosite în construcția lor și vetrelor, din interior sau din afara lor.

Faptul că, pe de o parte, în aproape toate locuințele s-a găsit un inventar sărac - nici măcar vase sparte *in situ* - și, pe de altă parte, aproape toate au fost puternic arse, ne permite să avansăm următoarea ipoteză - după ce inventarul era recuperat, înainte de părăsire, ele au fost incendiate.

Așa cum s-a specificat adesea, nu numai că numărul gropilor este mic - 76 ex., dar și repartitia lor este inegală, întrucât doar la **Șuvița Hotarului**, **Coinea** și **La Stână** numărul lor este mai mare, în restul așezărilor fiind vorba doar de câteva exemplare (*Anexa 1*).

De asemenea, în nici una din ele nu s-au observat amenajări speciale - împletituri, lutuiri ale pereților; doar GR3 de la **Suharna** și GR17 de **La Stână** aveau fundul și pereții arși. Poate fi remarcată doar grija de a avea pereții și fundul cât mai netezi.

Marea majoritate a gropilor au fost de capacități mici și mijlocii, având adâncimea de 0,60-1,00 m și diametrele de 0,60 - 1,20 m. Gropile de mare capacitate sunt foarte rare.

În ceea ce privește forma gropilor, majoritatea au fost cilindrice - 33, altele tronconice - 21, ovale - 9, iar 2 de formă neregulată (la 11 gropi nu putem preciza forma) (*Anexa 1*).

În ceea ce privește funcționalitatea, putem presupune că marea majoritate au fost folosite pentru păstrarea rezervelor alimentare, deși dovezile directe ne lipsesc.

Dacă presupunem că cele mai multe gropi au fost folosite pentru păstrarea rezervelor alimentare, atunci trebuie să acceptăm trei condiții, anume ele să fi fost: a) ferite de intemperii, în special de ploi și ninsori, prin acoperire adecvată, b) apărate de rozătoare, prin arderea pereților, depunerea proviziilor în vase sau coșuri, c) protejate de furt - să fi fost sub o permanentă supraveghere. Ori, extrem de puține gropi îndeplinesc aceste condiții.

Desigur, lutul extras la săpare a putut fi folosit la modelarea vaselor sau la pereții locuințelor, iar după abandonare în ele s-au aruncat

dărâmaturile locuințelor, resturile vetrelor și ale focului, deșeurile de la bucătărie, vasele sparte, alte bunuri inutilizabile etc.

Probabil și datorită caracterului de salvare al cercetărilor, ca și a suprafețelor mici cercetate, nu s-a putut sesiza vreo intenție de ordonare a complexelor de locuire sau a gropilor. Aceste complexe au apărut în toate zonele așezărilor, evident în concentrări diferite. Se poate afirma că gropile se aflau în toate zonele cu locuințe, de obicei în apropierea lor. Doar la *Coinea II* se poate spune că ar fi putut exista o zonă specială destinată gropilor, ipoteză ce ar rezulta atât din numărul mare al gropilor (10), față de al complexelor de locuire (2), cât și din faptul că în 3 gropi au fost înhumate animale.

Ca în toate așezările geto-dacilor, recipientele ceramice au reprezentat cele mai numeroase vestigii recoltate.

Din nefericire, pe de o parte, caracterul de salvare al cercetărilor a făcut ca numai o parte a complexelor să fie cercetate integral, ceea ce n-a permis nici statistici și nici întregirea vaselor, iar, pe de altă parte, numai în puține cazuri șansa a făcut să se descopere vase întregi.

Totuși, cercetările intense din mai multe așezări, într-un areal relativ mic, au permis o serie de observații importante, mai ales dacă avem în vedere că în unele s-au putut observa tipurile specifice unei anumite perioade (sec.IV-III î.Hr. sau sec.II-I î.Hr.), pe când în altele s-a putut constata evoluția acestora pe tot parcursul sec.IV-I î.Hr.

Întrucât analizele specifice asupra tipurilor de vase s-au făcut la fiecare așezare, ca și în comentariile pe zonele Căscioarele și Greaca - Prundu, acum vom evidenția doar câteva observații.

S-au putut delimita cele două etape cronologice în evoluția olăriei getice, din sec.IV-III î.Hr. și din sec.II-I î.Hr., la limita sec.III-II î.Hr. fiind "pragul" dintre ele.

De asemenea, nu s-au evidențiat forme specifice acestei "perioade de tranziție", ceea ce denotă că ea a fost relativ scurtă. Această schimbare în olăria getică își are originea, după opinia noastră, atât în evoluția internă a comunităților getice, cât și în încetarea importării și producerii unor tipuri de vase (imitațiile după unele forme grecești, modelate cu roata).

Privitor la olăria getică din sec.IV-III î.Hr. vom comenta, mai pe larg, doar formele modelate cu roata, întrucât considerăm că descoperirile de aici pot aduce unele date în plus.

Privitor la vasele modelate cu roata din aria tracică, P. Alexandrescu (1977, p.135-137) observă că:

- a) meșterii traci n-au adoptat de la greci doar roata olarului și tehnica de fabricare a vaselor, dar ei au reprodus fidel forme grecești și nu pe cele tradiționale;
- b) stabilitatea tipologică a vaselor este foarte mare, încât este dificil de făcut o datare restrânsă a lor, în lipsa altor piese;
- c) răspândirea tipurilor de vase în mediul tracic nu este întotdeauna suficient de concludentă;
- d) au fost alese din olăria greacă nu tipurile cele mai răspândite, ci acele forme care semănau cu olăria tradițională hallstattiană;
- e) roata olarului a fost rapid adoptată de meșterii traci, uneori chiar în adâncul teritoriului lor.

Dintre concluziile enunțate de Em. Moscalu (1983, p.210-212), privitoare la ceramica modelată cu roata din mediul tracic, din sec. VI-IV î. Hr., vom reaminti câteva: "Studiul ne-a permis constatarea că majoritatea ceramicii din mediul autohton este identică din punct de vedere tipologic cu ceramica cenușie din mediul grecesc... Trebuie să considerăm că ceramica

cenușie din orașele grecești este lucrată de traco-geto-daci, sciți sau illiri ? În aceste condiții este limpede că ceramica cenușie constituie un articol de export în mediul autohton... Dacă considerăm că ceramica cenușie din mediul autohton este locală, imitată după cea greacă, normal ar fi ca în aceleași așezări și necropole să găsim și vasele grecești originale”.

Sunt deja aproape patru decenii de când există puncte de vedere contradictorii asupra originii vaselor modelate cu roata descoperite în lumea getică din sec. VI-IV î. Hr.

Prima direcție, inaugurată de C. Preda (1959, p.251-263; 1970, p.571-578) și D. Berciu (1960, p.261-283), apreciază că aceste vase au fost modelate în lumea traco-getică, poate chiar de la sfârșitul sec. VI î. Hr.

Cea de a doua direcție, deschisă de E. Condurachi (1965, p.43-50) adoptată și de I. H. Crișan (1969, p.95-99), apreciază că aceste recipiente au fost importate din lumea grecească, geții începând să le producă abia spre sfârșitul sec. IV î. Hr.

Desigur, dovezile decisive în favoarea uneia din aceste opinii pot fi aduse numai prin analiza argilei dintr-un număr reprezentativ de așezări și prin descoperirea unor cuptoare de ars vasele, pe tot parcursul sec. VI-III î. Hr. Problema este nu numai dacă ele s-au produs și în lumea tracică, ci și dacă au fost modelate și arse numai de meșteri autohtoni sau și de cei greci, și în ce proporții.

Apreciem că, în actualul stadiu de cercetare, aducerea în discuție a tuturor descoperirilor și a argumentelor logice poate înclina balanța în favoarea uneia din cele două ipoteze.

Privitor la vasele modelate cu roata, arse inoxidant, cu angobă cenușie sau neagră, sau arse oxidant, de culoare roșie sau portocalie - gălbuie, în baza documentației existente până în momentul de față, se pot face următoarele constatări:

- a) s-au descoperit atât în coloniile grecești nord-vest pontice și din Anatolia, cât și din lumea tracică, illirică, scitică și în zona tiso-slovacă;
- b) aproape în totalitate imită tipuri de vase grecești- *kratere*, *lekanai*, *castroane*, *căni*, *cești*, *amfore*, *pithoi*;
- c) exemplare numeroase s-au găsit în Dobrogea, pe malurile Dunării și în zona Dunării de Jos, acolo unde există și numeroase importuri grecești, îndeosebi amfore, iar mai puține piese în așezările din interiorul lumii traco-getice, dar care se află tot în zona de circulație a produselor grecești;
- d) stabilitate tipologică a tipurilor de recipiente în sec. VI-III î. Hr.
- e) cu puține excepții, în aceste situri nu s-au găsit vase similare grecești, care, eventual, să fie imitate de geți;
- f) nu se cunosc cuptoare de ars asemenea tipuri de vase în lumea getică din sec. VI-IV î. Hr.;
- g) după ce aceste tipuri de vase nu se mai produc în coloniile grecești, ele vor dispărea, în scurt timp, și din lumea getică. P. Alexandrescu (1977) constată că asemenea vase nu se mai produc la Histria (p.114, *fig.1*) și nu mai apar în lumea tracică (p.136, *fig.17*) de la sfârșitul sec. IV î. Hr.

În baza datelor de până acum se poate constata, însă, că cele mai multe tipuri de vase se întâlnesc la geți până spre sfârșitul sec. III î. Hr., fapt confirmat și de descoperirile din zona Căscioarele, în special de la *D'aia parte*, unde există numeroase ștampile de amfore grecești, care au putut asigura o datare mai restrânsă (Sîrbu 1994, p.25, *fig.7*).

Pentru producția de ceramică cenușie de la Histria și unele considerații privind difuzarea ei există deja un studiu monografic (Coja, Dupont 1979, p.47-48, 58, pl. 3 și 12).

Dacă avem în vedere aceste date arheologice, este mai dificil de admis, după opinia noastră, ca această schimbare, de la pragul sec.III-II î.Hr., a unei bune părți din repertoriul de forme din lumea traco-getică, într-un domeniu atât de tradițional și pe o arie atât de largă, să se datoreze unei "mode" și nu unor cauze mai profunde - interne sau externe.

Rămâne de stabilit dacă dispariția acestor tipuri de vase se datorează încetării producerii lor în coloniile grecești din cauze interne sau lipsei comenzilor din lumea "barbară".

Poate că scăderea comenzilor a determinat o decădere a acestor centre de olărie din orașele grecești și din lumea tracică.

De la mijlocul sec.III - până spre mijlocul sec. II î. Hr. se observă o "ocultare" a diverselor tipuri de descoperiri (morminte aristocratice, cetăți impunătoare, tezaure din metale prețioase etc.), care asiguraseră gloria societății getice în sec. IV-III î. Hr.

Nu este exclus ca aceste prefaceri profunde să se datoreze unor cauze economice, care au dus la o scădere bruscă a posibilităților comunităților getice de a-și mai putea procura, din abundență, anumite bunuri de lux.

Desigur că este mai mult decât probabil, chiar dacă nu se cunosc, deocamdată, cuptoare pentru ars aceste tipuri de vase, să presupunem că o parte din aceste recipiente au fost produse în afara coloniilor grecești, deci și în lumea traco-getică, dar trebuie să aflăm cine le-a produs. Au fost, la început, mari centre de producție conduse de meșteri greci, asistați de olari autohtoni, în așezările cele mai importante din lumea traco-getică ? Sau olarii autohtoni și-au însușit meșteșugul în coloniile grecești ? Doar viitoarele cercetări arheologice și studiul interdisciplinar al pieselor deja descoperite vor putea lămuri aceste probleme.

Cum era și normal, geții și-au modelat sau importat tipurile de vase de care aveau nevoie pentru păstratul proviziilor sau pentru pregătirea și servirea mesei.

Este indiscutabil că borcanul a fost recipientul cel mai larg utilizat de geto-daci în toată perioada, iar numeroasele urme de ardere secundară atestă că el a folosit la pregătirea hranei.

Dacă în sec.IV-III î.Hr. castroanele și străchinile ocupă o pondere importantă - în special cele modelate cu roata, ce imită *kratere* și *lekanai*, în sec.II-I î.Hr. numărul lor este mult mai mic.

Este foarte probabil că locul lor este preluat de fructieră, a cărei pondere în olăria getică din sec.II-I î.Hr. devine importantă.

Trebuie semnalată atât lipsa unor tipuri de recipiente sau a unor tehnici decorative, cunoscutela geții din alte zone, cât și ponderea redusă a altor tipuri de vase, ca și trăsăturile comune ale olăriei de aici cu descoperirile din zona Dunării de Jos.

Mai mult, îndeosebi pentru sec.IV-III î.Hr., dar și pentru sec.II-I î.Hr., se constată existența unor forme similare de recipiente cu cele întâlnite între Dunăre și Balcani sau chiar cu cele de la sud de Balcani (Sевtopolis).

Pentru sec.II-I î.Hr., se remarcă atât prezența unor piese întâlnite în așezările din Muntenia sudică (boluri cu decor în relief, amfore cu ștampile anepigrafice etc.), cât și lipsa sau raritatea altor piese comune în descoperirile din nord-estul Munteniei și din Moldova (vase cu tub, vase cu decor pictat, căni cu toarta torsionată sau "mustăți", cești-opaițe decorate cu brâuri în relief sau cu decor în formă de "brăduț", fructiere cu "ferestre" triunghiulare în picior, borcane cu "brăduți" incizați etc.).

Pe ansamblu, în toată perioada de evoluție a geților aici, vasele lucrate cu mâna sunt majoritare, cele modelate cu roata ocupă un procent de 20-30%.

Se poate concluziona că în așezările de aici s-a descoperit marea majoritate a tipurilor de vase întâlnite în olăria geto-dacilor, lipsa unora sau procentul redus al altora ținând fie de hazardul cercetărilor, fie de specificul zonal al evoluției comunităților de aici.

De asemenea, existența unor tipuri ceramice comune tuturor așezărilor de aici, evident în aceleași etape cronologice, atestă legătura strânsă dintre comunitățile din această microzonă.

Amforele, îndeosebi cele ștampilate, provenind atât din centre sudice (Thasos, Rhodos, Knidos, Cos), cât și pontice (Heraclea Pontică, Sinope), au oferit repere importante în datarea complexelor și, în general, a locuirii getice din toate așezările.

Nu numai că gama importurilor elenistice este puțin variată, lipsind o serie de alte categorii de piese întâlnite în lumea geto-dacilor (Glodariu 1974), dar chiar și numărul amforelor este relativ redus.

Este de semnalat și lipsa monedelor, getice sau elenistice, în cercetările întreprinse de noi (excepție, o piesă nedescifrabilă la *La Slom*).

Dacă vasele modelate cu roata ce imită forme grecești - *kratere*, *lekanai*, cești, căni etc., din sec.IV-III î.Hr., constituie produse de import, atunci relațiile geților cu centrele pontice au avut o pondere cu totul deosebită.

De asemenea, faptul că geții de aici au imitat, în sec.II-I î.Hr., o serie de produse elenistice - amforele, bolurile cu decor în relief, *kantharoi* etc., atestă, o dată în plus, natura strânsă a acestor relații cu lumea mediteraneană.

Unelte și ustensilele descoperite în așezările de aici sunt puține, indiferent de materialul din care au fost obținute, de tipul lor sau de perioada în care pot fi încadrate. Din această cauză nici discuțiile asupra lor nu pot fi laborioase.

Totuși, ele atestă atât practicarea unor meșteșuguri, cât și ocupațiile principale ale comunităților de aici. Notăm, din nou, raritatea uneltelor agricole, lipsa sau raritatea pieselor ce ar atesta pescuitul, care, în mod natural, ar fi trebuit să ocupe un loc important în viața comunităților, întrucât toate au fost situate pe malurile unor lacuri și bălți.

Dacă dovezile arheologice privind practicarea agriculturii sunt puțin numeroase (râșnițe de tip elenistic, seceri), în schimb, mărturia lui Arrian, privitoare la expediția lui Alexandru cel Mare la nordul Dunării, din anul 335, este concludentă: "În cursul nopții merseară prin locuri unde holdele de grâu erau îmbelșugate ... Cu ivirea zorilor, Alexandru o porni prin holde. El porunci pedestrașilor să înainteze, culcând grâul cu lăncile înclinate, până au ajuns la pământul necultivat" (Arrian, *Anabasis*, I, 3, 1-4).

De asemenea, tot cu acel prilej, Alexandru cel Mare ..." adună din regiune cât mai multe lunturi dintr-un singur trunchi (căci acestea se aflau din belșug, deoarece locuitorii de pe malurile Istrului le folosesc pentru pescuit în Istru sau când merg unii la alții pe fluviu, iar mulți fac cu ele piraterie)" (Arrian, *Anabasis*, I, 3, 5-6).

Iată, deci, dovezi concludente despre recolte bogate de grâne, despre practicarea pescuitului, ca și a pirateriei, despre relațiile strânse dintre geții de pe ambele maluri ale Dunării, încă de la sfârșitul sec.IV î.Hr.

De asemenea, este greu de găsit o explicație pentru cantitatea extrem de redusă de oase de animale recoltată din toate așezările getice de aici (să le fi aruncat în lacuri și bălți?).

La fel de puține sunt și podoabele, din rândul cărora trebuie să evidențiem doar fibulele, care au și o valoare cronologică deosebită, apoi pieptenii de os de la *Șuvița Hotarului* și mărgica cu decor antropomorf de la *Valea Fântânilor*.

Dacă avem în vedere numeroasele așezări depistate în această zonă, este oarecum surprinzător faptul că nu s-au descoperit încă necropole getice, cunoscându-se doar un mormânt de înhumăție, din sec.IV î.Hr., la Căscioarele - *Ghețarie* (Munteanu 1990, p.345-350).

Întrucât cercetările arheologice, ca și lucrările de terasare, s-au desfășurat, aproape în totalitate, pe terasele mijlocii și joase, zone propice pentru locuit, este posibil ca necropolele să fie pe terasele superioare, astfel explicându-se nedescoperirea lor.

Este foarte probabil că centrul religios al comunităților getice din această zonă, în sec.IV-III î.Hr., a fost la *D'aia parte*, întrucât această așezare fortificată ocupa o poziție centrală, iar aici s-au descoperit și două edificii de cult.

Pentru sec.II-I î.Hr., este probabil ca unele ceremonii sacre să se fi desfășurat pe *Ostrovel*, o insulă în care nu s-au descoperit complexe de locuire, ci numai gropi și anumite categorii de piese.

Existența sacrificiilor umane, poate și a unor practici rituale de expunere/descompunere a cadavrelor, a sacrificiilor și înhumărilor rituale de animale este atestată prin mai multe descoperiri de la *Coinea II* și *Șuvița Hotarului*.

De asemenea, figurinele antropomorfe și zoomorfe sunt dovezi despre practicile magice și vrăjitoarești, iar unele piese din lut sugerează anumite rituri de fecunditate și fertilitate.

Depunerile de ofrande în vase, așezate apoi în gropi, sunt ilustrate de numeroasele piese întregi, în special recipiente pentru băutul lichidelor, descoperite în GR12 și GR15 din așezarea *La Stână*.

Faptul că resturile focului și ale vetrelor au fost găsite îndeosebi în gropi, uneori chiar în vase, poate sugera anumite credințe și rituri, potrivit cărora acestea trebuiau protejate pentru a nu fi profanate.

Așa cum atestă inventarul arheologic descoperit în așezările de la *Șuvița Hotarului*, *D'aia parte*, *Coinea I*, *Valea Coșarului* și *La Stână*, acestea își au începutul în prima jumătate sau la mijlocul sec.IV î.Hr.

În baza documentației de până acum, această adevărată "ieșire la rampă" a mai multor comunități getice, într-un areal atât de restrâns, nu poate fi explicată numai printr-o evoluție locală, încât trebuie să avem în vedere și un adaos de populație din zonele învecinate. Până în prezent, noi nu cunoaștem nici complexe de locuire și nici morminte care să se dateze în sec.VI-V î.Hr., în această zonă. Singura piesă databilă în sec.VI î.Hr. este fibula găsită în zona Locuinței nr.2 de la *Valea Coșarului*.

De altfel, în sec.IV î.Hr. se constată apariția unei adevărate salbe de așezări, ca și de necropole, pe malurile sau în apropierea Dunării, din Oltenia până la vărsarea acesteia în Marea Neagră.

Din cadrul acestora, noi vom aminti așezările fortificate de la Coțofenii din Dos, jud.Dolj (Zirra 1996, p.79-157), Bâzdâna, jud.Dolj (Tătulea 1984, p.92-110) și așezările nefortificate de la Unirea, jud.Călărași (Sîrbu, Oprea, Pandrea 1995, p.147-166), Spiru Haret, jud.Brăila (Anastasiu 1970, p.43-44); Sîrbu 1983, p.34-35), Brăilița, jud.Brăila (Harțuche, Anastasiu 1968, p.29-31; Sîrbu 1983, p.13-17), ca și necropolele de la Zimnicea, jud.Teleorman (Alexandrescu 1980, p.19-126), Bugeac, jud.Constanța (Irimia 1985, p.75-85), Brăilița, jud.Brăila (Harțuche, Anastasiu 1968, p.31-35) etc.

Studierea evoluției mai multor comunități, într-un areal relativ restrâns, a permis o serie de observații importante.

Complexele de locuire și inventarul descoperit indică atât o extindere a comunităților de pe o terasă pe alta (de exemplu, *Șuvița Hotarului, Coinea, La Stână*), cât și o deplasare în zonele din apropiere (de exemplu, de la *Șuvița Hotarului* la *Suharna*, de la *D'aia parte* la *Cătălui*). Extinderea locuirii dintr-o așezare s-a datorat creșterii populației, iar deplasarea într-un alt loc, foarte probabil, epuizării resurselor de hrană dintr-un anumit areal (Sîrbu 1994, p.31). Mutarea comunității getice de la *D'aia parte*, cândva în 2/2 sec.III î.Hr., fie spre nord, fie spre sud-est, la *Cătălui*, se poate datora și distrugerii așezării fortificate de aici.

Există așezări cu o locuire pe tot parcursul sec.IV-I î.Hr. (ex., *Șuvița Hotarului, Valea Fântânilor, La Stână*), cât și numai din sec.IV-III î.Hr. (*D'aia parte, Borovină, Canalul lui Basangeac*) sau numai din sec.II-I î.Hr. (*Suharna, Canalul Popii*).

Desigur, suprafețele mici cercetate nu permit precizări de detaliu, dar *grosso modo*, fenomenul este evident și indiscutabil.

Deocamdată, însă, nu există nici un complex și nici o piesă care să se dateze, exclusiv, în sec.I d.Hr. Faptul nu mai poate fi pus nici pe lipsa cercetărilor și nici pe seama unor factori geoclimaterici.

Lipsa unor importuri romane, ca și a unor piese sau influențe sarmatice, este o dovadă, în plus, că aceste comunități n-au trecut pragul spre era creștină.

Din aceste motive, apreciem că încetarea locuirii în acest areal atât de propice vieții s-a datorat unor evenimente istorice, altfel fiind greu de acceptat o părăsire "în bloc" a tuturor acestor comunități.

Părăsirea de către geți a așezărilor de aici trebuie pusă, după opinia noastră, pe seama expansiunii romane la Dunărea de Jos și a politicii "spațiului de siguranță", practică de puterea romană în imediata apropiere a nordului Dunării, începând cu epoca lui Augustus (Pippidi 1967, p.287-328; Vulpe 1976, p.124-179).

Evident, e nu numai posibil, dar și probabil, ca încetarea locuirii în unele comunități să se fi petrecut și înainte de epoca lui Augustus, dar caracterul, de salvare, al cercetărilor și lipsa unor piese cu o datare mai restrânsă n-au permis datări mai precise și observații de detaliu.

În privința ponderii și statutului așezărilor getice de aici se pot face o serie de observații.

Este indiscutabil că, în sec.IV-III î.Hr., centrul economico-comercial și politico-religios al geților din această zonă s-a aflat în așezarea fortificată de la *D'aia parte*.

Întinderea așezării, ridicarea impozantului sistem de apărare - șanțuri, ziduri din lemn și pământ, din chirpici (cărămizi nearse) și din piatră, cu paramentul exterior fasonat, edificiile de cult, bogatul inventar descoperit, între care numeroase amfore ștampilate, sunt dovezi concludente în acest sens (Șerbănescu, Sîrbu, Pandrea 1994, p.15, 1995, p.24-25; Sîrbu 1994, p.25, 31-32).

Deși există numeroase încercări de a localiza expediția lui Alexandru cel Mare, din anul 335 î.Hr., în nordul Dunării (Arrian, *Anabasis*, I, 3, 1-6), apreciem că nu trebuie exclusă nici ipoteza că ea a avut loc în zona *Căscioarele - Greaca - Prundu*. Argumente ? Fortificația de la *D'aia parte* era ridicată, ca se află, acum, la circa 6 km de Dunăre, deci la circa o parasangă=5,5 km, după Arrian (*Anabasis*, I, 4, 1-4), iar numeroasele comunități getice de aici puteau aduna un număr important de luptători; adăugăm observația că cetatea a suferit distrugeri în 2-2 sec.IV î.Hr.

De asemenea, este probabil ca aceste comunități getice să fi făcut parte din uniunea de triburi condusă de Dromichaïtes (Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, XXI, 11, 12, 4-6).

Relațiile strânse dintre geții de pe ambele maluri ale Dunării pot fi evidențiate și prin imensul efort depus pentru a tăia și transporta piatră calcaroasă din zona prebalcanică pentru a ridica fortificația de la *D'aia parte*.

În acest sens, este suficient să precizăm că între așezarea fortificată de la *D'aia parte* și monumentele de la Isperih - Sboryanovo (așezarea fortificată cu zid din piatră, mormintele regale) (Gergova 1992, p.118-126; Čičikova 1992, p.143-163), sunt, în "zbor de pasăre", doar circa 50 km. Apreciem că un studiu asupra celor două zone cu monumente getice ar identifica numeroase trăsături comune.

Dintre așezările nefortificate, se remarcă cele de la *Șuvița Hotarului* și *La Stână*, aflate, poate nu întâmplător, la extremitățile microzonei: ele au fost locuite pe tot parcursul sec.IV-I î.Hr., aici s-au identificat cele mai numeroase complexe, de aici s-a recoltat cel mai bogat și mai variat inventar arheologic.

Dincolo de inerentele lacune, datorate, în principal, caracterului de salvare al săpăturilor, ne exprimăm convingerea că publicarea rezultatelor cercetărilor oferă atât o imagine veridică asupra evoluției unor comunități getice dintr-o anume microzonă, cât și date noi ce vor contribui la o mai bună cunoaștere a civilizației și spiritualității geto-dacilor în ansamblul ei.

Vestigii ale unei așezări din sec.IV d.Hr.- cultura Sântana de Mureș, au fost descoperite la Căscioarele-*Borovină* (Cercetări inedite, ce vor fi publicate de V. Sîrbu și M. Munteanu)

Descoperirile din zona *Căscioarele - Greaca - Prundu* încadrabile în evul mediu timpuriu vizează două perioade distincte: cea a veacurilor VI-VII și cea a secolelor IX-X.

Situațiile arheologice cercetate la *Șuvița Hotarului* și databile în secolele VI-VII aparțin complexului cultural numit în literatura de specialitate Ipotești-Ciurel-Cîndești, cu precizarea că anumite concentrări și diferențieri zonale, analizate în datele lor caracteristice în studiul de sinteză al Suzanei Dolinescu-Ferche (Dolinescu-Ferche 1979, p.222-228) ar putea sugera existența unor facies-uri culturale separate (vezi în acest sens sublinierea de către P.Diaconu a unor deosebiri între descoperirile din aria Ciurel și cele din aria Cîndești - Diaconu 1994, p.132).

Cât privește viețuirea din ultimele veacuri ale mileniului I, se impune sublinierea datelor caracteristice fiecărei stațiuni.

Astfel, situl de la *Șuvița Hotarului* se individualizează în raport cu celelalte, pe de o parte, prin surprinderea aici a două niveluri de viețuire din epoca medievală timpurie - aparținând secolelor VI-VII și respectiv IX-X (situație evidențiată de suprapunerea B1 C19 de B1 C20), pe de altă parte prin câteva trăsături specifice ale așezării corespunzătoare ultimelor secole ale mileniului I d.Hr. Acestea sunt constituite de numărul mare al locuințelor adâncite, de absenta locuințelor de suprafață și, mai ales, de abundența elementelor și materialelor de construcție de tip urban găsite în poziție secundară: tuburi de conductă, olane, cărămizi, fapt ce face din acest sit, cel mai estic din seria analizată în volumul de față, cea mai vestică stațiune cu astfel de descoperiri de pe terasele Dunării. De altfel, trebuie remarcată și existența la *Șuvița Hotarului* a unor descoperiri mai vechi din aceeași categorie (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.267), precum și apropierea în plan topografic a pieselor găsite aici de stațiunea de la Chirnogi care a beneficiat de publicarea unui bogat material de acest tip, datat în a doua

jumătate a secolului IX - primele decenii ale secolului X (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.241-262, 266). Am fi înclinați să credem că locuințele cercetate la **Șuvița Hotarului** la sfârșitul deceniului 9 se situează de fapt la periferia așezării sondate de Mihai Sâmpetru și Done Șerbănescu în anii '70. Descoperirile de materiale ceramice de construcție de tip urban din punctul **Șuvița Hotarului**, integrate celor din zona Chirnogi - Căscioarele sugerează, prin marea cantitate de fragmente descoperite, dintre care un număr important de rebuturi, existența, în apropiere, a unor ateliere pentru producerea lor (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.243, 246, 252). Chiar în condițiile nedescoperirii în zonă a unui sistem de aducțiune a apei sau a unor construcții din zidărie și cărămidă, aceste materiale indică existența unor preocupări de ordin urban, eventual în cadrul unor cetăți din cuprinsul Munteniei (Sâmpetru, Șerbănescu 1975, p.262-266; Comșa 1982, p.144-145; Comșa 1983, p.101-106). Asupra contextului istoric în care se integrează această producție de materiale de construcție ne vom permite însă a reveni cu altă ocazie.

În privința complexelor de locuire identificate la **Suharna**, vom remarca numărul mare al cuptoarelor pentru copt pâine (5) în comparație cu cel al bordeielor (3) și al locuințelor de suprafață (2). Simpla prezență a acestor cuptoare, utilizate în comun de membrii comunității, sugerează însă o viață mai bogată și mai densă decât aceea întrevăzută prin prisma complexelor de locuire.

La **Valea Coșarului**, strat arheologic propriu-zis corespunzător evului mediu timpuriu s-a identificat în puține locuri, dar complexe de locuire - locuințe adâncite și de suprafață, precum și fragmente ceramice izolate au apărut în toată zona cercetată, pe ambele boturi de terasă de aici. Suprapunerea unei locuințe (B1 C4) de către una de suprafață (L1 C5), peste care s-a amenajat un mormânt medieval, denotă o oarecare continuitate de locuire și de utilizare a spațiului.

Cât privește așezările cercetate în zona Greaca-Prundu, acestea par, pe baza analizei materialului ceramic, ceva mai timpurii decât cele din zona Căscioarele. O schemă a evoluției comunităților din zonă ar plasa situl de la **Canalul lui Basangeac** pe prima treaptă cronologică (poate chiar sfârșitul secolului VIII - începutul secolului IX), urmat de cele de la **Slom**, **Stână** și **Valea Fântânilor**.

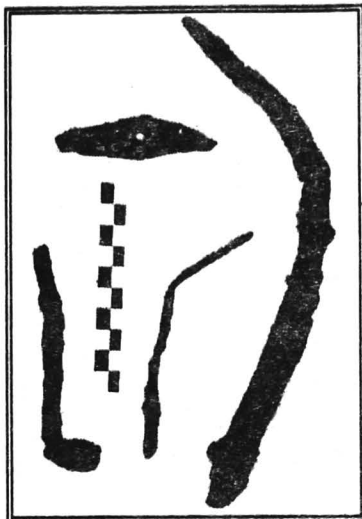
Deși unele complexe de locuire au dispărut în urma unor incendii, se înregistrează ca mai frecvente cazurile în care au fost evacuate și abia apoi distruse, ceea ce ar putea sugera și un fenomen de "pendulare" a unei comunități pe o rază relativ restrânsă, fenomen greu însă de precizat în condițiile date.

Modest ca factură, materialul ceramic descoperit în zona **Căscioarele-Greaca-Prundu** permite totuși urmărirea unei linii evolutive (vezi și Mănușu-Adameșteanu 1992, p.68). În secolul IX și în prima jumătate a secolului X se folosesc cu precădere oale-borcan de dimensiuni mari și mijlocii, cu pereții groși, gura evazată, marginea teșită și decorul compus din striuri orizontale sau în val dispuse pe tot corpul vasului. Către mijlocul secolului X se constată o diversificare a formelor întrebuintate de locuitorii zonei. Oalele-borcan din pastă nisipoasă sunt de dimensiuni mijlocii, dar apar și vase mai mici, lucrate dintr-o pastă de calitate superioară, ceea ce face ca pereții să devină mai subțiri. Buza vaselor este mai elaborată și prezintă mai multe variante; continuă să se folosească borcanele cu marginea evazată și buza teșită, dar predominante devin cele cu buza mult răsfrântă și rotunjită. Pe corp sunt trasate aceleași incizii orizontale, dar decorul se îmbogățește cu noi elemente: linii de impresiuni realizate cu dinții pieptenului și alveole.

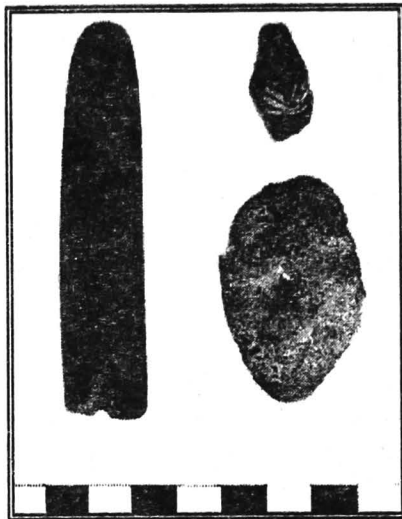

Dacă în ceea ce privește ceramica locală aparținând speciei nisipoase cu decor incizat și celei cenușii cu decor lustruit, așezările cercetate nu pun în evidență elemente noi, ele îmbogățesc în schimb repertoriul siturilor nord-dunărene în care au apărut categorii ceramice specifice în general spațiului de la sud de fluviu - vasele amforoidale cu torțile având console și ceramica din pastă caolinoidă cu decor incizat sau pictat cu ocră. Aceste produse ceramice, ca și materialele de construcție invocate anterior, sugerează legăturile dintre Muntenia și Dobrogea, dintre cele două maluri ale fluviului în general, ce se făceau atât pe apă, cât și pe uscat (Comșa 1985, p.103), ca și influența lumii bizantine asupra acestor zone (vezi și Teodor 1981, p.61-62). Totodată, prezența pe o cărămidă a unui semn cruciform, ar putea fi un indiciu al existenței aici a unor practicanți ai cultului creștin, fapt sugerat și de prezența în zonă (în necropolele de la Chirnogi, Sultana, Izvoru) a unor morminte de înhumare orientate vest-est (vezi și Diaconu 1994, p.126).

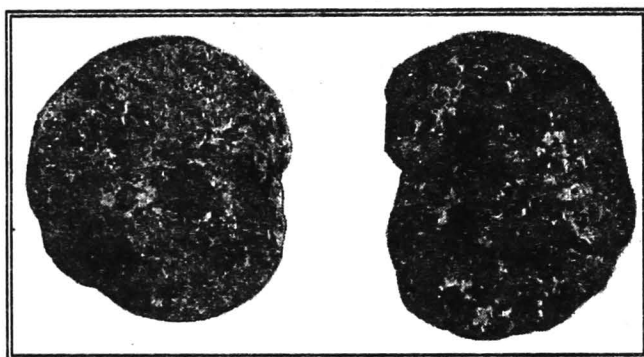
Este indiscutabil că numai condițiile favorabile de aici - relieful accidentat, salba de lacuri și bălți, solul fertil și vegetația bogată, apropierea de Dunăre, numeroasele izvoare etc., au determinat densitatea și stabilitatea locuirilor în anume epoci istorice.

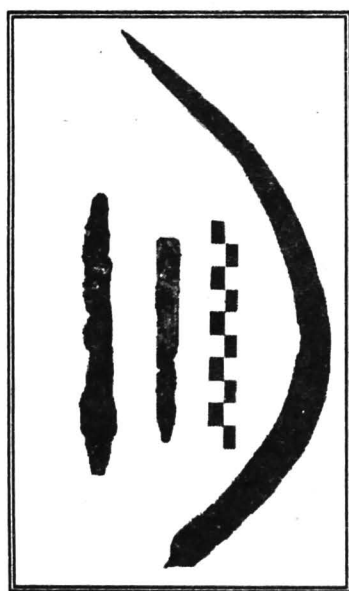
1.

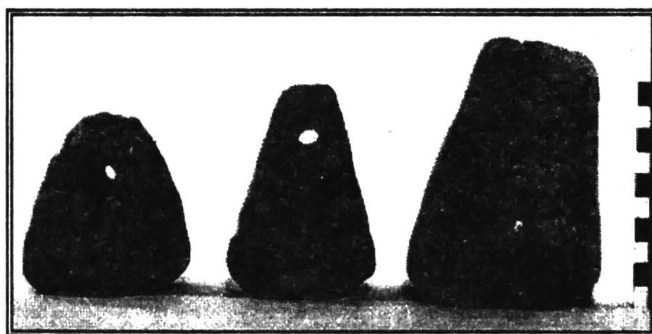
2.

3.

4.

5.

CĂSCIOARELE

1 - 2 Șuvița Hotarului; 3 Valea Coșarului; 4 - 5 Suharna.

1, 4 Piese din fier; 2 a - b cute și greutate din piatră; 2 c mărgică din sticlă; 3 râșniță; 5 greutate din lut pentru războiul de țesut.

1, 4 Pièces en fer; 2 a - b queux et poids en pierre; 2 c perle en verre; 3 moulin; 5 poids en argile pour le métier à tisser.

VI. ETABLISSEMENTS DANS LA ZONE CÂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU -DES IER MILL. AVANT J.C. - IER MILL. APRES J.C.- RESUME

Dans ce volume on présente les résultats des fouilles archéologiques, effectuées entre 1987-1991, dans 11 sites, se trouvant sur une quinzaine de km. dans un écosystème similaire.

Pendant la rédaction de ce livre nous nous sommes heurtés à des difficultés diverses: nous avons eu à faire avec des fouilles de sauvetage, déroulées, parfois, en même temps que les terrassements faits par des moyens mécaniques; les zones fouillées ne représentent qu'une petite partie des établissements qui, à une seule exception, ont été déjà détruits, presque entièrement; la grande majorité des complexes n'ont pas été fouillés en entier, donc nous n'avons pas pu en établir les dimensions et la structure et, de plus, on n'en a pas récupéré tout le matériel; nous n'avons pas totalement accédé aux matériels archéologiques et aux documentations de chantier, qui se trouvent dans différents musées.

Nous n'y avons pas inclus les découvertes des époques antérieures ou postérieures aux Ier avant J.C. - Ier après J.C. millénaires car, soit elles ont déjà été publiées, soit elles sont peu nombreuses.

Tout en nous assumant le risque de publier les résultats de ces fouilles, faites dans des conditions si difficiles, conditions imposées par un régime politique totalitaire qui a démoli tant de vestiges historiques, culturels et naturels, nous avons considéré qu'il faut pourtant les mettre au circuit scientifique autant pour les nouvelles informations que pour l'impossibilité de nouvelles fouilles, vu la destruction de ces sites.

A Greaca ainsi que dans les lieux dits "La Slom", Valea Fântânilor" et à Prundu - "La Stână", on a découvert trois établissements pouvant être attribués au premier âge du fer. Les types céramiques ne peuvent pas être groupés en un répertoire spécifique pour un certain horizon culturel car il existe des formes de vases que l'on ne saurait, que généralement, attribuer au Hallstatt.

Cependant, il y a des analogies qui mènent vers l'horizon Babadag II, nous pouvons aussi identifier des types similaires au sud des complexes à céramique imprimée: Pšeničevo, Čepina, ainsi que parmi les découvertes des Monts Sačar Planina.

L'habitation, vraiment remarquable pour l'époque gète - une quinzaine d'établissements, sur une quinzaine de km., durant le IVe siècle av. J.C., ne saurait être expliquée que par les grandes ressources de nourriture et les conditions de refuge (les étangs et les bois) ou de défense (dans la cité de D'aia parte).

La densité et la stabilité des communautés gétiques dans cette micro-zone exprime une dynamique démographique propre, illustrée par l'extension de l'habitation d'une terrasse à l'autre ou bien par des déplacements et revenues dans les zones rapprochées, tout le long des IVe - Ier siècles av. J.C.

Dans les 11 établissements gétiques on a excavé une superficie de 2235 m², et l'on y a identifié 160 complexes: 9 huttes, 58 habitations de surface, 76 fosses, 10 âtres extérieurs et 7 agglomérations de matériels archéologiques (Annexe no.1).

On peut observer le rapport étroit entre le nombre des complexes d'habitation - 67 et celui des fosses - 76, constatation valable dans tous les

établissements et durant toute leur évolution. Cette situation est d'autant plus surprenante que dans tout le reste du territoire géto-dace, dans presque tous les établissements intensément fouillés, le nombre des fosses est beaucoup plus grand.

Il est aussi à signaler le nombre petit des huttes, 9 seulement, datées tout le long des IVe - Ier siècles av. J.C., ce qui démontre que les Géo-Daces de cette zone les utilisaient très rarement.

Les fosses des huttes ont une forme rectangulaire, ovale ou ronde, aux diamètres maximaux de 5,65 x 5,20 m et la profondeur variable de 0,32 - 0,95 m, certaines étant prévues de marches pour la descente. L'inventaire découvert ici a été, à deux exceptions, modeste ou même pauvre.

Quant aux habitations de surface, il est à remarquer leur nombre assez grand - 58 ex., auxquelles nous devons ajouter d'autres, détruites par les labourages profonds, les travaux de terrassement ou bien les habitations ultérieures.

Comme nous l'avons déjà mentionné, le caractère de la recherche, les destructions ultérieures et l'absence de la pierre n'ont pas permis de faire des observations détaillées concernant les dimensions, l'élévation, l'organisation intérieure etc. La grande majorité ont eu une forme rectangulaire, leurs superficies dépassant très rarement 20 - 25 m², ayant le plancher au niveau antique (quelques - unes seulement avaient le plancher approfondi de 0,10 - 0,30 m).

Là où les habitations ont été intégralement fouillées, elles avaient, pour la plupart, des âtres à l'intérieur.

Les parois des habitations avaient la structure en bois - poutres et poteaux verticaux, planches et verges horizontales, au-dessus desquelles on mettait une couche d'argile, plus ou moins épaisse, ayant souvent dans la composition de balle de blé ou d'autres végétaux.

Il est fort probable que les toits furent en une structure boisée, au-dessus de laquelle on mettait du roseau ou de la balle de blé. L'inventaire en fut pauvre ou modeste. A une observation des restes se trouvant in situ, elles ont été détruites par les incendies, provoqués par les matériaux légèrement inflammables employés dans leur construction, ou des âtres de l'intérieur ou de l'extérieur.

Non seulement que le nombre des fosses est petit - 76, mais aussi leur répartition est inégale, car à **Șuvița Hotarului**, **Coinea** et **La Stână**, leur nombre est plus élevé; pour les autres établissements, il ne s'agit que de quelques exemplaires (Annexe no.1).

Dans aucune de ces fosses on n'a remarqué d'aménagements spéciaux - treillages, glaisage des parois; il n'y a que F3 de **Suharna** et F17 de **La Stână** qui avaient le fond et les parois brûlées. Nous pouvons y remarquer le souci pour que les parois et le fond soient lisses.

Les capacités de la plupart des fosses sont petites et moyennes, ayant la profondeur de 0,60 - 1,00 m et les diamètres de 0,60 - 1,20 m; des fosses de grande capacité sont très rares.

La majorité des fosses ont une forme cylindrique - 33 ex, d'autres tronconique - 21 ex, ovale - 9 ex, et 2 ont une forme irrégulière (nous ne pouvons pas préciser la forme pour 11 fosses (Annexe no.1).

Quant à la fonction, nous pouvons supposer qu'elles servaient, pour la plupart, à conserver les vivres.

L'argile extraite lors de l'excavation a pu être utilisée pour modeler les vases ou aux parois des habitations, et, après leur abandon, on y a jeté les débris des habitations, les restes des âtres et du feu, des restes ménagers, les vases brisés ou d'autres biens inutilisables.

Nous n'avons pas saisi quelque intention d'ordonnance des complexes d'habitation des fosses à cause, probablement, du caractère de sauvetage des fouilles, ainsi que les petites superficies excavées. Ces complexes ont apparu dans toutes les zones des établissements, sans doute, dans des concentrations différentes.

On peut affirmer que les fosses se trouvaient dans toutes les zones à habitations, d'habitude, dans leur voisinage. Il n'y a qu'à Coinea II qu'on pourrait parler d'une zone spéciale destinée aux fosses, hypothèse qui résulterait autant du grand nombre des fosses (10), par rapport aux complexes d'habitation (2) de même que du fait que des animaux ont été inhumés dans 3 fosses.

Comme dans tous les établissements gète - daces, les récipients céramiques ont représenté les plus nombreux vestiges récoltés.

Malheureusement, le caractère de sauvetage des fouilles, d'une part, a mené à une recherche partielle de certains complexes, ce qui n'a permis ni de statistiques ni la restauration des vases et d'autre part, des vases entiers furent découverts dans peu de cas.

Et pourtant, les fouilles intenses de plusieurs établissements, dans un aire relativement restreint, ont permis une série d'observations importantes, si nous tenons compte, surtout qu'on a pu observer dans certaines les types spécifiques d'une certaine période (IVe - IIIe siècles av. J.C. ou bien IIe - Ier siècles av. J.C.), tandis que dans d'autres on a pu constater l'évolution de celles-ci tout le long des IVe - Ier siècles av. J.C.

On a pu délimiter les deux étapes chronologiques dans l'évolution de la poterie gétique, des IVe - IIIe siècles av. J.C. et des IIe - Ier siècles av. J.C., le "seuil" en étant à la limite des IIIe - IIe siècles av. J.C.

Nous n'avons pas pu mettre en évidence de formes spécifiques à cette "période de transition" ce qui dénote qu'elle a été relativement brève. Nous pensons que ce changement dans la poterie gétique trouve son origine autant dans l'évolution intérieure des communautés gètes, que dans la cessation de l'importation et de la production de certains types de vases (imitations d'après les formes grecques, tournées).

Quant à la poterie gétique des IVe - IIIe siècles av. J.C. nous n'allons commenter, plus amplement que les formes tournées, car nous considérons que les découvertes d'ici peuvent apporter certaines données de plus.

Il y a déjà quatre décennies depuis qu'il existe des points de vue contradictoires sur l'origine des vases tournés découverts dans le monde gète aux VIe - IVe siècles av. J.C.

Inaugurée par C. Preda (1959, p.251 - 263; 1970, p.571 - 578) et D.Berciu (1960, p.261 - 283) la première direction apprécie que ces vases ont été modelés dans le monde thraco-gète, peut - être dès la fin du VIe siècle av. J.C.

La seconde direction, ouverte par Em. Condurachi (1965, p.43-50), adoptée aussi par I.H. Crişan (1969, p.95-99) apprécie que ces récipients ont été importés du monde grec, les Gètes commençant à les produire vers la fin du IVe siècle av. J.C.

Il est hors de doute que les preuves décisives en faveur de l'une ou l'autre de ces opinions peuvent être apportées seulement par l'analyse de l'argile pour un nombre représentatif d'établissements et par la découverte de certains fours de cuisson des vases, tout le long des VIe - IIIe siècles av. J.C.

Le problème n'est pas seulement s'ils ont été produits dans le monde thrace aussi, mais si on les a modelés et cuits seulement par les artisans autochtones ou Grecs, et dans quelles proportions.

En ce qui concerne les vases tournés, inoxydamment cuits, à angobe grise ou noire, ou bien oxydamment cuits, rouges ou orange - jaunâtre, nous pouvons, reposant sur la documentation dont nous disposons jusqu'à présent, faire les constatations suivantes:

- a) on les a découverts autant dans les colonies grecques nord-ouest pontiques et de l'Anatolie, que dans le monde thrace, illyrien, scythique et dans la zone tiszó - slovaque;*
  - b) ils imitent, presque totalement, des types de vases grecs - kraters, lekanai, bols, brocs, tasses, amphores, pithoi;*
  - c) on a trouvé de nombreux exemplaires dans la Dobroudja, aux bords du Danube et dans la zone du Bas-Danube, là où il y a de nombreuses importations grecques, surtout des amphores, et moins de pièces dans les établissements à l'intérieur du monde thraco-gète, mais qui se trouve toujours dans la zone de circulation des produits grecs;*
  - d) stabilité typologique des récipients aux VIe - IIIe siècles av. J.C.;*
  - e) dans ces sites on n'a pas trouvé, à de rares exceptions d'autres vases similaires grecs qui, éventuellement, soient imités par les Gètes;*
  - f) l'on ne connaît pas dans le monde gète des VIe - IVe siècles av. J.C. de fours pour cuire de tels types de vases;*
  - g) après que ces types de vases ne seront plus produits dans les colonies grecques, ils disparaîtront, très vite, du monde gète également.*
- P. Alexandrescu (1977) constate que l'on ne produit plus de tels vases à Histria (p.114, fig.1) et ils n'apparaissent plus dans le monde thrace (p.136, fig.17) dès la fin du IVe siècle av. J.C.*

Mais, reposant sur les données actuelles, nous pouvons constater que l'on rencontre les plus grands types de vases chez les Gètes jusqu'à la fin du IIIe siècle av. J.C., fait confirmé aussi par les découvertes de la zone Căscioarele, tout spécialement à D'aia parte, où il y a de nombreuses marques d'amphores grecques, qui ont permis une datation plus restreinte. Si nous prenons en considération ces données archéologiques, il est plus difficile à admettre que, au seuil des IIIe - IIe siècles av. J.C., ce changement d'une partie des formes dans le monde thraco-gète, dans un domaine si traditionnel et sur un territoire tellement vaste, soit dû à une "mode" et non pas à de causes plus profondes - intérieures ou extérieures.

Il reste à établir si la disparition de ces types de vases est due à la cessation de leur fabrication dans les colonies grecques par des causes intérieures ou bien par l'absence des commandes venues du monde "barbare".

L'on remarque depuis la fin du IIIe jusqu'au milieu du IIe siècle av. J.C. une "occultation" des divers types de découvertes (tombs aristocratiques, cités imposantes, trésors de métaux précieux etc.) qui avaient assuré la gloire de la société gète aux IVe - IIe siècle av. J.C.

Il n'est pas exclus que ces transformations profondes aient eu des causes économiques qui ont mené à une baisse soudaine des possibilités des communautés gètes pour pouvoir se procurer, en abondance, certains objets de luxe.

Naturellement que les Gètes ont modelé ou importé les types de vases dont ils avaient besoin pour conserver les vivres ou bien pour préparer et servir les repas.

Le bocal fut, sans aucun doute, le récipient que les Gètes utilisaient le plus fréquemment le long de cette période, et les nombreuses traces de cuisson secondaire attestent qu'on l'avait employé à la préparation des repas aussi.

Si, aux IVe - IIIe siècles av. J.C. les grands bols et les écuelles occupent une place importante - tout particulièrement les vases tournés, qui

imitent les kraters et les lekanai, aux IIe - Ier siècles av. J.C. ils sont moins nombreux.

Il est bien probable que leur place a été prise par le vase à fruits, qui devient très important dans la poterie gétique aux IIe - Ier siècles av. J.C.

Il faut signaler autant l'absence de certains types de récipients ou de certaines techniques décoratives, connus chez les Gètes d'autres zones, que l'importance réduite des autres types de vases, de même que les traits communs à la poterie d'ici et aux découvertes dans la zone du Bas Danube.

Encore plus, on constate, surtout pour les IVe - IIIe siècles av. J.C. mais aussi pour les IIe - Ier siècles av. J.C. l'existence de certaines formes de récipients similaires à celles rencontrées entre le Danube et les Balkans ou même à celles du sud des Balkans (Sevtopolis)

Pour les IIe - Ier siècles av. J.C. nous remarquons autant la présence de pièces rencontrées aussi dans les établissements de la Valachie méridionale (bols à décor en relief, amphores à marques anépigraphiques etc.) que l'absence ou la rareté des pièces d'usage commun dans les découvertes du nord - est de la Valachie ou de la Moldavie (vases à tube, vases à décor peint, brocs à l'anse torsionnée, ou "moustaches", tasses-lampes à bandes décorées en relief, ou à décor en "sapins", vases à fruits avec des découpages triangulaires au pied, bocaux à "sapins" incisés etc.)

Dans l'ensemble, durant toute la période d'évolution des Gètes ici, les vases travaillés à la main sont prépondérants, ceux tournés ayant un pourcentage de 20-30%.

On peut conclure que l'on a découvert dans les établissements d'ici la grande majorité des types de vases rencontrés dans la poterie des Gète - Daces, l'absence de certains ou le pourcentage réduit des autres, ce qui tient soit au hasard des recherches, soit au spécifique zonal de l'évolution des communautés d'ici.

L'existence de certains types céramiques communs à tous les établissements d'ici, dans les mêmes étapes chronologiques, atteste la liaison étroite entre les communautés de cette micro-zone.

Les importations grecques sont représentées surtout, par des amphores, autant des centres méridionaux, (Thasos, Rhodos, Knidos, Cos), que pontiques (Héraklée Pontique, Sinope). Sauf le fait qu'elles attestent les possibilités matérielles de certains membres des communautés gètes d'ici et l'aire vaste de provenance des produits, les amphores, surtout marquées, elles ont offert aussi des repères importants dans la datation des complexes et, généralement, de l'habitation gète dans tous les établissements.

Le fait que les Gètes d'ici ont, aux IIe - Ier siècles av. J.C., imité une série de produits hellénistiques - les amphores, les bols à décor en relief, les kantharoi etc., atteste, une fois de plus, les relations étroites avec le monde méditerranéen.

Les outils et les ustensiles découverts dans les établissements d'ici sont peu nombreux, quels qu'en soient la matière première, le type ou la période de datation. Aussi, les discussions sur ces découvertes ne sauraient - elles pas être laborieuses.

Et pourtant, ils attestent autant les métiers pratiqués que les occupations principales des communautés d'ici.

Remarquons, une fois de plus, la rareté des outils agricoles, l'absence ou la rareté des pièces qui pourraient attester la pêche, qui, évidemment, aurait dû occuper une place importante dans la vie des communautés, car elles se trouvaient toutes au bord des lacs ou des étangs.

S'il y a peu de preuves archéologiques concernant la pratique de l'agriculture (moulins de type hellénistique, faucilles), en échange, le témoignage d'Arrian, concernant l'expédition d'Alexandre le Grand en

335 av.J.C. au nord du Danube, est concluant. "Pendant la nuit ils étaient allés là où les champs de blé étaient riches... A l'aube, Alexandre s'en alla à travers les champs. Il ordonna aux fantassins de s'avancer, pliant le blé de leurs lances, jusqu'à ce qu'ils fussent arrivés à la terre inculte" (Arrian, *Anabasis*, I, 3, 1-4).

C'est toujours à cette occasion qu'Alexandre le Grand "ramassa de la région le plus de canots en un seul tronc (il y en avait plein, car les habitants des bords de Istros en usaient pour la pêche dans le fleuve ou bien quand ils se rendent des visites à travers le fleuve, et beaucoup en font de la piraterie) (Arrian, *Anabasis*, I, 3.5-6).

En voilà donc de preuves concluantes sur les riches récoltes de céréales, sur la pratique de la pêche, mais aussi de la piraterie, sur les relations étroites entre les Gètes des deux rives du Danube, dès la fin du IVe siècle av. J.C.

Il est difficile à trouver une explication pour la quantité extrêmement réduite des os d'animaux, récoltée dans tous les établissements gètes d'ici (les auraient-ils jetés dans les lacs et les étangs ?).

Peu nombreuses sont aussi les pièces de parure, dont nous devons mettre en évidence les fibules, qui ont une valeur chronologique toute particulière, les peignes en os de **Șuvița Hotarului** et la perle à décor anthropomorphe de **Valea Fântânilor**.

Il est très probable que le centre chronologique des communautés gètes de cette zone, aux IVe - IIIe siècles av. J.C. a été à **D'aia parte**, car cet établissement fortifié occupait une position centrale et, de plus l'on y a découvert deux édifices de culte.

L'existence des sacrifices humains, peut-être de certaines pratiques rituelles d'étalage/décomposition des cadavres, des sacrifices et inhumations rituelles d'animaux est attestée par plusieurs découvertes de **Coinea II** et **Șuvița Hotarului**.

Les figurines anthropomorphes et zoomorphes sont autant de preuves concluantes pour les pratiques magiques et sorcières, et certaines pièces en glaise suggèrent des rites de fécondité et fertilité.

Les offrandes déposées dans les vases, ensuite mises dans des fosses, sont illustrées par de nombreuses pièces entières, tout spécialement des récipients servant à boire les liquides, découverts dans F12 et F15 de l'établissement **La Stână**.

Le fait que les restes du feu et des âtres ont été trouvés surtout dans des fosses, parfois même dans des vases, peut suggérer des croyances et rites, conformément auxquels il fallait les protéger contre la profanation.

Selon l'inventaire archéologique découvert dans les établissements de **Șuvița Hotarului**, **D'aia parte**, **Coinea I**, **Valea Coșarului** et **La Stână**, ceux-ci commencent leur existence dans la première moitié ou au milieu du IVe siècle av. J.C.

Reposant sur la documentation actuelle, cette véritable "apparition sur la scène " de plusieurs communautés gètes sur un territoire assez restreint, ne saurait être expliquée seulement par une évolution locale, car nous devons tenir compte aussi d'une adjonction de population des zones avoisinées.

On constate, d'ailleurs, au IVe siècle av.J.C., l'apparition d'un véritable collier d'établissements et de nécropoles, aux bords ou auprès du Danube, en Olténie, jusqu'aux bouches du Danube.

Les complexes d'habitation et l'inventaire découvert indiquent autant une extension des communautés d'une terrasse à l'autre (par exemple, **Șuvița Hotarului**, **Coinea**, **La Stână**), ainsi qu'un déplacement dans les zones avoisinées (par exemple, depuis **Șuvița Hotarului** à **Suharna**,

depuis **D'aia parte** à **Cătălui**). L'extension de l'habitation dans un établissement est due à l'accroissement de la population, et le déplacement dans un autre endroit est dû, très probablement, à l'épuisement des ressources de nourriture dans un certain endroit. Le déménagement de la communauté gète de **D'aia parte**, pendant la seconde moitié du IIIe siècle av. J.C., soit vers le nord, soit vers le sud-est, peut être dû également à la destruction de l'établissement fortifié d'ici.

Il y a des établissements habités tout le long des IVe - Ier siècles av. J.C. (ex. **Șuvița Hotarului**, **Valea Fântânilor**, **La Stână**, d'autres habités seulement aux IVe - IIIe siècles av. J.C. (**D'aia parte**, **Borovină**, **Canalul lui Basangeac**) ou bien habités seulement aux IIe - Ier siècles av. J.C. (**Suharna**, **Canalul Popii**).

Il est certain que les petites superficies fouillées n'en permettent pas de détails, mais grosso modo le phénomène est évident et indiscutable.

Mais il n'y a pas, pour le moment, de complexe ou de pièce qui soit daté, exclusivement, au Ier siècle av.J.C. Ce fait ne saurait être expliqué par l'absence des recherches, et par des facteurs géoclimatiques non plus.

L'absence des importations romaines, de même que des pièces ou des influences sarmatiques est une preuve de plus que ces communautés n'ont pas franchi le seuil vers l'âge chrétien.

C'est pourquoi nous considérons que la cessation de l'habitation dans ces territoires si propices à la vie, est due à des événements historiques, autrement, nous avons du mal à accepter un abandon "en bloc" de toutes ces communautés.

L'abandon des communautés d'ici par les Gètes doit être expliqué, selon nous, par l'expansion romaine au Bas Danube et par la politique de "l'espace de sécurité" pratiquée par le pouvoir romain très près du nord du Danube, à partir de l'époque d'Auguste.

Il n'est pas seulement possible, mais aussi probable que la cessation de l'habitation dans certaines communautés se fût produite avant l'époque d'Auguste aussi, mais le caractère de sauvetage des fouilles et l'absence des pièces à une datation plus restreinte n'ont pas permis une datation plus précise et des observations plus détaillées.

Nous pouvons faire une série de remarques concernant l'importance et le statut des établissements gètes d'ici.

Il est indiscutable que, aux IVe - IIIe siècles av.J.C., le centre économique-commercial et politico-religieux des Gètes dans cette zone s'est trouvé dans l'établissement fortifié de **D'aia parte**.

L'extension de l'établissement, l'élévation de l'imposant système de défense-fossés, murailles en bois et terre, en torchis (briques non - cuites) et en pierre, au parement extérieur façonné, les édifices de culte, le riche inventaire découvert, dont de nombreuses amphores marquées, en voilà autant de preuves concluantes dans ce sens.

Les relations étroites entre les Gètes des deux rives du Danube peuvent être mises en évidence aussi par l'effort immense de tailler et transporter la pierre calcaire de la zone prébalkanique afin d'édifier la fortification de **D'aia parte**.

Dans ce sens, il suffit de préciser que, entre l'établissement fortifié de **D'aia parte** et les monuments de **Isperih - Sboryanovo** (établissement fortifié avec muraille en pierre, tombes royales) il y a, en "vol d'oiseau" une cinquantaine de km. Nous considérons qu'une étude concernant les deux zones à monuments gètes pourrait identifier des traits communs.

Sur les établissements non-fortifiés, on remarque ceux de **Șuvița Hotarului** et **La Stână**, se trouvant, et non pas par hasard, peut-être, aux extrémités de la microzone; ils ont été habités tout le long des

IVe - Ier siècles av. J.C. On y a identifié les plus nombreux complexes, on y a récolté l'inventaire archéologique le plus riche et le plus varié.

Au-delà des lacunes inhérentes, dues, surtout, au caractère des fouilles, nous sommes convaincus que la publication des résultats des recherches offre autant une image vraisemblable sur l'évolution de certaines communautés gètes dans une certaine micro-zone, que de nouvelles données qui vont contribuer à une meilleure connaissance de la civilisation et la spiritualité des Gêto - Daces dans son ensemble.

Les découvertes du Haut Moyen Age de la zone Căscioarele - Greaca -Prundu, comprennent deux périodes distinctes: celle des VIe - VIIe siècles et celle des IXe - Xe siècles.

La première période mentionnée est marquée par des découvertes qui se limitent à la zone Șuvița Hotarului (2 huttes et un four); il s'y agit, probablement, d'un établissement datant depuis la seconde moitié du VIe siècle jusqu'au début du VIIe siècle, composé de demeures disparates, surtout approfondies, ovales, aux fours aménagés dans un bloc d'argile, à la partie supérieure bâtie en "iorchis" d'argile cuite.

L'inventaire des demeures contenait de la céramique représentée par des pots-bocaux (sans anses), au corp svelte ou bitronconique arrondi, la lèvre rabattue au dehors, arrondie ou aplatie, modelés à la main en argile commune, ayant comme dégraissants du sable, des tessons broyés et des concrétions calcaires, à la superficie sans décor, à l'exception des lèvres au bord ornementé par des alvéoles creusées. L'établissement sus-mentionné, appartenant au groupe culturel Ipotești-Ciurel-Cândești, a été, partiellement, surmonté par un autre, datable pendant les derniers siècles du Ier millénaire.

L'intervalle suivant est mieux documenté dans la zone Căscioarele-Greaca-Prundu par des établissements qui appartiennent au complexe culturel occupant, aux IXe-Xe siècles un vaste territoire au nord du Danube, la civilisation Dridu ou balkano-danubienne, représentés aussi bien par le niveau de culture conforme à cette époque, que par des complexes archéologiques fouillés à Șuvița Hotarului, Suharna, Valea Coșarului, La Slom, Valea Fântânilor, Canalul lui Basangeac et La Stână. On a fouillé, dans les endroits mentionnés 39 complexes, représentés par 19 demeures creusées, 5 habitations de surface, 7 fours et 8 fosses, répartis de la sorte: 9 demeures creusées, un four et 2 fosses à Șuvița Hotarului; 3 demeures creusées, 2 habitations de surface et 5 fours à Suharna, 3 demeures creusées, une habitation de surface et un four à Valea Coșarului; une demeure creusée et une fosse à Slom, deux habitations de surface et une fosse à Valea Fântânilor, une fosse à Canalul lui Basangeac, 3 huttes et 3 fosses à La Stână.

La recherche partielle des complexes, de même que les destructions provoquées par les travaux agricoles ou, plus rarement, par les superpositions, ne nous ont pas toujours permis d'établir les formes et les dimensions exactes des demeures, de découvrir les installations pour le feu, de surprendre certains détails de construction ou bien des aménagements intérieurs des complexes d'habitation, mais nous avons pu, quand même, nous en faire une image, incomplète et imparfaite, sans doute, sur la vie des communautés dans cette zone. Ceux-ci vivaient, généralement dans des demeures creusées ou des huttes, ovales ou rectangulaires, à dimensions variant entre 3 et 4 m, à des profondeurs modestes (0,20 - 0,90 m), ce qui pourrait les encadrer plutôt dans la catégorie des demeures demi-enterrées ou, pour certaines, même dans la catégorie des maisons peu creusées, dans lesquelles on accédait par des marches de glaise épargnée. L'installation prédominante pour le feu y était le four de pierre, situé dans un coin de

hutte (d'habitude au NE ou NO), vis-à-vis de l'entrée. On utilisait, en une moindre mesure, des habitations de surface aussi, repérables par les zones de glaise cuite compacte, provenue probablement de la combinaison de poteaux et verges treillées, soudées par l'argile, dont on bâtissait les habitations de forme rectangulaire aux dimensions de 3 m environ. Les installations de feu en étaient représentées par des âtres, au rebord relevé, portatifs ou fixes.

Les installations pour le feu apparaissent non seulement dans les complexes d'habitation, mais aussi en-dehors, situées soit parmi ceux-ci, soit à la périphérie des établissements ou à l'extérieur, sous la forme des fours de glaise, les soi-disants fours de cuisson, les uns avec des fosses d'accès ou pour déposer la cendre, destinés probablement à préparer la nourriture et le pain pour plusieurs familles. L'inventaire des complexes était modeste, étant formé surtout par la céramique. Nous pouvons signaler les trois espèces céramiques ordinaires pour les établissements contemporains:

- a) céramique en pâte sablonneuse, à décor incisé, représentée par les bocalux en argile commune, travaillés à la roue manuelle, oxydamment cuits et à décor incisé représenté par des lignes horizontales ou en vague; ces bocalux ont le plus grand poids dans la poterie des sites fouillés;
- b) la céramique grise à décor poli, présente dans un pourcentage plus réduit, modelée en pâte fine; elle comprend autant des bocalux inoxydamment cuits, différents tons de gris, de même qu'un set de vases (pots aux anses, vases en forme d'amphore) décorés toujours par le polissage, mais de couleur jaune, jaunâtre-marron ou brique, ce qui constitue au fond une réplique oxydamment cuite de la céramique grise proprement-dite;
- c) la céramique en pâte de kaolin à décor incisé ou peint, illustrée par quelques fragments seulement, dont la simple présence suggère les liaisons de la population habitant la Plaine Valaque avec celles de la Dobroudja et du sud du Danube.

En outre la céramique, dans les inventaires des complexes apparaissent aussi divers objets, faits en pierre, glaise, os, fer, à destination ménagère (haches, couteaux, perçoirs, pierre à aiguiser, moulins) ou bien illustrant certaines occupations pratiquées (fusaïoles et poids pour le filet de pêche). La pauvreté du matériel archéologique découvert, à l'exception de la céramique, ne nous permet que certaines suggestions concernant les occupations des communautés dans la zone Căscioarele- Greaca -Prundu. Si, pour les VIe - VIIe siècles, la présence d'une fusaïole indique la pratique du filage pour les IXe - Xe siècles, en échange, nous remarquons l'absence des fusaïoles, fréquentes dans d'autres établissements contemporains, ce qui suggérerait, éventuellement, un fait assez inhabituel - ce métier ménager était peu pratiqué. Pour les IXe - Xe siècles, la pêche, favorisée évidemment par le milieu environnant, est documentée par la présence des poids pour le filet de pêche. Quant aux métiers, la transformation des os est documentée par les perçoirs découverts en un nombre relativement grand, utilisés pour transformer les peaux d'animaux.

Bien que l'on n'y ait pas découvert de four pour cuire les vases, il est évident que la poterie constituait une occupation importante des habitants. On peut même suggérer des préoccupations plus spécialisées dans ce sens, illustrée par la présence des briques, des conduits d'eau et des tuiles

découverts, si nous avons en vue que certaines pièces sont des rebuts, donc on les a faits dans la zone même.

Il est intéressant à signaler la présence, à **Șuvița Hotarului** seulement, des matériaux de construction (tuyaux d'eau en terre cuite, briques, tuiles), se trouvant en position secondaire, dans un cas associés avec des vases amphoroïdaux aux anses soutenues par des consoles. Tous ces matériaux nous font affirmer que ce site est la station la plus occidentale sur les terrasses du Danube ayant de telles découvertes. Il faut remarquer, d'ailleurs, l'existence de découvertes plus anciennes de telles pièces à **Șuvița Hotarului**, de même que le rapprochement, en plan topographique, des découvertes d'ici à la station de Chirnogi qui a bénéficié de la publication d'un riche matériel de ce type. Nous serions enclins à croire que les quelques complexes fouillés à **Șuvița-Hotarului**, à la fin de la 9e décennie se situent, en fait, à la périphérie de l'établissement sondé par Mihai Sâmpetru et Done Șerbănescu dans les années '70.

L'étude comparative du matériel céramique, le seul à même d'offrir des indices chronologiques, nous a permis d'établir que les sites mentionnés couvrent les IXe - Xe siècles, à un accent plus grand sur la dernière partie de l'intervalle, suggéré par la présence des vases amphoroïdaux aux anses soutenues par des consoles et la quantité réduite de la céramique grise à décor poli et par là, représentée par des pots aux anses globulaires ou couverts de décor en réseau, découverts à **Suharna** et **La Stână**. Au cours des fouilles aucune pièce datable du XIe siècle (monnaies byzantines, fragments de sceaux en argile) n'est apparue, ce qui nous empêche de prolonger l'existence de ces communautés au - delà de la fin du Xe siècle.

En plus, les vases amphoroïdaux aux anses soutenues par des consoles, la céramique en pâte de kaolin à décor incisé ou peint, les matériaux de construction de type urbain suggèrent les liaisons entre la Valachie et la Dobroudja et l'influence byzantine sur ces zones.

L'étude anthropologique des deux squelettes d'époque La Tène, presque complets (Squelettes no.1 et 2), met en évidence le fait qu'ils appartiennent à une population à riches éléments méditerranéens (auxquels viennent s'ajouter les éléments nordiques), ce qui plaiderait pour leur appartenance à la population autochtone. L'explication en est que les populations locales qui ont vécu sur le territoire de notre pays à cette époque - là avaient un fond méditerranéen bien connu.

Les deux squelettes présentent la forme de l'arc vertébral toute particulière, aplatie, et, de plus, le Squelette no.1 a d'importants dépôts osseux pathologiques, autant à l'extérieur de l'arc qu'à l'intérieur vers le lumen médullaire. Le sujet en question a souffert physiquement mais aussi, probablement, affectivement, mais la cause de sa mort prématurée fut tout autre.

Nous y mettons aussi en évidence les possibles rapports génétiques entre le squelette no.1 et le squelette no. 2 (degré de parenté très étroit), témoignés par l'existence des dispositions crâniennes rares (suture mendoza, os Wormiens placés dans le même endroit), de même que par la forme crânienne et d'autres caractéristiques céphalo-faciales.

Par malheur les restes osseux peu nombreux ne nous permettent pas de tirer des conclusions sur le Squelette no. 3.

Le matériel ostéologique étudié dans ce volume provient de cinq établissements géto-daces (IVe - Ier siècles av. J.C.), situés sur le territoire de trois localités: Căscioarele, Greaca (dép.de Călărași) et Prundu (dép.de Giurgiu); le lot a été prélevé autant des complexes fermés que de la couche culturelle.

Sur les 403 pièces ostéologiques examinées, pour 313 on a pu identifier l'espèce. La grande majorité des restes identifiés ont été attribués aux mammifères domestiques dont le pourcentage varie entre 98,6% à Căscioarele et 93,8% à Greaca (tabl.1 et 2). Parmi les espèces domestiques, les bovinés sont le mieux représentés, suivis par les ovinés et les porcins.

Les espèces sauvages identifiées sont: le cerf (*Cervus elaphus*), le sanglier (*Sus scrofa*) et *Bos primigenius*.

L'échantillon présenté mène ainsi aux remarques suivantes:

- comme dans tous les établissements géto-daces situés au sud du pays, les bovinés étaient l'espèce le mieux représentée en tant que nombre de pièces identifiées, suivie par les ovinés et les porcins;

- l'âge du sacrifice pour les principales espèces d'animaux domestiques suggère la préoccupation des Géo-Daces pour maintenir ou même pour accroître les troupeaux d'animaux.

- les valeurs métriques et les quelques tailles qu'on a pu calculer pour les principales espèces domestiques se situent dans les limites de variabilité pour la période géto-dace;

- la chasse était une occupation secondaire au sud du pays.

L'analyse de la micro-structure et de la dureté des pièces en fer prouve que, pendant les époques respectives l'on connaissait l'effet solidifiant de la carburation, cet enrichissement par le charbon se faisait probablement en tenant l'objet dans les charbons du foyer (températures de 900-1000 °C).

On connaissait également l'effet solidifiant du refroidissement rapide (trempage), dans l'eau, probablement.

Ce qui est plus intéressant c'est que l'on combinait le durcissement par carburation avec le traitement thermique.

En échange, les rechauffages répétés (dans le feu, peut-être) menaient à des décarburations accentuées.

Ils connaissaient bien la technique du moulage dans la coquille et l'utilisation du noyau, même si celui-ci était assez primitivement réalisé.

Il est vrai que seules les conditions favorables d'ici - le relief accidenté, le collier de lacs et étangs, le sol fertile et la riche végétation, le voisinage du Danube, les innombrables sources etc. - ont déterminé la densité et la stabilité des habitations pendant certaines époques historiques.

Traduction: Livia Sîrbu

VII. BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu 1980** = A.D.Alexandrescu, *La nécropole gète de Zimnicea*, Dacia, N.S., 24, 1980, p.19-126.
- Alexandrescu 1977** = P. Alexandrescu, *Les modèles grecs de la céramique thrace tournée*, Dacia, N.S., 21, 1977, p.113-137.
- Anastasiu 1970** = F.Anastasiu, *Descoperiri geto-dace pe teritoriul județului Brăila*, în *Zilele culturii brăilene*, Brăila, 1970, p.37-61.
- Anastasiu, Harțuche 1967** - F.Anastasiu, N.Harțuche, *Cercetări și descoperiri arheologice în raionul Brăila*, Danubius, I, 1967, p.19-39.
- Babeș 1980** = M. Babeș, *Unelte geto-dace pentru modelarea ceramicii*, SCIVA, 31, 1980, 1, p.23-31.
- Badea, Niculescu 1969** = L. Badea, Gh. Niculescu, *Microregiuni de interes special*, în volumul *Lucrări de geografie explicată*, București, 1969, p.130-132.
- Bazarciuc 1983** = V.V.Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești (jud.Vaslui)*, SCIVA, 34, 1983, 3 p.249-273.
- Beldiman, Szöncs 1987** = C.Beldiman, I.Szöncs, *Contacte daco-sarmate reflectate într-un complex arheologic de la Sînsimion (jud. Harghita)*, Istros, 6, 1987, p.259-266, 423-435.
- Berciu 1960** = D.Berciu, *Sînt geții traci nord-dunăreni ? Un aspect arheologic al problemei*, SCIV, 11, 1960, 2, p.261-280.
- Berciu 1961**= D.Berciu, Gh.Rădulescu, G.Mihăilescu, M.Ionescu, *Săpăturile de informare de la Gostinu și Ghizdaru (r.Giurgiu, reg.București)*, MCA, 7, 1961, p.291-296.
- Berciu 1981**= D. Berciu, *Buridava dacică*, 1, București, 1981.
- Bichir 1973** = Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973.
- Cantacuzino, Trohani 1979** = Gh. Cantacuzino, G.Trohani, *Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele (jud. Ilfov)*, CercetArh, 3, 1979, p.261-327.
- Cassan-Faranga 1967** = I. Cassan-Faranga, *Contribuții cu privire la cunoașterea ceramicii geto-dacice. Cupele "deliene" getice de pe teritoriul României*, ArhMold, 5, 1967, p.7-35.
- Căpitanu 1986-1987** = V. Căpitanu, *Ceramica geto-dacică descoperită în dăva de la Răcătău (com.Horgești, jud.Bacău)*, Carpica, 18-19, 1986-1987, p.103-213.
- Christescu 1925** = V. Christescu, *Les stations préhistoriques du lac Boian*, Dacia, 2, 1925, p.286 și urm.
- Čičikova 1992** = M. Čičikova, *The Thracian Tomb near Sveshtari*, Helis, 2, 1992, Sofia, p.143-163.
- Coja, Dupont 1979** = M. Coja, P. Dupont, *Histria. V. Ateliers céramiques*, București-Paris, 1979.
- Comșa 1954** = E.Comșa, *Cercetări arheologice în preajma Lacului Greaca*, SCIV, 5, 1954, 3-4, p.585-593.
- Comșa 1955** = E.Comșa, *Săpături de salvare și cercetări de suprafață în regiunea București*, SCIV, 6, 1955, 3-4, p.411-445.
- Comșa 1963** = M. Comșa, *La civilisation balkano-danubienne (IXe-XIe siècles) sur le territoire de la R.P.Roumaine (origine, évolution et appartenance ethnique). Etude préliminaire*, Dacia, N.S., 7, 1963, p.413-438.
- Comșa 1969**= M. Comșa, *Cercetările de la Slon și importanța lor pentru studiul formării relațiilor feudale la sud de Carpați*, Studii și materiale privitoare la trecutul istoric al jud.Prahova, 2, Ploiești, 1969, p.21-29.

- Comșa 1975** = M. Comșa, *Unele date privind așezarea din sec. VI-VII de la Radovanu, județul Ilfov*, MN, 2, 1975, p.335-341.
- Comșa 1978_a** = M. Comșa, *Cultura materială veche românească (Așezările de la Bucov-Ploiești)*, București, 1978.
- Comșa 1978_b** = M. Comșa, *Tipuri de locuințe din secolele VIII-X din sudul Munteniei, Ilfov - File de istorie*, 1978, p.111-115.
- Comșa 1982** = M. Comșa, *Contribuții arheologice privind existența unor cnezate și stabilirea unui drum comercial între Carpați și Dunăre în sec. IX-X*, MN, 6, 1982, p.143-147.
- Comșa 1983** = M. Comșa, *Drumuri comerciale între Carpați și Dunăre în sec. IX-X*, MN, 7, 1983, p.101-107.
- Comșa 1985** = M. Comșa, *Ceramica din pastă caolinoasă din Cîmpia Română și unele probleme privind legăturile teritoriului de la nord de Dunăre cu Dobrogea în secolele IX-X*, CCDJ, 1, 1985, p.93-104.
- Comșa 1986** = M. Comșa, *Un cuptor getic de ars oale descoperit la Radovanu. Contribuții privind olăritul la geto-daci*, CCDJ, 2, 1986, p.143-152.
- Comșa 1989** = M. Comșa, *Tipuri de locuințe din secolele IX-X de la Radovanu "Valea lui Petcu"*, CCDJ, 5-7, 1988-1989, p.143-152.
- Comșa, Gheannopoulos 1969** = M. Comșa, E. Gheannopoulos, *Unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Radovanu (jud. Ilfov)*, SCIV, 20, 1969, 4, p.617-62.
- Comșa, Bichir 1973** = M. Comșa, Gh. Bichir, *Date preliminare cu privire la necropola de la Păuleasca*, SCIV, 24, 1973, 2, p.317-320.
- Condurachi 1965** = E. Condurachi, *Problema apariției ceramicii La Tène în regiunea Dunării de Jos*, SCIV, 16, 1965, 1, p.43-50.
- Conovici 1981** = N. Conovici, *Așezări fortificate și centre tribale geto-dacice din Muntenia (sec. II î.e.n. - I e.n.)*, Istros, 4, 1981, p.71-87.
- Conovici 1989** = N. Conovici, *Probleme ale cronologiei amforelor șampilate sinopeene. Ștampile din grupa a IV-a (B.N. Grakov)*, SCIVA, 40, 1989, 1, p.29-44.
- Constantiniu, Panait 1963** = M. Constantiniu, P. I. Panait, *Săpăturile de la Bucureștii Noi 1960*, CercetArhBuc, 1, 1963, p.77-137.
- Constantiniu, Panait 1965** = M. Constantiniu, P. I. Panait, I. Cristache Panait, *Șantierul arheologic Băneasa - Străulești*, CercetArhBuc, 2, 1965, p.75-237.
- Constantiniu, Dolinescu-Ferche 1981** = M. Constantiniu, S. Dolinescu-Ferche, *Contribuții la cunoașterea veacului VI e.n. pe teritoriul Bucureștilor (Săpăturile din strada Soldat Ghivan N.)*, CercetArhBuc, 3, 1981, p.92-106.
- Cristescu 1960** = M. Cristescu, *Studiul antropologic al unui schelet de la Pietriș datând din perioada La Tène III. Probleme de antropologie*, vol.V, 1960.
- Crișan 1969** = I. H. Crișan, *Ceramica geto-dacică*, București, 1969.
- Crișan 1978** = I. H. Crișan, *Ziridava*, București, 1978.
- Crișan 1986** = I. H. Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor*, București, 1986.
- Daicoviciu 1954** = C. Daicoviciu, *Șantierul arheologic Grădiștea Muncelului-Blidarul. Rezultatul săpăturilor din campania anului 1954*, p.201-204.
- Das Celtische Gräberfeld...** = *Das Celtische Gräberfeld bei Jenisov Uvezdin Böhmen*, 6-7, Krajske Muscum Teplice, 1978.
- Diaconu 1961** = Gh. Diaconu, *Perioada prefeudală și feudal timpurie*, în D. Popescu, N. Constantinescu, Gh. Diaconu, V. Teodorescu, *Șantierul arheologic Tîrgșor*, MCA, 7, 1961, p.642-643.

- Diaconu 1972** = P. Diaconu, *Problema originii ceramicii Dridu*, în P.Diaconu, D.Vîlceanu, *Păciul lui Soare. Cetatea bizantină. I*, București, 1972, p.121-129.
- Diaconu 1994** = P. Diaconu, *Problemele necropolelor de la Dunărea de Jos din sec. VI-IX în viziunea lui Uwe Fiedler*, CCDJ, 12, 1994, p.121-135.
- Diaconu, Constantinescu 1962** = Gh. Diaconu, N. Constantinescu *Șantierul arheologic Tîrgșor*, MCA, 8, 1962, p.541-543.
- Dolinescu-Ferche 1979** = S. Dolinescu-Ferche, *Ciurel, habitat des VIe-VIIe siècles de notre ère*, Dacia, N.S., 23, 1979, p.179-230.
- Dumitrescu 1970** = Vl. Dumitrescu, *Edifice destiné au culte découvert dans la couche Boian-Spanțov de la station-tell de Căscioarele*, Dacia, N.S., 14, 1970, p.5-24.
- Eastern Celtic Art** = *Eastern Celtic Art*, Budapesta, 1974.
- Georguyeva, Băcivarov 1994** = R.Georguyeva, I.Băcivarov, *Trakiiski necropol pri selo Profesor Iširkovo*, Silistrensko, Sofia, 1994.
- Geppert 1990** = P. Geppert, *Hundeschlachtungen in Deutschland im 19. und 20. Jahrhundert besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse in München*, Thèse, München, 1990, p.201.
- Gergova 1987** = D. Gergova, *Früh-und altereisenzeitliche Fibeln in Bulgarien*, P.B., XIV, 7, München, 1987.
- Gergova 1992** = D. Gergova, *Studies of Tumulus No.13 from the Eastern Necropolis of Sveshtari (Preliminary Communication)*, Helis, 2, Sofia, 1992, p.118-126.
- Glodariu 1974** = I.Glodariu, *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974
- Glodariu, Iaroslavschi 1979** = I. Glodariu, E. Iaroslavschi, *Civilizația fierului la daci (sec.I î.e.n. - I e.n.)*, Cluj-Napoca, 1979.
- Grace, Savvatianou-Petropoulakou 1970** = V. Grace, M. Savvatianou Petropoulakou, *Exploration archéologique de Délos*, 27, Athena, 1970.
- Halmovici 1987** = S. Halmovici, *Creșterea animalelor la geto-dacii (sec.IV î.e.n.-sec.I e.n.) din Moldova și Muntenia*, ThracoDacica, 8, 1987, 1-2, p.147 și urm.
- Harțuche 1980_a** = N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriul arheologic al jud.Brăila*, Istros, 1, 1980, p.281-354.
- Harțuche 1980_b** = N. Harțuche, *Cronica cercetărilor arheologice din jud.Brăila*, Istros, 1, 1980, p.355-368.
- Harțuche 1983** = N. Harțuche, *Cronica descoperirilor arheologice din jud.Brăila*, Istros, 2-3, 1983, p.257-261.
- Harțuche 1985** = N. Harțuche, *Mormântul princiar traco-getic de la Găvani, jud.Brăila*, Istros, 5, 1985, p.25-70.
- Harțuche, Anastasiu, Broscățean 1967** = N. Harțuche, F. Anastasiu, I. Broscățean, *Necropola de incinerare feudală timpurie de la Chiscani-sat, Brăila*, Danubius, 1, 1967, p.137-178.
- Harțuche, Anastasiu 1968** = N. Harțuche, F. Anastasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968.
- Harțuche, Anastasiu 1980** = N. Harțuche, F. Anastasiu, *Săpăturile arheologice de la Sihleanu, com.Scorțaru Nou, jud.Brăila*, Istros, 1, 1980, p.93-109.
- Hänsel 1976** = B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und Chronologischen Ghiderund der alteren Hallstatt zeit an der unteren Donau I-II*, Bonn, 1976.
- Horedt 1957** = K. Horedt, *Șantierul arheologic Morești*, MCA, 4, 1957, p.175-186.

- Irimia 1985** = M. Irimia, *Date noi privind necropolele getice de la Bugeac (com.Ostrov, jud.Constanța)*, Thraco-Dacica, 6, 1985, p.75-85.
- Irimia, Conovici 1988** = I. Irimia, N. Conovici, *Așezarea getică fortificată de la Satu Nou - "Valea lui Voicu" (com.Oltina, jud.Constanța)*, Thraco-Dacica, 10, 1988, 1-2, p.115-154.
- Isăcescu, Burlacu 1978** = C. Isăcescu, D. Burlacu, *Noi descoperiri arheologice în zona Giurgiu, Ilfov - File de istorie*, 1978, p.43-47.
- Kramer 1985** = W. Kramer, *Die Gräbfunde von Manching*, Stuttgart, 1985.
- Leahu 1963_a** = V. Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, CercetArhBuc, 1, 1963, p.15-45.
- Leahu 1963_b** = V. Leahu, *Săpăturile arheologice de salvare de la Giulești-Sirbi*, CercetArhBuc, 1, 1963, p.179-270.
- Leahu 1965** = V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Cățelu Nou*, CercetArhBuc, 2, 1965, p.11-74.
- Lungu 1990** = V. Lungu, *Nouvelles données concernant la chronologie des amphores rhodiennes de la fin du IIIe siècle au debut du IIe siècle av. J.C.*, Dacia, N.S., 34, 1990, p.209-217.
- Macrea, Glodariu 1976** = M. Macrea, I. Glodariu, *Așezarea dacică de la Arpașu de Sus*, București, 1976.
- Marinescu-Bâlcu 1966** = S. Marinescu-Bâlcu, *Câteva descoperiri geto-dacice de la Căscioarele*, SCIV, 17, 1966, 1, p.113-123.
- Maximilian 1960** = C. Maximilian, *Observații asupra unor populații din epoca fierului din țara noastră. Probleme de antropologie*, vol.V, 1960.
- Maximilian, Haas 1959** = C. Maximilian, N. Haas, *Sur la présence d'une population de petite taille en Roumanie*, Homo, suppl. 1959.
- Mănucu-Adameșteanu 1992** = Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Aspecte ale culturii materiale vechi românești în lumina descoperirilor de la București (secolele IX-XI)*, CercetArhBuc, 4, 1992, p.57-73.
- Ménier 1987** = P. Ménier, *Chasse et élevage chez les Gaulois (450 - 52 av. J.C.)*, Paris, 1987.
- Megalite 1982** = *Megalitev Trakija*. Trakija Pontica, Trakijski pametnici, 3, 1982, p.192 și urm.
- Mirčev 1962** = M. Mirčev, *Rănnotrakiiskiat moghilen necropol pri s. Ravna*, Izvestija-Sofia, 25, 1962, p.97-164.
- Mitrea 1960** = B. Mitrea, *Două tuburi dintr-o conductă de apă din epoca feudală timpurie descoperite la Căscioarele*, SCIV, 11, 1960, 2, p.435-436.
- Mitrea 1988** = B. Mitrea, *La nécropole birituelle de Sultana. Résultats et problèmes*, Dacia, N.S., 32, 1988, 1-2, p.91-139.
- Mitrea 1989** = B. Mitrea, *Das Gräberfeld aus dem VIII.Jahrhundert von Izvoru, jud. Giurgiu (I)*, Dacia, N.S., 33, 1989, p.145-219.
- Mitrea, Deculescu 1966** = B. Mitrea, C. Deculescu, *Unele descoperiri arheologice de la Curcani (r.Oltenița)*, SCIV, 17, 1966, 3, p.537-549.
- Mitrea, Preda 1955** = B. Mitrea, C. Preda, *Săpăturile de salvare de la Gogoșari și Cacaleți (r.Giurgiu, reg.București)*, SCIV, 6, 1955, 3-4, p.627-642.
- Mitrea, Preda 1959** = B. Mitrea, C. Preda, *Săpăturile de salvare de la Alexandria*, MCA, 5, 1959, p.175-181.
- Morintz 1964** = S. Morintz, *Quelques problèmes concernant la période ancienne du Hallstatt au Bas-Danube à la lumière des fouilles de Babadag*, Dacia, N.S., 8, 1964, p.101-118.
- Moscalu 1983** = E. Moscalu, *Ceramica traco-getică*, București, 1983.
- Mozolevski 1979** = B.M. Mozolevski, *Tovsta Moghila*, Kiev, 1979.

Munteanu 1990 = M. Munteanu, *Un mormânt de sec.IV î.e.n. de la Căscioarele - punctul "Ghețarie" (Jud.Călărași)*, Pontica, 23, 1990, p.345-350.

Muscă 1981 = L. Muscă, T. I. Muscă, *Descoperiri feudale timpurii în Tîrgoviște, cartierul Suseni, Valachica*, 12-13, 1980-1981, p.101-116.

Nanu 1988-1989 = D. B. Nanu *Considerații preliminare asupra așezării Glina III de la Căscioarele*, CCDJ, 5-7, 1988-1989, p.37-54.

Necrasov, Bălțeanu 1983 = O. Necrasov, C. Bălțeanu, *Caracteristicile antropologice a două schelete dacice, datate în La Tène (sec.II î.e.n.) descoperite la Ocnița, Thraco-Dacica*, 4, 1983, 1-2, p.39-44.

Olteanu 1983 = Șt.Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii (Secolele VIII-XI)*, București, 1983.

Olteanu, Neagu 1982 = Șt.Olteanu, N. Neagu, *Așezările din secolele III-XI de la Șirna, jud. Prahova*, MCA, 16, 1982 (1986), p.155-157.

Olteanu, Teodorescu, Neagu 1979 = Șt. Olteanu, V. Teodorescu, N. Neagu, *Rezultatul cercetărilor de la Șirna (jud.Prahova)*, MCA, 13, 1979, p.277-279.

Olteanu, Teodorescu, Neagu 1980 = Șt. Olteanu, V. Teodorescu, N. Neagu, *Rezultatele cercetărilor arheologice de la Șirna - Prahova*, MCA, 14, 1980, p.417-422.

Panait 1963 = P. I. Panait, *Observații arheologice pe șantierele de construcții din capitală*, CercetArhBuc, 1, 1963, p.139-176.

Păunescu, Rădulescu, Ionescu 1962 = Al. Păunescu, Gh. Rădulescu, M. Ionescu, *Săpăturile din împrejurimile orașului Giurgiu*, MCA, 8, 1962, p.127-135.

Pippidi 1967 = D. M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*, ed.a II-a, București, 1967.

Preda 1959 = C. Preda, *Săpăturile de la Alexandria*, MCA, 6, 1959, p.251-261.

Preda 1961 = C. Preda, *Săpăturile de salvare de la Olteni (reg.București)*, MCA, 7, 1961, p.503-511.

Preda 1970 = C. Preda, *Din nou despre cultura Alexandria*, SCIV, 21, 1970, 4, p.571-578.

Preda 1986 = C. Preda, *Geto-dacii din bazinul inferior al Oltului. Dava de la Sprâncenata*, București, 1986.

Protase, Tigara 1959 = D. Protase, I. Tigara, *Săpăturile de la Soporul de Câmpie*, MCA, 5, 1959, p.424-434.

Russu, Protase, Șerban, Motioc 1959 = I.G. Russu, D. Protase, M. Șerban, I.Motioc, *Studii antropologice la oseminte dintr-un cimitir dacic (sec.II-III e.n.)*, Morfologia normală și patologică, 1959.

Sanie 1995 = S. Sanie, *Din istoria culturii și religiei geto-dacice*, Iași, 1995.

Sâmpetru, Șerbănescu 1975 = M. Sâmpetru, D. Șerbănescu, *Ceramica de tip urban din așezarea medievală timpurie de la Chirnogi*, SCIVA, 26, 1975, 2, p.241-268.

Sevtopolis = D. Dimitrov, M. Čičikova, A. Balkanska, L. Ognenova-Marinova, 1984, *Sevtopolis*, 1-2, Sofia, 1984.

Simion 1976= G. Simion, *Les gètes de la Dobroudja Septentrionale du VIe au Ier siècle av. n. è.*, Thraco-Dacica, 1, 1976, p.143-163.

Șirbu 1983 = V. Șirbu, *Cîmpia Brăilei în secolele V-III î.e.n. Descoperiri arheologice și interpretări istorice*, SCIVA, 34, 1983, 1, p.11-41.

Șirbu 1987= V. Șirbu, *Figurinele antropomorfe și zoomorfe traco-geto-dacice din prima și a doua epocă a fierului*, Istros, 5, 1987, p.91-157.

Sîrbu 1991= V. Sîrbu, *Semnificația unor gropi de cult descoperite în dava geto-dacică de la Grădiștea (jud.Brăila)*, Peuce, 10, 1991, p.57-61(I), 39-47(II).

Sîrbu 1993_a= V. Sîrbu, *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Brăila-Galați, 1993.

Sîrbu 1993_b = V. Sîrbu, *Credințe și practici magico-vrăjitoarești la traco-geto-daci*, Banatica, 12, 1993, 1, p.129-175.

Sîrbu 1993_c = V. Sîrbu, *Sacrificii rituale de animale la traco-geto-daci, dacii liberi și daco-romani (sec.XI î.Hr - III d.Hr.)*, ArhMold, 16, 1993, p.87-120.

Sîrbu 1994 = V. Sîrbu, *Considerații asupra habitatului getic din zona Căscioarele (jud.Călărași)*, Revista Bistriței, 8, 1994, p.25-33.

Sîrbu 1996 = V. Sîrbu, *Dava getică de la Grădiștea, Jud.Brăila*, I, Brăila, 1996.

Sîrbu, Ciocea, Damian 1992 = V. Sîrbu, E. Ciocea, P. Damian, *Înhumări rituale de animale, descoperite în așezările geto-dacice de la Căscioarele (jud.Călărași)*, Istros, 6, 1992, p.25-30, 363-369.

Sîrbu, Damian 1992 = V. Sîrbu, P. Damian, *O așezare de la începutul culturii Tei descoperită la Căscioarele (jud.Călărași)*, Istros, 6, 1992, p.11-16, 333-342.

Sîrbu, Damian, Ciocea 1993 = V. Sîrbu, P. Damian, E. Ciocea, *Deux tombes d'inhumation du premier âge du fer découvertes à Căscioarele, dép. de Călărași*, CCDJ, 10, 1993, p.207-215.

Sîrbu, Oprea 1995 = V. Sîrbu, V. Oprea, *Așezarea getică din zona Pietroiu-Gîldău (jud.Călărași) (I)*, CCDJ, 13-14, 1995, p.123-146.

Sîrbu, Oprea, Pandrea 1995 = V. Sîrbu, V. Oprea, D. Pandrea, *Cercetările arheologice din așezarea getică de la Unirea-"Rău" (Jud.Călărași) (Campania 1991)*, CCDJ, 13-14, 1995, p.147-166.

Șerbănescu 1973 = D. Șerbănescu, *Morminte din perioada prefeudală descoperite la Chirnogi (jud.Ilfov)*, SCIVA, 24, 1973, 4, p.667-670.

Șerbănescu 1985= D. Șerbănescu, *Rezultatele cercetărilor de la Radovanu, punctul "Gorgana a doua" (jud.Călărași) II. Așezarea geto-dacică*, Thraco-Dacica, 6, 1985, p.21-28.

Șerbănescu, Sîrbu 1994 = D. Șerbănescu, V. Sîrbu, *Căscioarele - D'aia parte*, Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1993, Satu Mare, 1994, p.15.

Șerbănescu, Sîrbu, Pandrea 1996 = D. Șerbănescu, V. Sîrbu, S. Pandrea, *Căscioarele - D'aia parte*, Cronica cercetărilor arheologice. Campania 1995, Brăila, 1996, p.24-25.

Șerbănescu, Trohani 1978 = D. Șerbănescu, G. Trohani, *Cercetări arheologice pe Valea Mostiștei, Ilfov - File de istorie*, 1978, p.17-42.

Ștefan 1925 = Gh. Ștefan, *Les fouilles de Căscioarele*, Dacia, 1, 1925, p.138-197.

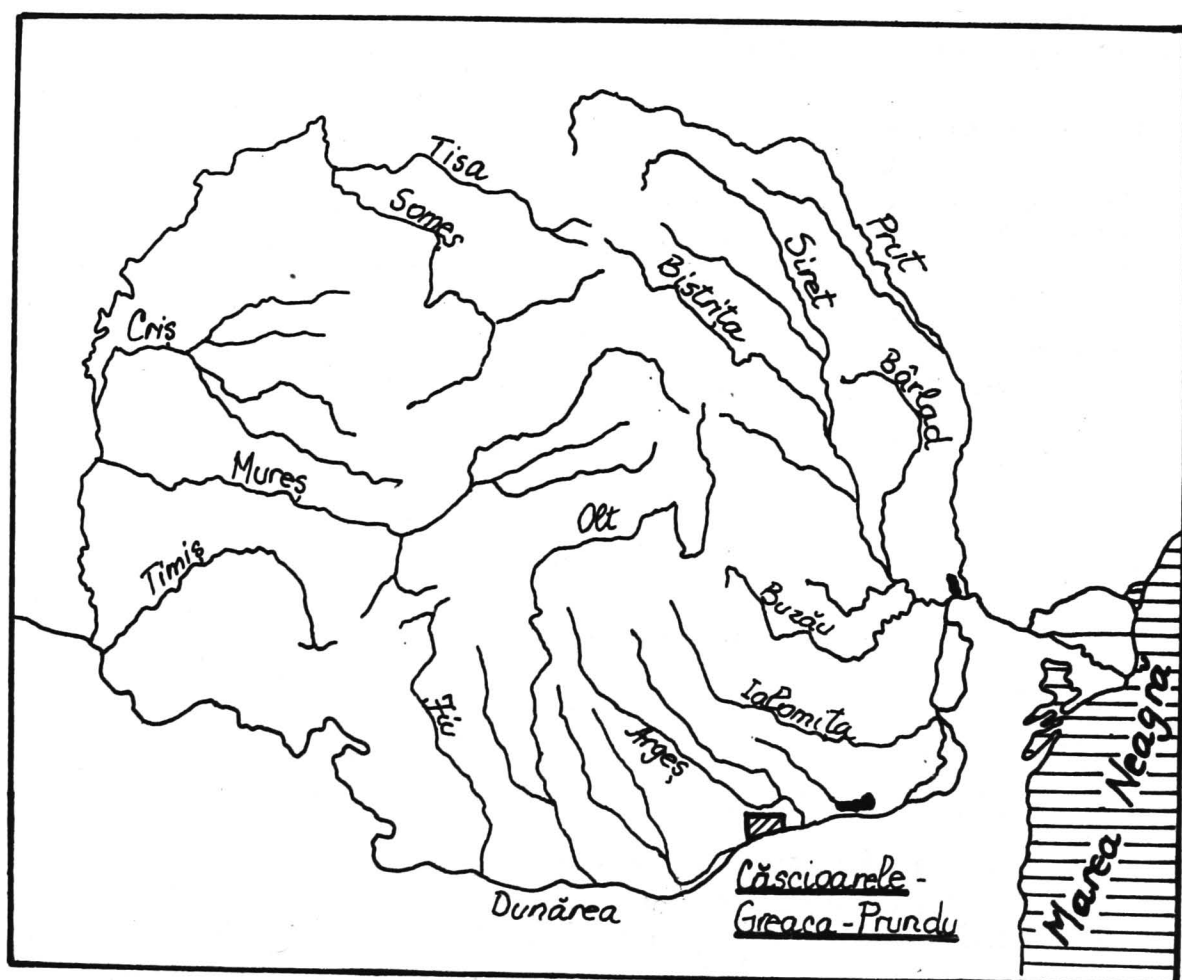
Tătulea 1984 = C. M. Tătulea, *Așezarea geto-dacică fortificată de la Băzdâna (jud.Dolj), Considerații preliminare*, Thraco-Dacica, 5, 1984, p.92-110.

Teodor 1975 = S. Teodor, *Săpăturile de la Cucorăni (jud.Botoșani)*, ArhMold, 8, 1975, p.121-201.

Teodor 1981 = D. Gh.Teodor, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI e.n.*, Iași, 1981.

Teodorescu 1971 = V.Teodorescu, *O nouă cultură arheologică recent precizată în țara noastră - cultura Ipotești - Cîndești*, în Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de istorie, vol. II, București, 1971, p.104-130.

- Terenojkin, Mozolevski 1988** = A. I. Terenojkin, B. N. Mozolevski, *Melitopol'skii kurgan*, Kiev, 1988.
- Toropu 1976** = O. Toropu, *Romanitatea târzie și străromânii în Dacia Traiană sud-carpatică*, Craiova, 1976.
- Toropu, Stoica 1972** = O. Toropu, O. Stoica, *La nécropole préféodale d'Obîrșia - Olt (Note préliminaire)*, Dacia, N.S., 16, 1972, p.163-188.
- Toropu, Tătulea 1987** = O. Toropu, C. Tătulea, *Sucidava Celei*, București, 1987.
- Trohani 1975** = G. Trohani, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în așezarea geto-dacică de la Vlădiceasca, Jud. Ilfov, în anul 1973*, CercetArh, 1, 1975, p.151-175.
- Trohani 1976** = G. Trohani, *Săpăturile din așezarea geto-dacă de la Vlădiceasca*, CercetArh, 2, 1976, p.87-153.
- Trohani 1986** = G. Trohani, *Noi cercetări arheologice de suprafață pe Valea Mostiștei*, CCDJ, 2, 1986, p.15-36.
- Trohani, Damian, Sîrbu 1995** = G. Trohani, P. Damian, V. Sîrbu, *Nouvelles recherches archéologiques à Cătălui-Căscioarele, Dep. de Călărași*, CCDJ, 13-14, 1995, p.223-257.
- Trohani, Șerbănescu 1975** = G. Trohani, D. Șerbănescu, *Noi cercetări arheologice privind cultura materială a geto-dacilor din zona est-centrală a Munteniei*, MN, 2, 1975, p.273-286.
- Turcu 1979** = M. Turcu, *Geto-dacii din Cîmpia Munteniei*, București, 1979.
- Turcu 1981** = M. Turcu, *Cercetări arheologice la Bragadiru*, CercetArhBuc, 3, 1981, p.30-46.
- Udrescu 1985** = M. Șt. Udrescu, *Quelques problèmes de zooarchéologie concernant la période géto-dace dans la Plaine Roumaine*, în Dacia, N.S., 29, 1985, 1-2, p.129.
- Udrescu, Dobre 1992** = M. Șt. Udrescu, E. Dobre, *Gropile rituale cu animale de la Căscioarele (jud. Călărași): date zooarheologice*, Istros, 6, 1992, p.31-36.
- Ursachi 1995** = V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995.
- Vulpe 1950** = R. Vulpe, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci*, SCIV, 2, 1950, p.176-214.
- Vulpe 1966** = R. Vulpe, *Așezări getice din Muntenia*, București, 1966.
- Vulpe 1976** = R. Vulpe, *La civilisation géto-dace et ses problèmes à la lumière des dernières fouilles de Poiana, en Base-Moldavie*, în *Studia Thracologica*, 1976, p.124-149.
- Vulpe 1986** = Al. Vulpe, *Zur Entstehung der geto-dakischen Zivilisation. Die Basarabi-Kultur*, Dacia, N.S., 30, 1986, p.49-89.
- Vulpe, Gheorghiță 1979** = Al. Vulpe, M. Gheorghiță, *Șantierul arheologic Popești (com. Mihăilești, jud. Ilfov). Raport preliminar asupra rezultatelor din campania anilor 1976-1977*, CercetArh, 3, 1979, p.95-104.
- Zaharia 1967** = E. Zaharia, *Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, București, 1967.
- Zirra 1959** = Vl. Zirra, *Cercetări feudale timpurii la Ileana - Podari*, MCA, 5, 1959, p.501-509.
- Zirra 1993** = Vl. Zirra, N. Conovici, G. Trohani, P. Gherghe, P. Alexandrescu, Gh. Gâță, V. V. Zirra, *La station gétique fortifiée de "Cetatea Jidovilor" (Coșofenii din Dos, dép. de Dolj)*, Dacia, N.S., 37, 1993, p.79-157.
- Zirra, Cazimir 1963** = Vl. Zirra, Gh. Cazimir, *Unele rezultate ale săpăturilor arheologice de pe Cîmpul Boja din cartierul Militari*, CercetArhBuc, 1, 1963, p.49-75.

Zona CĂSCIORELE-GREACA-PRUNDU.
La zone CĂSCIORELE-GREACA-PRUNDU.

VIII. ILUSTRATIA ILUSTRATION

Abrevieri Abréviations

S - secțiune

B - bordei

L - locuință

V - vatră

GR - groapă

c - carou

MR - modelat cu roata

f - figura

In - inedit

I - Istros

S - section

H - hutte

Hb - habitation

A - âtre

F - fosse

c - carreau

T - tourné

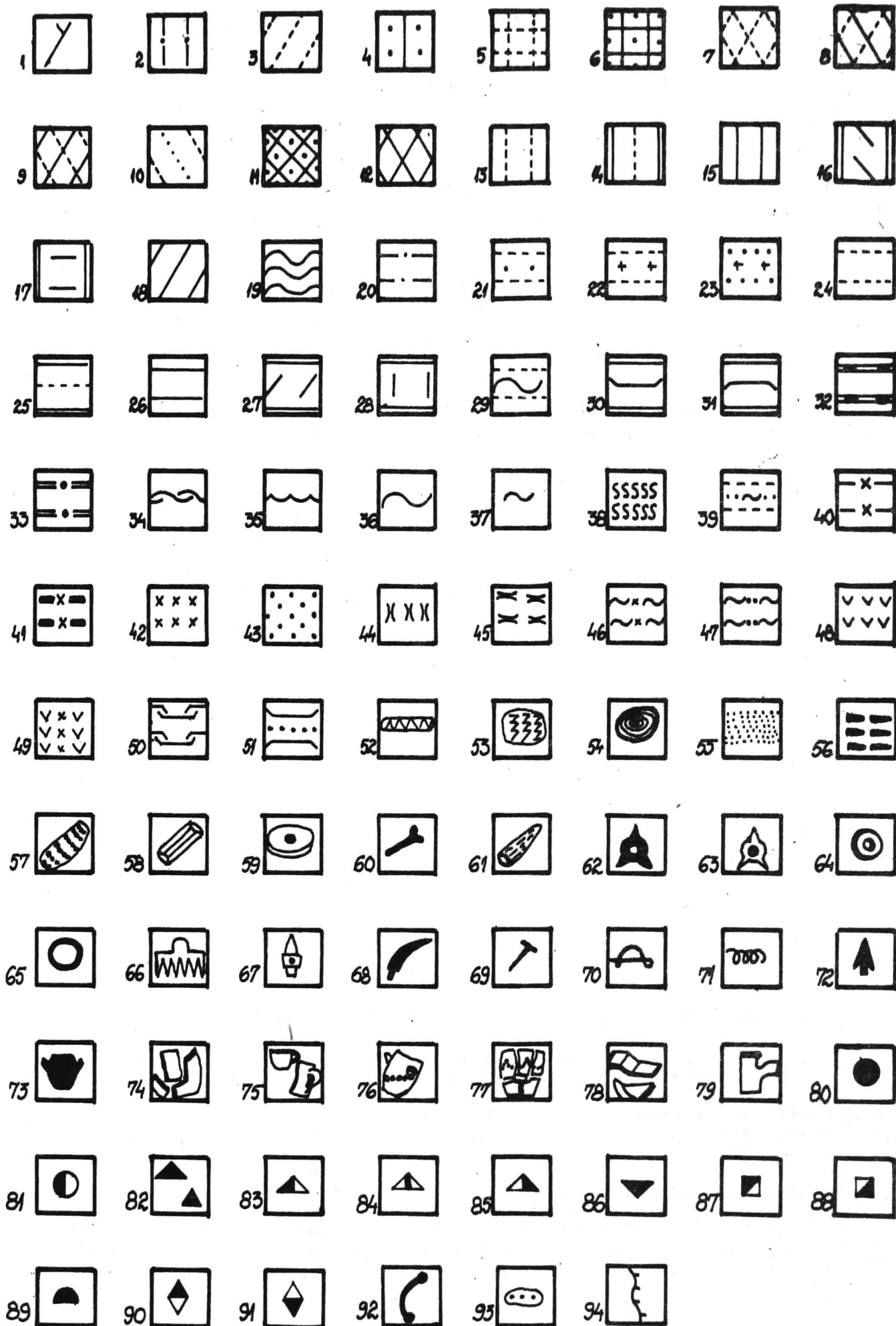
f - figure

In - inédit

I - Istros

Simbolurile complexelor de pe planurile generale.
Les symboles des complexes sur les plans généraux.

nr.	Tipul de complex - type de complexe	Hallstatt	La Tène	sec.VI-VII	sec.IX-X
1.	bordei - hutte		▲	△	▼
2.	locuință de suprafață - habitation de surface		■	▣	□
3.	vatră, cuptor izolat - âtre, four isolé		■	▣	□
4.	groapă - fosse	○	●	◐	◑
5.	aglomerare - agglomeration		⊗		

Legendă cu simbolurile de pe planurile și profilele complexelor.
 Légende avec les symboles sur les plans et les profils des complexes.

LEGENDA / LÉGENDE

1. pământ arat / depus = *terre labourée / déposée*
2. sediment brun = *sédiment brun*
3. sediment cenușiu = *sédiment gris*
4. sediment gălbui - cenușiu = *sédiment gris-jaunâtre*
5. sediment brun-roșcat = *sédiment brun-rougeâtre*
6. sediment negru-mălos = *sédiment noir-boueux*
7. sediment roșcat-lutos = *sédiment rougeâtre argileux*
8. sediment brun-gălbui = *sédiment brun-jaunâtre*
9. sediment castaniu = *sédiment marron*
10. sediment brun cenușiu = *sédiment brun-grisâtre*
11. sediment gălbui = *sédiment jaunâtre*
12. löess = *löss*
13. strat sec. IX - X = *couche IXe - Xe siècles*
14. strat sec. VI - VII = *couche VIe - VIIe siècles*
15. strat La Tène = *couche La Tène*
16. strat - sec. IV - III î. Hr. = *couche IVe - IIIe siècles av. J.C.*
17. strat - sec. II - I î. Hr. = *couche IIe - Ier siècles av. J.C.*
18. strat neo-eneolitic = *couche néo-énéolithique*
19. bordei sec. IX - X = *hutte IXe - Xe siècles*
20. bordei sec. VI - VII = *hutte VIe - VIIe siècles*
21. bordei La Tène = *hutte La Tène*
22. bordei sec. IV - III î. Hr. = *hutte - IVe - IIIe siècles av. J.C.*
23. bordei sec. II - I î. Hr. = *hutte IIe - Ier siècles av. J.C.*
24. groapă sec. IX - X = *fosse IXe - Xe siècles*
25. groapă sec. VI - VII = *fosse VIe - VIIe siècles*
26. groapă La Tène = *fosse La Tène*
27. groapă sec. IV - III î. Hr. = *fosse IVe - IIIe siècles av. J.C.*
28. groapă sec. II - I î. Hr. = *fosse IIe - Ier siècles av. J.C.*
29. locuință La Tène adâncită = *habitation La Tène approfondie*
30. groapă cultura Boian = *fosse culture Boian*
31. groapă cultura Gumelnița = *fosse - culture Gumelnița*
32. groapă post sec. X = *fosse après X siècle*
33. podea de locuință = *plancher d'habitation*
34. lipitură - locuință sec. IX - X = *habitation brûlée - IXe - X^e*
35. lipitură locuința sec. VI - VII = *habitation brûlée VIe - VIIe*
36. lipitură locuința La Tène = *habitation brûlée La Tène*
37. fragmente de lipitură arsă în strat = *fragments de paroi brûlée en couche*
38. fragmente de lipitură arsă în strat post sec X = *fragments de paroi brûlée en couche après Xe siècle*
39. groapă de cuptor = *fosse de four IXe - Xe siècles*
40. vatră din sec. IX - X = *âtre - IXe - Xe siècles*
41. gardină de vatră = *bord d'âtre*
42. vatră din sec. VI - VII = *âtre - VIe - VIIe siècles*
43. vatră La Tène = *âtre La Tène*
44. vatră sec. IV - III î. Hr. = *âtre IVe - IIIe siècles av. J.C.*
45. vatră sec II - I î. Hr. = *âtre IIe - Ier siècles av. J.C.*
46. vatră de cuptor sec. IX - X = *âtre de four IXe - Xe siècles*
47. cuptor sec IX - X = *four IXe - Xe siècles*
48. cuptor sec. VI - VII = *four VIe - VIIe siècles*
49. vatră de cuptor sec. VI - VII = *âtre de four VIe - VIIe siècles*
50. cuptor La Tène = *four La Tène*
51. vatră de cuptor La Tène = *âtre de four La Tène*
52. cărămidă sec. IX - X = *brique IXe - Xe siècles*
53. vălătuci de cuptor = *rouleaux pour le four*
54. piatră = *pierre*
55. cenușă = *cendre*
56. cărbune / arsură = *charbon / brûlure*
57. lemn carbonizat = *bois carbonisé*
58. silex = *silex*
59. rășniță = *moulin*
60. os de animal = *os d'animal*
61. corn bovidu/cervideu = *corne bovidés / cervidés*
62. vertebră de animal = *vertèbre d'animal*
63. vertebră umană = *vertèbre d'homme*
64. rondea din lut = *rondelle en glaise*
65. tub din lut - sec. IX - X = *tube en glaise - IXe - Xe siècles*
66. pieptene din os = *peigne en os*
67. topor / ciocan = *hache / marteau*
68. cuțit din fier = *couteau en fer*
69. cui din fier = *clou en fer*
70. fibulă = *fibule*
71. sârmă = *fil de fer*
72. vârf de săgeată = *pointe de flèche*
73. creuzet = *creuset*
74. fragmente mari de vas getic = *grands tessons de vase gète*
75. ceașcă/ cană getică = *tasse/ broc gète*
76. vas getic fragmentar = *vase gète fragmentaire*
77. vas getic întregibil = *vase gète complétable*
78. cioburi de fructieră getică = *tessons d'un vase à fruits gète*
79. fragment de amforă elenistică cu ștampilă / inscripție = *tesson d'amphore à marque hellénistique / inscription*
80. ciob sec. IX - X = *tesson IXe - Xe siècles*
81. ciob sec. VI - VII = *tesson VIe - VIIe siècles*
82. ciob getic = *tesson gète*
83. ciob getic sec. IV - III î. Hr. = *tesson gète IVe - IIIe siècles av. J.C.*
84. ciob getic sec. III - II î. Hr. = *tesson gète IIIe - IIe siècles av. J.C.*
85. ciob getic sec. II - I î. Hr. = *tesson gète IIe - Ier siècles av. J.C.*
86. ciob de amforă elenistică = *tesson d'amphore hellénistique*
87. ciob Hallstatt timpuriu = *tesson Hallstatt ancien*
88. ciob Hallstatt mijlociu = *tesson Hallstatt moyen*
89. ciob cultura Tei = *tesson culture Tei*
90. ciob cult. Boian = *tesson cult. Boian*
91. ciob cult. Gumelnița = *tesson cult. Gumelnița*
92. psalie din fier = *branche de mors en fer*
93. fragment de vatră = *fragment d'âtre*
94. margine de terasă = *bord de terrasse*

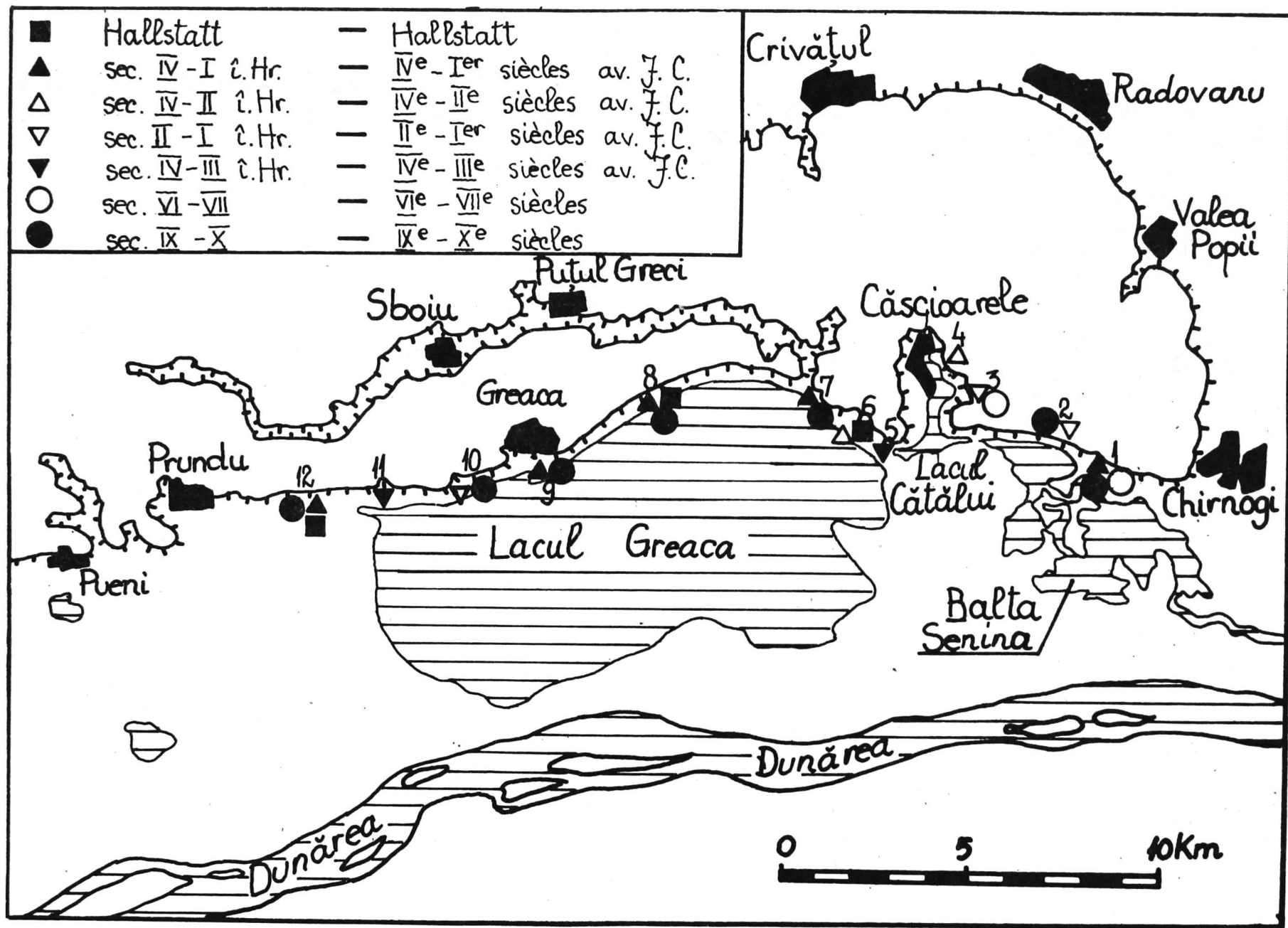

FIG.1. Situri arheologice cercetate în zona - Sites archéologiques fouillés dans la zone Căscioarele-Greaca-Prundu.

1.Șuvița Hotarului, 2.Suharna, 3.Cătălui, 4.D'aia parte, 5.Borovină, 6.Coinea, 7.Valea Coșarului, 8.La Slom, 9.Valea Fântânilor, 10.Canalul Popii, 11.Canalul lui Basangeac, 12.La Stână.

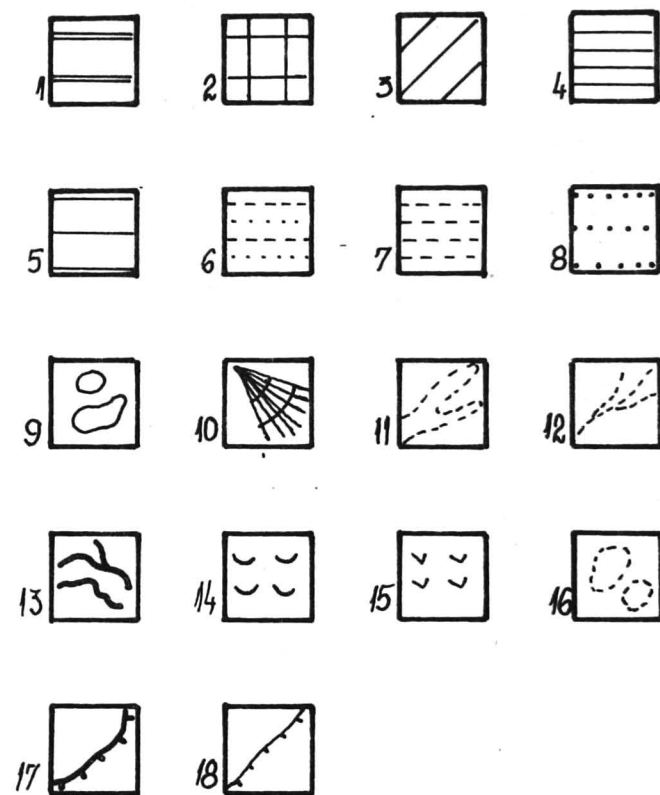
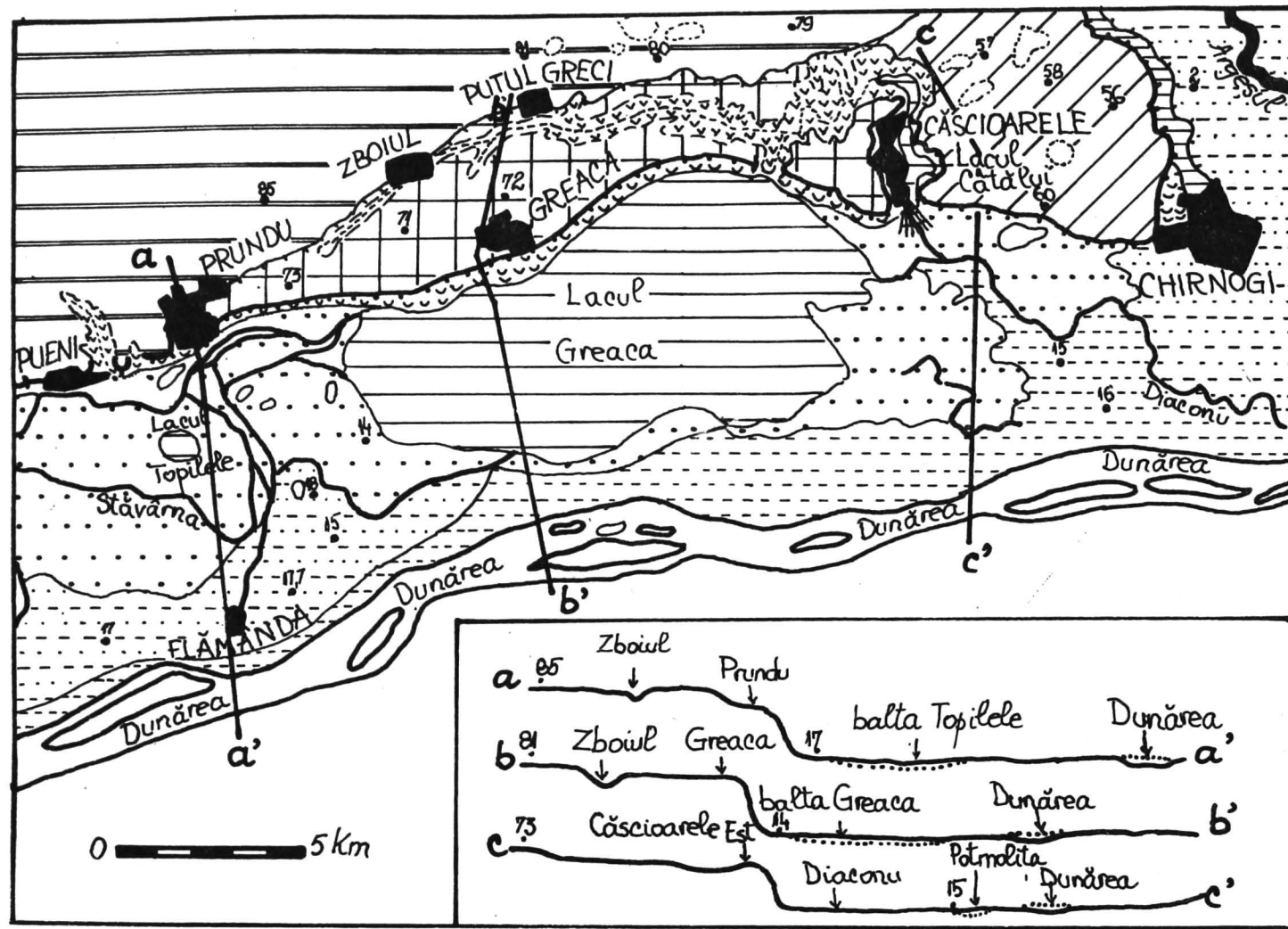

FIG. 2. 1.Câmpia Burnazului; 2.Terasa Greaca; 3.Terasa Căscioarele; 4.Terasa Chirnoagi; 5.lac/baltă; 6.luncă cu grinduri; 7.luncă înaltă; 8.luncă joasă; 9.ostoave; 10.con de dejecție; 11.vale cu aluviuni; 12. gârlă cu/fără apă; 13.prival; 14.alunecări de teren; 15.eroziune de suprafață; 16.crovuri; 17.versant abrupt; 18.denivelare neafectată de pantă.

HALLSTATT

TRACII

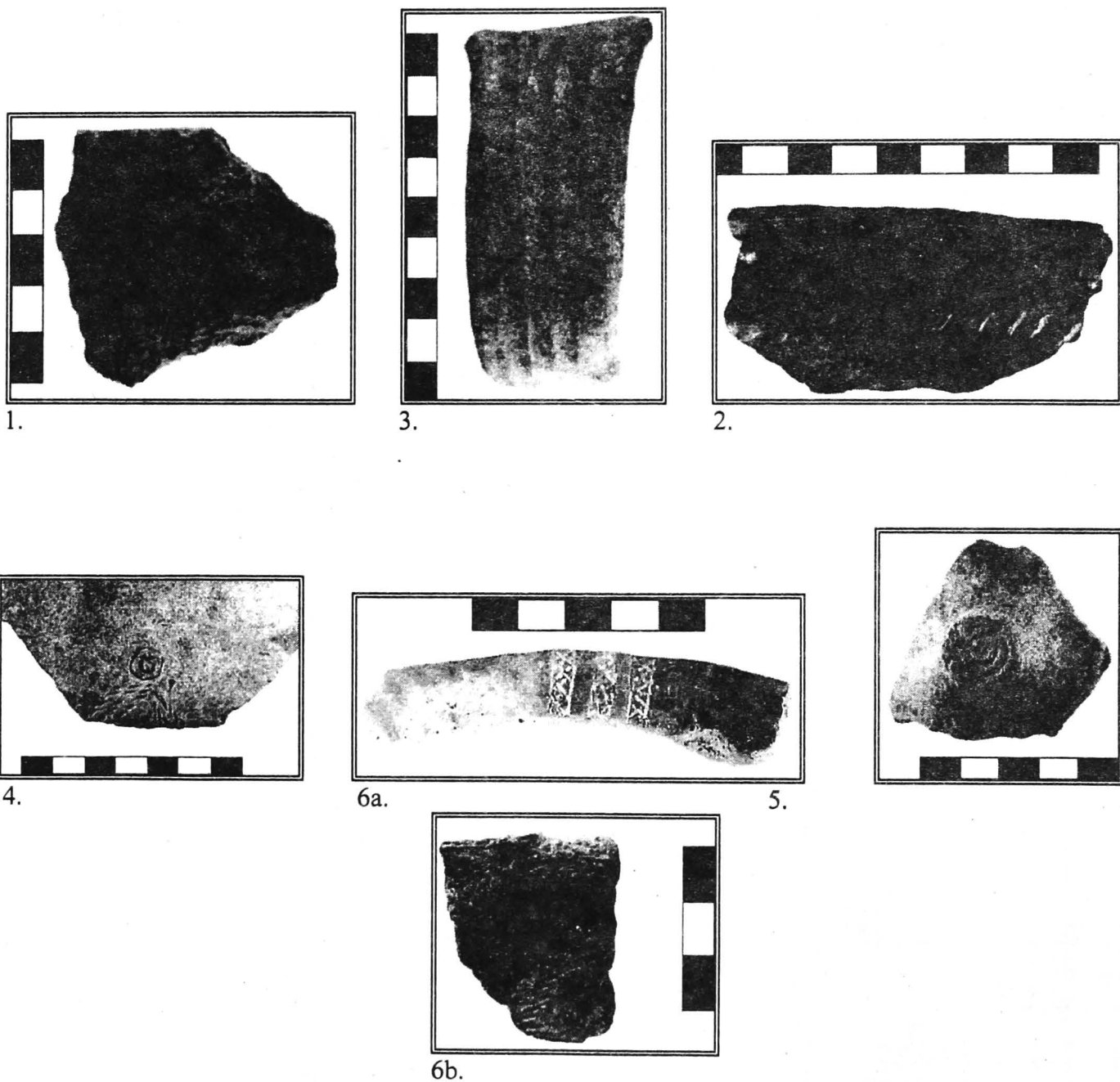
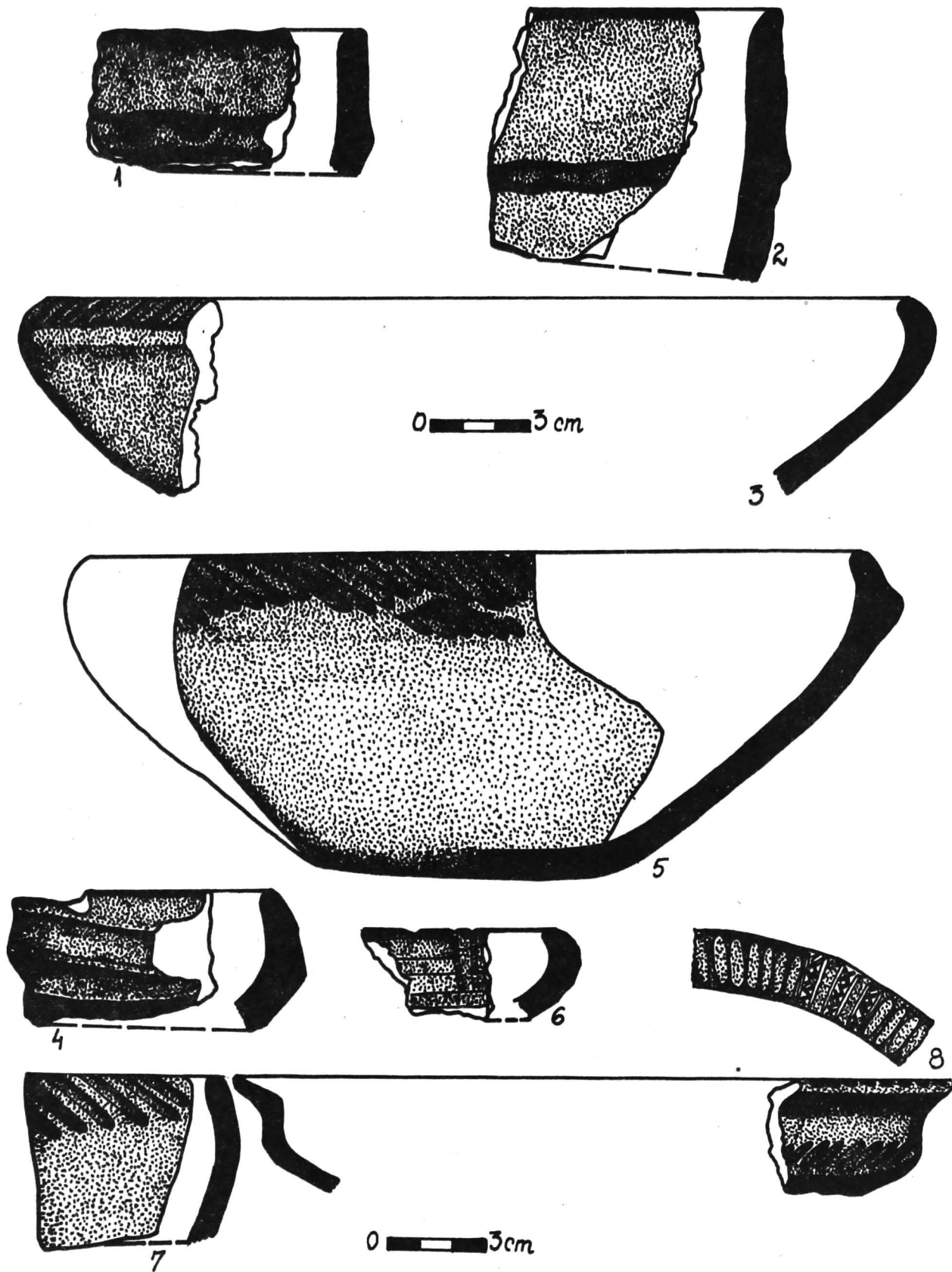
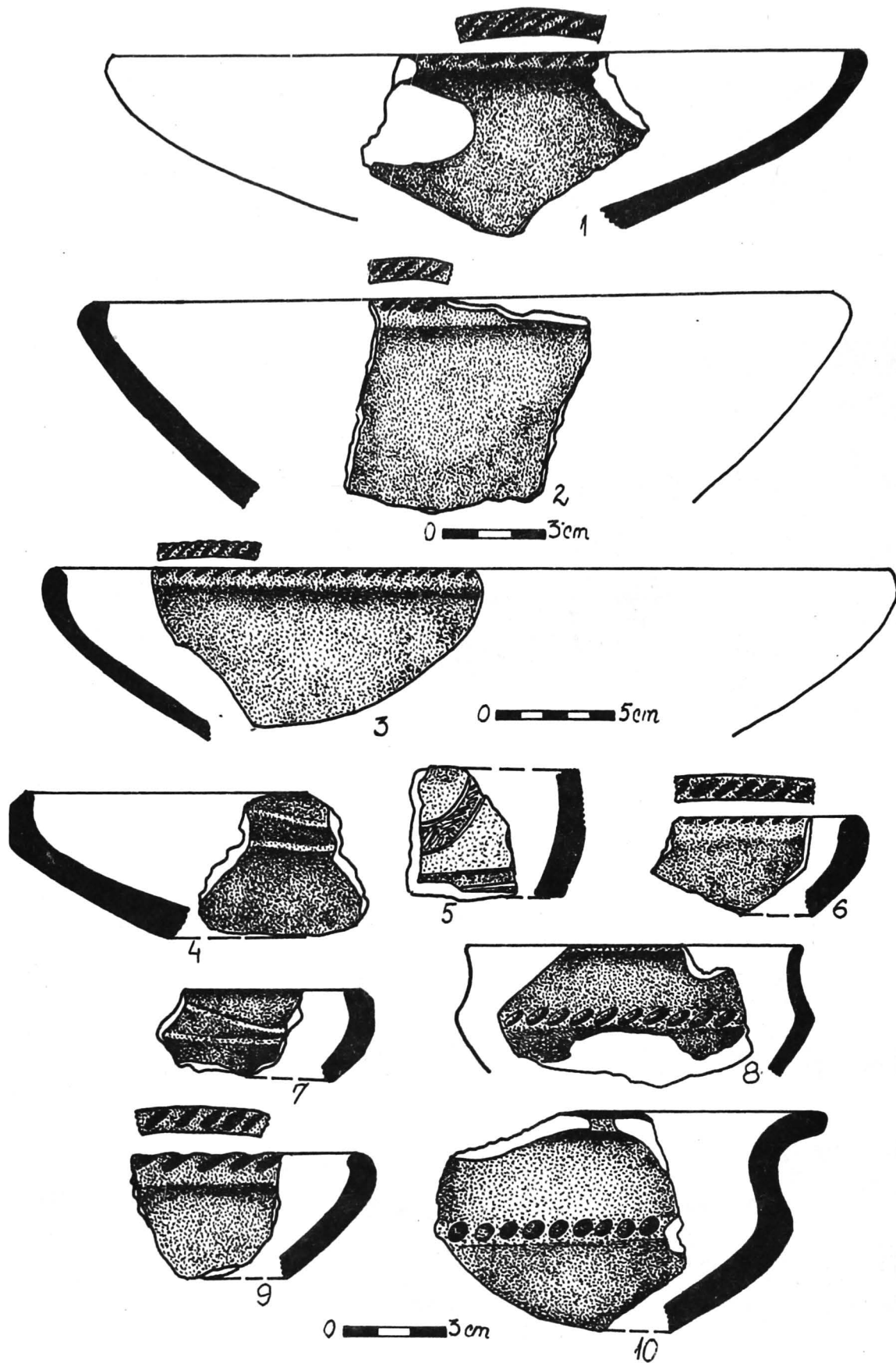

Fig.3. Fragmente ceramice din zona Greaca - Prundu

Tessons céramiques de la zone Greaca-Prundu.

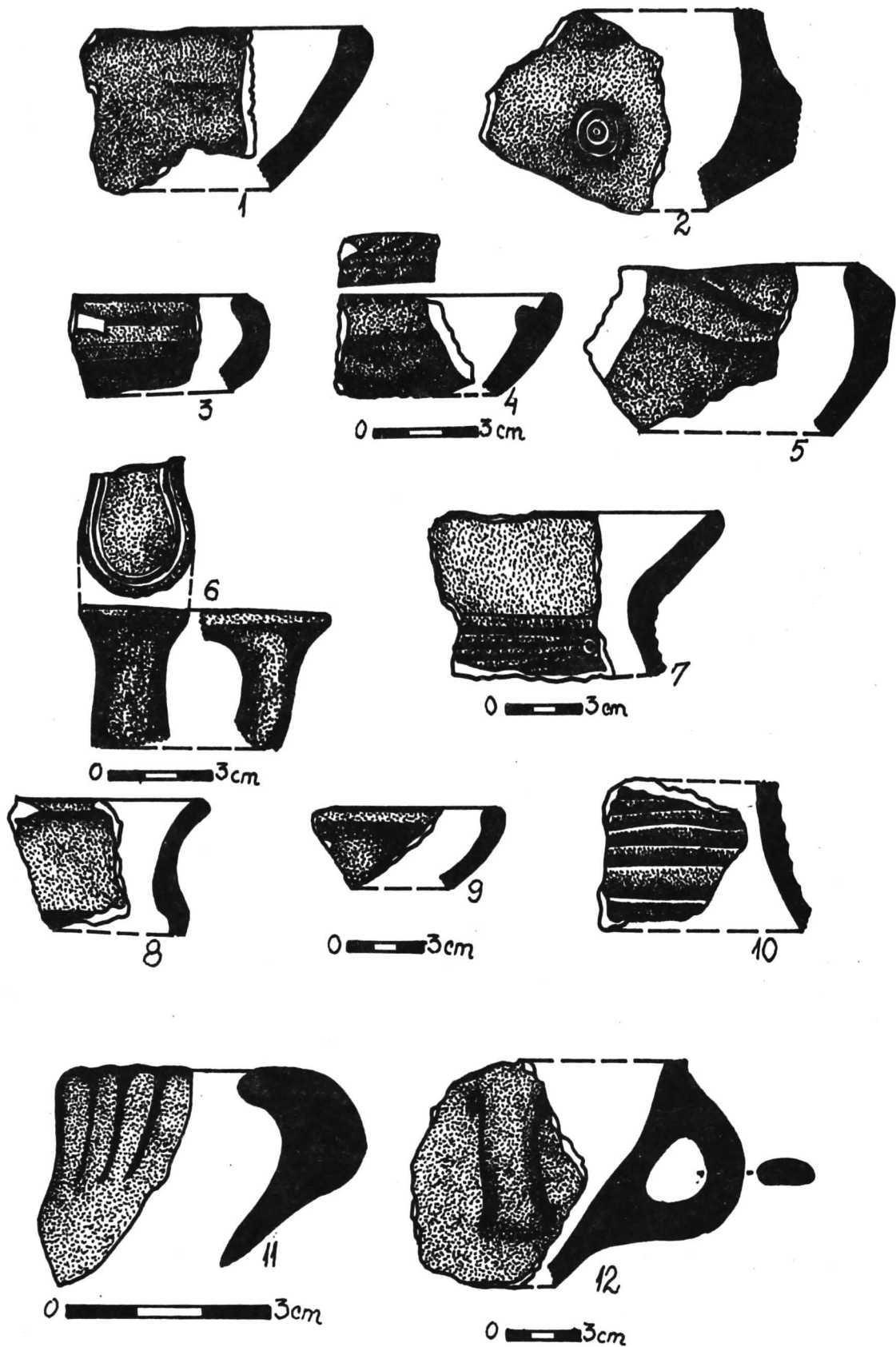

FIG. 4. GREACA - La Slom.
 Fragmente ceramice
Tessons céramiques

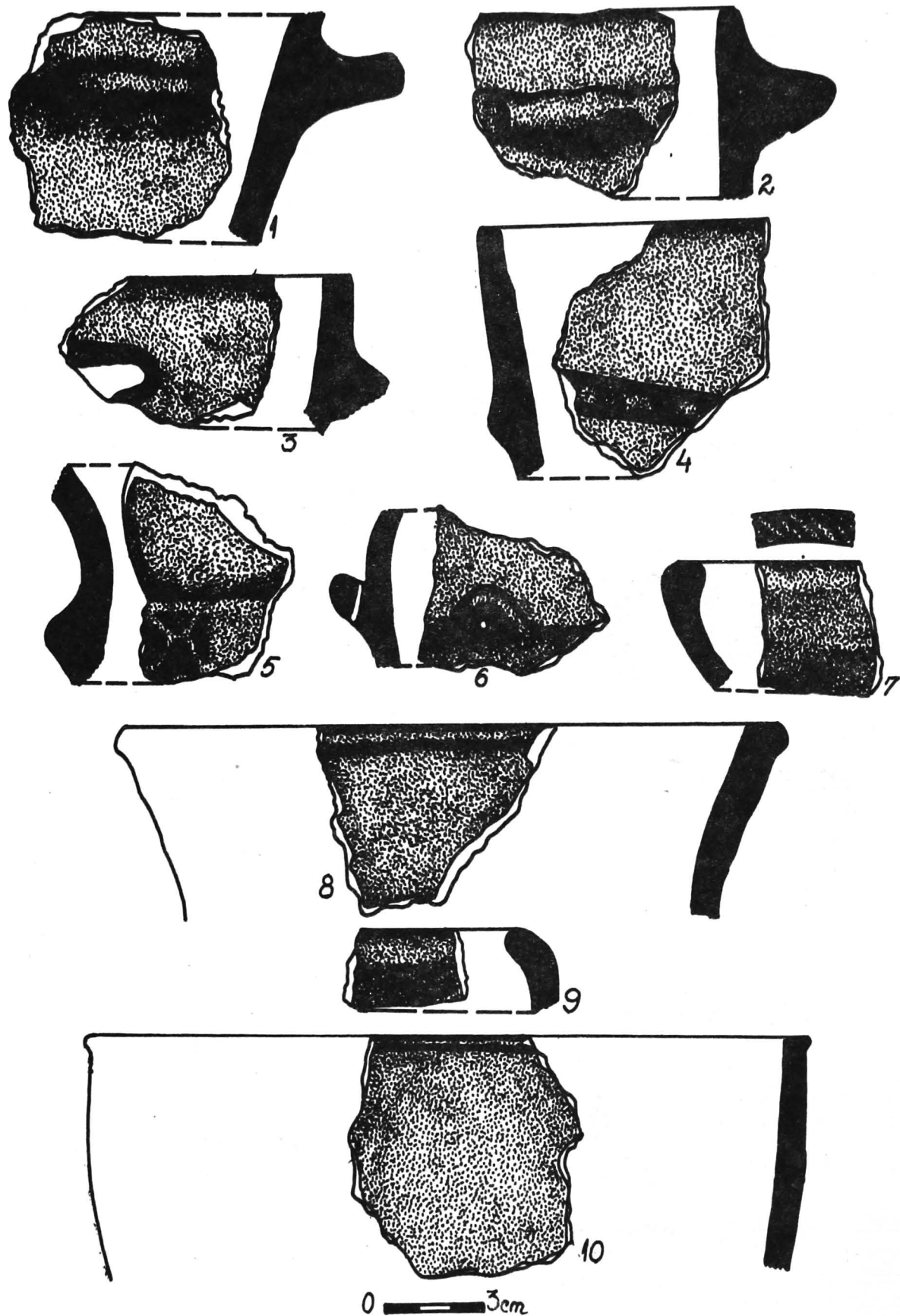

FIG. 5. GREACA - La Slom.
 Fragmente ceramic
Tessons céramiques

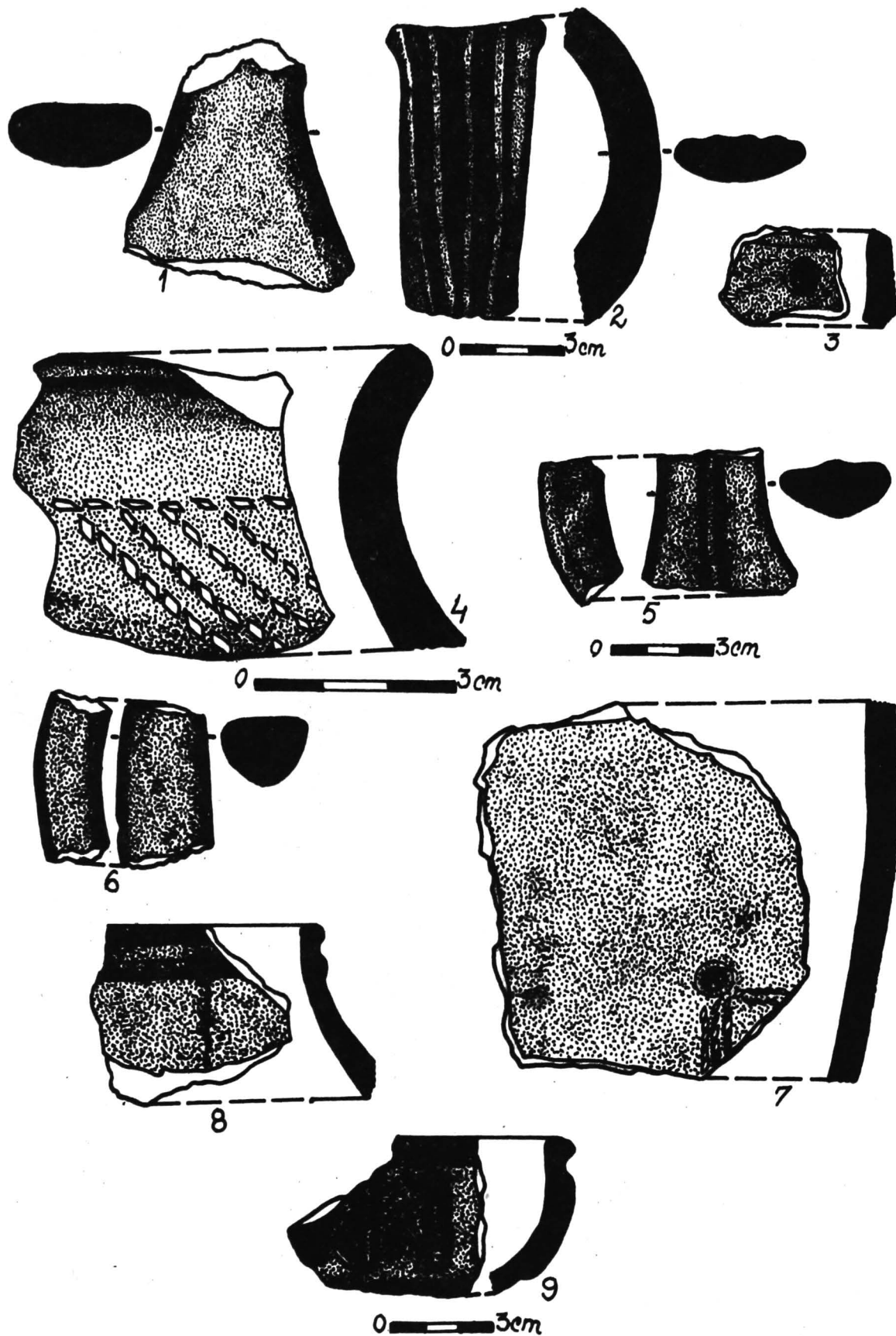

FIG. 6. GREACA - La Slom.
 Fragmente ceramice
Tessons céramiques

FIG. 7. GREACA - Valea Fântânilor.
 Fragmente ceramice
Tessons céramiques

FIG. 8. GREACA - Valea Fântânilor; PRUNDU - La Stână

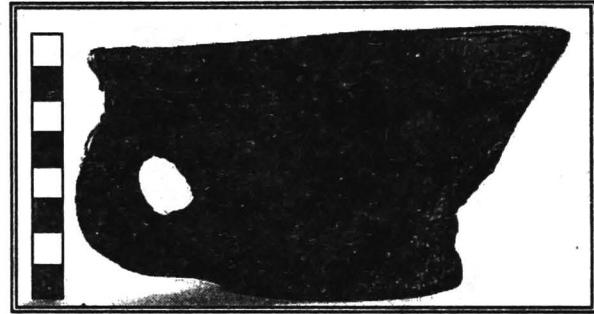
Fragmente ceramice de la Greaca-Valea Fântânilor (1-5) și Prundu - La Stână (7-9)

Tessons céramiques de Greaca-Valea Fântânilor (1-5) et Prundu - La Stână (7-9)

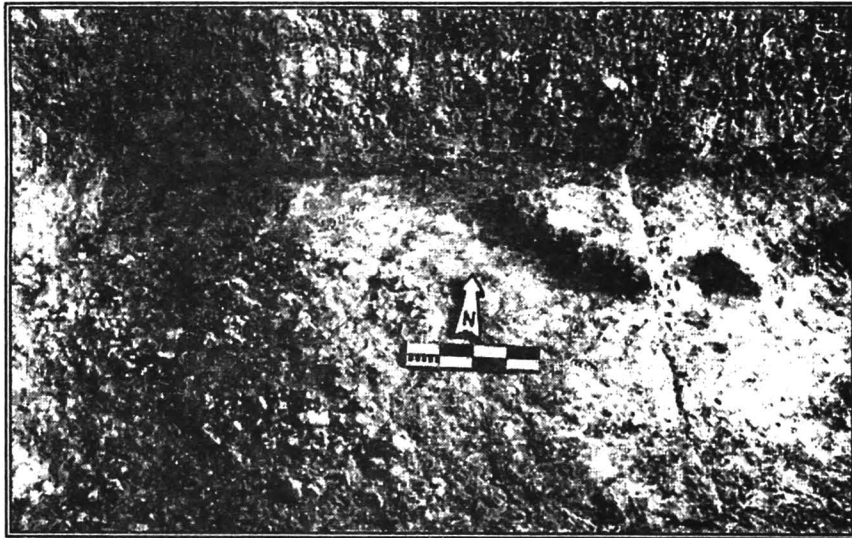
LA TÈNE GEȚII

1.

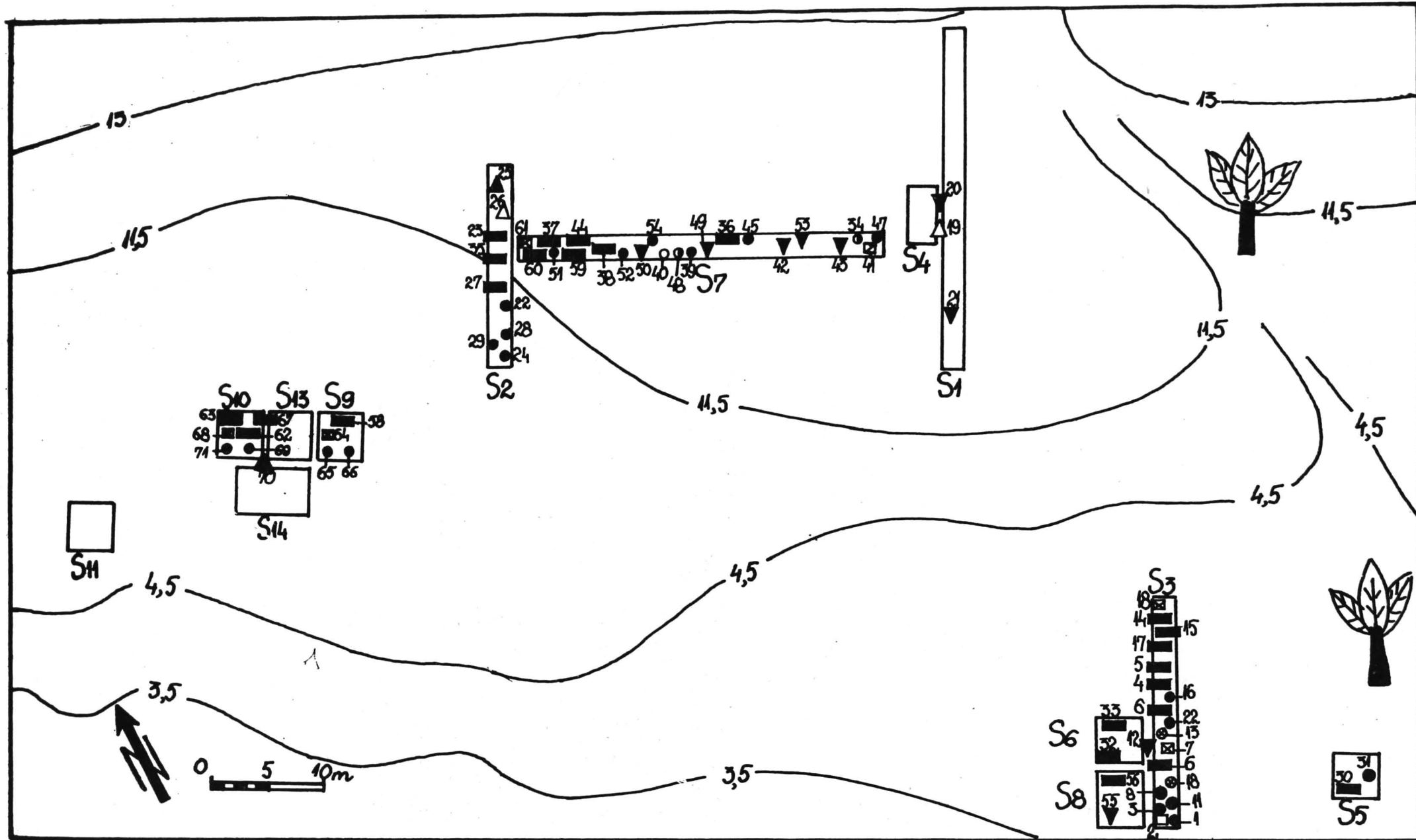

2.

3.

Fig 9. Căscioarele - Șuvița Hotarului

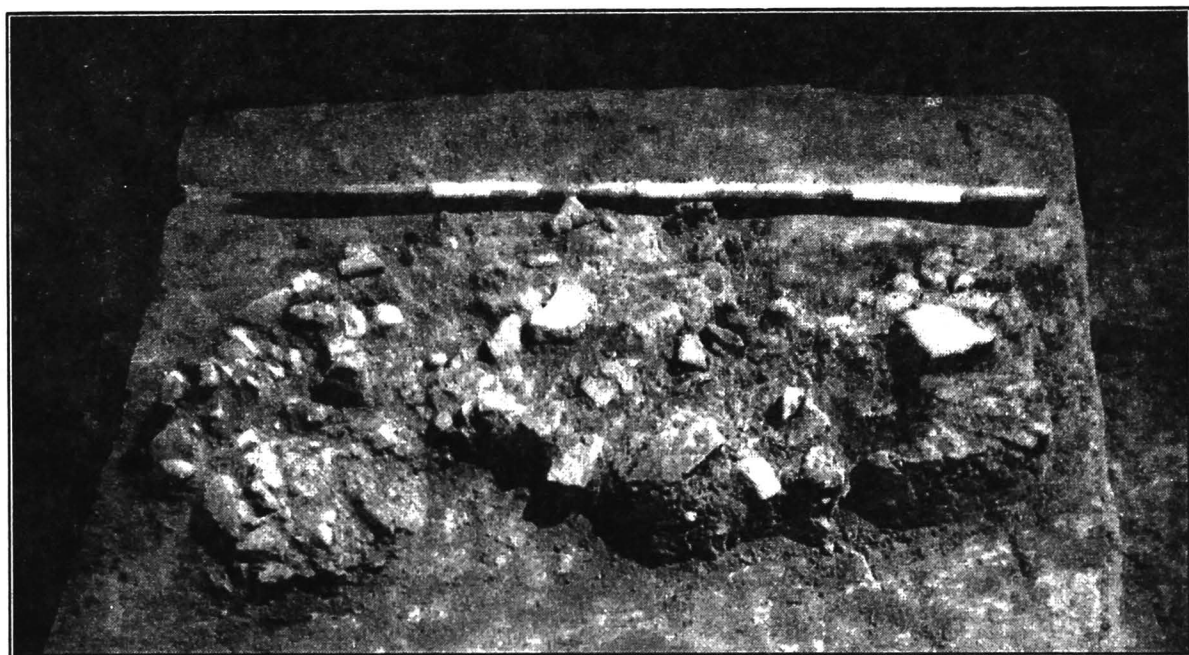

FIG.10. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Planul general al săpăturilor. Plan général des fouilles.

1.

2.

FIG.11. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului

1. Vedere generală.

Vue générale.

2. Locuința nr. 2.

Habitation no. 2.

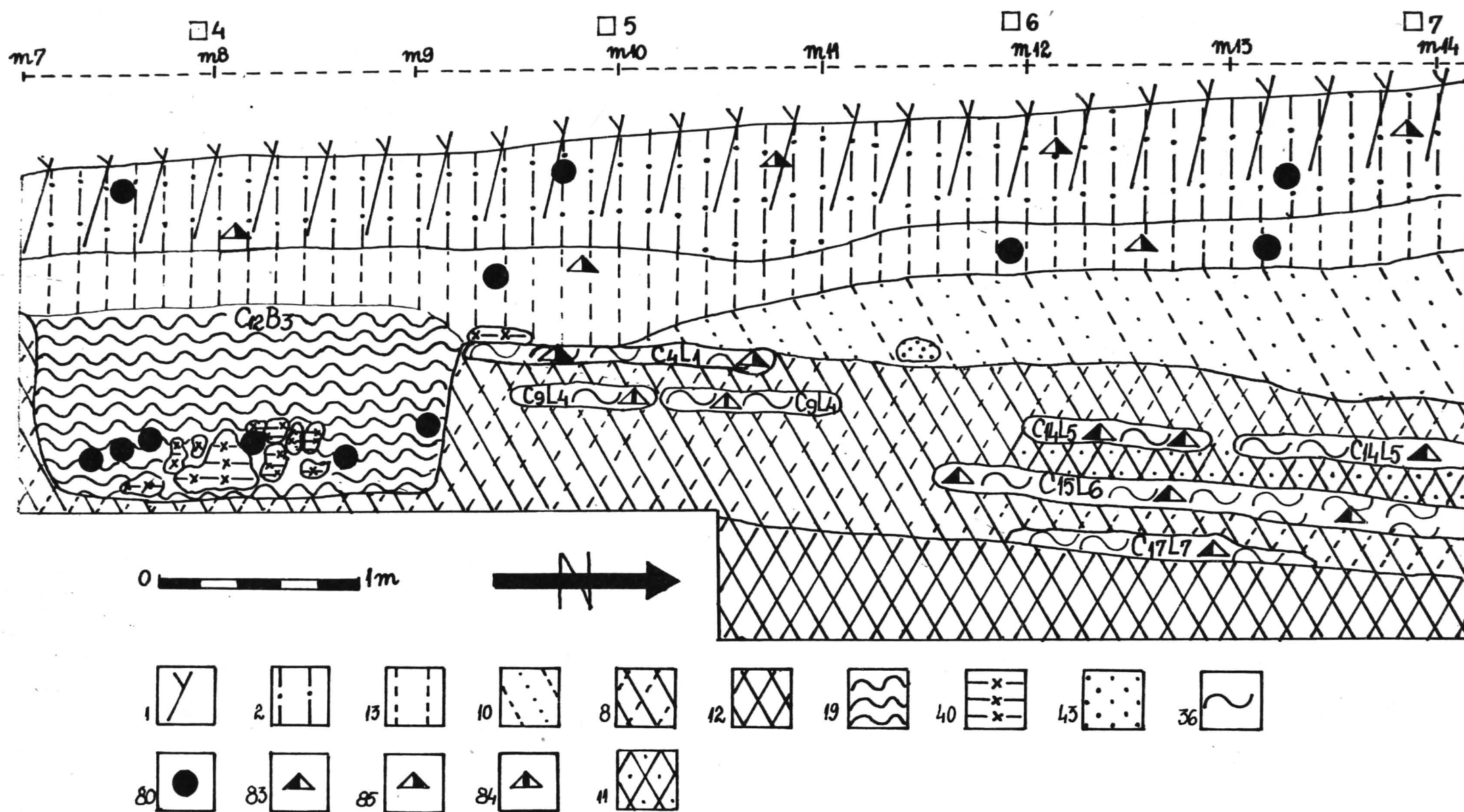

FIG.12. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Secțiunea S3, c.4-7 (profil). Section S3, c.4-7 (profil).

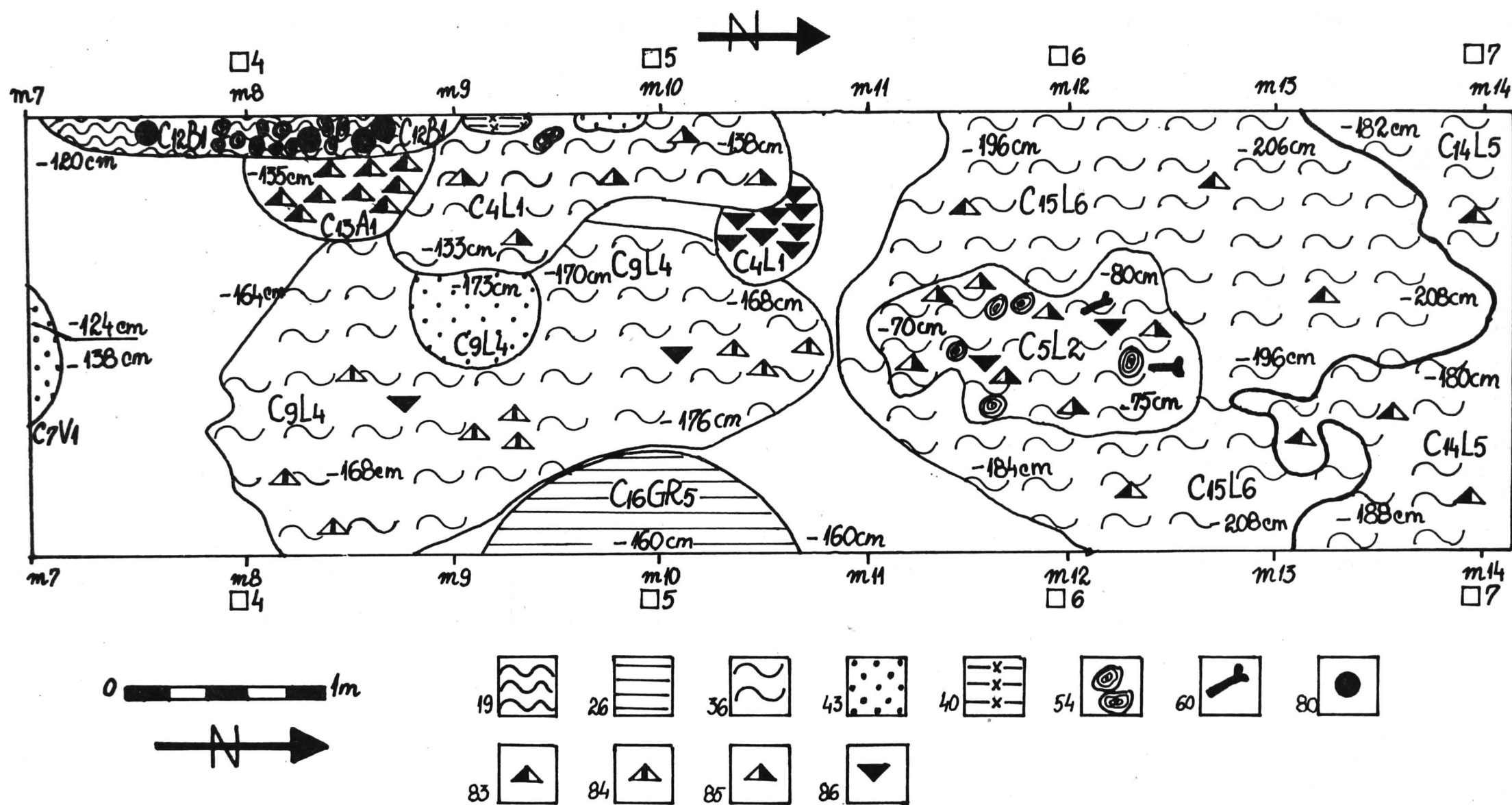

FIG.13. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Secțiunea S3, c.4-7 (plan). Section S3, c.4-7 (plan).

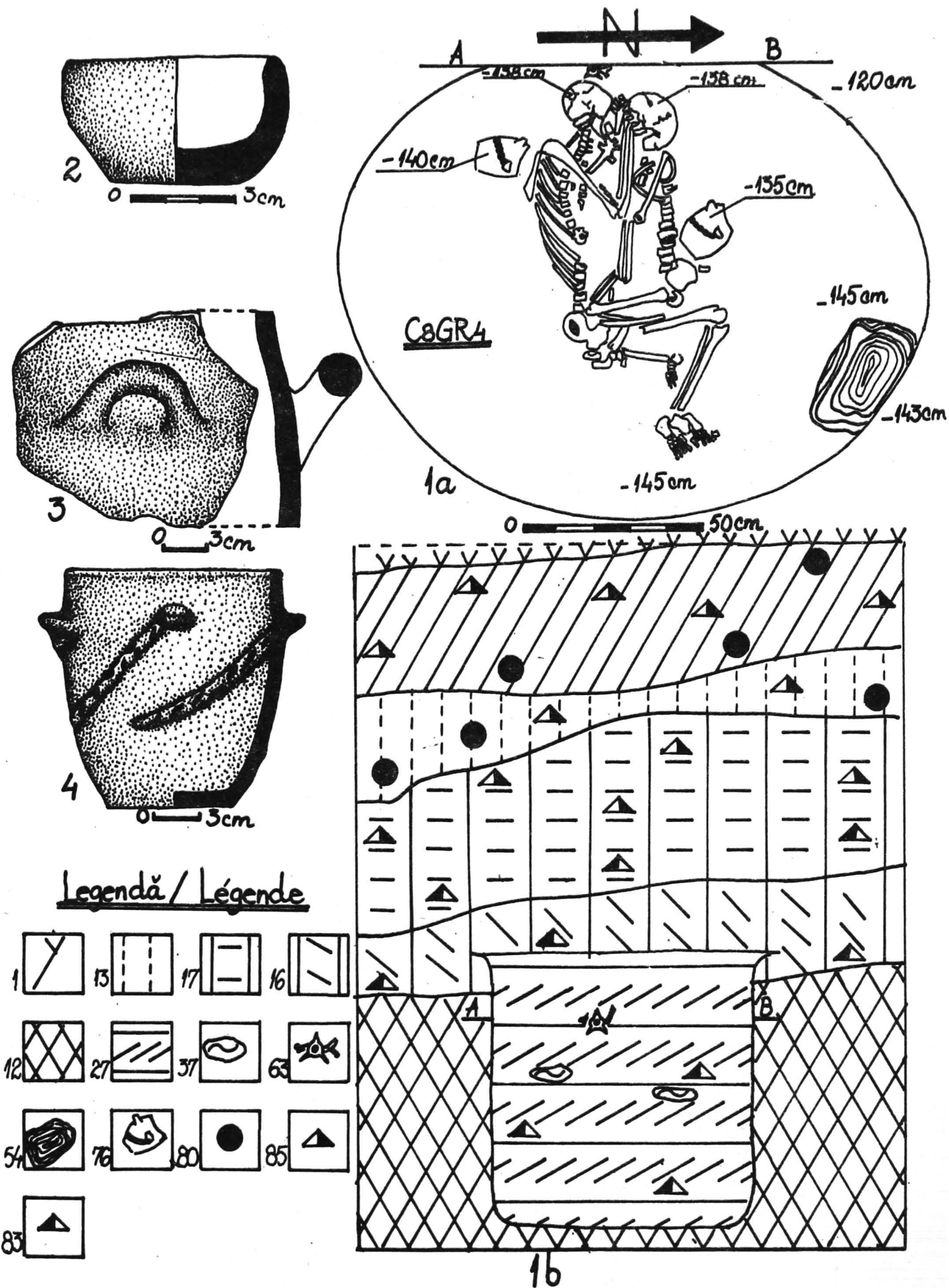

1. Secțiunea S3, carourile 5 - 1.
Section S3, carreaux 5 - 1.

2. Secțiunea S3, carourile 2 - 10.
Section S3, carreaux 2 - 10.

FIG. 14 CĂSCIOARELE — Șuvița Hotarului.

FIG.15. CĂSCIOARELE-Șuvița Hotarului.
 Groapa nr.4, cu înhumări umane.
Fosse no.4, avec inhumations humains.

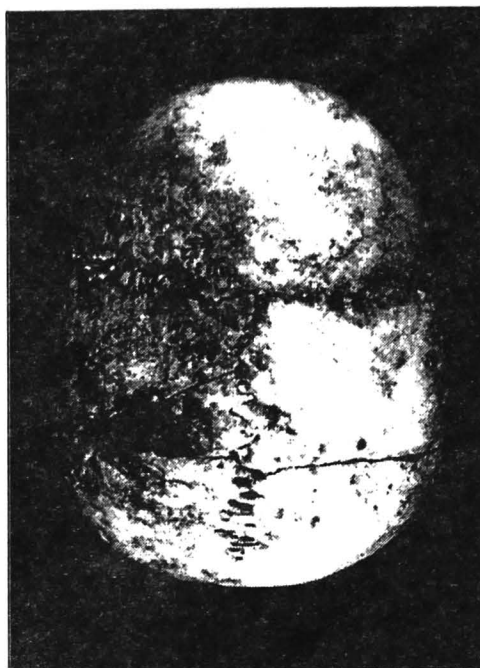

1. Groapa nr. 4. Înhumări umane.
Fosse no. 4. Homme et femme inhumés.

2. Groapa nr. 12. Schelet de câine.
Fosse no. 12. Chien inhumé.

FIG. 16 CĂSCIOARELE — Șuvița Hotarului.

FIG.17. CĂSCIOARELE-Șuvița Hotarului.

Craniul văzut în cele patru poziții.

Crâne du squelette no.1 de Căscioarele - "Șuvița Hotarului",
vu dans les quatre positions.

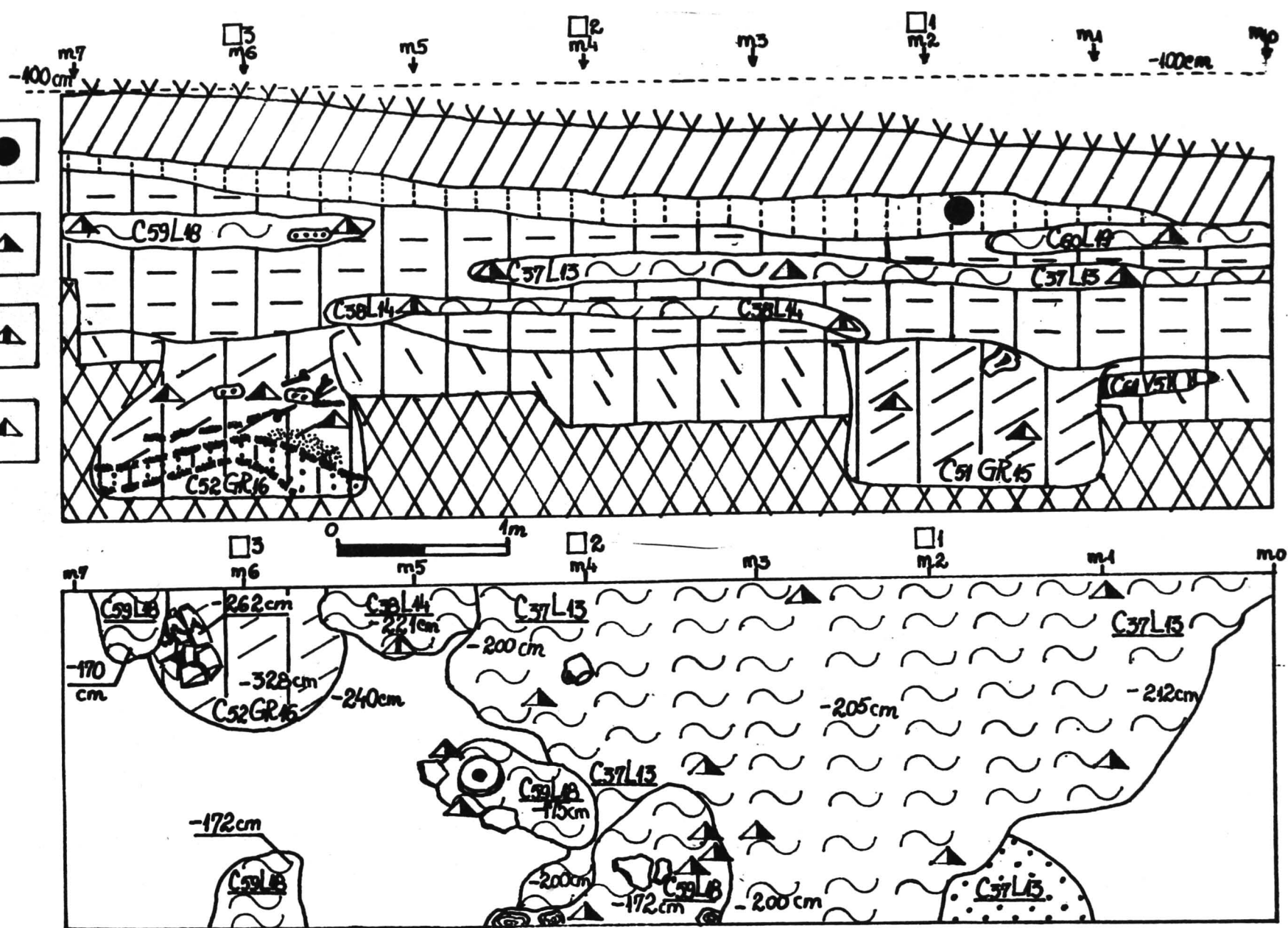
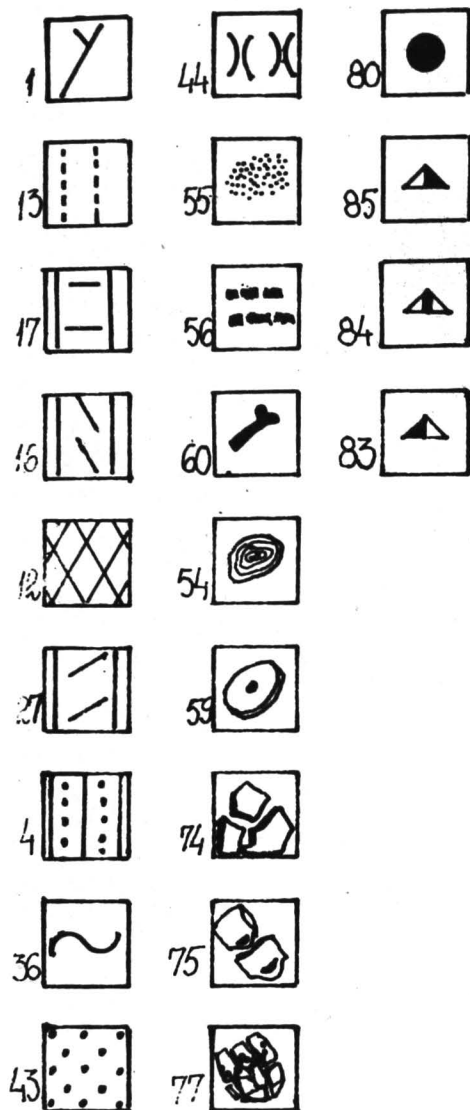

FIG.18. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.
Secțiunea S7, carourile 1-4. 1. Profil; 2. plan. Section S7, c.1-4. 1.Profil; 2.plan.

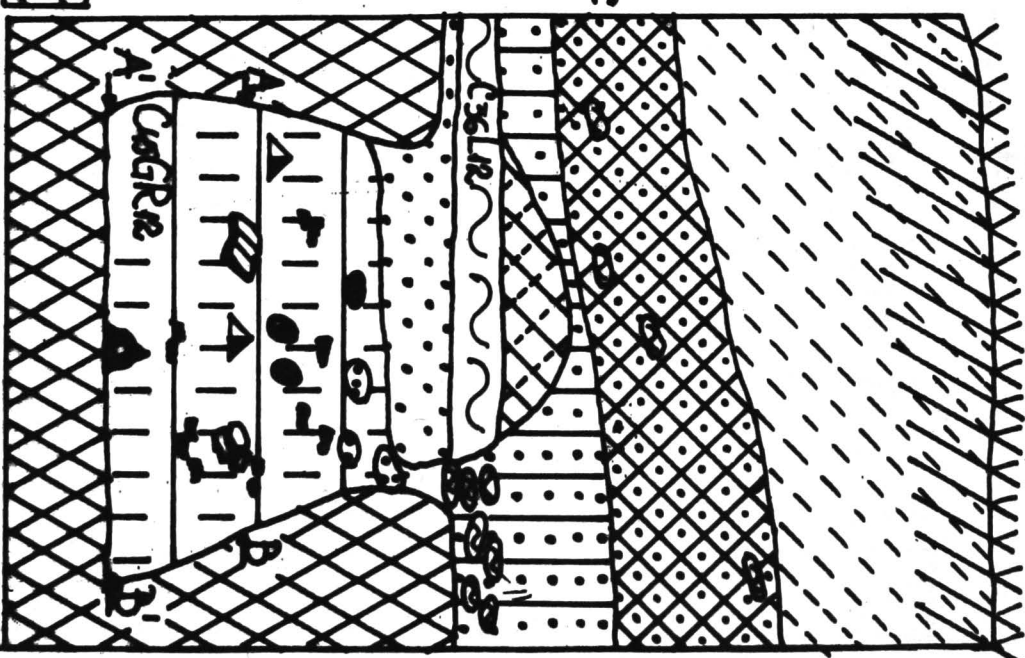
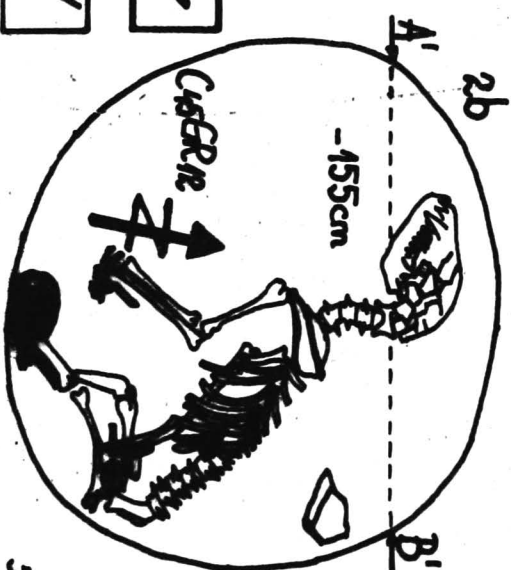
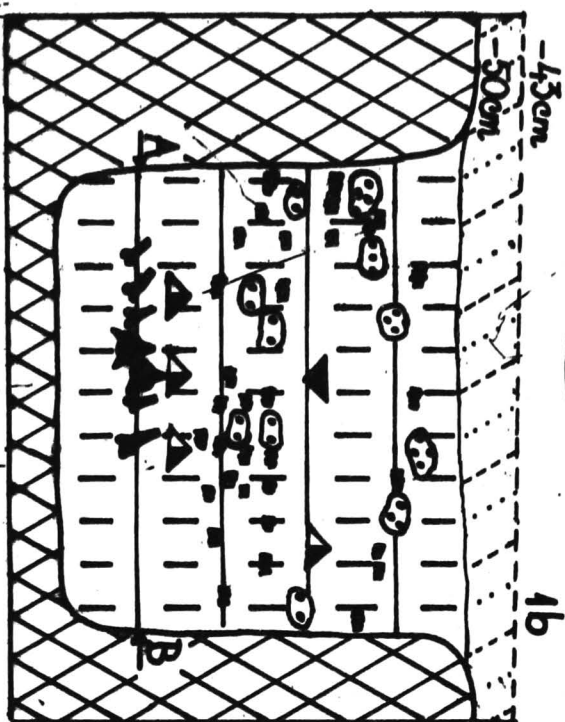
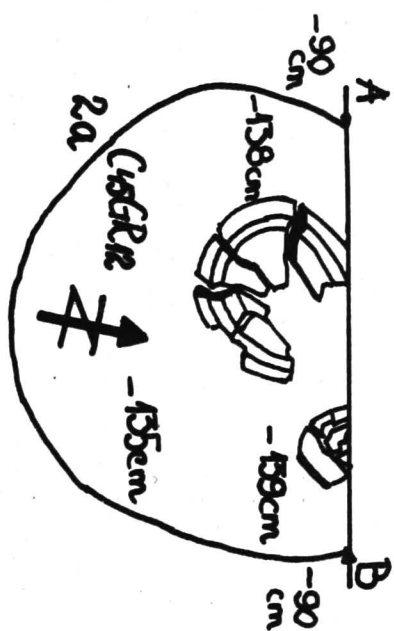
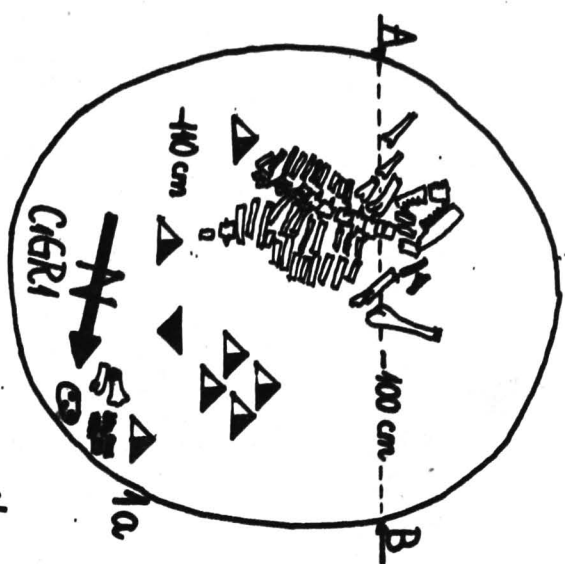
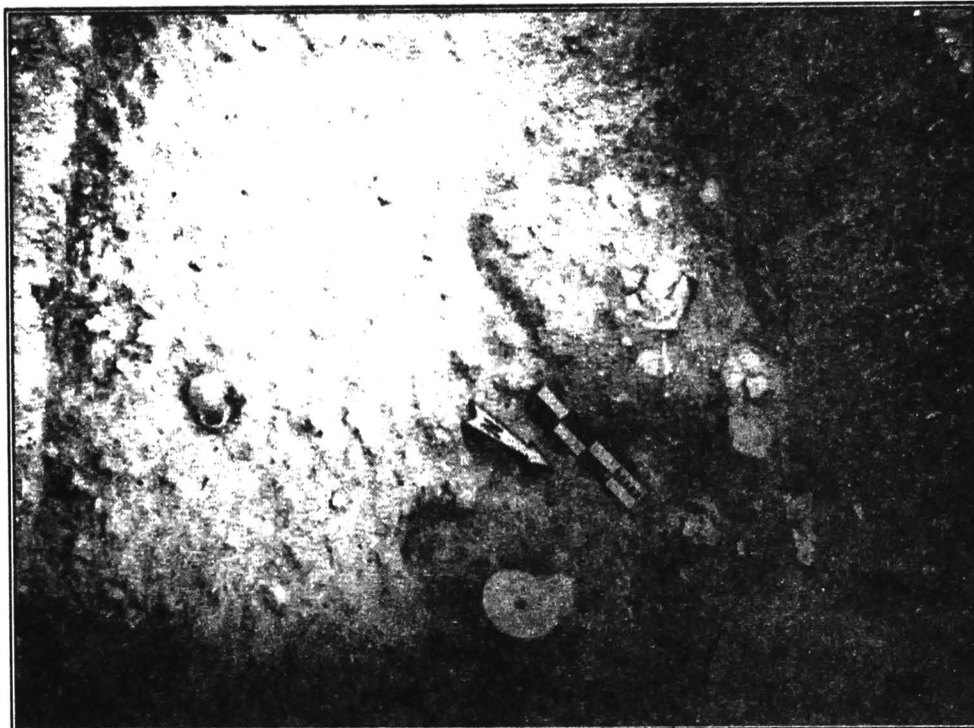

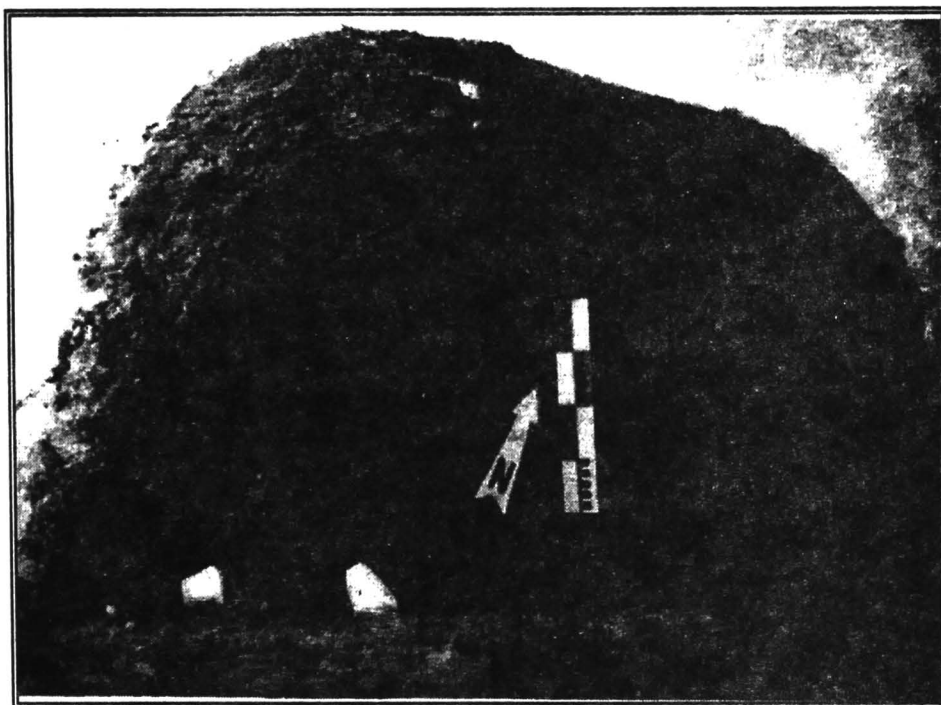
FIG.19. CĂSCIOARELE - Șavita Hotarului.

1a-b Groapa nr.2, cu schelet de porc, 2. Groapa nr.12, cu schelet de câine.

1a-b Fosse no.2, à cochon inhumé, 2. Fosse no.12, à chien inhumé.

1. Locuințele nr. 13 și 18. (detaliu).
Habitations no. 13 et 18. (détail)

2. Groapa nr. 16. Borcan *in situ*.
Fosse no. 1. Bocal *in situ*.

FIG. 20 CĂSCIOARELE — Șuvița Hotarului.

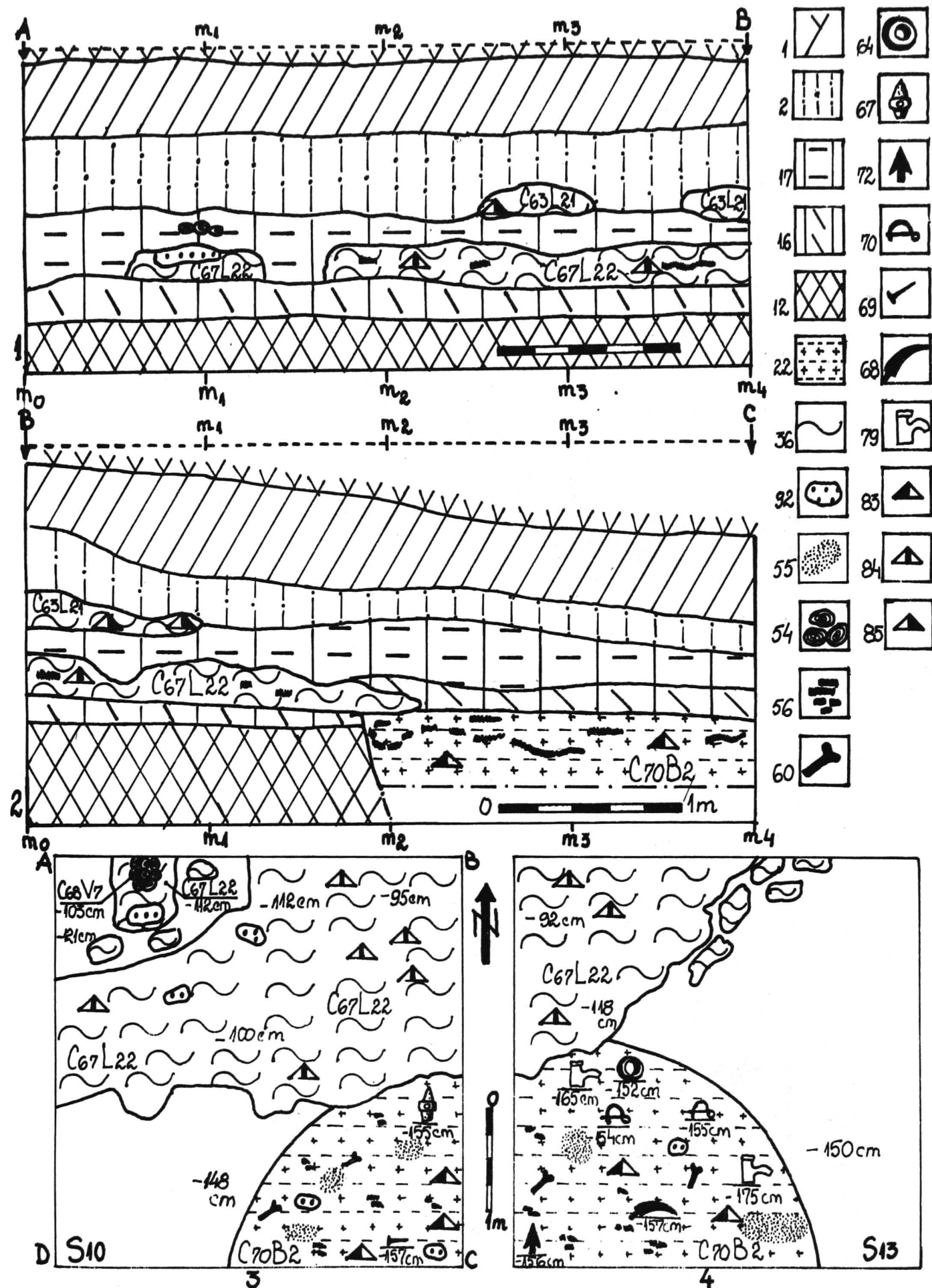
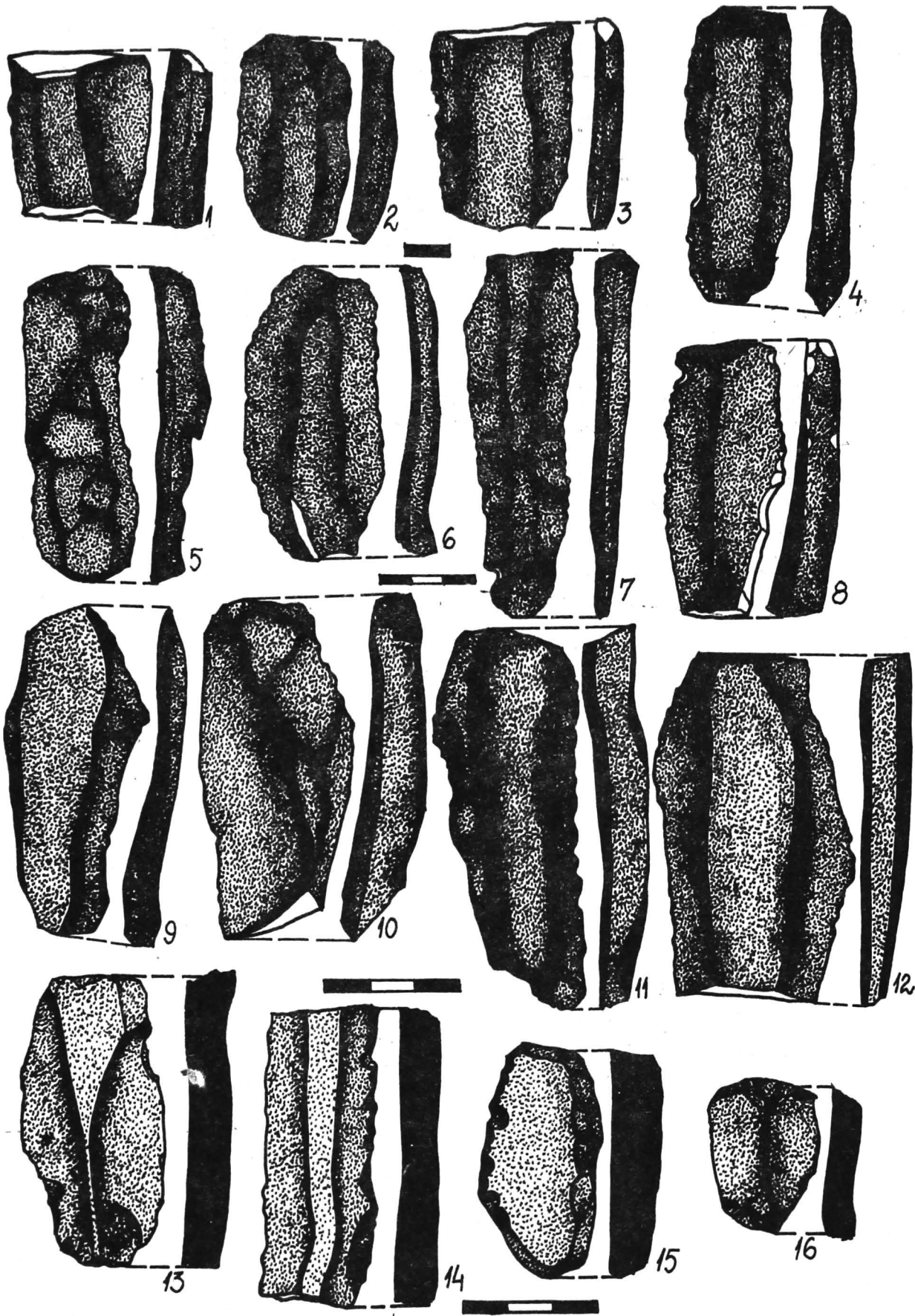

FIG.21. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Secțiunile S10 și S13 (B2, L21, L22, V7). 1-2 Profile, 3-4 planuri.

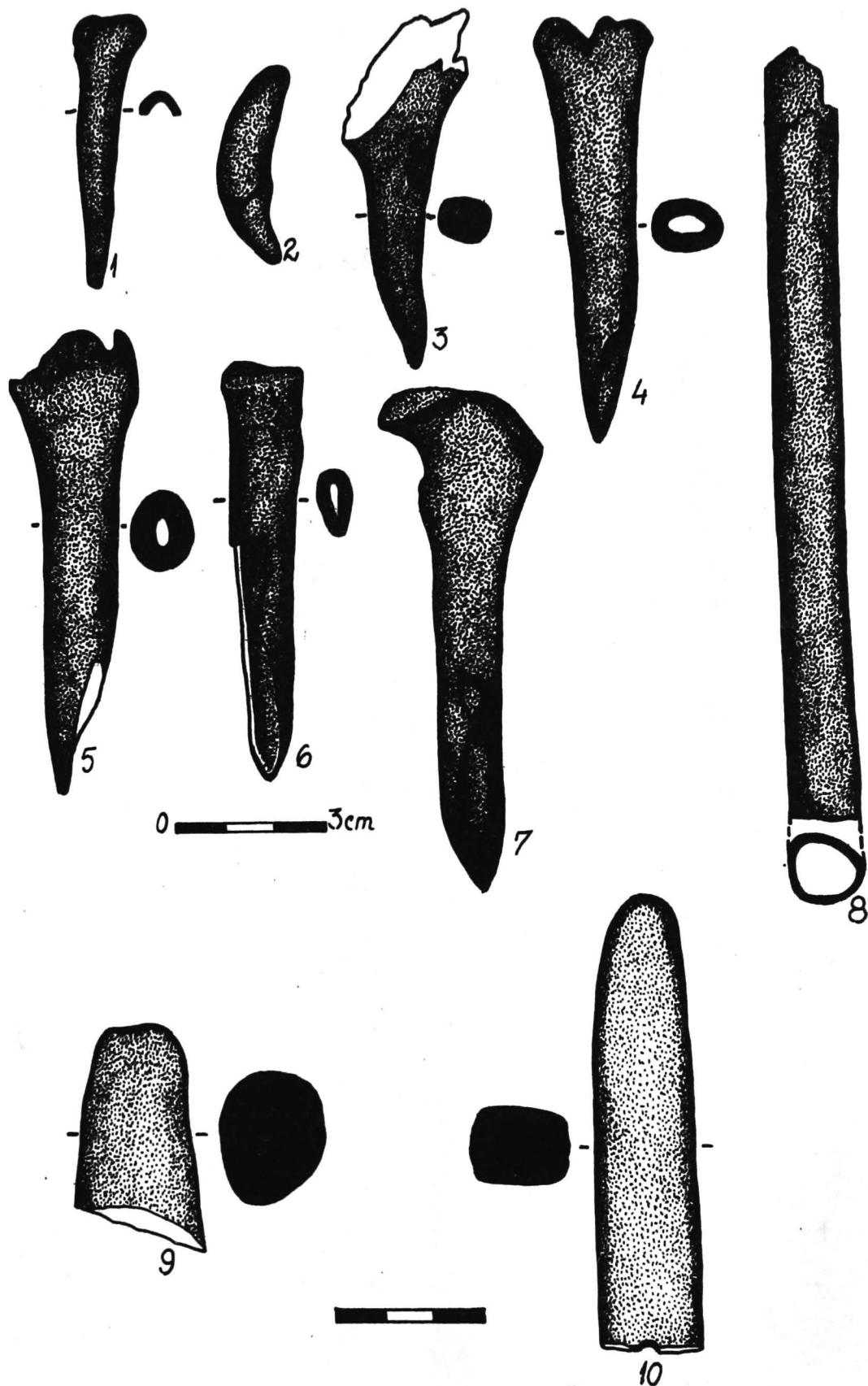
Sections S10 et S13 (H12, Hb21, Hb22, A7); 1-2 Profils, 3-4 plans.

FIG.22. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

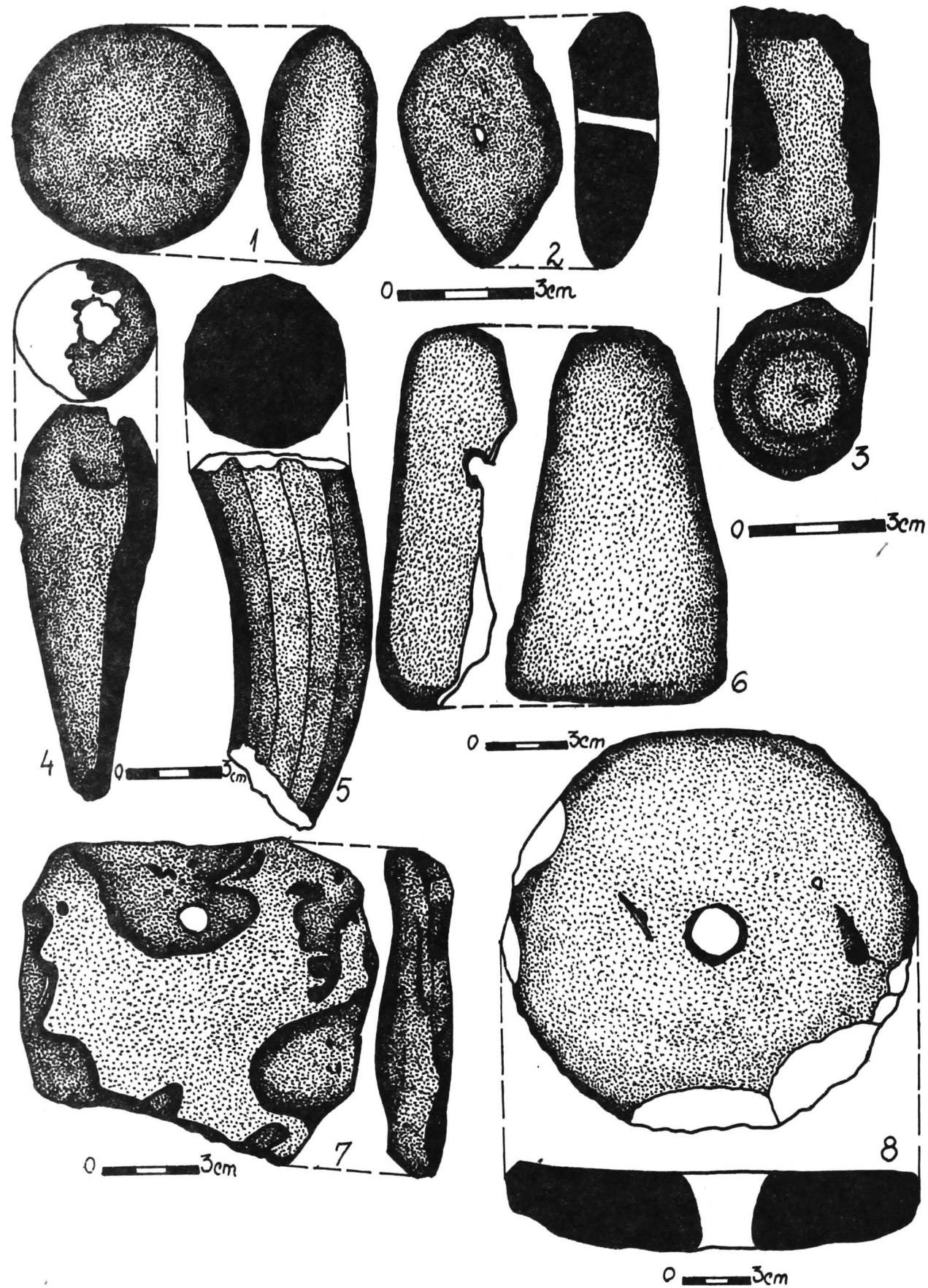
Lame și răzuitoare din silex. 1L6, 2-3, 5-7, 9-12 S3; 4L3; 8L12; 13-16 S13.

Lames et grattoirs en silex. 1Hb6, 2-3, 5-7, 9-12 S3; 4 Hb3; 8 Hb12; 13-16 S13.

FIG.23. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.
 Piese din os (1-8) și piatră (9-10).
Pièces en os (1-8) et en pierre (9-10).

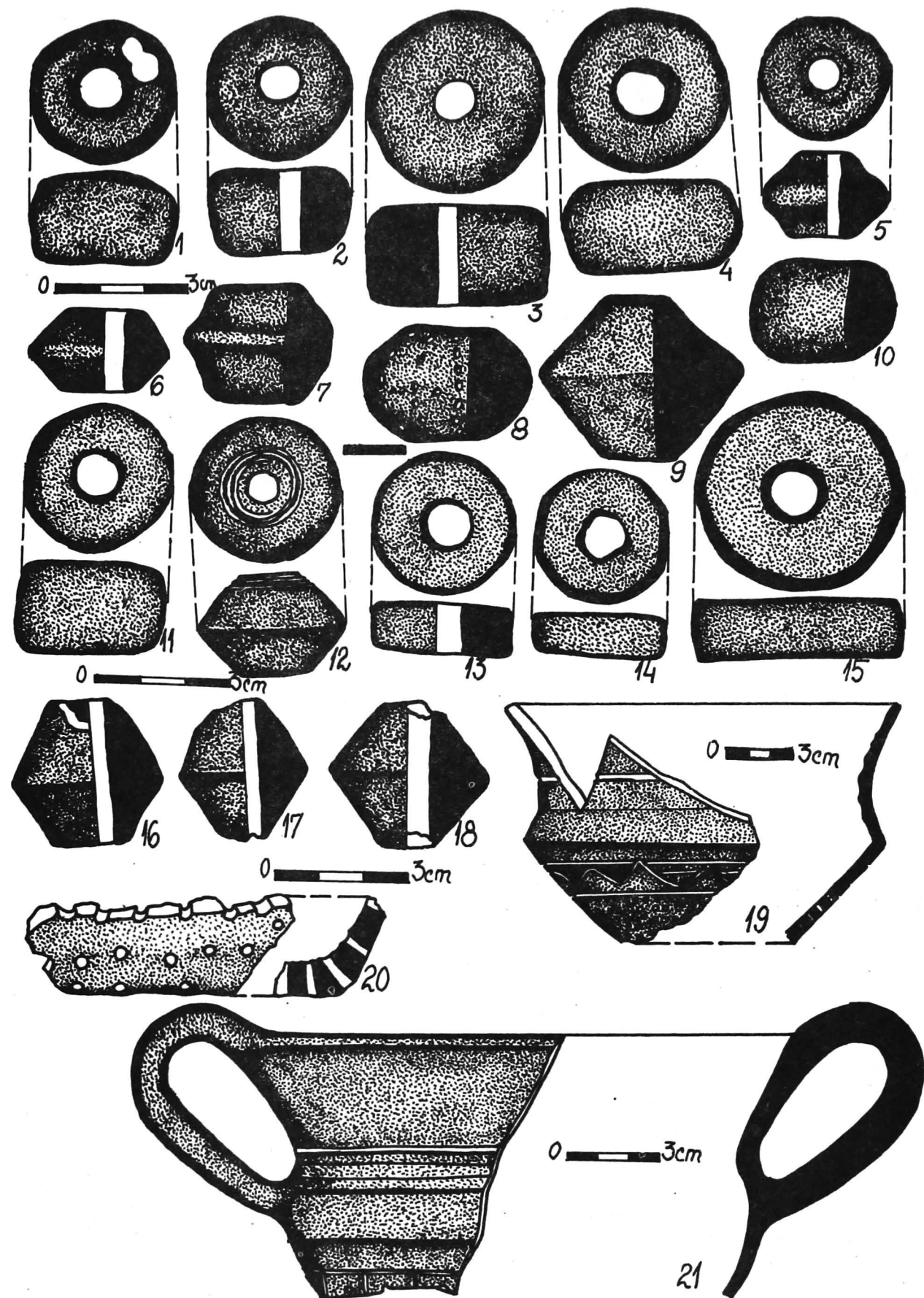

FIG.24. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Piese din piatră (1-2,7) și lut (3-6, 8).

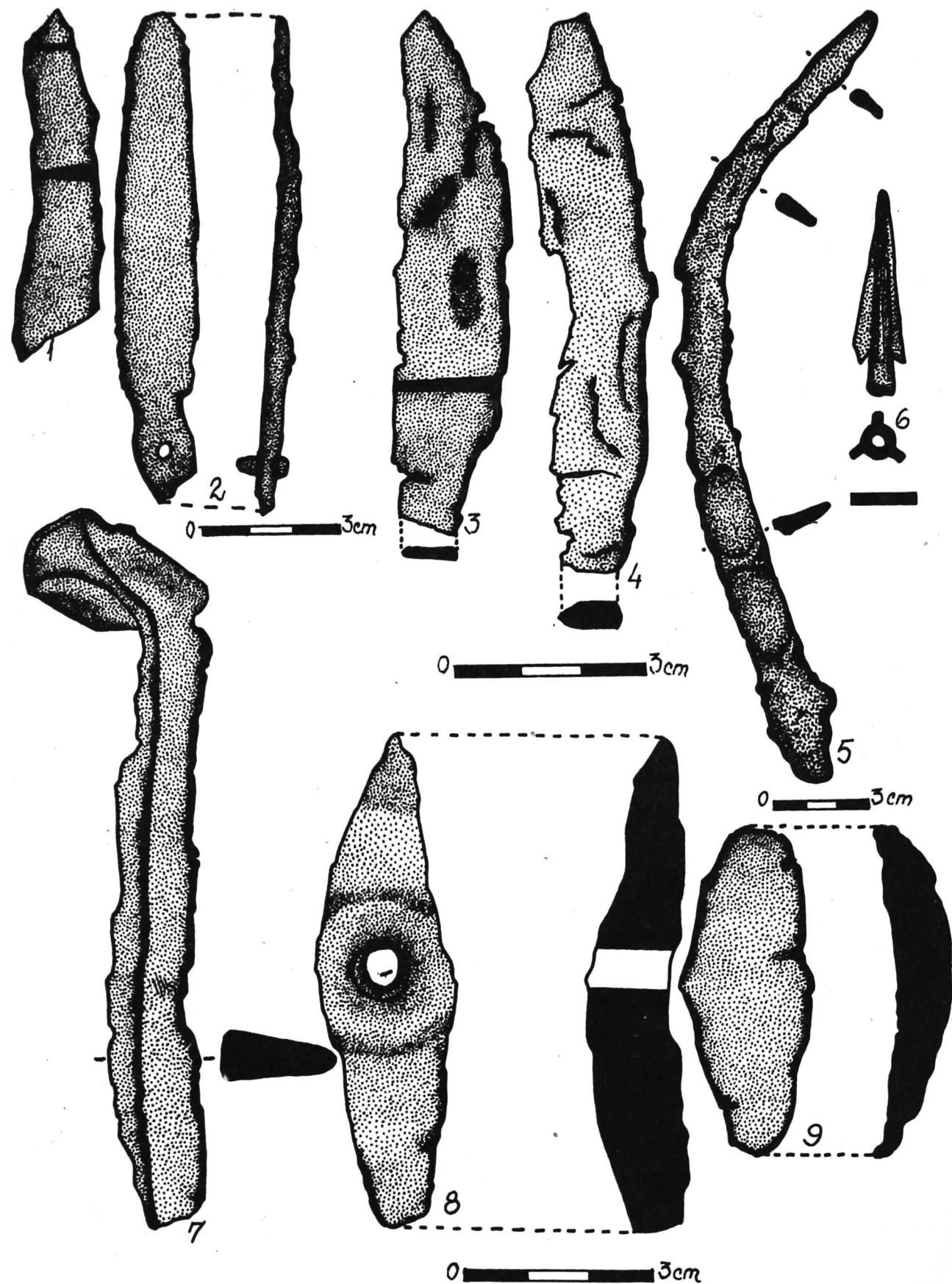
Pièces en pierre (1-2, 7) et en argile (3-6, 8).

FIG.25. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fusaiole (1-18) și fragmente de stecurători (19-21).

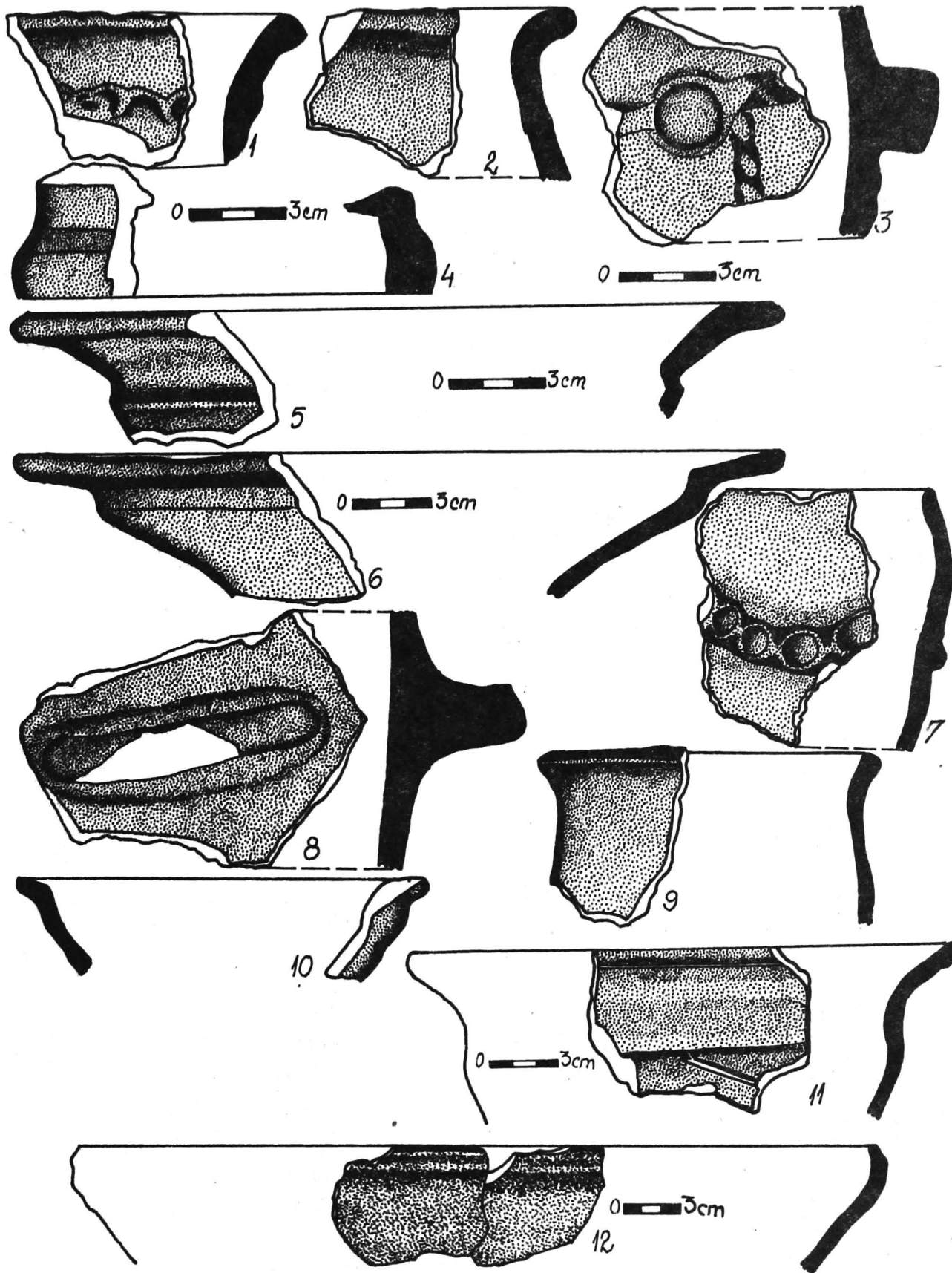
Fusaioles (1-18) et tessons de passeioires (19-21).

FIG.26. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Piese din fier (1-5, 7-8), bronz (6) și plumb (9).

Pièces en fer (1-5, 7-8), bronze (6) et plomb (9).

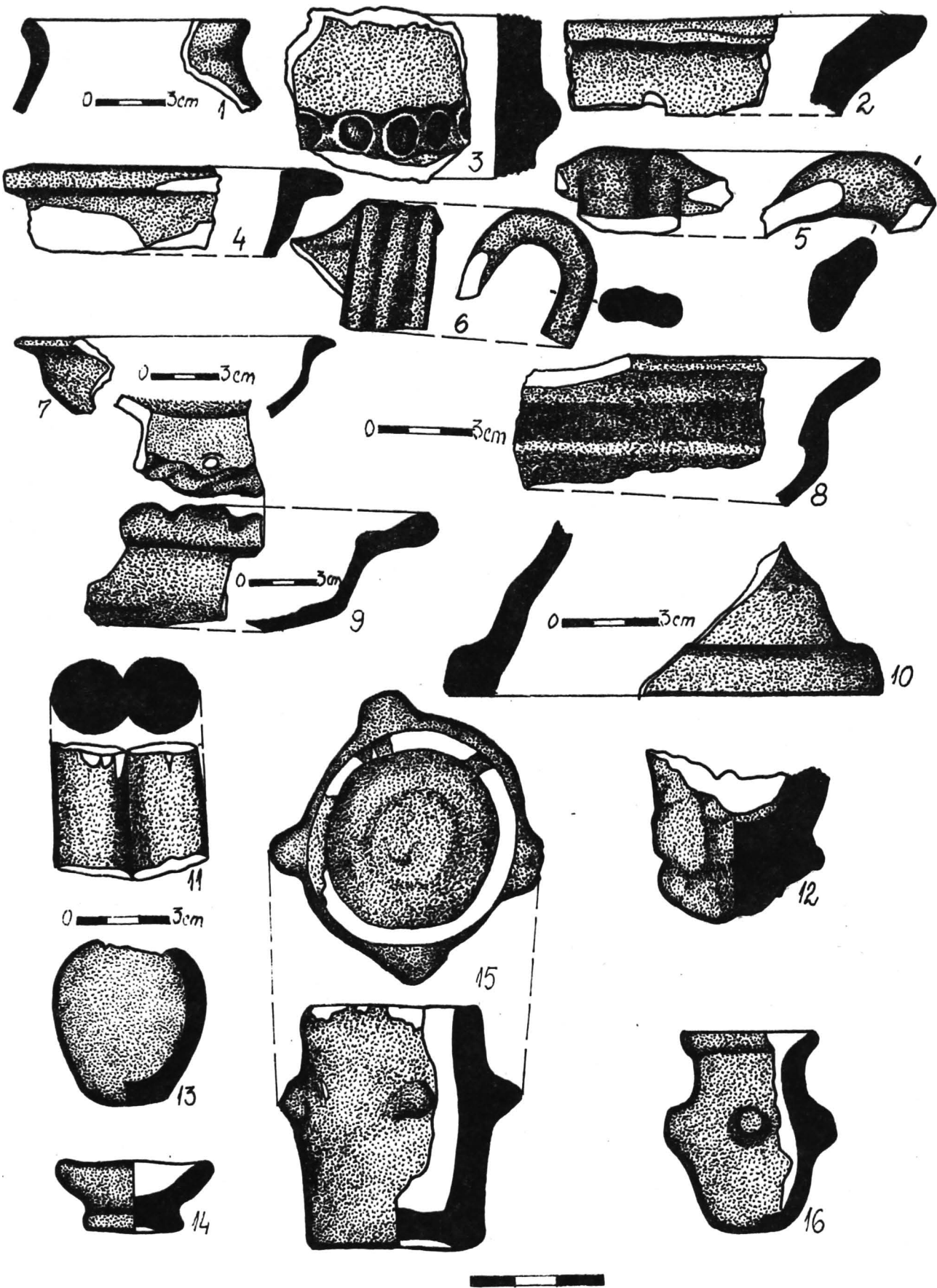

FIG.27. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 4, 5, 11 MR. 1-6 B1; 7-8 B2; 9 GR2; 10 GR8; 11 GR9; 12 GR10.

Tessons céramiques gètes. 4, 5, 11 T. 1-6 H.1; 7-8 H.2; 10 F.8; 11 F.9; 12 F.10.

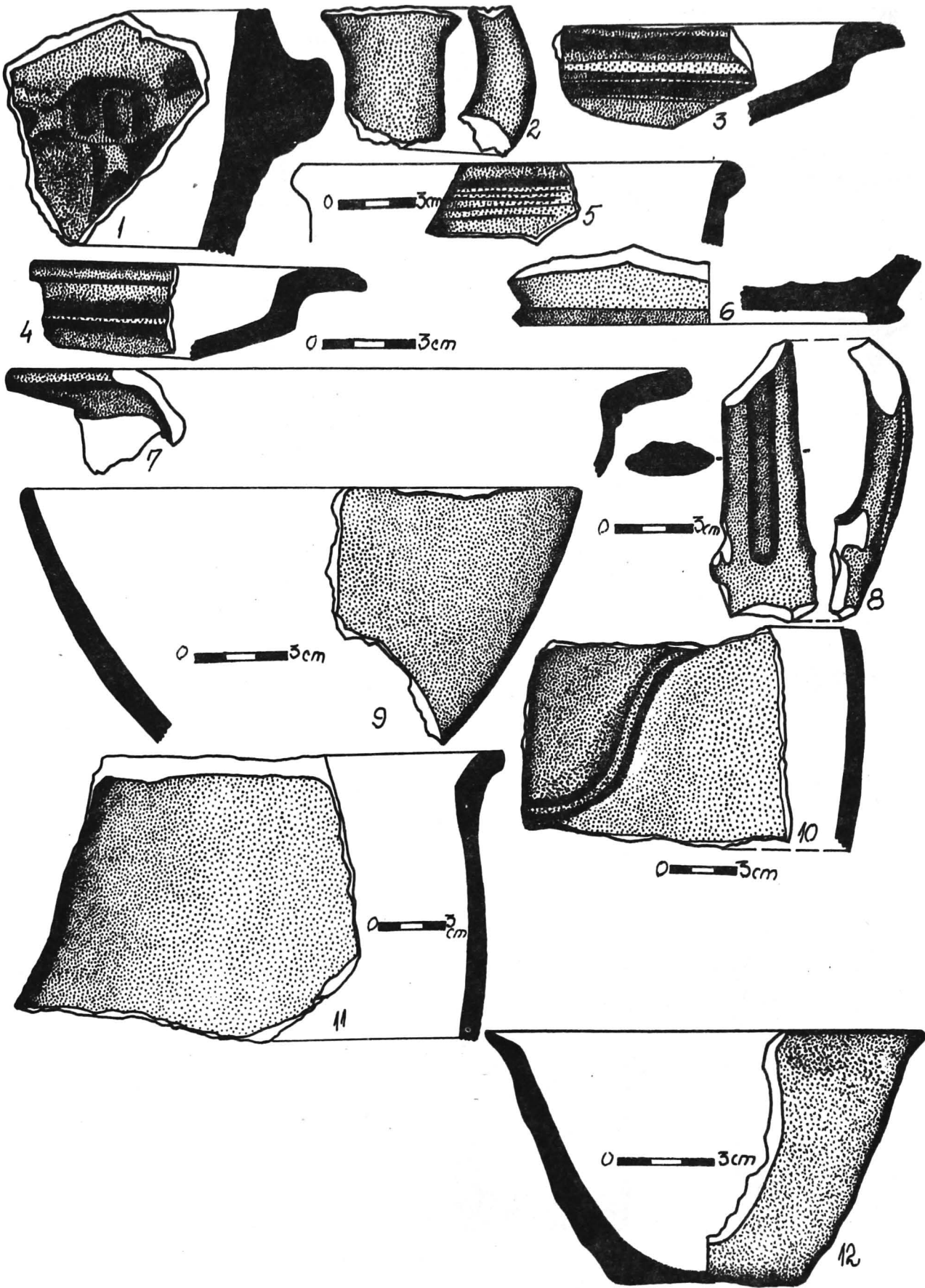

FIG.28. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase (1-10), vase în miniatură (12-16), getice, și toartă de amforă (11).
12 S9; 13 L22; 14 S7; 15-16 Gr2. 1-11 L1

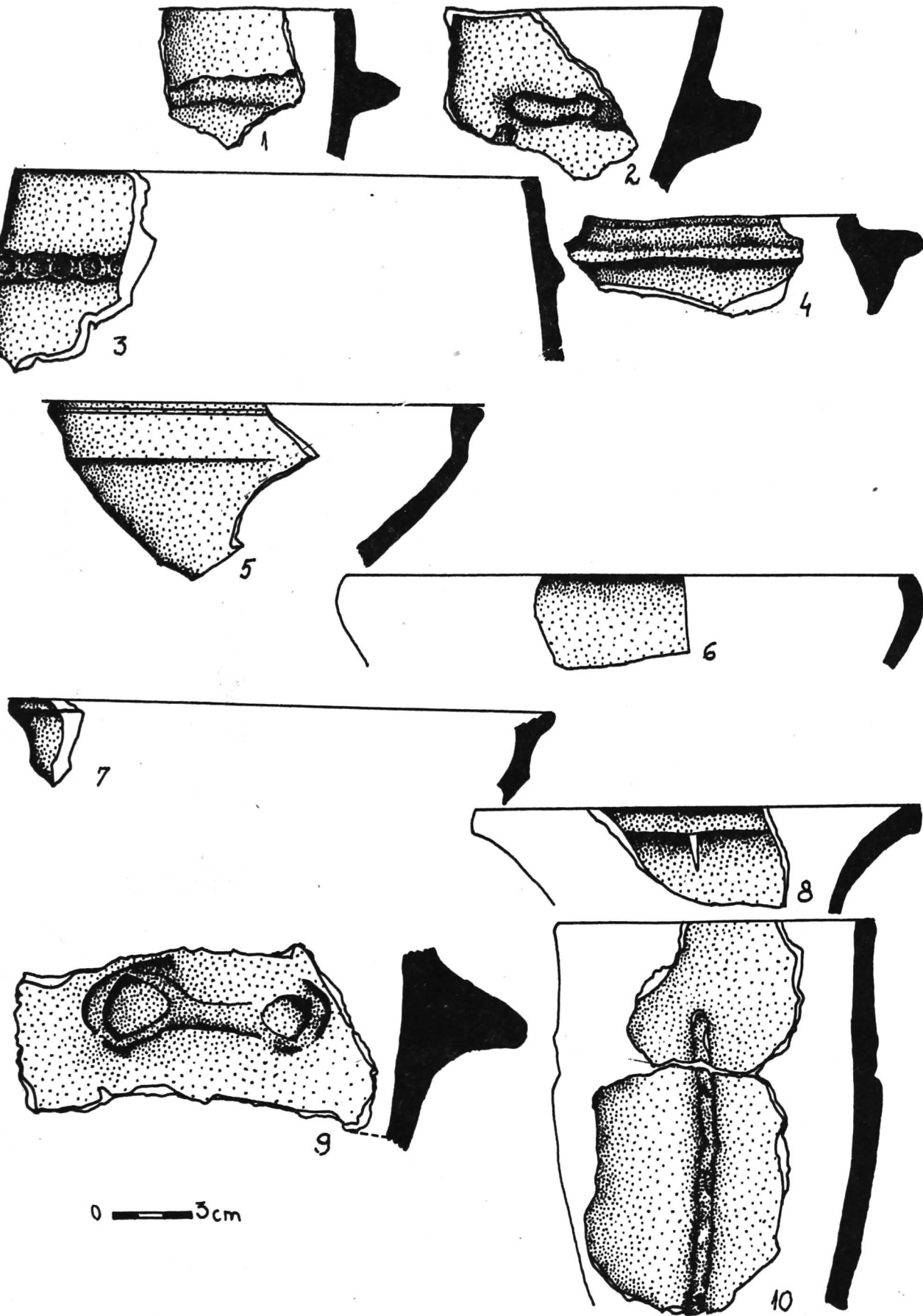
Tessons céramiques (1-10), vases en miniature (12-16), gètes, et anse d'amphore (11). 1-11 Hb1; 12 S9; 13 Hb22; 14 S7; 15-16 F2.

FIG.29. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.3. 3-6 MR.

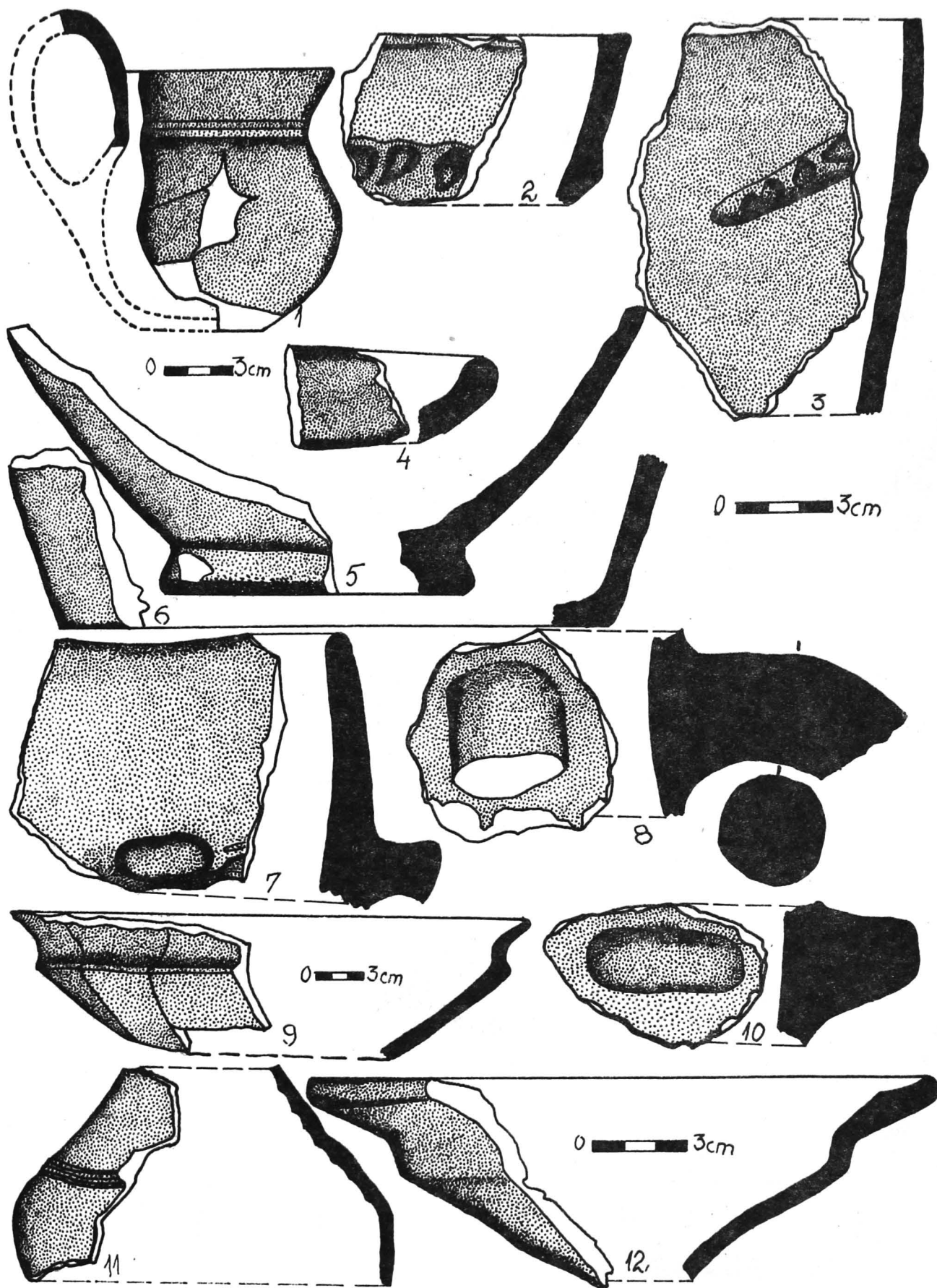
Tessons céramiques de l'Habitation no.3. 3-6 T.

FIG.30. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.5.

Tessons céramiques gètes de l'Habitation no.5.

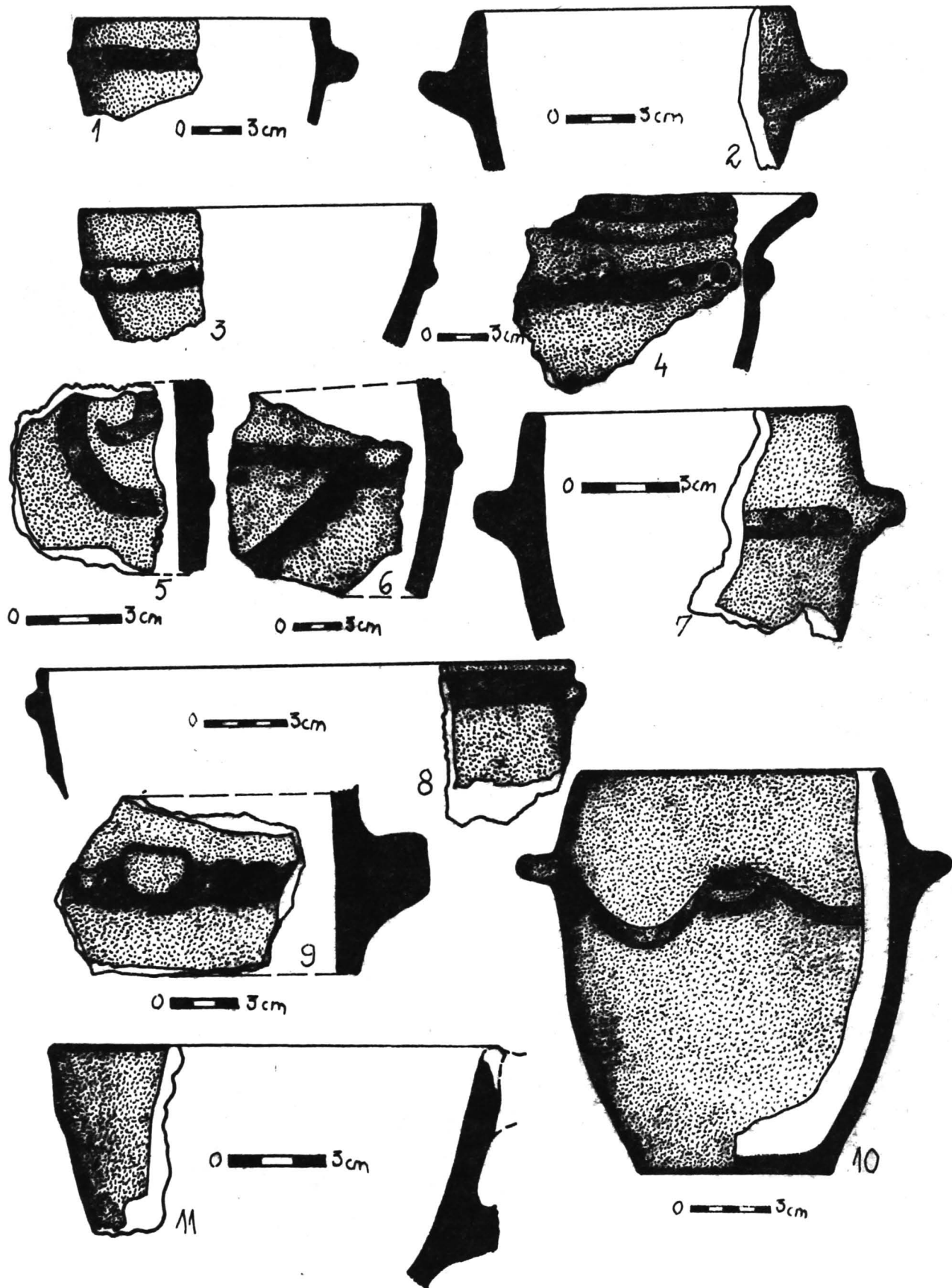

FIG.31. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice (1-7, 9-12) și de amforă elenistică (8).
1, 5, 8, 11 MR. 1-6 L6; 7-12 L16.

*Tessons céramiques gètes (1-7, 9-12) et d'amphore (8). 1, 5, 8, 11 T. 1-6 Hb6;
7-12 Hb16.*

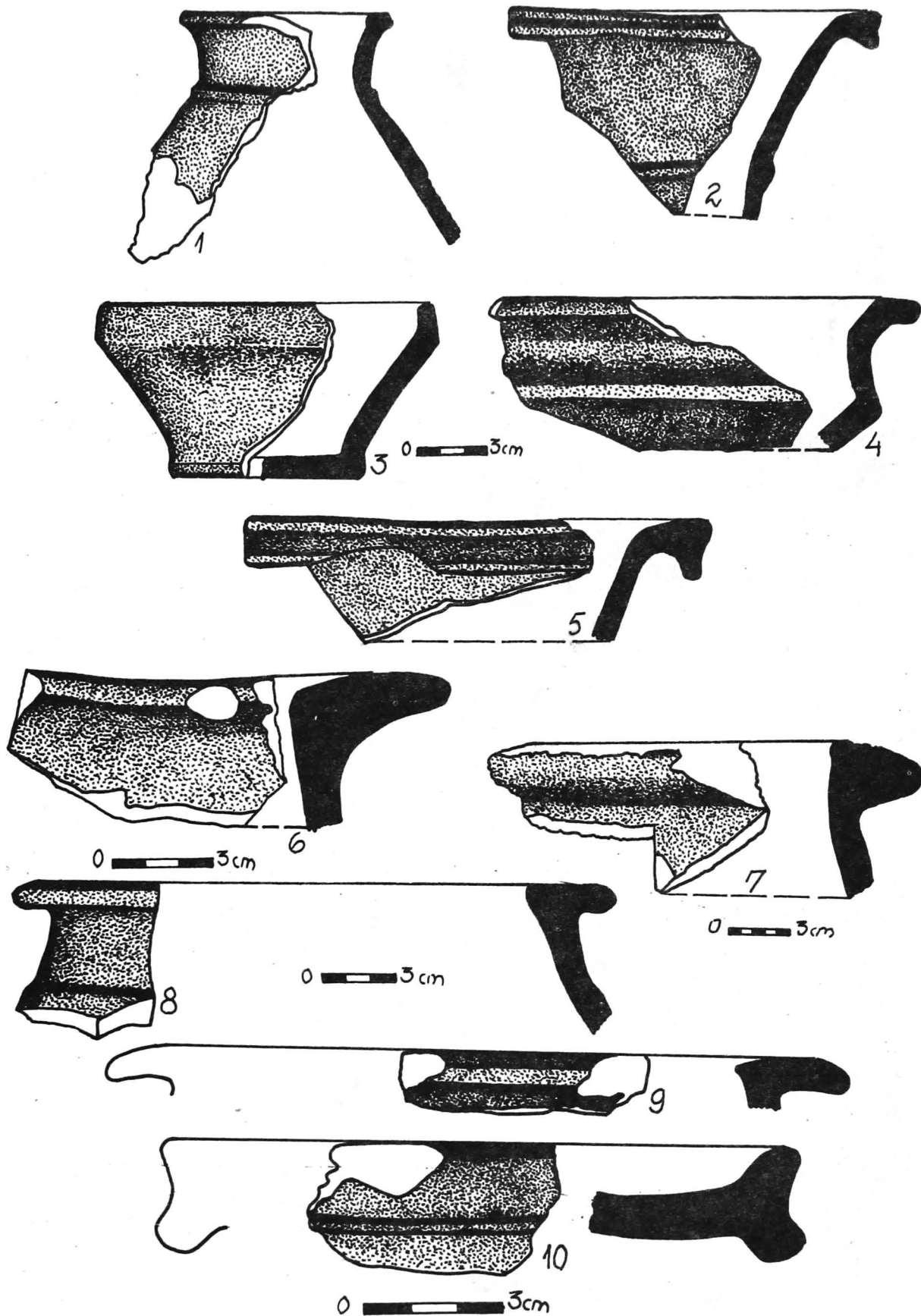

FIG.32. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase (1-9, 11) și borcan (10), getice. 1 B1; 2, 4, 6, 8 S3; 3 L6; 5, 7 S9; 9, 11 S7; 10 GR16.

Tessons céramiques (1-9) et bocal (10), gètes. 1 H1; 2, 4, 6, 8 S3; 3 Hb6; 5, 7 S9; 9, 11 S7; 10 F16.

FIG.33. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 2, 4-5, 8-10 MR. 1 S2; 2, 3, 10 L6; 4 L5; 5 L4; 6 S9; 7 L13; 8 L2; 9 B1.

Tessons céramiques gètes. 2, 4-5, 8-10 T. 1 S2; 2, 3, 10 Hb6; 4 Hb5; 5 Hb4; 6 S9; 7 Hb13; 8 Hb2; 9 H1.

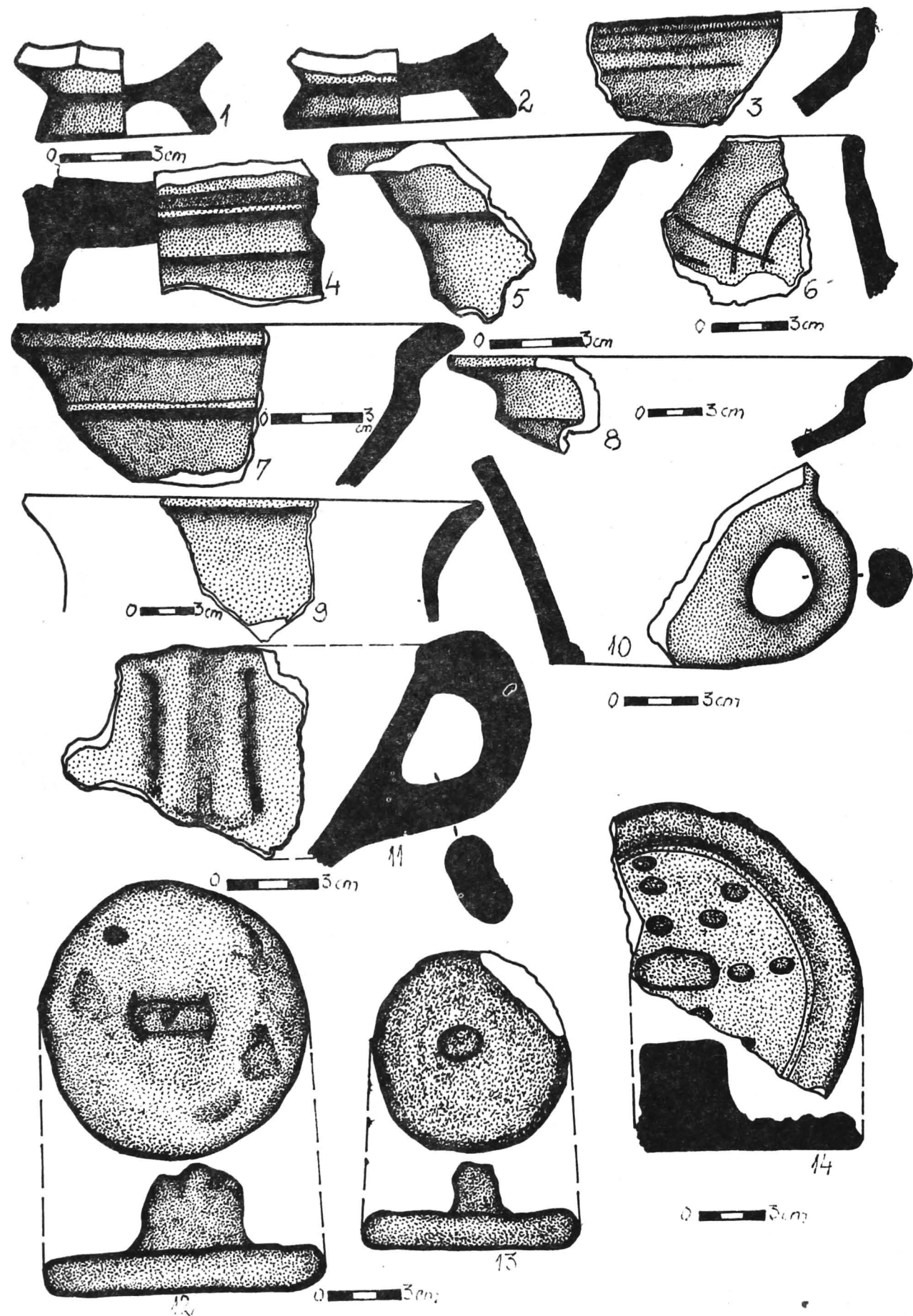
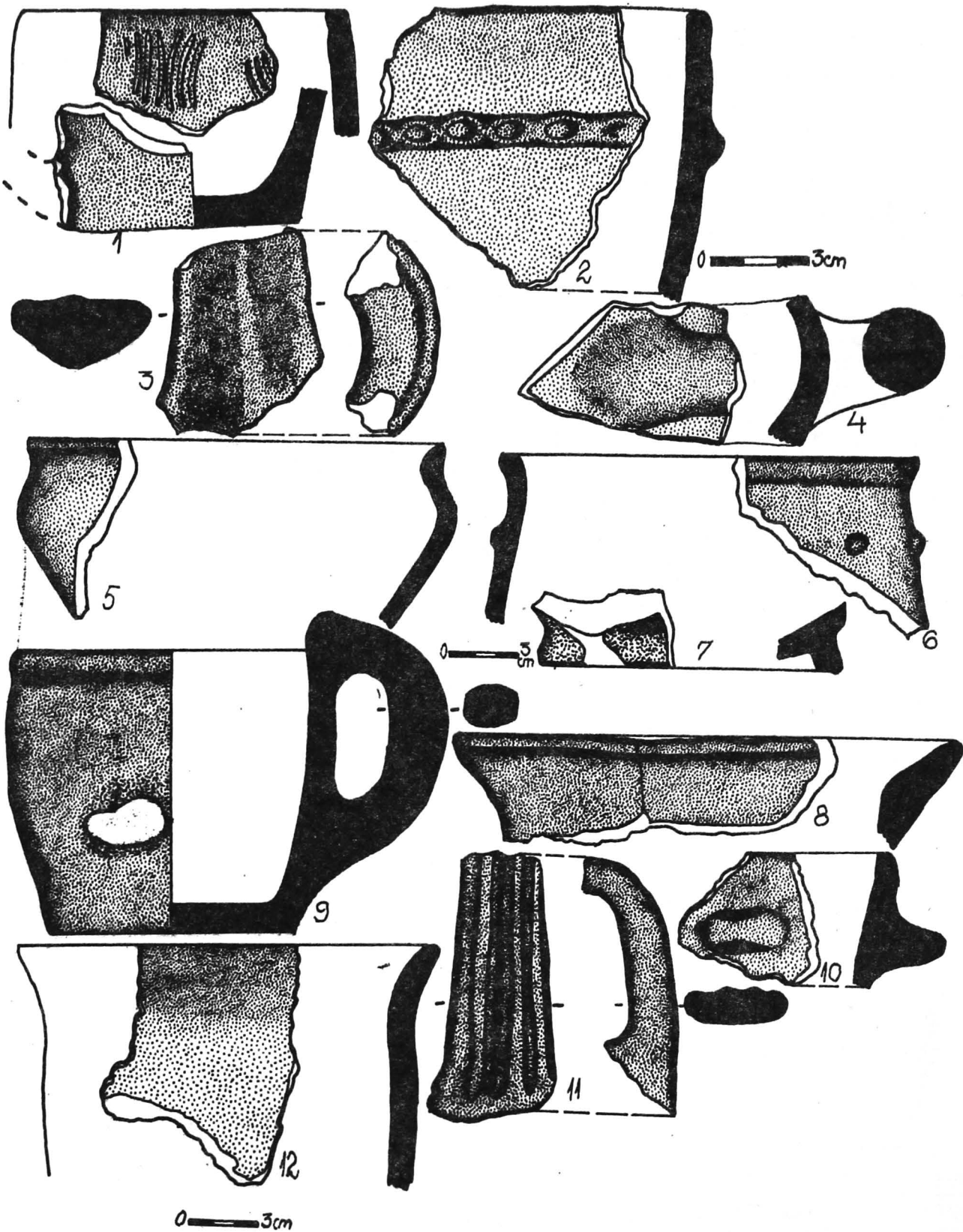

FIG.34. CÂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase (1-11) și capace (12-14) getice. 1-5, 7-8 MR. 1-11 L10; 12;13GR2; 14 L8.

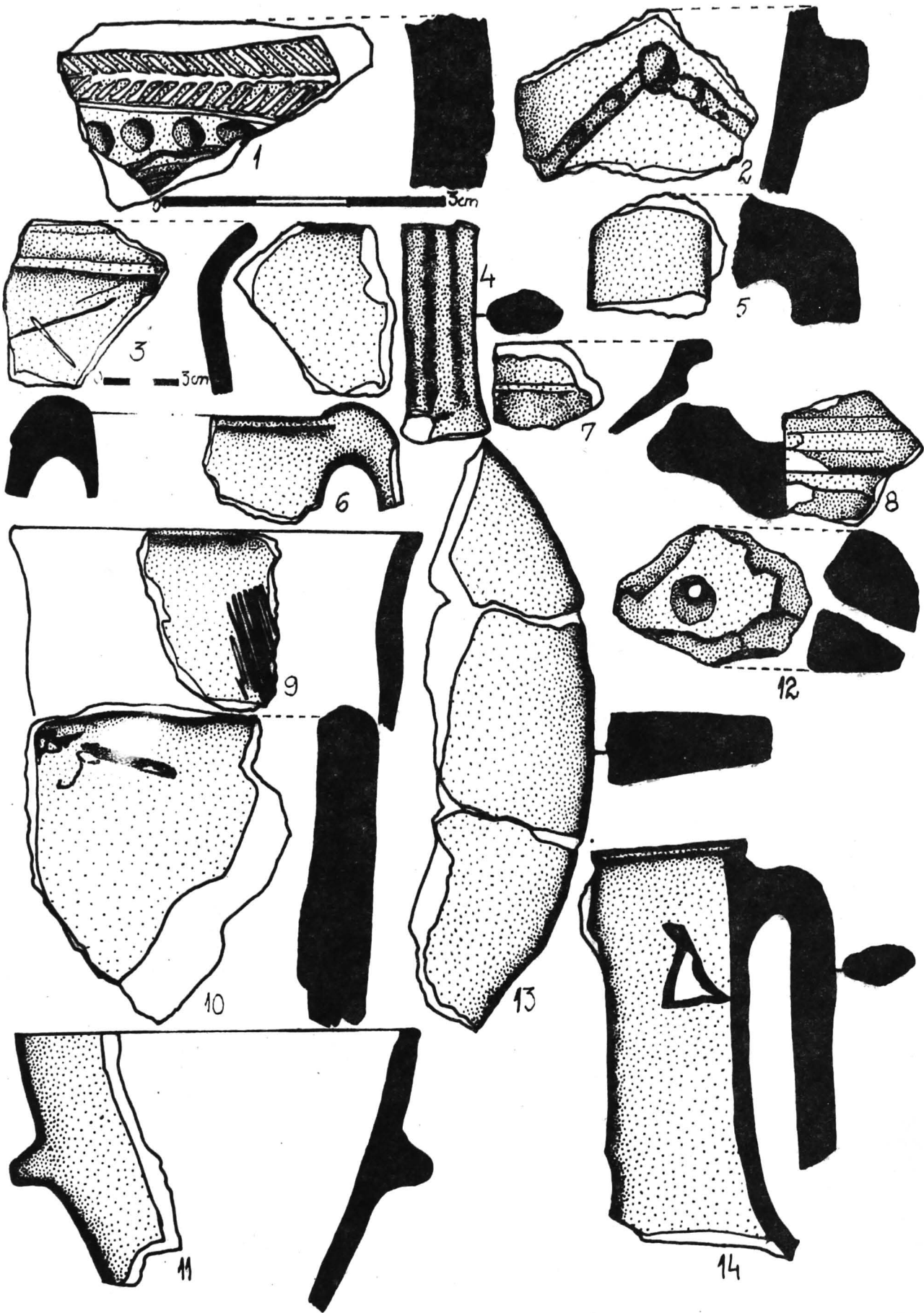
Tessons céramiques gètes (1-11) et couvercles (12-14). 1-5, 7-8 T. 1-11 Hb10; 12;13F2; 14 Hb8.

FIG.35. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase (1-8, 10-12) și ceașcă (9), getice. 1, 3, 11-12 L13; 2, 4-8, 10 L14; 9 L18.

Tessons céramiques (1-8, 10-12) et tasse (9), gètes. 1, 3, 11-12 Hb13; 2, 4-8, 10 Hb14; 9 Hb18.

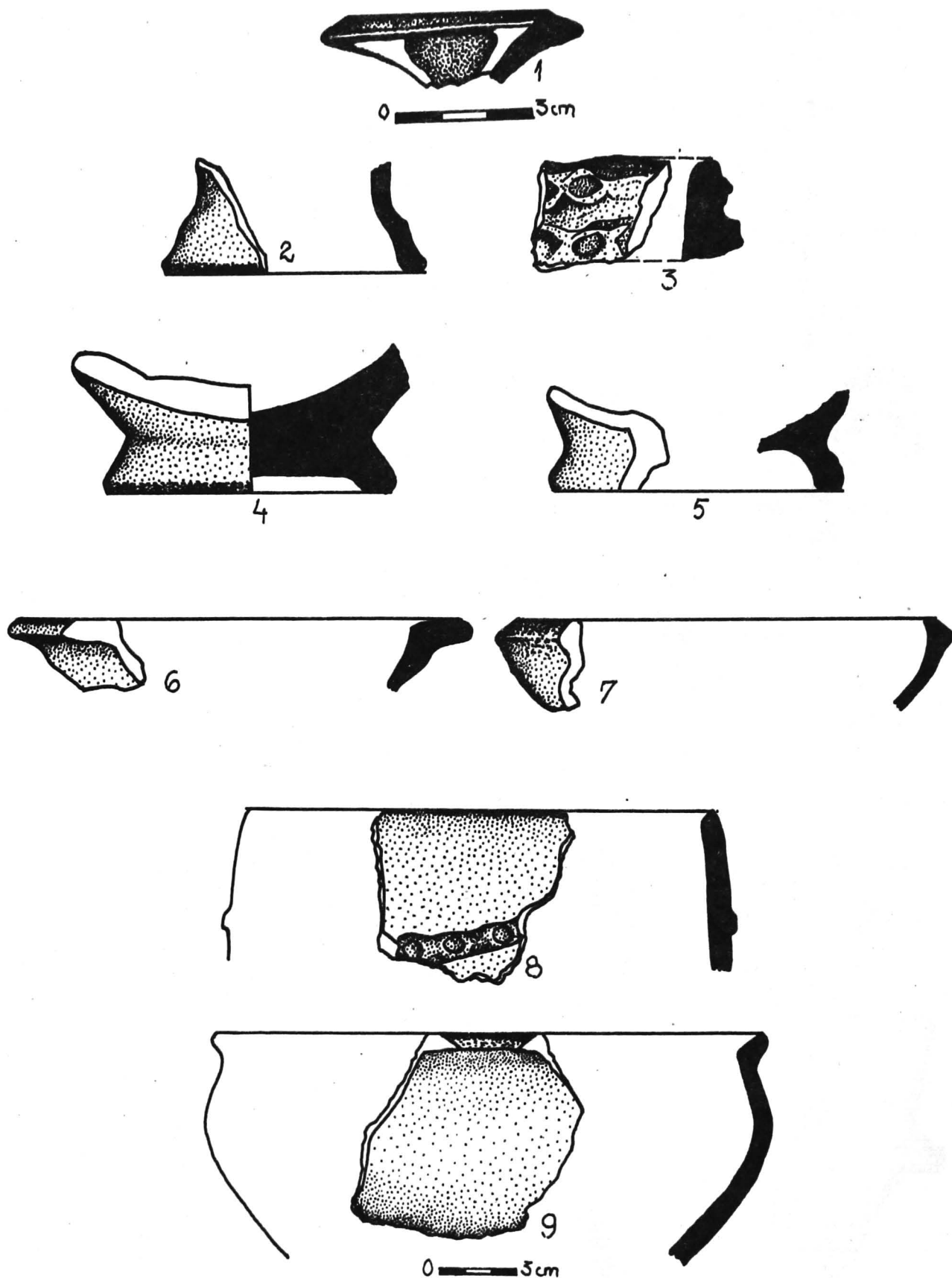

FIG. 36. CÂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice (1-7, 9-12) și suport (13), getice, și fragmente de amfore (8, 14). 1, 6, 8, 14 MR. 1, 4-7, 9 L13; 2-3, 8, 10-14 L14.

Tessons céramiques gètes (1-7, 9-13) et d'amphore (8, 14). 1, 6, 8, 14 T. 1, 4-7, 9 Hb13; 2-3, 8, 10-14 Hb14.

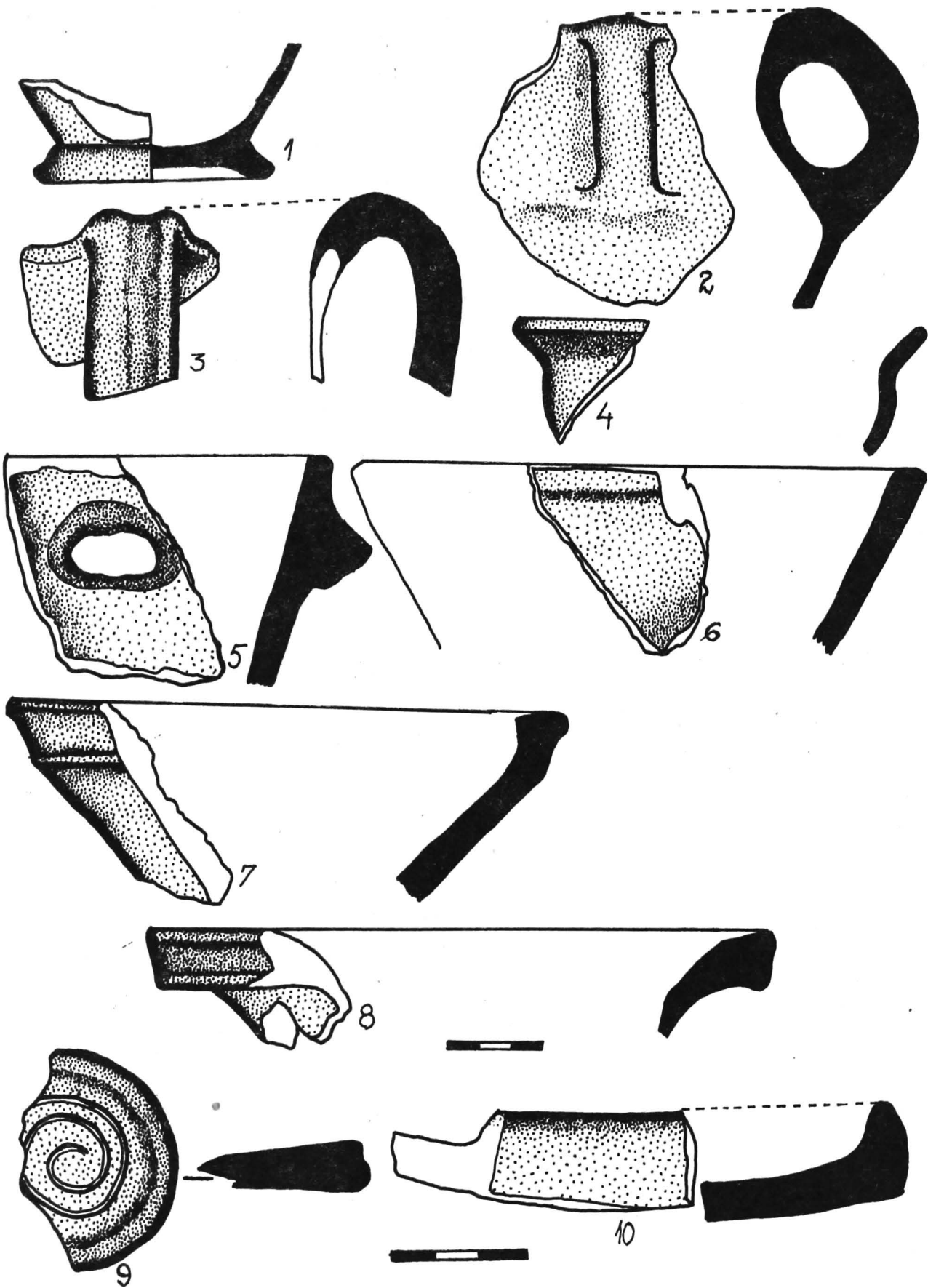

FIG.37. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.17

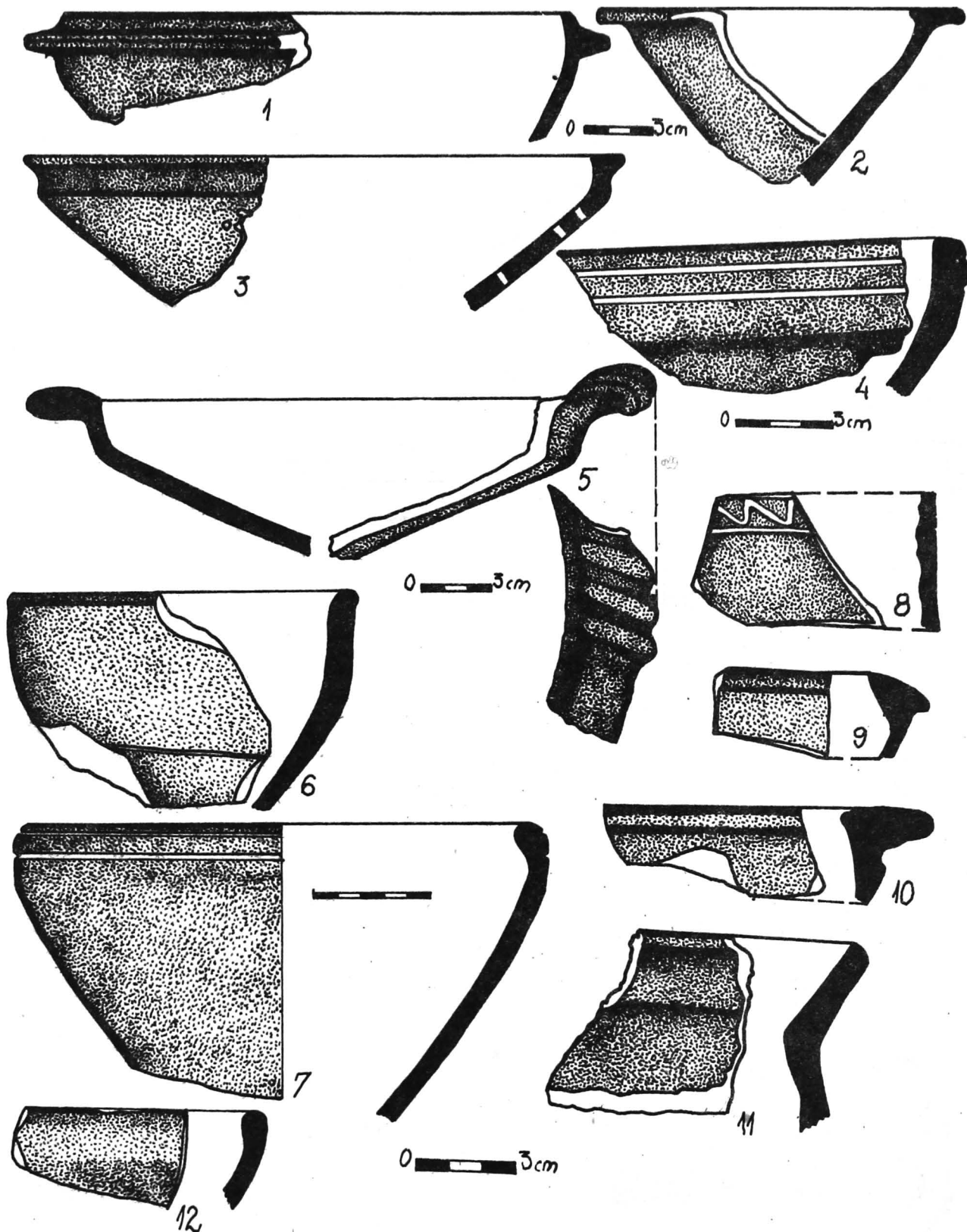
Tessons céramiques gètes de l'habitation no.17

FIG.38. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.21. 3-8 MR.

Tessons céramiques de l'Habitation no.21. 3-8 T.

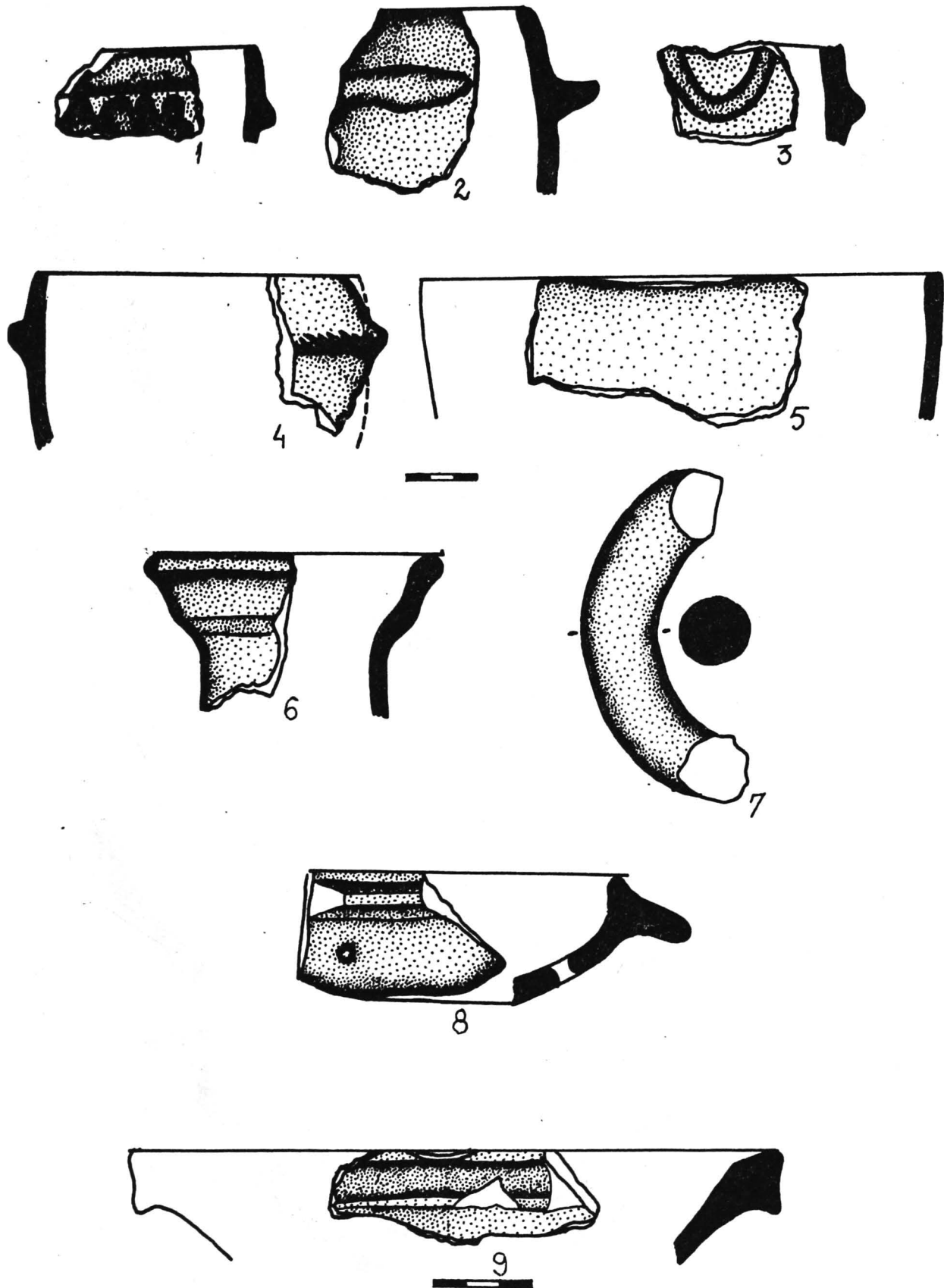

FIG.39. CÂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 1-12 MR. 1, 4 S3; 2 L20; 3 L22; 5 B2; 6-7, 9-12 S14; 8 L4.

Tessons céramiques gètes. 1-12 T. 1, 4 S3; 2 Hb 20; 3 Hb 22; 5 H2; 6-7, 9-12 S14; 8 Ilb 4.

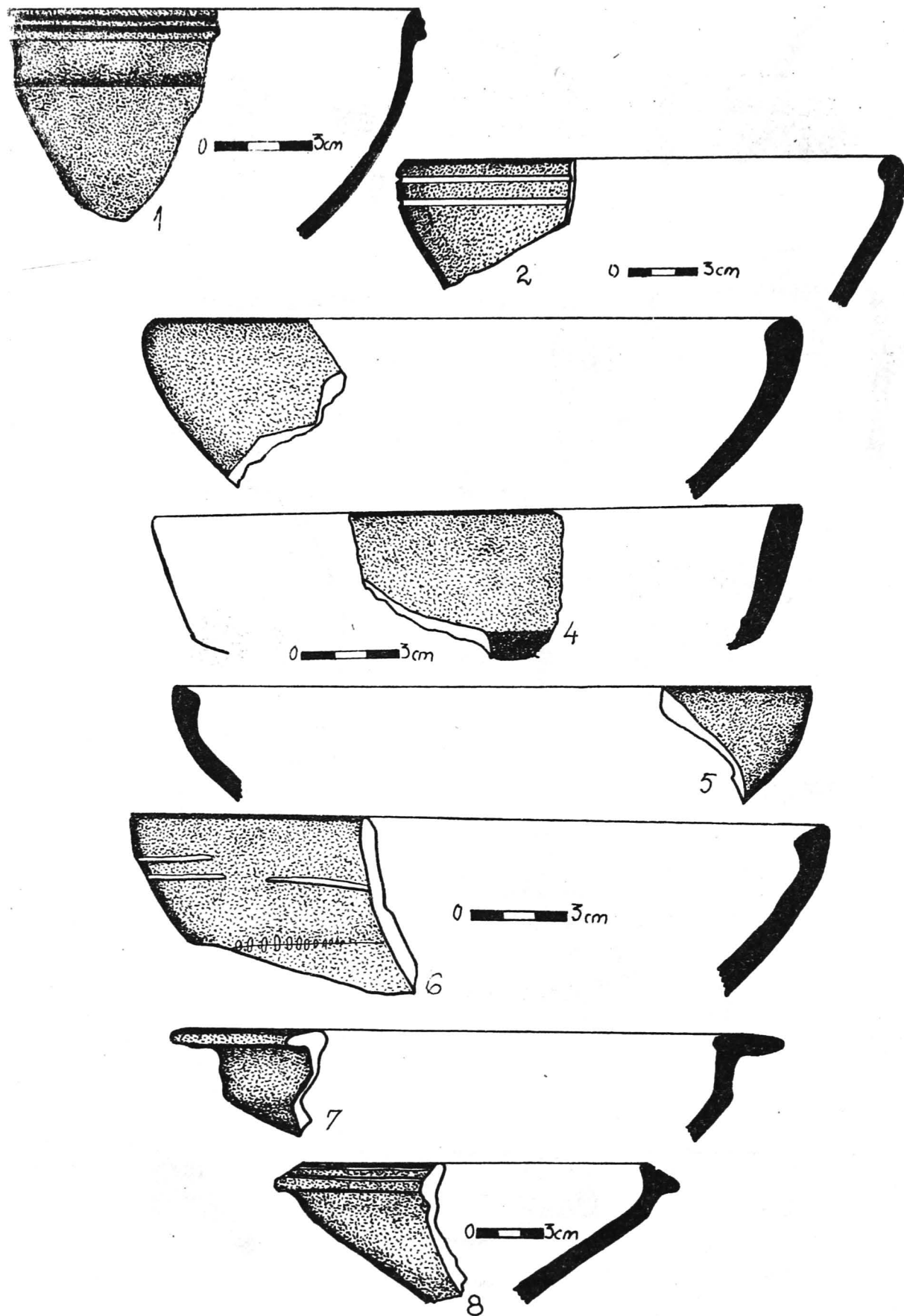

FIG.40. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 6, 8-9 MR. 1-5 GR18; 6-9 GR19.

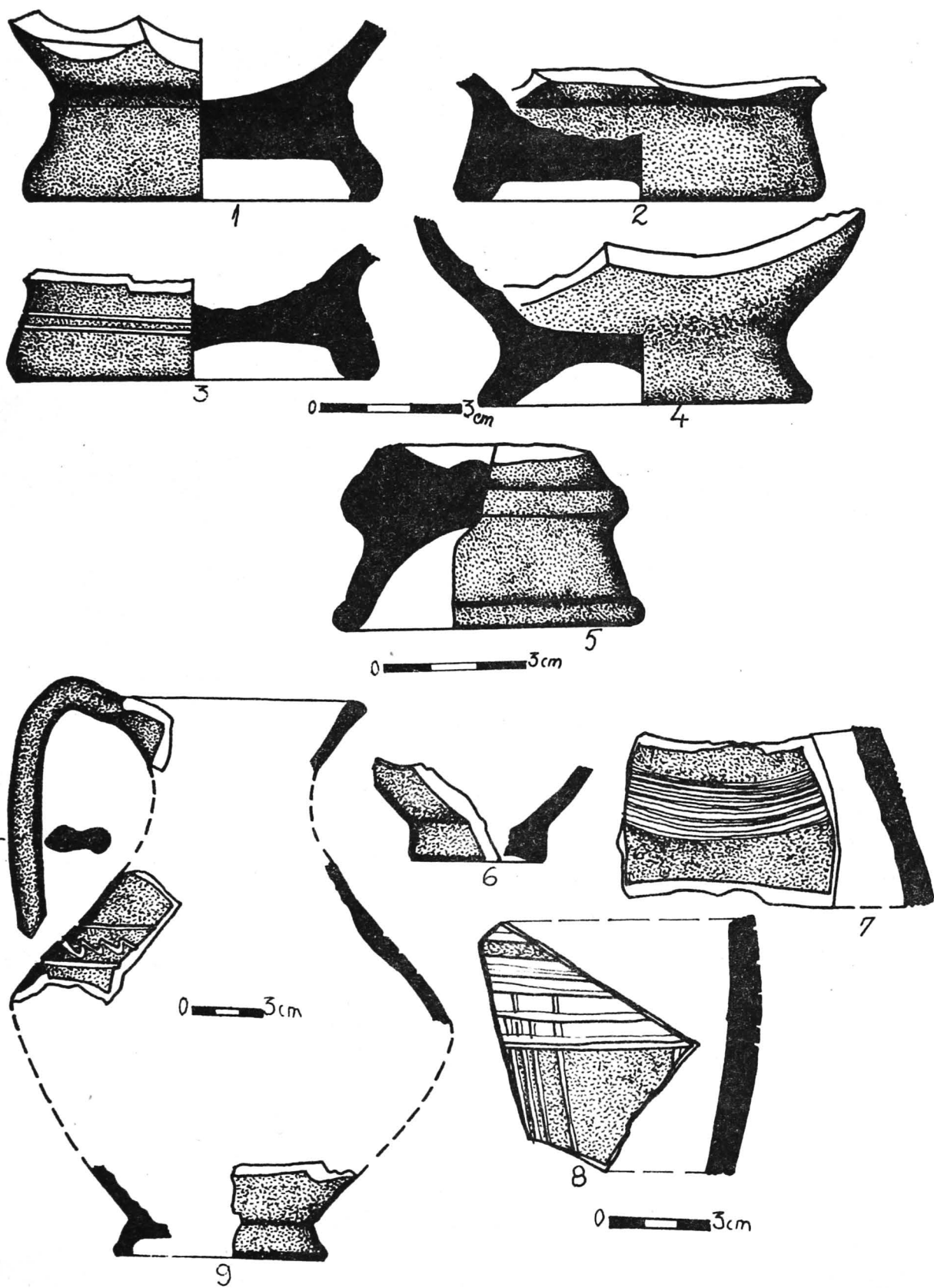
Tessons céramiques gètes. 6, 8-9 T. 1-5 F18; 6-9 F19.

FIG.41. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 1-8 MR. 1 S10; 2 L6; 3-4 S3; 5-6 S5; 7-8 S13.

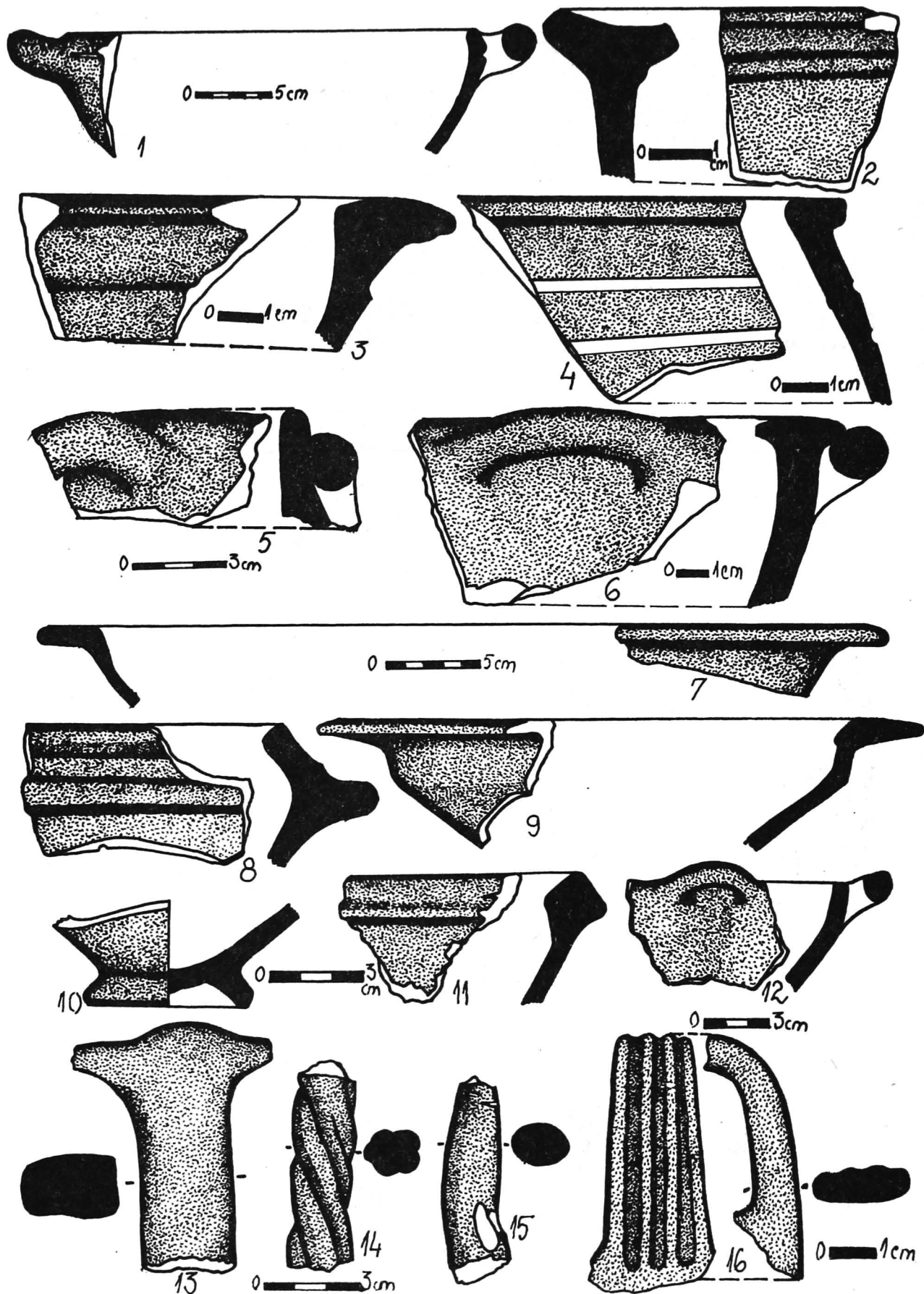
Tessons céramiques gètes. 1-8 T. 1 S10. 2 Hb6; 3-4 S3; 5-6 S5; 7-8 S13.

FIG.42. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice. 1-9 MR. 1, 3 B1; 2-4 L4; 5 S3; 6-9 S13.

Tessons céramiques gètes. 1-9 T. 1, 3 H1; 2-4 Hb4; 5 S3; 6-9 S13.

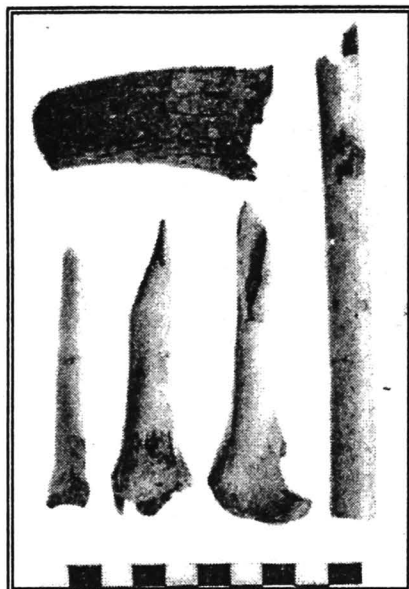
FIG.43. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente de vase getice (1-13) și elenistice (14-16). 1-12, 14-16 MR. 1-2 S3; 3-4, 6 S9; 5 L6; 7 L20; 8 GR15; 9-12 S14; 13-15 S13; 16 S6.

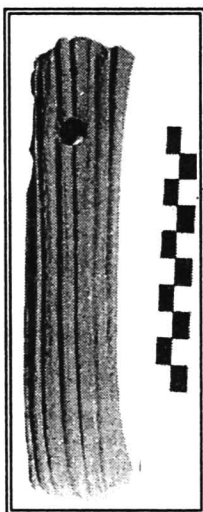
Tessons céramiques gètes (1-13) et hellénistiques (14-16). 1-12, 14-16 T. 1-2 S3; 3-4, 6 S9; 5 Hb6; 7 Hb20; 8 F15; 9-12 S14; 13-15 S13; 16 S6.

1.

2.

3.

4.

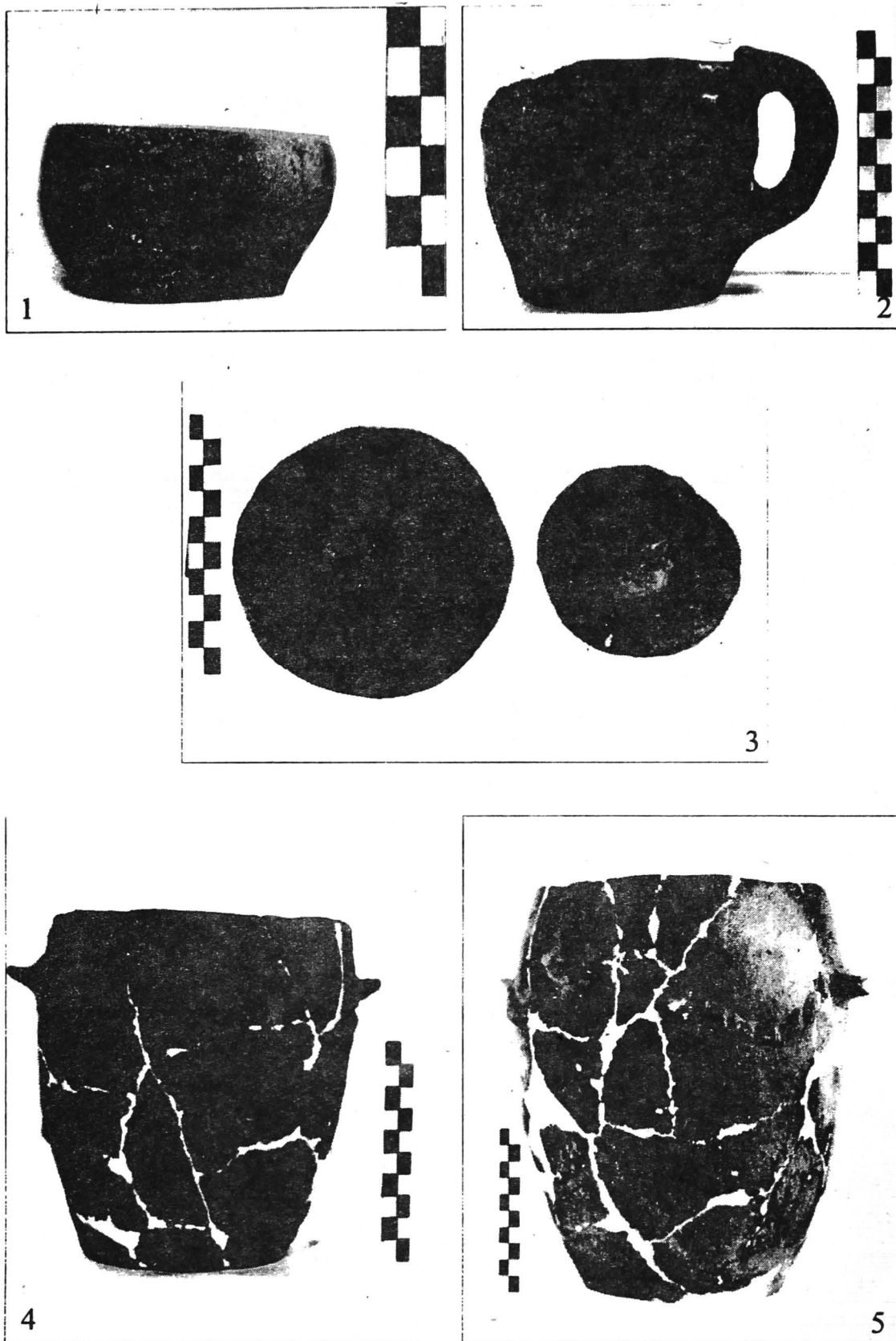

5.

FIG.44. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului

1. Lame și răzuitoare din silex; 2. împungătoare, mâner și tub din os și corn;
3. toartă de amforă perforată; 4. râșniță din perete de vas;
5. greutate din piatră.

1. Lames et grattoirs en silex; 2. perceurs, manches et tube en os et corne;
3. anse d'amphore perforée; 4. moulin d'une paroi de vase;
5. poids en pierre.

FIG.45. CĂSCIÓARELE-Șuvița Hotarului.

1-6 Vase și capace getice.1,4 GR4;2 L18;3 GR2;5 GR16.

1-6 Vases et couvercles gètes.1,4F4;2Hb18;3 F2;5 F16.

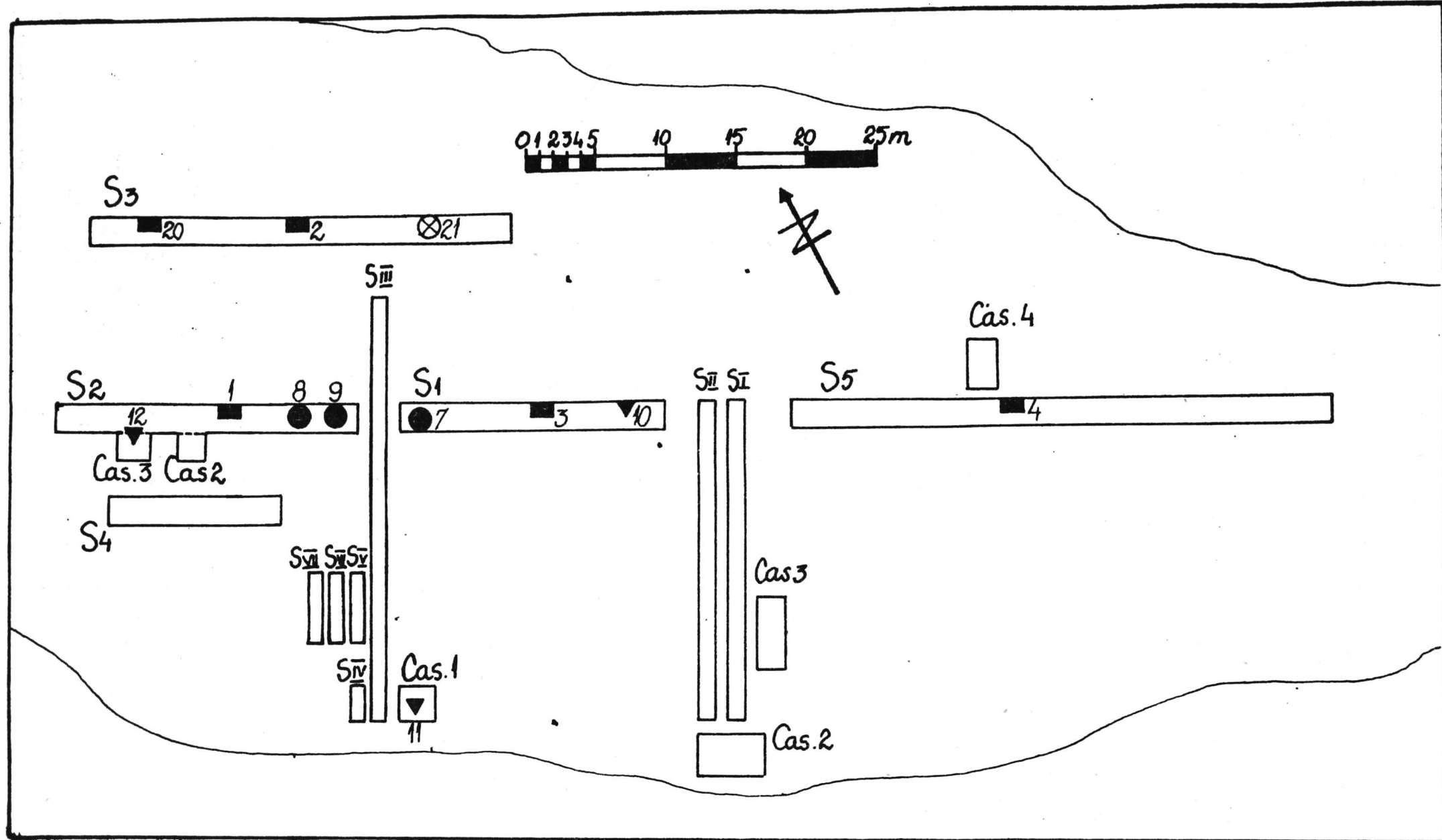

FIG.46. CĂSCIOARELE - Suharna.

Planul general al săpăturilor. *Plan général des fouilles.*

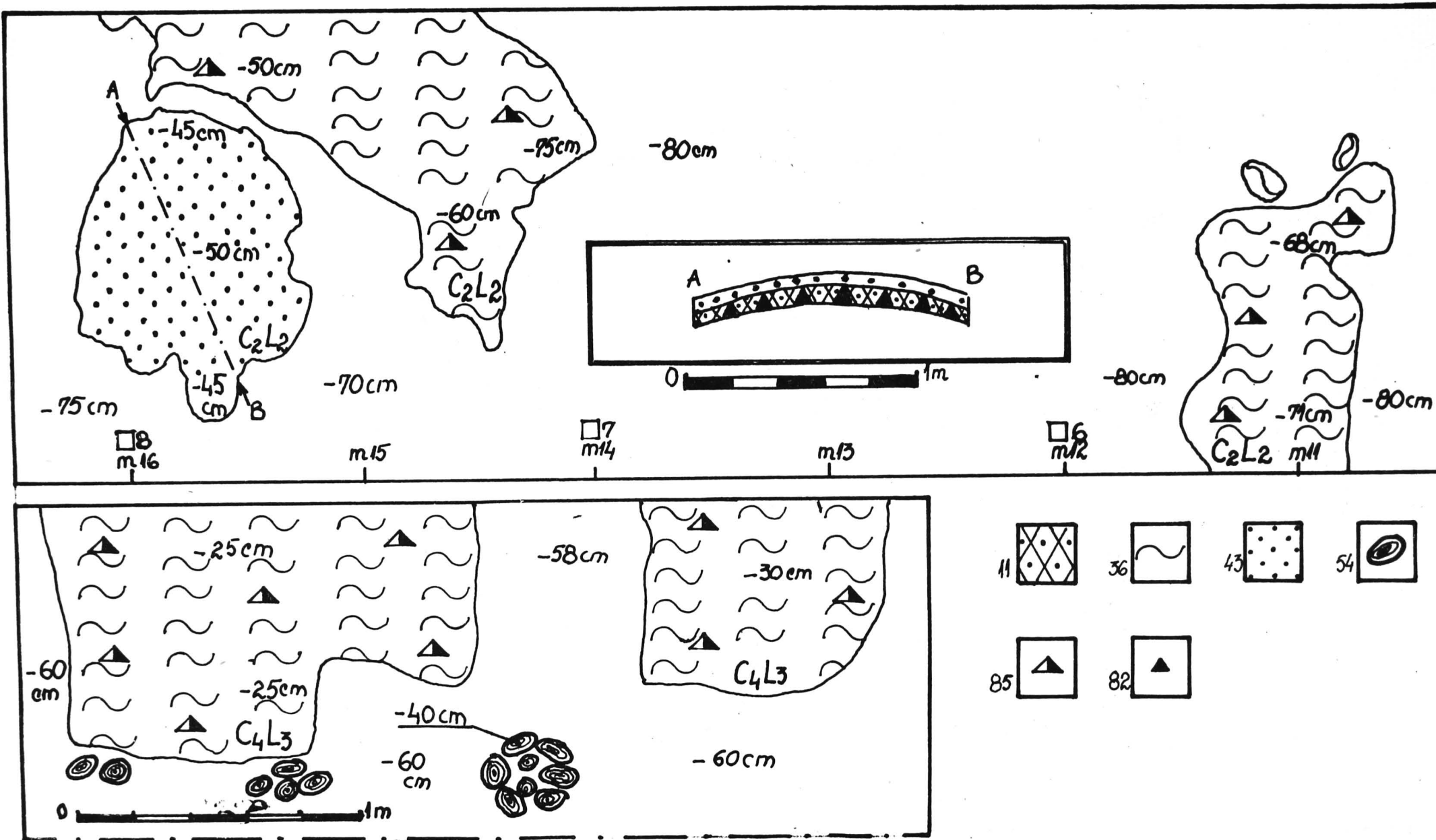

FIG.47. CĂSCIOARELE - Suharna.

Locuințele nr.2 și 3. *Habitations no.2 et 3.*

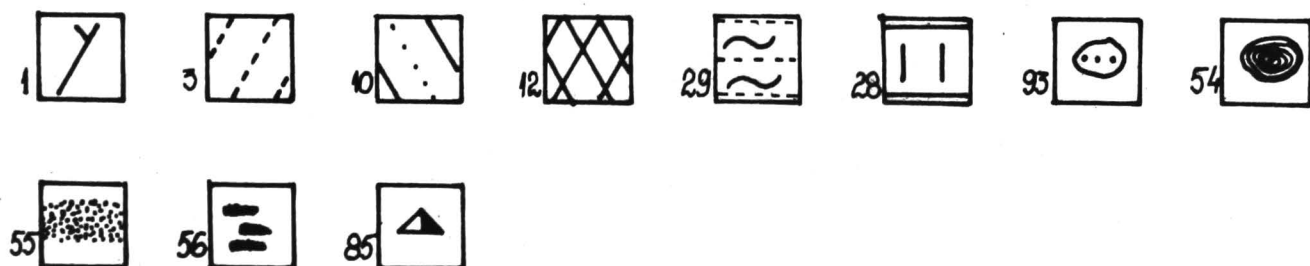
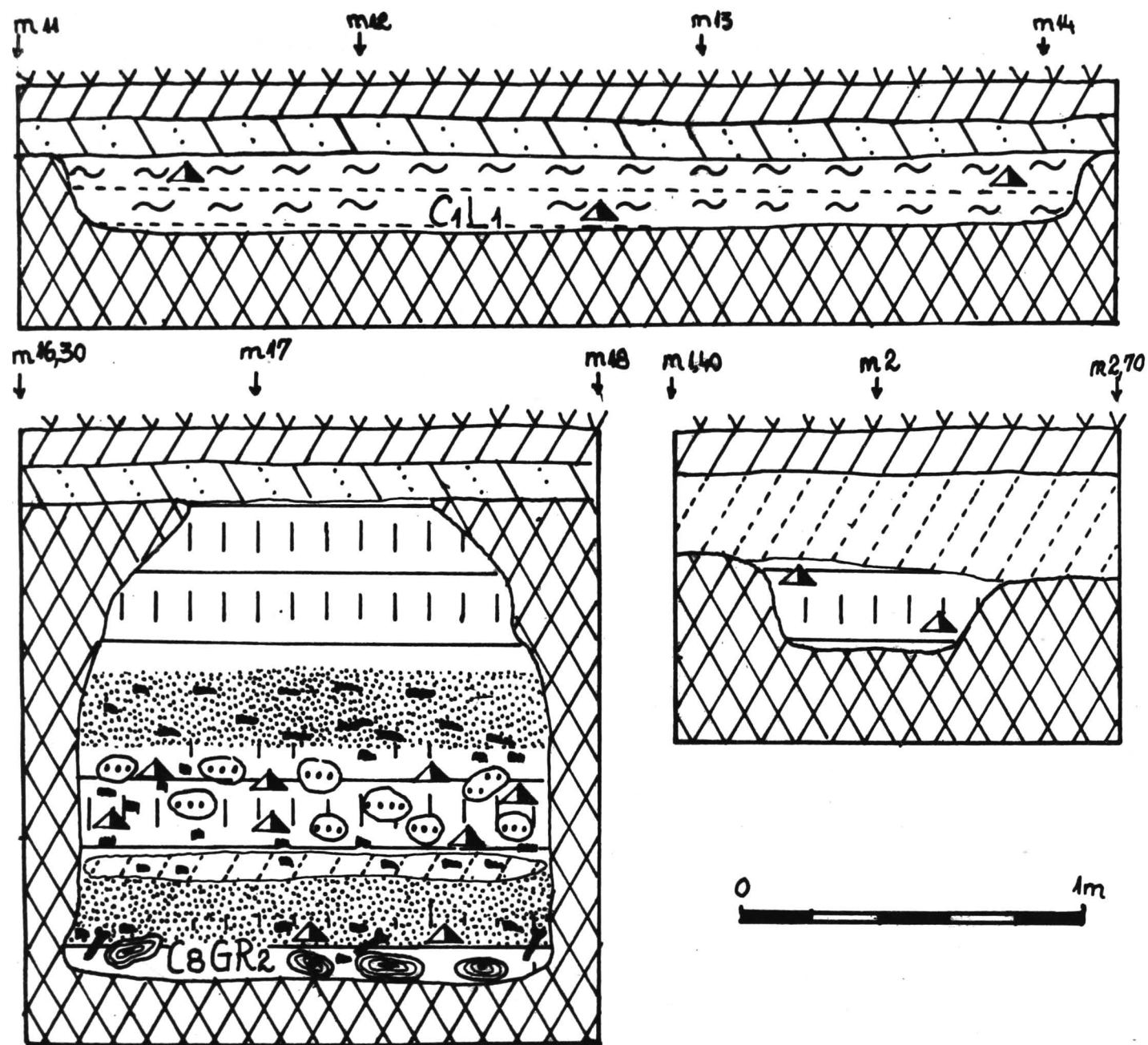

FIG.48. CĂSCIOARELE - Suharna.

1. Locuința nr.1; 2. Groapa nr.2; 3. Groapa nr.1.
1. Habitation no.1; 2. Fosse no2; 3. Fosse no.1.

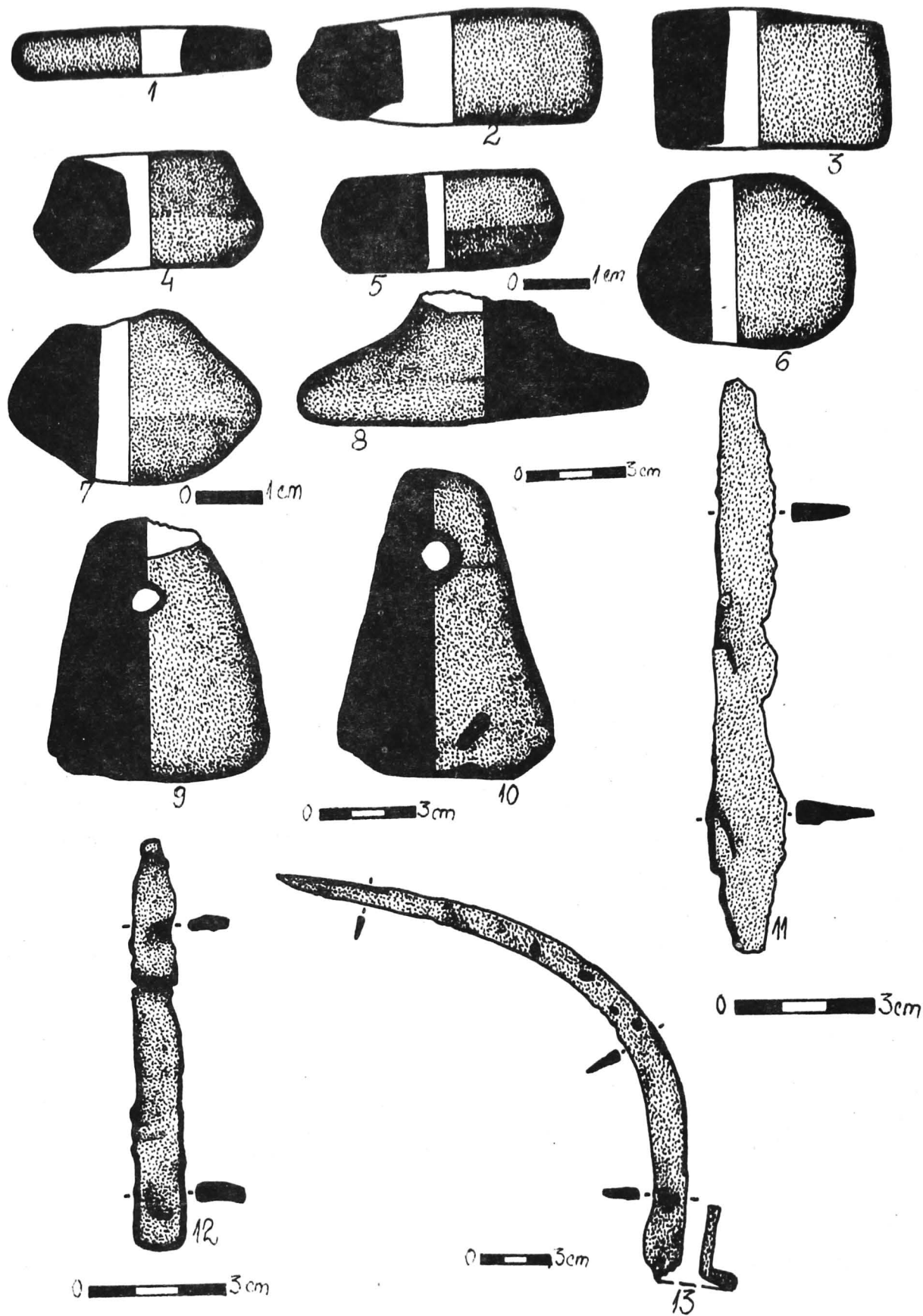
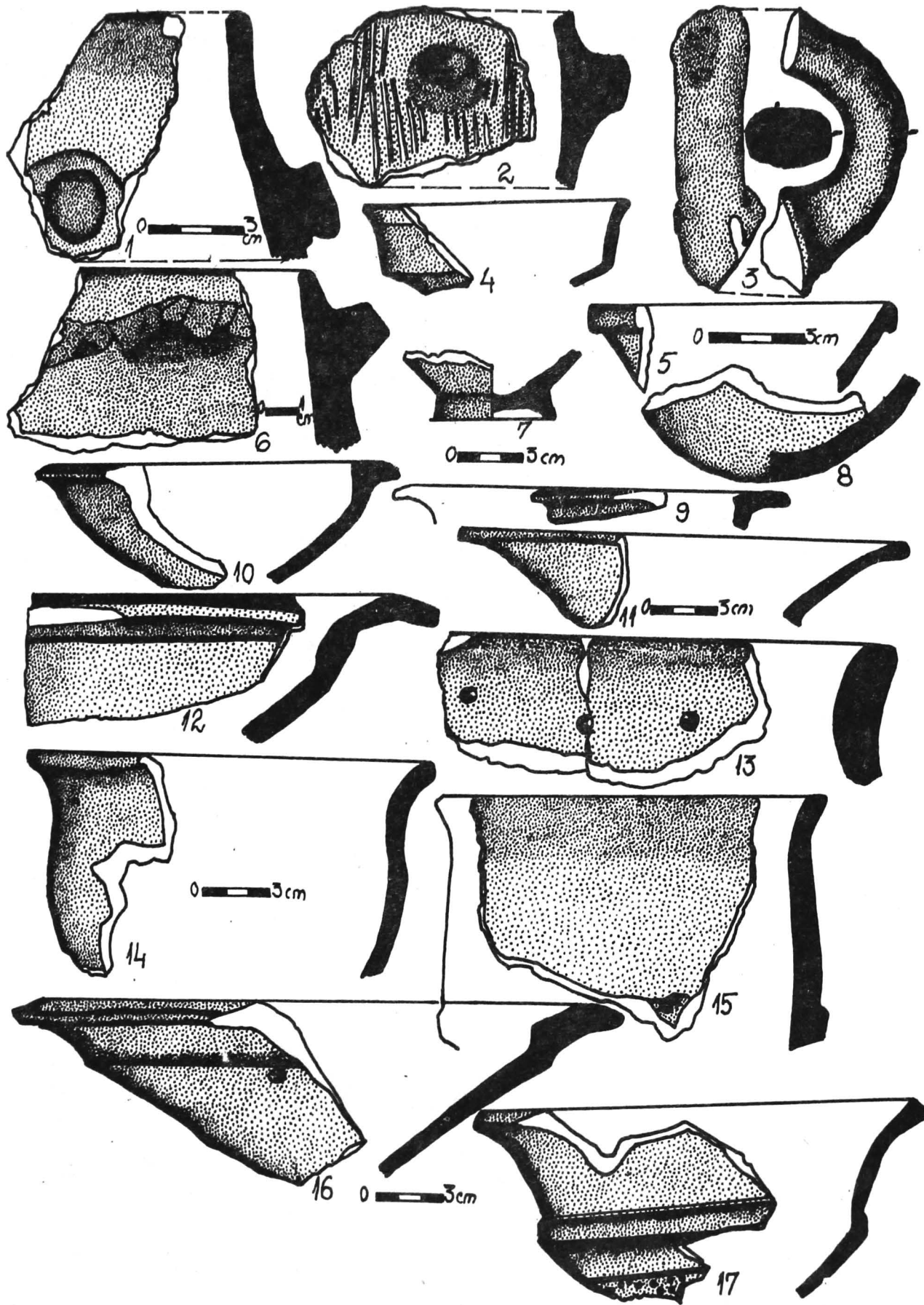

FIG.49. CÂSCIOARELE - Suharna.

1-7 Fusaiole, 8 Instrument pentru modelat vasele, 9-10 greutatea din lut, 11 cuțit, 12 piesă din fier, 13 seceră, 1-10 lut, 11-13 fier. 1-2, 4 S2; 3 S1; 5 S3; 6-8, 12 S5; 9-10 L2; 13 L3.

1-7 Fusaioles, 8 instrument pour modeler les vases, 9-10 poids en argile, 11 couteau, 12 pièce en fer, 13 faucille. 1-2, 4 S2; 3 S1; 5 S3; 6-8, 12 S5; 9-10 Hb2; 13 Hb3.

FIG. 50. CÂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice din Locuința nr. 1. 4-6, 10, 17 MR.

Tessons céramiques gètes de l'Habitation no. 1. 4-6, 10, 17 T.

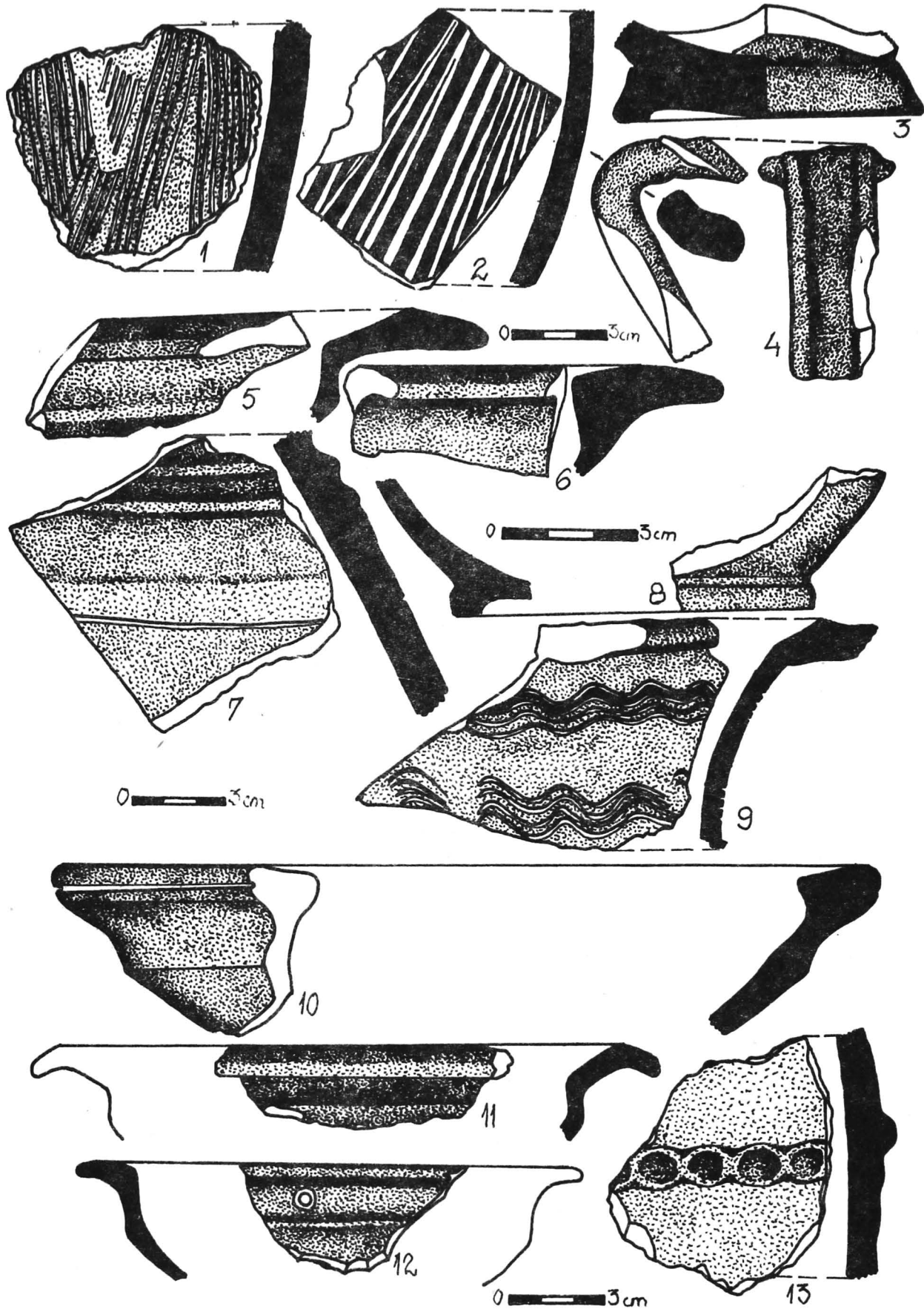
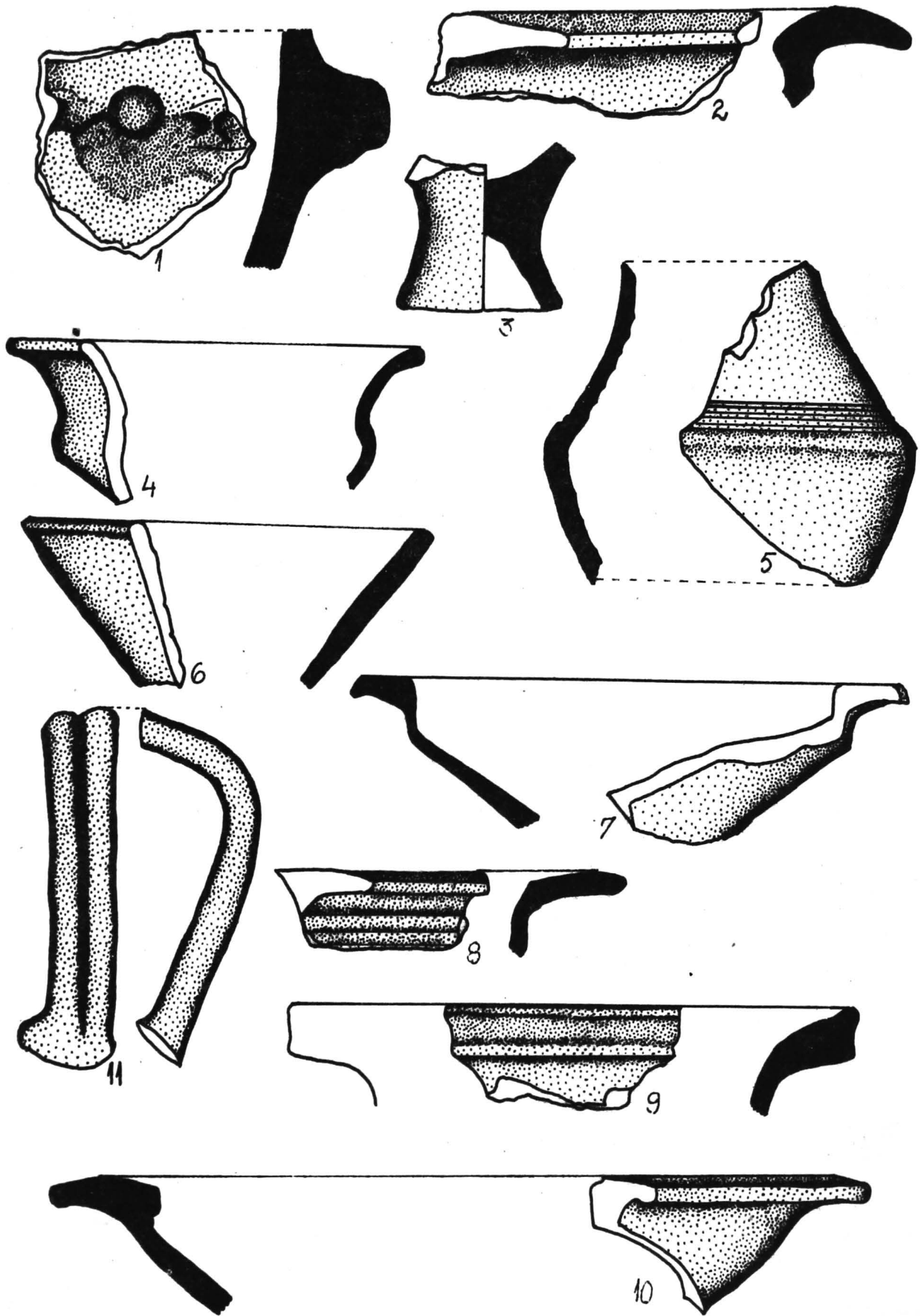

FIG.51. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.3. 2-12 MR.

Tessons céramiques gètes de l'Habitation no.3. 2-12 T.

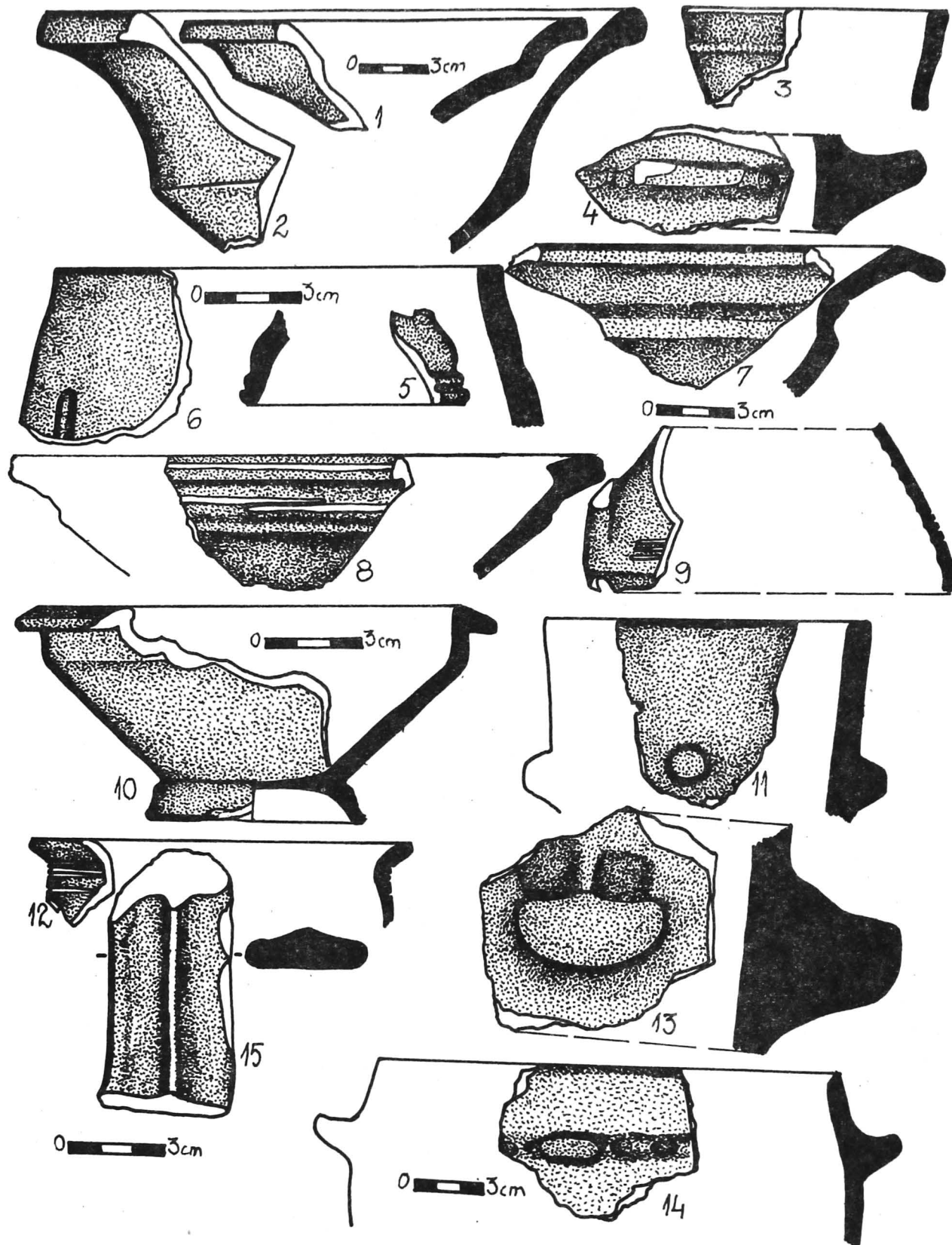

FIG.52. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice (1-10) și de amforă (11). 4-5, 7-11 MR.

Tessons céramiques gètes (1-10) et d'amphore hellénistique. 4-5, 7-11 T.

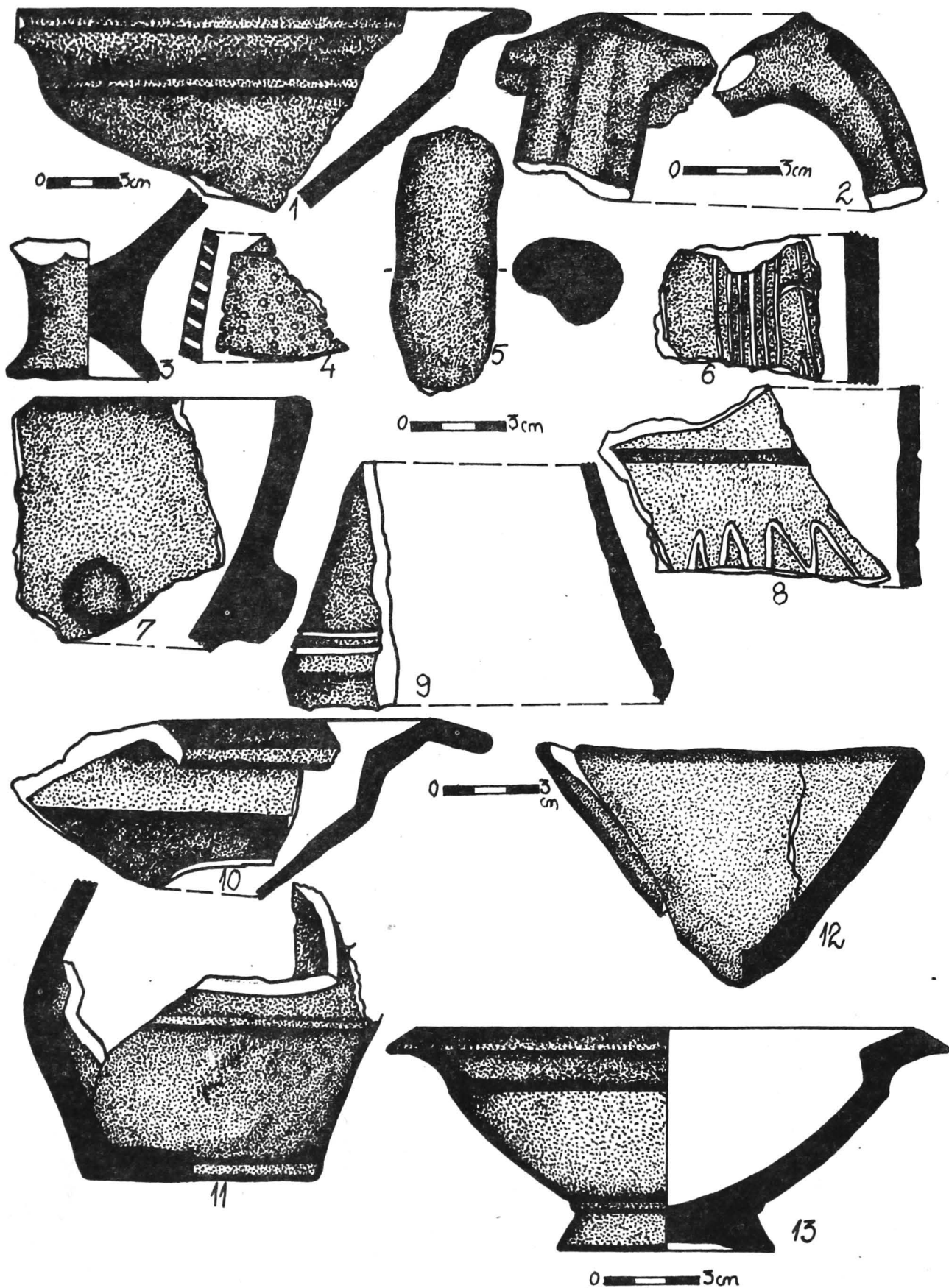

FIG.53. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice (1-14) și de amforă elenistică (15) din Locuința nr.5.
1-3, 5, 7-10, 12, 15 MR.

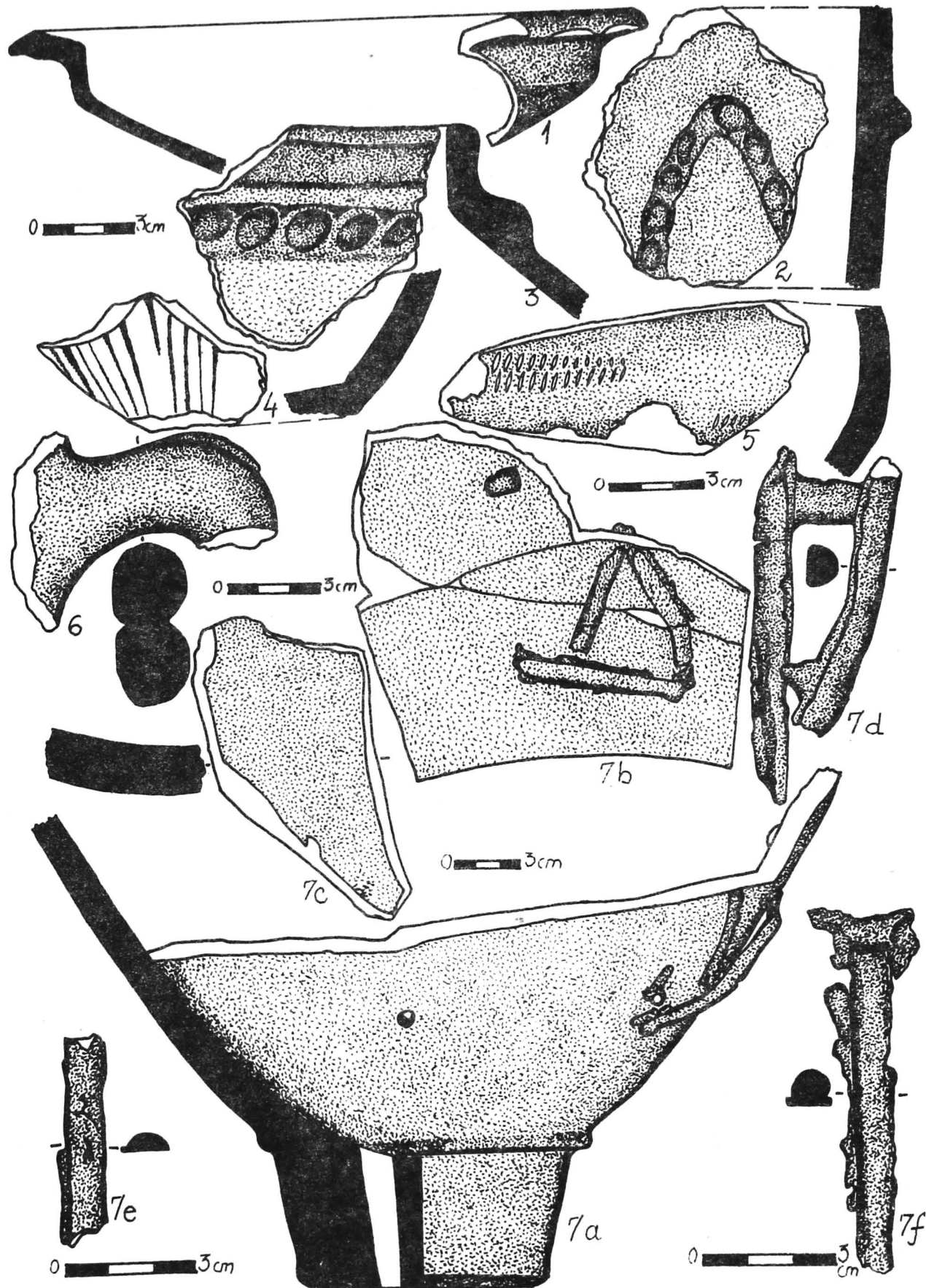
Tessons céramiques gètes (1-14) et d'amphore hellénistique (15) de l'Habitation no.5 1-3, 5, 7-10, 12, 15 T.

FIG.54. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice din Locuința nr.5. 8 - 11 MR.

Tessons céramiques gètes de l'Habitation no.5. 8 - 11 T.

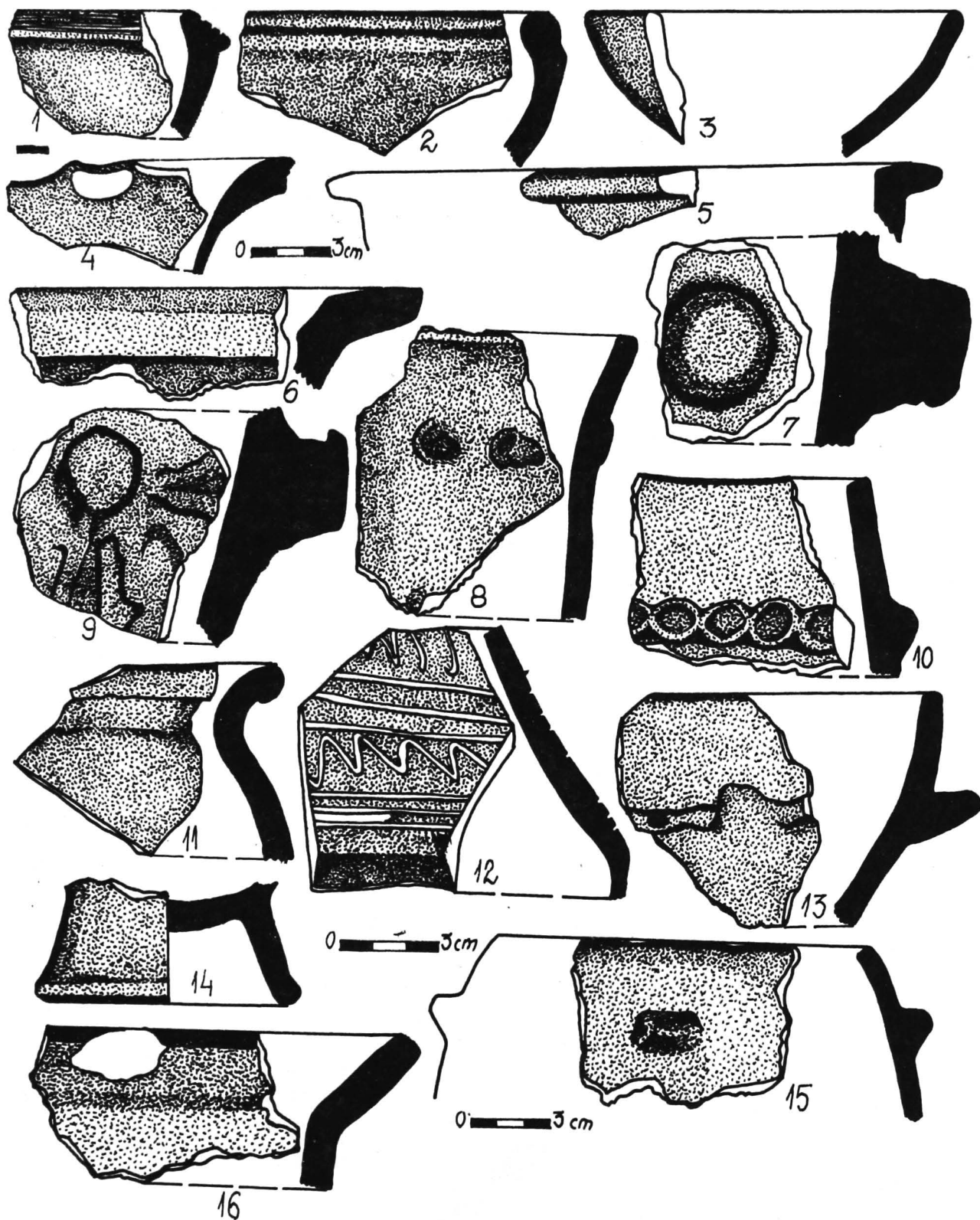

FIG.55. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice (1-5), toartă de amforă (6) și vas reparat cu plumb (7), din S3. 1, 6, 7 MR.

Tessons céramiques gètes (1-5), anse d'amphore (6) et vase réparé avec du plomb (7). 1, 6, 7 T.

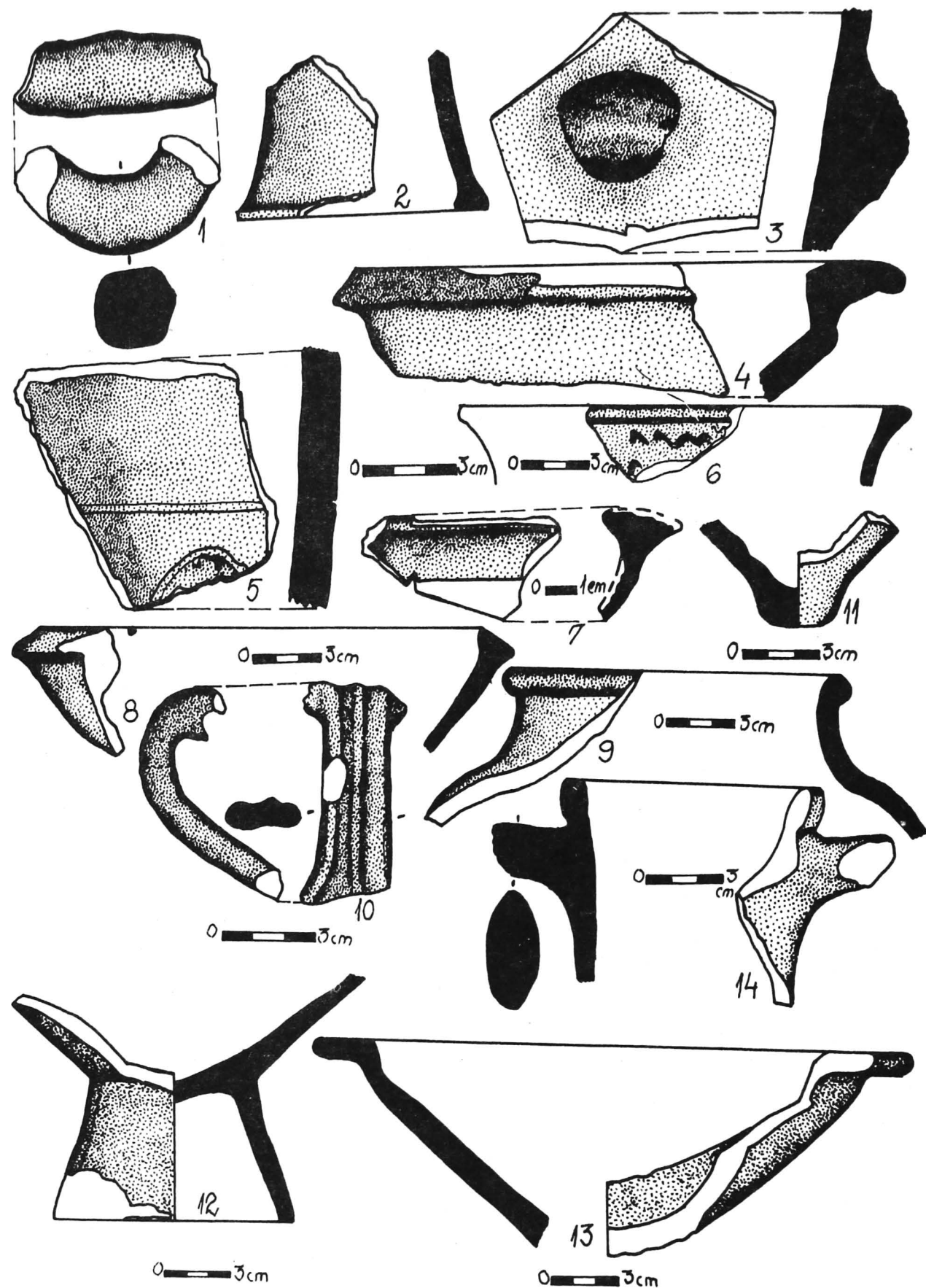
FIG.56. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice. 1-6, 11-12, 14 MR.

1-9, 13, 15-16 S5; 10-12 S4; 14 L5.

Tessons céramiques gètes. 1-6, 11-12, 14 T.

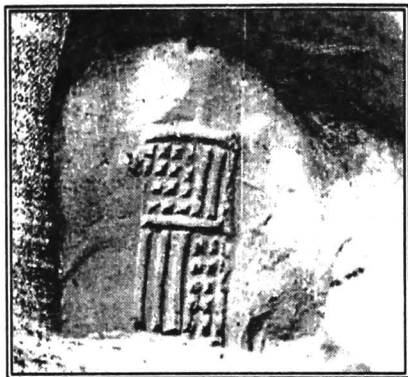
1-9, 13, 15-16 S5; 10-12 S4; 14 Hb5.

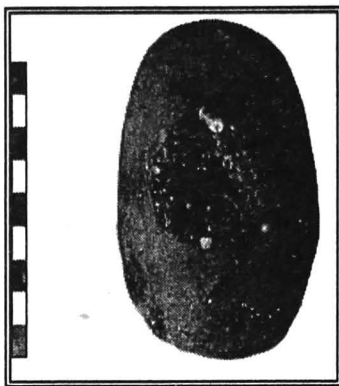
FIG.57. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente de vase getice (1-10, 12-13) și de amfore (11-14). 6-11, 13-14 MR.
1-5 GR2; 6-8, 10, 12 S2; 9 S1; 11, 14 S5; 13 L1.

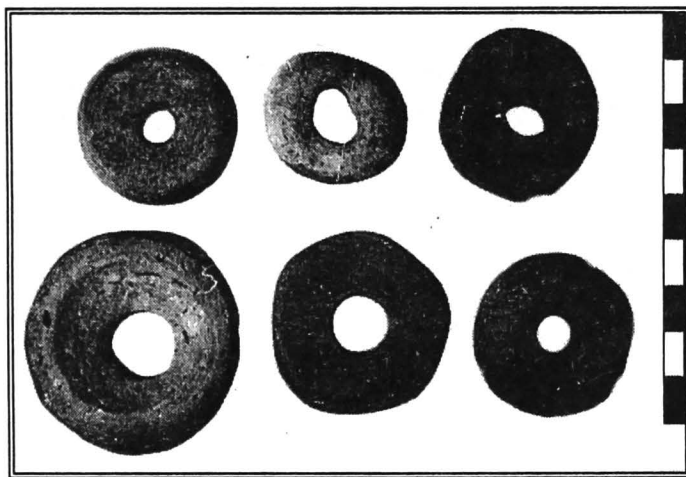
*Tessons céramiques gètes (1-10, 12-13) et d'amphores (11, 14). 6-11, 13-14 T.
1-5 F2; 6-8, 10, 12 S2; 9 S1; 11, 14 S5; 13 Hb1.*

1.

2.

3.

4.

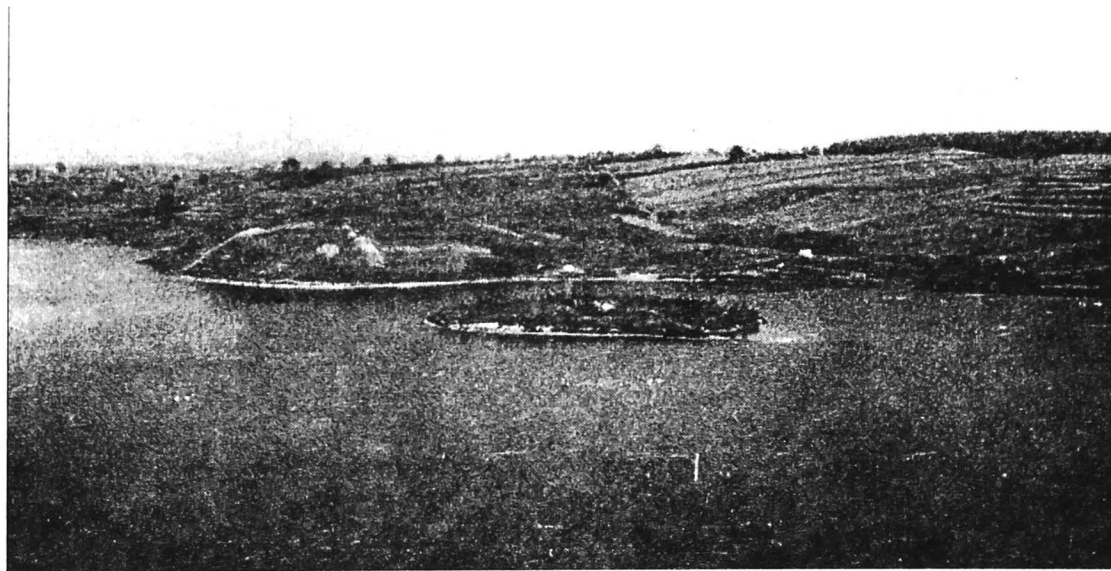

5.

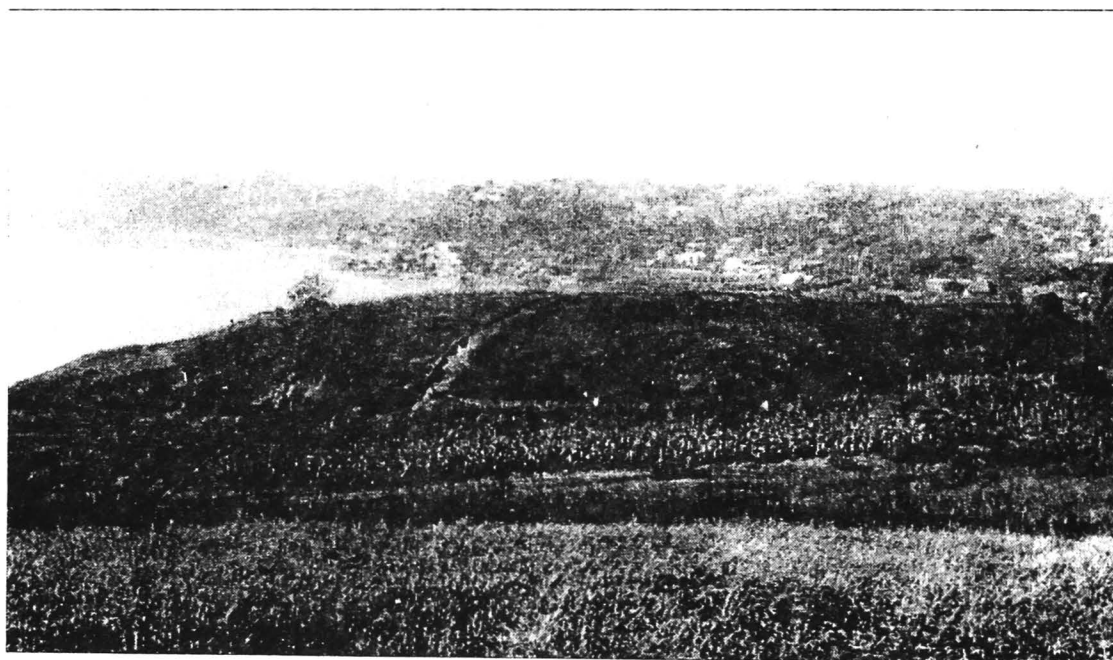
FIG. 58. CĂSCIOARELE - Suharna

1. Toartă de amforă cu șampilă anepigrafică; 2. instrument pentru modelat vasele; 3. fusaiole; 4. vâscior; 5. vas reparat cu plumb.

1. Anse d'amphore avec marque anépigraphique; 2. instrument pour modeler les vases; 3. fusaïoles; 4. petit vase; 5. vase réparé avec du plomb

- 1 Vedere generală, dinspre sud.
 Vue générale du Sud.
 a) Ostrovel, b) D'aia parte

- 2 Vedere generală, dinspre est, cu șanțul de apărare.
 Vue générale de l'Est avec le fossé de défense

FIG. 59 CĂSCIOARELE - D'aia parte

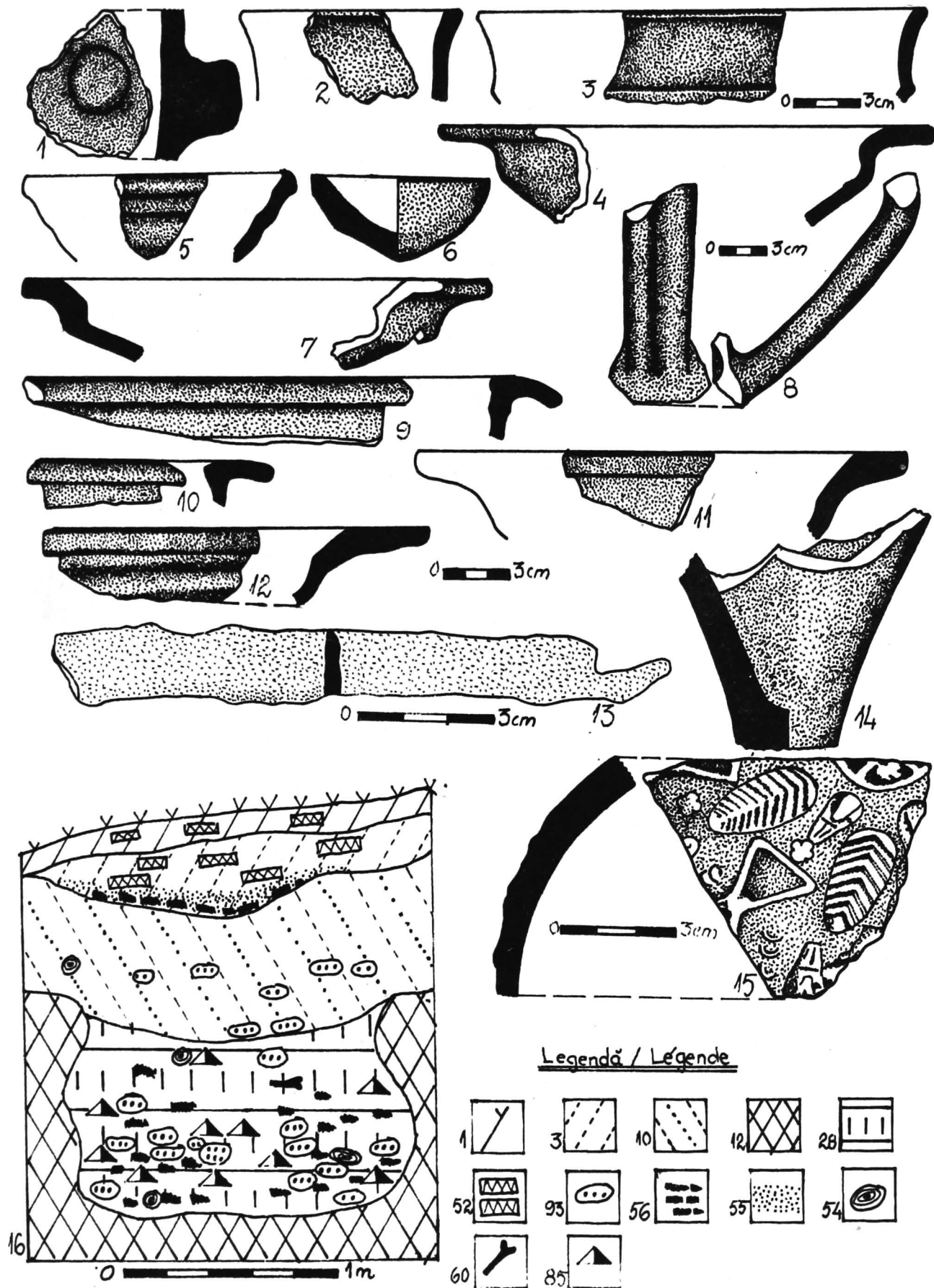
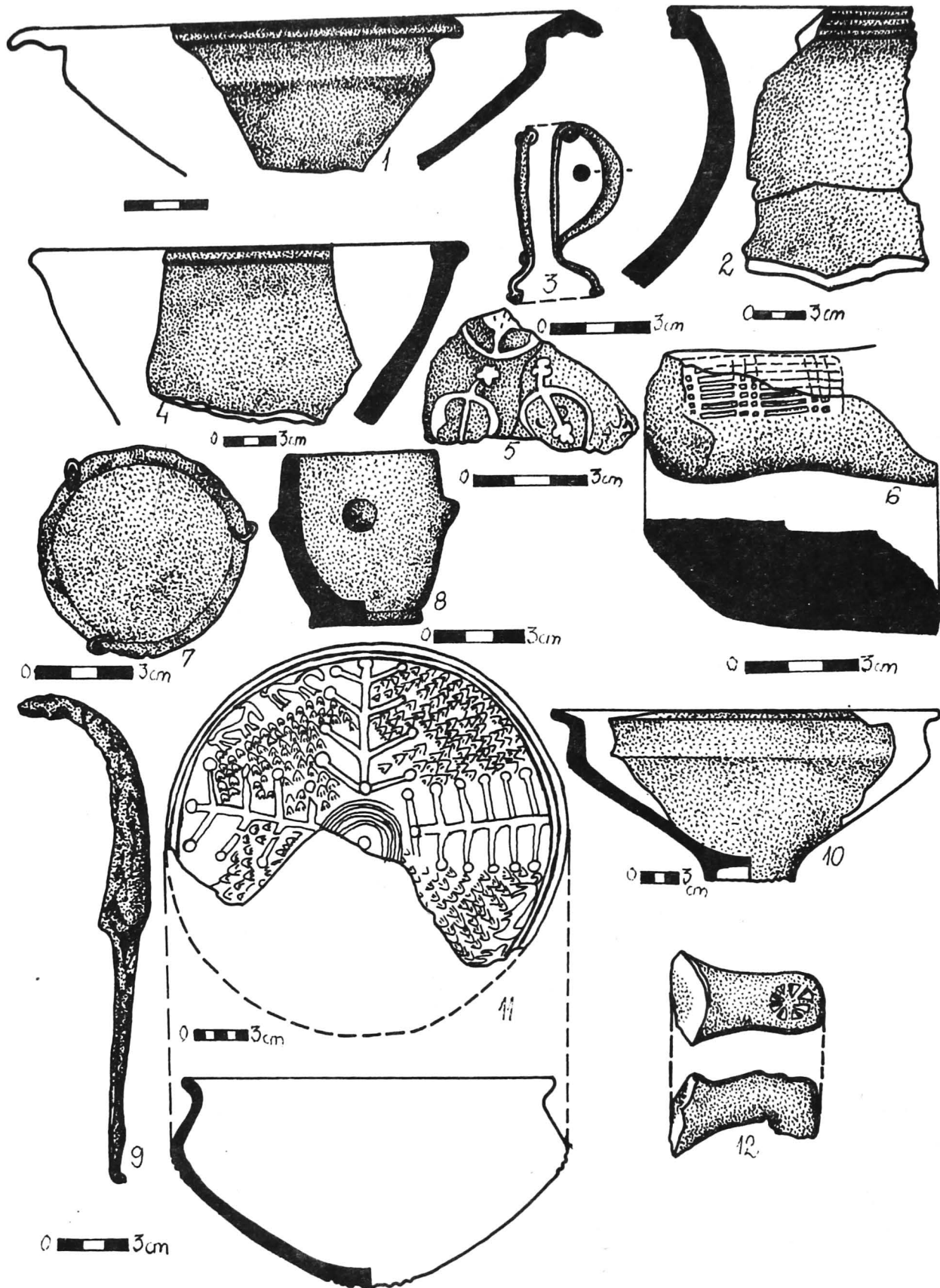

FIG.60. CĂSCIOARELE - Cătălui.

Fragmente de vase getice (1-7, 9-12), de amfore elenistice (8, 14), cuțit din fier (13), fragment de bol getic (15). 3, 5, 8-11, 14-15 MR. 16 Groapa nr.3 - profil. 2,5,7,11,12,15-16 GR6; 3,6,10 GR7;1,4,8,9 GR8.

Tessons céramiques gètes (1-7, 9-12), d'amphores (8, 14), couteau en fer (13), fragment de bol gète (15). 3, 5, 8-11, 14-15 T. 16 Fosse no.3 -profil. 2,5,7,11,12,15-16 F6; 3,6,10 F7;1,4,8,9 F8.

FIG.61. CĂSCIOARELE - Cătălui.

Fragmente de vase getice (1-2, 4-6, 8, 10-12), fibulă din bronz (3) și cosor din fier (9); 5, 11 boluri getice cu decor în relief, 6, 12, toarte de amfore getice cu ștampile anepigrafice (după G.Trohani și S. Marinescu-Bălcu). 1-2, 4-6, 11-12 MR. *Tessons céramiques gètes* (1-2, 4-6, 8, 10-12), *fibuie en bronze* (3), *serpe en fer* (9), *hols gètes avec decor en relief* (5, 11), *anses d'amphores avec marques anépigraphique* (6, 12) (1-9 d'après G.Trohani, 10-12 d'après S.Marinescu-Bălcu). 1-2, 4, 6, 11-12 T.

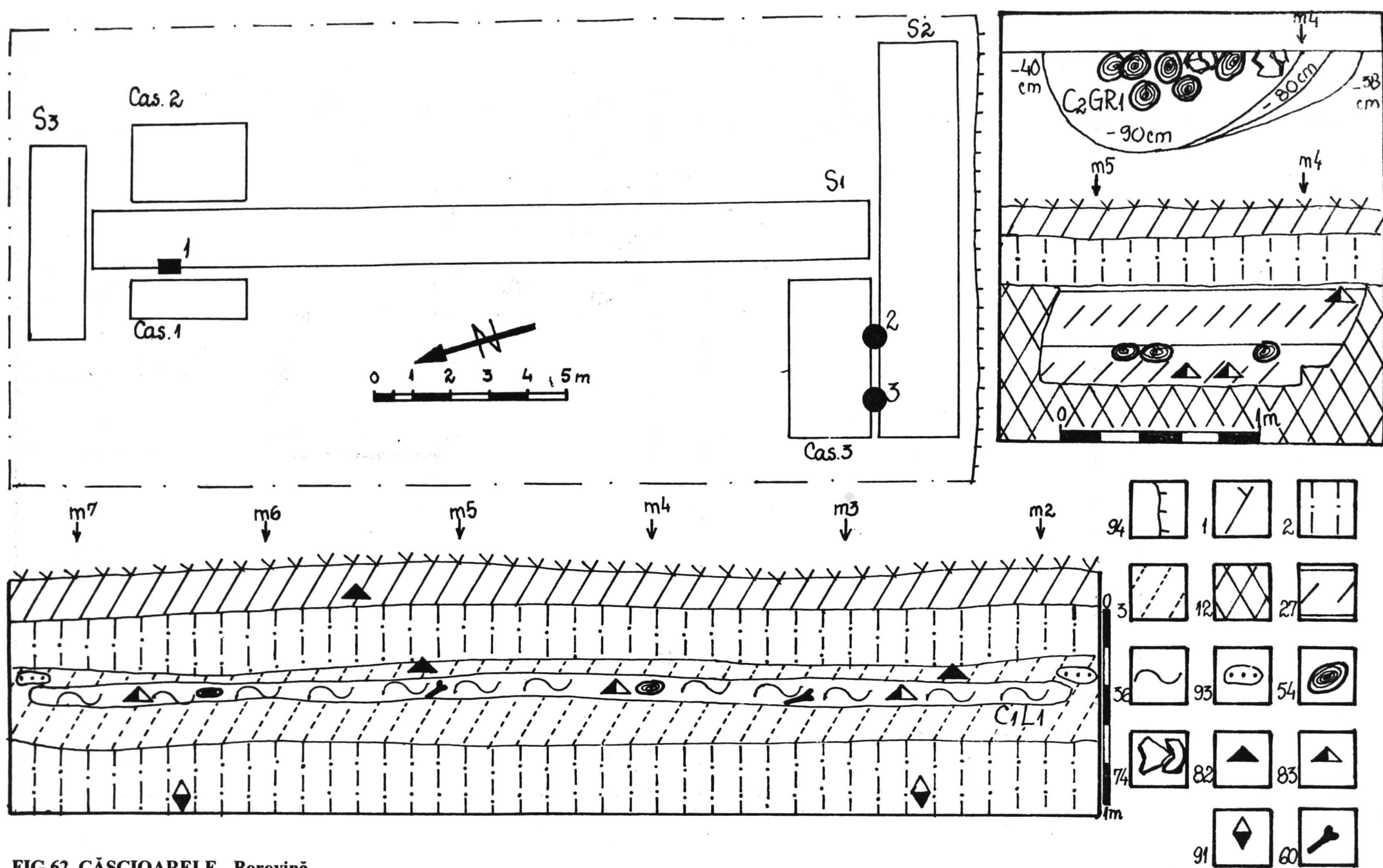
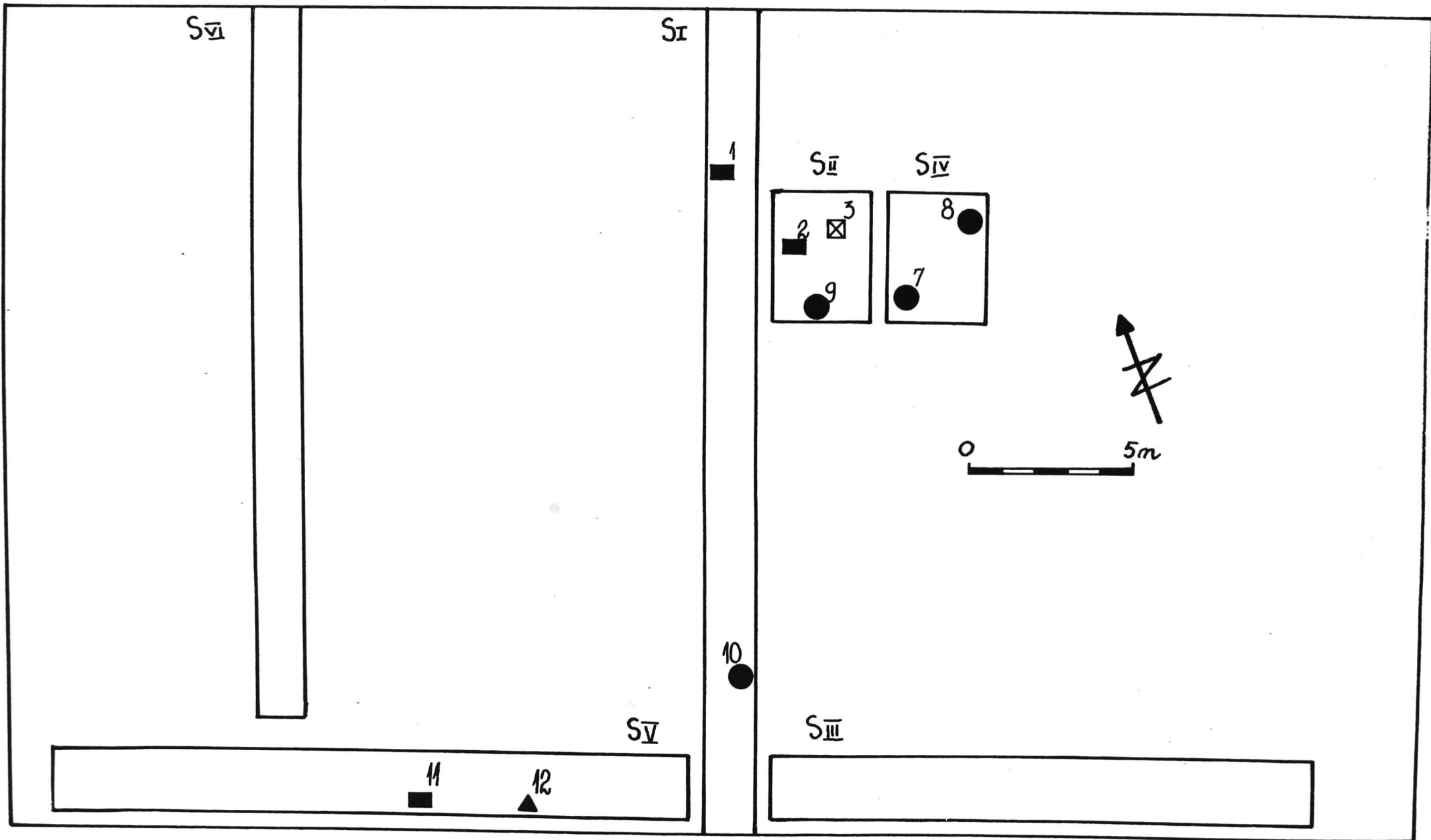

FIG.62. CĂSCIOARELE - Borovină.

1. Planul general al săpăturilor; 2 Groapa nr.1 (plan, profil); 3. Secțiunea S1 (profil).

1. Plan général des fouilles; 2 Fosse no.1 (plan, profil); 3 Section S1 (profil).

FIG.63. CĂSCIOARELE - Coinea I.
 Planul general al săpăturilor. *Plan général des fouilles.*

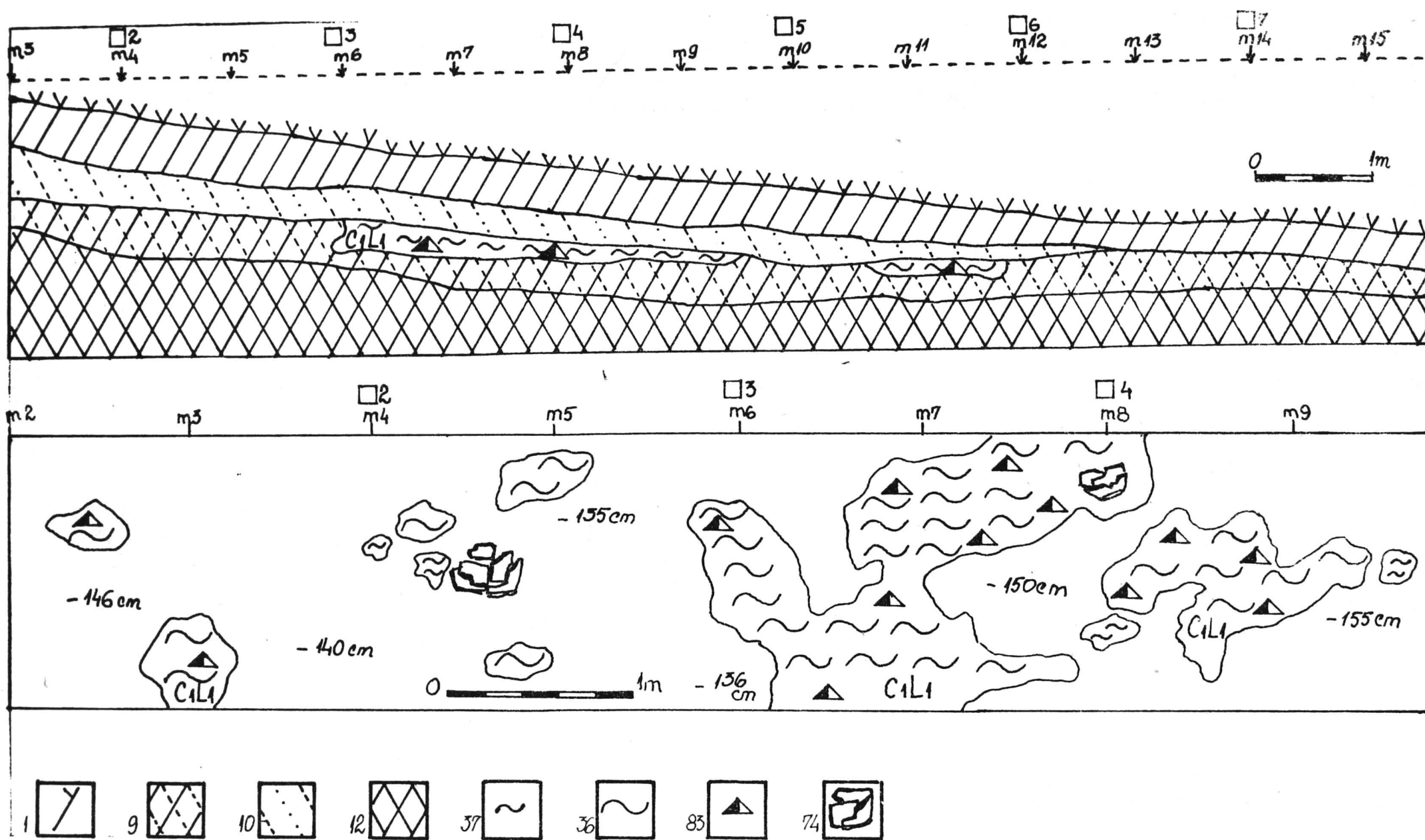

FIG.64. CĂSCIOARELE - Coinea I.

S1, c.2-5. Locuința nr.1 (profil, plan).

S1, c.2-5. Habitation no.1 (profil et plan).

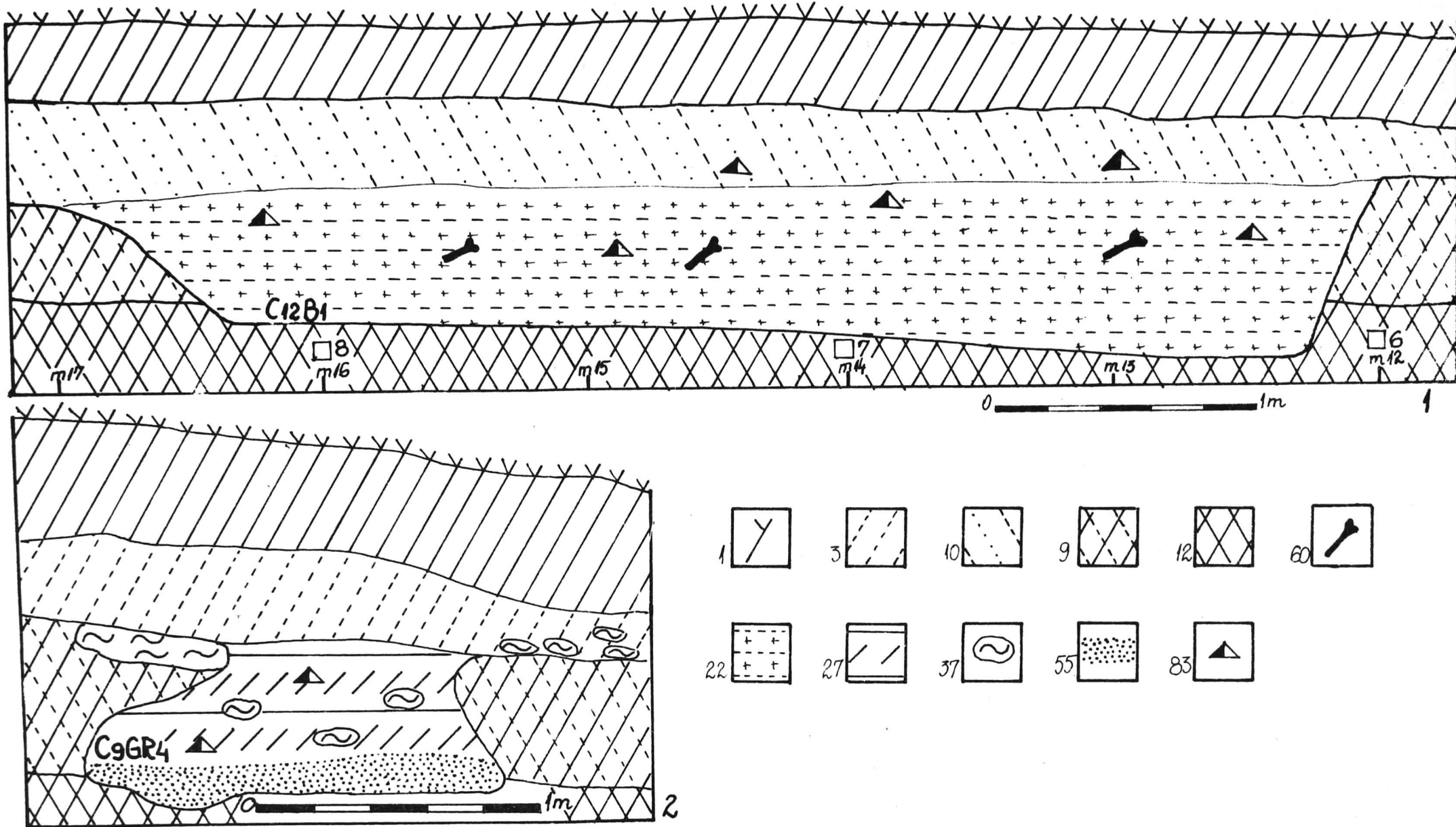
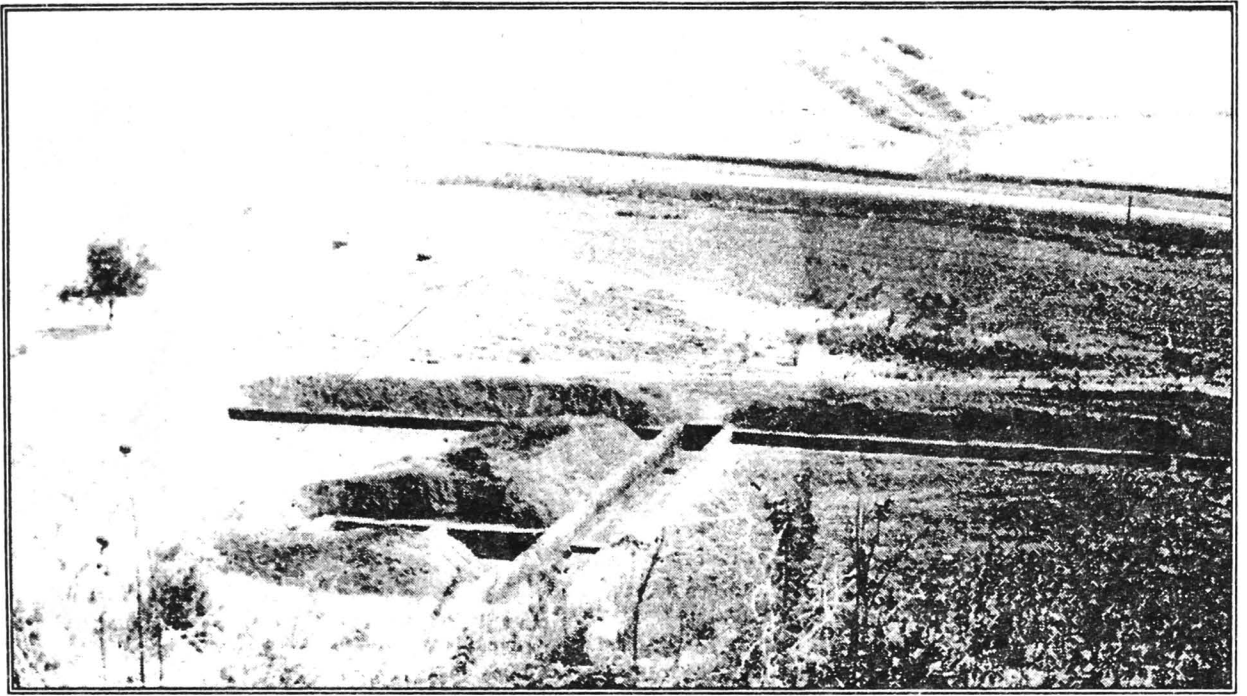

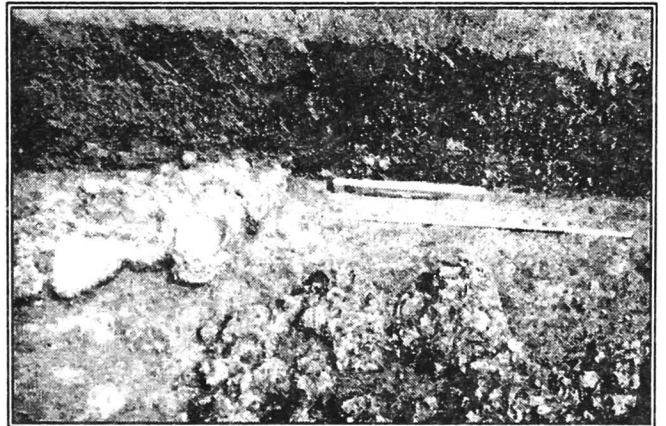
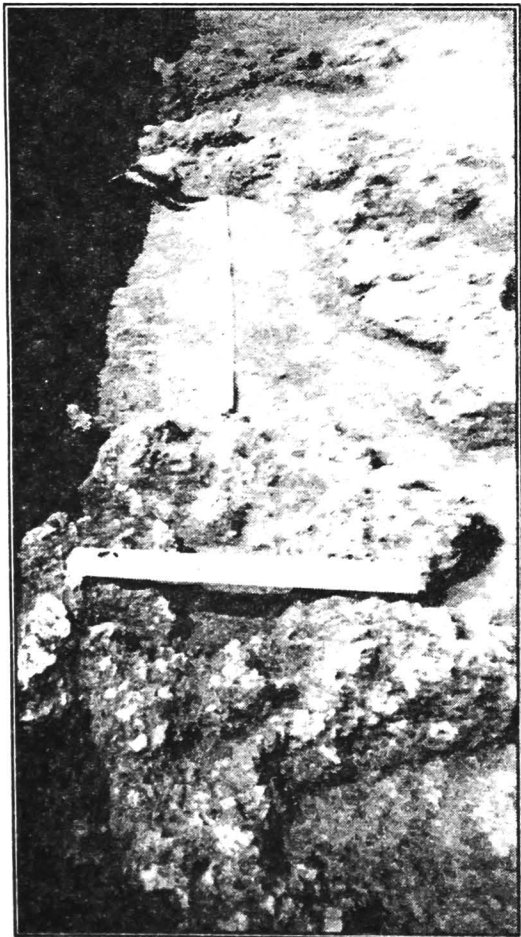
FIG.65. CĂSCIOARELE - Coinea I.

1. S5, c.6-9. Bordeul nr.1 (profil), 2. S2, caroul 4 Groapa nr.4 (profil).

1. S5, c.6-9. Hutte no.1 (profil); 2. S2, carreau 4. Fosse no.4 (profil).

1. Coinea I - II. Vedere generală.
Vue générale.

Coinea I. Locuința nr. 1
Habitation no. 1.

FIG. 66 CĂSCIOARELE — Coinea.

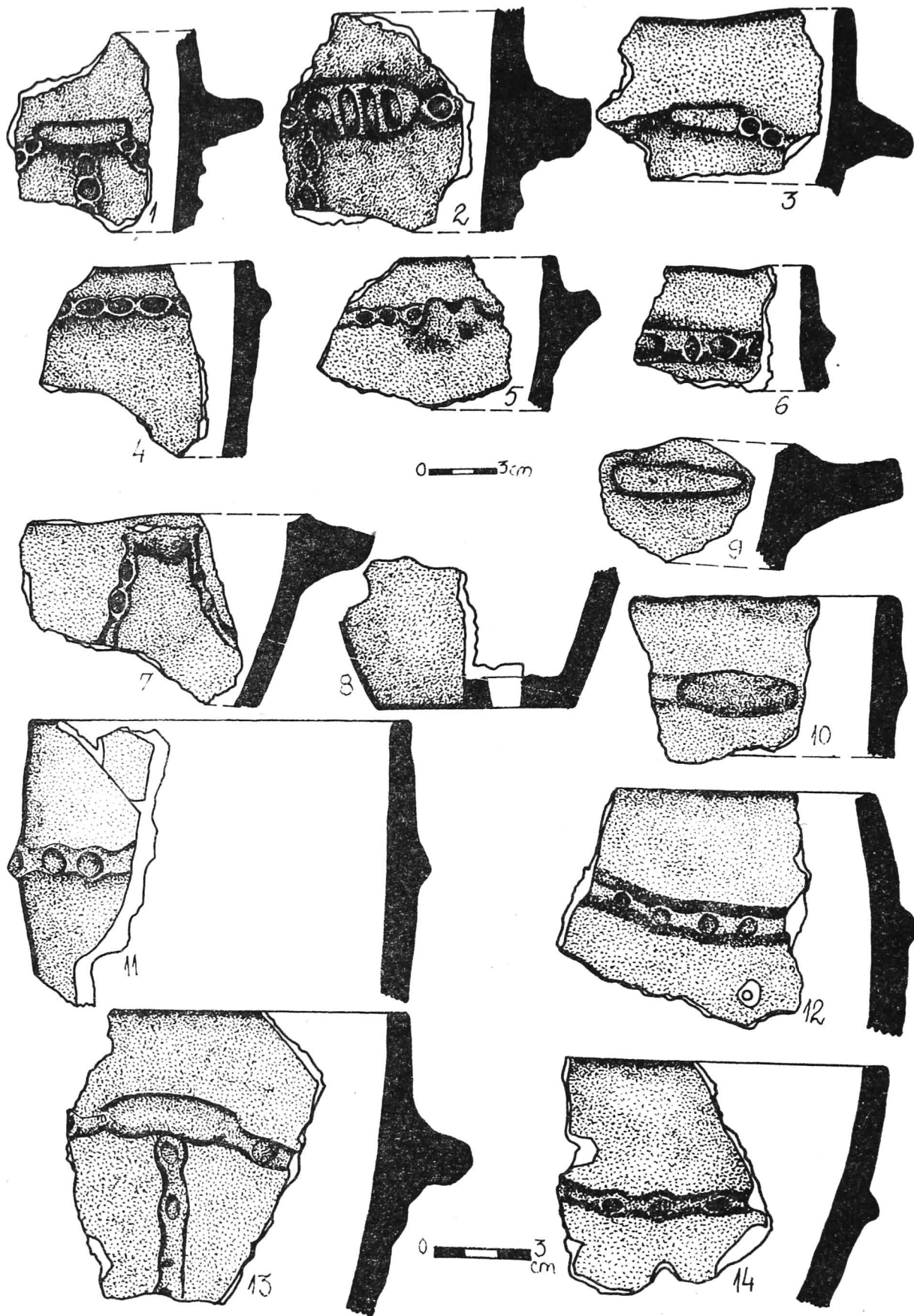
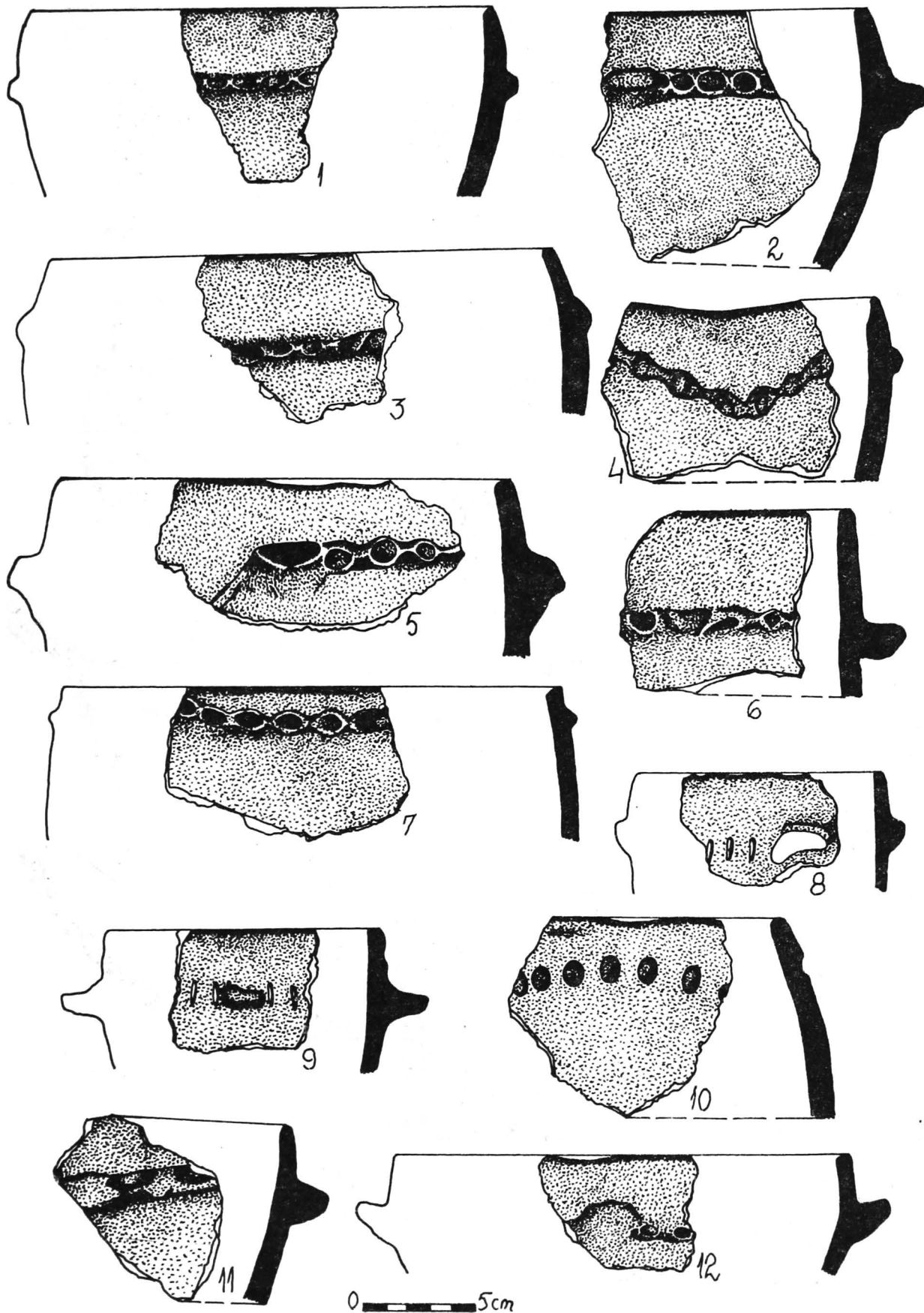

FIG.67. CĂSCIOARELE - Coinea I.

Fragmente de vase getice: 1, 4-5 S1; 2-3, 7, 9 S2; 6, 8 S4; 10 L1; 11, 13-14 S5; 12 L3.

Tessons céramiques gètes: 1, 4-5 S1; 2-3, 7, 9 S2; 6, 8 S4; 10 Hb1; 11, 13-14 S5; 12 Hb3.

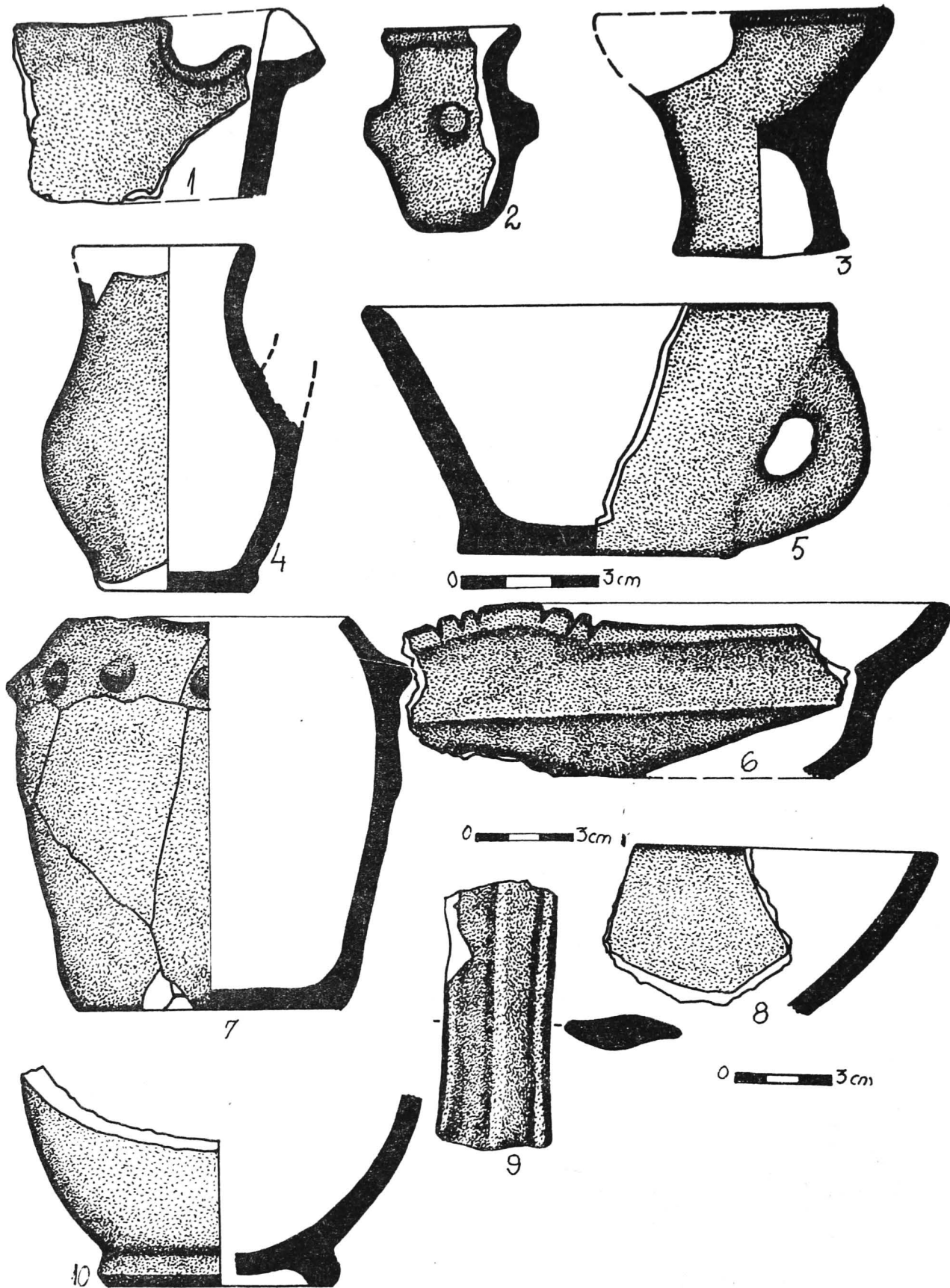

FIG.68. CĂSCIOARELE - Coinea I.

Fragmente de vase getice. 1-4 S5; 5-10 S1; 11-12 S4.

Tessons céramiques gètes. 1-4 S5; 5-10 S1; 11-12 S4.

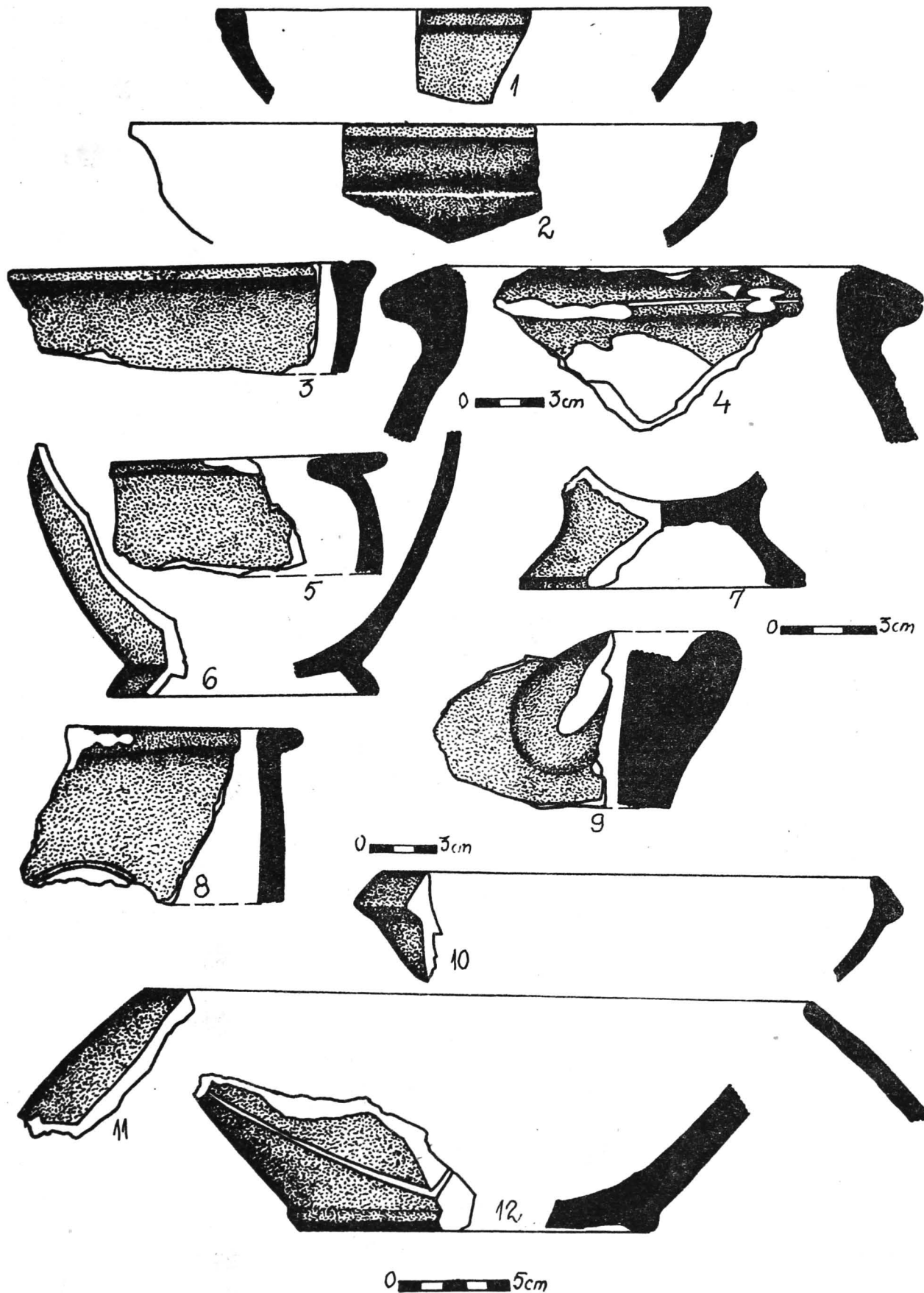

FIG.69. CĂSCIOARELE - Coinca I.

Fragmente de vase getice. 9-10 MR. 1 S4; 2-4, 6 L1; 5 S3; 7 S1; 8-9 S5; 10 L2.

Tessons céramiques gètes. 9-10 T. 1 S4; 2-4, 6 Hb1; 5 S3; 7 S1; 8-9 S5; 10 Hb2.

FIG. 70. CÂSCIOARELE - Coinea I.

Fragmente de vase getice. 1-12 MR. 1-3, 5-6, 10, 12 S1; 4, 9 S3; 7 S5; 8, 11 S2.
Tessons céramiques gètes. 1-12 T. 1-3, 5-6, 10, 12 S1; 4, 9 S3; 7 S5; 8, 11 S2.

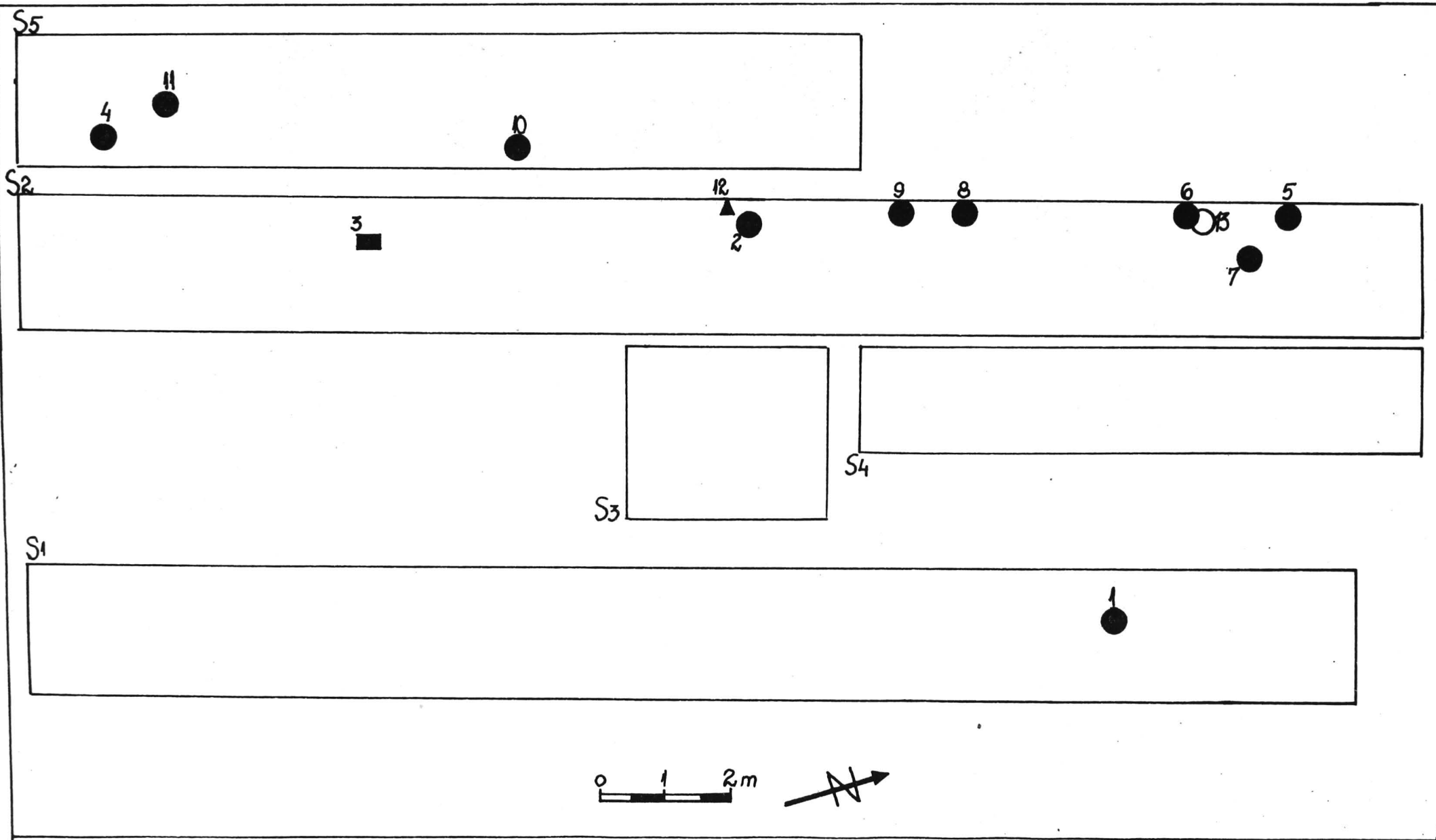

FIG.71. CĂSCIOARELE - Coinea II.

Planul general al săpăturilor. Plan général des fouilles.

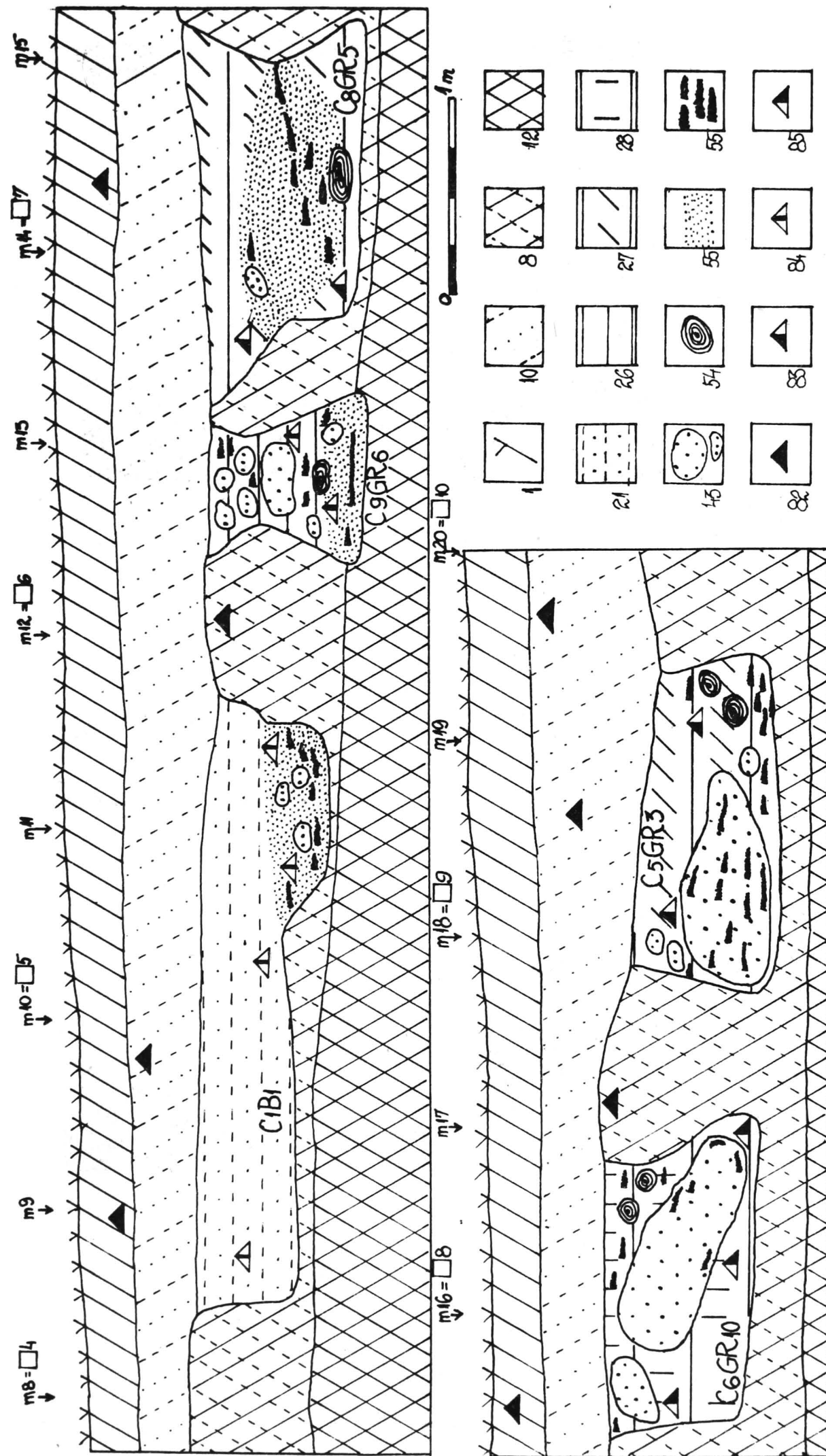
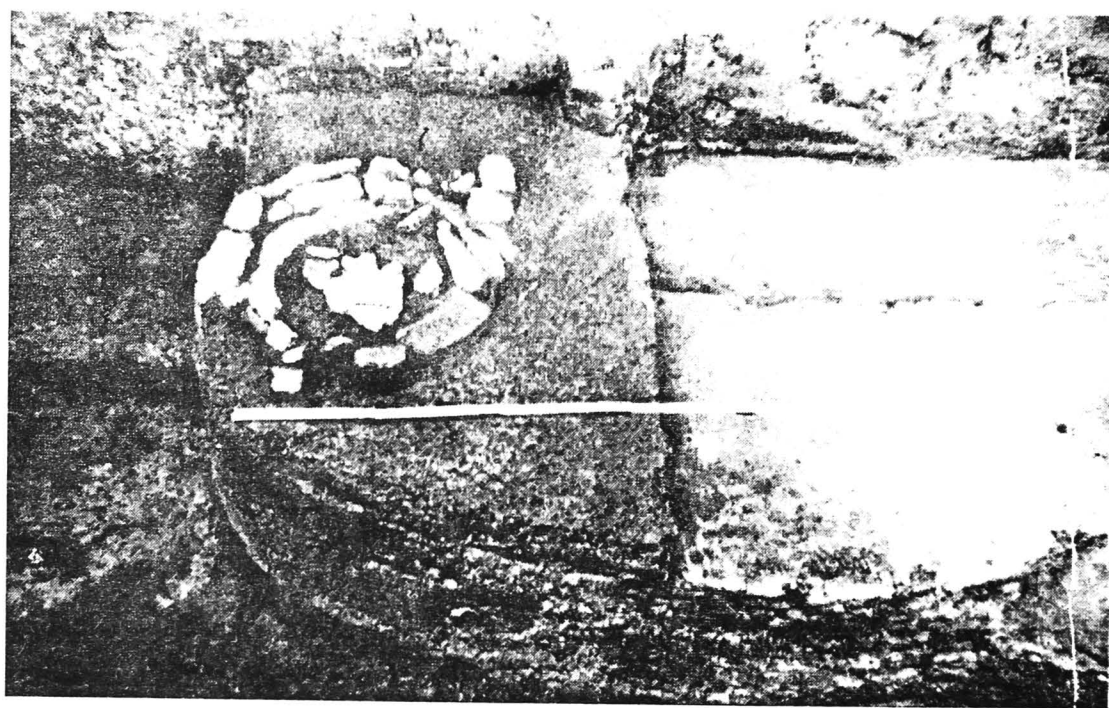

FIG.72. CĂSCIORELE-Coinea II
 Secțiunea S2 (profil)
 Section S2 (profil)

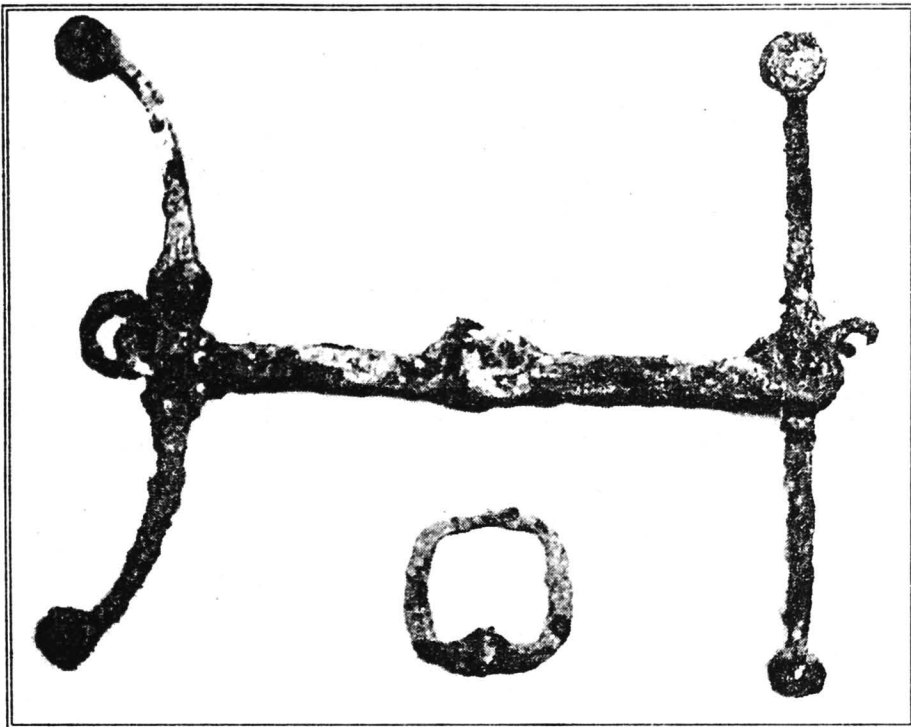

1 Șampilă de amforă din Rhodos.
Timbre d'amphore de Rhodos.

2 Gropile Nr.11 (Hallstatt) și Nr.10 (La Tène).
Fosses No. 11 (Hallstatt) et No. 10 (La Tène).

FIG. 73 CĂSCIOARELE - Coinea II

1.

2.

FIG.74. CĂSCIOARELE - Coinea II

1. Groapa nr. 1. Zăbală; psalii; cataramă.

Fosse no. 1. Mors; branches de mors; boucle en fer.

2. Groapa nr. 1. Cal înhumat.

Fosse no. 1. Cheval inhumé

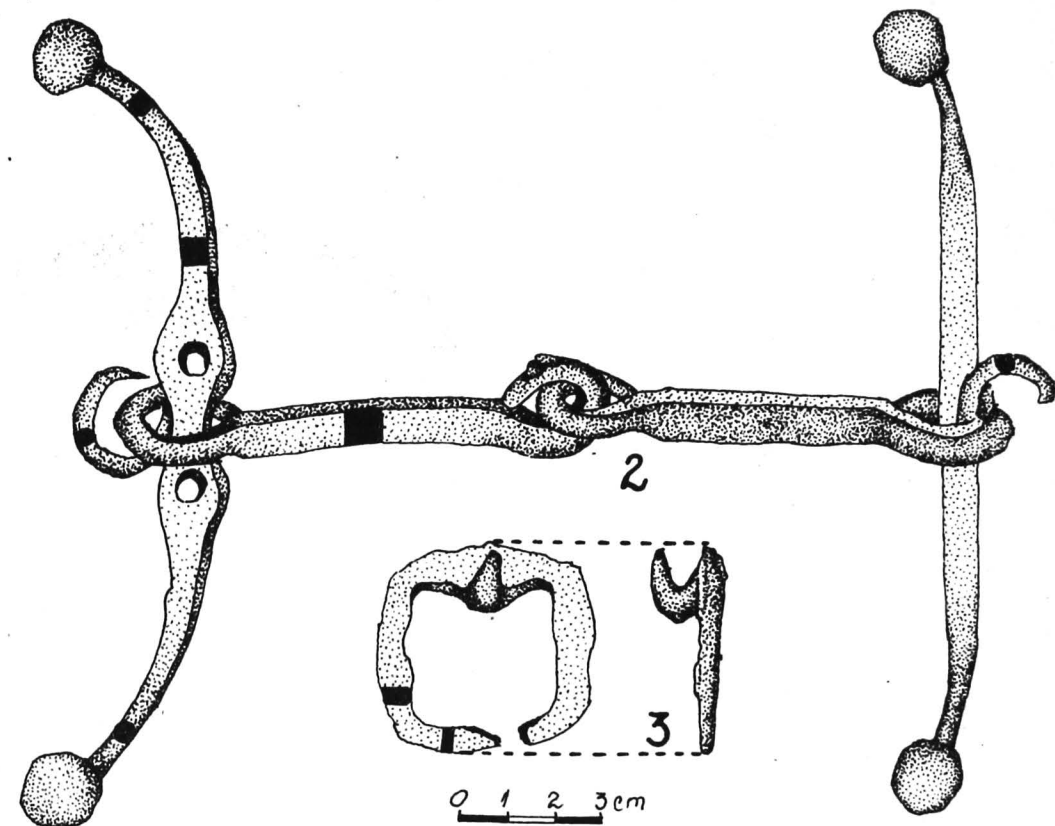
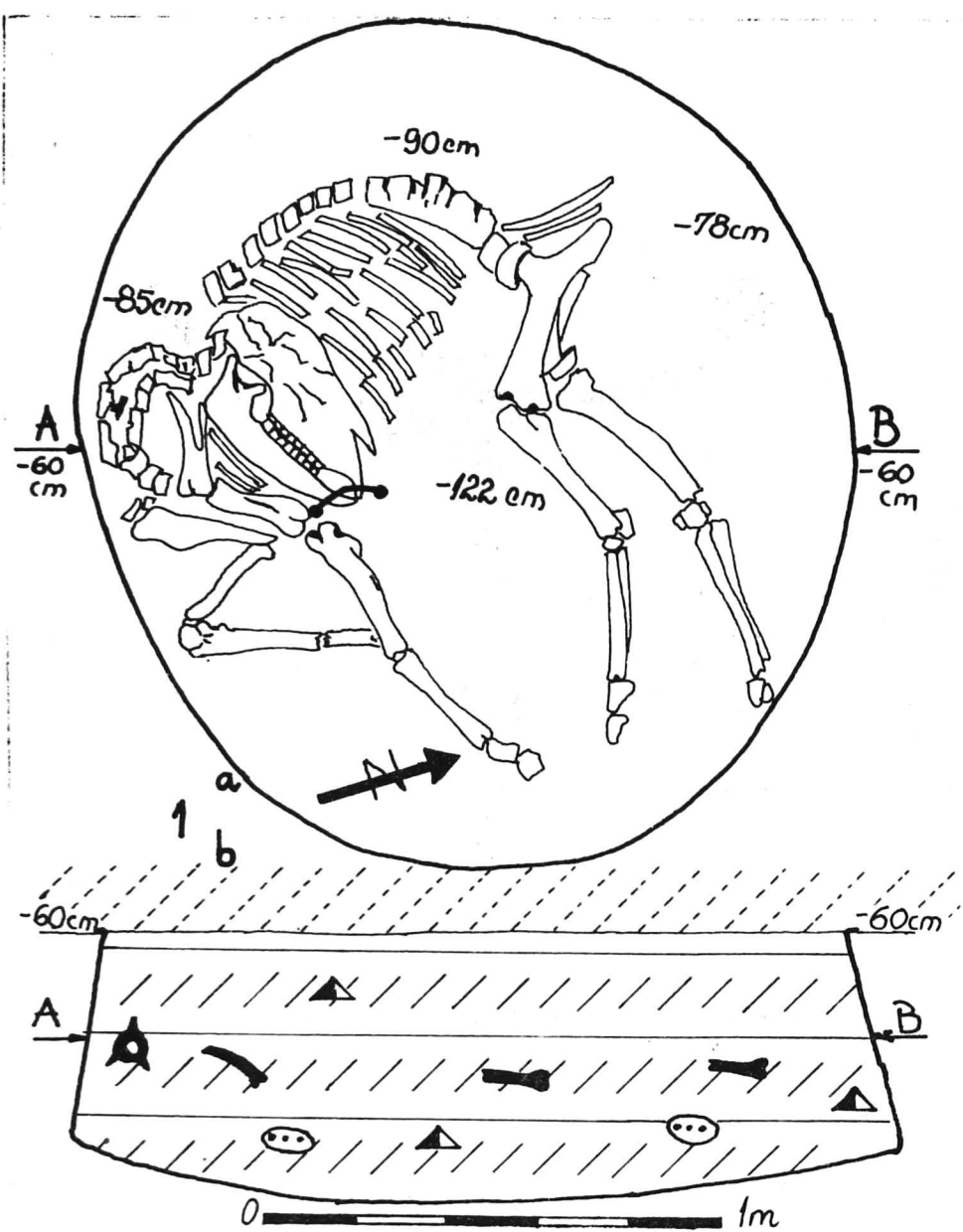
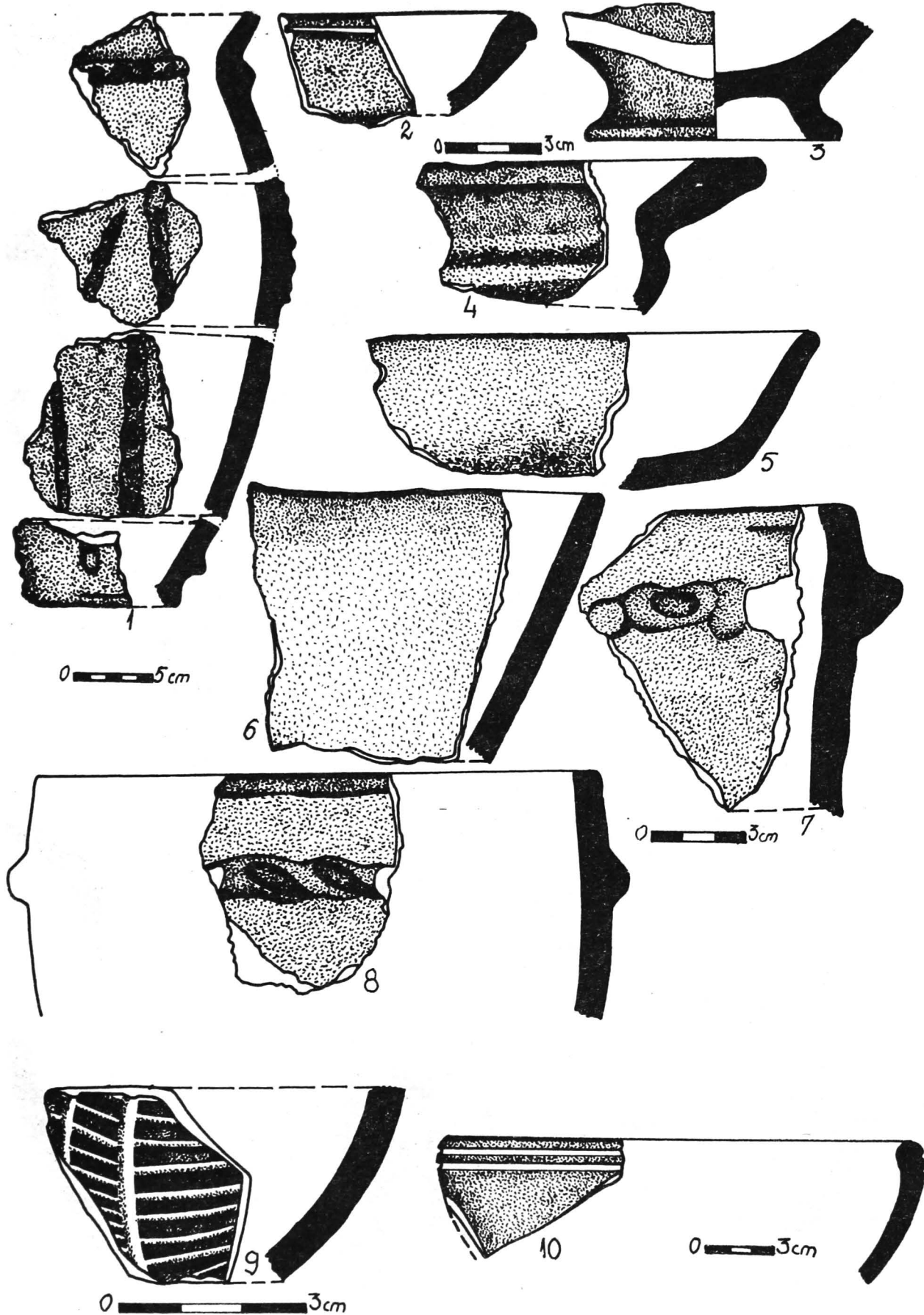

FIG.75. CĂSCIOARELE - Coinea II.

Groapa nr.1, cu înhumare de cal; 1. Plan și profil; 2. zăbala și psaliile; 3. cataramă.

Fosse no.1, à cheval inhumé. Plan et profil; 2. mors, branches de mors, boucle en fer.

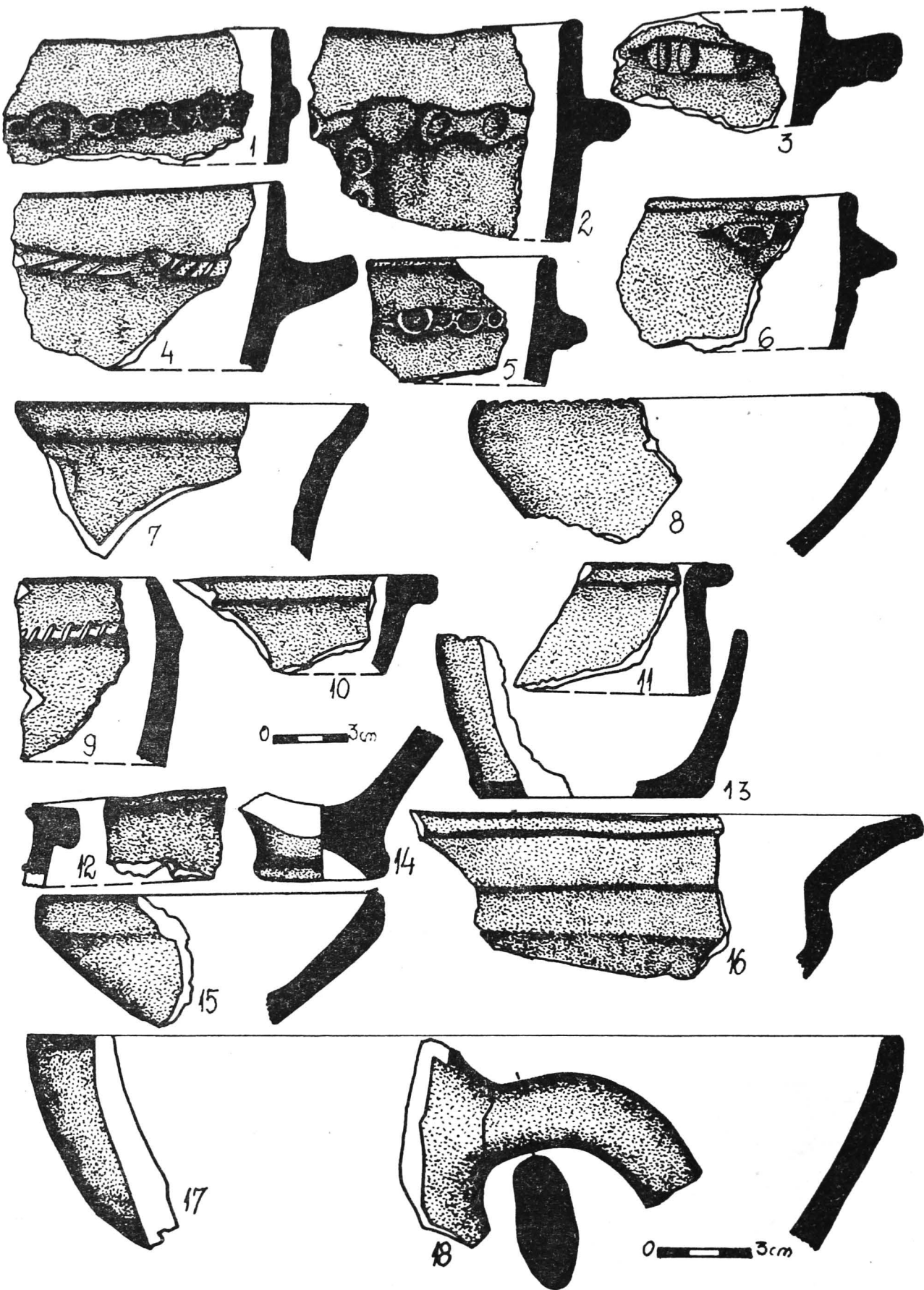

FIG.76. CĂSCIOARELE - Coinea.

Fragmente de vase getice. 2-4, 9-10 MR. 1, 9 Coinea I: 1 S1; 9 S4; 2-8, 10 Coinea II-2-4 S1; 5-6, 10 S2; 7-8 S4.

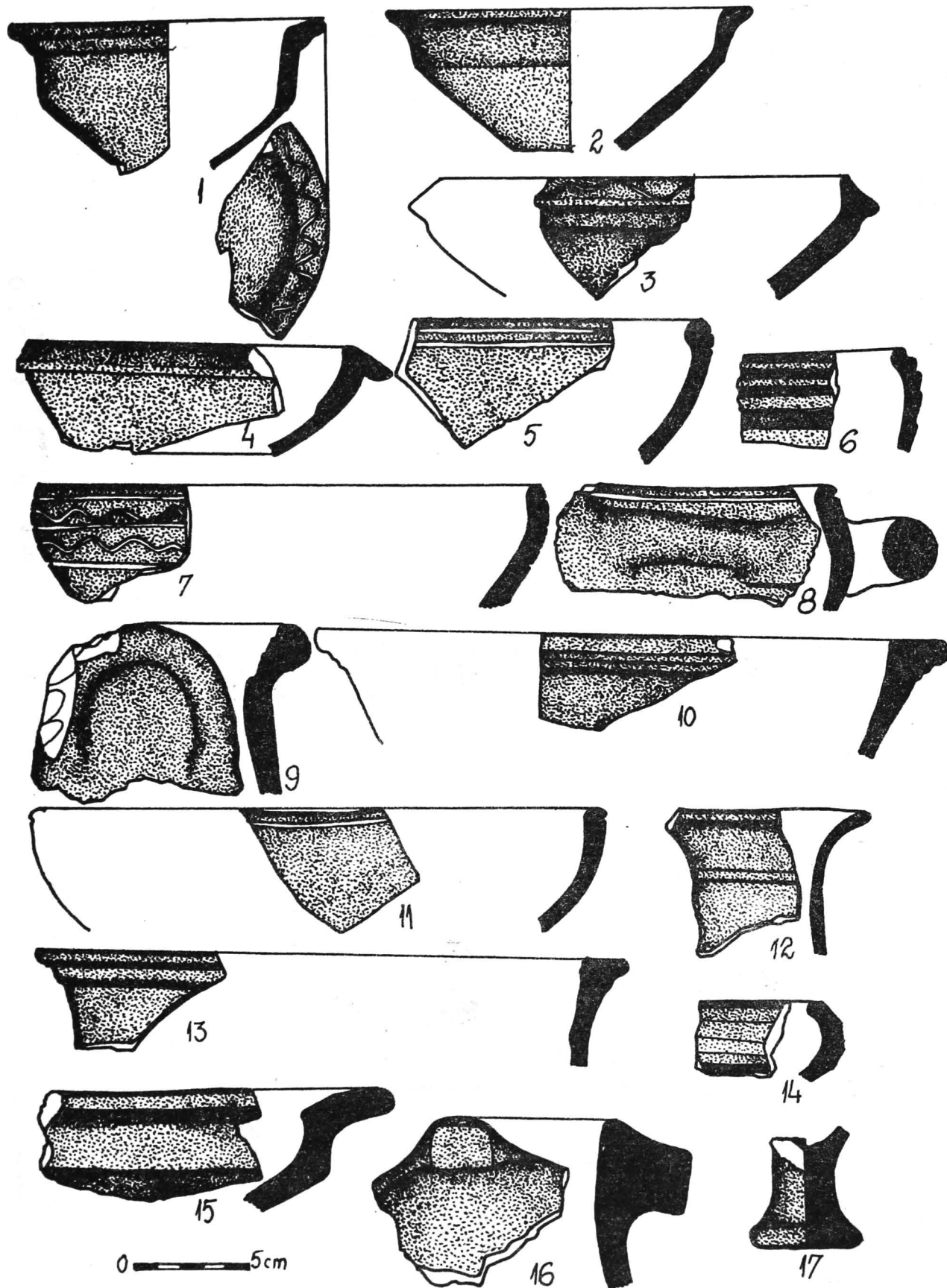
Tessons céramiques gètes. 2-4, 9-10 T. 1, 9 Coinea I: 1 S1; 9 S4; 2-8, 10 Coinea II-2-4 S1; 5-6, 10 S2; 7-8 S4.

FIG.77. CĂSCIOARELE - Coinea II.

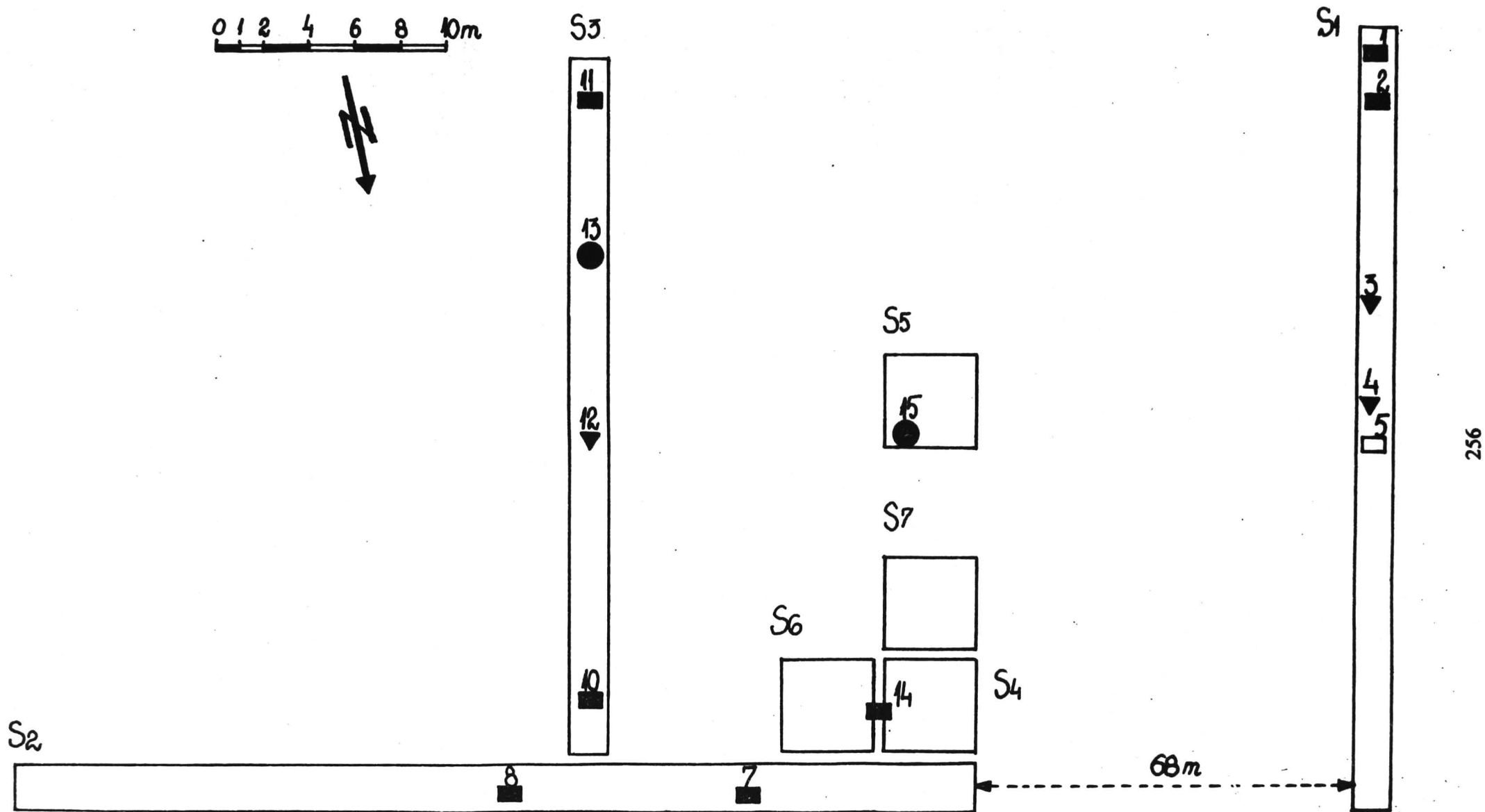
Fragmente de vase getice (1-17) și de amforă (18). 10, 13-18 MR.
 1, 3-4 S5; 2, 5, 9 S4; 6-8, 10, 12-13 S2; 11, 14-18 S1.
Tessons céramiques gètes (1-17) et d'amphore (18). 10, 13-18 T.
 1, 3-4 S5; 2, 5, 9 S4; 6-8, 10, 12-13 S2; 11, 14-18 S1.

FIG.78. CĂSCIOARELE - Coinea II.

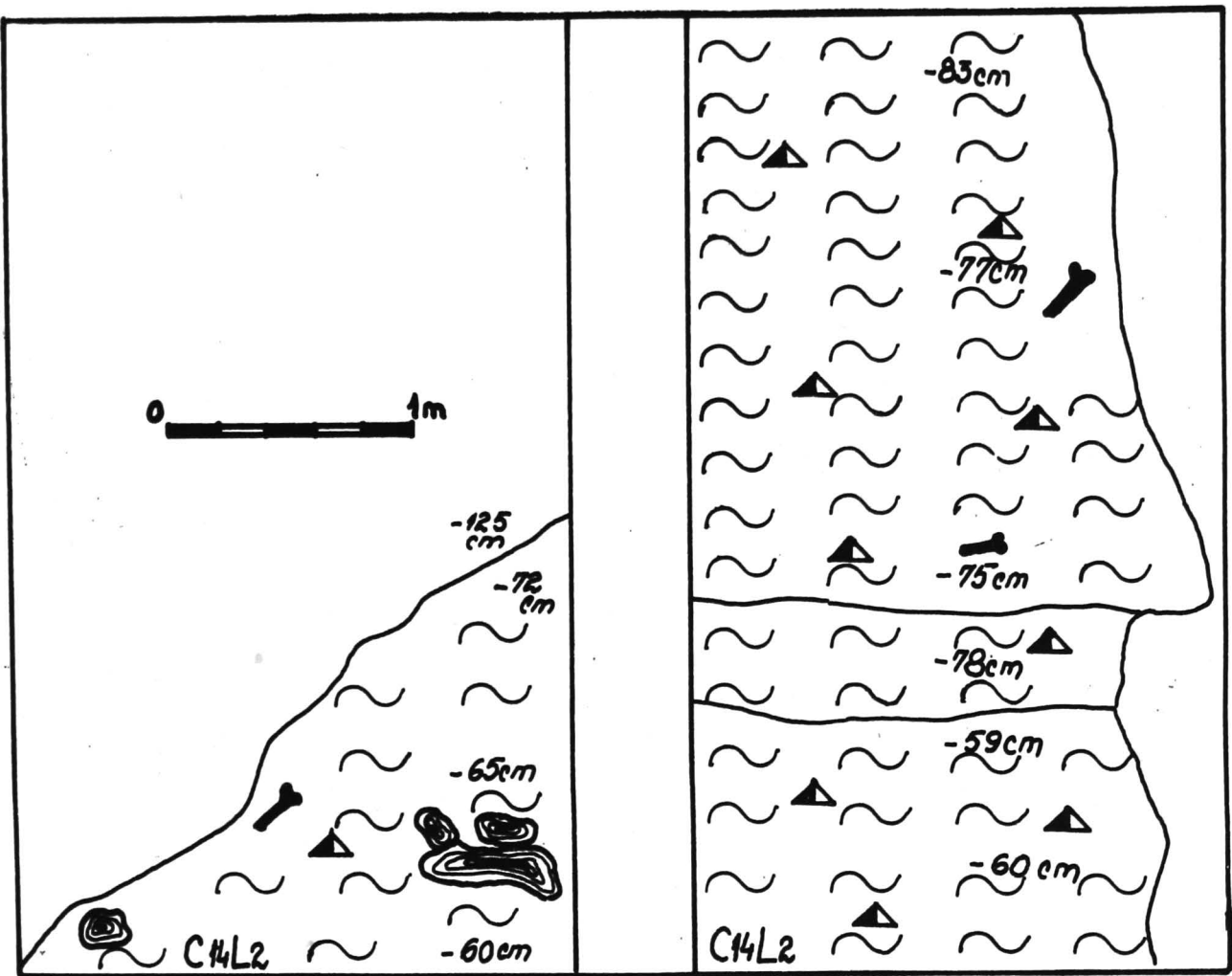
Fragmente de vase getice (1-16) și elenistic (17). 1-17 MR. 1, 3, 5, 14-15 S2; 2, 7-8, 16 S5; 4, 6, 17 S1; 9-13 S4.

Tessons céramiques gètes (1-16) et hellénistiques (17). 1-17 T. 1, 3, 5, 14-15 S2; 2, 7-8, 16 S5; 4, 6, 17 S1; 9-13 S4.

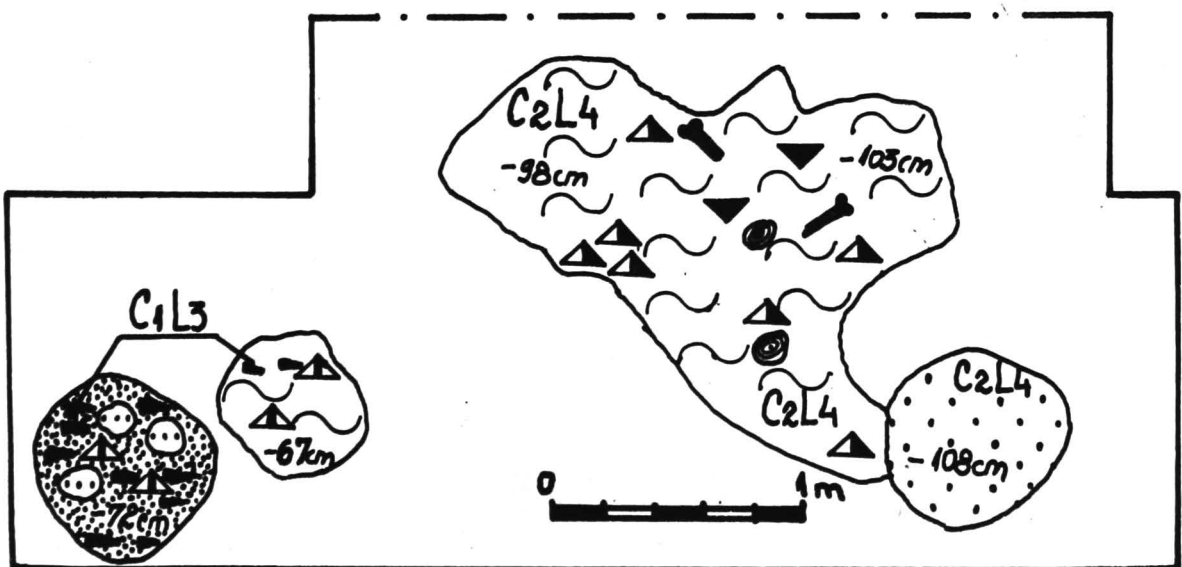

FIG.79. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.
 Planul general al săpăturilor. *Plan général des fouilles.*

1

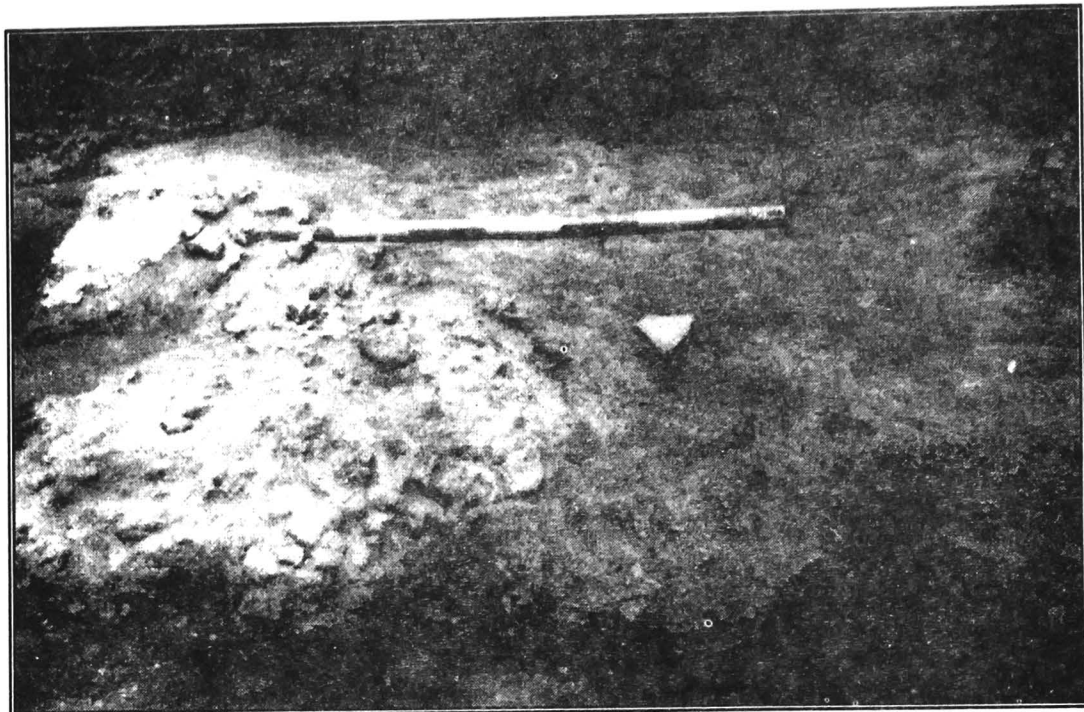
2

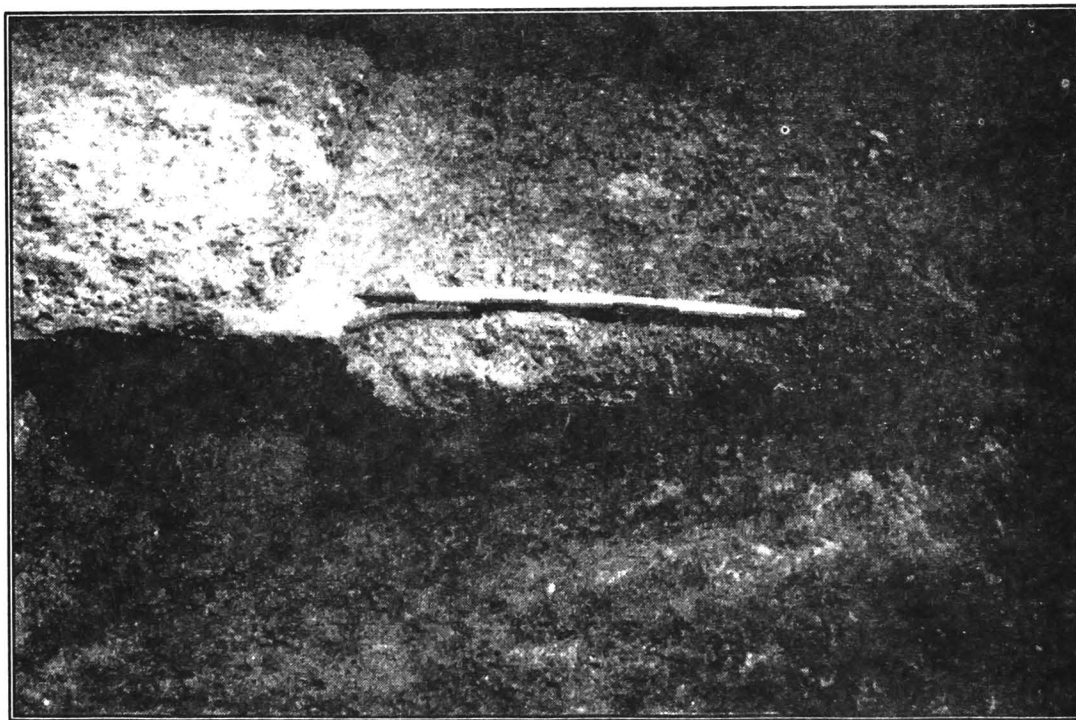
FIG.80. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.

1 Locuința nr.2; 2 Locuințele nr.3 și nr.4 (plan)

1 Habitation no.2; 2 Habitations no.3 et no.4 (plan)

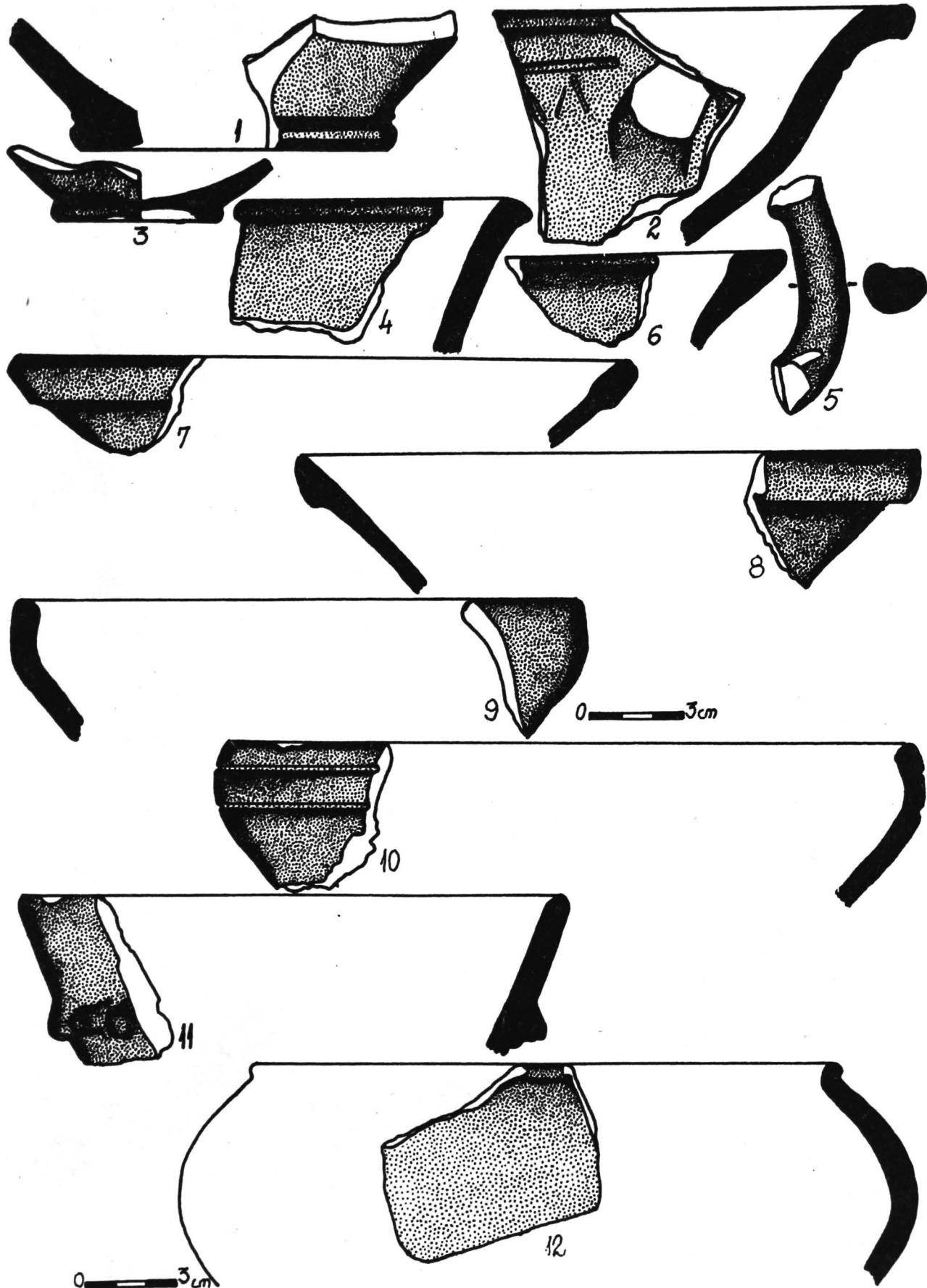

1. Locuința nr. 4.
Habitation no. 4.

2. Locuința nr. 2.
Habitation no. 2.

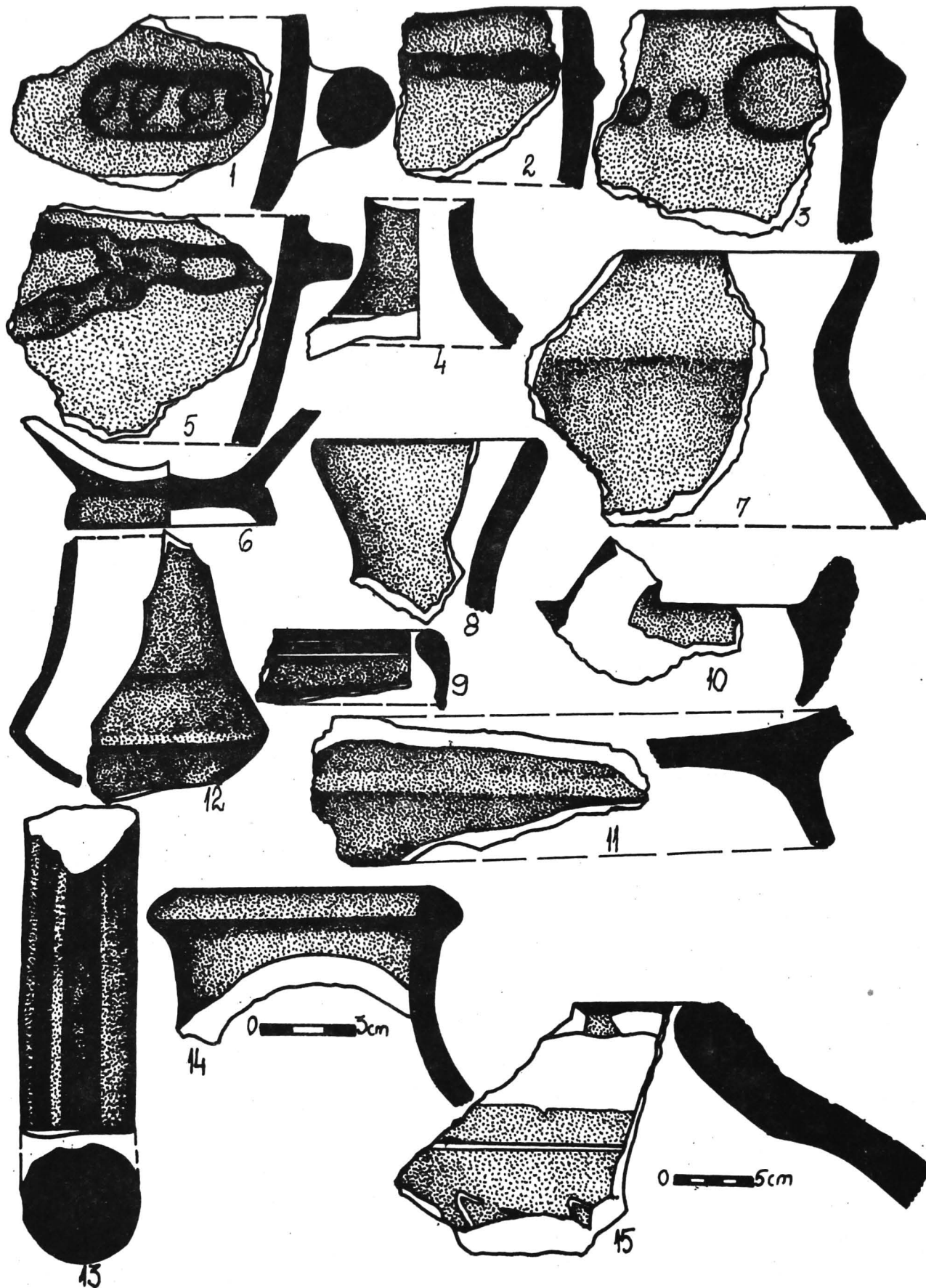
FIG. 81 CĂSCIOARELE — Valea Coșarului

FIG.82. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.

Fragmente de vase getice (S1 + caseta A). 1-10, 12 MR. 9-11 L2.

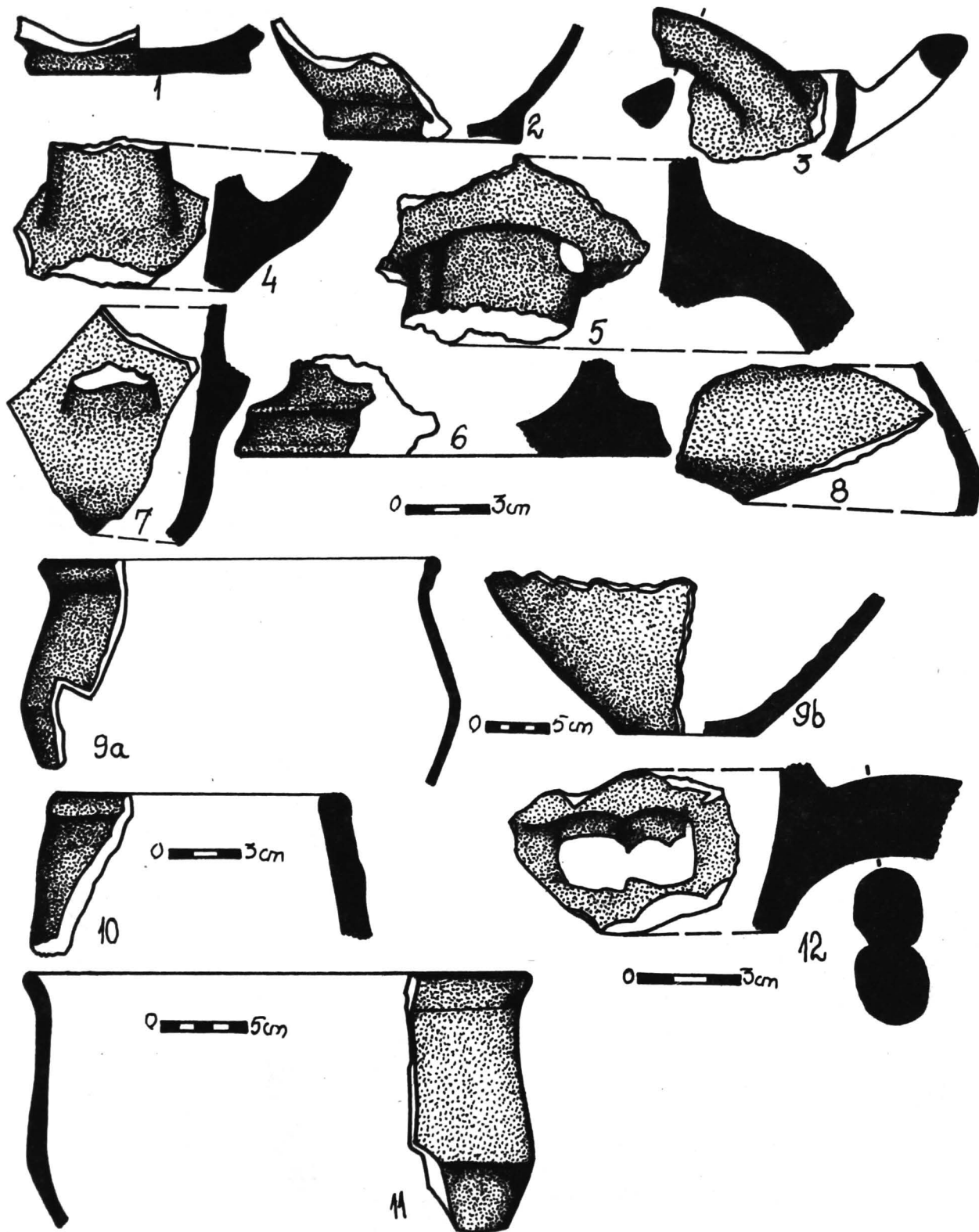
Fragments de vases gètes (S1 + cas.A). 1-10, 12 T. 9-11 Hb2.

FIG.83. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.

Fragmente de vase getice (1-11, 15) și de amfore elenistice (12-14) din Sl. 4, 6, 9-15 MR.

Fragments de vases gètes (1-11, 15) et amphores (12-14) de Sl. 4, 6, 9-15 T.

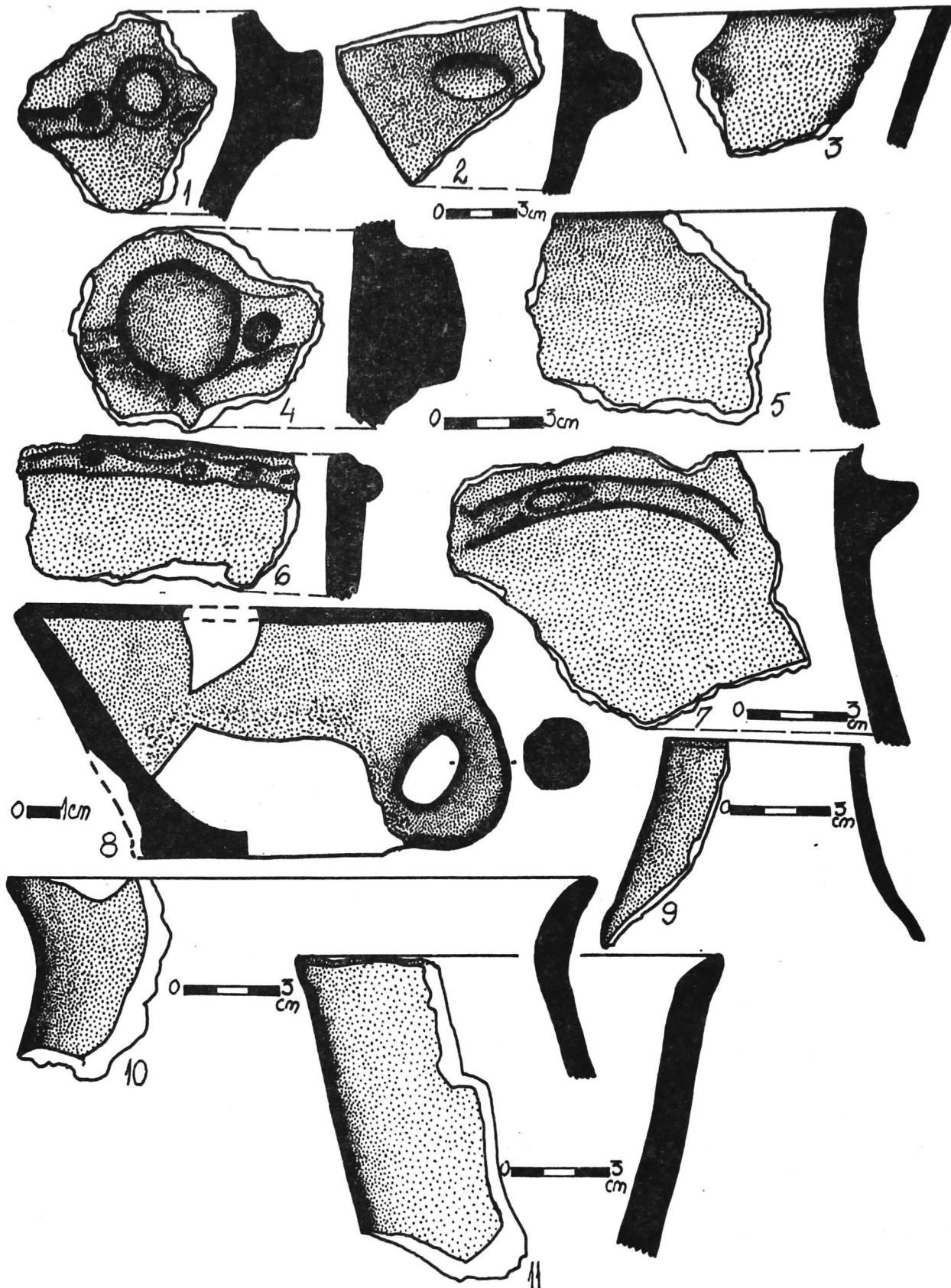

Fig.84.CĂSCIOARELE-Valea Coșarului.

Fragmente de vase getice (1-11) și de amforă elenistică(12).
1-12 MR.1-12 S7.

Tessons céramiques gètes (1-11) et d'amphore hellénistique(12).
1-12 T. 1-12 S7.

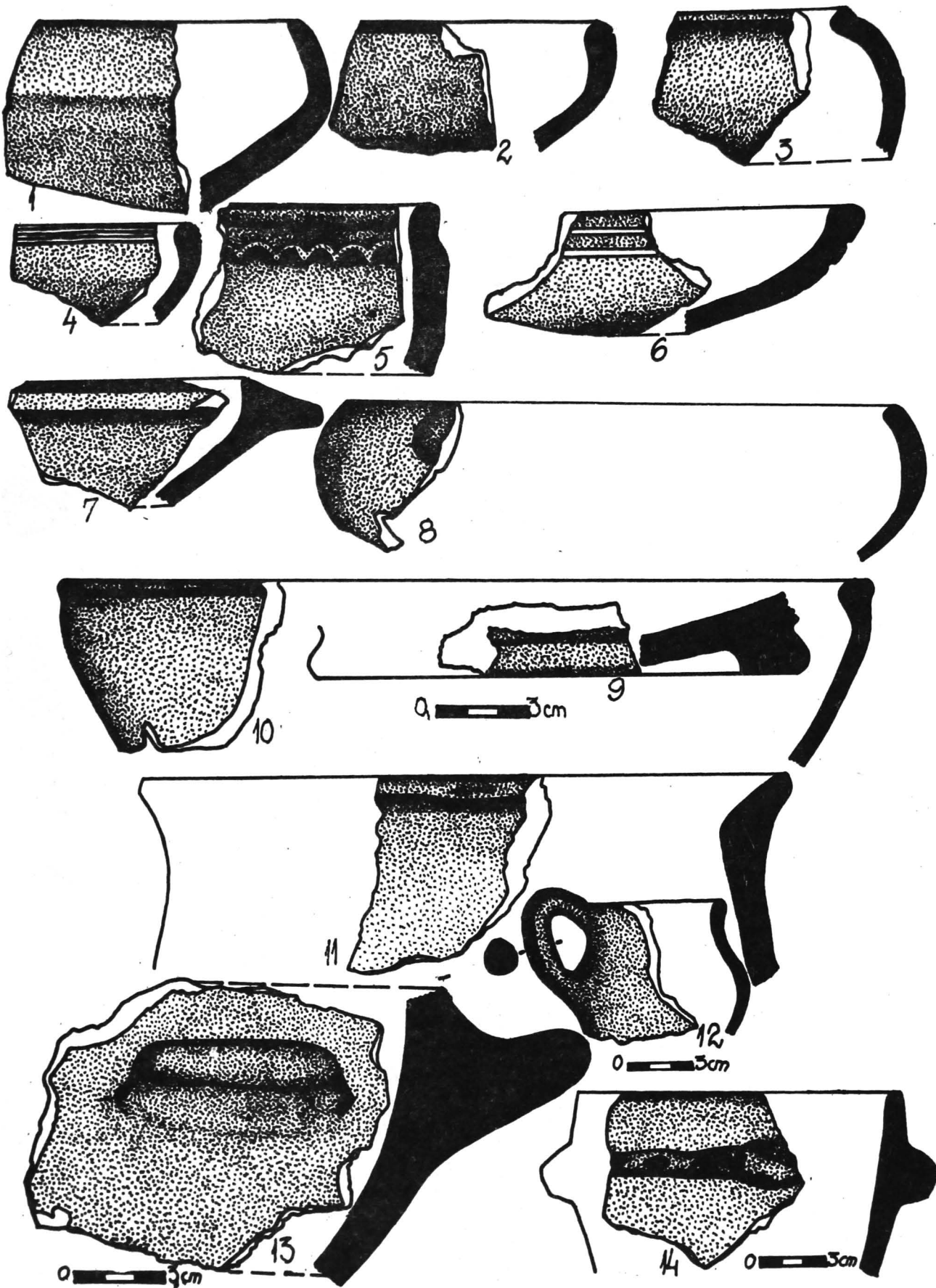

Fig.85. CĂSCIOARELE-Valea Coșarului.

Fragmente de vase getice. 1-2 S7; 3, 11 S2; 4-5, 8 S3; 6-7, 9-10 L2.

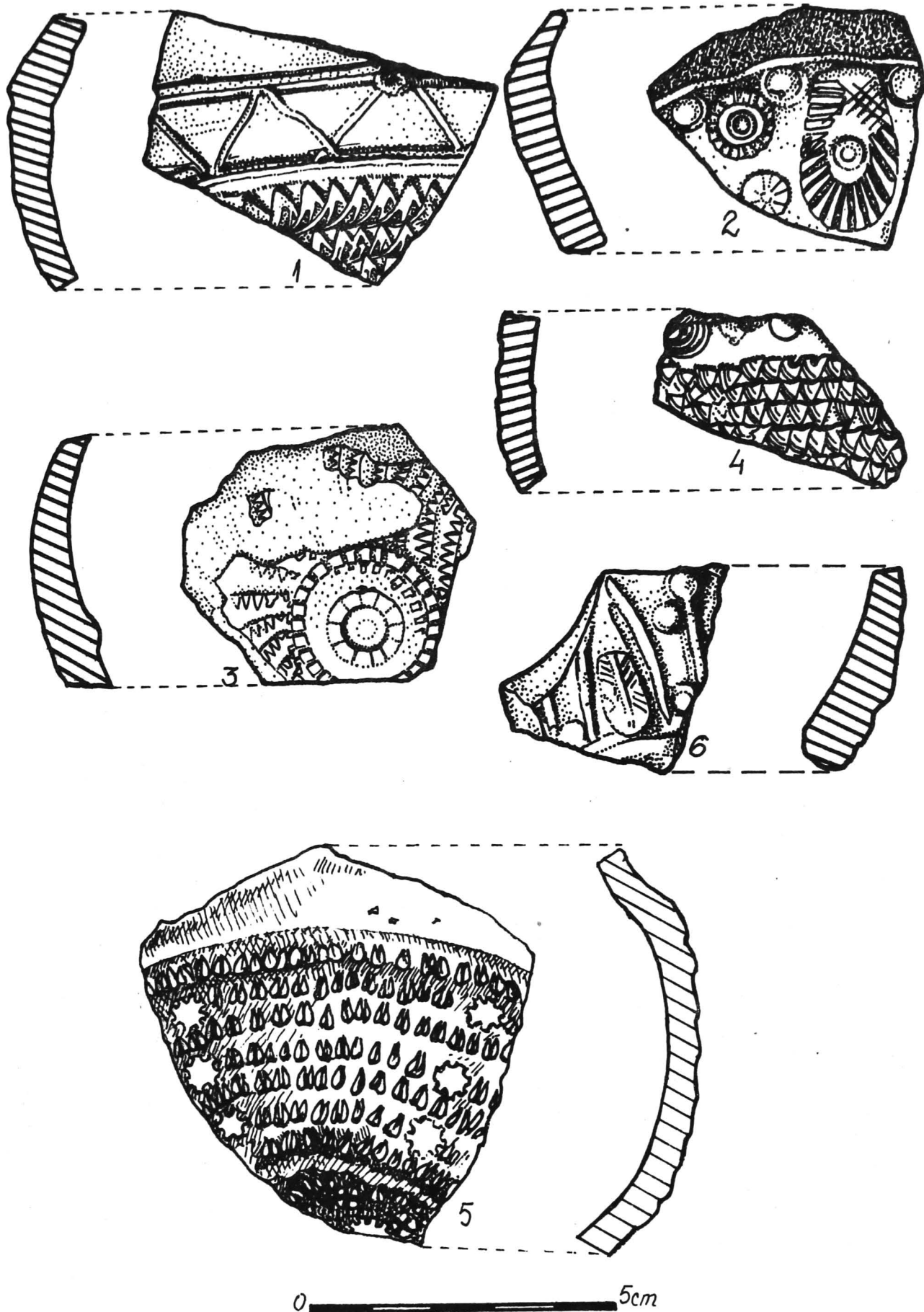
Tessons céramiques gètes 1-2 S7; 3, 11 S2; 4-5, 8 S3; 6-7, 9-10 Hb2.

Fig.86.CÂSCIOARELE-Valea Coșarului.

Fragmente de vase getice din S2-S4, S6-S7.2-4,6-10MR.

Tessons céramiques gètes.1-14S2-S4, S6-S7.2-4,6-10T.

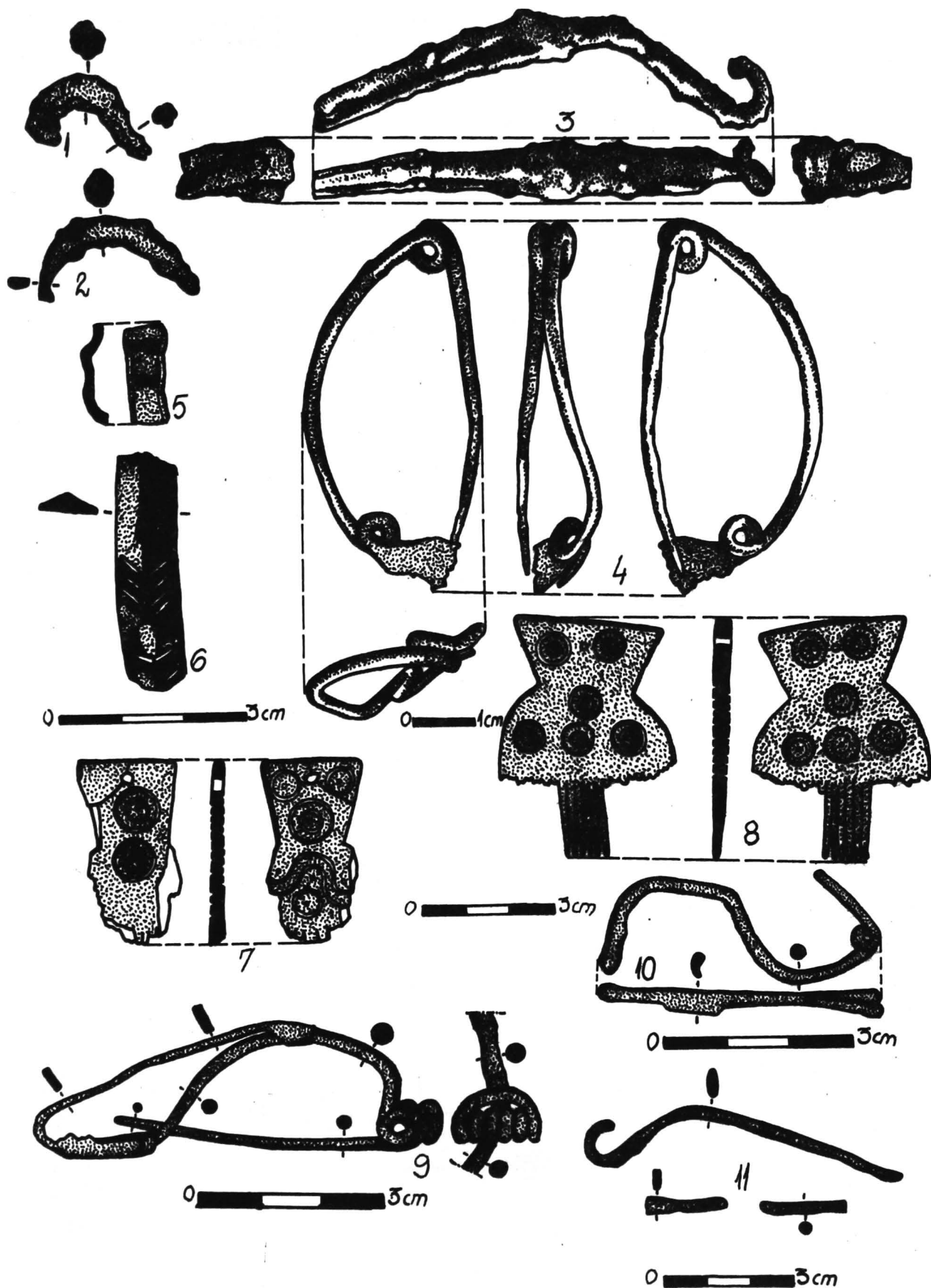

FIG.87.CĂSCIOARELE.

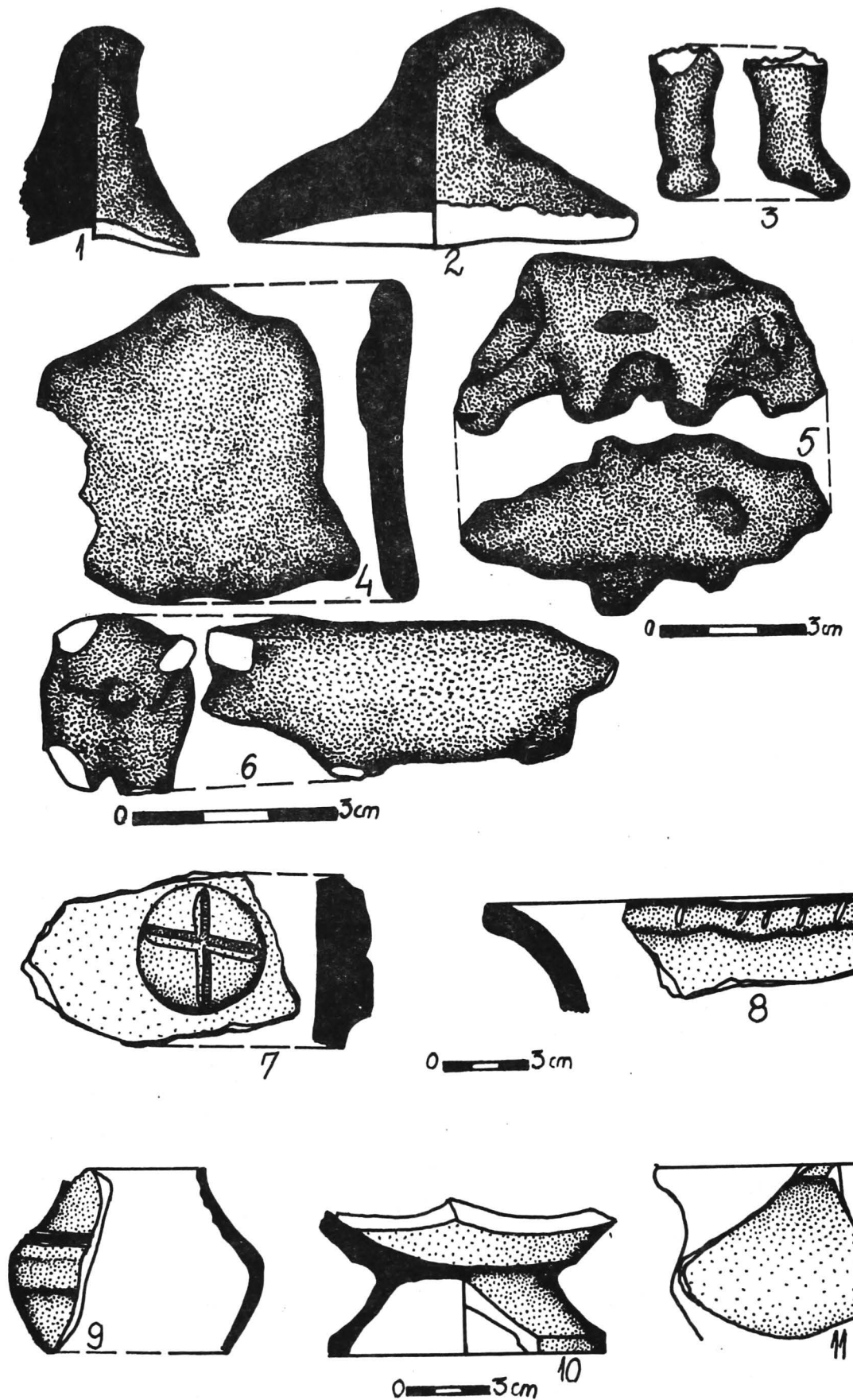
Boluri getice cu decor în relief. Suharna: 1 strat; 2 GR2; 3 L4; 4 S5; Valea Coșarului: 5-6 strat.

Bols gètes avec décor en relief. Suharna: 1 couche; 2 F2; 3 Hb2; 4 S5. Valea Coșarului: 5-6 couche.

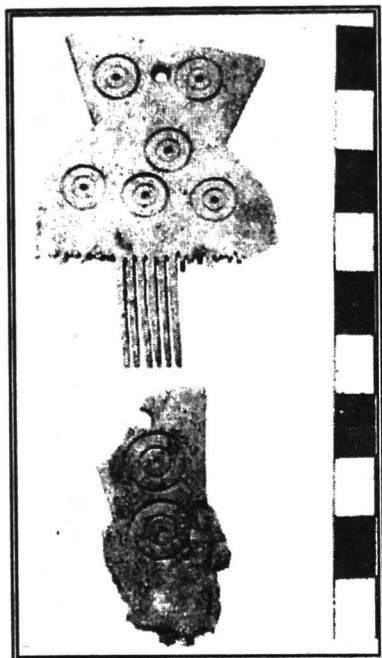
FIG.88.CĂSCIOARELE. 1-2,7-9 Șuvița Hotarului (1-2,9 B2).3,11 Suharna(3 S1,11 GR2).4-5 Valea Coșarului(S6).6 Cătălui(S2).10 CoineaI(B1).1-4,9-11 fibule; 6 brățară; 7-8 piepteni;1-2,4-6,9-10 bronz;3, 11 fier;7-8 os.
Fibules, en bronze(1-2,4-6,9-10) et en fer(3,11);7-8 peignes en os; 6 bracelet en bronze

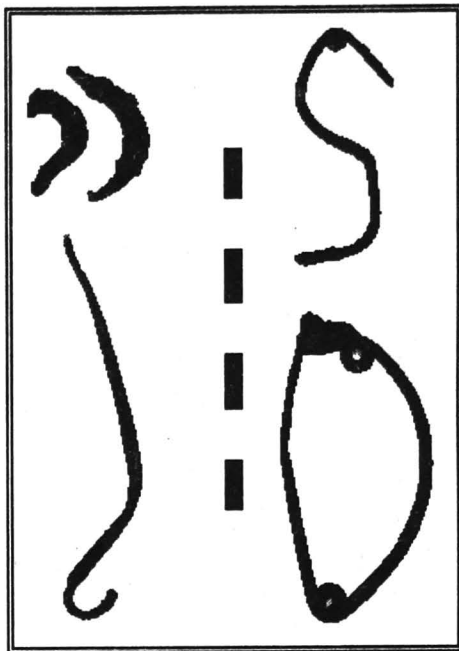
FIG.89. CĂSCIOARELE. 1-2, 4, 6 Șuvița Hotarului 1 S1; 2 S4; 3, 5 Suharna.

1-2 capace cu protome în formă de pasăre; 3 picior de figurină; 4 figurină antropomorfă; 5-6 figurine zoomorfe; 7-11 fragmente de vase getice din L21.9-11 MR.

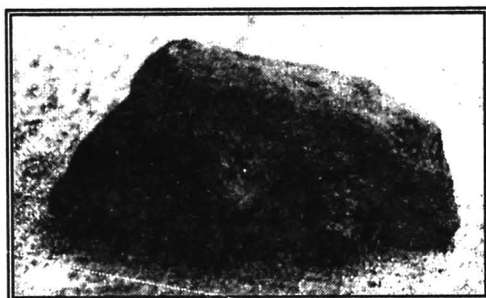
1-2 couvercles avec protome en forme d'oiseaux; 3 pied de figurine; 4 figurine anthropomorphe; 5-6 figurines zoomorphes; 7-11 tessons céramiques gètes de l'Habitation no.21.

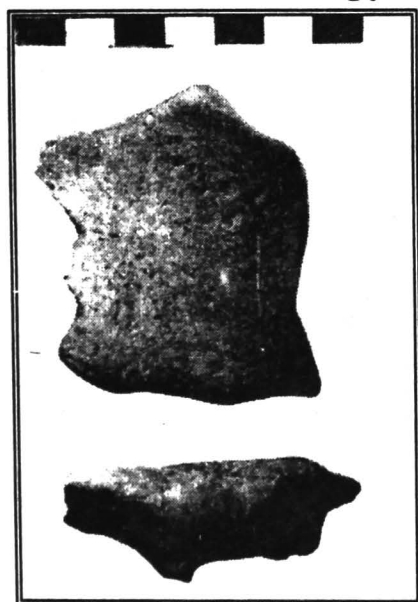
1.

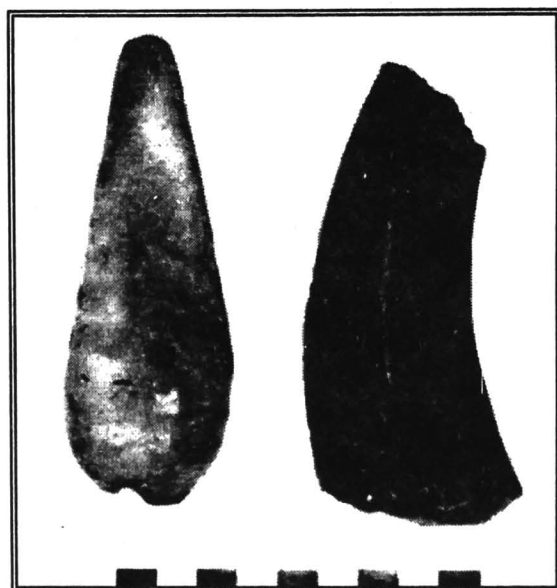
2.

3.

4.

5.

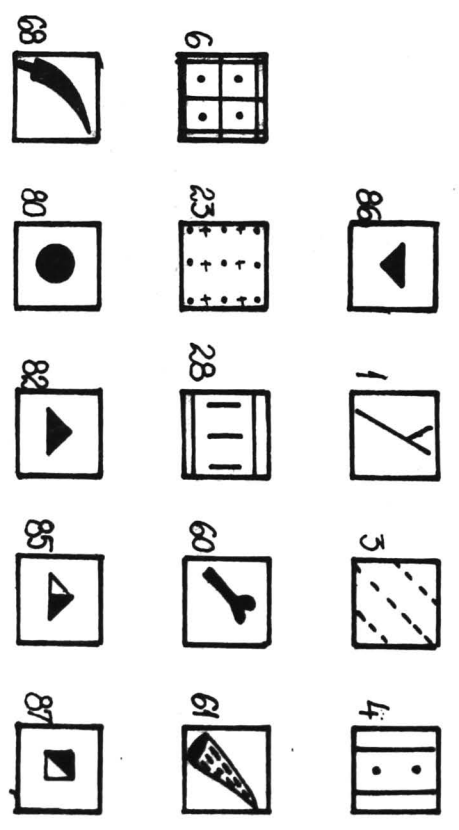
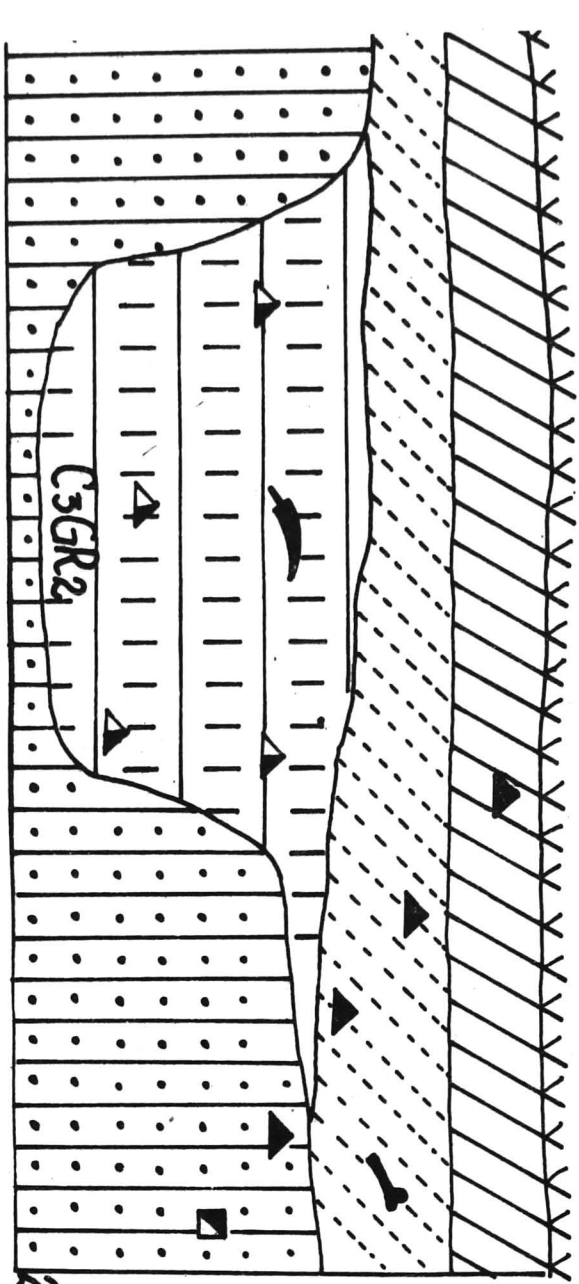
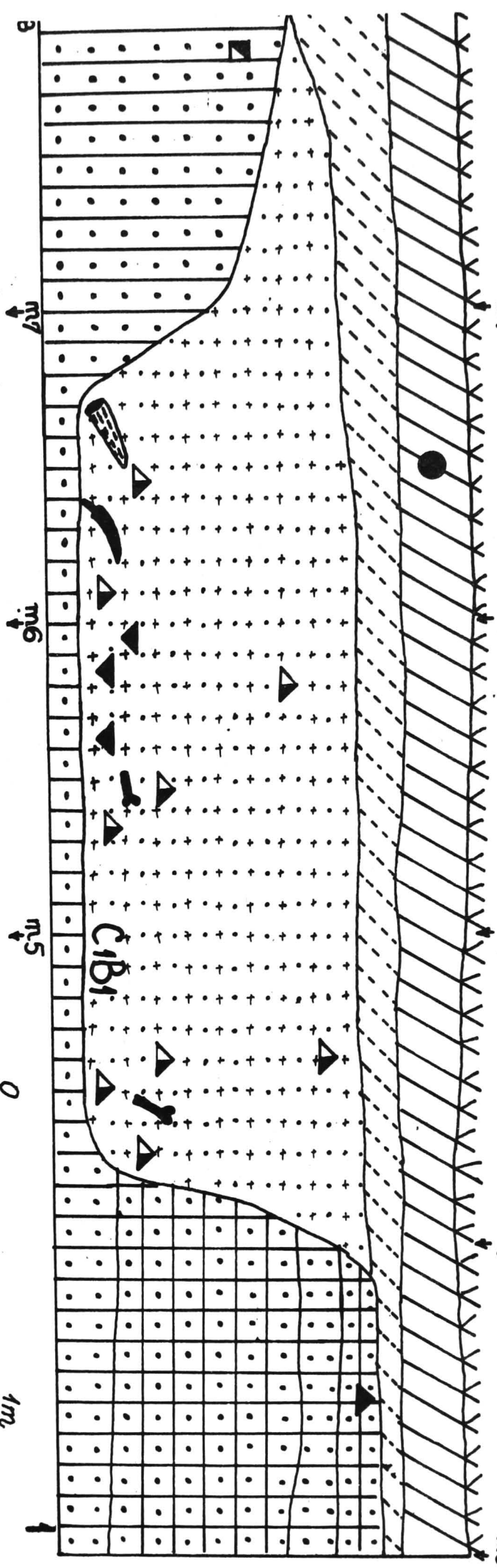
FIG.90. CĂSCIOARELE

1, 2a - b, 4 - 5 Șuvița Hotarului; 2c Coinea I; 2d, 3 Suharna; 2e Valea Coșarului.

1. Piepteni din os; 2. fibule din bronz; 3, 4b figurine zoomorfe; 4a figurină antropomorfă; 5. piese din lut.

1. Peignes en os; 2. fibules en bronze; 3, 4b figurines zoomorphes; 4a figurine anthropomorphe; 5 pièces en argile.

5 m4 m3 m2 m1 m0

IG. 91. GREACA - La Sloim.

1 SI, c.1-3, Borda nr.1; 2. Groapa nr.2.1 SI, c.1-3, Huie no.1; 2 SI, c.2. Fosse no.2.

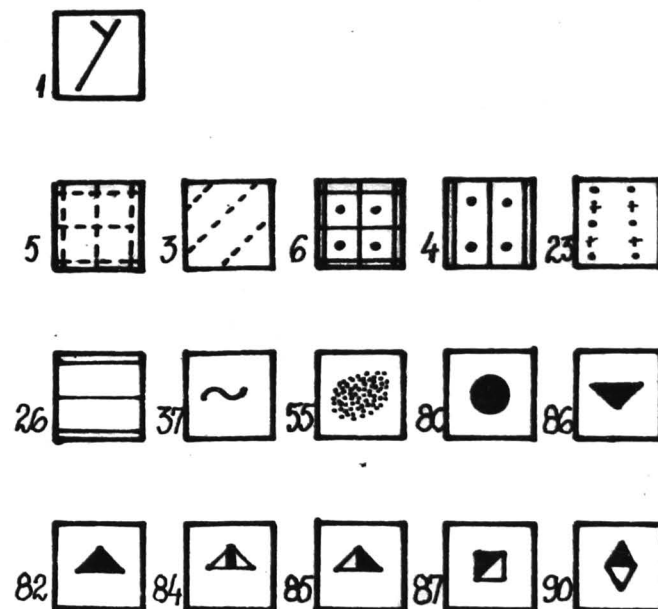
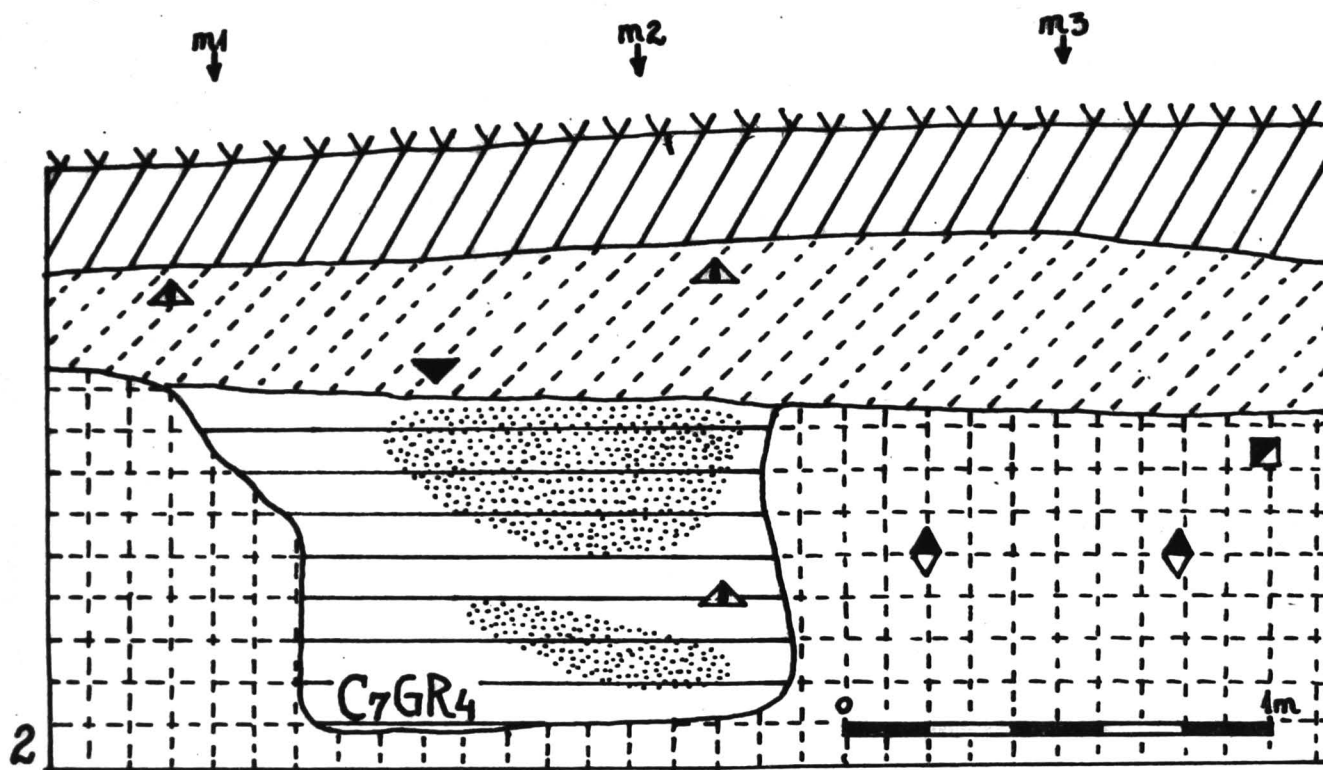
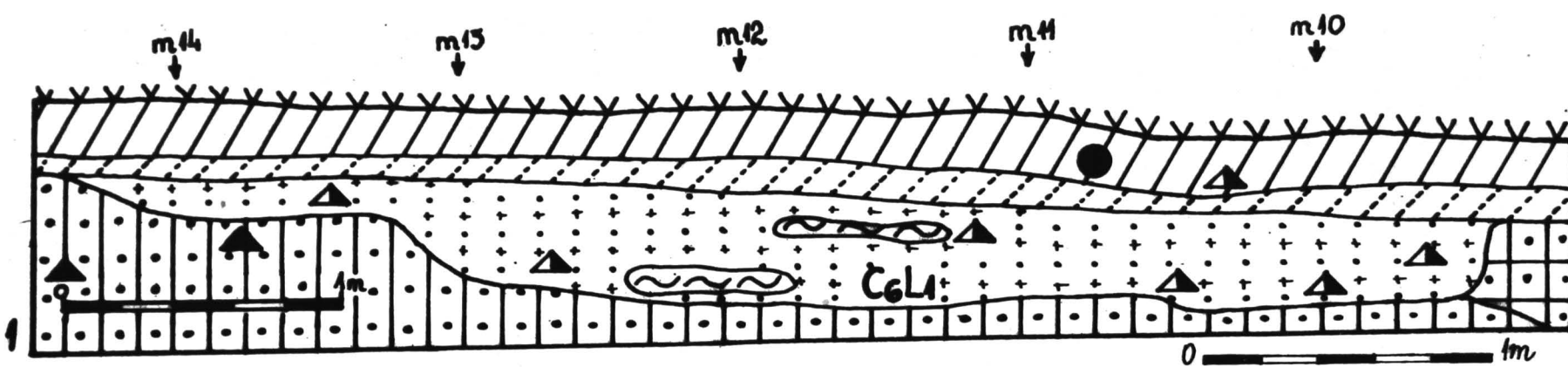

FIG.92. GREACA - La Slom.

1 S2, c.5-7. Locuința nr.1; 2. Groapa nr.4.1 S2, c.5-7, Habitation no.1. 2 S3, c.1-2. Fosse no.4.

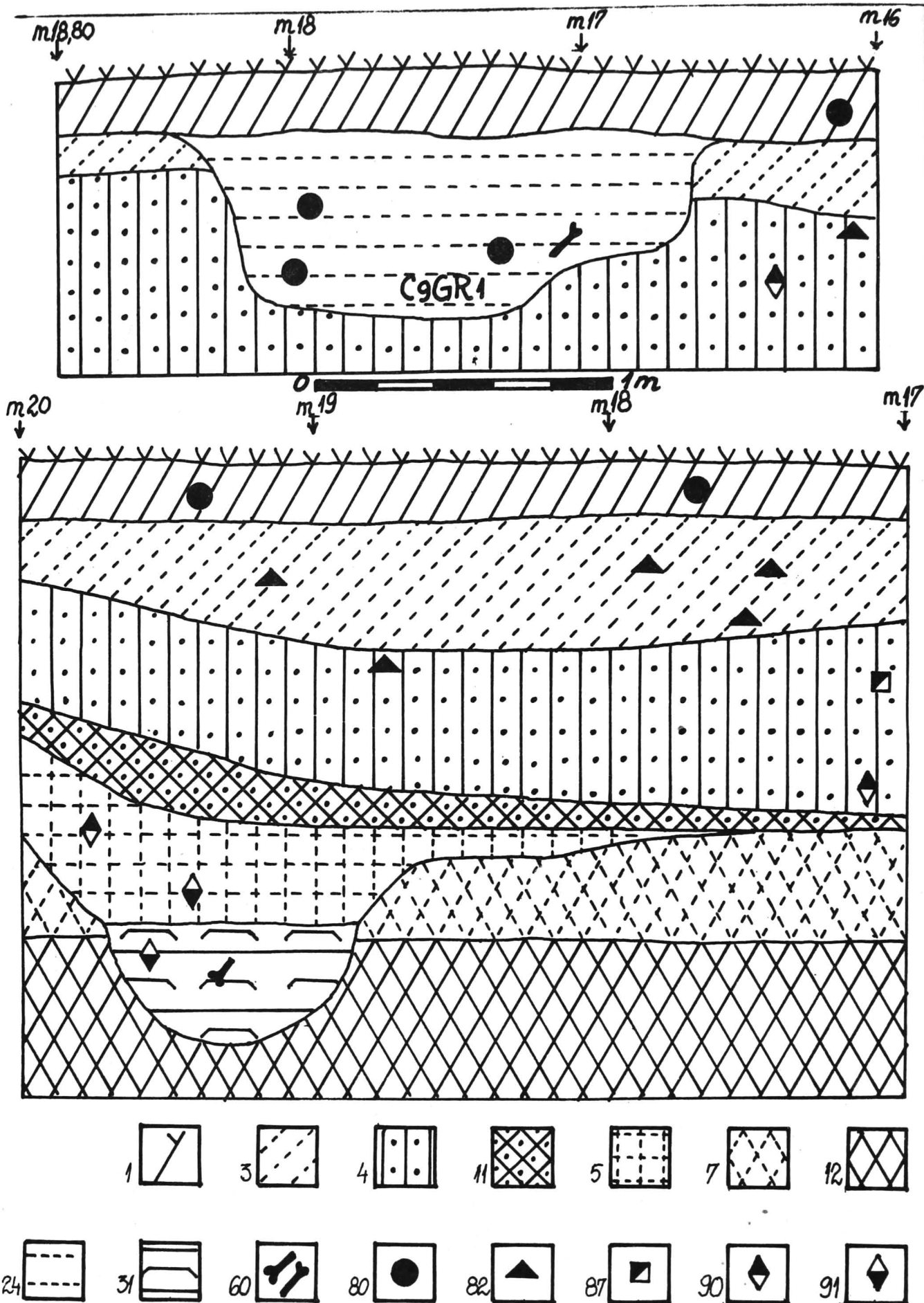
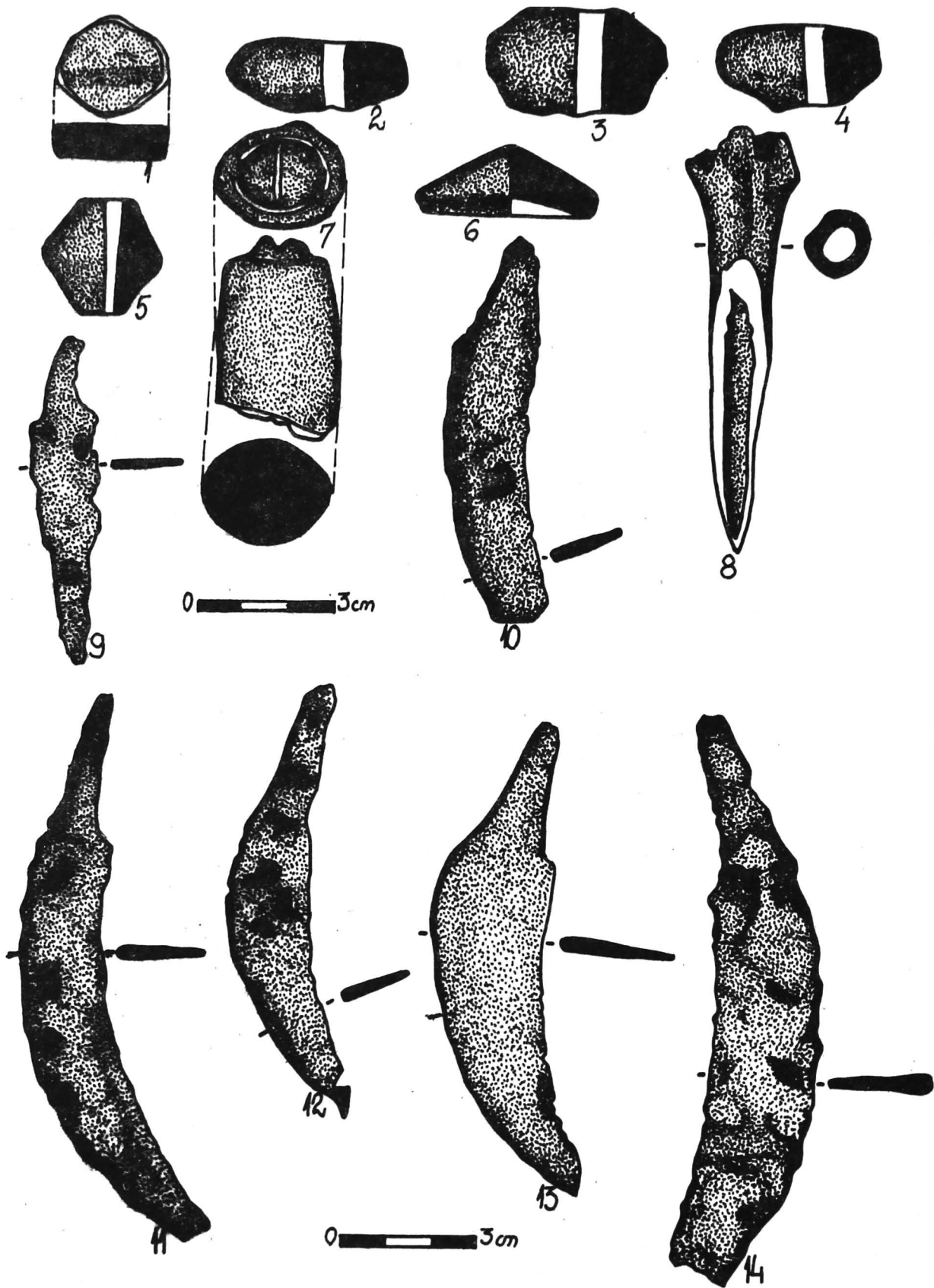

FIG.93. GREACA - La Slom.

1 Groapa nr.1; 2 SI,c9-10.1. Fosse no.1; 2 SI, c9-10.

FIG.94. 1 GREACA-La Slom. Secțiunea S1.*Section S1.*
-Valea Fântânilor.Vedere generală .*Vue générale.*

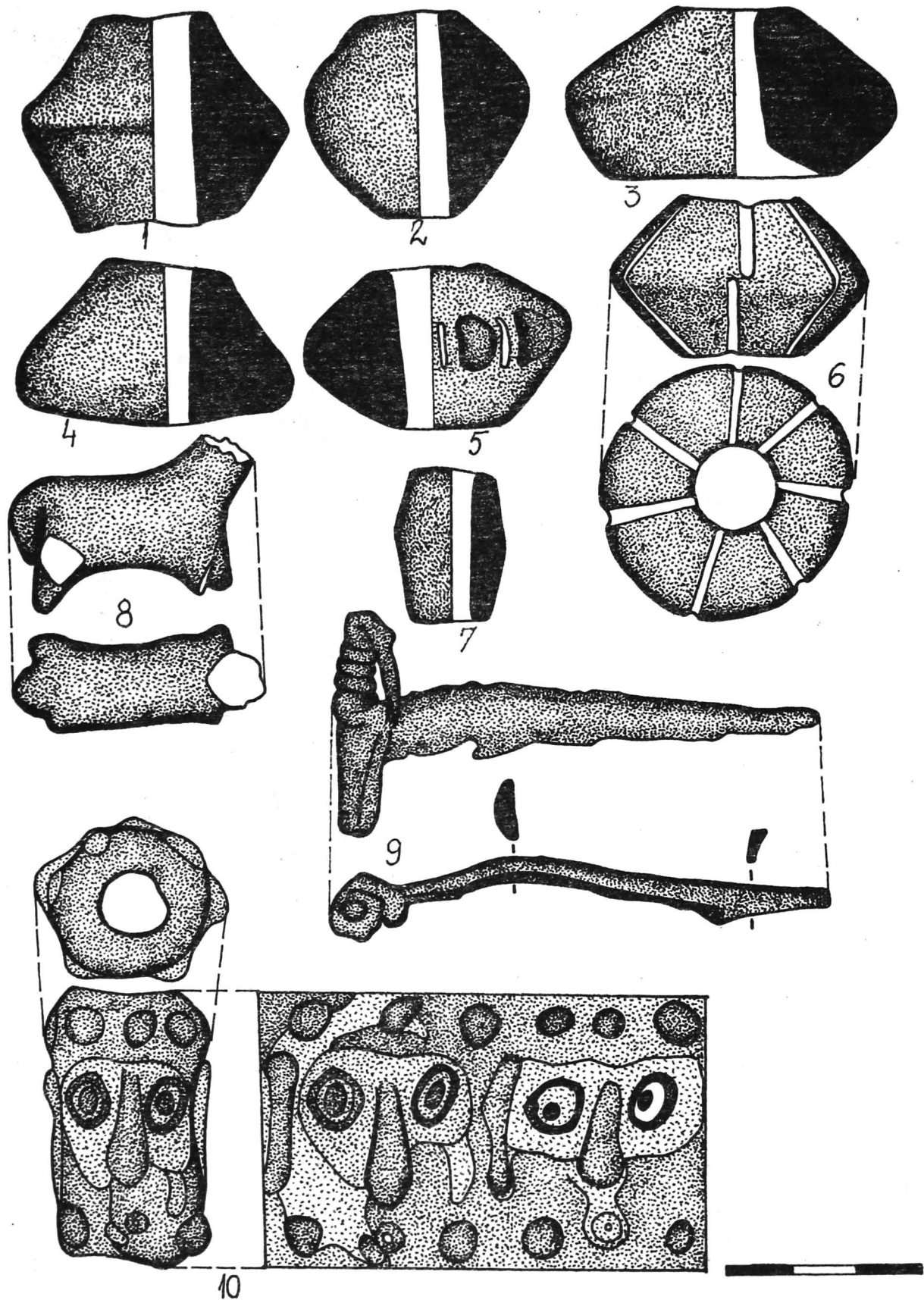

FIG.95. GREACA - La Slom.

Jeton (1), fusaiole (2-5), "căpăcel" (6) și *phallus* (7), din lut, împungător din os (8) și cuțite din fier (9-14). 1 L1; 3-7 strat; 2, 8, 10-13 B1; 9 GR1; 14 GR2.

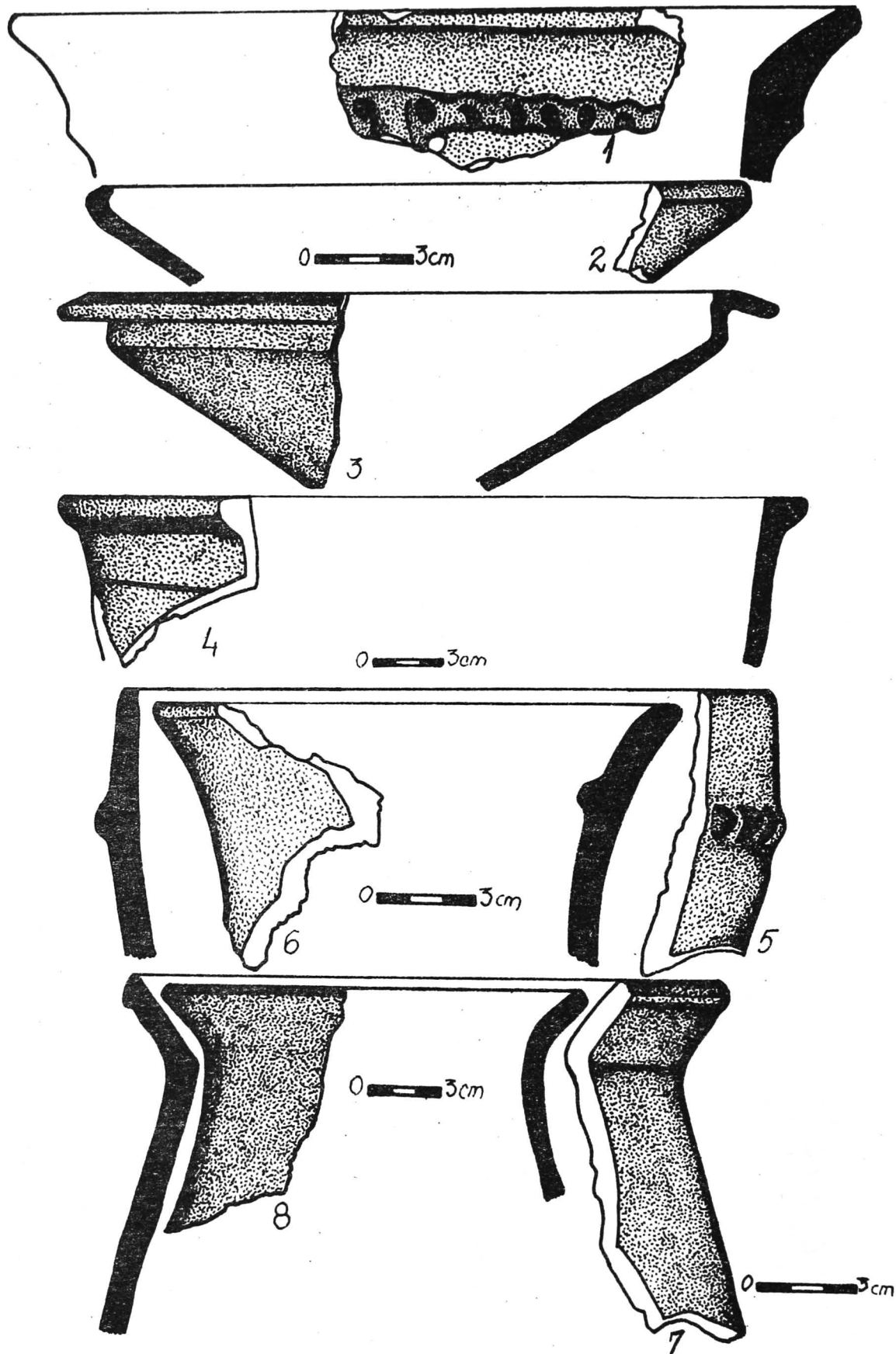
Jeton (1), fusaioles (2-5), "couvercle" (3) et *phallus* (7), en argile, perceoir en os (8) et couteaux en fier (9-14). 1 Hb1; 3-7 couche; 2, 8, 10-13 H1; 9 F1; 14 F2.

FIG.96. GREACA. 1-8 La Slom; 9 Canalul Popii; 10 Valea Fântânilor.

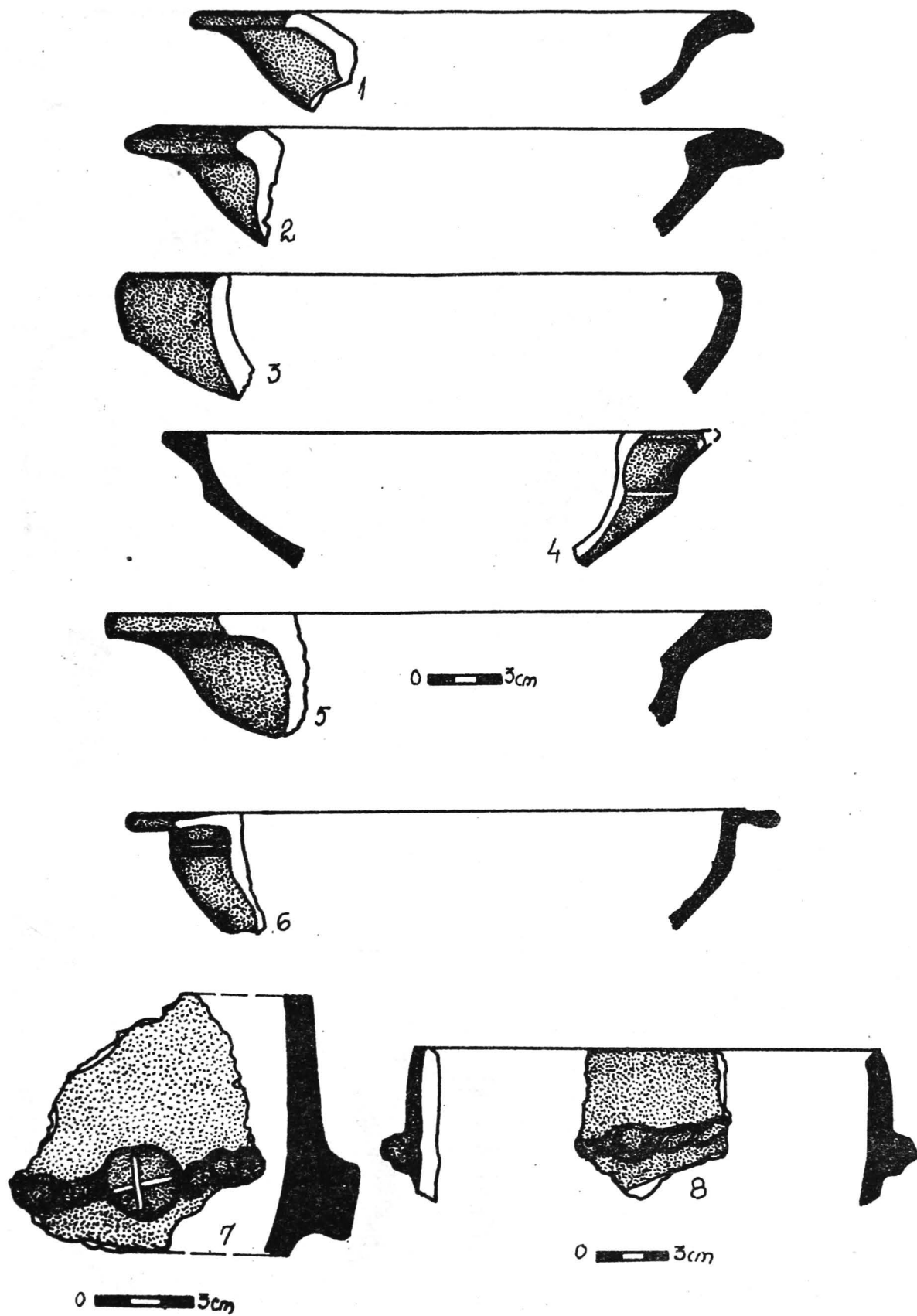
Fusaiole (1-7), figurină zoomoră (8), fibulă (9), mărgică (10), 1-2 L1; 3 B1; 4 GR1.
 Fusaiole (1-7), figurine zoomorphe (8), fibule (9), perle en verre (10), 1-2 Hb1;
 3 H1; 7 F4.

FIG.97. GREACA - La Slom.

Fragmente de vase getice. 3-4 MR. 1-2, 4-8 strat; 3 B1.

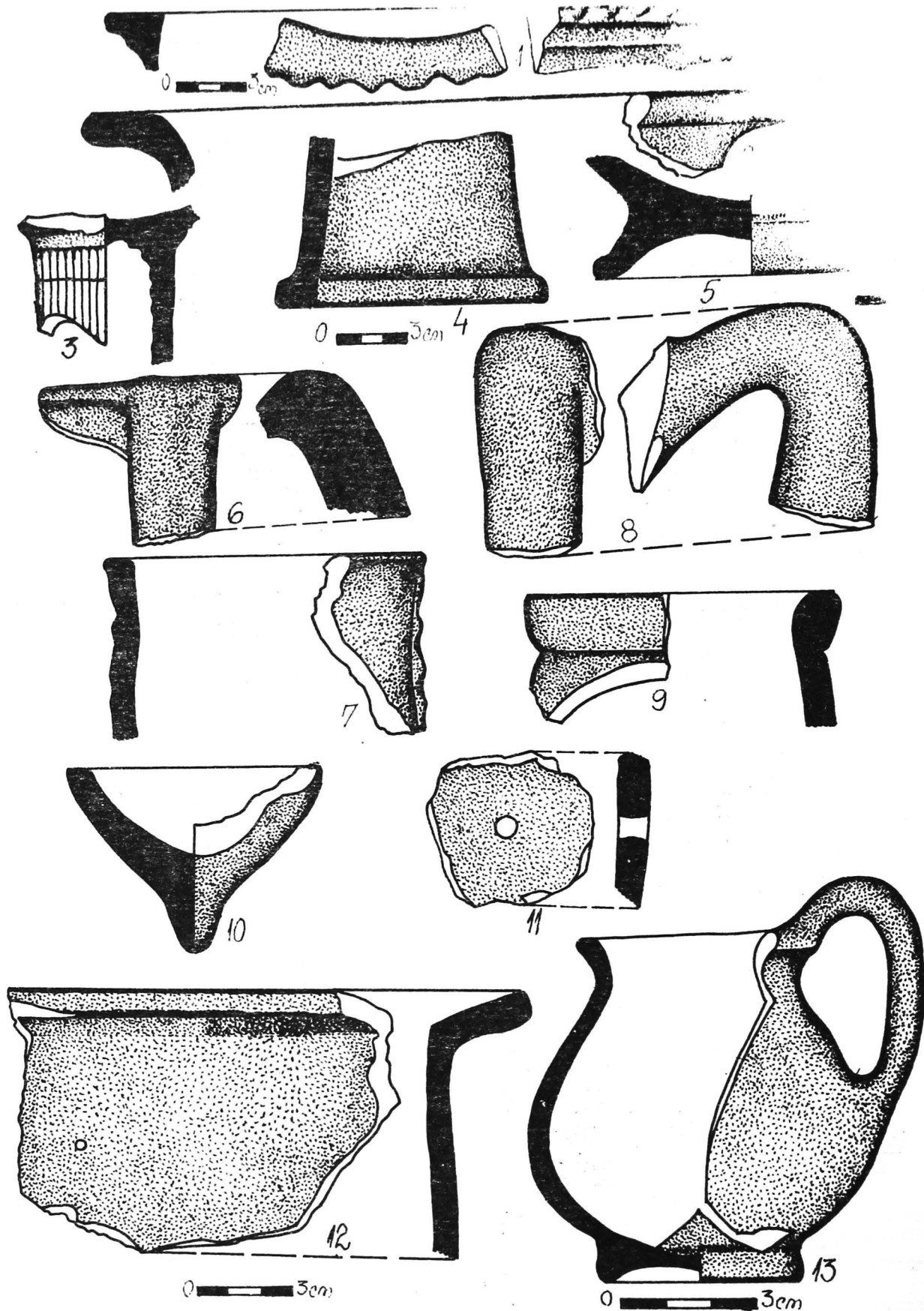
Tessons céramiques gètes. 3-4 T. 1-2, 4-8 couche, 3 H1.

FIG.98. GREACA - La Slom.

Fragmente de vase getice. 1-6 MR. 1-4 S2; 5-8 S4.

Tessons céramiques gètes. 1-6 T. 1-4 S2; 5-8 S4.

FIG.99. GREACA - La Slom.

Fragmente de vase getice (1-7, 11-13) și de amfore (8-10). 1-3, 5, 8-10, 13 MR.
1-5, 7, 10-12 B1; 6, 8-9, 13 GR1.

*Tessons céramiques gètes (1-7, 11-13) et d'amphores (8-10). 1-3, 5, 8-10, 13 T.
1-5, 7, 10-12 H1; 6, 8-9, 13 F1.*

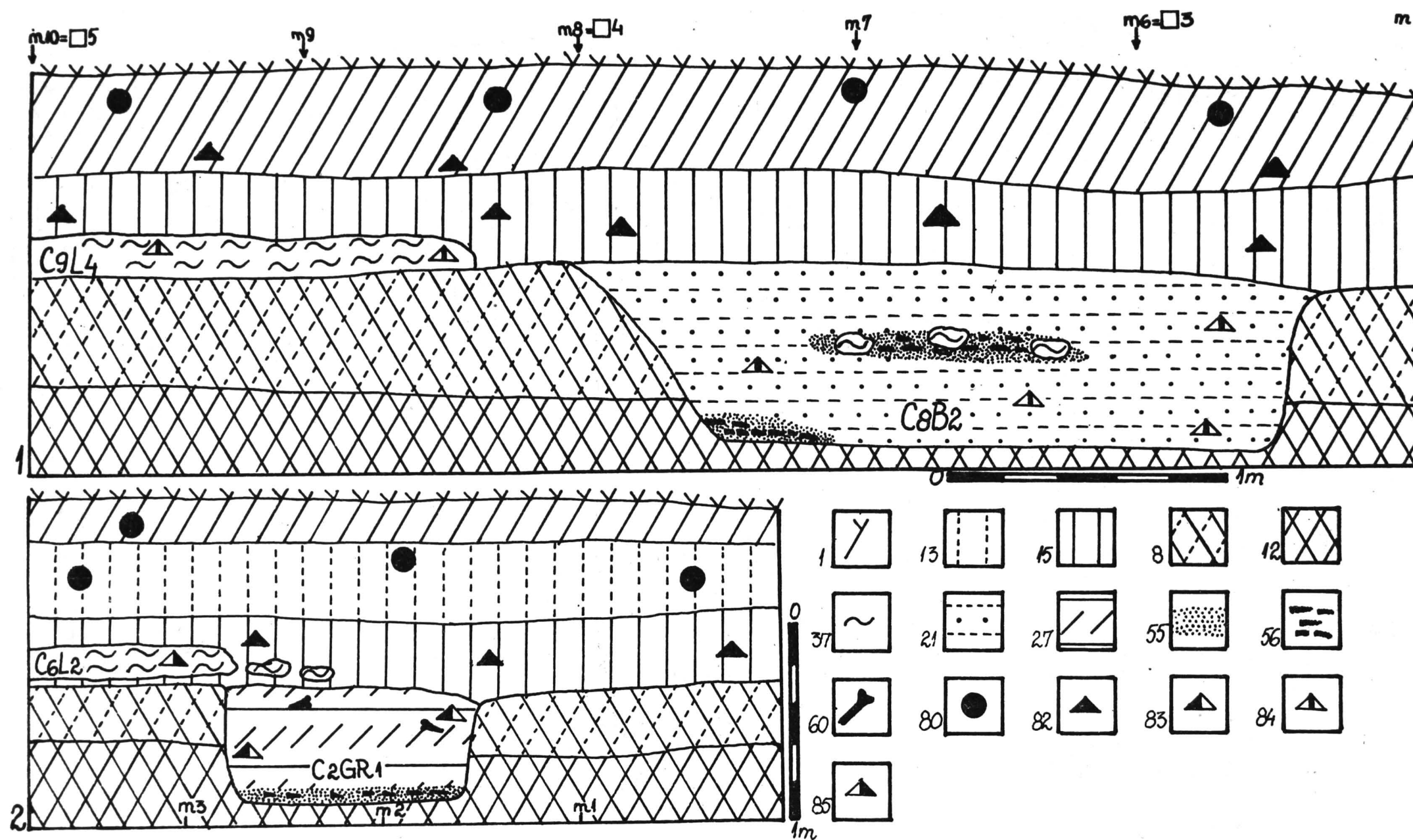

FIG.100. GREACA-Valea Fântânilor.

1. S3, c.3-5, Bordeiu nr.2; 2.S2, c.1-2,Groapa nr.1.

1.S3,c.3-5, Hutte no.2; 2.S2, c.1-2, Fosse no.1.

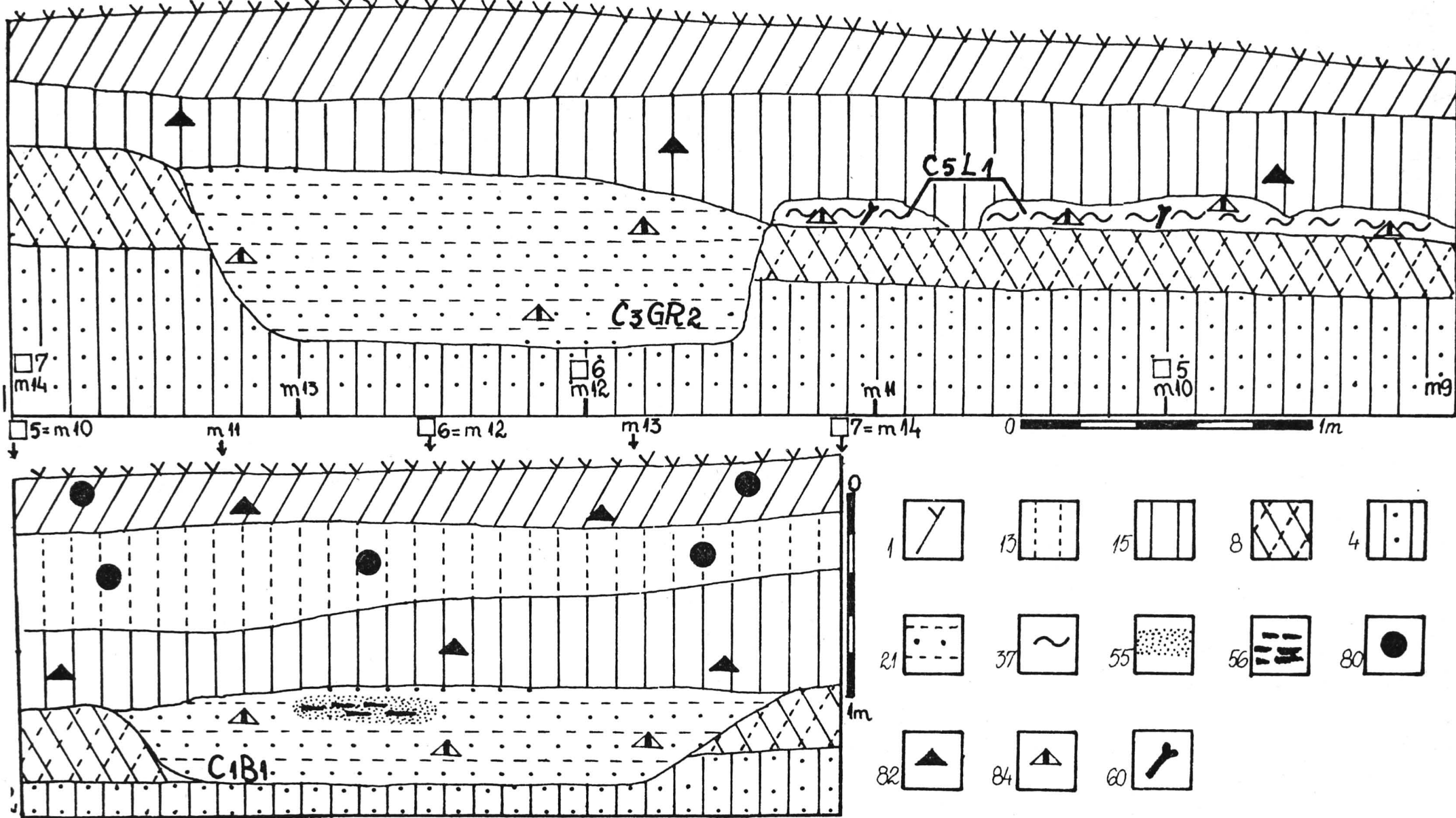
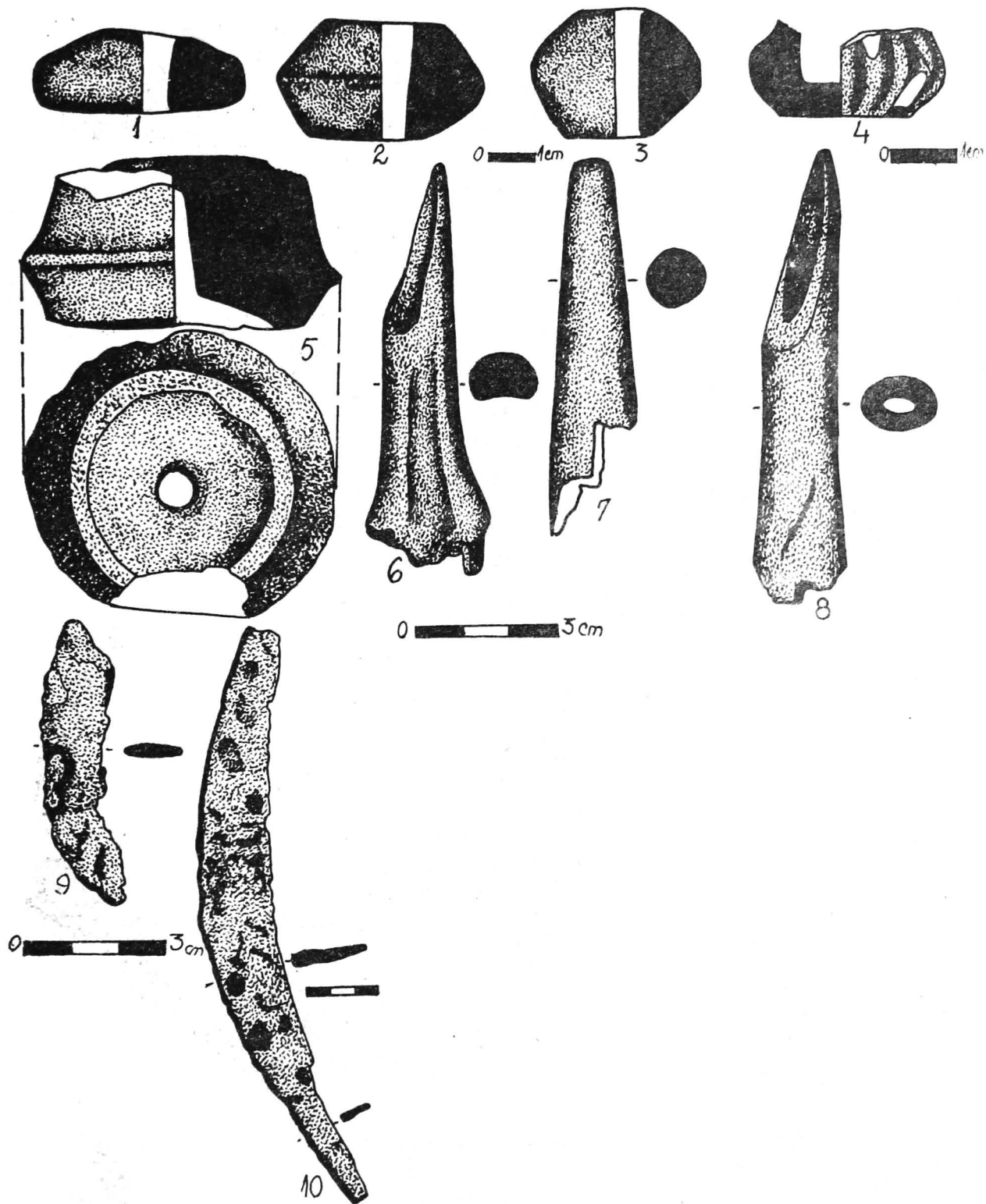

FIG.101. GREACA -Valea Fântânilor.

1.S2, c.5-7-Locuina nr.1, Groapa nr.2; 2. S1, c.6-7-Bordeiul nr.1.

1.S2, c.5-7. Habitation no.1, Fosse no.2; 2.S1, c.6-7. Hutte no.1.

FIG.102. GREACA - Valea Fântânilor.

Diverse piese din lut (1-5), os (6-8) și fier (9-10). 4-5, 8-9 GR1; 10 L6.

Diverses pièces en argile (1-5), en os (6-8), en fer (9-10). 4-5, 8-9 F1; 10 Hb6.

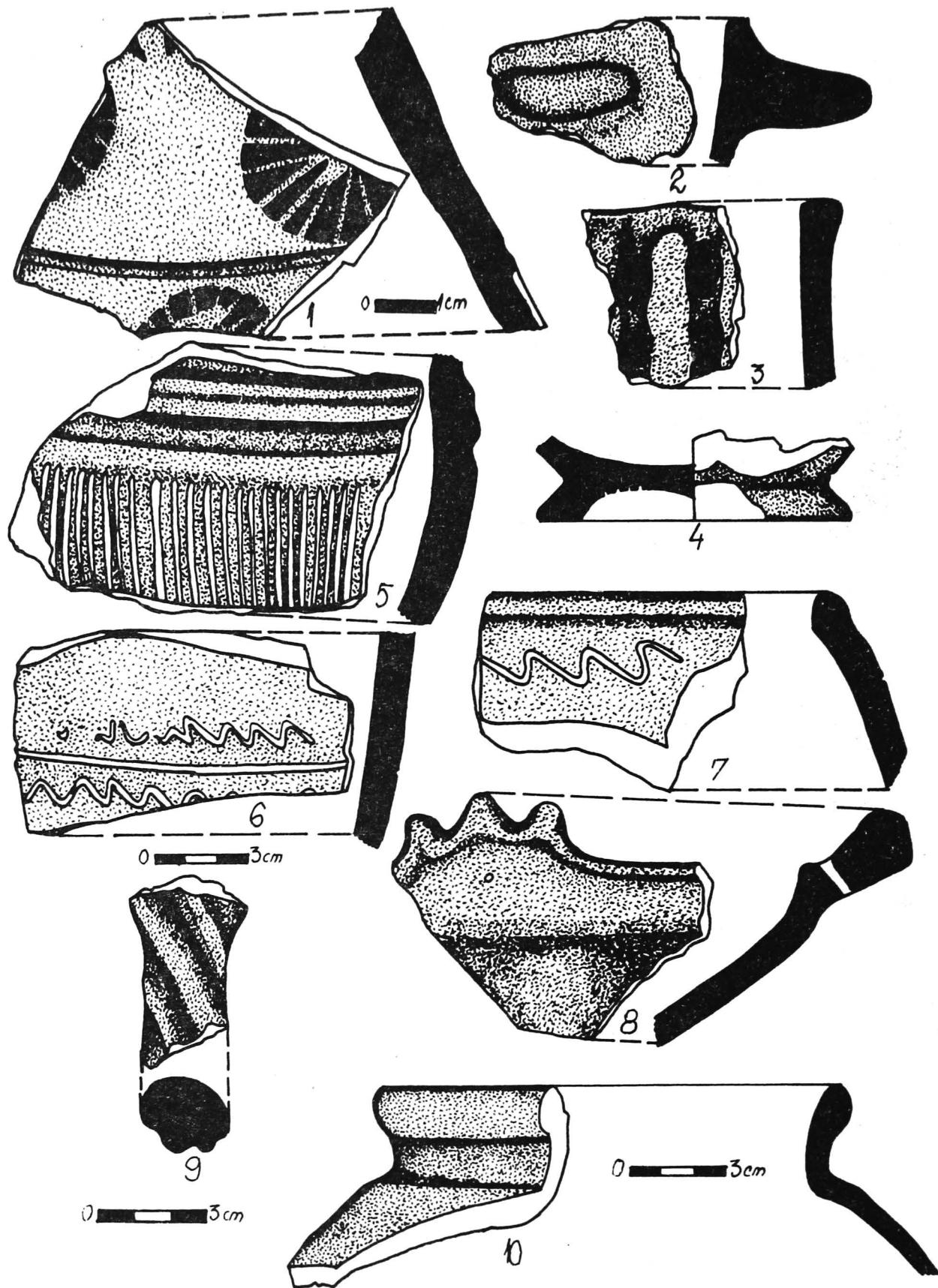
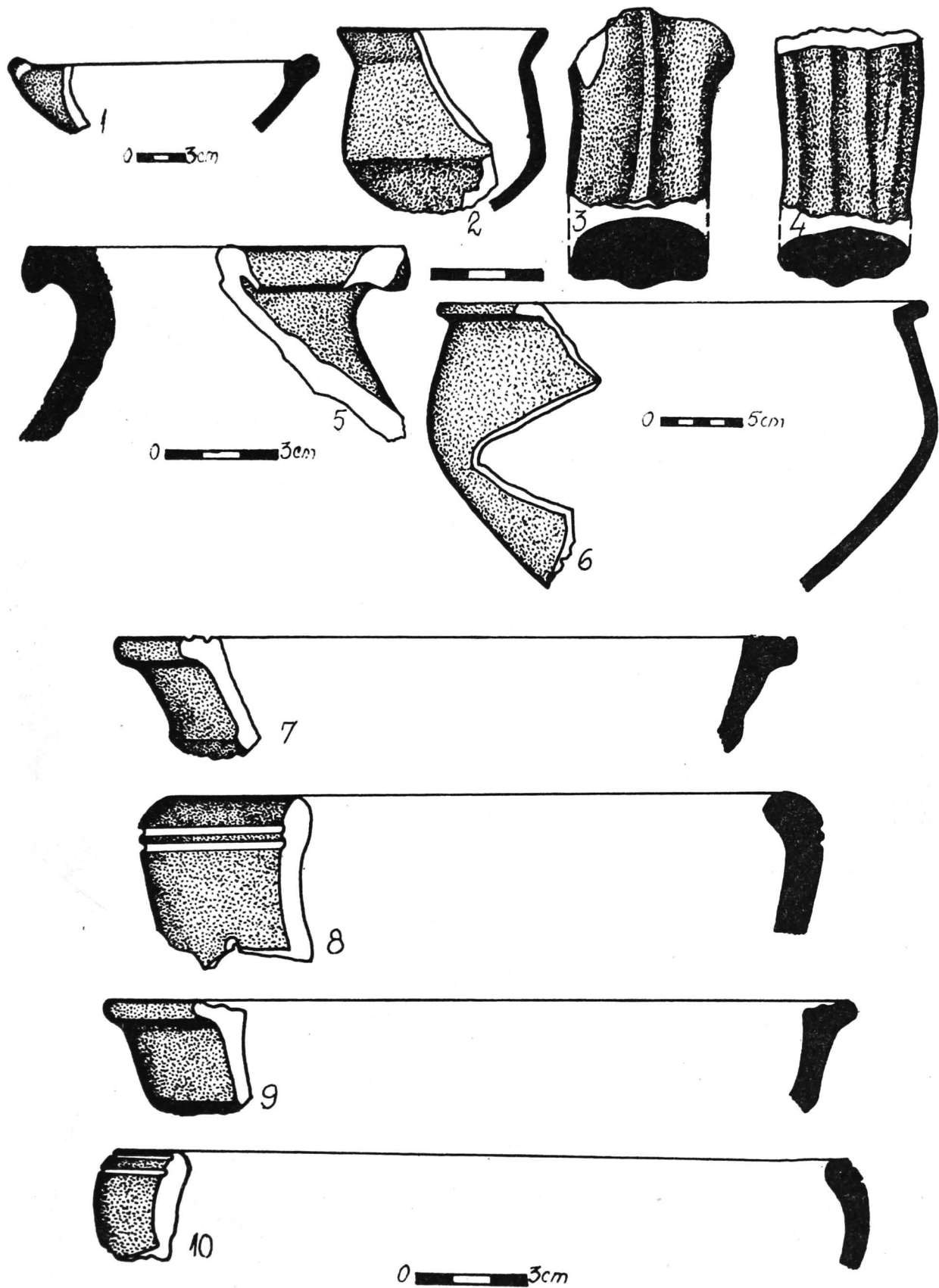

FIG.103. GREACA - Valea Fântânilor.

Fragmente de vase getice (1-4, 6-10) și de vas celtic (5). 1, 4-7, 10 MR. 1-10 S4.

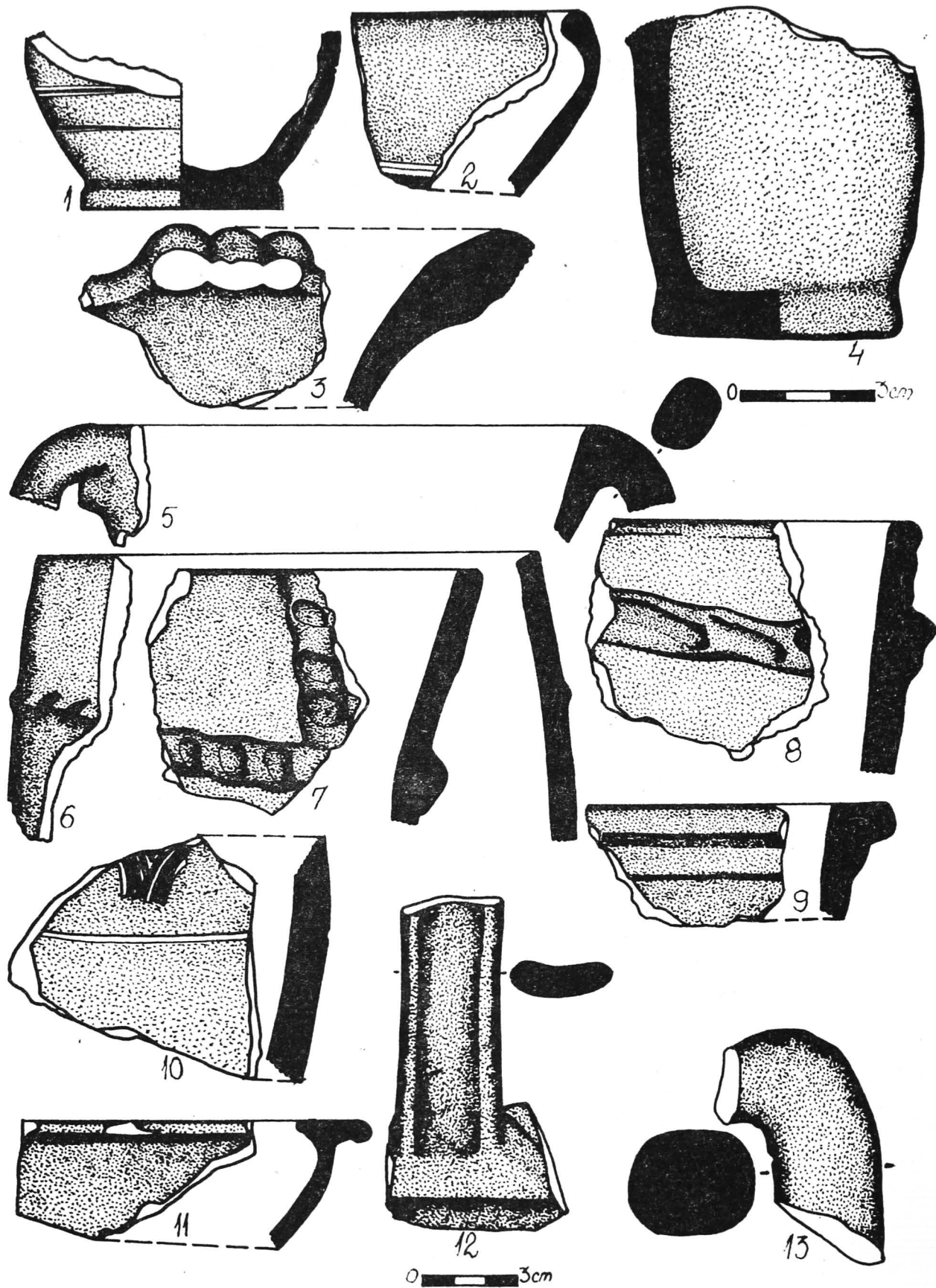
Tessons céramiques gètes (1-4, 6-10) et celtique (5). 1, 4-7, 10 T. 1-10 S4.

FIG.104. GREACA - Valea Fântânilor.

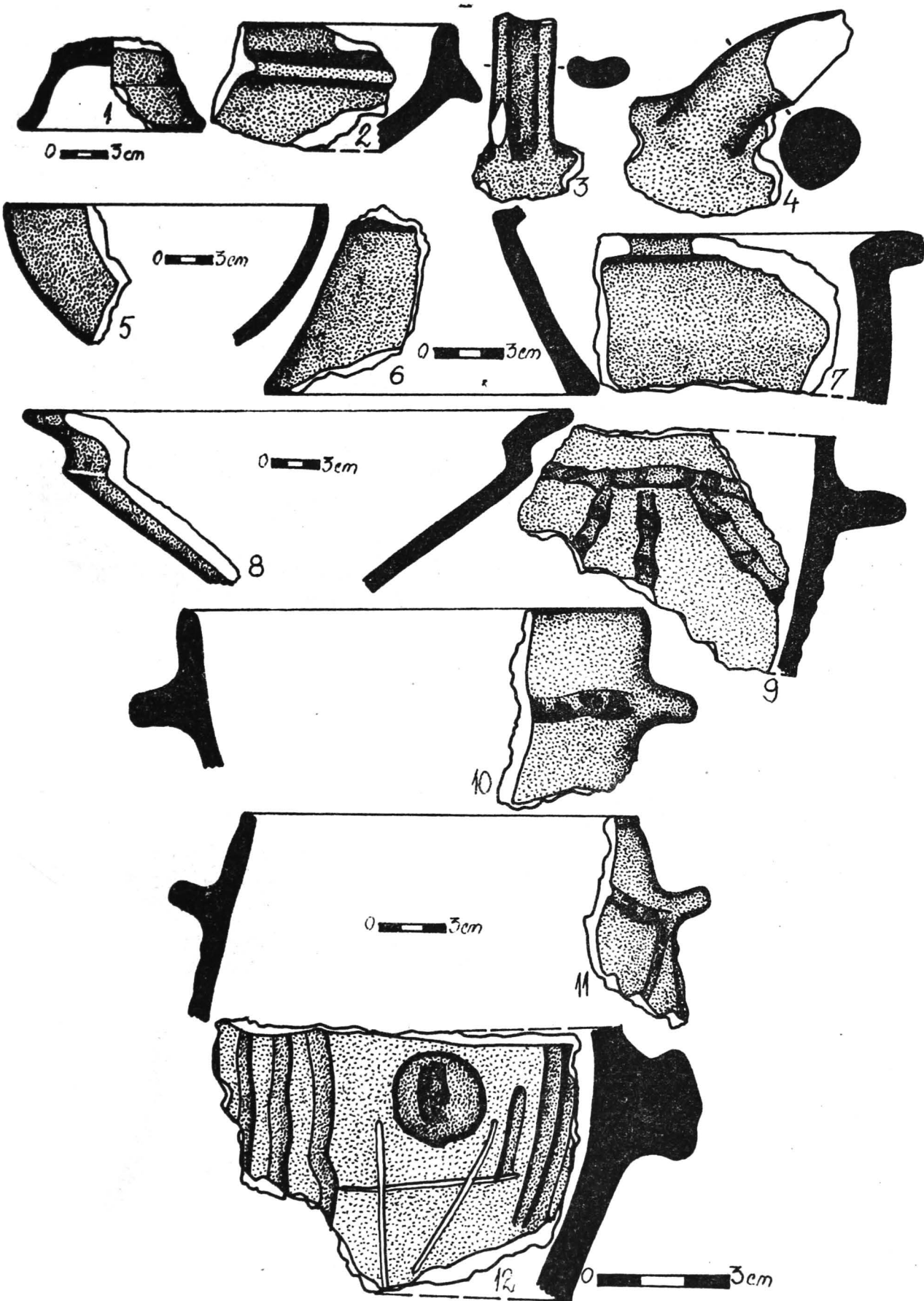
Fragmente de vase getice. (1-2,5-10) și toarte de amfore (3-4) 1-10 MR.1-2,9-10 B1;3-8 S1.
Tessons céramiques gètes (1-2,5-10) et anses d'amphores (3-4). 1-10 T. 1-2,9-10 H1;3-8 S1.

FIG.105. GREACA- Valea Fântânilor

Fragmente de vase getice. 1-3, 5, 9-13 MR. 1-3, 7-13 strat; 4 GR1; 5-6 L1.

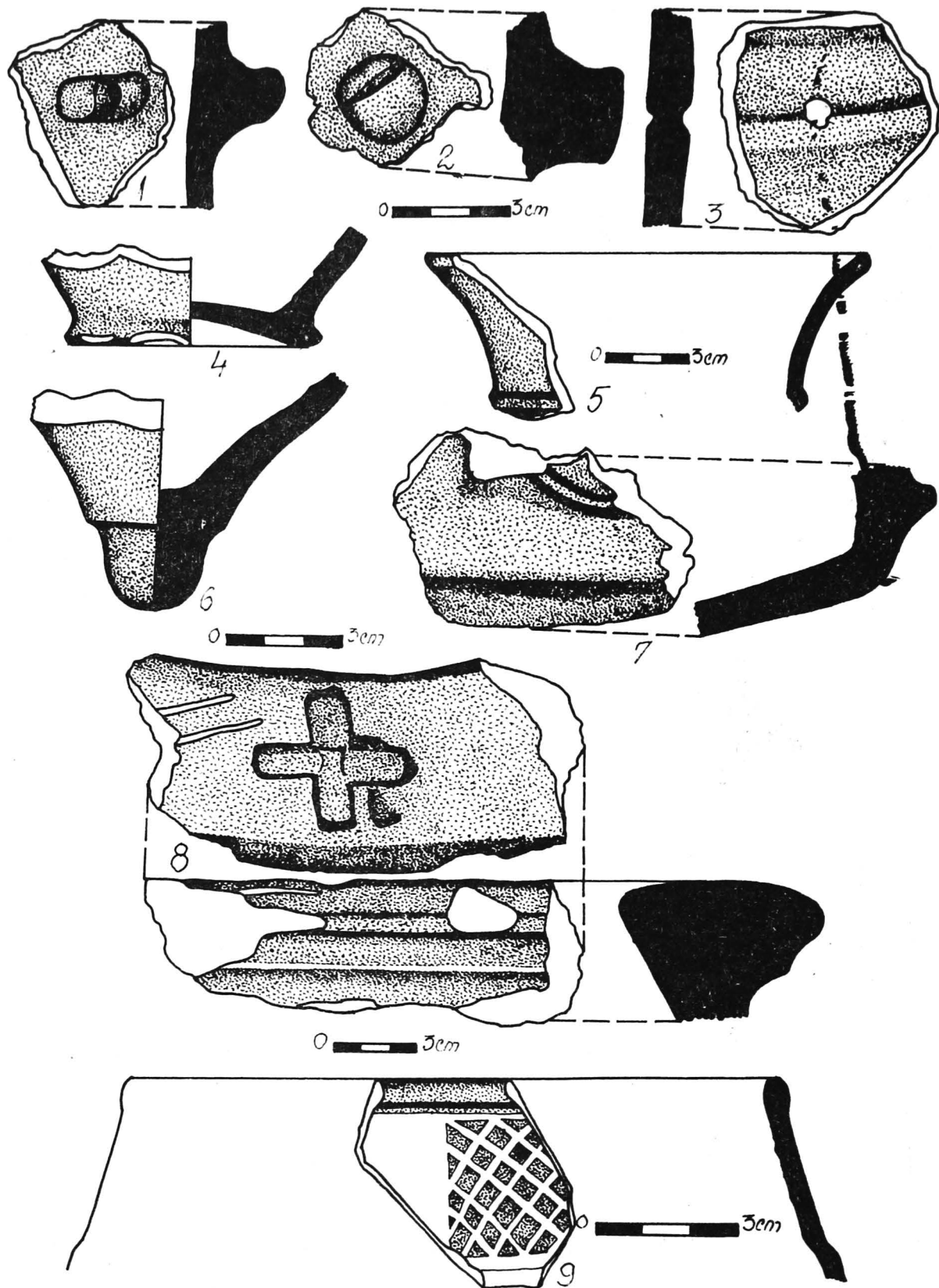
Tessons céramiques gètes. 1-3, 5, 9-13 T. 1-3, 7-13 couche; 4 F1; 5-6 Hb1.

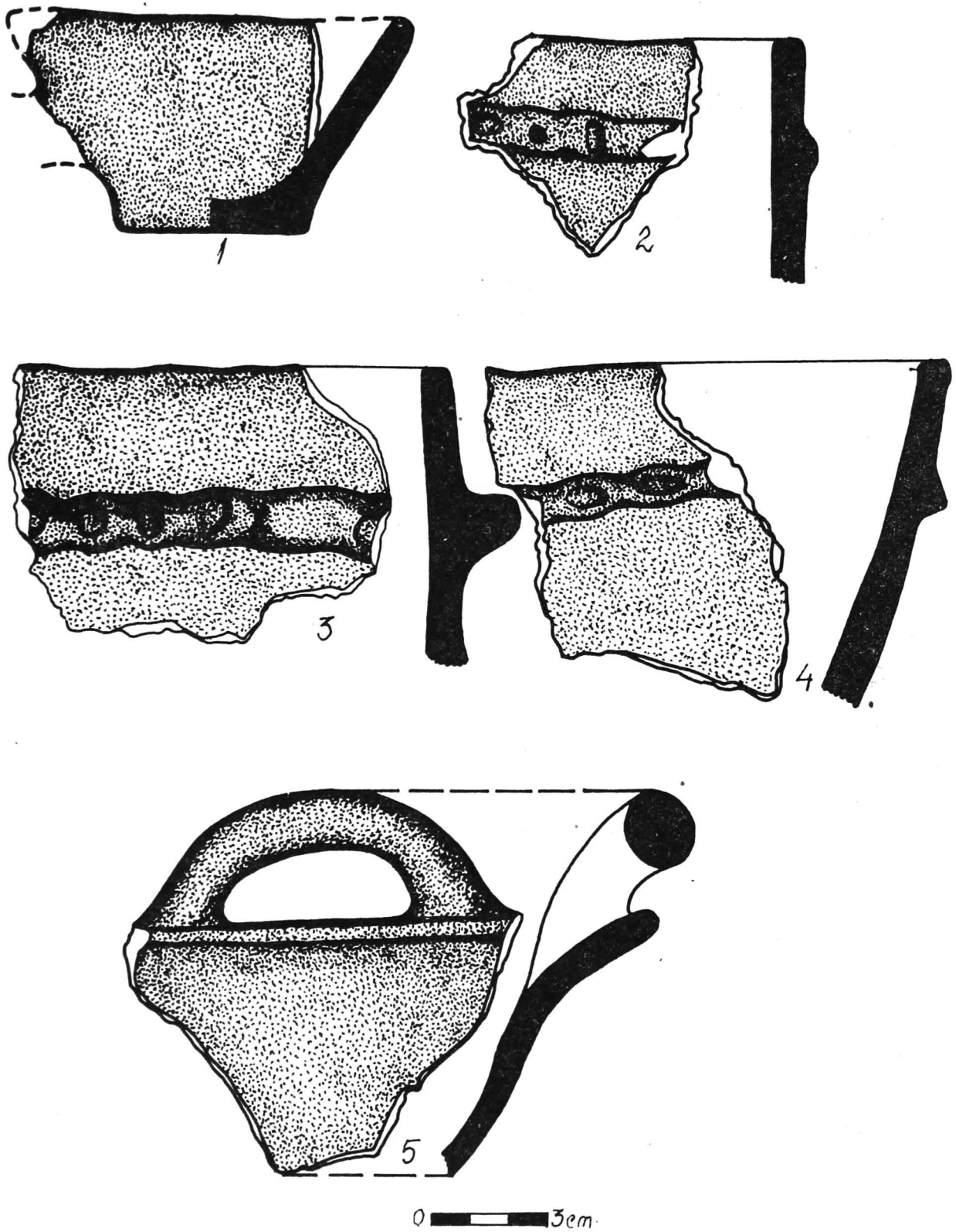
FIG.106. GREACA - Valea Fântânilor.

Fragmente de vase getice. 1-5, 8 MR; 1-12 strat.

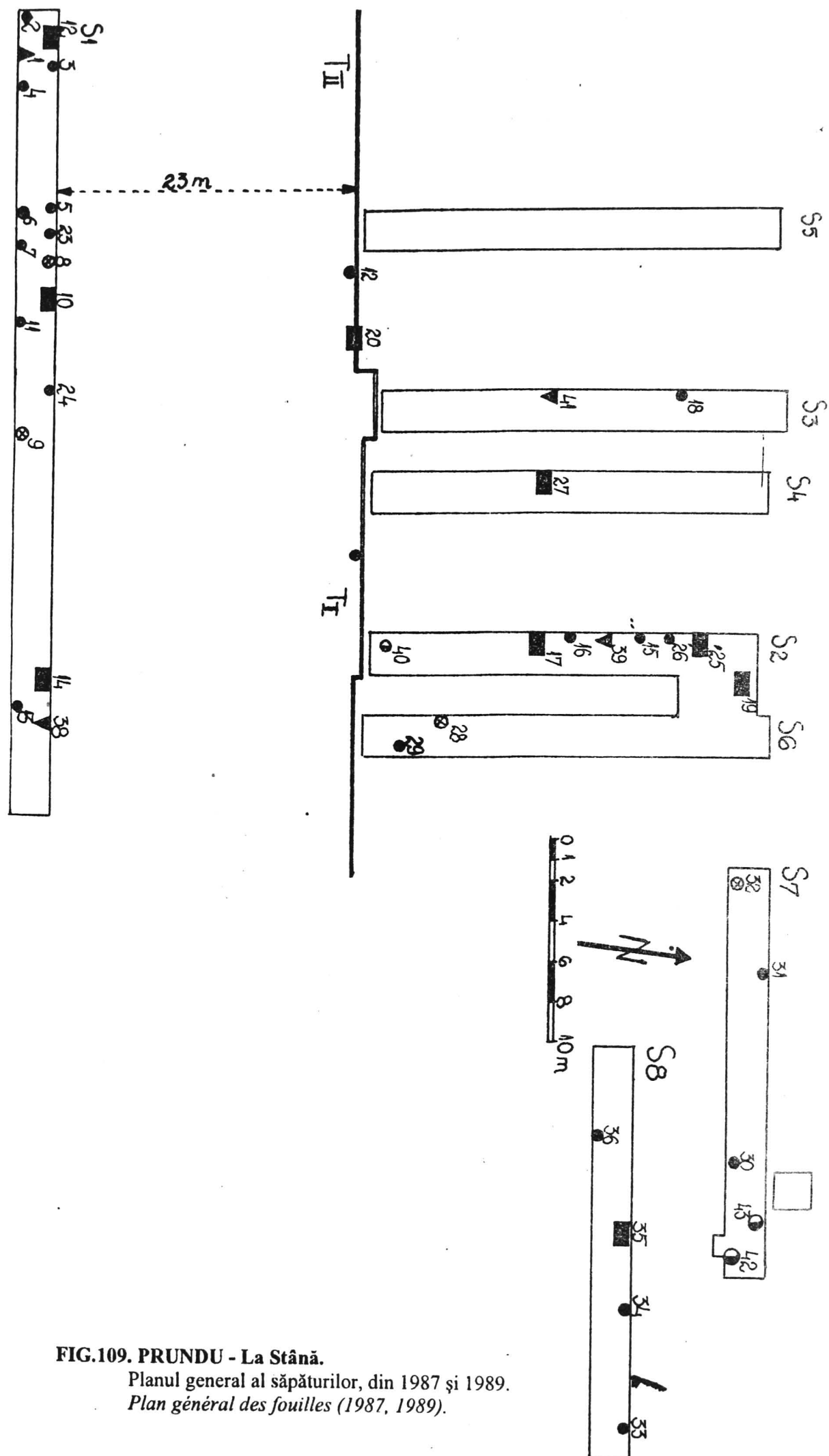
Tessons céramiques gètes. 4-9 T. 1-9 SI.

FIG.107. GREACA - Canalul Popii.
 Fragmente de vase getice.4-9 MR.
 Tessons céramiques gètes. 4-9 T.

FIG.108. PRUNDU - Canalul lui Basangeac.
 Fragmente de vase getice. 5 MR.
Tessons céramiques gètes. 5 T. 1-5 SI.

FIG.109. PRUNDU - La Stână.
 Planul general al săpăturilor, din 1987 și 1989.
Plan général des fouilles (1987, 1989).

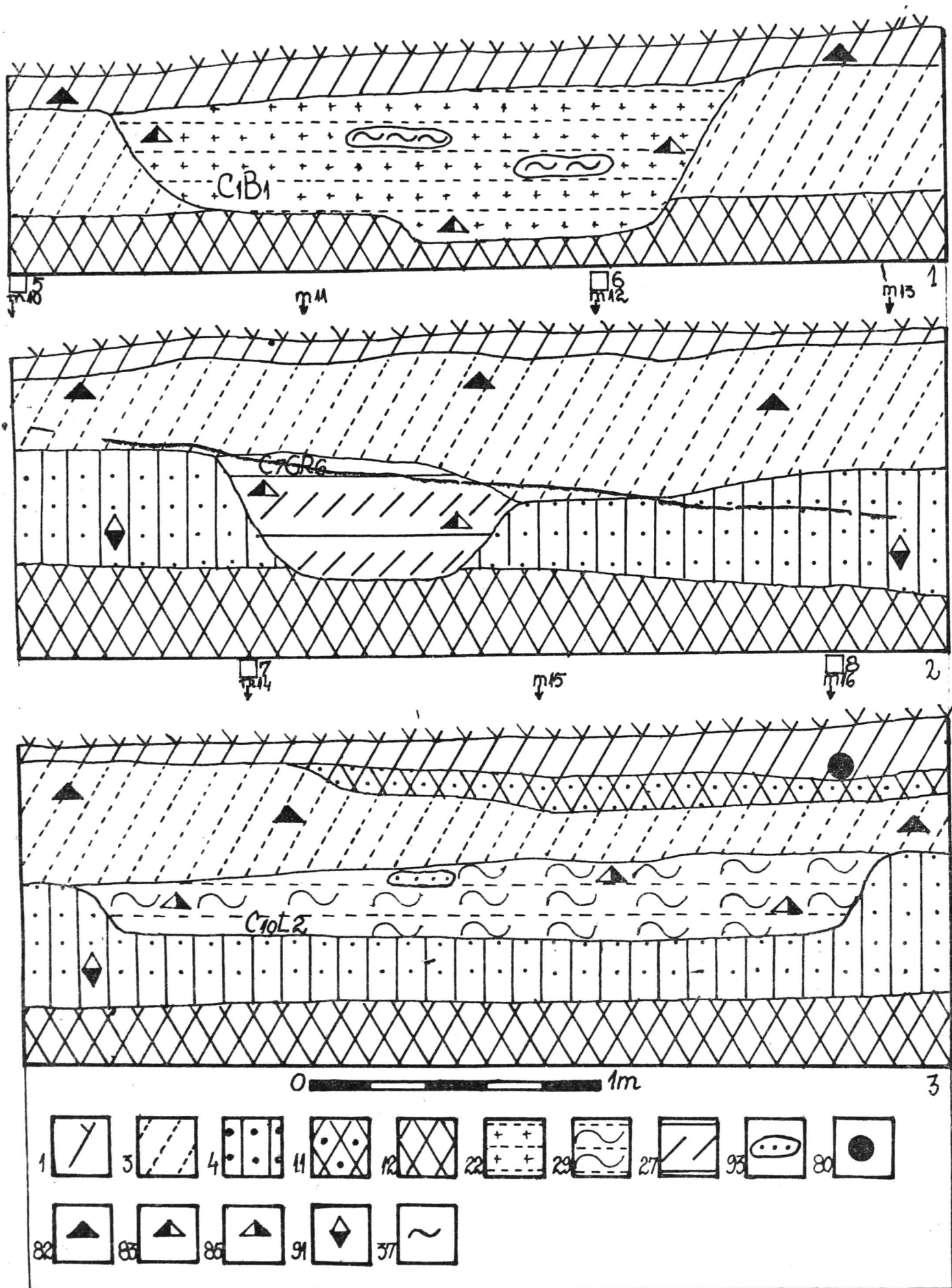

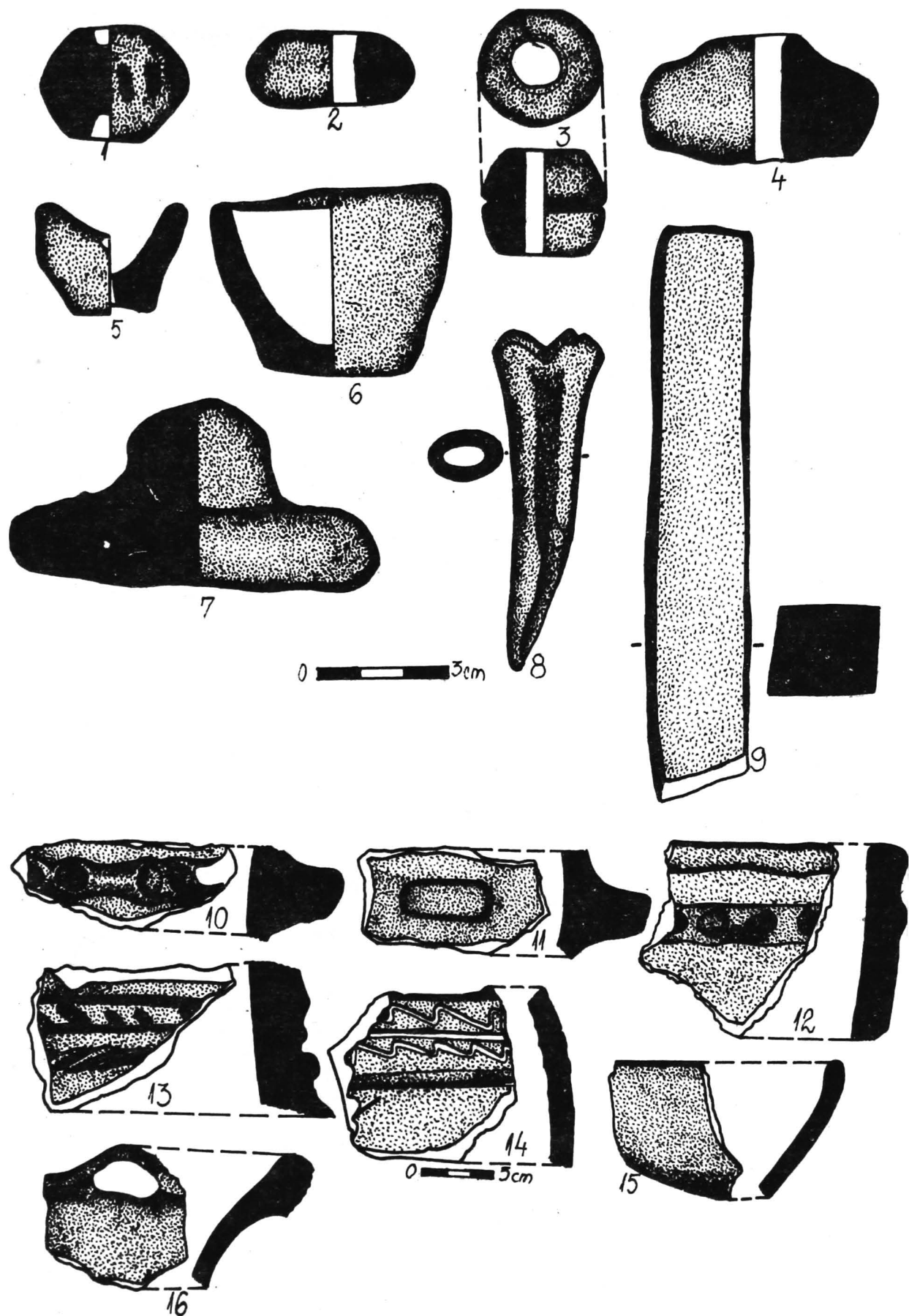
FIG.110. PRUNDU-LA Stână. Bordeiul nr.1, Groapa nr. 6, Locuința nr.2.
Hutte no.1, Fosse no.6, Habitation no.2.

FIG.111. PRUNDU-La Stână.

- 1 Vedere generală
Vue générale
- 2 Locuință de suprafață
Habitation

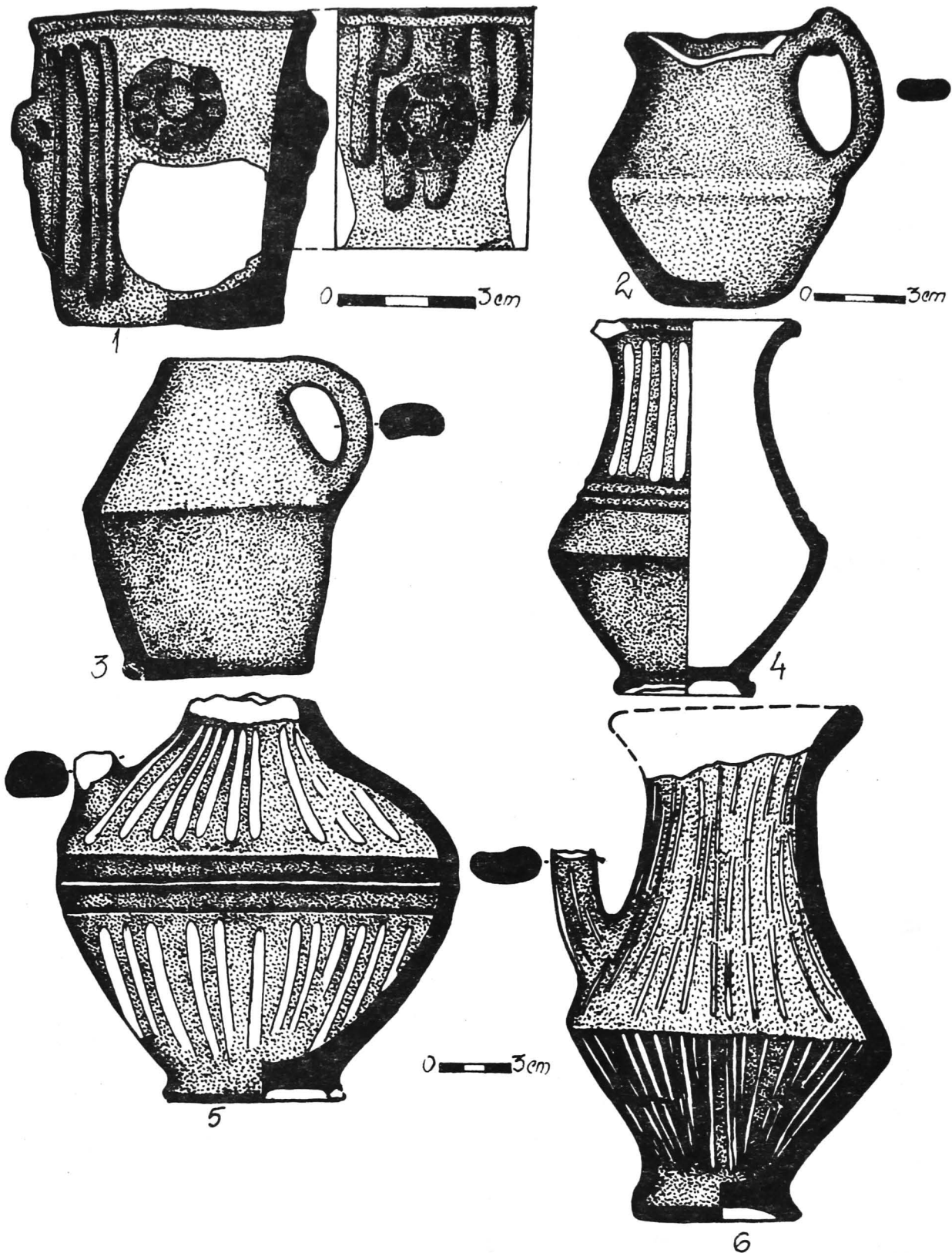

FIG.112. PRUNDU - La Stână.

Fusaiole (1-4), vâscioare (5-6), instrument pentru modelat vasele (7), din lut, împungător din os(8), cute din gresie (9); 10-16 fragmente de vase getice. 13-16 MR.

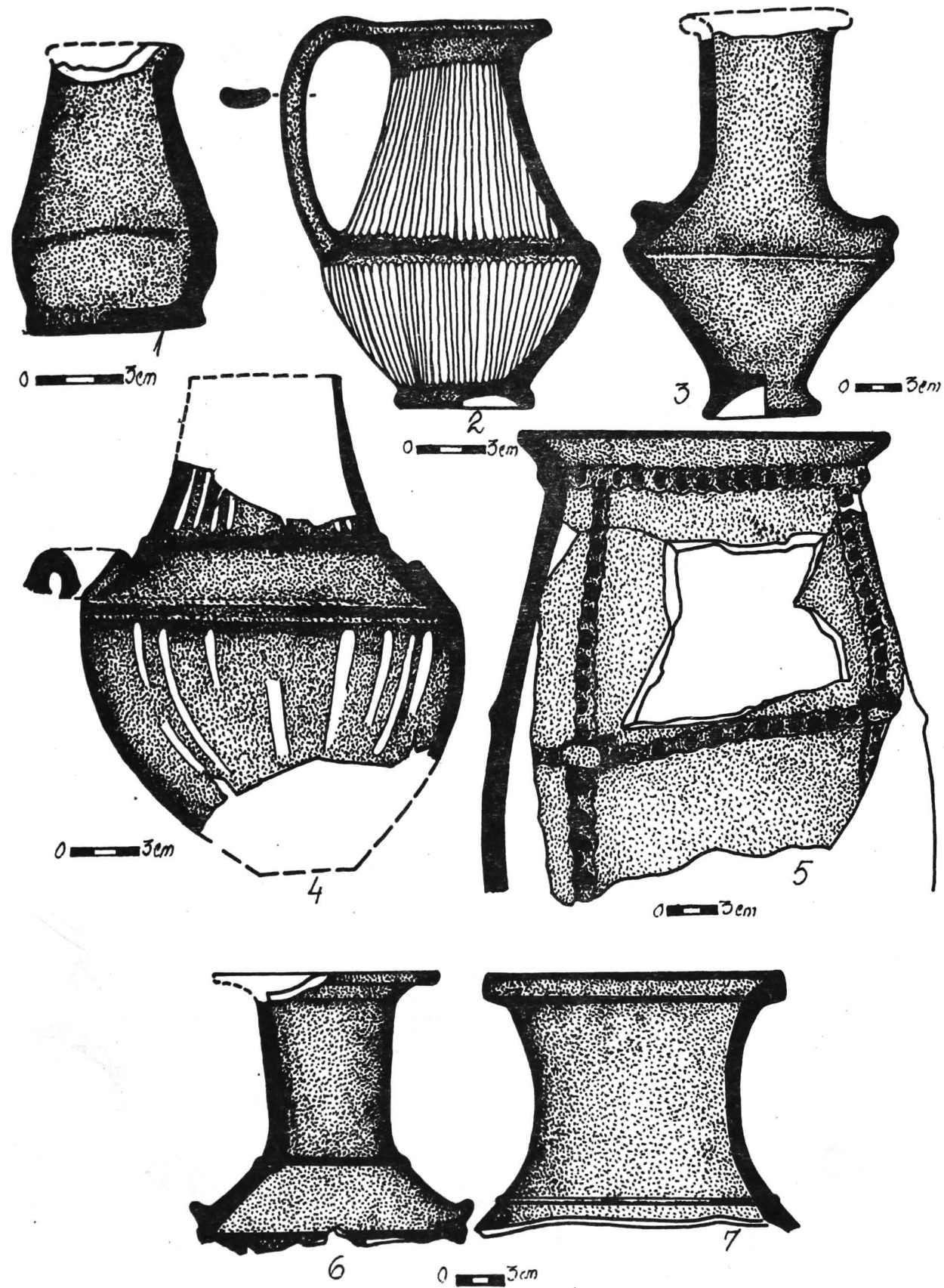
Fusioles (1-4), petits vases (5-6), instrument pour modeler les vases (7), en argile, perçoir en os (8), pierre à aiguisier (9); 10-16 Tessons céramiques gètes. 13-16 T.

FIG. 113. PRUNDU - La Stână.

Vase depuse în Groapa nr.15. 4-6 MR.

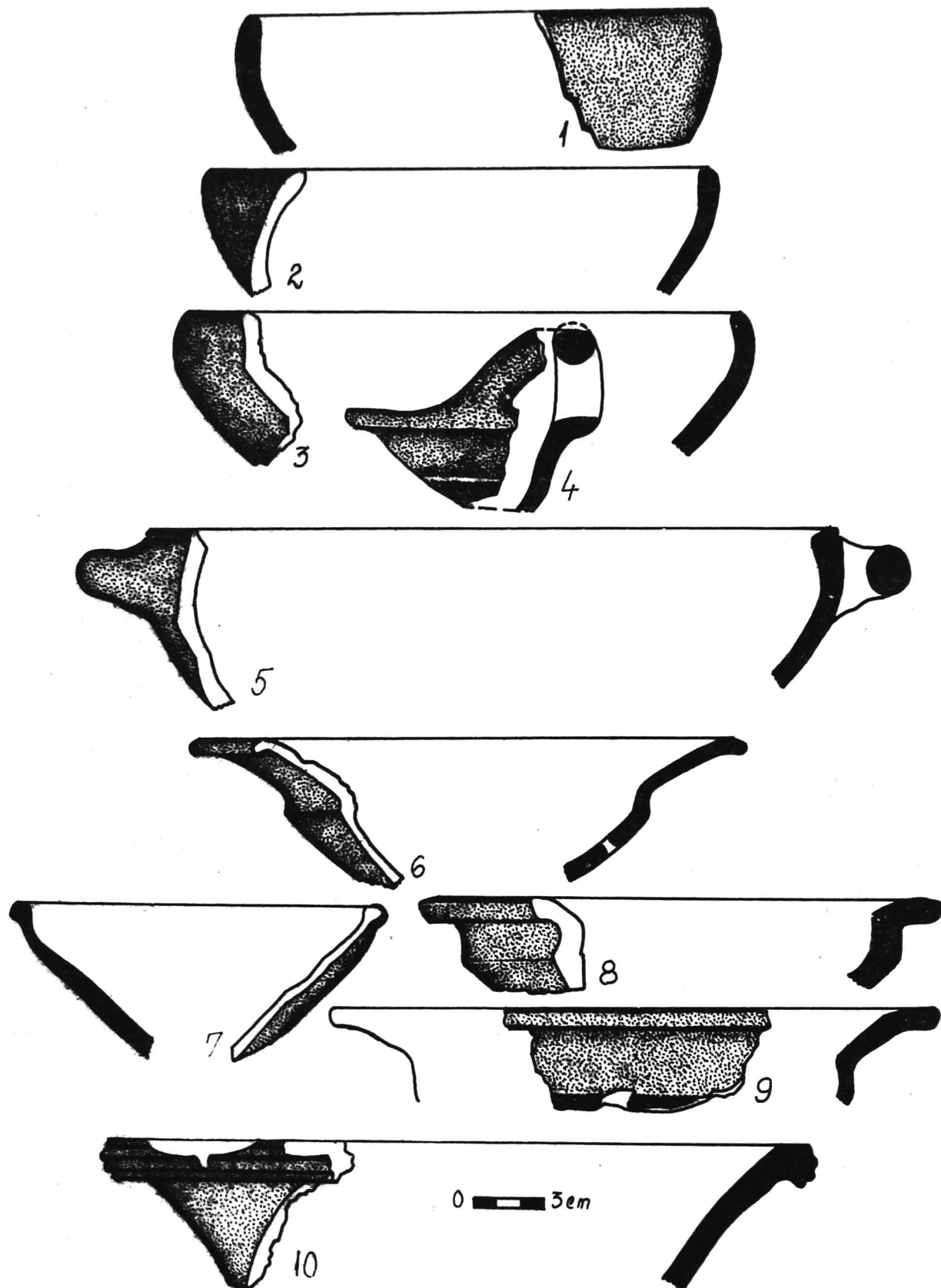
Fosse no.15 - dépôt de vases. 4-6 T.

FIG.114. PRUNDU - La Stână.

1-7 Vase depuse în Groapa nr.12. 2, 4, 6-7 MR.

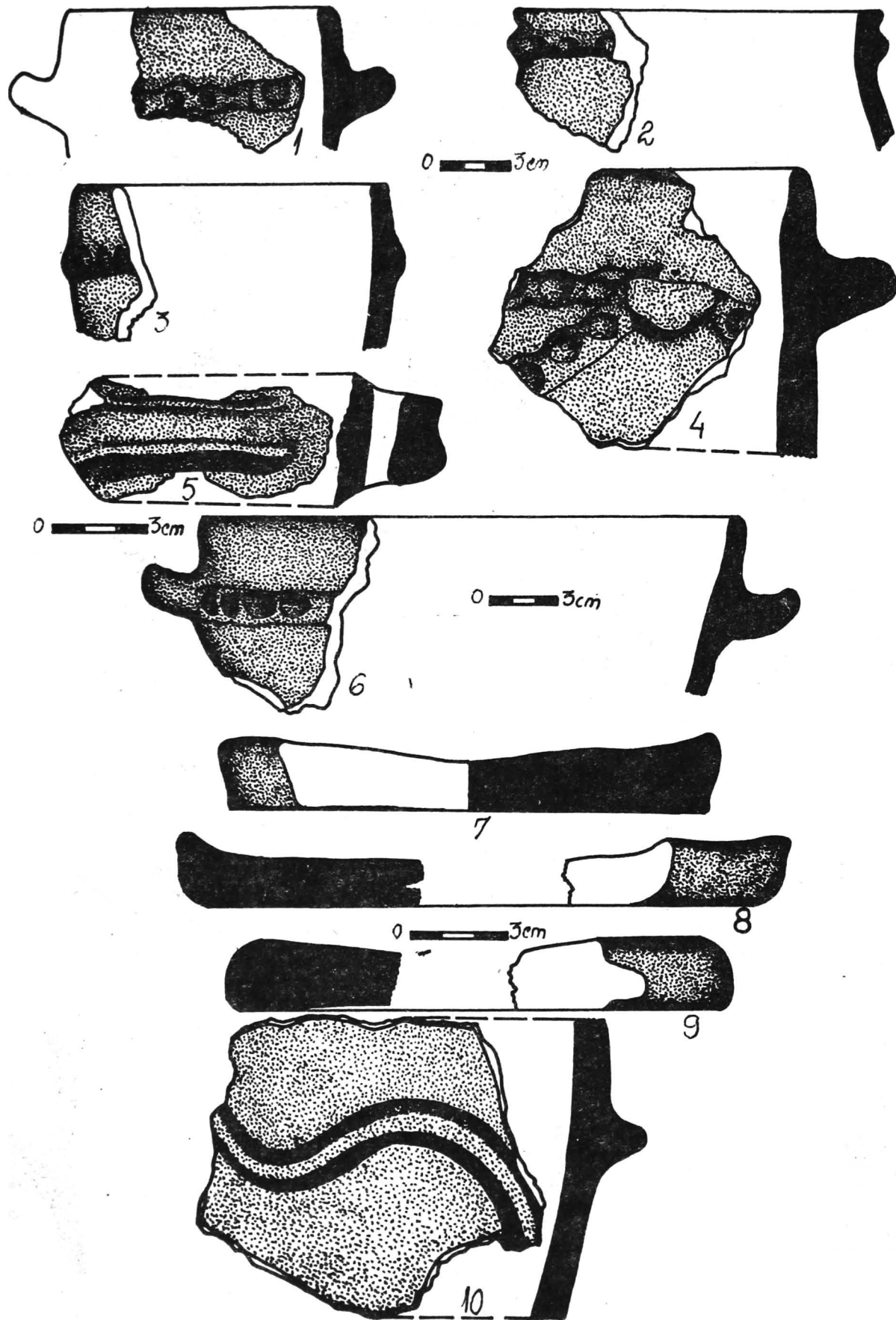
Fosse no.12 - dépôt de vases. 2, 4, 6-7 T.

FIG.115. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 1-2, 4-10 MR. 1-5, 7-10 S2; 6 L1.

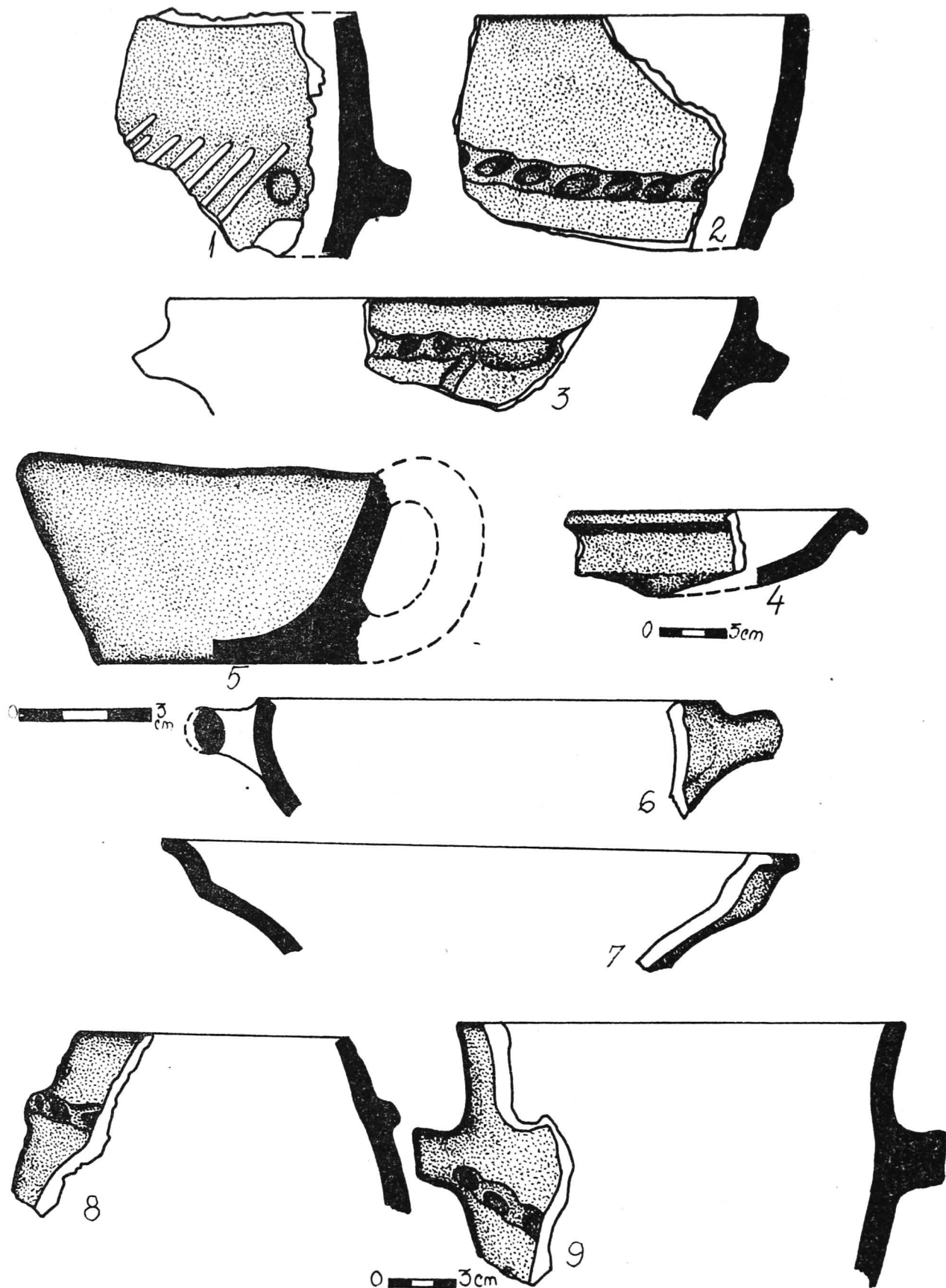
Tessons céramiques gètes. 1-2, 4-10 T. 1-5, 7-10 S2; 6 Hb1.

FIG.116. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 1-4, 6-10 S2; 5 S3.

Tessons céramiques gètes. 1-4, 6-10 S2; 5 S3.

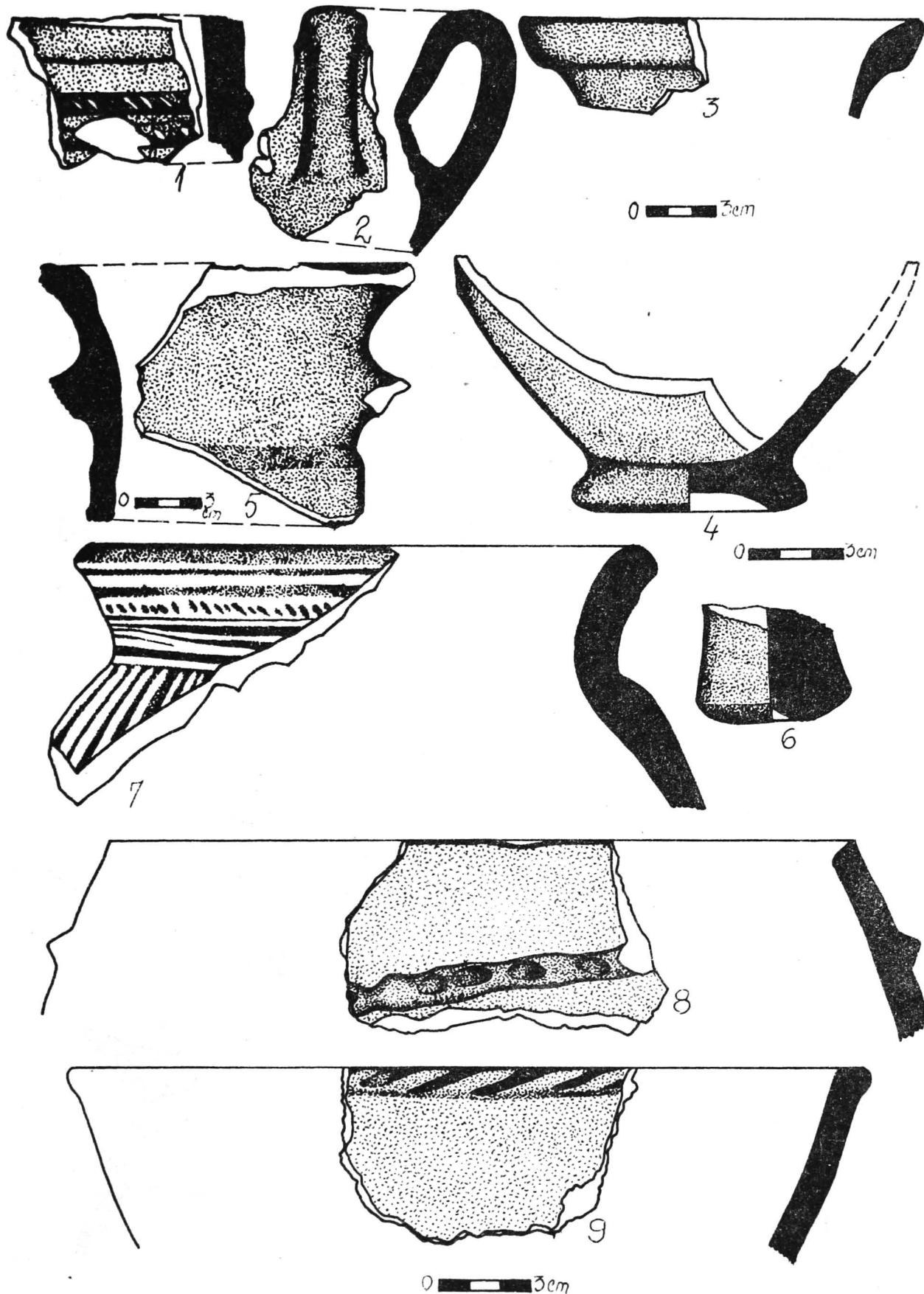

FIG.117. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 4, 6-7 MR. 1-9 SI.

Tessons céramiques gètes. 4, 6-7 T. 1-9 SI.

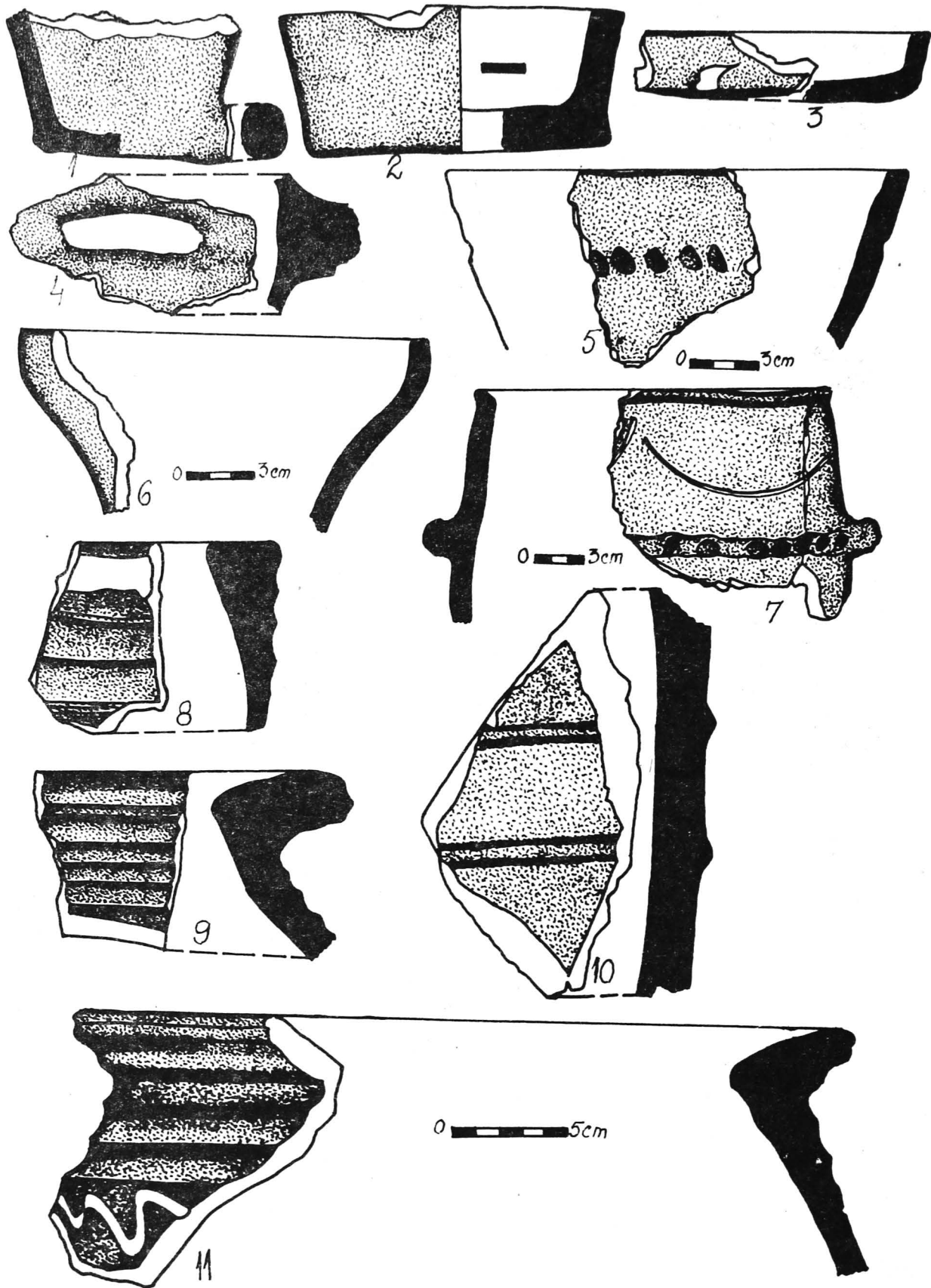

FIG.118. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice (1-5, 7-9) și de amforă (6). 1, 3-7 MR.1-2, 6, 8-9 S2; 3-5, 7 S3.

Tessons céramiques gètes. (1-5, 7-9) et d'amphore (6). 1, 3-7 T. 1-2, 6, 8-9 S2; 3-5, 7 S3.

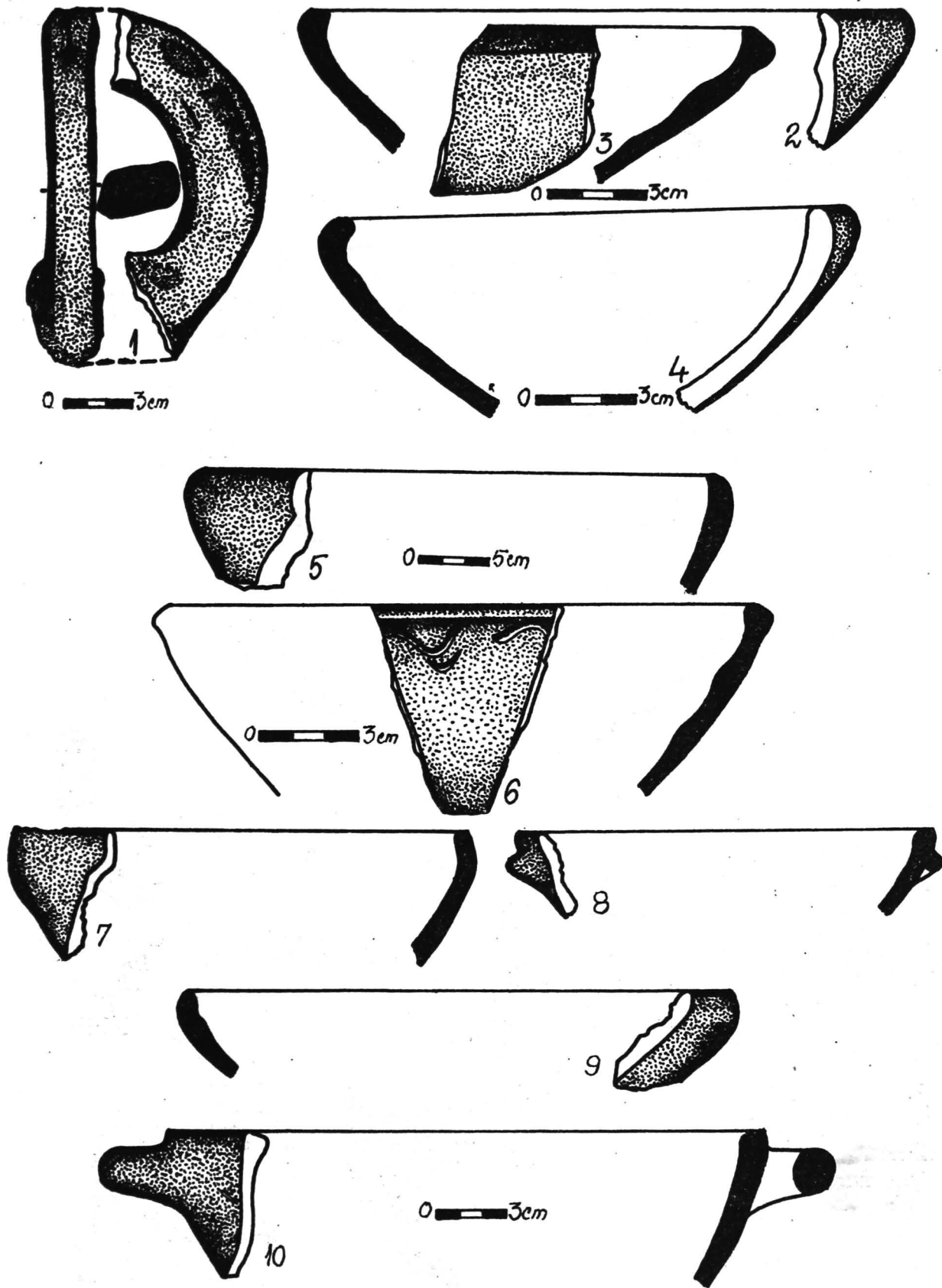

FIG.119. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 8-11 MR.1, 8,10-11 S3; 2,9S7; 3GR14; 4S4; 5-7 S1.

Tessons céramiques gètes. 8-11 T.1, 8, 10-11 S3; 2, 9 S7; 3 F14; 4 S4; 5-7 S1.

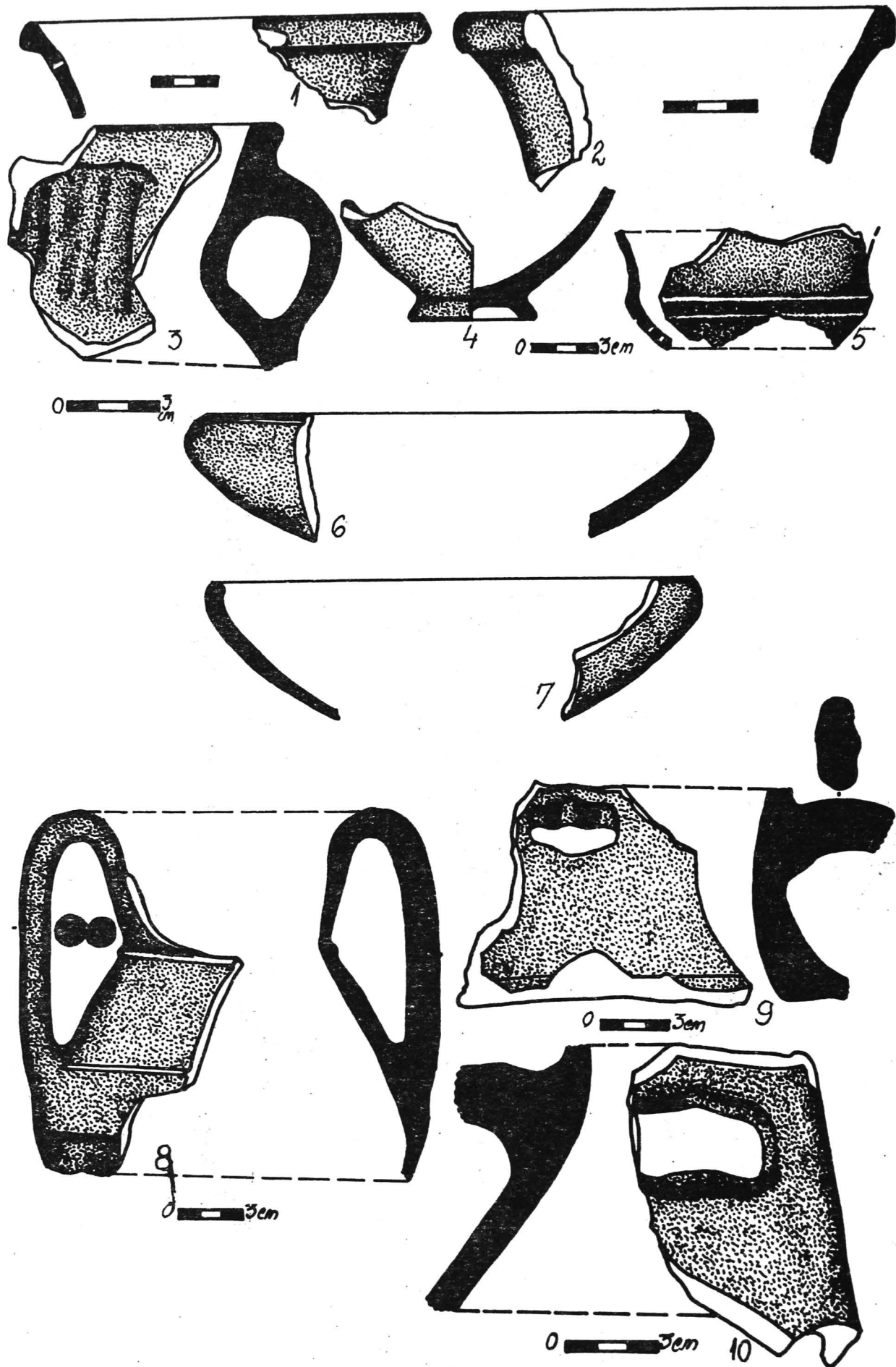

FIG.120. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 2-6, 8-10 MR. 2-6 GR22; 7-8 S1; 9-10 S2.

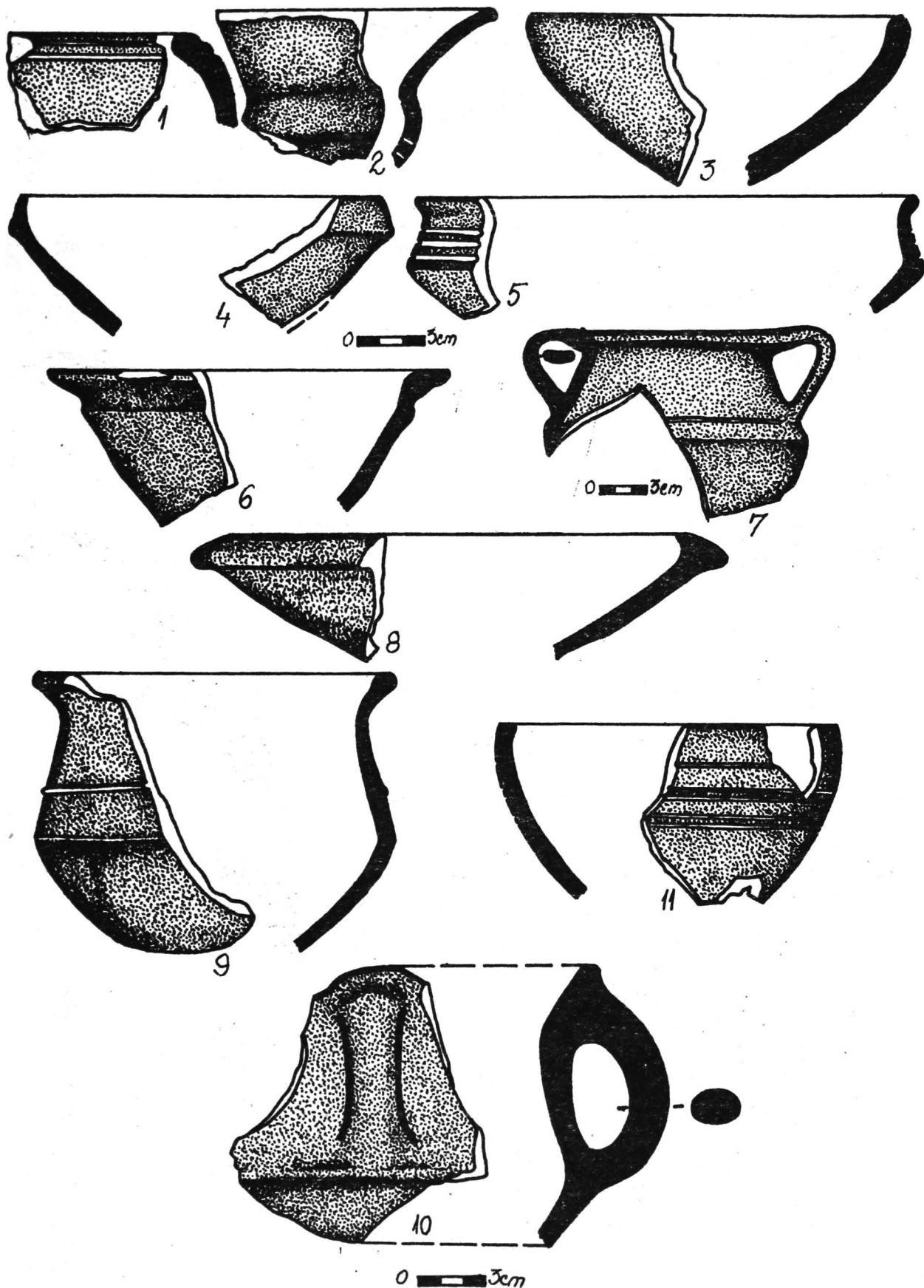
Tessons céramiques gètes. 2-6, 8-10 T. 2-6 F22; 7-8 S1; 9-10 S2.

FIG.121.PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice (1-8) și de amfore (9-10). 1-5, 8-10 MR.
1, 4, 5-7 S1; 2 S4; 3 S2; 8 S6; 9 S7; 10 S3.

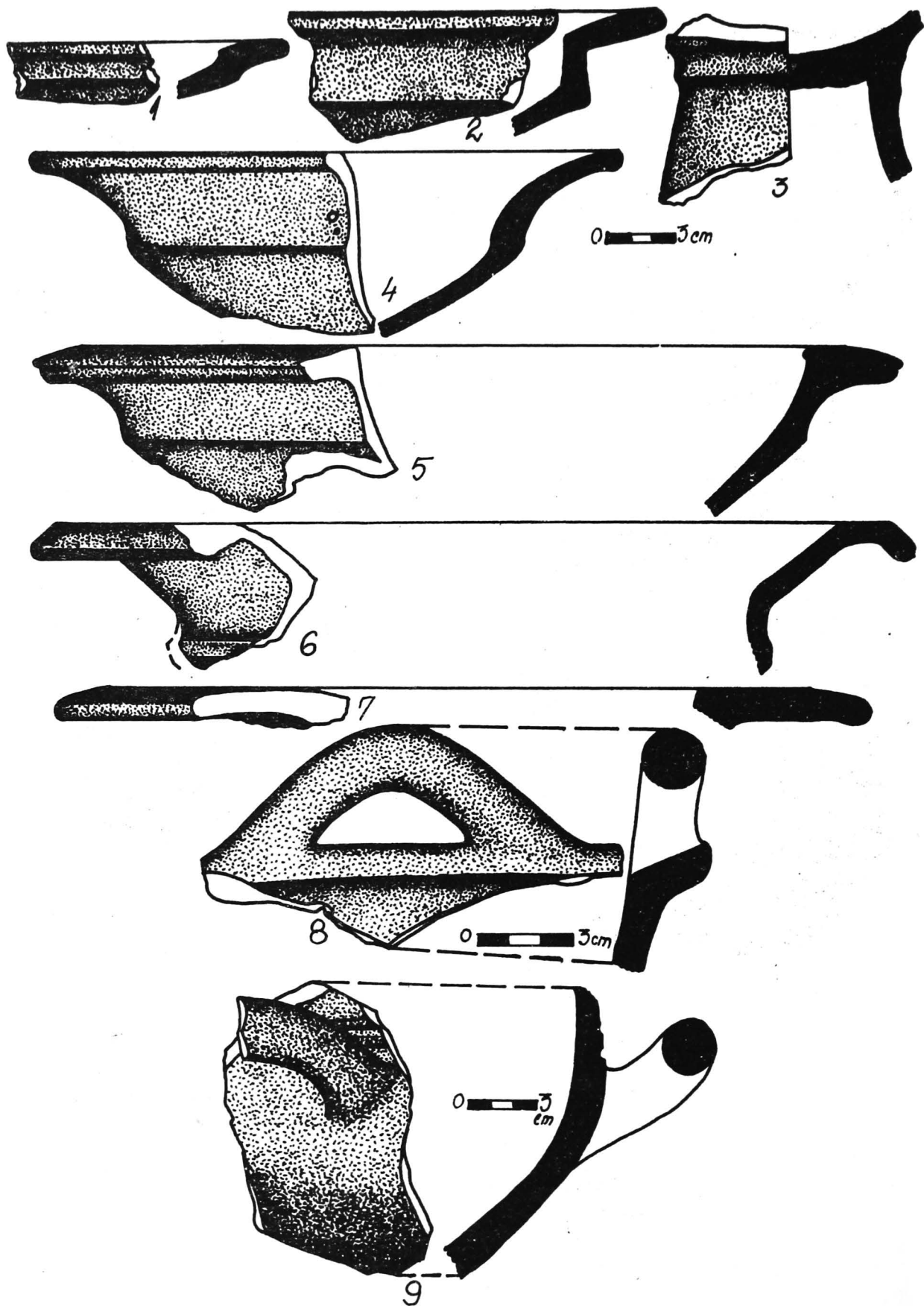
Tessons céramiques gètes (1-8) et d'amphores (9-10). 1-5, 8-10 T.
1, 4, 5-7 S1; 2 S4; 3 S2; 8 S6; 9 S7; 10 S3.

FIG.122. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice (1-10) și elenistic (11). 1-11 MR.
1,3-5 GR14; 6-7 GR15; 8 S1; 9 GR19; 10-11 GR18.

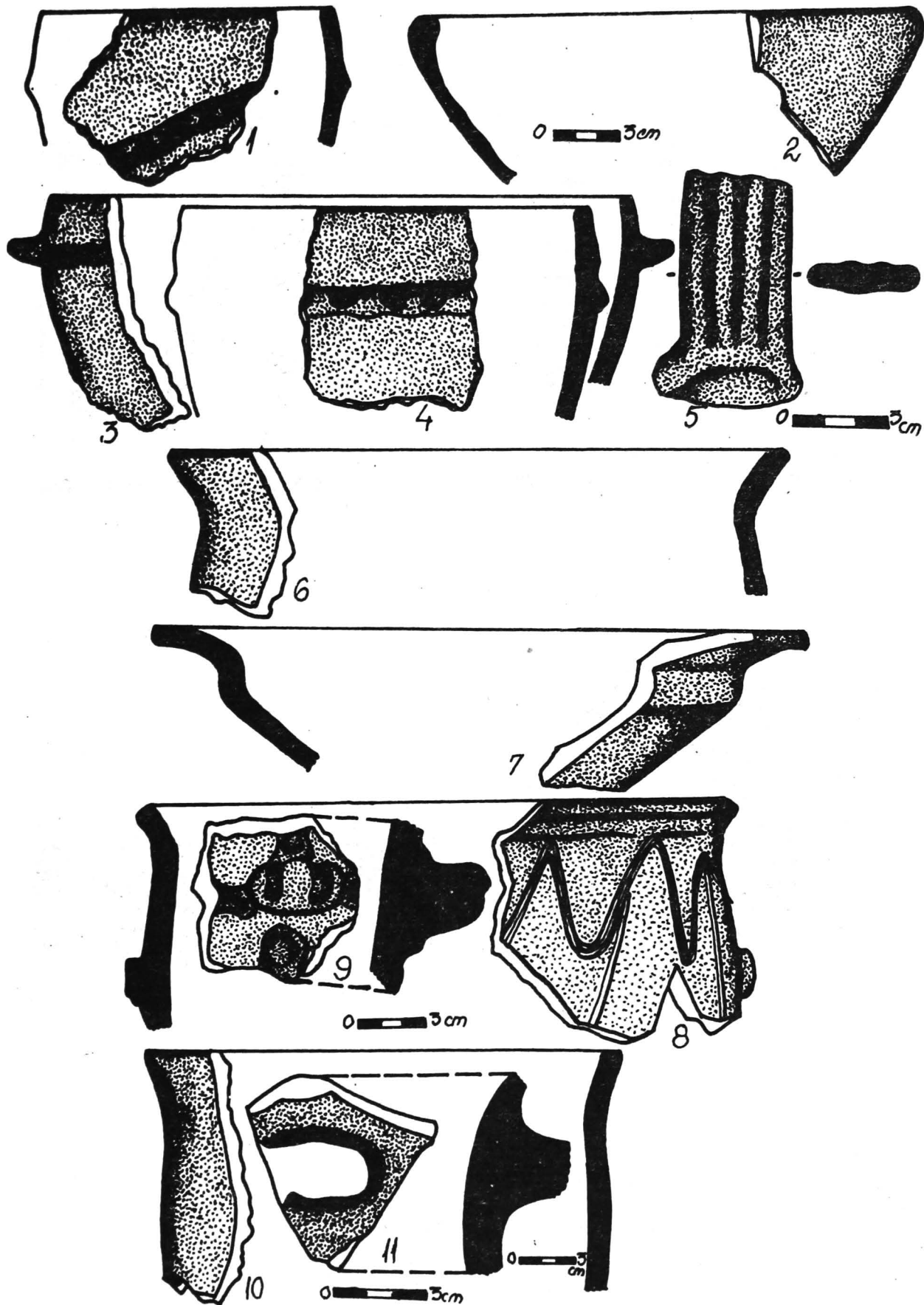
*Tessons céramiques gètes (1-10) et hellénistique (11). 1-11 T.
1,3-5 F14; 6-7 F15; 8 S1; 9 F19; 10-11 F18.*

FIG.123. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 4-9 MR. 1-2, 4 S4; 3, 5, 8 S1; 6 S2; 7 GR15; 9 S3.

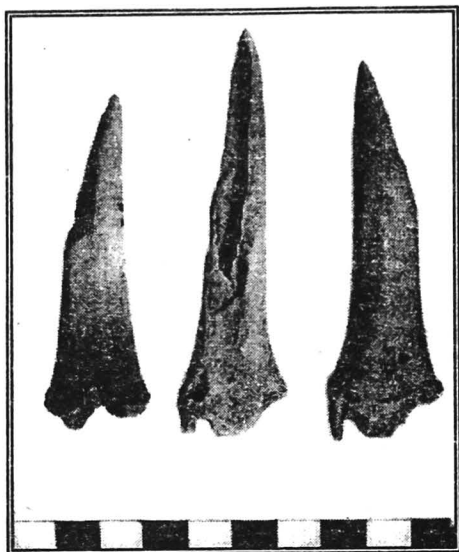
Tessons céramiques gètes 4-9 T. 1-2, 4 S4; 3, 5, 8 S1; 6 S2; 7 F15; 9 S3.

FIG.124. PRUNDU - La Stână.

Fragmente de vase getice. 2, 5, 7, 11 MR. 1-4 L8; 5, 9-11 S4; 6 S2; 7-8 L7.

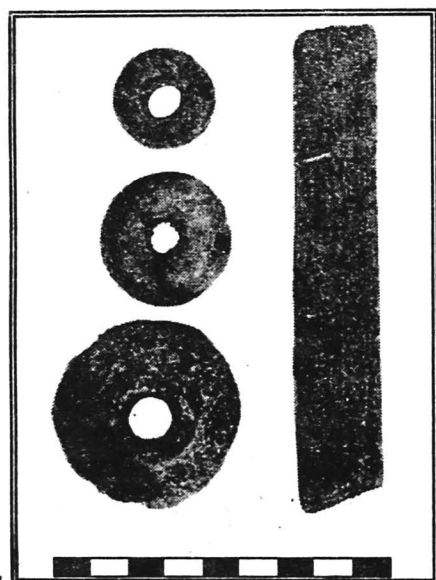
Tessons céramiques gètes. 2, 5, 7, 11 T. 1-4 Hb8; 5, 9-11 S4; 6 S2; 7-8 Hb7.

1.

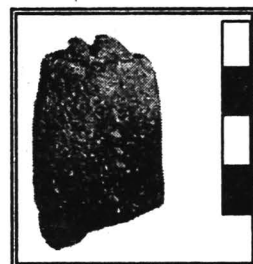
2.

3.

4a.

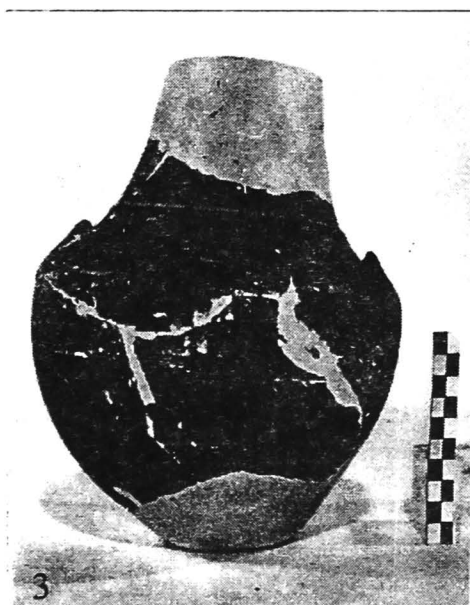
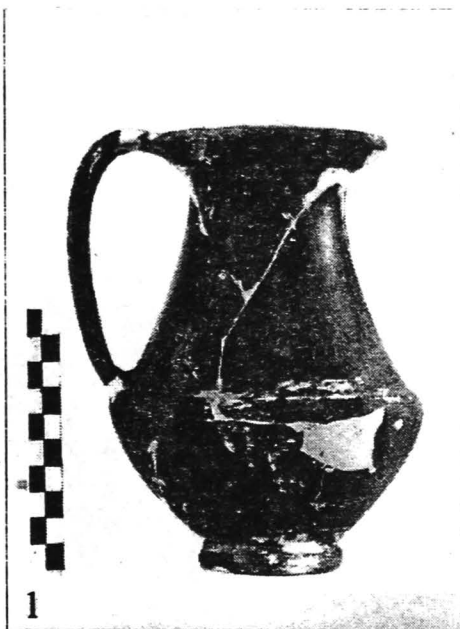

4b.

**FIG. 125.1 a, 3 PRUNDU - La Stână
1 b, 2, 4 GREACA - La Slom
1c Greaca - Valea Fântânilor**

1. Împungătoare din os; 2. cuțite din fier; 3. fusaiole din lut și cute din gresie; 4. phallus din lut.

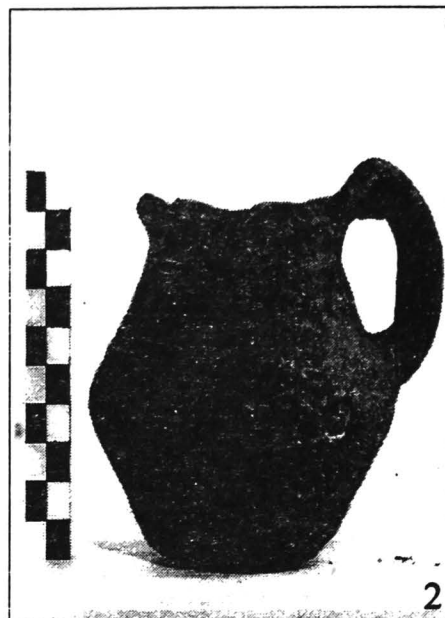
1. Perceur en os; 2. couteaux en fer; 3. fusaïoles en argile et queux en grès; 4. phallus en argile.

FIG.126. PRUNDU-La Stână.

1-5 Vase getice. Vases gètes.
1-4 GR.12; 5 GR.15; 1-4 F.12; 5 F.15.

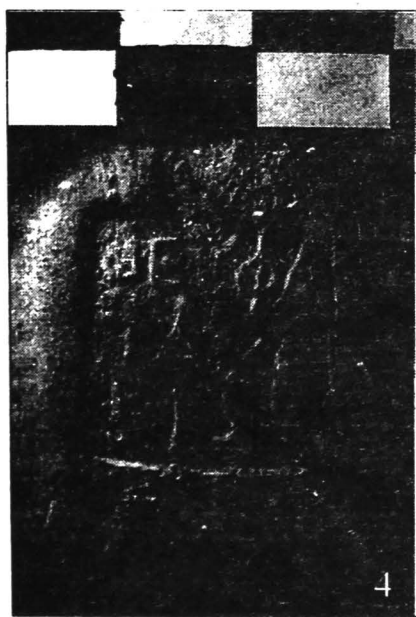
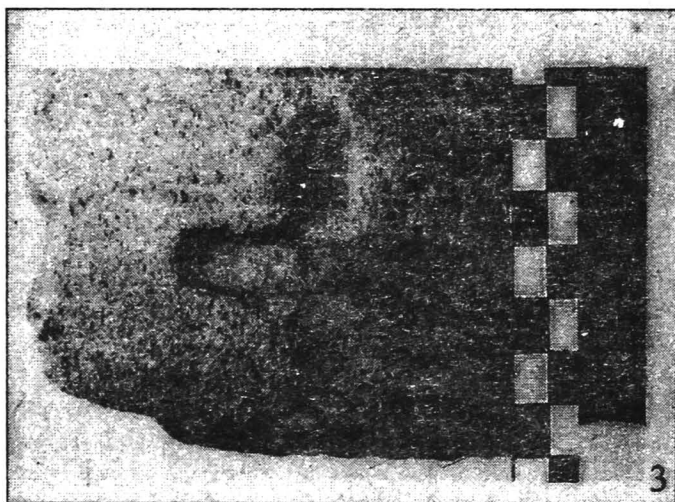
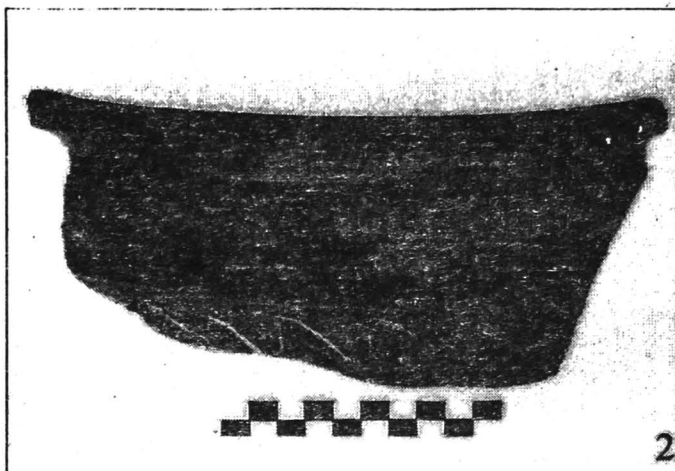

FIG.127. PRUNDU-La Stână.

1-5 Vase getice. Vases gètes.
1-5 GR.15; 1-5 F.15.

**FIG.128. GREACA.1,5 Valea Fântânilor; 3 Canalul Popii.
PRUNDU.2 La Stână; 4 La Nucl.**

1 - 3 Vase getice, 4 - 5 ștampile de amfore din Knidos și Rhodos.
1 - 3 Vases gètes, 4 - 5 Timbres d'amphores de Knide et Rhodos.
1 - 6 Strat. 1 - 6 Couche.

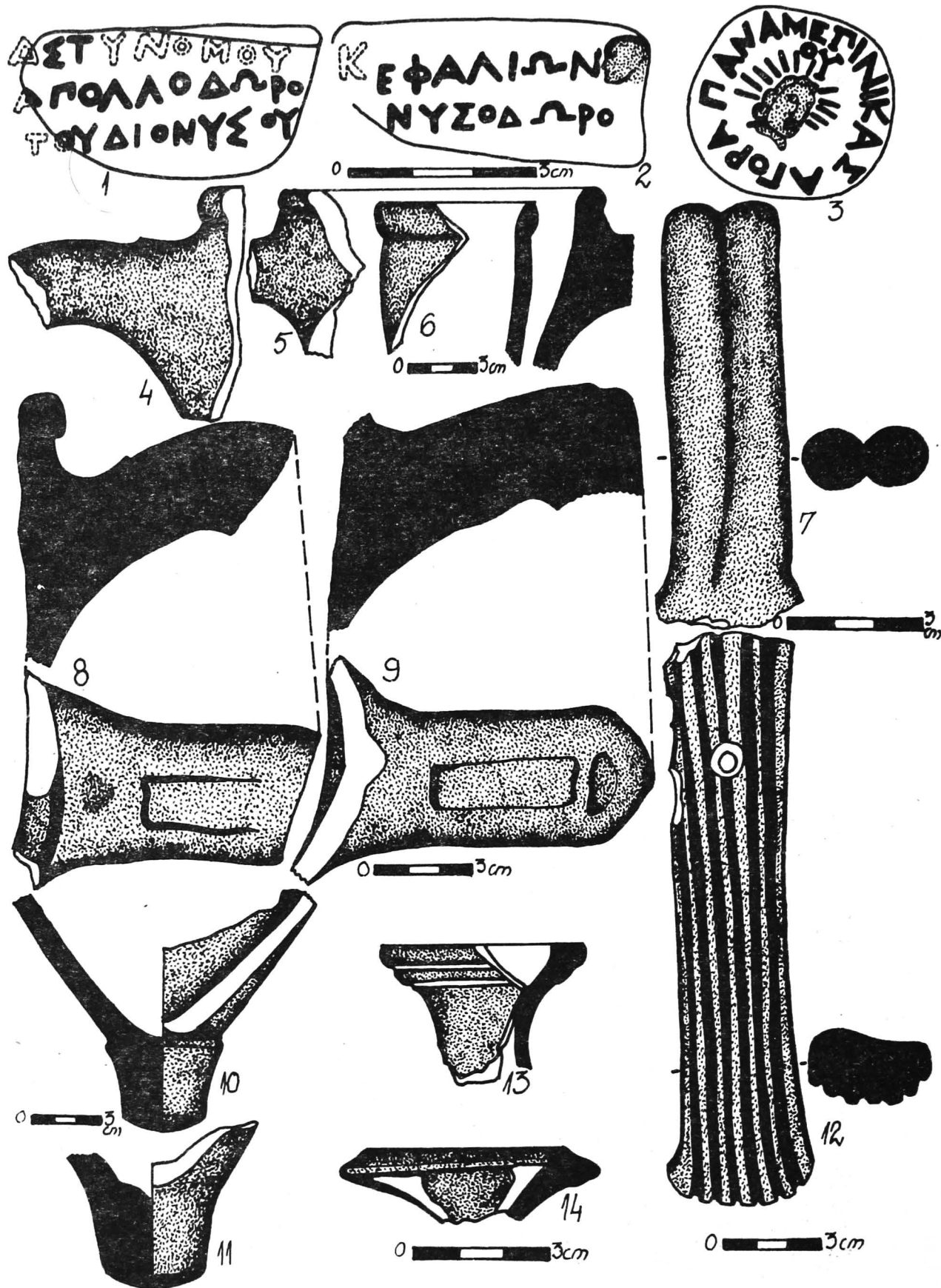
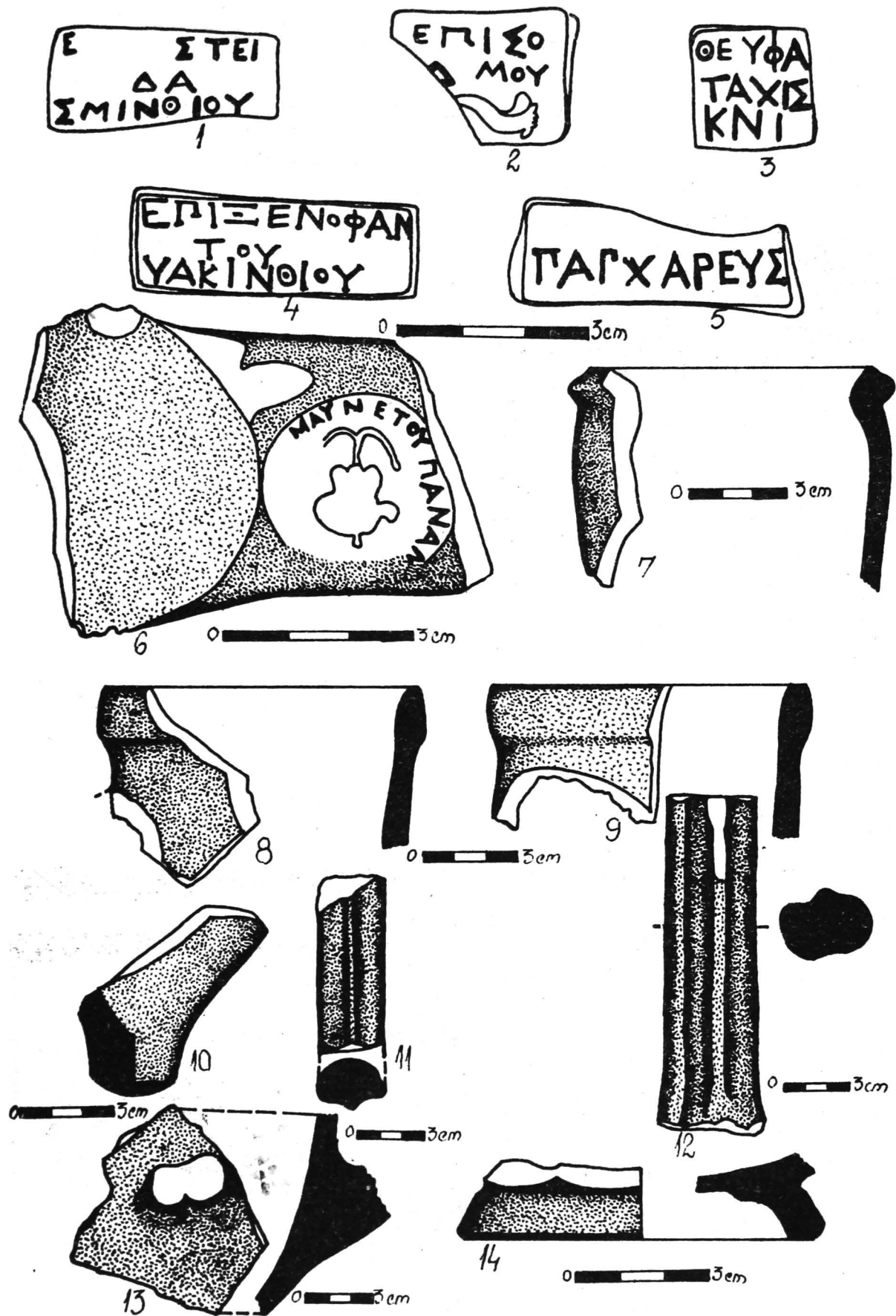

FIG.129. CĂSCIOARELE.

Importuri elenistice. Ștampile de amfore din Sinope (1-2) și Rhodos (3). -2, 4-5, 7-9, 11-14 Șuvița Hotarului. 1-2 B2; 4 S14; 7 S7; 8 GR7; 8 S2; 11 S1; 12 S8; 13-14 S9.

Importations hellénistiques. Marques d'amphores de Sinope (1-2) et Rhode (3). 1-2 H2; 4 S14; 7 S7; 8 F7; 8 S2; 11 S1; 12 S8; 13-14 S9. 3 Coinea II-S1.6, 10 Suharna-S1.

FIG.130. Zona GREACA - PRUNDU. Importuri elenistice.

1-2 La Slom; 4-6 Valea Fântânilor; 7-14 La Stână; 3 Prundu-La Nuci. Ștampile de amfore din Rhodos (1-2, 4-6) și Knidos (3); 8-13 fragmente de amfore, 14 fragment de skyphos?

Marques d'amphores de Rhode (1-2, 4-6) et Knidos (3); fragments d'amphores (8-13) et de skyphos (14).

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

HAUT MOYEN AGE

Căscioarele - *Șuvița Hotarului*.
Căramidă cu semn cruciform din
Bordeiul nr. 9.

Căscioarele - *Suharna*. Locuința nr. 1.

FIG. 131. CĂSCIOARELE.

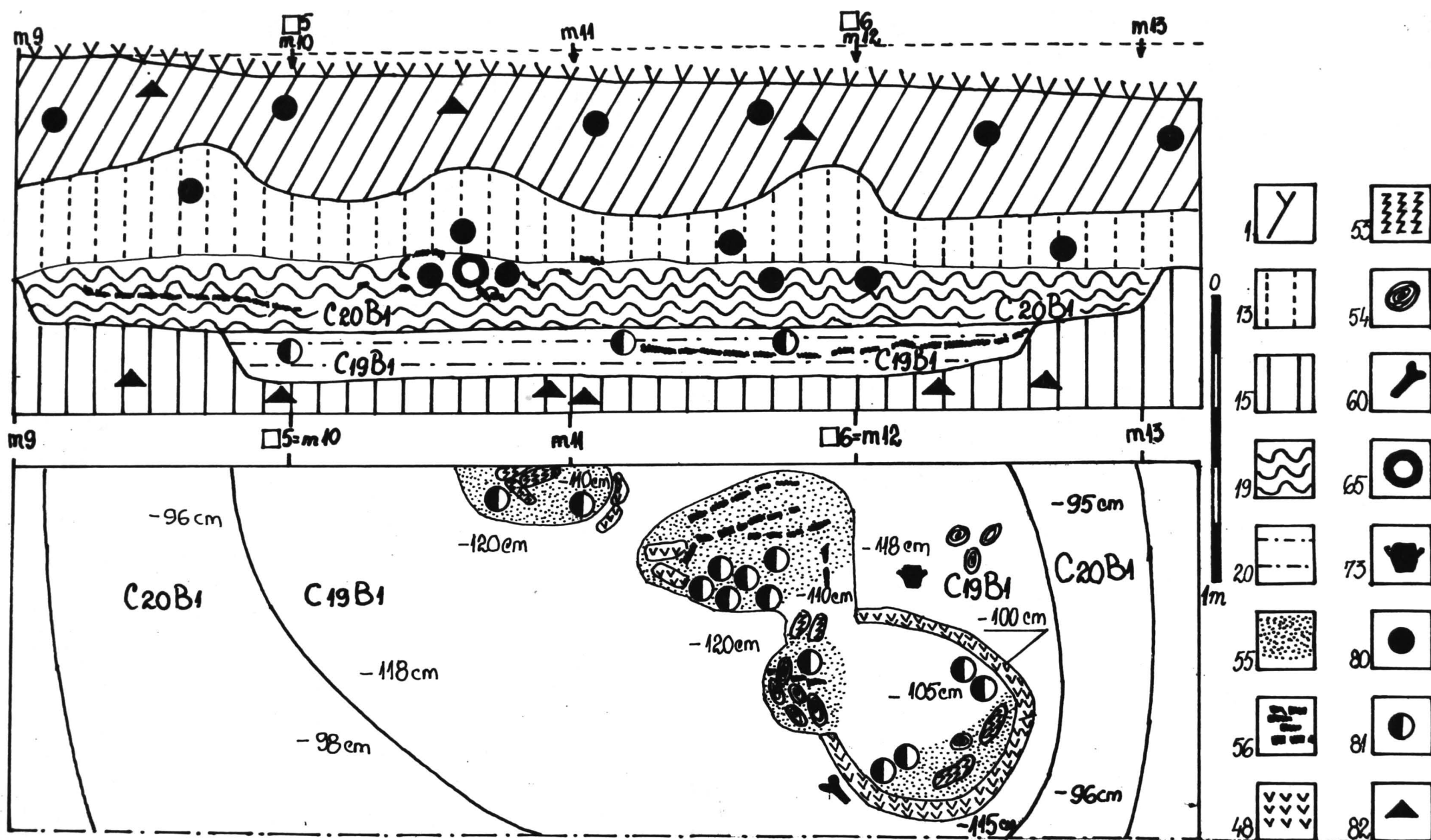

FIG.132. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

S1, c.5-7. Bordeiu nr.1 - sec.VI-VII (plan, profil); Bordeiu nr.1 - sec.IX-X (plan, profil)

S1, c.5-7. Hutte no.1 - VIe-VIIe s. (plan, profil); Hutte no.1 - IXe-Xe s. (plan, profil).

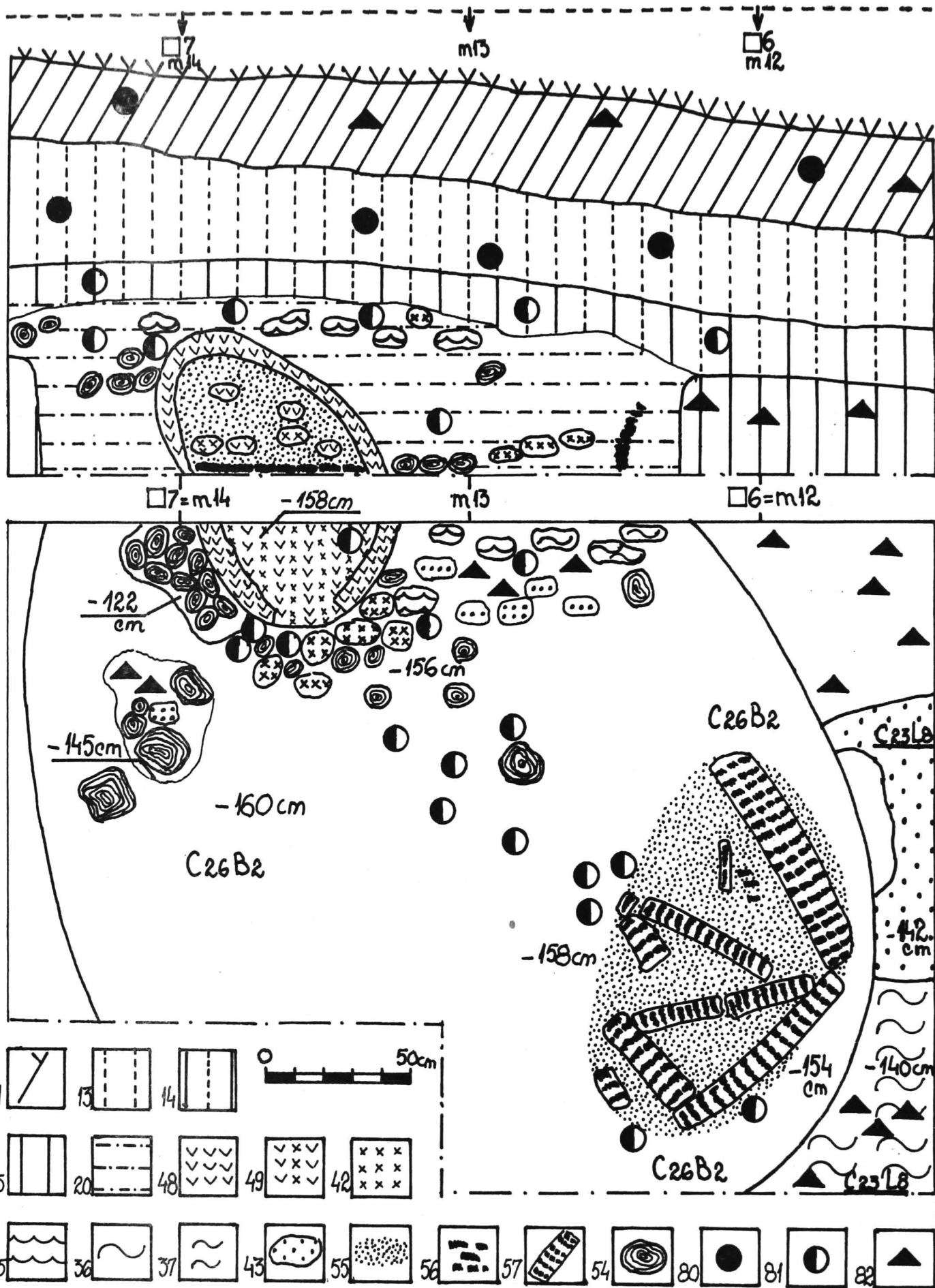
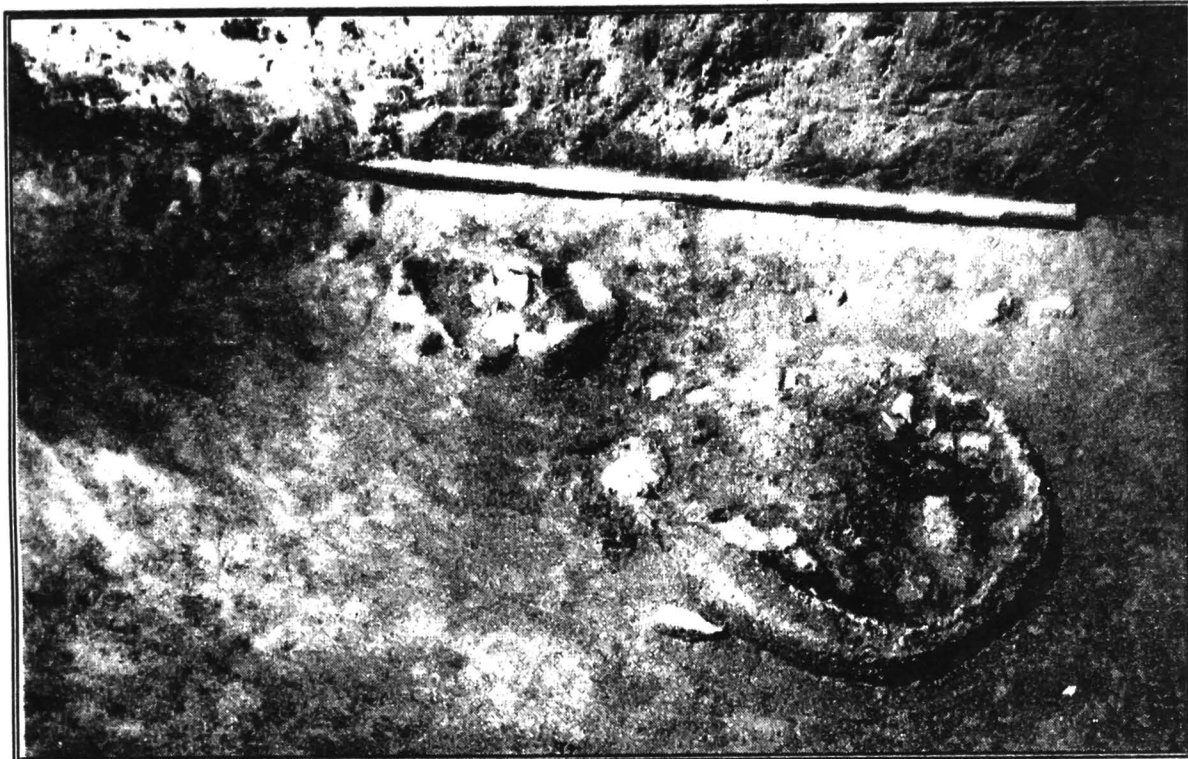

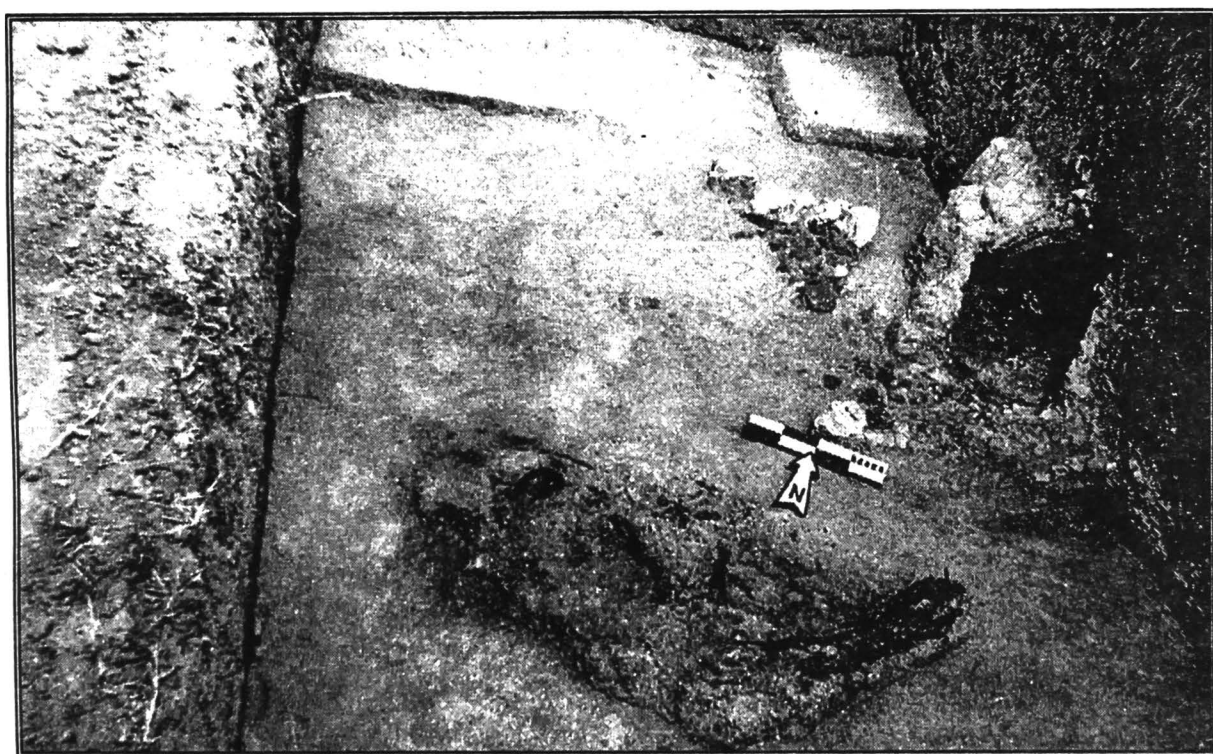
FIG. 133. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

S2, c.7-8. Bordeiu nr.2 - sec.VI-VII (plan, profil).

S2, c.7-8. Hutte no.2 - VI^f-VII^f s.(plan, profil).

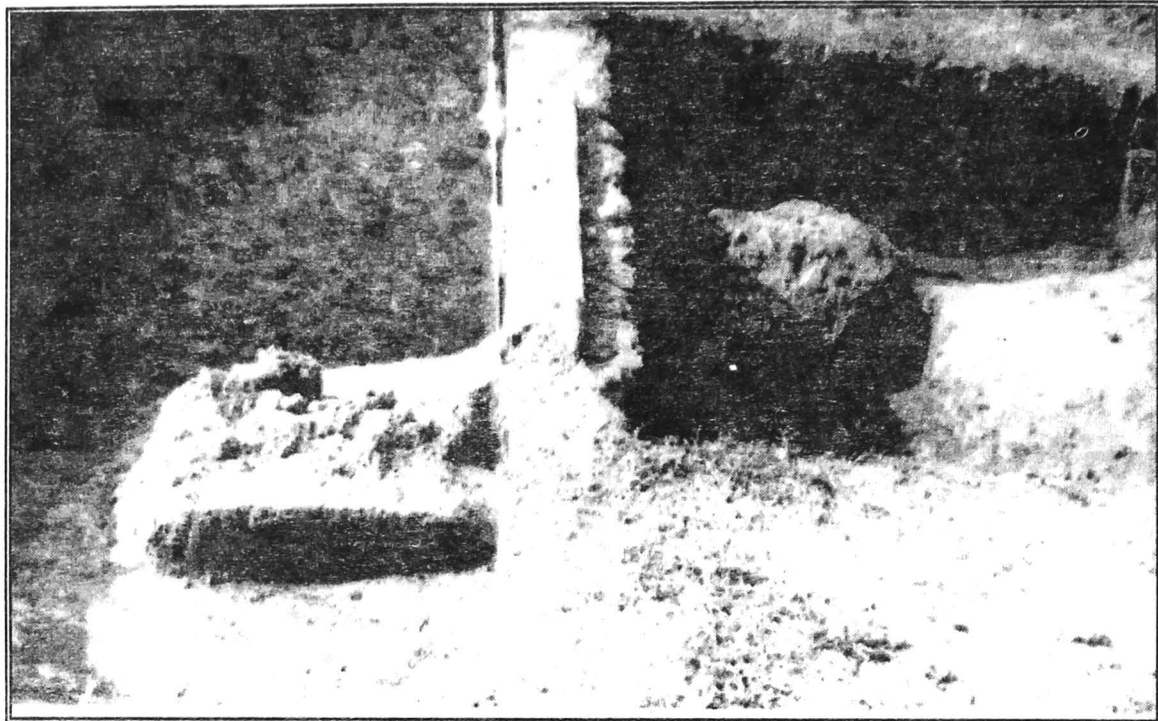

1. Bordeiul nr. 1.
Hutte no. 1.

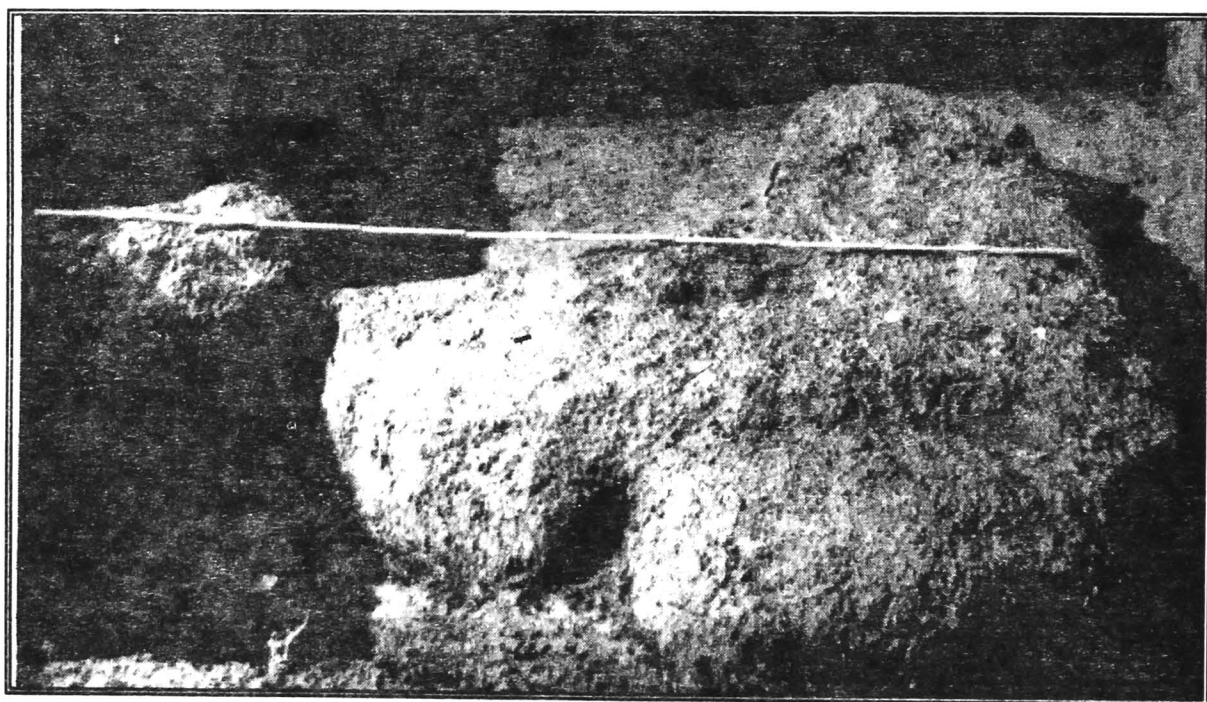

2. Bordeiul nr. 2.
Hutte no. 2.

FIG. 134 CĂSCIOARELE — Șuvița Hotarului.

1a.

1b.

1a. - b. Locuința nr. 1
Habitation no. 1.

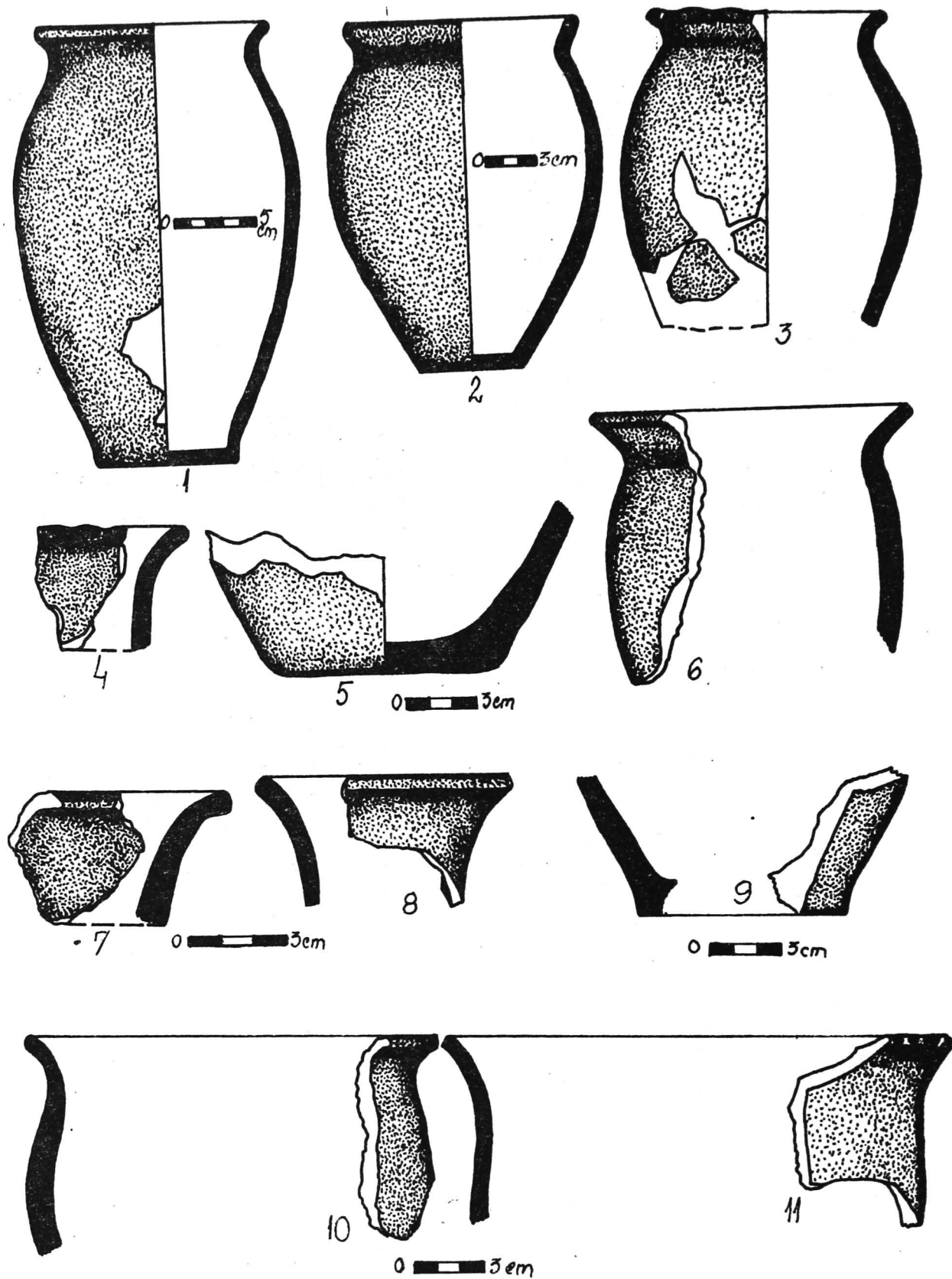
FIG.135. CĂSCIOARELE-Cătălui(sec.VI-VII; VI-VII s.).

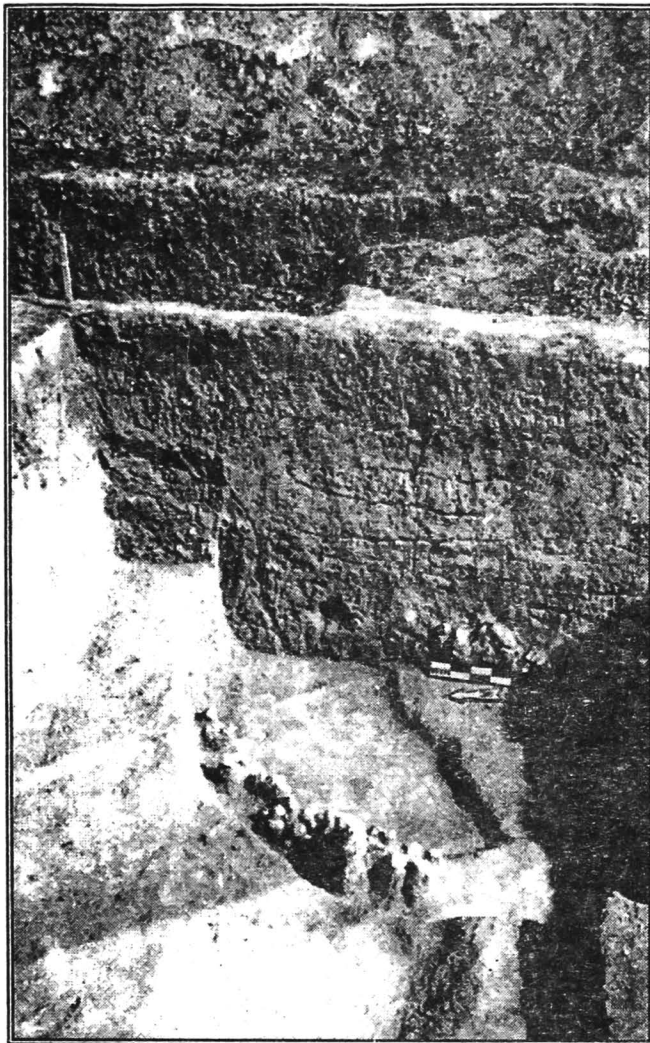
1-3 Borcane din Bordeiu nr.2.1-3 *Bocaux-Hutte no.2.* (sec.VI-VII; VI-VII s.).

FIG.136 CĂSCIOARELE - "Șuvița Hotarului"

FIG.137. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Ceramică (sec.VI-VII): Bordeiul nr.1 (4-6); Brdeiul nr.2 (1-3; 7-11).
 Céramique (VIe-VIIes.): Hutte no.1 (4-6); Hutte no.2 (1-3; 7-11).

1. Bordeiul nr. 3.
Hutte no. 3.

2. Groapa nr. 1.
Fosse no. 1.

FIG.138 CĂSCIOARELE — Șuvița Hotarului (sec.IX-X; IX-X s.).

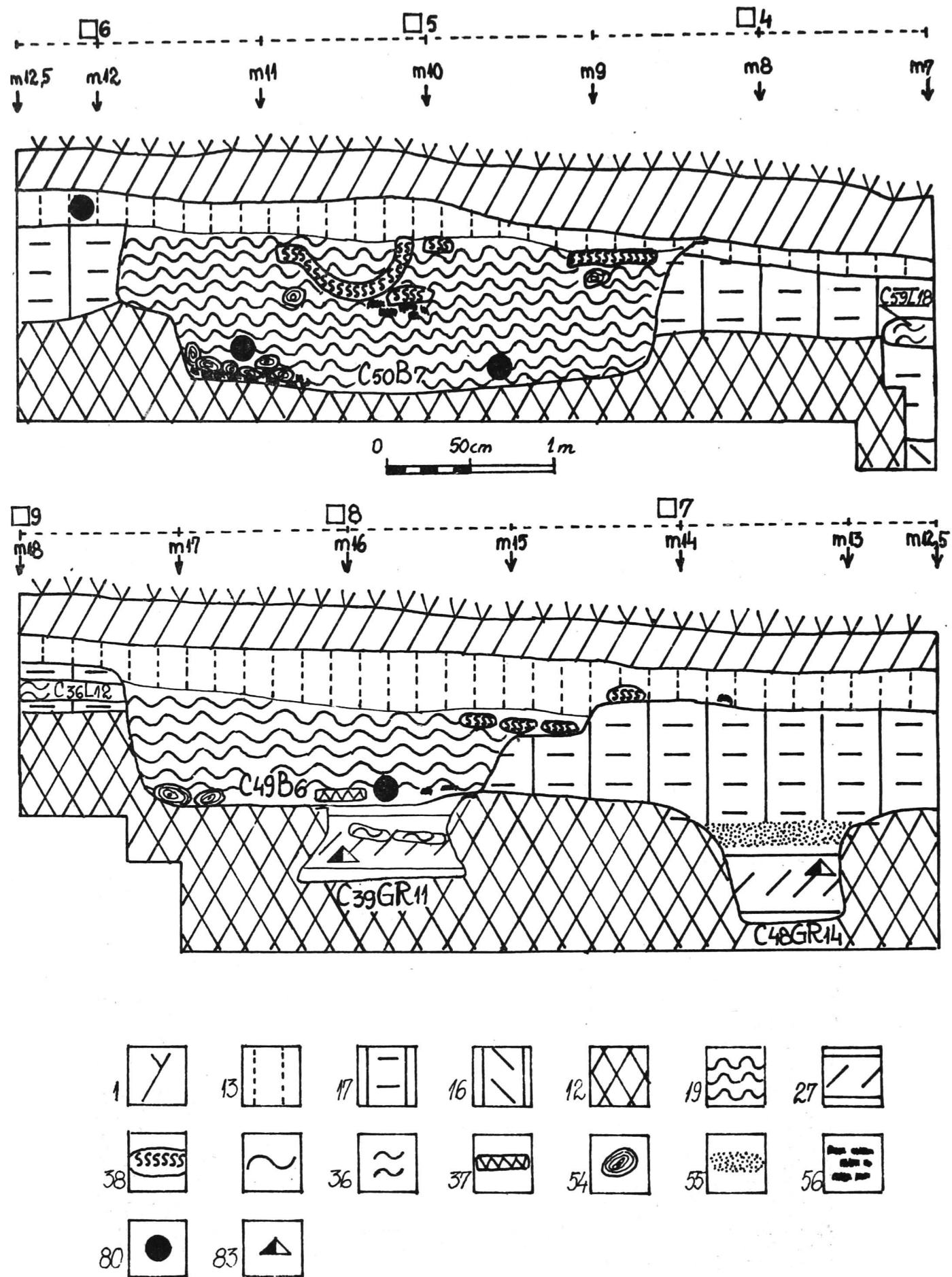
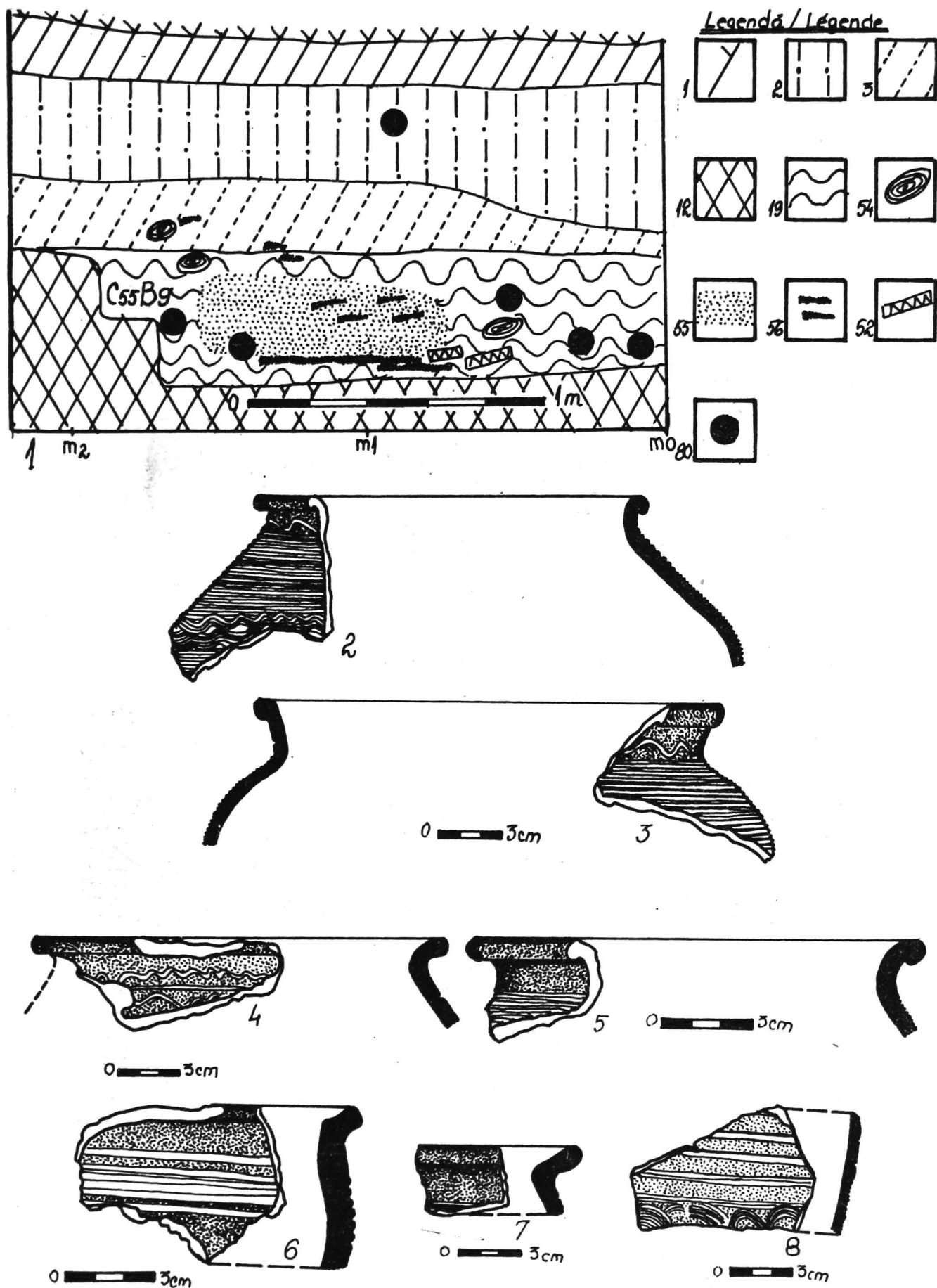

FIG.139. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

S7, c.5-9. Bordeiele nr.6-7 - sec.IX-X(profil).S7, c.5-9. Huttes no. 6-7- IX-X s. (profil).

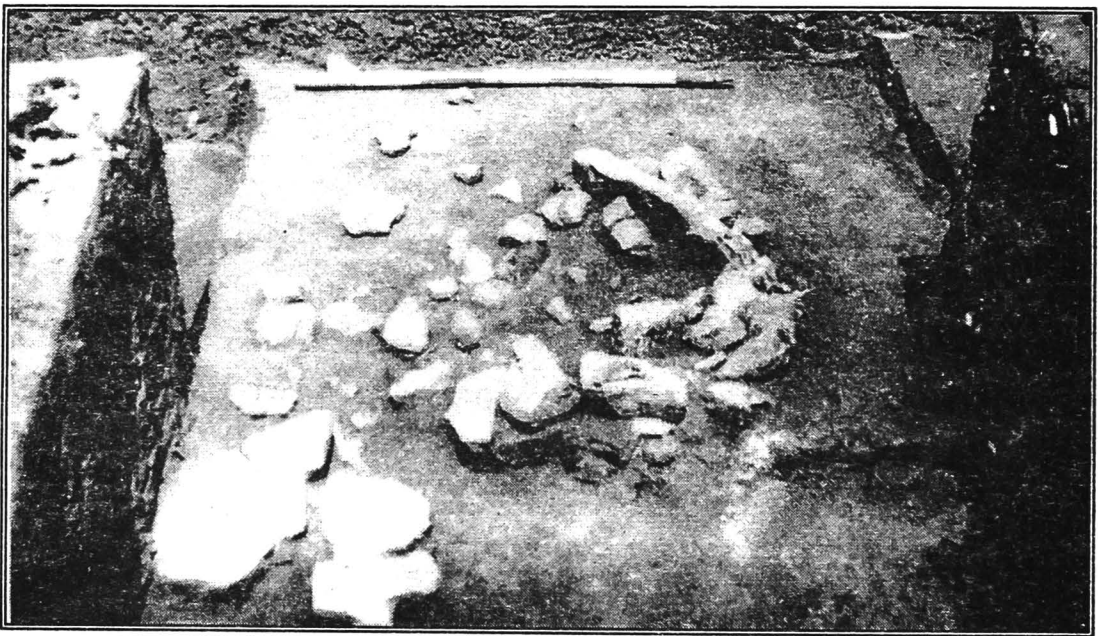
FIG.140. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

S8. Bordeii nr.9-sec.IX-X: profil (1); ceramică (2-3, 8)); fragmente ceramice din strat (4-7).
 S8. Hutte no.9-IX-X s.: profil (1); céramique (2-3, 8); tessons céramiques (4-7).

1.

2.

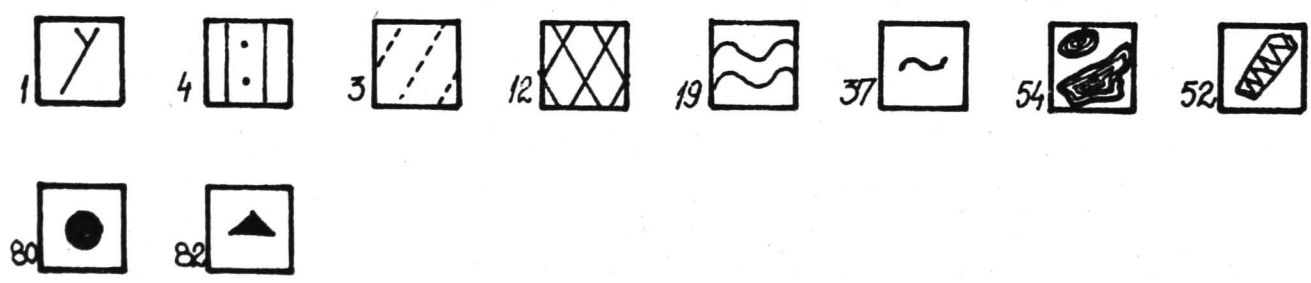
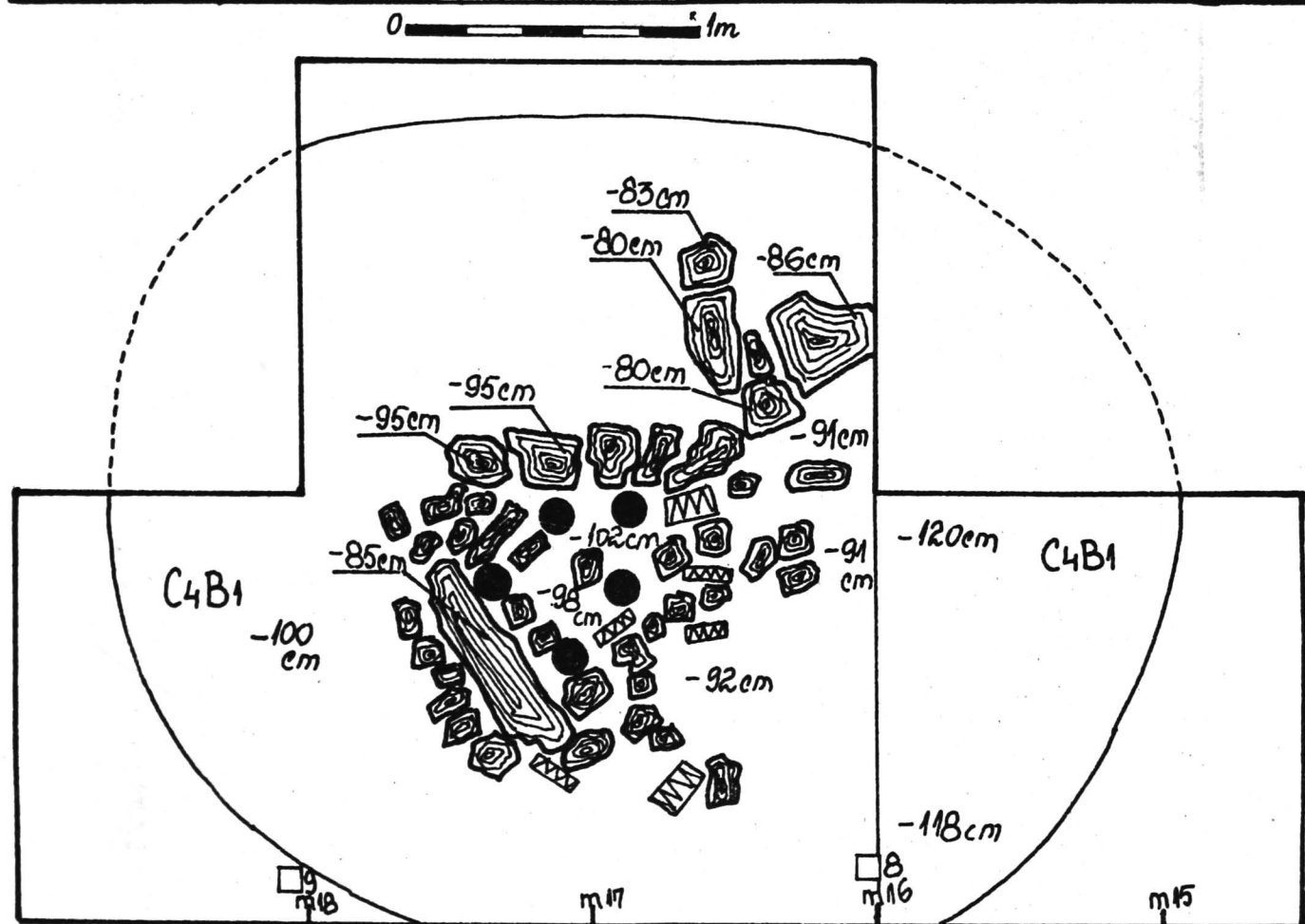
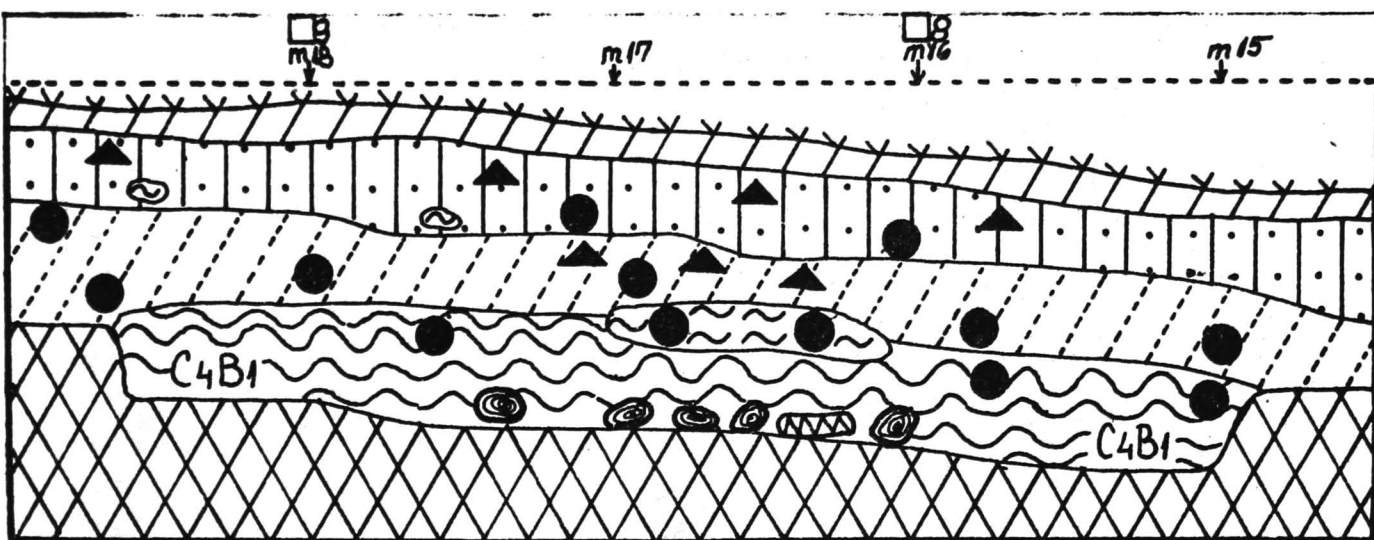
FIG.141. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului

1. Vedere generală.

Vue générale.

2. Bordeiul nr.1.

Hutte no. 1.

FIG.142. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.
 S1, c.8-9. Bordeii nr.1 -sec.IX-X (plan, profil).
 S1, c.8-9. Hutte no.1 -IX-X s. (plan, profil).

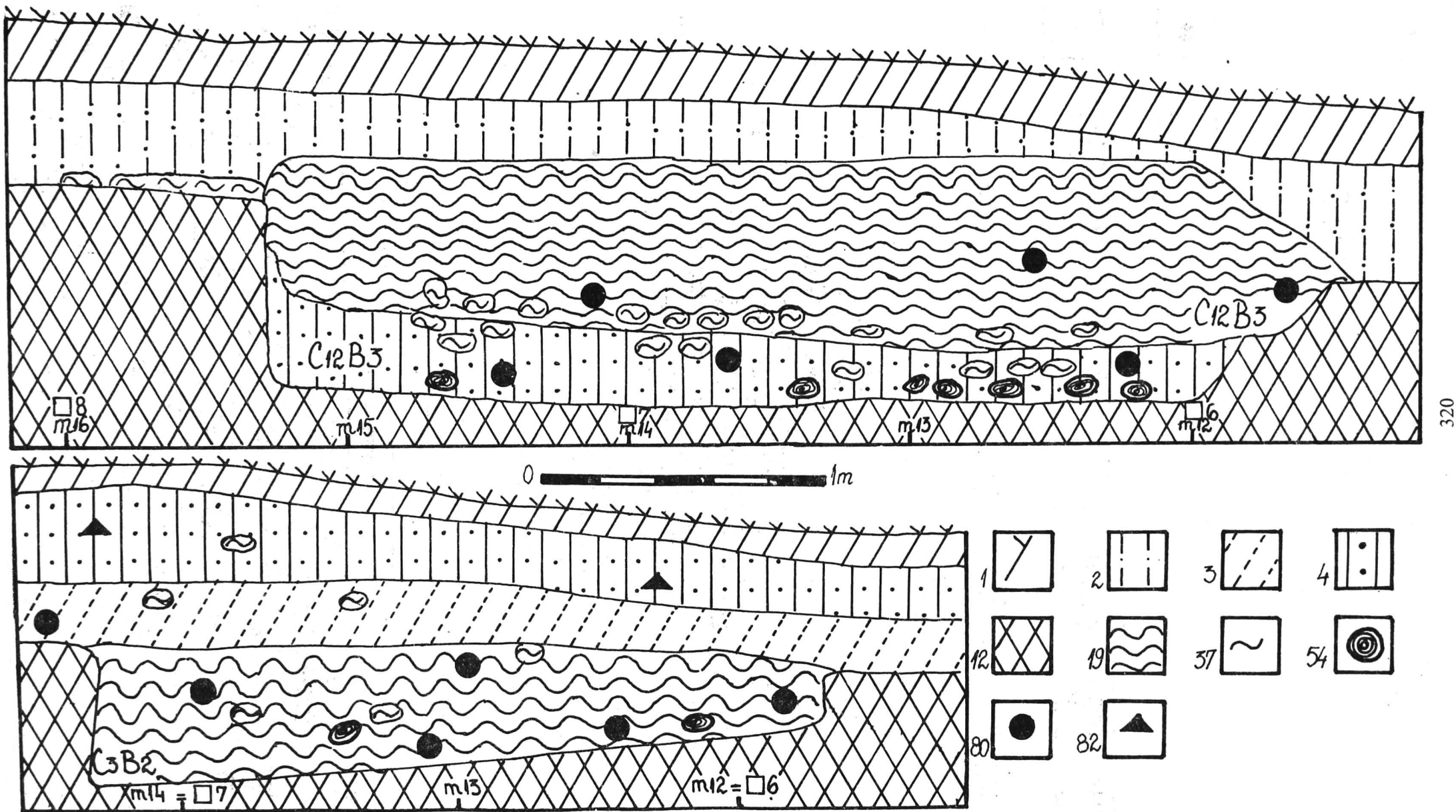

FIG. 143. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului.

1. S3, c.6-8. Bordeul nr.3 -sec.IX-X (profil). 2. S1, c.5-7. Bordeul nr.2 (profil).

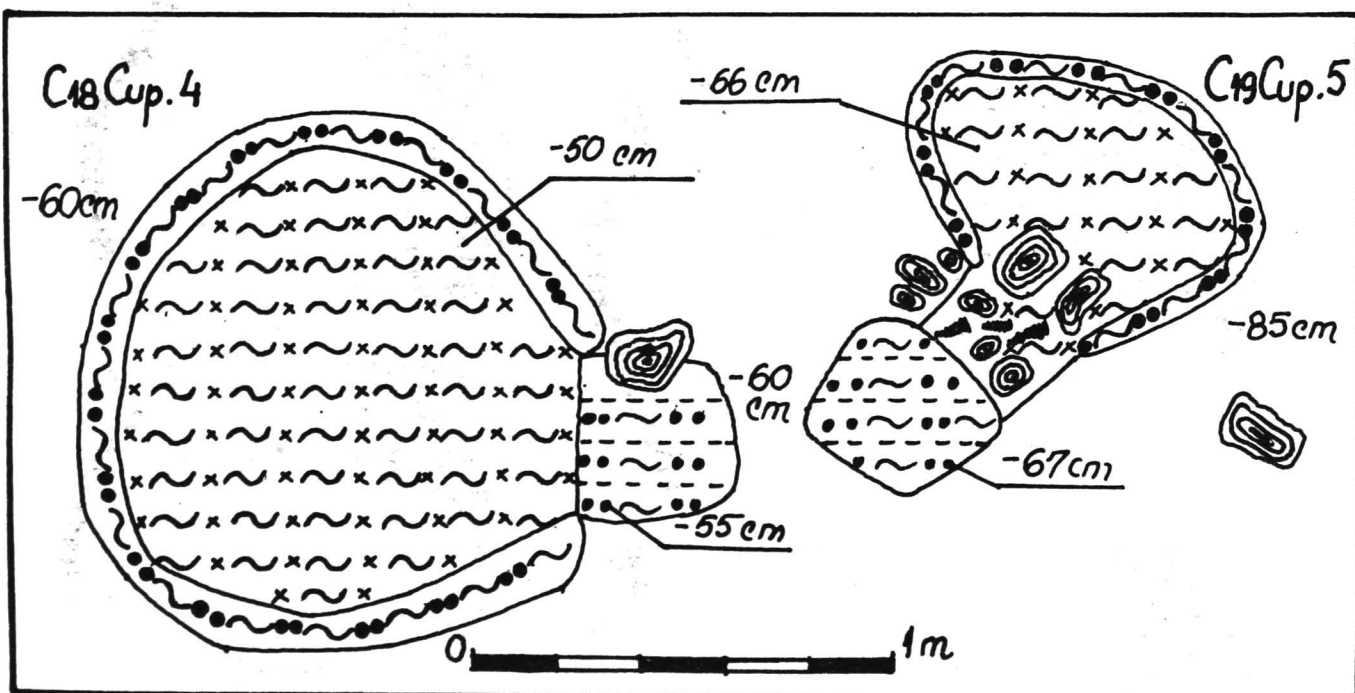
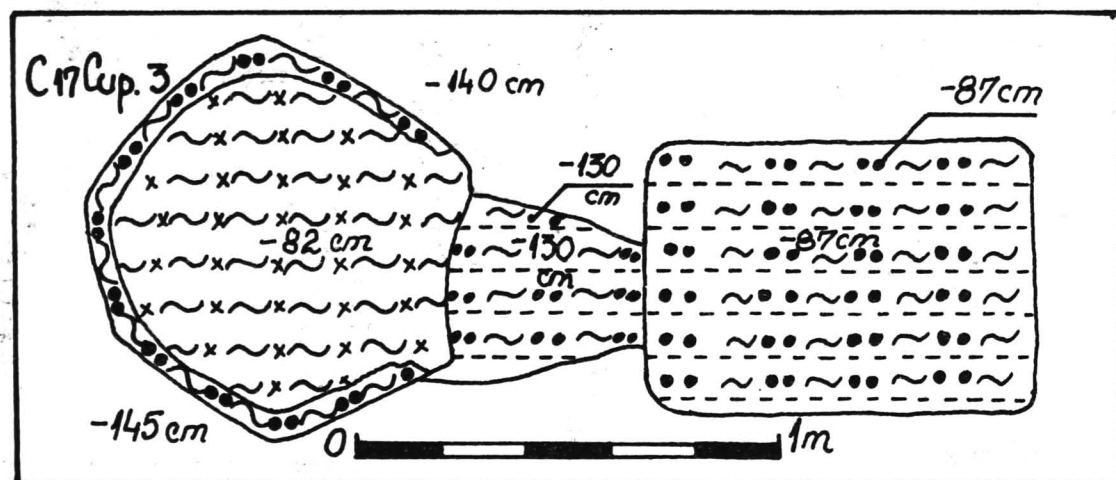
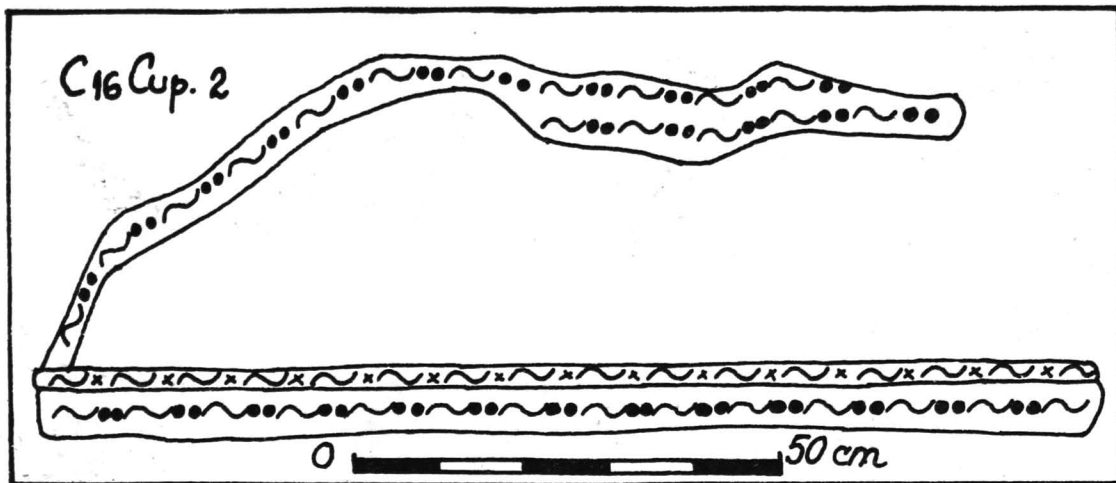
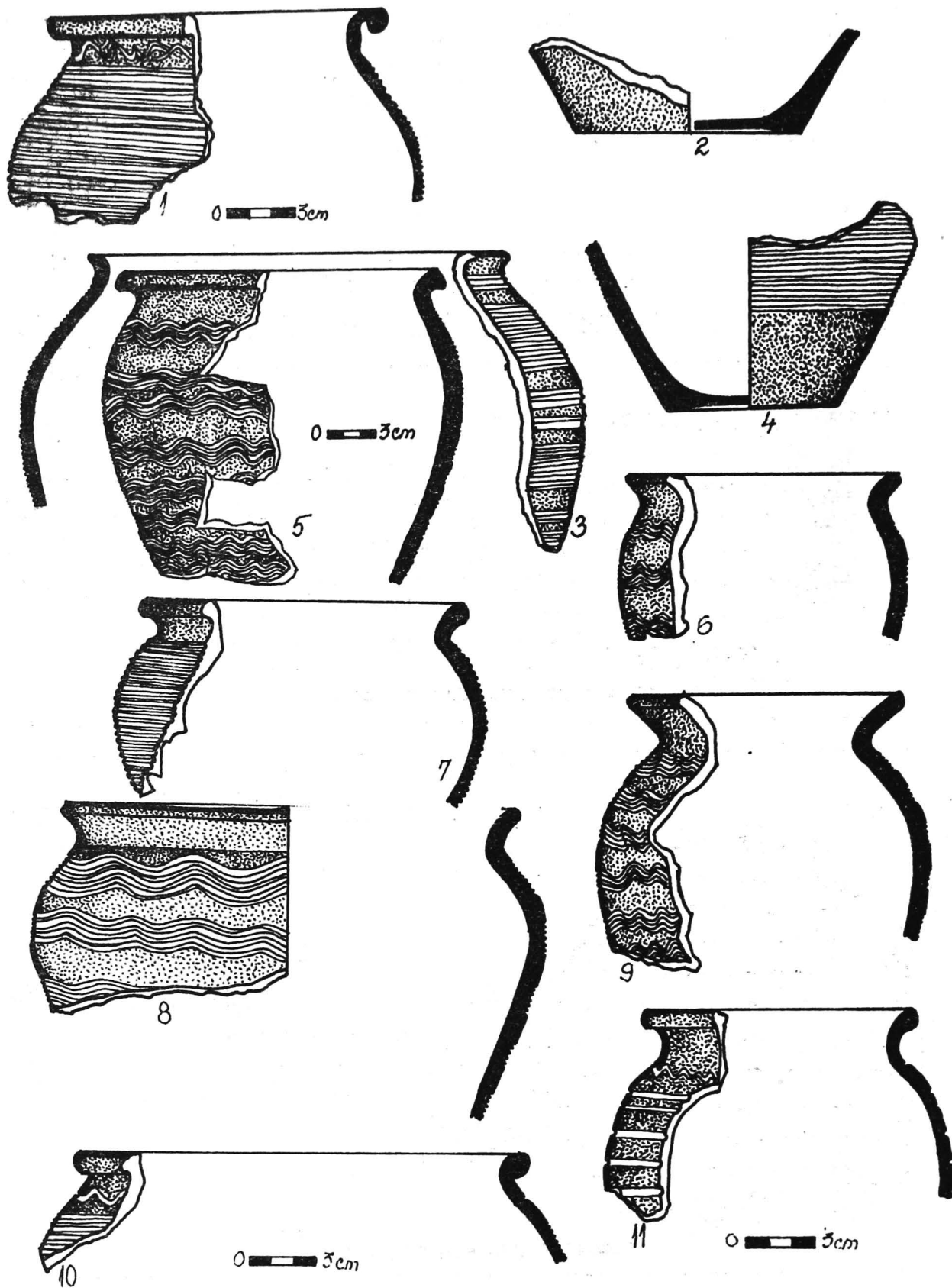

FIG.144. CĂSCIOARELE - Suharna.

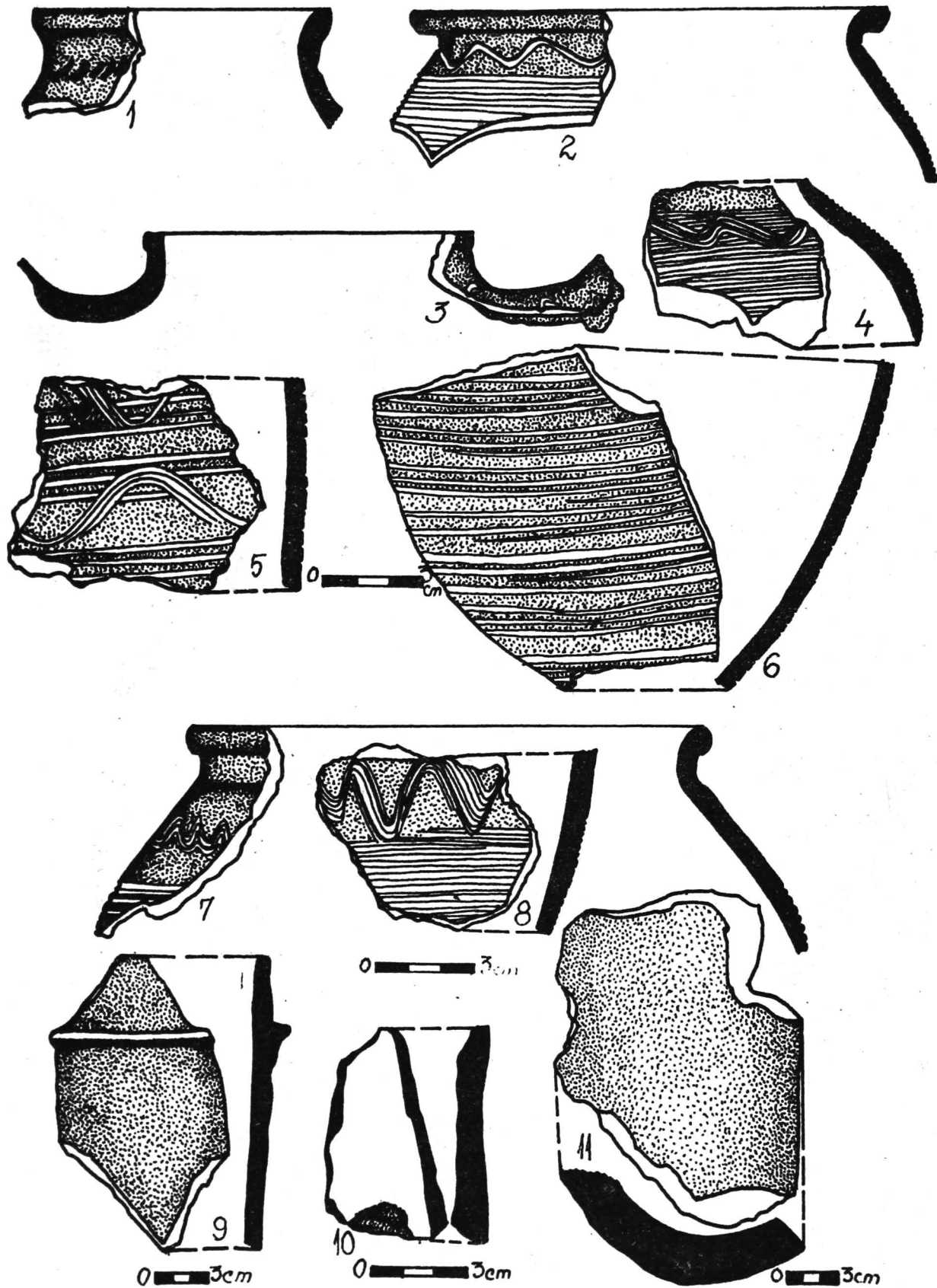
1. Cuptorul nr.2 (profil). 2. Cuptorul nr.3 (plan). 3. Cuptoarele nr.4-5 (plan) (sec.IX-X).
1. Four no.2 (profil). 2. Four no.3 (plan). 4-5 Fours nos.4-5 (plan) (IX-X s.).

FIG.145. CĂSCIIORELE - Șuvița Hotarului.

Fragmente ceramice: Bordeiul nr.1 (1-4); Bordeiul nr.3 (5-9); Bordeiul nr.4 (10); Bordeiul nr.8 (11).

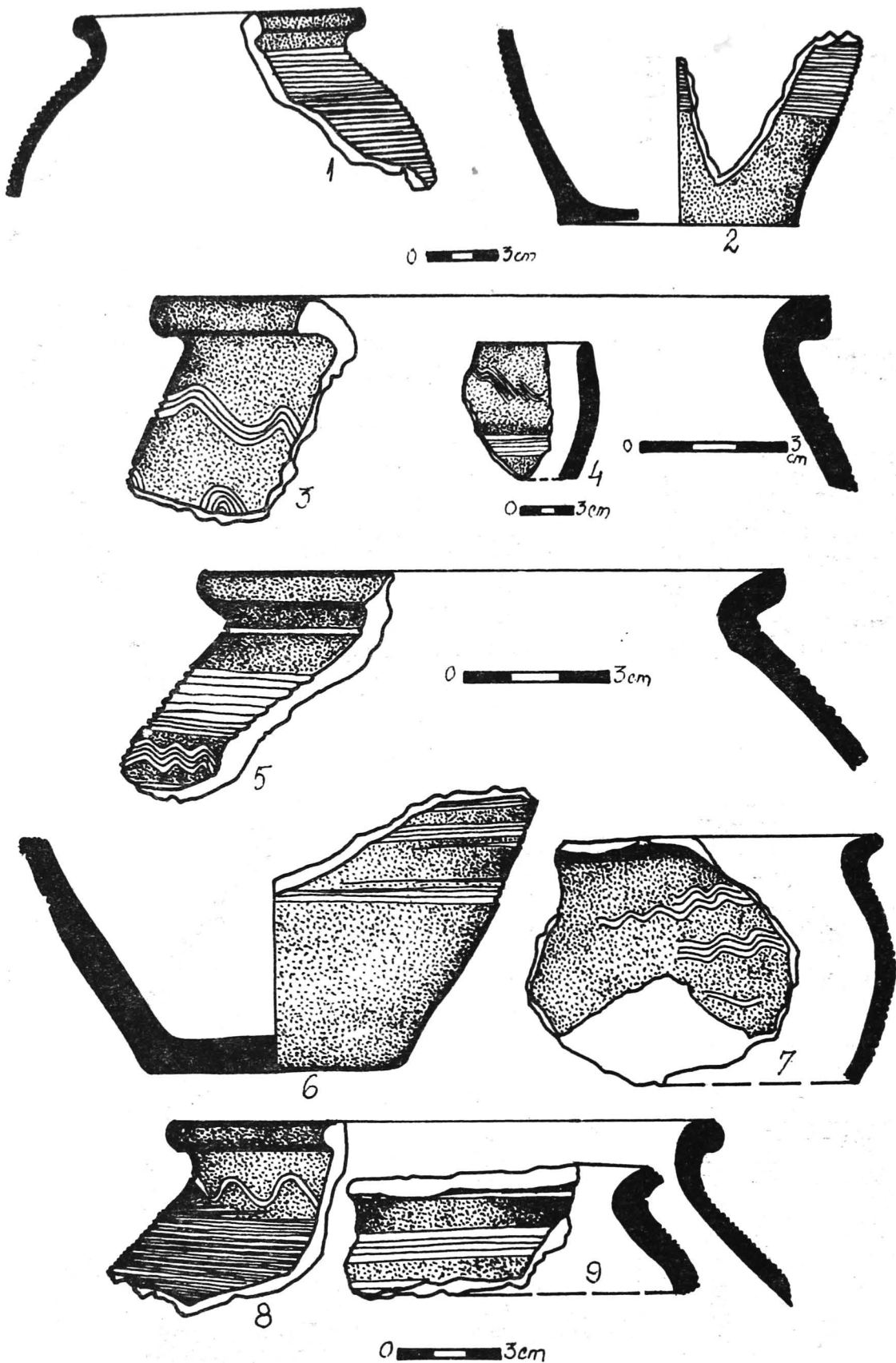
Tessons céramiques: Hutte no.1 (1-4); Hutte no.3 (5-9); Hutte no.4 (10); Hutte no.8 (11).

FIG.146. CÂSCIIORELE - Șuvița Hotarului.

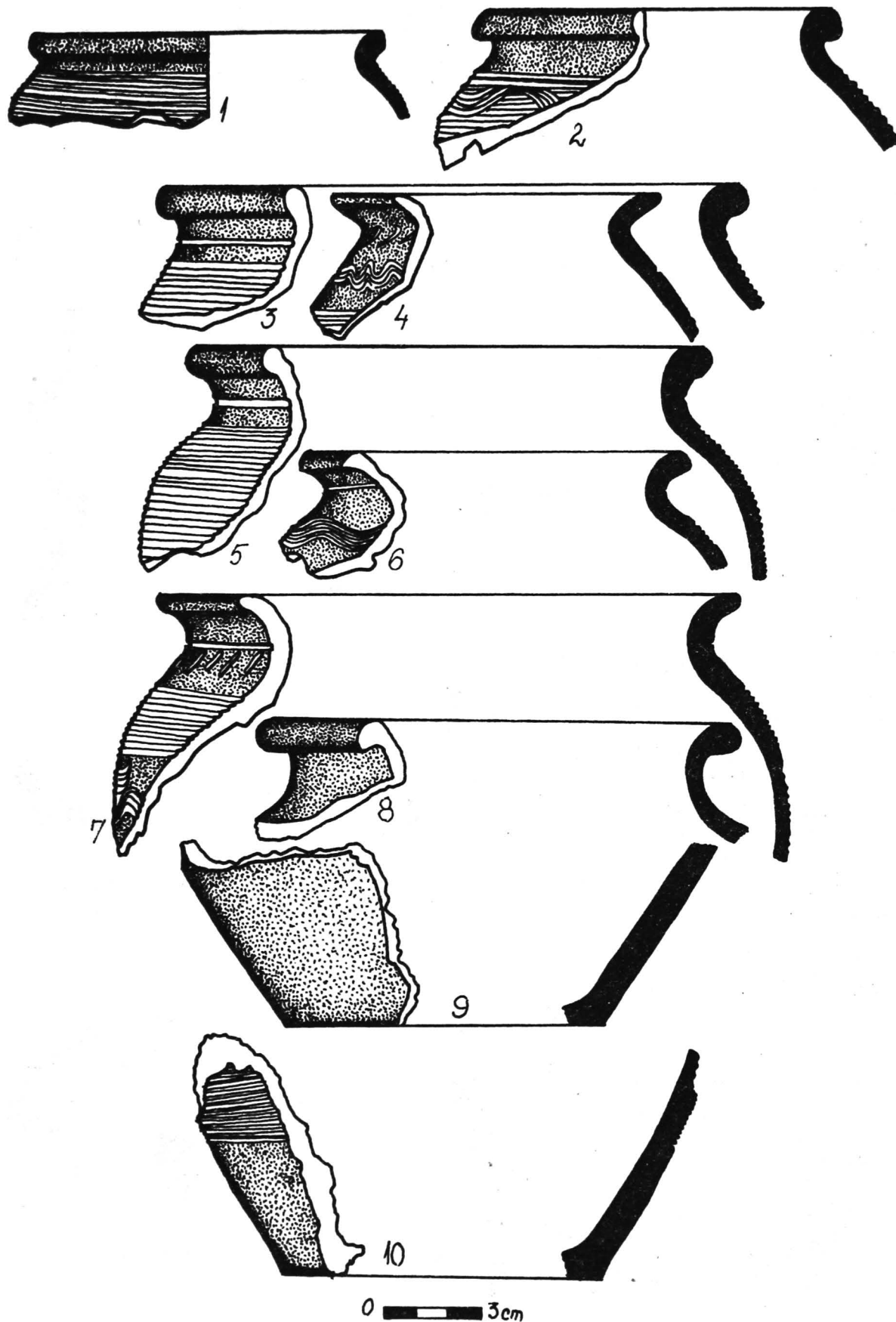
Bordeiul nr.9: fragmente ceramice (1-8); tub de conductă (9); olan (11); piatră de ascuțit (10).

Hutte no.9: tessons céramiques (1-8), tube d'aqueduc (9), tuille (11) et pierre à aiguiser (10).

FIG.147. CĂSCIOARELE - Suharna.

Fragmente ceramice: Bordeiul nr.2 (1-3, 5); Bordeiul nr.3 (4); strat (6-9).
Tessons céramiques: Hutte no.2 (1-3, 5); Hutte no.2 (4); couche (6-9).

FIG.148. CĂSCIOARELE - Suharna.
 Locuința nr.1: fragmente ceramice.
Habitation no.1: tessons céramiques.

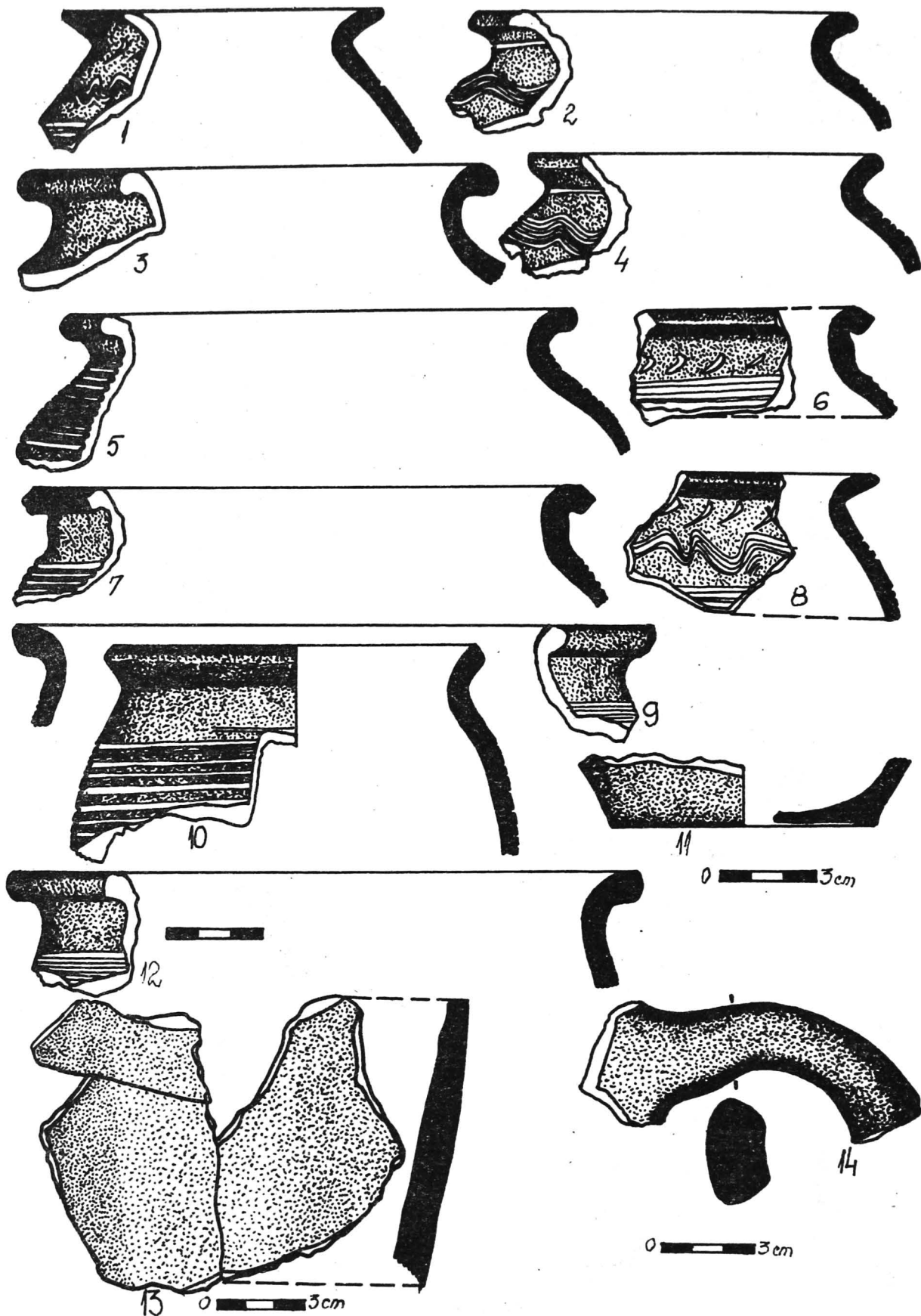
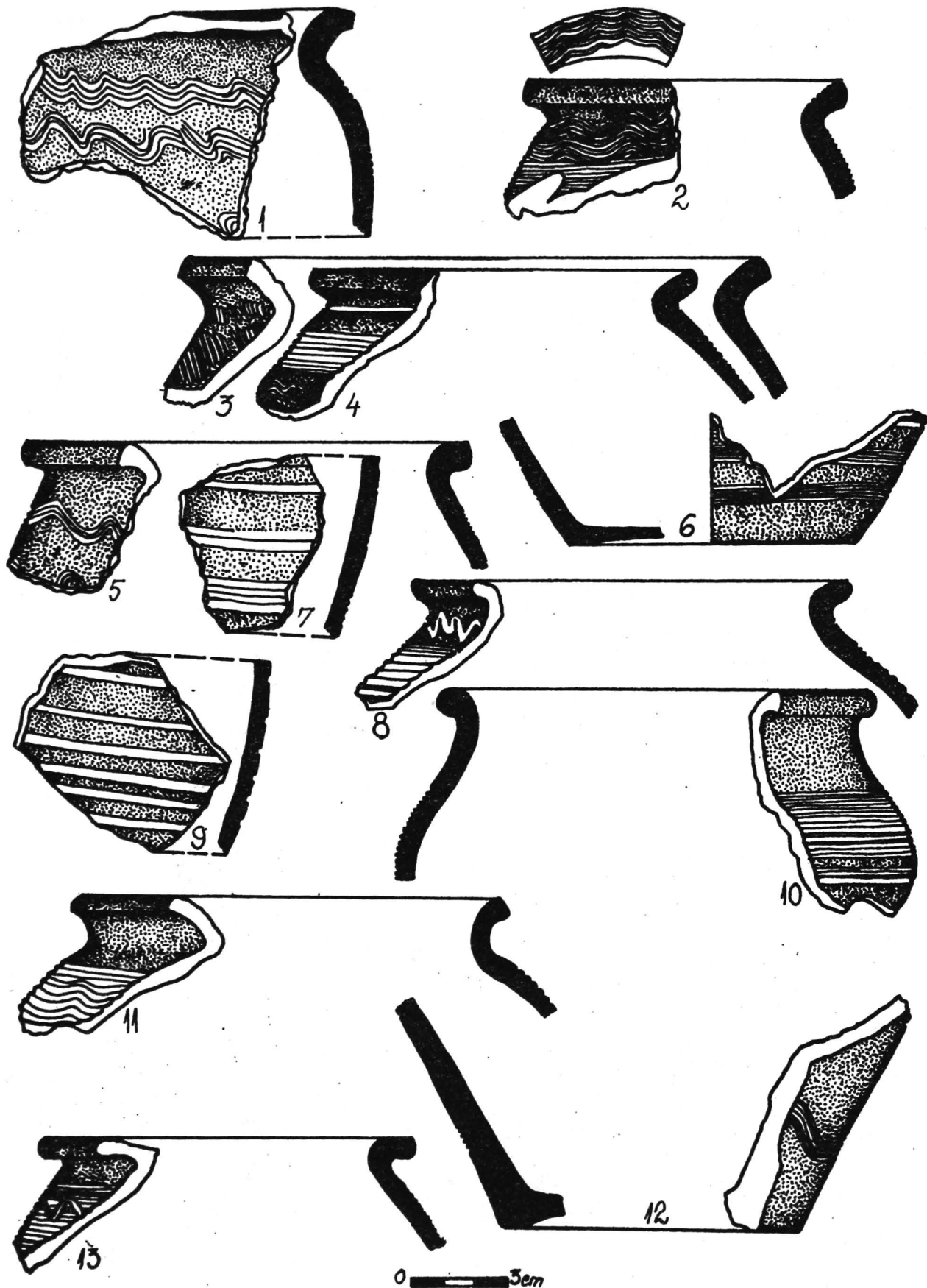

FIG.149. CĂSCIOARELE - Suharna.

Locuința nr.1: fragmente ceramice.

Habitation no.1: tessons céramiques.

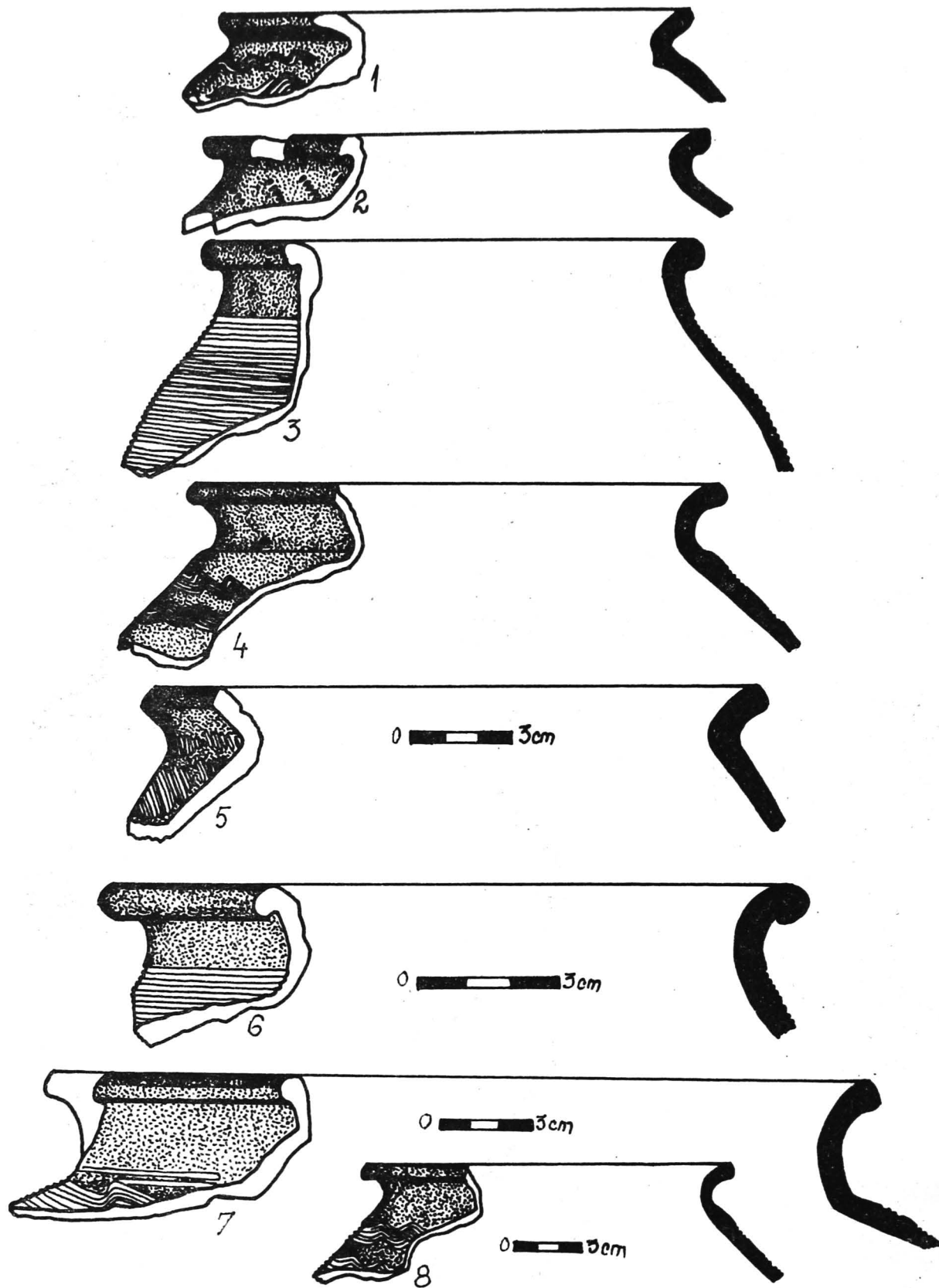

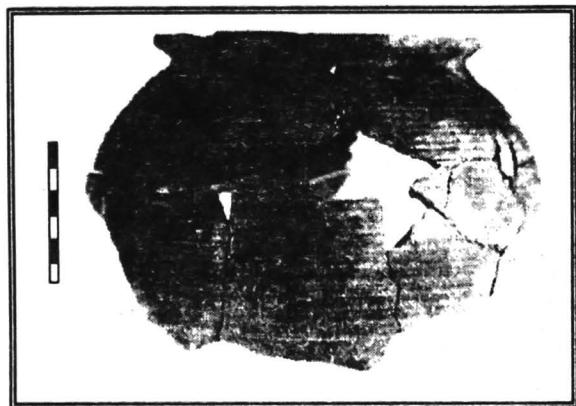
FIG.150. CĂSCIOARELE..

Fragmente ceramice. Suharna (1-5); Valea Coșarului: Bordeiul nr.3 (6-13).

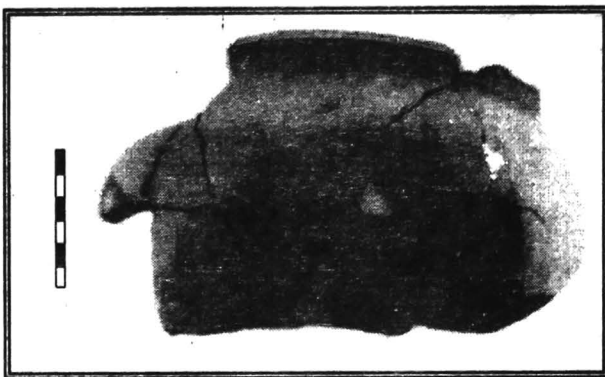
Tessons céramiques. Suharna (1-5); Valea Coșarului: Hutte no.3 (6-13).

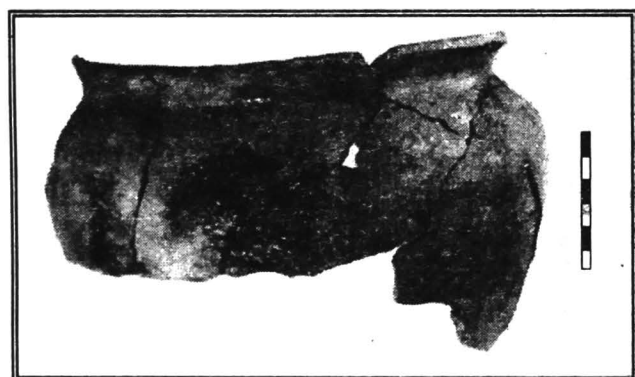
FIG.151. CĂSCIOARELE. Fragmente ceramice; *tessons céramiques*.
 Suharna (1,3-5,7-8); Valea Coșarului (2); Șuvița Hotarului (6).

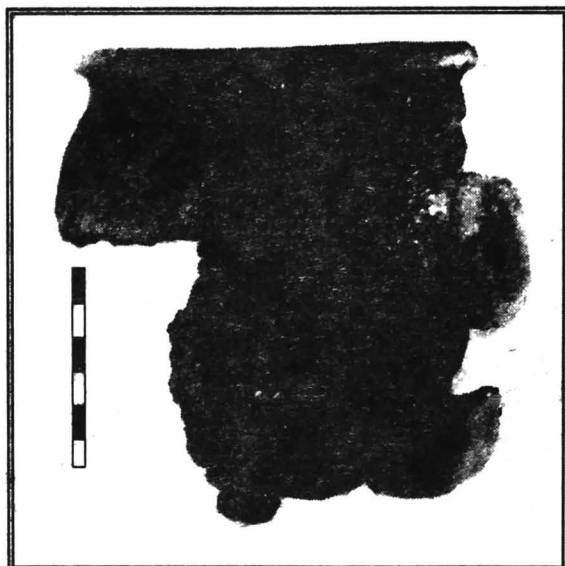
1.

2.

3.

4.

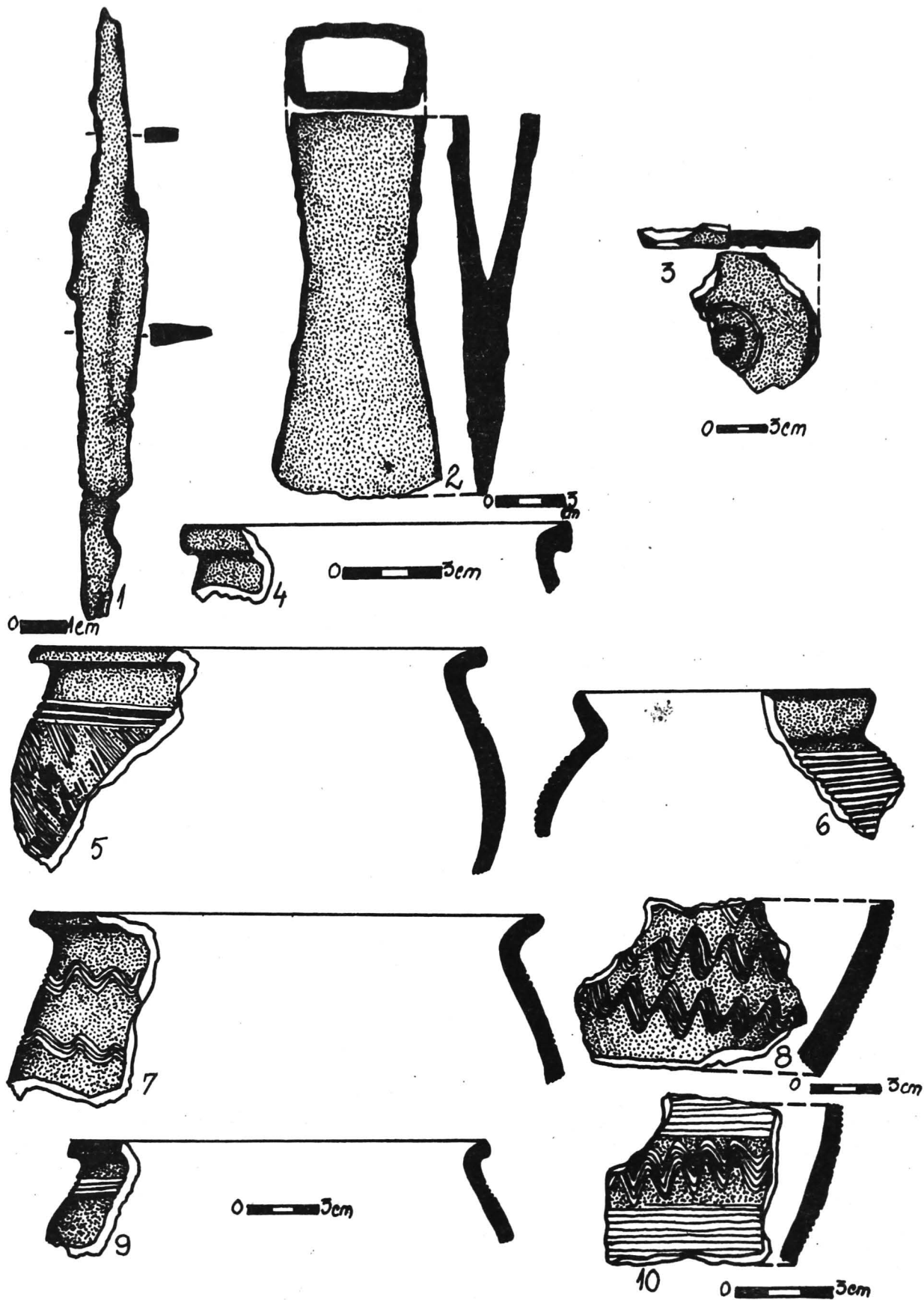

5.

6.

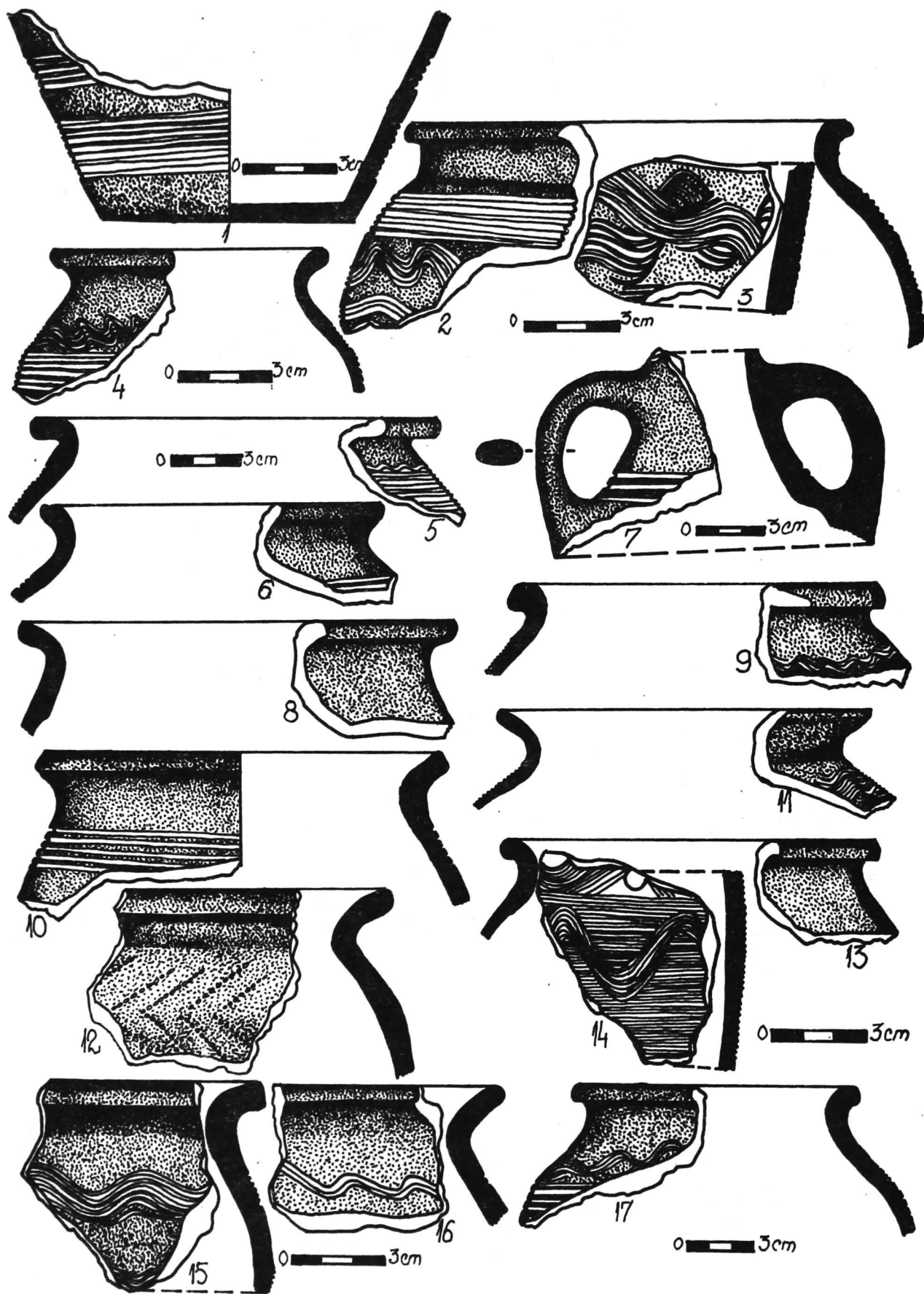
FIG.152. Fragmente ceramice; *tessons céramiques*; La Stână (1);
Șuvița Hotarului (2-6).

FIG.153. Zona CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU.

Fragmente ceramice descoperite la: Valea Fântânilor (3), La Slom (4-6, 9-10), Canalul lui Basangeac (7-8). Obiecte din fier descoperite la Suharna (1) și La Stână (2).

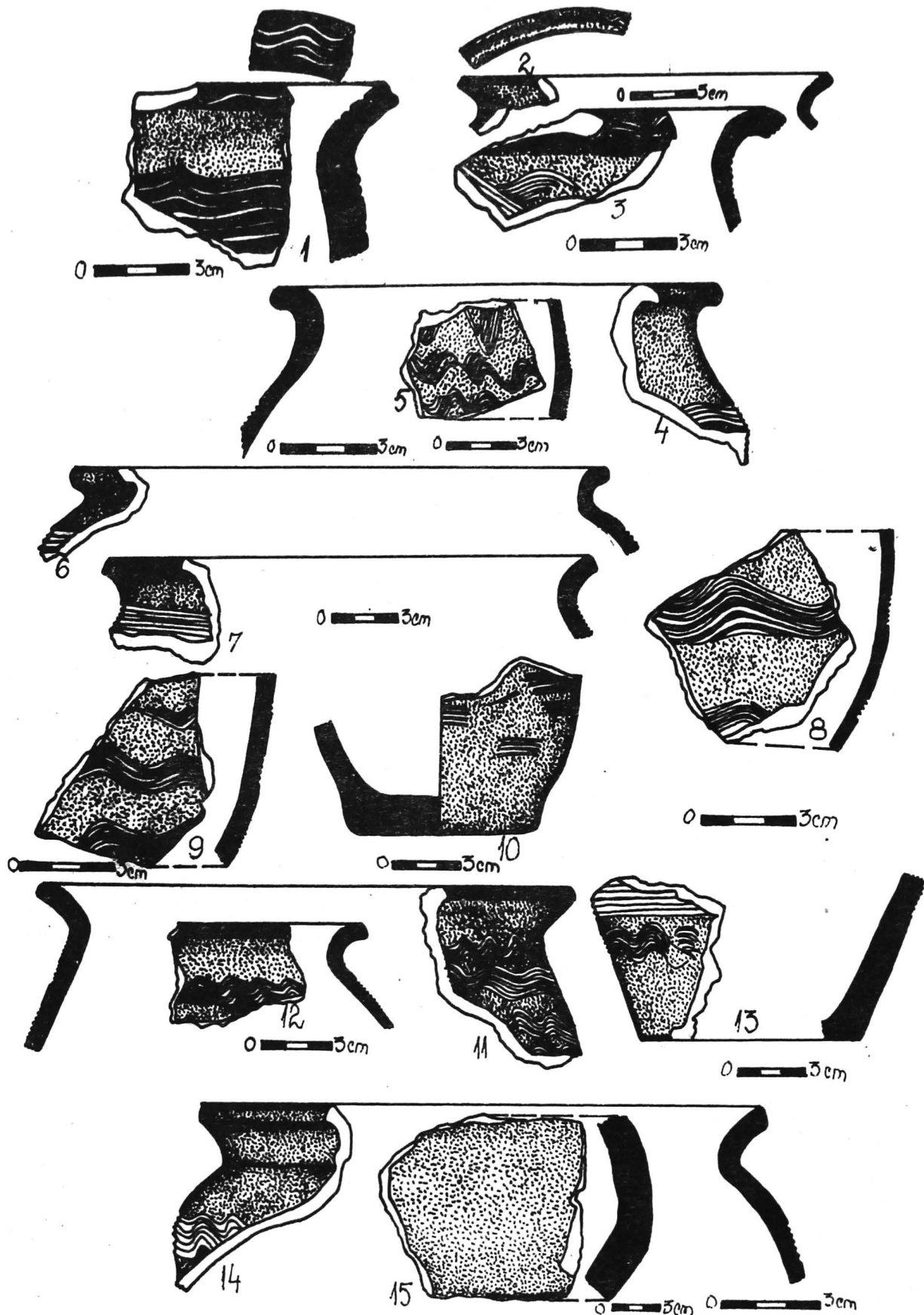
Tessons céramiques découverts à Valea Fântânilor (3), La Slom (4-6, 9-10), Canalul lui Basangeac (7-8). Objets en fer découverts à Suharna (1) et La Stână (2).

FIG.154. Valea Fântânilor.

Fragmente ceramice: Locuința nr.1 (6,8-10); Groapa nr.1 (12-13, 16); strat (1-7, 11, 14-15,17).

Tessons céramiques: Habitation no.1 (6,8-10); Fosse no.1 (12-13, 16); couche (1-7, 11, 14-15, 17).

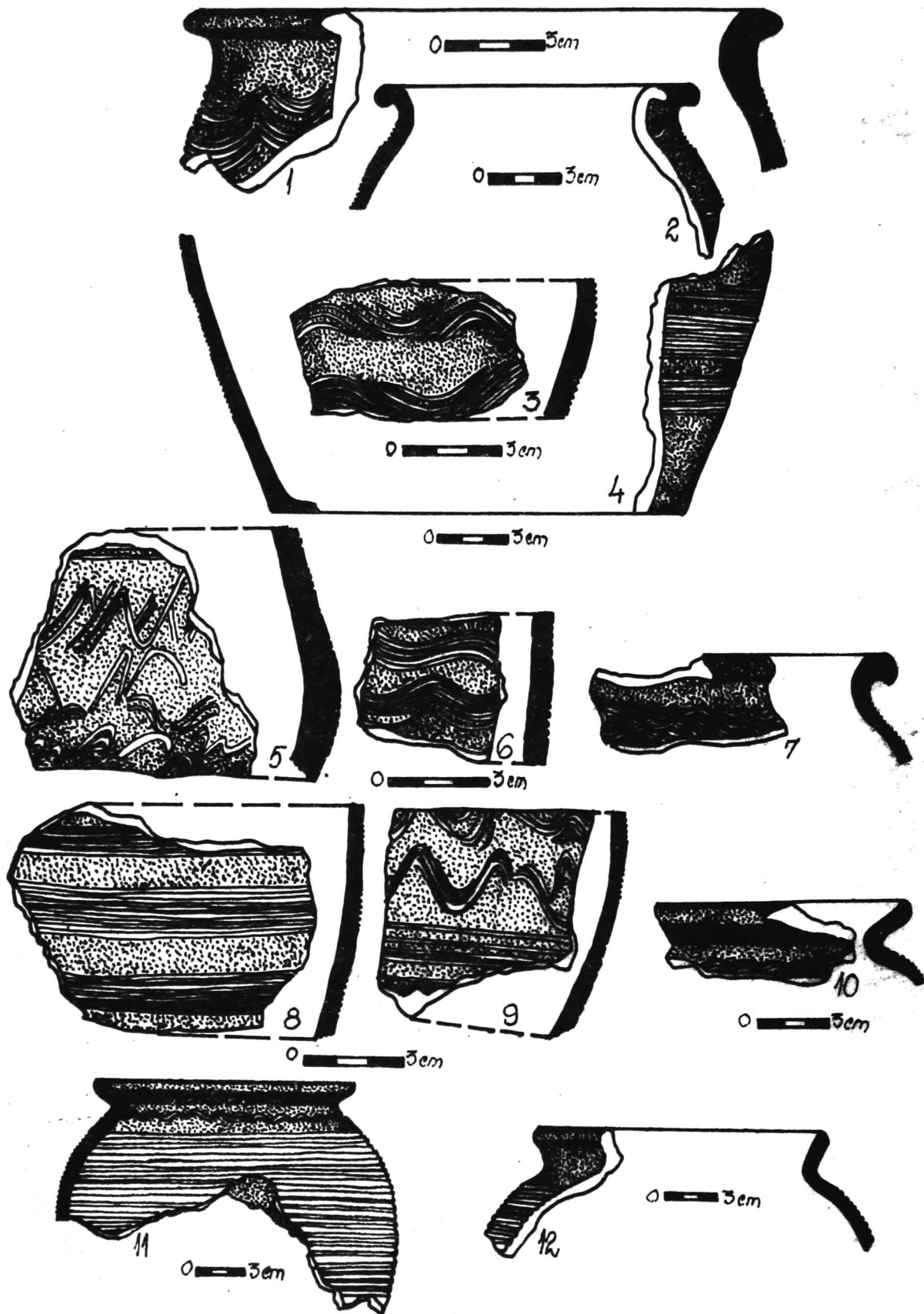

FIG.155. La Stână.

Fragmente ceramice: Bordeiul nr.1 (7, 9-11); Bordeiul nr.3 (1); strat (2-6, 8, 12-14);
olan pentru acoperiş (15).

*Tessons céramiques: Hutte no.1 (7, 9-11); Hutte no.3 (1); couche (2-6, 8, 12-14);
tuyau (15).*

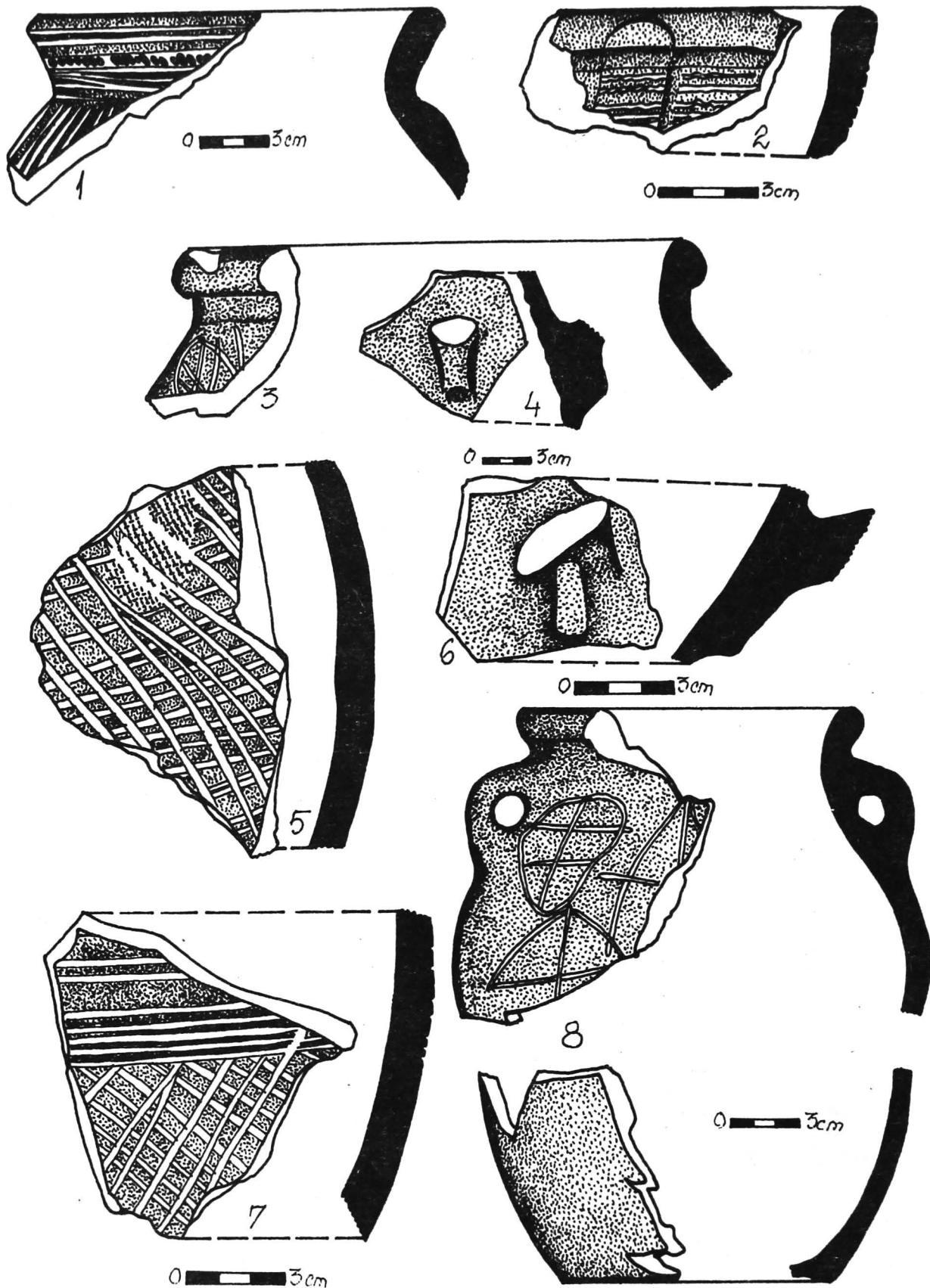

FIG.156. La Stănă.

Fragmente ceramice: Bordeiu nr.3 (5-8); strat (1-4, 9-12).
 Tessons céramiques: Hutte no.3 (5-8); couche (1-4, 9-12).

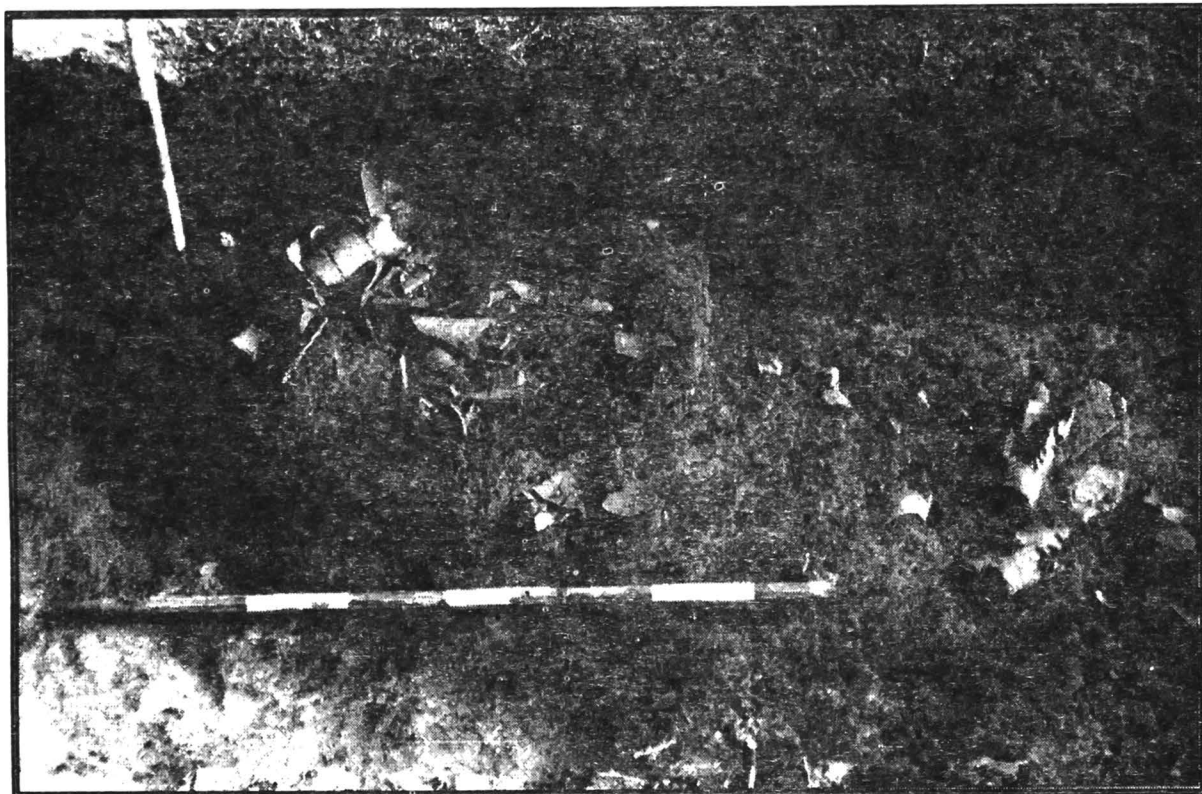

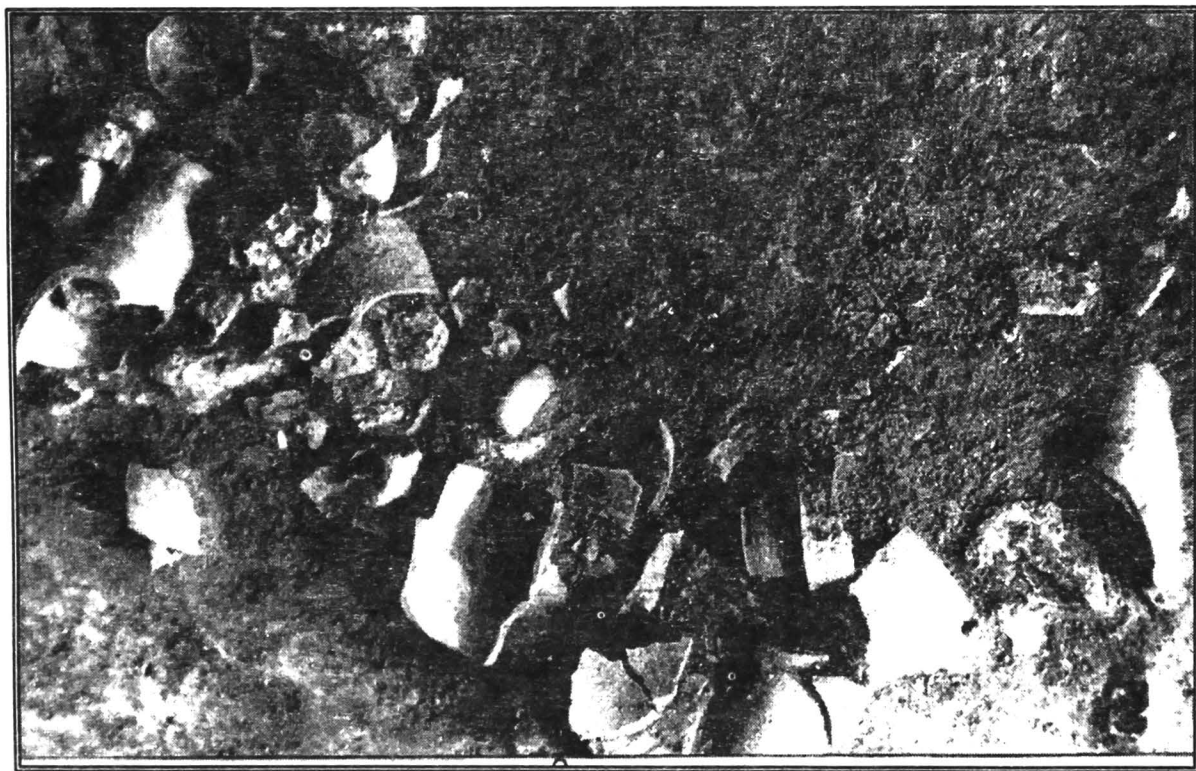
FIG.157. Zona CĂSCIOARELE - GREACA - PRUNDU.

Ceramică decorată prin lustruire descoperită la: **La Stână** (1-2, 5, 7); **Valea Coșarului** (3); **Șuvița Hotarului** - Bordeiul nr.9 (4, 6); **Suharna** - Locuința nr.1 (8).

Céramique polie découverte à: **Stână** (1-2, 5, 7); **Valea Coșarului** (3); **Șuvița Hotarului** - Hutte no.9 (4, 6); **Suharna** - Habitation no.1 (8).

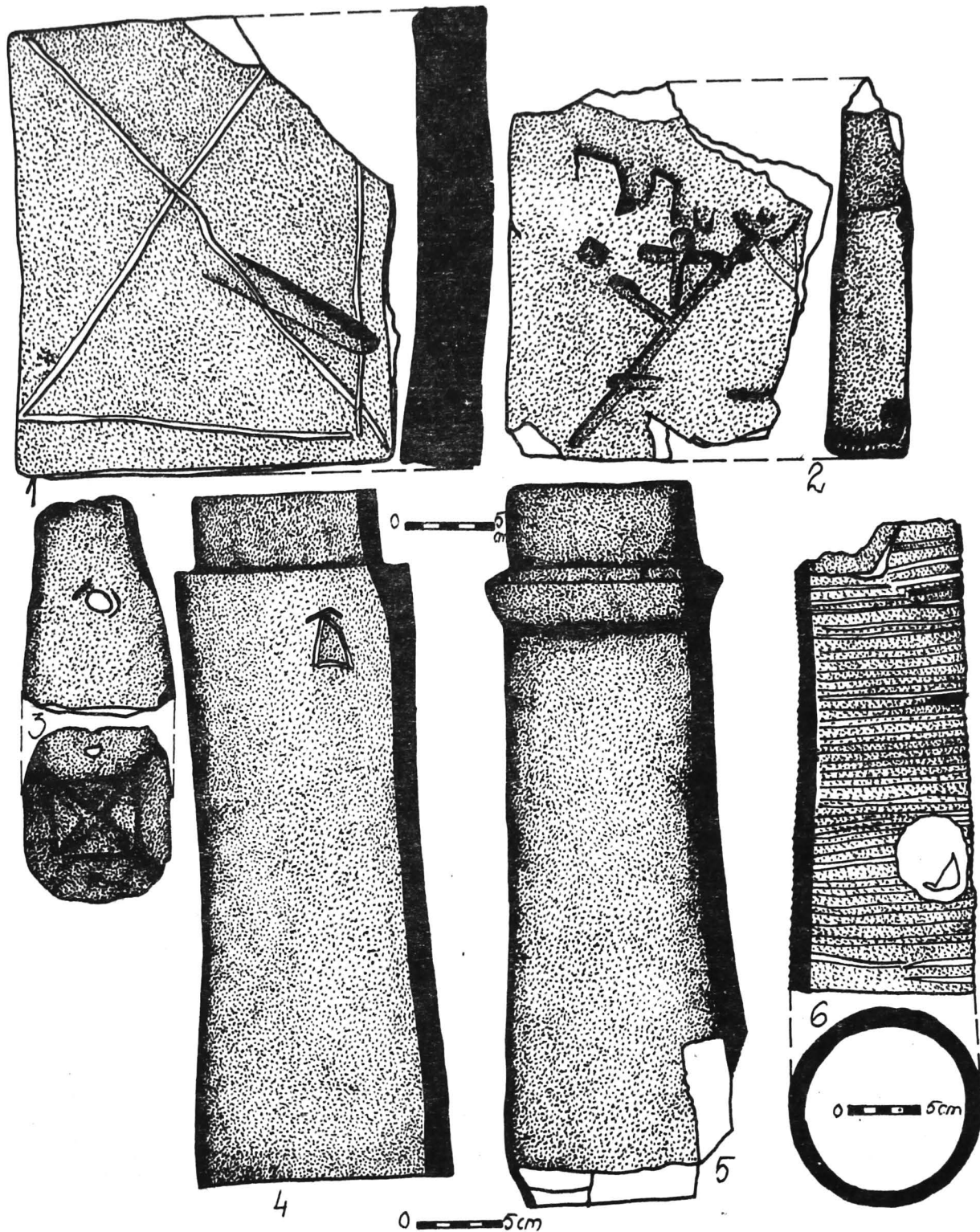
1a.

1b.

1a - b. Bordeiul nr. 1.
Hutte no. 1.

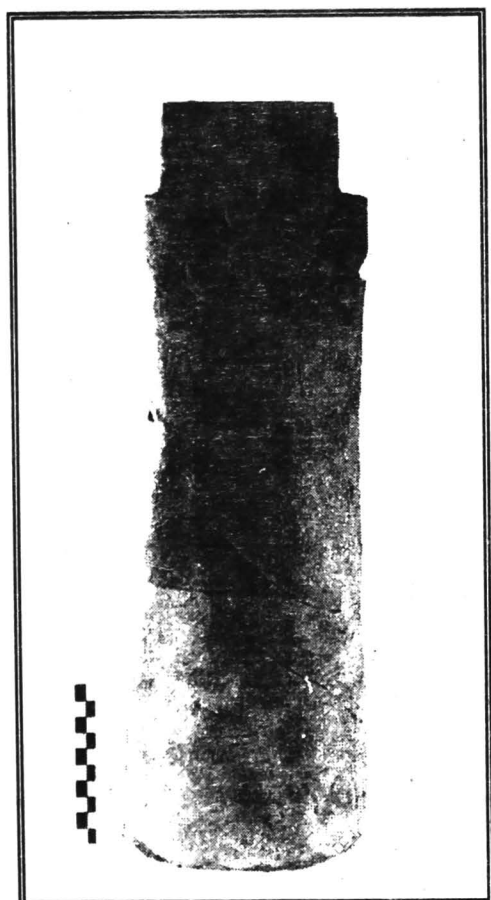
FIG.158. CĂSCIOARELE-Șuvița Hotarului (sec.IX-X; IX-X s.).

FIG.159. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

Cărămizi: Groapa nr.1 (1); Bordeiul nr.9 (2); tuburi de conductă: Bordeiul nr.1 (4-6); greutate pentru plasa de pescuit: Cuptorul nr.1 (3).

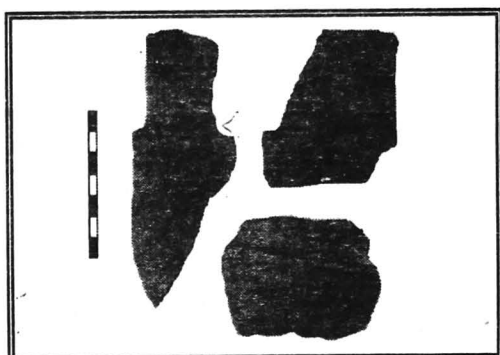
Briques: Fosse no.1 (1), Hutte no.9 (2); tubes d'aqueduc: Hutte no.1 (4-6); poids pour le filet de pêche: Four no.1 (3).

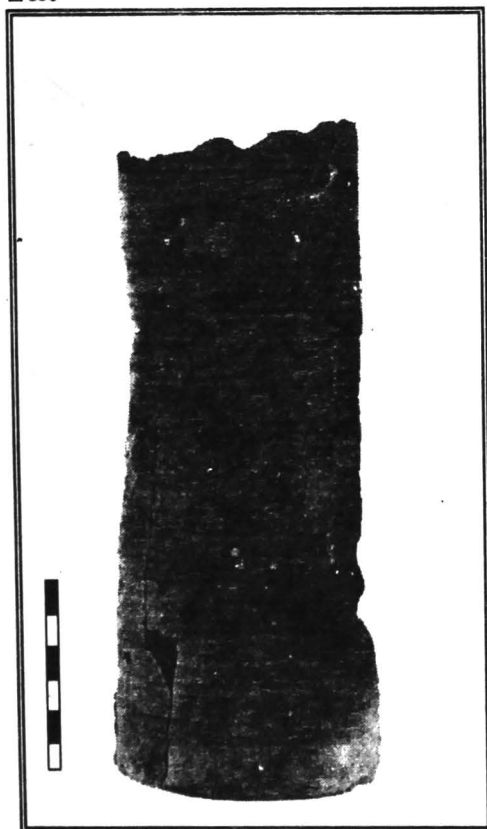
1a.

1b. (Detaliu)

2.

3.

4.

FIG.160. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului. (sec.IX-X; IX-X s.).

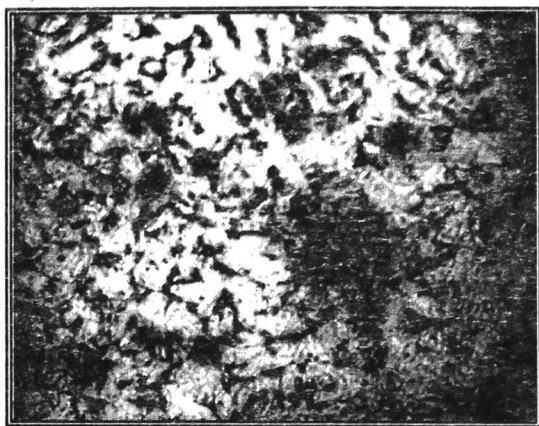
Tuburi de conductă din Bordeiul 1 (1-4).

Tubes d'aqueducs de la Hutte no.1 (1-4).

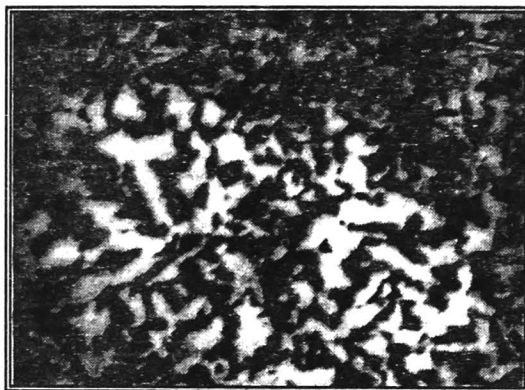

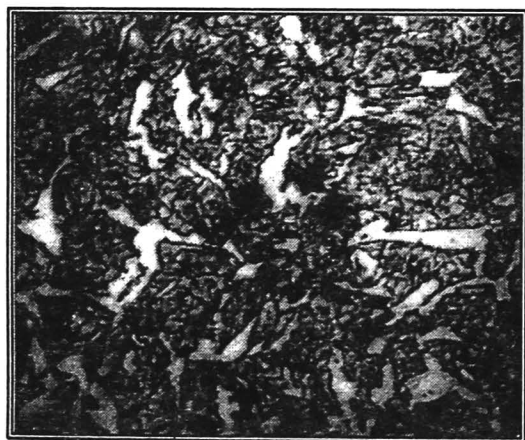
1.

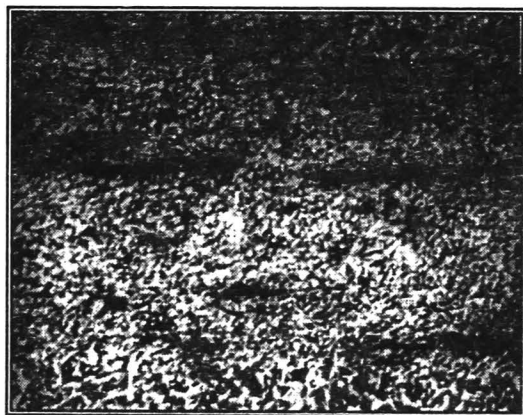
2.

3.

4.

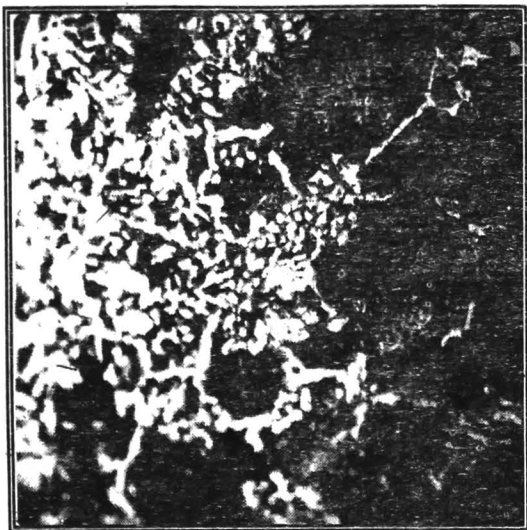

5.

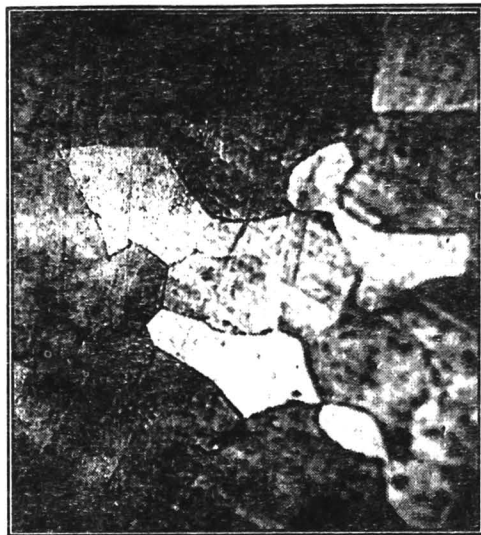
FIG.161. CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

1-5 ciocănel din fier (1-3, 5 mărire: 1 x 200, 4 mărire: 1 x 50).

1-5 petit marteau en fer (1-3, 5 agrandissement: 1 x 200 fois, 4 agrandissement: 1 x 50 fois)

1.

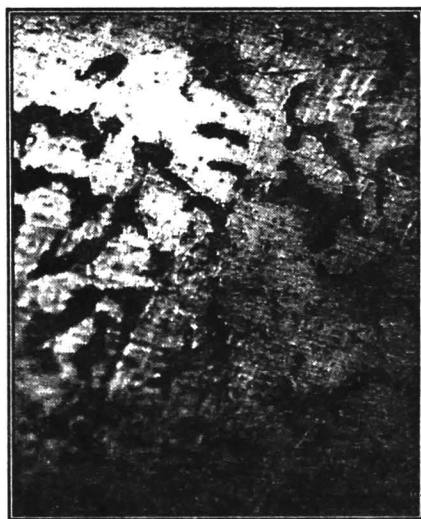
2.

3.

4.

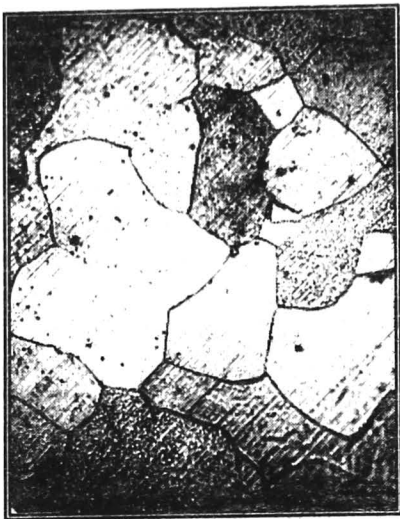

5.

FIG. 162. CĂSCIOARELE. 1. Coinea II, 2 Greaca - La Slom, 3 - 5 Greaca - Valea Fântânilor.

Diverse piese din fier: 1 zăbală, 2 cuțit, 3 - 5 seceră (sec. IV-I î. Hr.) (1 - 5 mărire: 1 x 200).

Diverses pièces en fer: 1 mors, 2 couteau, 3 - 5 faucille (IV-I siècles av. J.C.) (agrandissement: 1 x 200 fois).

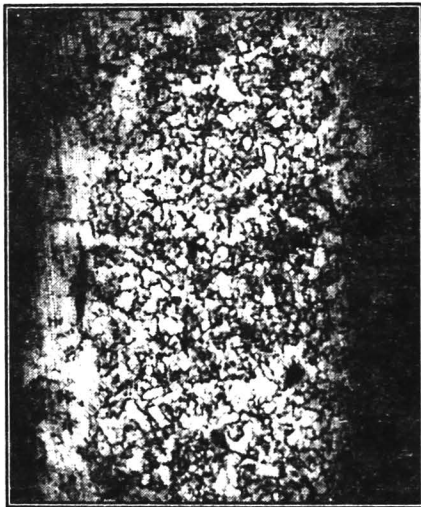
1.

2.

3.

4.

5.

FIG. 163.GREACA. 1 - 3 Valea Fântânilor; 4 - 5 La Slom.

1 - 3 Topor (sec. IX - X), 4 - 5 cuțit (sec. III - II î. Hr.).

(1, 3, 5 mărire: 1x200; 2, 4 mărire: 1x50).

1 - 3 Hache (IXe-Xe siècles), 4 - 5 couteau (IIIe-IIe siècles av. J.C.).

(1, 3, 5 agrandissement: 1x200 fois; 2, 4 agrandissement: 1x50 fois).

CĂSCIOARELE

1. ȘUVIȚA HOTARULUI

GETO-DACI

Bordeie

Nr crt	Număr complex	Contextul descoperirii	Forma	Dimensiuni -metri-	Datare	Ilustrația Fig...../ nr....	Bibliografia
No crt.	Nombre du complexe	Contexte de la découverte	Forme	Dimensions metres	Datations	Illustration Fig..../no...	Bibliographie
0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C25 B1	S2 C8-10	?	L=4,60	150-51 î.Hr.	27/1-6;32/1;42/1.3.	In.
2.	C70 B2	S10, S13, S14	C	D=5,70 x 5,20	250-226 î.Hr.	21;26/6,8;27/7-8;39/5;88/1,2,9;90/2a-b,e;129/1	In

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
3.	C4 L1	S3 C5-6	D ?		200-126 î.Hr.	12;13;28/1-11.	In.
4.	C5 L2	S3 C6-7	D ?		125-26 î.Hr.	11/2;13;33/9.	In.
5.	C6 L3	S3 C3-4	D ?		250-151 î.Hr.	22/4;29.	In.
6.	C9 L4	S3 C5-6			250-151 î.Hr.	12;13;33/5;39/8; 42/2,4.	In.
7.	C14 L5	S3 C7-10	D ?	L=5,40 ?	325-276 î.Hr.	12;13;30;89/6;90/4a.	In.
8.	C15 L6	S3 C5-9	D ?	L=8,00 ?	350-326 î.Hr.	12;13;22/1;31/1-6;32/3;33/3;41/2;43/5.	In.
9.	C17 L7	S3 C7			400-351 î.Hr.	12.	In.

Anexa nr. 1 Lista complexelor, cu principalele caracteristici, ilustrația și bibliografia.

Liste des complexes avec les caracteristiques principales, l'illustration et la bibliographie

0	1	2	3	4	5	6	7
10.	C23 L8	S2 C6-7	D ?		200-101 î.Hr.	26/5;34/14.	In.
11.	C27 L9	S2 C3-5			100-1 î.Hr.		In.
12.	C30 L10	S5			150-76 î.Hr.	34/1-11.	In.
13.	C35 L11	S2 C5			300-201 î.Hr.		In.
14.	C36 L12	S7 C9-11			200-101 î.Hr.	22/8;23/10.	In.
15.	C37 L13	S7 C1-3	D	L=5,00 ?	150-101 î.Hr.	18;20/1;33/8;35/1,3,11-12;36/1,4-7,9.	In.
16.	C38 L14	S7 C2-3			300-201 î.Hr.	18;35/2,4-8,10;36/2-3,8,10-14.	In.
17.	C44 L15	S7 C2-3			325-201 î.Hr.		In.
18.	C56 L16	S8			200-101 î.Hr.	31/7-12;88/8;90/1a.	In.
19.	C58 L17	S9			275-201 î.Hr.	26/4,9;37.	In.
20.	C59 L18	S7 C2-3			150-51 î.Hr.	18;20/2;24/8;35/9.	In.
21.	C60 L19	S7 C1			100-51 î.Hr.	18.	In.
22.	C62 L20	S10			125-51 î.Hr.	39/2;43/7;89/7,11.	In.
23.	C63 L21	S10			200-101 î.Hr.	21;38.	In.
24.	C67 L22	S10, S13			225-201 î.Hr.	21;28/13;39/3;26/3,7;88/7;89/6;90/1b,3.	In.
25.	C32 L23	S6			300-251 î.Hr.		In.
26.	C33 L24	S6			350-276 î.Hr.		In.

Vetre exterioare

0	1	2	3	4	5	6	7
27.	C7 V1	S3 C4	C	D=0,70 x 0,60	300-201 î.Hr.	13.	In.
28.	C10 V2	S3 C10	O	D=0,64 x 0,50	325-251 î.Hr.		In.
29.	C18 V3	S3 C2	C	D=0,40	150-51 î.Hr.		In.
30.	C46 V4	S7 C2-3	C	D=0,80	200-151 î.Hr.		In.
31.	C61 V5	S7			325-276 î.Hr.	18.	In.
32.	C64 V6	S9	C	D=0,55	300-251 î.Hr.		In.
33.	C68 V7	S10	C	D=0,52 G=0,25	150-101 î.Hr.	21.	In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
34.	C1 GR1	S3 C1	O	A=0,60; D=0,80 x 0,70	200-101 î.Hr.	19/1;27/9;28/15-16.	I, 6, p.27; 32.
35.	C3 GR2	S3 C1	C	D=1,50	200-101 î.Hr.	28/15;34/13.	In.
36.	C11 GR3	S3 C1-2	C	A=0,40; D=0,80	350-276 î.Hr.		In.

0	1	2	3	4	5	6	7
37.	C8 GR4	S3 C2-3	O	A=0,80; D=1,70 x 1,40	325-276 î.Hr.	15;16/1;17;45/1,4.	V.S, 1993, p.88, f.24, 57/1.
38.	C16 GR5	S3 C5-6	T	A=0,85; DG=1,50; DF=1,10	300-201 î.Hr.	13.	In.
39.	C29 GR6	S2 C2	N	A=0,25; L=1,30; l=0,60	200-1 î.Hr.		In.
40.	C22 GR7	S2 C4-5	C	A=1,00; D=1,70	200=151 î.Hr.		In.
41.	C24 GR8	S2 C2	T	A=0,75; DG=1,25	200-151 î.Hr.		In.
42.	C28 GR9	S2 C2	N	A=0,22; L=1,20; l=0,80	200-1 î.Hr.	27/11.	In.
43.	C31 GR10	S5	T	A=0,80; DG=1,30; DF=1,40	200-151 î.Hr.		In.
44.	C39 GR11	S7 C8-9	C	A=1,55 D=1,40	250-201 î.Hr.		In.
45.	C45 GR12	S7 C10-11	T	A=0,60; DG=0,65; DF=0,90	200-101 î.Hr.	16/2;19/2.	I, 6, p.27-28; 35-36.
46.	C47 GR13	S7 C16	C	A=0,25; DG=0,70; DF=0,65	200-1 î.Hr.		In.
47.	C48 GR14	S7 C7	C	A=0,75; D=0,95; 4	325-201 î.Hr.		In.
48.	C51 GR15	S7 C1-2	C	A=0,80; D=1,45.	350-251 î.Hr.	18;43/8.	In.
49.	C52 GR16	S7 C3-4	T	A=0,65; DG=1,00; DF=	350-251 î.Hr.	18;20/2;32/10;45/5.	In.
50.	C54 GR17	S7	T	A=0,70; DG=0,80	200 - 101 î.Hr.		In.
51.	C65 GR18	S9	C	A=0,72; D=0,82;	350-301 î.Hr.	40/1-5.	In.
52.	C66 GR19	S9	C		251 - 176 î.Hr	40/6-9.	In.
53.	C69 GR20	S10	T	A=0,40; DG=0,70; DF=1,02	350-301 î.Hr.		In.
54.	C71 GR21	S10	C	A=0,45; D=1,20; DF=0,80	325-251 î.Hr.		In.

Aglomerări ceramice

0	1	2	3	4	5	6	7
55.	C13 A1	S3 C4-5	O	D=0,80	300-201	13.	In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE VI - VII

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
56.	C19 B1	S1 C5-7, S4	O	A=0,12-0,18 ;D=3,30/2,80	501-700 d.Hr.	132;134/1;137/4-6	In.
57.	C26 B2	S2 C7-8	O	A=0,50-0,60; D=3,40-2,50	501-700 d.Hr.	133;134/2;136;137/1-3,7-11	In.

Cuptoare

0	1	2	3	4	5	6	7
58.	C41 Cup.1	S7 C16	O	D=0,70/0,52	501-700 d.Hr.	159/3	In.

SECOLELE IX - X

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
59	C20 B1	S1 C5-7, S4	C	A=0,25; D=4,00	801-1000 d.Hr.	132;145/1-4;158;159/4-6;160.	In.
60.	C21 B2	S1 C3-4	R?	A=0,20; L=2,20; l=0,60	801-1000 d.Hr.	147/1,3-5.	In.
61.	C12 B3	S3 C4-5, S6	R?	A=0,90;L=3,50;l=2,20	801-1000 d.Hr.	12;13;138/1;145/5-9;147/4;152/2-4.	In.
62.	C42 B4	S7 C12-14	R?	A=0,40;L=4,00	801-1000 d.Hr.	145/10.	In.
63.	C43 B5	S7 C15-16	R?	A=0,45-0,60; L=3,00;l=0,75	801-1000 d.Hr.		In.
64.	C49 B6	S7 C8-9	R?	A=0,50-0,70;L=2,70	801-1000 d.Hr.	139/2.	In.
65.	C50 B7	S7 C5-6	R?	A=0,85;L=3,30	801-1000 d.Hr.	139/1.	In.
66.	C53 B8	S7 C12-14	R?	A=0,70-0,85;L=3,70	801-1000 d.Hr.	145/11.	In.
67.	C55 B9	S8	R	A=0,70;L=4,00;l=2,70	801-1000 d.Hr.	131;140/1-3,8;146;152/5;157/4,6;159/2.	In.

Cuptoare

0	1	2	3	4	5	6	7
68.	C2 Cup.1	S3 C1	O	D=1,40	801-1000 d.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
69.	C34 GR1	S7 C15-16	C	A=0,50;D=1,15	801-1000 d.Hr.	138/2; 154/13,15,17;159/1	In.
70.	C40 GR2	S7 C5-6	C	A=1,20;D=0,50	801-1000 d.Hr.		In.

2. SUHARNA

GETO-DACI

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C1 L1	S2 C6-7	C	D=2,90 x 2,80	200-101 î. Hr.	48/1;50;57/13;88/3;89/3.	In.
2.	C2 L2	S3 C6-9	D	L=5,60	200-1 î. Hr	47/1;49/9-10;54/12;87/2.	
3.	C4 L3	S5 C7-8	D ?		150-51 î. Hr	47/2;49/13;51;52;58/1.	In.
4.	C3 L4	S1 C5-6			150-51 î. Hr	87/3	In.
5.	C20 L5	S3 C1-4			150-51 î. Hr	53;54;56/14;89/5;90/3.	In.
6.	C22 L6				200-51 î.Hr.		

Vetre exterioare

0	1	2	3	4	5	6	7
7.	C5 V1			D=1,00	200-1 î.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
8.	C7 GR1	S1 C1	C	A=0,30 ; D=0,70;	200-1 î.Hr.		In.

9.	C8 GR2	S2 C9	T	A=1,40; DG=0,70; DL=1,40	200-51 î.Hr.	48/2;57/1-5;87/2;88/11.	In.
10.	C9 GR3	S2 C10	C	A= ; D=0,60	200-1 î.Hr.		In.

Aglomerări

0	1	2	3	4	5	6	7
11.	C21 A1	S3 C12	C		200-1 î.Hr.		In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX - X

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
12.	C10 B1	S1 C8	R?	A=0,40;L=1,90	801-1000 d.Hr.		In.
13.	C11 B2	Cas.1	R?	A=0,40	801-1000 d. Hr	147/1-3,5	In.
14.	C12 B3	Cas.3	R	A=0,70-0,85;L=4,50; l=3,00	801-1000 d. Hr	147/4	In.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
15.	C13 L1	Fortuit	R	L=3,00; l=2,30	801-1000 d. Hr	131;148;149;157/8	In.
16.	C14 L2	Fortuit			801-100 d. Hr	153/1	In.

Cuptoare

0	1	2	3	4	5	6	7
17.	C15 Cup.1	Fortuit	O	D=1,20 / 1,00; I=0,80	801-1000 d. Hr		In.
18.	C16 Cup.2	Fortuit	O	D=1,80 / 1,50; I=0,60	801-1000 d. Hr	144/1	In.
19.	C17 Cup..3	Fortuit	H	D=1,30 / 1,20; I=0,63	801-1000 d. Hr	144/2	In.
20.	C18 Cup.4	Fortuit	C	D=1,10	801-1000 d. Hr	144/3	In.
21.	C19 Cup.5	Fortuit	O	D=0,80 / 0,60	801-1000 d. Hr	144/3	In.

3. CĂTĂLUI

GETO-DACI

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	GR6	S3 C4-5	C	A=1,10 ; D=1,60	125-51 î.Hr.	60/2,5,7,11-12,15-16.	Trohani, Damian, Sirbu, 1995 , p.235
2.	GR7	S3	C	A=0,60; D=0,95	200-1 î.Hr.	60/3,6,10.	In.
3.	GR8		C	A=0,45; D=0,58	200-1 î.Hr.	60/1,4,8,9.	In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE VI - VII

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
4.	L1	S1 C1-2	D	A=0,15 ; L=3,00; l=2,00	501-700 d.Hr.	135.	Trohani, Damian, Sirbu, 1995, p.235, fig.6

4. BOROVINA

GETO-DACI

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C1 L1	S1	D	L=5,30	350-201 î.Hr.	62/3.	In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
2.	C2 GR1	S2 C1, Cas.3	O	A=0,52 ; D=1,40 x 1,10	350-201 î.Hr.	62/2.	In.
3.	C3 GR2	S2 C2, Cas.3	C	A=0,65 ; D=1,70	350-201 î.Hr.		In.

5. COINEA

a) COINEA I

GETO-DACI

Bordeie

1.	C12 B1	S5 C7-8	D	A=0,60 ; L=4,00	400-301 î.Hr.	65/1;88/10.	In.
2.	C13 B2	Fortuit			200-101 î.Hr.		In.

Locuințe de suprafață

3.	C1 L1	S1 C2-5 S2	D	L=7,00; l=3,50	350-301 î.Hr.	64/1-2;66/2;67/10;69/2-4,6.	In.
4.	C2 L2	S2	D ?		350-251 î.Hr.	69/10.	In.
5.	C11 L3	S5 C6			325-251 î.Hr.	67/12.	In.

Vetre exterioare

0	1	2	3	4	5	6	7
6.	C3 V1	S2	C	D=0,50	250-201 î.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
7.	C6 GR1	S3	C	D=0,70; DG=0,55; DF=0,90	400-201 î.Hr.		In.

8.	C7 GR2	S4	T	A=0,60; DG=0,60; DF=1,45	350-201 î.Hr.		In.
9.	C8 GR3	S4	T	A=0,50; DG=0,65; DF=1,10	350-201 î.Hr.		In.
10.	C9 GR4	S2	T	A=0,55; DG=0,85; DF=1,50	300-301 î.Hr.	65/2.	In.
11.	C10 GR5	S1 C10	T	A=1,15; DF=0,50; DG=1,50	350-201 î.Hr.	73/2.	In.

b) COINEA II

HALLSTATT

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
12.	C13 GR11			A= ; D=0,80	800-700 î.Hr.	73/2.	In.

GETO-DACI

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
13.	C12 B1	S2 C5-6	D	A=0,60-0,70 ; L=3,50	250-151 î.Hr.	72/1.	In.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
14.	C3 L1	S2 C2-4	?		300-201 î.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
15.	C1 GR1	S1 C7-8	C	A=0,60; DG=1,82; DF=1,90	350-301 î.Hr.	74;75.	I, 6, p.25-26; 31-34.

16.	C2 GR2	S2 C5-6	C	D=1,46	300-201 î.Hr.		I. 6, p.26; 34-35.
17.	C5 GR3	S2 C1	O	A=0,70; D=2,50 x 2,20	300-201 î.Hr.		In.
18.	C7 GR4	S2 C9	O	A=0,90; DF=1,70; DG=0,75	300-101 î.Hr.		In.
19.	C8 GR5	S2 C3-4, S5 C3-4	O	A=0,95; D=1,90 x 1,48	300-201 î.Hr.		In.
20.	C9 GR6	S2 C4, S5 C4-5	O	A=0,85; D=1,50 x 1,30	300-101 î.Hr.		In.
21.	C10 GR7	S5 C4	C	A=0,40; D=1,50	300-101 î.Hr.		I, 6, p.26-27.
22.	C11 GR8	S5 C1-2	O	A=0,60; D=1,70 x 1,30	325-201 î.Hr.		In.
23.	C4 GR9	S5 C1-2	T	A=0,60; DG=1,47; DF=1,70	300-101 î.Hr.		In.
24.	C6 GR10	S2 C3-4, S5 C4	C	A=0,35-0,52; D=1,80	200-151 î.Hr.		In.

6. VALEA COȘARULUI

GETO-DACI

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C7 L1	S2 C4-6	D	L=4,00	400-301 î.Hr.		In.
2.	C14 L2	S4, S6	D	L=4,60 l=4,00	400-326 î.Hr.	80/1;81/2;82/9-11;85/6-7,9-10.	In.
3.	C1 L3	S1 C1-2			200-101 î.Hr.	80/2.	In.
4.	C2 L4	S1 C1-2			125-51 î.Hr.	80/2;81/1;87/6.	In.
5.	C8 L5	S2 C10-11			200-1 î.Hr.		In.
6.	C10 L6	S3 C1-2			200-1 î.Hr.		In.
7.	C11 L7	S3 C14-15			200-1 î.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
8.	C15 GR1	S5	C	A=0,60; D=1,40	400-351 î.Hr.		In.
9.	C13 GR2	S3 C11	C	A=0,30; D=0,40	200-1 î.Hr.		In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX - X

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
10.	C4 B1	S1 C8-10	O	A=0,20-0,30; D=3,70/3,00	801-1000 d.Hr.	141/2;142	In.
11.	C3 B2	S1 C5-7	R?	A=0,20-0,50; L=2,60	801-1000 î.Hr.	143/2	In.
12.	C12 B3	S3 C6-8	R	A=0,80; L=3,80; l=1,50	801-1000 î.Hr.	143/1;150/6-13	In.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
13.	C5 L1	S1 C8-9	R?	L=4,00	801-1000 î.Hr.		In.

Cuptoare

0	1	2	3	4	5	6	7
14.	C17 Cup.1	Fortuit	C	D=1,00	801-1000 î.Hr.		In.

GREACA

7. LA SLOM

GETO-DACI

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C1 B1	S1 C1-2,Cas.A	D	A=0,55-0,95; L=2,60	125-51 î.Hr.	91/1;95/8,10-12;96/3,6;97/3;99/1-5,7,10-12.	In.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
2.	C6 L1	S2 C5-7	D	A=0,25-0,30 ; L=3,60	200-51 î.Hr.	92/1;95/1;96/1-2.	In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
3.	C2 GR1	S1 C2	T	A=0,75; DG=1,50; DF=1,30	125-51 î.Hr.	98/1;95/9;96/4;99/6,8-9,13.	In.
4.	C3 GR2	S1 C4	C	A=0,45; D=0,80	200-51 î.Hr.	91/2;95/14.	In.
5.	C4 GR3	S2 C7	T	A=0,75; D=0,85	150-51 î.Hr.		In.
6.	C7 GR4	S3 C1-2	C	A=0,75; D=1,20	250-151 î.Hr.	92/2.	In.

Vetre exterioare

0	1	2	3	4	5	6	7
7.	C5 V1	S3 C3	C	D=0,68	150-151 î.Hr.		In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX - X

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
8.	C8 B1	S2 C7-8	R?	A=0,40-0,55;l=1,80	801-1000 d.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
9.	C9 GR1	S2 C9	C	A=0,80;D=1,80	801-1000 d.Hr.		In.

8. VALEA FÂNTÂNILOR

GETO-DACI

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C1 B1	S1 C6-7	O	A=0,38-0,47 ; L=3,20	300-201 î.Hr.	101/2;104/1-2,9-10.	In.
2.	C8 B2	S3 C3-4	D	A=0,55-0,72	250-151 î.Hr.	100/1;102/6.	In.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
3.	C5 L1	S2 C5-6			300-101 î.Hr.	101/1;105/5-6.	In.
4.	C6 L2	S2 C2			200-101 î.Hr.	100/2;106/1,8,12.	In.
5.	C7 L3	S2 C2-3			250-151 î.Hr.		In.
6.	C9 L4	S3 C5			300-201 î.Hr.	100/1.	In.
7.	C11 L6	S4 C4			300-201 î.Hr.	102/10.	In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
8.	C2 GR1	S2 C1-2	C	A=0,60 ; D=125	300-201 î.Hr.	100/2;102/4-5,8-9;105/4.	In.
9.	C3 GR2	S2 C6-7	C	A=0,60 ; DG=2,00	200-101 î.Hr.	101/1.	In.
10.	C12 GR3	S4 C3	C	A=0,28 ; D=0,27	300-201 î.Hr.		In.

Aglomerări de materiale arheologice

0	1	2	3	4	5	6	7
11.	C13 A1	S4 C11			300-201		In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX-X

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
12.	C4 L1	S2 C4-5	R?	L=2,30	801-1000 d.Hr.	154/6,8-10.	In.
13.	C14 L2	S4 C3-4	R	L=2,50	801-1000 d.Hr.		In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
14.	C15 GR1	S4 C18	C	A=0,55;D=0,64	801-1000 d.Hr.	154/12-13,16.	In.

PRUNDU

10. CANALUL LUI BASANGEAC

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX-X

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
1	C1 GR1	S1	C	A=0,38;D=0,54	801-1000 d.Hr.		În.

11. LA STÂNĂ

GETO-DACI

Bordeie

0	1	2	3	4	5	6	7
1.	C1 B1	S1 C1-2	C	A=0,35-0,55	300-201 î.Hr.	110/1;112/5-6.	În.

Locuințe de suprafață

0	1	2	3	4	5	6	7
2.	C12 L1	S1 C1			200-101 î.Hr.	112/1-3;115/6.	În.
3.	C10 L2	S1 C7-8		A=0,10-0,28 ; l=2,25	200-101 î.Hr.	110/3.	În.
4.	C14 L3	S1 C16-17			200-101 î.Hr.		În.
5.	C17 L4	S2 C6			200-101 î.Hr.		În.
6.	C19 L5	Cas.A			350-251 î.Hr.		În.
7.	C20 L6	Zonă taluzare			150-51 î.Hr.	124/11.	În.
8.	C25 L7	S2 C1-3	D	L=5,00	200-101 î.Hr.	124/7-8.	În.
9.	C27 L8	S4 C7			350-251 î.Hr.	124/1-4.	În.
10.	C35 L9	S8 C5			200-1 î.Hr.		În.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
11.	C2 GR1	S1 C1-2	C	A=0,25 ; D=1,10	200-101 î.Hr.	105/4.	In
12.	C3 GR2	S1 C1-2	C	D=0,50	300-101 î.Hr.		In
13.	C4 GR3	S1 C1-2	C	D=1,20	300-101 î.Hr.	112/3.	In
14.	C5 GR4	S1 C5-6	C	A=0,50 ; D=1,50	300-101 î.Hr.		In
15.	C6 GR5	S1 C5-6	O	D=3,00 x 2,10	200-101 î.Hr.	117/5.	In
16.	C7 GR6	S1 C6	T	A=0,40 ; D=1,00	400-201 î.Hr.	110/2;117/3,8.	In
17.	C11 GR7	S1 C8	C	A=0,30 ; D=0,60	350-201 î.Hr.		In
18.	C13 GR8	S1 C17	C	A=0,18 ; D=0,70	350-251 î.Hr.		In
19.	C15 GR9	S2 C4		A=0,65;D=0,80	200-101 î.Hr.		In
20.	C16 GR10	S2 C6		A=0,80;D=0,90	300-151 î.Hr.		In
21.	C18 GR11	S3 C3		A=45;D=0,65	300-151 î.Hr.		In
22.	C21 GR12	Zonă taluzare		DF=1,15	200-101 î.Hr.	114;126/1-4.	In
23.	C22 GR13	Zonă taluzare			300-201 î.Hr.		In
24.	C23 GR14	S1a C6			350-201 î.Hr.	119/3;122/1,3-5.	In
25.	C24 GR15	S1a C9-10	T	A=0,85; DG=0,95; DF=1,20	200-101 î.Hr.	113;122/6-7;123/7;126/5;127;130/12.	In
26.	C26 GR16	S2 C3			300-101 î.Hr.		In
27.	C29 GR17	S6 C9	T	A=0,85; DG=0,78;DF=1,16	400-201 î.Hr.		In
28.	C30 GR18	S7 C3			350-201 î.Hr.	122/10-11.	In
29.	C31 GR19	S7 C7-8	T	A=0,40; DG=0,95; DF=1,20	400-201 î.Hr.	122/9.	In
30.	C33 GR20	S8 C1			300-101 î.Hr.		In
31.	C34 GR21	S8 C3			300-101 î.Hr.		In
32.	C36 GR22	S8 C8	C	A=0,82; D=0,95	400-201 î.Hr.	120/2-6.	In
33.	C37 GR23	Fortuit			300-201 î.Hr.		In

Agglomerări de materiale arheologice

0	1	2	3	4	5	6	7
34.	C8 A1	S1 C6-7	C	D=1,00	300-101 î.Hr.	117/4,7.	In.

35.	C9 A2	S1 C11	O	D=1,80 x 1,00	300-101 î.Hr.		In.
36.	C28 A3	S6 C8	O	D=1,10 x 0,85	200-101 î.Hr.		In.
37.	C32 A4	S7 C9	C	D=0,98	200-51 î.Hr.		In.

EPOCA MEDIEVALĂ TIMPURIE

SECOLELE IX-X

Bordeie

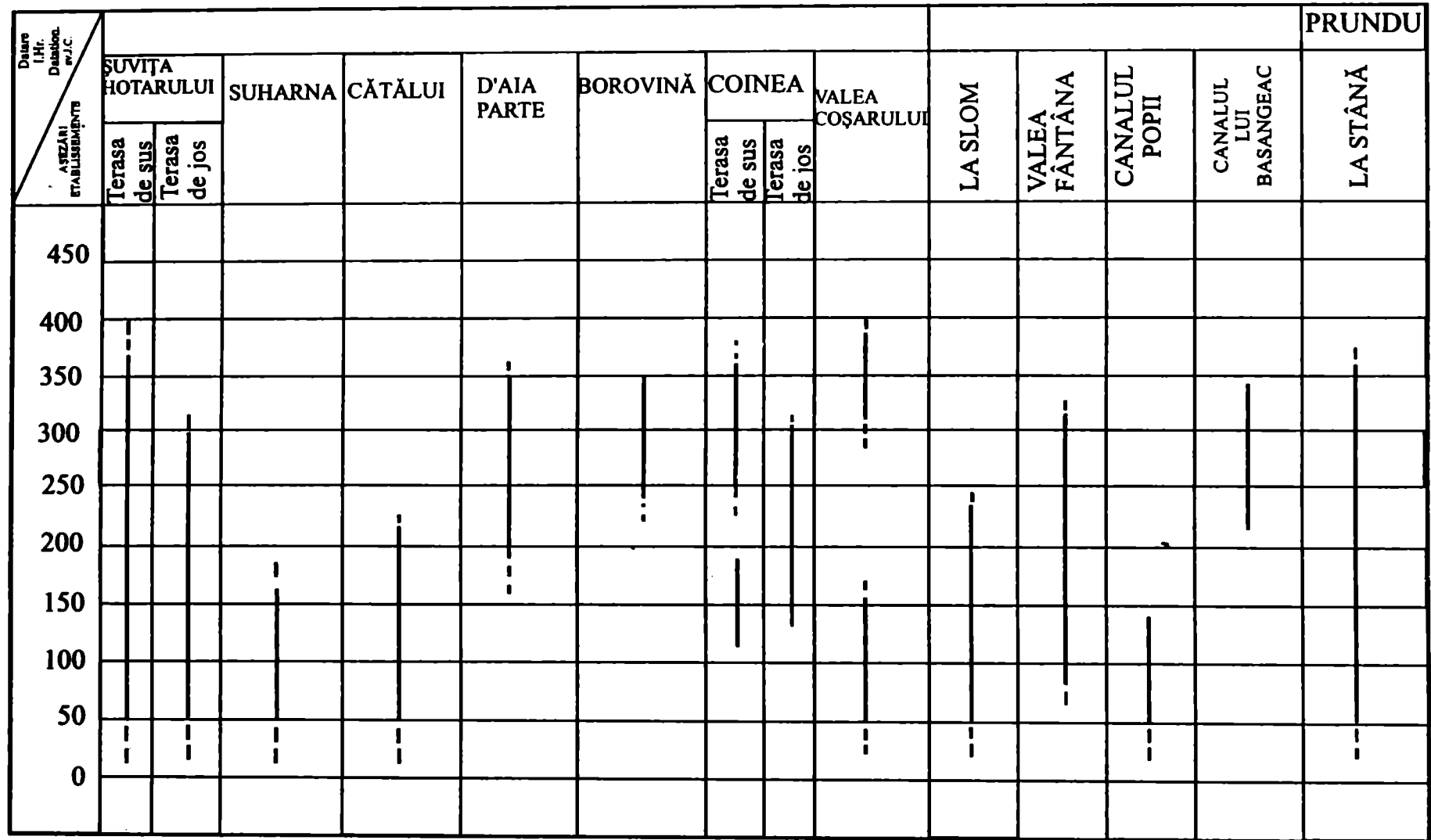
0	1	2	3	4	5	6	7
38.	C38 B1	S1 C17-18	R	A=0,40;L=2,40;l=2,00	801-1000 d.Hr.	155/7,9-11	In.
39	C39 B2	S2 C5	R?	A=0,70;L=2,30	801-1000 d.Hr.		In.
40.	C41 B3	S3 C6-8	R?	A=0,40;L=2,10	801-1000 d.Hr.	155/1; 156/5-8	In.

Gropi

0	1	2	3	4	5	6	7
41.	C40 GR 1	S2 C9-10	C	A=0,50;D=0,45	801-1000 d.Hr.		In.
42.	C42GR2	S7 C1	C	A=0,48;D=0,39	801-1000 d.Hr.		In.
43.	C43 GR3	S7 C2	C	A=0,70;D=0,80	801-1000 d.Hr.		In.

ARE CARTE STADIALIZANTĂ APRIL 1900-1910	SVIȚA HOTARULUI	SUHARNA	CĂTĂLUI	BOROVINĂ	COINEA	VALEA COȘARULUI	SLOM	VALEA FĂNTĂNILOR	CANALUL POPII	CANALUL BASĂNGEAC	STÂNĂ	TOTAL
HALLSTATT	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
GETO-DACI Sec. IV-I d.Hr.	55	11	3	3	23	9	7	12	—	—	37	160
Sec. IV d.Hr.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Sec. VI-VIII d.Hr.	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Sec. IX-X d.Hr.	12	10	—	—	—	6	2	3	—	1	6	39
Total	70	21	4	4	24	14	9	15	—	1	43	205

Anexa nr.2. Tabel statistic cu complexe descoperite în zona Căscioarele-Greaca-Prundu
 Annexe no.2. La statistique des complexes de la zone Căscioarele-Greaca-Prundu

Anexa nr. 3. Cronologia așezărilor din zona Căscioarele-Greaca-Prundu.
 Annexe no.3. La chronologie des établissements de la zone Căscioarele-Greaca-Prundu.

INDICI DE NUME PROPRII

A

Alba (jud.) 108, 114, 115.
 Alexandrescu, A.D. 15, 63, 86, 87, 91, 149.
 Alexandrescu, Em. 4, 62, 69.
 Alexandrescu, P. 15, 54, 85, 145, 146.
 Alexandria 15, 108, 110, 113, 115.
 Alexandru cel Mare 148, 150.
 Anastasiu, Fl. 108, 114, 149.
 Argeș (jud.) 5, 117, 118.
 Arpașu de Sus 79, 81, 83, 89.
 Arrian 97, 148, 150.
 Augustus 150.

B

Babadag (cult.) 8, 10, 143.
 Babeș, M. 98.
 Badea, L. 5, 6.
 Balcani 147.
 Baldovinești 114.
 Basarabi (cult.) 9, 10.
 Bazarciuc, V.V. 63, 101.
 Băcivarov, I. 87.
 Bălțeanu, C.A. 129, 131.
 Băneasa 108, 109, 110, 114, 115, 116.
 Băneasa - *La Stejar* 103, 104.
 Bârlogu 109, 117, 118.
 Bejenaru, L. 98, 134.
 Bâzdâna 149.
 Beldiman, C. 101.
 Berciu, D. 110, 113, 115, 146.
 Bichir, Gh. 100, 114, 115.
 Boian - Giulești (cult.) 58.
 Brad 79, 81, 83, 90.
 Bragadiru 108, 109, 110, 114, 115.
 Brănești - *Vadu Anei* 104.
 Boemia 91.
 Botoșani (jud.) 89.
 Brăila (jud.) 97, 149.
 Brăila 115.
 Brăilița 149.
 Bucov 108, 109, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 119.
 București - *Crângași* 110.
 București - *Curtea Veche* 110.
 București - *Dealul Piscului* 109, 110.

București - *Grozăvești* 110.
 București - *Militari* 108.
 București - *Piața de Flori* 108, 114, 115.
 București - *Piața Splaiului* 110.
 București - *Soldat Ghivan N.* 103, 104.
 Bugeac 15, 149.
 Bulgaria 87.
 Bunești - *Averești* 63, 101.
 Burlacu, D. 113.
 Burnaz 5.

C

Cantacuzino, Gh. 3, 38, 88, 89, 104.
 Cassan - Franga, I. 88.
 Cazimir, Gh. 103, 104, 108, 114.
 Călărași (jud.) 117, 129, 137, 149.
 Căpitanu, V. 90.
 Căscioarele 1, 5, 79, 85, 86, 88, 89, 92, 100, 101, 103, 107, 110, 111, 113, 114, 116, 117, 119, 120, 121, 129, 134, 135, 137, 139, 143, 145, 146, 150, 151, 152.
 Căscioarele - *Borovină* 4, 39, 84, 150, 151.
 Căscioarele - *Cătălui* 3, 4, 38, 88, 89, 100, 101, 103, 104, 113, 150.
 Căscioarele - *Coinea* 4, 41, 55, 79, 80, 81, 82, 144.
 Căscioarele - *Coinea I* 40, 41, 43, 80, 84, 86, 91, 102, 143, 149.
 Căscioarele - *Coinea II* 10, 41, 42, 46, 91, 97, 100, 137, 140, 142, 145, 149.
 Căscioarele - *D'aia parte* 3, 31, 38, 90, 100, 102, 143, 146, 149, 150, 151.
 Căscioarele - *Ghefărie* 91, 149.
 Căscioarele - *Ostrovel* 3, 88, 89, 90, 101, 149.
 Căscioarele - *Suharna* 3, 4, 17, 31, 35, 80, 81, 82, 84, 88, 89, 91, 101, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 119, 121, 124, 144, 150, 152.
 Căscioarele - *Șuvița Hotarului* 3, 4, 11, 17, 19, 31, 33, 35, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 88, 91, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109,

110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 129, 132, 137, 139, 142, 144, 148, 149, 150, 151, 152.
 Căscioarele - *Valea Coșarului* 4, 49, 53, 55, 84, 86, 92, 102, 107, 108, 109, 110, 114, 116, 119, 121, 125, 149, 152.
 Cățelu Nou 103, 104.
 Câmpia Dunării 113.
 Câmpia Munteniei 108.
 Câmpia Română 1, 12, 13, 17, 32, 81, 97, 116, 134.
 Căndea, I. 4.
 Căndești 151.
 Celei - *Valea Sneagului* 115.
 Čepina 10.
 Chirnogi 5, 89, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 143, 152, 153.
 Chiscani (sat) 114, 116.
 Christescu, V. 10.
 Čicikova, M. 151.
 Ciocea, E. 4, 10, 26, 29, 47, 50, 51, 52, 97, 100, 143.
 Ciurel 2, 103, 104, 151.
 Clinciu 108, 113.
 Coja, M. 146.
 Comșa, E. 113, 115, 116, 143.
 Comșa, M. 98, 103, 104, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 152, 153.
 Condurachi, E. 146.
 Conovici, N. 16, 20, 59, 83, 86.
 Constantinescu, N. 108, 114.
 Constantiniu, M. 103, 104, 108, 109, 114, 115.
 Constanța (jud.) 149.
 Coțofenii din Dos 15, 86, 149.
 Crăciun, P. 4, 67.
 Cristescu, M. 131.
 Crișan, I.H. 83, 89, 100, 146.
 Crivăț 118.
 Cucorăni 90.
 Curcani 113, 118.

D

Daicoviciu, C. 34.
 Damian, O. 4.
 Damian, P. 3, 4, 10, 26, 29, 31, 38, 47, 50, 51, 52, 56, 97, 100, 102, 103, 104, 113, 143.
 Deculescu, C. 113.
 Diaconu, Gh. 108, 114.

Diaconu, P. 111, 151, 153.
 Dima, O. 139.
 Diodor din Sicilia 150.
 Dobre, E. 50, 51, 52.
 Dobrina 91.
 Dobrogea 1, 111, 146, 153.
 Dolinescu-Ferche, S. 103, 104, 151.
 Dolj (jud.) 86, 117, 149.
 Doniga, A. 139.
 Dridu 2, 108, 110, 111, 114, 115, 116.
 Dromichaites 150.
 Dumitrescu, V. 143.
 Dunărea 1, 2, 5, 8, 18, 31, 68, 91, 97, 98, 111, 146, 147, 148, 149, 150.
 Dunărea de Jos 2, 84, 86, 146, 147, 150.
 Dupont, P. 146.

E

Enisala 86.

F

Fântânele 118.
 Frățești 113.

G

Galați (jud.) 139.
 Găvani 50.
 Georgyeva, R. 87.
 Geppert, P. 135.
 Gergova, D. 92, 151.
 Germania 135.
 Gheannopoulos, E. 113.
 Gheorghică, M. 88.
 Ghizdaru 110, 113, 115.
 Giulești - *Sârbi* 108, 114, 115.
 Giurgiu (jud.) 5, 60.
 Glina (cult.) 69.
 Glodariu, I. 79, 81, 83, 89, 91, 148.
 Gogoșari 108, 113, 115, 116.
 Grakov, B.N. 20.
 Grace, V. 59.
 Grădiștea 12, 79, 81, 83, 89, 97.
 Greaca 1, 5, 6, 58, 62, 68, 69, 88, 92, 100, 103, 107, 110, 111, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 121, 134,

135, 138, 139, 143, 145, 148, 150, 151, 152.

Greaca - *Canalul Popii* 4, 67, 88, 92, 93, 95, 96, 150.

Greaca - *La Slom* 4, 7, 9, 10, 58, 92, 93, 96, 101, 107, 108, 109, 110, 126, 138, 140, 141, 142, 143, 152.

Greaca - *Valea Fântânilor* 4, 7, 9, 10, 62, 67, 92, 93, 96, 101, 103, 107, 108, 110, 112, 116, 119, 126, 138, 140, 142, 143, 148, 150, 152.

Gruia, A. 4.

Gumelnița (cult.) 58, 62, 69.

H

Haas, N. 131.

Haimovici, S. 134.

Hallstatt (cult.) 10, 58, 143.

Harțuche, N. 50, 108, 114, 115, 149.

Hänsel, B. 10.

Hălcescu, C. 3, 4, 31, 37, 88.

Helios 48.

Heraclea Pontica 1, 16, 17, 54, 102, 148.

Histria 146.

Hljabovo 10.

Horedt, K. 161.

I

Iaroslavschi, E. 91.

Ileana - *Podari* 108, 110, 114, 115, 116.

Ionescu, M. 113.

Ipotești-Ciurel-Cândești(cult.) 151

Irimia, M. 15, 83, 86, 149.

Isăcescu, C. 113.

Isperih-Sboryanovo 151.

Izvoru 114, 115, 153.

K

Knidos 63, 96, 148.

Kramer, W. 91.

L

Lacul Coinea 41.

Lacul Greaca 5, 7, 10, 58, 62, 69, 98, 143.

Leahu, V. 103, 104, 108, 114, 115.

Lunca Dunării 5.

Lungu, V. 4, 59, 63.

Lysimach 2.

M

Macrea, M. 79, 81, 83, 89.

Malu Roșu - Giurgiu 113.

Manching 91.

Maraloiu 114, 115.

Marea Neagră 149.

Marinescu-Bâlcu, S. 3, 4, 88, 102.

Maximilian, C. 131.

Măicănești 103, 104.

Mănucu-Adameșteanu, Gh. 108, 109, 110, 114, 152.

Mărăcinele 117.

Méniel, P. 135.

Militari - *Câmpul lui Boja* 103, 104, 114.

Mirčev, M. 87, 91.

Mironești - Gostinari 117, 118.

Mitrea, B. 108, 110, 113, 114, 115, 117.

Moldova 147.

Morintz, S. 10.

Moscalu, E. 84, 85, 86, 88, 145.

Motioc, I. 131.

Mozolevski, B.N. 50, 101.

Munteanu, M. 4, 31, 39, 91, 149, 151.

Muntenia 89, 98, 110, 120, 147, 152, 153.

Munții Rodopi 10.

Munții Saçar Planina 10.

Muscă, L. 114.

Muscă, I.T. 114.

Mușețeanu, C. 4.

N

Nanu, D.B. 143.

Neagu, M. 4.

Neagu, N. 108, 114.

Neamț (jud.) 90.

Necrasov, O. 131.

Niculescu, Al. 4, 69.

Niculescu, Gh. 5, 6.

O

Obârșia 114, 115, 116.
Olt (jud.) 79, 81, 83, 89, 101.
Olteanu, Șt. 108, 114.
Olteni 110, 113, 115.
Oltenia 149.
Oltenița - *Dealul Gumelnița* 117.
Oprea, V. 4, 15, 86, 149.
Ostrov 86.
Otopeni 109, 110.

P

Panait, I.P. 103, 104, 108, 109, 114, 115.
Pandrea, D. 4, 86, 146.
Pandrea, S. 4, 39, 102, 150.
Păuleasca 114, 115.
Păunescu, Al. 113.
Păunescu, Em. 4.
Peninsula Balcanică 115.
Pietroiu (BR) 114.
Pietroiu (CL) 15, 86.
Pippidi, D.M. 150.
Plinius 82.
Poli, E. 4.
Popa, C. 4.
Popa, T. 4.
Popești 60, 88.
Potecașu, F. 139.
Prahova (jud.) 117.
Preda, C. 15, 79, 81, 83, 89, 101, 108, 110, 113, 115, 146.
Profesor Ișirkovo 87.
Protase, D. 131.
Prundu 1, 5, 10, 69, 88, 92, 100, 101, 103, 107, 110, 111, 113, 114, 119, 120, 121, 134, 138, 145, 150, 151, 152.
Prundu - *Canalul lui Basangeac* 4, 68, 92, 93, 107, 110, 127, 143, 150, 152.
Prundu - *La Stână* 4, 7, 9, 69, 92, 93, 95, 101, 102, 107, 108, 110, 113, 114, 115, 117, 119, 121, 127, 143, 144, 149, 150, 151, 152.
Pseudocos (Cos) 16, 17, 21, 27, 34, 37, 38, 54, 67, 96, 148.
Pšeničevo (cult.) 10

R

Radovanu 81, 88, 89, 104, 108, 110, 113, 115, 116, 118.
Radovanu - *Valea lui Petcu* 109.
Ravna 87.
Rădulescu, Gh. 113.
Rhodos 1, 16, 17, 23, 24, 28, 48, 59, 61, 63, 64, 67, 96, 148.
Russu, I.G. 131.

S

Sanie, S. 100.
Sarcați (dolmeni) 10.
Sarmisegetuza Regia 34.
Satu Nou 83.
Savvatianou-Petropoulakou, M. 59
Sâmpetru, M. 113, 115, 116, 117, 118, 119, 151, 152.
Sântana de Mureș(cult.) 151.
Sevtopolis 147.
Sfințești 118.
Sibiu (jud.) 89.
Sihleanu 114.
Simion, G. 86.
Sinope 1, 16, 17, 18, 20, 91, 148.
Sîrbu, L. 4.
Sîrbu, V. 1, 3, 10, 12, 15, 26, 27, 29, 31, 38, 39, 47, 50, 51, 52, 56, 79, 81, 82, 83, 86, 89, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 113, 136, 143, 146, 149, 150, 151.
Slon 115, 117, 118.
Spiru Haret 114, 145, 149.
Sprâncenata 79, 81, 83, 89, 101.
Steinbicheil 91.
Stoica, A. 60.
Stoica, O. 114, 115.
Străulești 108, 110.
Străulești - *Lunca* 103, 104.
Sultana 114, 115, 116, 153.
Surdulești 118.
Szöncs, I. 101.

Ș

Șerban, M. 131.
 Șerbănescu, D. 3, 81, 88, 89, 100,
 102, 109, 113, 114, 115, 116, 117,
 118, 119, 143, 150, 151, 152.
 Șimon, M. 3, 4.
 Șirna 108, 114.
 Ștefan, Gh. 143.
 Ștefan cel Mare 114, 115.

T

Tacitus 82.
 Tarcu-Hrișcu, C. 97, 98, 134.
 Tatomir, C. 4.
 Tănăsache, R. 4.
 Tătulea, C.M. 149.
 Târgșor 108, 114.
 Târgoviște 114.
 Teleorman (jud.) 86, 118, 149.
 Teodor, D. 153.
 Teodor, S. 90.
 Teodor, E.S. 104.
 Teodorescu, V. 104, 114.
 Terenojkin, A.I. 101.
 Tichilești 114, 115.
 Tei (cult.) 56, 62, 69.
 La Tène (cult.) 16, 31, 32, 39, 42,
 44, 48, 53, 54, 58, 60, 62, 67, 68,
 69, 84, 91.
 Thasos 1, 16, 17, 18, 21, 54, 56,
 102, 148.
 Tigara, I. 131.
 Tolstaja Moghila 50.
 Toropu, O. 114, 115, 117.
 Trohani, G. 3, 4, 38, 79, 81, 88,
 89, 100, 103, 104, 109, 113, 114,
 143.
 Tulcea (jud.) 86.
 Turcu, M. 81, 108, 109, 114, 115.

U

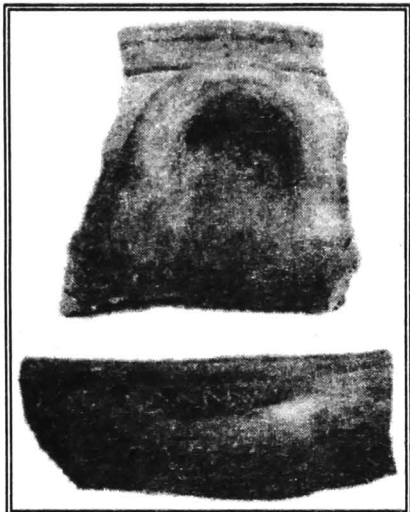
Unirea 15, 86, 149.
 Udrescu, M. Șt. 50, 51, 52, 97, 98,
 134, 135.
 Ursachi, V. 79, 81, 83, 90.

V

Valea Mostiștei 109, 114.
 Varro 82.
 Vaslui (jud.) 63, 101.
 Viișoara Mare 117.
 Vlădiceasca 79, 81.
 Vulpe, Al. 10, 88.
 Vulpe, R. 17, 83, 150.

Z

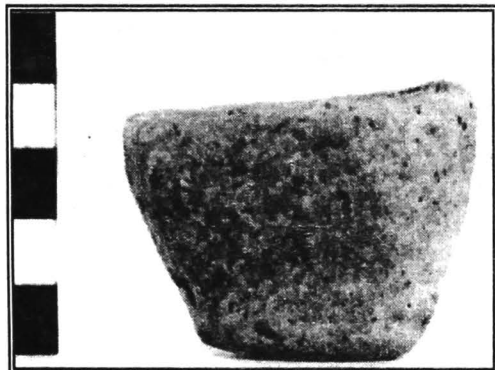
Zaharia, E. 108, 110, 111, 114,
 115.
 Zeca, E. 4.
 Zimnicea 15, 63, 83, 86, 91, 149.
 Ziridava 83.
 Zirra, Vl. 86, 103, 104, 108, 110,
 114, 115, 149.
 Zirra, V.V. 4, 91.

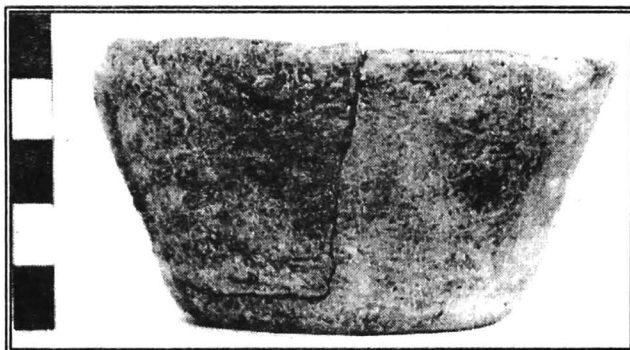
1.

2.

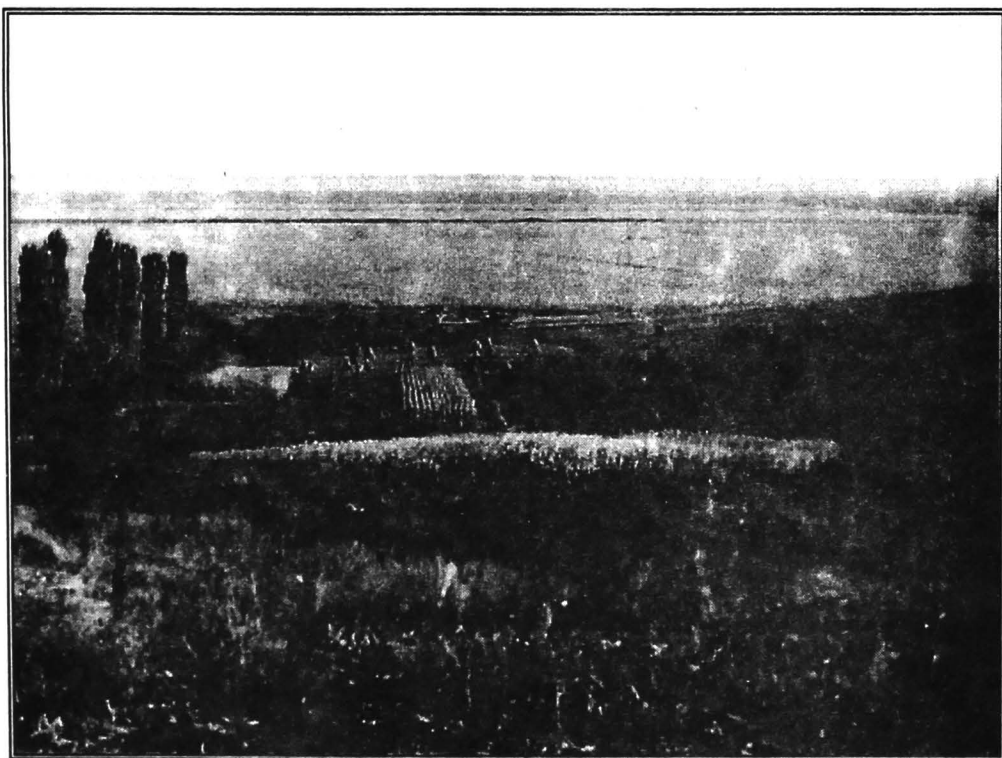
3.

4.

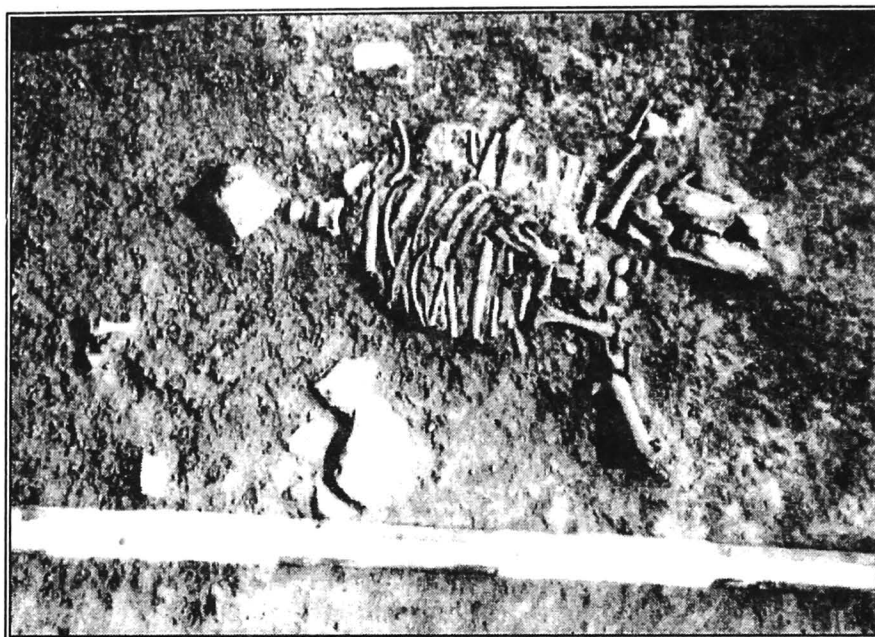
1-4. Vase getice. *Vases gètes.*

1. CĂSCIOARELE - Valea Coșarului; 2 - 4 . PRUNDU - La Stână.

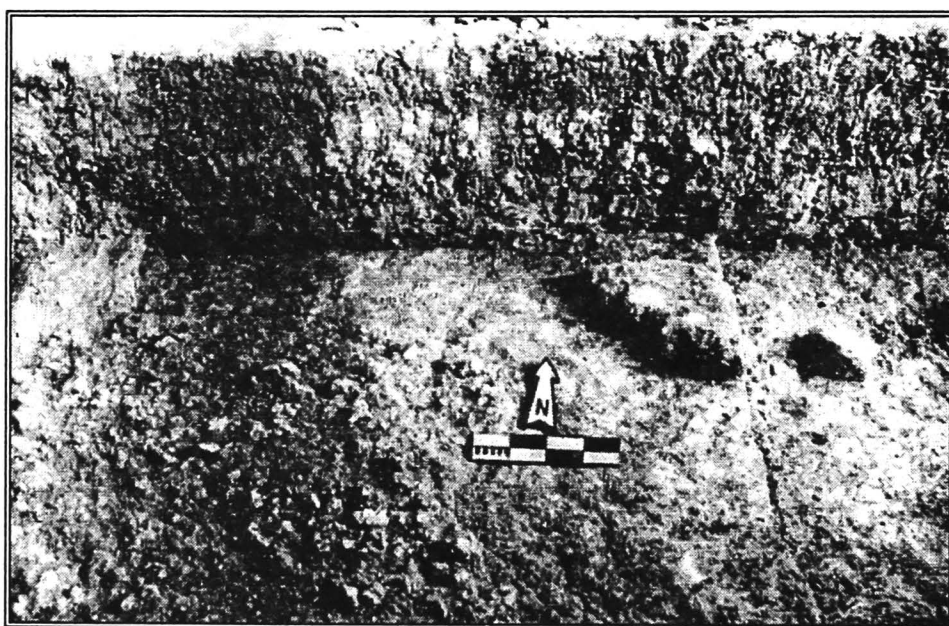

5.

5.GREACA - Valea Fântânilor.Vedere generală. *Vue générale.*

1.

2.

CĂSCIOARELE - Șuvița Hotarului.

1. Groapa nr.2, cu schelet de porc.

2. Locuința nr.12.

1. Fosse no.2, à cochon inhumé.

2. Habitation no.12.

**Tiparul executat la S.C. "PAPER PRINT INVEST" S.A. - Brăila
sub comanda nr. 529**

Apărut 1997

IMPRIMAT ÎN ROMÂNIA

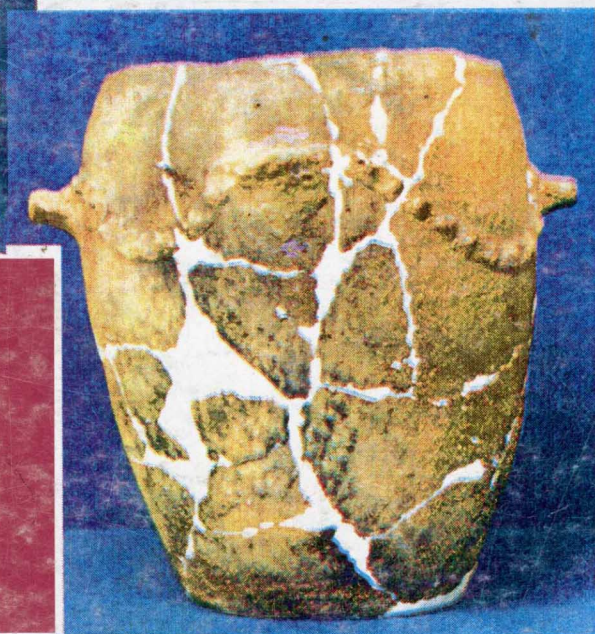
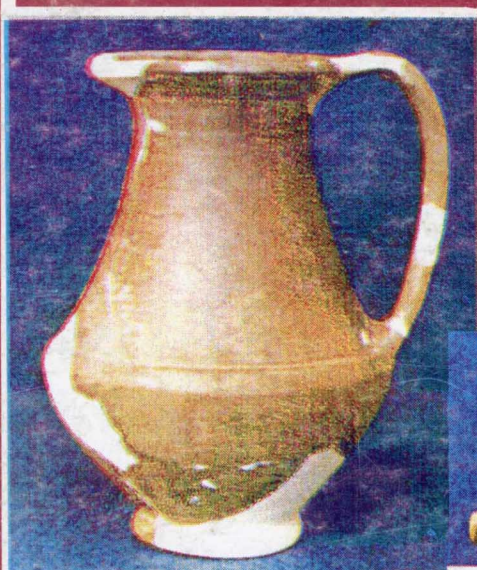

ISBN 973-97999-4-9

MUZEUL BRĂILEI
EDITURA ISTROS
BRĂILA 1996